ANNALES
RERVM ANGLICARVM, ET HIBERNICARVM,
REGNANTE
ELIZABETHA,
AD
ANNVM SALVTIS
M. D. LXXXIX.

GVILIELMO CAMDENO
AVTHORE.

LONDINI,
Typis *Guilielmi Stansbij*, Impensis *Simonis Watersoni*,
ad insigne CORONÆ in Cœmeterio
PAVLINO.

M. DC. XV.

LECTORI.

ANTE annos octodecim, Guilielmus Cecilius Baro Burghleius, Summus Angliæ Thesaurarius, mihi ne cogitanti quidem, primùm sua, deinde Regia tabularia aperuit; atq; inde primordia regni ELIZABETHÆ stilo Historico contexere iussit. Nescio, quo consilio, nisi dum ille prosperæ Reginæ famæ consuleret, vt industriæ etiam meæ hoc in genere præludium videret. Obsecundavi, nec inuitus quidem, ne optimæ Principis memoriæ, eius expectationi, & VERITATI, quæ mihi vtriusq; instar, defuisse viderer. Illam enim subterfugientem, & sese occultantem, aut ibi, aut nullibi, deprehendere speraui.

Primo autem limine, implicatissima difficultas quodammodo absterruit. In condensas enim omnis generis scriptorum, & instrumentorum strues, pro temporum ratione satis digestas, pro argumentorum varietate confusissimas incidi. In quibus excutiendis, dum puluere obsitus, totus desudo; materiamq; idoneam sedulò quæsitam, sed expectato rariùs inventam, conveho; & ille viuere desijt, & industria mea admodum deferbuit. Post-

quàm Incomparabilis etiam illa Princeps cœlestem animam cœlo reddiderat, spe auidissima aliquandiu expectavi, non solùm si quis, sed etiam si aliquis è tanto eruditorum numero, qui eius beneficio, & opibus & otio abundant, hanc debitam gratiam, meritamq; rependeret. Sed cùm certò comperissem, alijs, qui optimè poterant per graviora negotia non licuisse; alios, nescio quibus de causis, etiam deprecando speciosè recusasse: ad intermissum studium denuò me accinxi, & acriùs, quàm anteà, incubui. Omnia vndiq; ad scribendum subsidia conquisiui, Regum & Magnatum Diplomata, Literas, Consultationes in Regio Consistorio, Legatorum documenta, & Epistolas sedulò volui, & revolui: Parlamentaria Diaria, *Actus* & *Statuta* percurri, & singula Edicta perlegi. Quorum omnium longè plurima, Clarissimo viro *Roberto Cottono Equiti Aurato, & Baronetto*, qui rei Historicæ & Antiquariæ lectissimam supellectilem magnis impensis, & fœlici industria sibi comparavit, vt debeo: (Lumen enim maximum mihi libētissimè de lumine accendit suo) ita, LECTOR, si te hac in parte iuvero, aut delectavero, eidem gratias meritissimè referre debes.

Mea etiam ipsius scrinia excussi, qui, etiamsi Venerandæ Antiquitatis admirator, recentium tamen non incuriosus, multa vidi, obseruaui, à maiorib⁹, atq; fide dignis qui rebus gerendis interfuerunt, & partium vtrinque, in hoc Religionis discidio, studiosis accepi. Quæ singula iudicij mei (quantulumcunq; est) statêra examinavi, ne quando fallaci credulitate ad falsa propenderem. VERITATIS enim studium mihi ad hoc opus aggrediendum, vt solus stimulus; ita & scopus vnicus. Quam Historiæ detrahere, nihil aliud est, quàm pulcherrimo animanti oculos effodere, & pro salubri succo, Lectorum animis venenum propinare.

Quæ *Veritatis* igitur lumini obstruere solent, amoliri statui singula. *Inscitiam*, & quæ inde existunt *Dubietatem* & *Falsitatem* incorruptæ fidei splendore ex monumentis illis omni exceptione maioribus, quantum possum,

diſpuli; & forteàn, non minorem inde rerum illarum notitiam, quàm qui in Repub. diu multumq; verſatus, mihi comparavi. *Præiudicium* vitaui, quandoquidem iudicium tollit; & mentes cùm in Religione, tùm in Repub. ita perſtringit; vt perinde ac oculi glaucomate obſeſſi, nihil clarè intueantur. *Periculum* non metui, ne quidem ab ijs, qui præſenti potentia ſuccedentis æui memoriam extingui poſſe opinantur. Et meminerint, quotquot in ſcriptores veri cultores ſæuierunt, ſibi dedecus, illis gloriam accumulaſſe. *Spes Lucelli* tranſverſum non egit, Hiſtoriæ dignitatem promercalem habere, mihi (cui cum compoſita paupertate ſemper bene convenit) ſordidum viſum, & ſeruile. *Suſpicioni gratiæ, aut ſimultatis* locum reliqui nullum. Qui enim mihi memorandi, vix vnus & alter beneficio, iniuria ne vnus cognitus; vt inter *obnoxios*, vel *inſenſos* non habear. Superſtites vix brevi elogio memoravi. Patriæ hoſtes inſectando, boni ciuis laudem cum mali Hiſtorici nota aucupari, ridiculum exiſtimavi. Hæc curaui, vt quod Polybius iuſſit, *ſoli* VERITATI *litarem*. Nec ΠΑΡΡΗΣΙΑΝ, ingenuam illam cum modeſtia loquendi libertatem Hiſtorico dignam aliquis, vt ſpero, in me deſiderabit. Illam, quæ cum obtrectandi malignitate falſam libertatis ſpeciem induit, & propitijs auribus vbique excipitur, ex animo deteſtor. *Manifeſta* non reticui, *dubia* molliùs ſum interpretatus, *occultiora* non indagaui. *Abditos Principum ſenſus* (inquit magnus ille Hiſtoriarum Anteſignanus,) *& ſi quod occultiùs parant, exquirere illicitum; anceps, nec ideò aſſequare*. Atq; cum Halycarnaſſæo curioſulis ſuccenſeo, qui plura quàm legibus permiſſum, quærere, aut cognoſcere volunt.

Ad cætera quod ſpectat. Quamvis me minimè lateat ΠΟΛΕΜΙΚΑ & ΠΟΛΙΤΙΚΑ maximè propria eſſe Hiſtoriæ, Eccleſiaſtica tamen nec potui, nec ſanè debui prætermittere. (Inter *Religionem* enim, & *Rempub.* diuortium eſſe non poteſt.) Sed cùm Eccleſiaſticæ Hiſtoriæ ſcriptor hæc ſuo ſibi iure vendicet, ego non niſi leui, & quaſi

pendenti quidem manu attigi. Cùm ex Historiæ lege & dignitate sit, *per negotiorum celsitudines discurrere, non minutias indagare*, minutijs non institi. Minutula tamen sunt, quæ si non hunc, alium scire iuvet. *Circumstantias* verò haudquaquàm omisi, vt non modò rerum eventus, sed rationes etiam, causæq; noscerentur. Illud Polybij mihi perplacet. *Si tollas ex Historia* QVARE, QVOMODO, QVO FINE, *quidq; fuerit actum, & an ex ratione res gesta successerit; quicquid reliquum est, ludicrum magis erit, quàm documentum. Et in præsens quidem oblectet, in posterum non prosit. Iudicium* affectibus non tradidi, dum sedato animo scribens, aliorum potiùs exquisiui; nec meum ferè vsquàm, ne aliud quidem agens, interposui; cùm an Historico liceat, controvertatur. Suum cuiq; pro captu per me liberum esto. Orationes, nisi ipsissimas, vel in pauciora redactas non admiscui, multò minùs finxi. Sententiolas rariùs adspersi, nec observationibus illis, quas Græci ΕΠΙΣΤΑΣΕΙΣ apposite vocant, narrationes exornaui, dum occultè animum erudire sategi. Digressiones vitaui. *Verba formalia* adhibui. *Topographica*, & *Genealogica* non neglexi: nec *Chronologica*; temporum seriem quantum fieri potuit, sequutus; annum à Calendis Ianuarij, vt nostri Chronographi olim soliti, exorsus.

ANNALIVM nomine inscripsi, quòd quæque in suum annum retulerim, quòd *res illustres* Annalibus *mandandas*, Tacitus docuerit; *& eorum munus esse præcipuum, ne virtutes sileantur, vtq; ex prauè dictis factisq;, ex posteritate, & infamia metus proponatur.* Imò etiam, quòd in *Annalibus* aridius & contractius scribendi genus, quale hoc meum, maximè requiratur.

His initijs animum ad scribendum appuli, hoc consilio porrò perrexi, & in his concinnandis, limandis, & perpoliendis, omne subcisiuæ industriæ curriculum conficere: atque supremis tabulis, amplissimo viro Iacobo Augusto Thuano, qui historiam sui temporis summa fidei, & modestiæ laude inchoavit, legare destinaui. Ne quod exteri solent, ille mihi cum primis charus, in rebus nostris,

ſtris, tanquam hoſpes in Republica aliena, peregrinaretur.

Ecce autem, hoc conſilium, neſcio quo fato, mihi præreptum, & magna pars eorum ante aliquot annos ad eum tranſmiſſa, dum adhuc primis lineamentis adumbrati, & vix inchoati iacerent, lituris & lacunis deformati, ſegmentis hinc inde aſſutis, mendis, vt tumultuante calamo exciderunt, ſcatentes; & à librario peſſimè accepti. Ex his ille Tomo ſuæ Hiſtoriæ Vndecimo, & Duodecimo, paucula demendo, mutando, addendo, ſed recto ſanè cum iudicio, inter-polata, intexuit. Cùm autem ille pro ſuſcepti operis ratione (Vniverſalem enim ſui temporis Hiſtoriam aggreſſus) pauca *Anglica* & *Hibernica* decerpſerit, plurima quæ noſtros cognoſcere iuuet, & forſan interſit, prætermiſerit: & ego rerum noſtrarum notitiam ab exteris non ſine convitio efflagitari audiuerim; humeros oneri aliquandiu ſubductos iterum appoſui, totos relegi, recognoui, plurima addidi, & aliquem orationis cultum adhibui, ſed ſine conquiſitis verborum lenocinijs. Satis enim mihi videtur, ſi tanquam tabulam dilutioribus coloribus minùs eleganter pictam, bono lumine collocauero.

An publici tamen iuris facerem, inter ancipites curas ſuſpenſo animo hæſitaui. Verumenimverò *Iudicia*, *Præiudicia*, *Odium*, *Obtrectatio*, quæ ſigna efferre, & claſſicum canere prævideo, non tantùm deterruerunt: quantum *Veri ſtudium*, *Patriæ charitas*, & *Principis illius memoria* (quæ apud Anglos grata & ſancta eſſe debeat) contra eos excitârunt, qui cùm fidem in *Patriam*, & *Principem* exuerint; tàm huius exiſtimationem, quàm illius gloriam atterere famoſis apud exteros libellis, ex animis malevolentia ſuffuſis, non deſiſtunt; & nunc, quod non diſſimulant, improbitatis ſuæ monumentum iuſto volumine poſteris ſunt prodituri. Nihil ego malim quàm me mei ſimilem eſſe, & illos ſui. *Suum cuiq; decus rependet poſteritas.* Quod argumenti ſublimitas poſtulat, dolens fateor, non præſtiti: operam verò quam potui, ſanè lubens impendi.

impendi. Mihi, vt in alijs, ita in his nequaquam satisfeci. Satis superq; tamen habebo, si ex propensa voluntate memoriam rerum conseruandi, vera narrandi, & animos ad probitatem, aut prudentiam erudiendi, inter minutos magnarum rerum scriptores locum tantisper invenero.

Quicquid sit

DEO, PATRIÆ, ET POSTERIS,
AD VERITATIS ARAM
DEDICO, CONSECROQ:

Apparatus.

LIZABETHÆ *Angliæ Reginæ genus paternum vere Regium erat, illa enim Regis* Henrici *Octaui filia,* Henrici *Septimi neptis,* Edwardi *Quarti proneptis; maternum impar quidem, nobile tamen, & multis magnisq; affinitatibus per Angliam & Hiberniam diffusum.* Elizabetha genus paternum. Maternum. *Abavus erat* Galfredus Bolenus *claris in Norfolcia natalibus, Prætor Vrbis Londini, Anno* M.CCCC.LVII. *eodemque tempore Equestri dignitate ornatus. Vir integer, ea existimatione, vt* Thomas *Baro* Hoo, & Hastings, *ex Ordine* Georgiano, *filiam & hæredum vnam illi in vxorem dederit, ea opulentia, vt filias in splendidas familias* Cheneiorum, Heidonorum, & Fortescuorum *elocauerit, filio lautum patrimonium reliquerit; & mille libras monetæ Anglicæ egenis in Vrbe Londino, & ducentas in Norfolcia erogandas legauerit. Huic natus* Guilielmus Bolenus, *inter octodecim lectissimos Equites Balnei ad inaugurationem Regis* Richardi III. *adscitus, cui* Thomas *Comes* Ormondiæ *(qui ea dignatione apud Angliæ Reges fuit, vt solus ex Hiberniæ Proceribus, sedem & suffragium in Comitijs Parlamentarijs Angliæ, & supra Angliæ quidem Barones habuerit) filiam & hæredum alteram connubio iunxit. Ex hac ille (præter filias* Sheltono, Calthropo, Clero, & Sackvillo, *opibus & genere conspicuis enuptas, liberosq; alios) genuit* Thomam Bolenum, *quem iuuenem* Thomas Howardus *Comes Surriæ, qui posteà Dux Norfolciæ, bellica laude celeberrimus, in generum delegit, data* Elizabetha *filia in matrimonium: &* Henricus

VIII. *vna & altera amplissima legatione perfunctum, primùm Aulæ Regiæ Quæstorem, Ordinis* Georgiani *Equitem, & Vicecomitem Rochfordium; deinde Comitem Wiltoniæ & Ormondiæ, priuatiq; Sigilli Custodem constituit. Ille, inter alios liberos*, Annam Bolenam *procreauit, quæ tenella in Galliam missa, famulabatur primùm* Mariæ *Anglicæ* Ludovici XII. *deinde* Claudiæ *Britannicæ* Francisci *Primi vxori; eaq; defuncta*, Margaretæ Alenconiæ, *quæ enascenti Protestantium Religioni cum primis in Gallia fauit. In Angliam reuersam, & inter honoratas Reginæ Virgines admissam, iam ad viginti duos annos natam*, Henricus *duodequadragesimum agens, ob formam venustam, & modestiam Gallica festiuitate temperatam efflictim deperijt. Cùm verò pudicitiam expugnare non potuisset, in vxorem spe prolis masculæ ambiuit.*

Anna Bolena nata M. D. VII.

A Rege vxorem repudiaturo amata.

Iam anteà, vt rem paulò altiùs repetam, ille Catharinam *coniugem, fœminam moribus sanctissimis, & Hispanica grauitate; sed sæpiùs abortientem, & quæ filiam vnicam superstitem habuit* Mariam, *fastidire, post* XVII. *annos, cœperat; idq; artibus* Thomæ Wolsæi *Cardinalis, qui iam in fastigio potentiæ apud Regem, sui quodammodo erat impotens. Ille enim* Carolo Quinto *Imper.* Catharinæ *è sorore nepoti infensior quòd Archiepiscopatum Toletanum negasset, & ad Papatum aspiranti non fauisset; Galloq; in* Caroli *inuidiam adeò iam deuotus, vt vxorem è Gallia* Henrico *destinaret; Regi in suas cupiditates prono scrupulum injici curauit, nuptias illas cum* Catharina, *quæ priùs fuerat* Arthuri *fratris ipsius vxor, lege diuina esse prohibitas, licèt* Iulius II. *P. R. dispensasset. Posteà ipse in aures inculcauit, quàm grauiter in Deum commisisset* Catharinam *ducendo, quanto peccato volutaret illam retinendo; Excommunicationis sententiam incurrisse, Deumq; in has tam iniustas nuptias iram effudisse, qui prolem masculam semel atq; iterum susceptam, superesse noluit: nec aliud quidquam expectari posse, quàm vt funesta illa bella nuperrimè consopita, nouis cladibus resuscitarentur, nisi de legitimo regni hærede certò constiterit. Illam igitur repudiandam, vt omnis scrupulus Regi ex animo tolleretur, eiusq; animæ tot annos incestu pollutæ, & simul Regni saluti ex certa legitimæ prolis successione consuleretur.*

Repudij causa.

Hinc

Hinc Rex Clementi VII. *Pontifici Rom. supplicat, vt delegaret qui de causa cognoscerent, vtq; vel dispensatio* Iulij *PP. sacrarum literarum authoritate confirmaretur, vel ipse ab* Excommunicationis sententia absolueretur, & matrimonium ipsum nullum, & invalidum fuisse, ipsique licere cum quacunque alia muliere (alio non obstante Canone) matrimonium contrahere, declararetur. *Delegauit ille* Wolsæum, *& Cardinalem* Campegium, *cui & Bullam clam tradidit, in qua Regis* votis fauorabiliter annuens quantum cum Deo potuit, singula concedit si contingat matrimonium cum *Catharina* aliàs contractum nullum fuisse, & esse declarari: *Verùm hanc Bullam, prout res Imperatoris in Italia succederent, vel celandam, vel publicandam. Agitabantur iam paßim quæstiones, An iure diuino liceat fratri relictam fratris accipere in vxorem? Si hoc iure diuino vetitum, an Papali interveniente dispensatione non poßit fieri licitum. Cùm autem huiusmodi matrimonium, Sacrosanctis vtriusq; Testamenti legibus adversari, etiamsi Pontificis Rom. accesserit dispensatio, plures Orbis Christiani Academiæ, viriq; doctißimi suis suffragijs comprobaßent: Rex in amorem* Annæ Bolenæ *exardere cœpit, simulq; Cardinalis (incæpti serò pœnitens) ira incitatus, clandestinò effecit vt Pontifex Rom. Academiarum sententias Pontificia authoritate confirmare abnueret, & causa Romæ, & in Anglia de die in diem ampliando protraheretur. Cardinalis enim à* Bolena *quæ doctrinæ Euangelicæ addicta fastum ipsius pompa plenißimum oderat, timebat; itidem & Pontifex ab Imperatore iam in Italia præpotente, qui* Catharinæ *materteræ causam acerrimè defendebat. Nec Pontifex* Henricum *irritare volebat, qui ipsum iampridem à Cæsarianis captum sua opera & pecunia liberauerat.* Henricus, *etsi hinc animus ira æstuaret, occultauit tamen, & primùm ipse aßiduè & humilimè per legatos & literas, deinde præsules & proceres Angliæ per libellum supplicem chirographis suis subsignatum demißis precibus ad* Pontificis pedes advoluti obsecrarunt, vt Apostolica authoritate firmaretur *(ipsorum verbis vtor)* quod duæ Academiæ Angliæ, quod Academia Parisiensis, quod multæ aliæ Academiæ,

Ad PP. relata.

In Academijs agitata.

Ampliando dilata.

Rex vt expediretur, rogat.

Præsules etiam & proceres.

cademiæ, quod doctiſſimi & integerrimi viri domi foriſq; verum eſſe affirmarant, ac pro vero defendere tam verbo quàm calamo paratiſſimi erant. Infælicitatem autem ſingularem eſſe, ſi à ſede Apoſtolica hoc ille Princeps non obtineret, cuius ſolius ope ſua ſtat ſedi Apoſtolicæ authoritas à multis impetita, quibus partim ferro, partim calamo, partim voce atque authoritate ſæpius reſtitit, & tamen ſolus illius authoritatis beneficio non frueretur. Vt frueretur iterum atque iterum obteſtati ſunt, ne inteſtina bella de iure ſucceſſionis denuò recrudeſcerent.

Et Præſules ſeorſim.

Præſules etiam veriti ne Pontifex regnum Interdicto, aut Regem excommunicatione innodaret, ſuis ſeorſim literis triſte inter Alexandrum *Tertium Pontificem Romanum, &* Henricum *Secundum Angliæ Regem diſsidium in memoriam reuocarunt, & inter alia rationum momenta, his ipſiſsimis ferè verbis, quibus* Gilbertus *Epiſcopus Londinenſis tunc temporis vſus erat, infimis cum precibus admonuerunt.* Zelum veſtrum accenſum vt ad tempus intra fines modeſtiæ cohibeatis, ſubmiſſiſſimè ſupplicamus : ne vel Interdicti ſententiam, vel vltimum illud præciſionis elogium proferendo, Eccleſias innumeras ſubuerti miſerè patiamini, & tam regem ipſum, quàm innumeros cum eo populos, à veſtra, quod abſit, obedientia irrevocabiliter auertatis. Melius eſt membrum capiti cohærere, vel ſaucium, quàm à corpore proijci, iam præciſum. Redeunt ad ſanitatem ſaucia, vix corpori coaleſcunt iam præciſa. Adducit deſperationem præciſio, cùm ſanet vulnus ſæpiſſimè cautè medicantis operatio. Vnde ſi placet, conſultius eſt, vt ſanando vulneri, ſi quod eſt, ad præſens operam detis, quàm Eccleſiæ Dei partem nobiliſſimam præcidendo, quæ turbata ſunt hoc tempore, longè ſuprà quàm poſſit exprimi, perturbetis. Sanguis regius tunc ſcit demum vinci, cùm vicerit. Nec erubeſcit cedere cùm ſuperauerit. Manſuetudine leniendus eſt, monitis & patientia ſuperandus. Quid enim ſi iacturam quandam temporalium infert vel exhibita, vel in tempus exhibenda

hibenda adhuc etiam patientia? Numquid non seueritati retrahendum est, cùm strages imminet populorum? Numquid non in mare multa iactanda sunt, cùm iam spondet interitum confusio fœda maris & fluctuum? *Verùm cùm hæc surdis auribus Pontifex & Cardinales per quinq; plus minus annos negligerent, ægerrimè ferentes Pontificiam in dispensando potestatem in quæstionem deuocari, Regemq; Romam citandum censerent; perpulerunt Principem animi plenissimum, proteruia Ecclesiasticorum quorundam domi irritatum, qui pro causæ æquitate iniquissimè, pro Regia dignitate indignissimè, & pro meritis in Ecclesiam Rom. ingratissimè secum agi existimauit, vt vno ferè eodemq; tempore* Catharinam *repudiaret;* Wolsæum *Cardinalem bonis exueret, Episcopos, quòd Legatinam eius authoritatem in Regiæ præeminentiæ fraudem agnouerant, ingente pecunia mulctaret, Pontificis Romani authoritatem profligaret, titulum* SVPREMI CAPITIS ECCLESIÆ ANGLICANÆ SVB CHRISTO *à Synodo, & Angliæ Academijs delatum admitteret.* Annam Bolenam *trabea honoraria indutam, sertoq; aureo redimitam honore Marchionissæ Pembrochiæ* cum assensu procerum Regni ob generis nobilitatem, virtutumque meritum *(ita se habent verba) exornaret, in vxorem duceret, Reginamq; sacrari iuberet;* Clemente VII. *frustra indignante,* matrimonium prius validum & Canonicum esse *decernente, & Regem* maioris excommunicationis pœnam incurrisse, *pronuntiante.*

Rex neglectus Pontifici Rom. renunciat.

Annam ducit.

Ex his nuptijs nata est Elizabetha *Greenwici ad Tamisim die* VII. *Septembris* M. D. XXXIII. *Mox verò nuptiæ illæ cum* Catharina *contractæ, irritæ, & incestuosæ: hæ cum* Anna *licitæ, & ex iure diuino, Parlamentaria authoritate iudicantur.* Elizabetha, *si mascula Regi soboles defuerit, regni hæres declaratur, & in Regis fidem, & hæredum ex* Anna *à singulis iuratur. Cumq;* Paulus Tertius *in has nuptias denuo Romæ pronuntiare statueret, & domi Virgo sacra in Cantio à religiosis subornata quasi diuino furore percita, in easdem atq; Regem multa effutiret, titulus* Supremi Capitis Ecclesiæ Anglicanæ, cum omnimoda authoritate errores, hæreses, &

Elizabetha nata.

Regni hæres declarata.

Holy Maide of Kent.

Authoritas in Ecclesiasticis Regi delata.

& abusus in eadem reformandi. *Regi à regni Ordinibus defertur, & iusiurandum illud in fidem hæredum Regis ex* Anna *confirmatur. Anno tamen tertio vix exacto, ille in amores, suspiciones, iram, cædem, & sanguinem proiectus, vt nouo* Ianæ Seimoræ *amori viam patefaceret,* Annam *quæ abortum masculum fecerat, violati thori ex leui suspicione insimulatam in iudicium vocat. Illa obiecta ita diluit vt multitudini adstanti innocens circumventa videretur, Pares tamen damnarunt. Damnata Regi per nuntium bellè & festiuè singulares gratias de cumulatis in eam beneficijs egit,* sc. *quòd genere minùs illustri ad illustrem Marchionissæ dignitatem, consortis honorem, & Reginæ celsitudinem euexerit: quodq́, longè maximum, cùm in terris sublimiùs evehere non poßit, in cœlum, vbi æterna inter innocentes gloria fruatur, extollere iam voluerit. Supplicium placidè & Christianè subijt, prospera quæq́, regi comprecando, & inimicis ignoscendo.*

Anna obtruncata.

Ille postridie Ianam *in vxorem ducit, nuptias cum* Anna *non minùs quàm cum* Catharina *planè illicitas & irritas Parlamentaria authoritate declarat, earum filias* Mariam *&* Elizabetham *inde esse illegitimas, & regni succeßione excludendas. Illa* Edwardum, *qui patri in regno succeßit, ex vtero excisum enixa, statim perijt. Rex de vxoris morte parum solicitus nouis amoribus & in Italia & in Gallia, vt sibi amicos conciliaret, statim vacat. Animi tamen ambiguus & ad singula pauidus, dum à Pontificijs ob rebelliones excitatas timet, ex nobilioribus ne seditiones commouerent, aut exteris hostibus se coniungerent, alios leuiculis de causis, alios inauditos capite truncat. Religiosos ob peruicaciam in Pontificia potestate asserenda proditorum supplicio crebriùs afficit, & ex auaritia, Monasteria maiora, vt anteà minora, venerandæ vetustatis & maiestatis plenißima diruit, opesq́, tot annos congestas diripit, causis ex humanæ fragilitatis vitijs, & solutiore vita quæsitis. Simulq́, Protestantes vt Hæreticos comburit ex lege, quam vocarunt,* sex Articulorum, *contra eos qui Romanæ Ecclesiæ doctrinam de Transubstantiatione, vna in Sacramento Eucharistiæ specie, Sacerdotum cælibatu, Votis, Missa priuata, & Auriculari Confeßione impugnarunt. Adeò vt vno eodemq́, loco & tempore in Pon-*

Iana postridie nupta.

Maria & *Elizabetha* illegitimæ declaratæ.

Iana in partu obijt.

Rex in Pontificios, Lutheranos, & Monasteria sæuit.

Legem *6.* articulorum sancit.

Pontificios laqueo & dilaniatione, & in Protestantes viuicomburio sæuiretur. Vnde cùm domi terribilis & foras tyrannicus haberetur, primùm reiectus à Maria Lotharinga Ducis Guisij filia, quam Iacobo *Scotorum Regi nepoti riualis factus ambiuit, deinde à Christiana Danica Ducissa Mediolanensi* Caroli v. *nepte, ægrè* Annam Cliuensem, *dum Protestantium in Germania amicitiæ se applicaret, in vxorem obtinet. Eam autem statim atq; duxerat, quasi forma principe indigna auersatus abijcit, in fastidium ac libidinem iuxtà lasciuus, causatus illam Ducis Lotharingiæ filio priùs fuisse desponsatam, & nescio quam muliebrem impotentiam, vt* Catharinam Howardam Edmundi Howardi *filiam, Thomæ Ducis Norfolicæ neptem superinduceret, quam anno vertente, pudicitiæ iam antè violatæ ream peractam obtruncat, thorumq; regum* Catharinæ Parræ *ex equestri familia iterùm viduæ aperit.*

Annam Cliuensem ducit, & repudiat.

Catharinam Howar. ducit & capite plectit.
Catharinam Parram ducit.

Cùm iam ex intemperanti iuuentute corpus effœtum sentiret, irritatior in Gallum quòd Scotis subsidia contra Anglos submiserat, & æquior Carolo Cæsari *qui* Catharinæ *materteræ repudium penitus oblitus, spem certam reconciliandi ipsum Ecclesiæ Romanæ occultè fecerat, (qua in re Gallus iam illuserat) cum* Carolo *fœdus contra Gallum init. Deinde Galliam cogitans, vt maiorem apud* Carolum *gratiam iniret, & simul conscientiæ exulceratæ satisfaceret, Regni Ordinibus in Comitijs proposuit, vt si ipse &* Edwardus *filius sine sobole diem obirent; primùm* Maria, *& si ei proles deficèret,* Elizabetha *deinde in regno succederet. Sin autem hi sine prole obirent, Corona Angliæ ad eos deuolueretur, quibus ille vel literis Patentibus, vel supremis tabulis aßignauerit, quod lubentißimis omnium animis scitum et sancitum erat, læsæ Maiestatis pœna contraeuntibus inflicta. E Gallia Bononia capta, & ingenti pecunia profusa reuersus, dum ipse anxius Angliam nouis quotidiè suborientibus opinionibus distractam ingemisceret, & ipsa Anglia opibus exhaustis, pecunia ære intermixto deprauata, Monasterijs priscæ pietatis monumentis dirutis, Nobilium, Præsulum, Pontificiorum, & Protestantium cruore promiscuè effuso, & Scotico bello implicata, luctuosa suspiraret, supremum spiritum pinguedine diffluens ex virulenti herpetis in crure inflammatione, Anno* M. D. XLVII. *inchoante exhalauit.*

Carolo Imp. reconciliatur.

Successionem in liberis stabilit.

Bononiam capit.

Moritur.

exhalauit. Princeps magnanimus, in cuius maximo ingenio inerant confuso quodam temperamento, virtutes magnæ, & vitia non minora.

Edwardus Sextus succedit.

Edwardus *filius vix decennis successit,* Edwardo Seimoro *Duce Somersetti eius avunculo, Protectore constituto. Cuius auspicijs insignis victoria de Scotis ad Muselburgum reportatur, dum Angli pacti fœderis fidem de* Maria *Scotorum Regina* Edwardo *desponsanda armis repetunt: & feralis lex* Sex Articulorum *aliæq; ab* Henrico VIII. *contra Protestantes latæ refiguntur, illæ ad Pontificiam authoritatem profligandam confirmantur, Missa abrogatur, Imagines è templis emouentur, vtriusq; Testamenti libri vulgari lingua procuduntur, Officia diuina in eadem celebrantur, & vtraq; species in Eucharistia præbetur. Cæterùm sacrilega auaritia in res Ecclesiasticas, Collegia,* Cantarias, *Nosocomia, & pauperibus dicata, quasi superstitiosa, rapaciter inuolauit, ambitio & æmulatio inter procerès, audacia & inobedientia inter plebeios adeò insolenter exultarunt, vt Anglia quasi lymphata intemperijs agi sibi videretur, rebellionibus, tumultibus, partium studijs, pecuniæ deprauatione & omnibus malis quæ sub Rege puero accidere solent, intùs miserè intabescens. Accesserunt etiam damna foris accepta, propugnacula Anglorum in Scotia, necnon in Gallia amissa, Bononia quæ tanti constitit, & omnes arces in agro Bononiensi ab Anglis extructæ cum tormentis & omni apparatu bellico pacta pecunia, non sine insigni Anglici nominis probro, Gallis tradita: cùm Anglia seditionibus diuulsa defendere non valeret,* Carolus *Imperator ex fœdere rogatus auxiliari negaret, (vtpote quæ Anglis post initum fœdus acquisita) etiam gratis oblatam recusaret. Et ad infælicitatis cumulum, Protector aduersus* Dudlæi *Ducis Northumbriæ fraudes incautus* feloniæ *damnatus ex lege recenti de consilio inito occidendi Consiliarios Regios, Northumbrium scilicet, & alios, capite plectitur, filius ex priuata lege, maxima patrimonij parte & paternis honoribus spoliatur; & ipse Rex suorum præsidio nudatus, ambitiosorum immanitati expositus, immaturè (morbo an veneno incertum) præripitur; incredibili ob eximias supra ætatem virtutes desiderio apud populum relicto.*

Euangelij doctrina inducitur.

Infælix sub puero Rege regnum.

Protector è medio tollitur.

Et ipse Rex.

Tristi

Tristi hoc tempore cùm Dudleius *malis artibus fraternum amorem inter Protectorem &* Thomam Seimorum *fratrem dissoluißet, occasione arrepta ex muliebri æmulatione inter Reginam Dotariam* Thomæ *coniugem, & Ducissam Somersetti Protectoris vxorem, inter alia ad* Thomam *læsæ Maiestatis conuincendum, obyciebatur illum cogitasse de Rege in suam potestatem redigendo, &* Elizabetham *Regis sororem in vxorem ducendo. Illa autem totius rei ignara, & longè ab omni suspicione intereà adolescebat, summa apud* Edwardum *fratrem,* *Elizabetha apud fratrem gratia.* *(qui non alio quam* dulcis sororis TEMPERANTIÆ *nomine salutauit) & singulari apud proceres, & plebem gratia. Forma enim erat inprimis venusta & imperio digna, grauitate modesta, ingenio splendido, animo regio, memoria fœlici, & optimarum literarum studio indefesso;* Studia. *adeò vt ante* XVII. *ætatis annum Latinam, Gallicam, Italicam linguam calleret, & Græcam mediocriter. Nec Musicam, quantum Principem deceret, neglexit, vt quæ scitè & iucundè caneret, psalleretq́. Cum* Rogero Aschamo *qui eius studijs admotus, Locos communes* Melancthonis, *integrum* Ciceronem, *magnam partem Historiarum* T. Liuij, *selectas* Isocratis *Orationes, (quarum duas in Latinum conuertit)* Sophoclis *Tragædias, Nouumq́ Testamentum Græcè legit, è quibus & linguam purißima dictione, & mentem aptißima præceptione instruxit, bonisq́ literis non ad pompam, sed ad vitam & virtutem ita fuit aßidua, vt ad miraculum vsq́ fuerit inter sui seculi Principes erudita.*

Liberalia autem hæc studia fratris Edwardi *mors interrupit, vix dum expirauerat, cùm à* Dudleio *Northumbriæ Duce (qui regnum* Ianæ Greiæ, *cui filium desponderat, affectabat) internuntij interpellarent, vt pacta pecunia, & latifundijs quibusdam aßignatis, iure suo in regnum cederet. Illa modestè respondit, cum* Maria *sorore natu maiore priùs transigendum, qua superstite, se nihil iuris sibi posse arrogare. Mox publica præconis voce* Iana Greia Henrici VIII. *è secunda sorore proneptis,* *Iana Greia* frustrà Regina declaratur. *Regina Angliæ promulgatur. Causæ quæsitæ,* scil. *Quòd* Maria, *&* Elizabetha *illegitimæ Parlamentaria lege iudicatæ, quæ nunquam ritè abrogata, (licèt illas Rex pater suo ordine post* Edwardum VI. *si soboles deficeret, successuras*

eadem lege declarasset.) Quòdq; sorores illæ ciuili Anglorum iure Edwardo *successores hæreditariò esse non possent, quia non germanæ, sed (vt Iurisperiti nostri loquuntur)* of the halfe bloud. *Subinnuitur etiam* Henricum VIII. *supremis Testamenti tabulis jus regni in* Ianam *illam* Greiam *transcripsisse, simulq; demonstratur quanti sit periculi, si* Maria *aut* Elizabetha *exteris Principibus nuberent, qui Pontificis Romani authoritatem iam Anglia eliminatam reuocarent, externoq; iugo Anglos subijcerent. Et in eandem sententiam* Literæ Patentes Edwardi *Sexti paulò ante mortem confectæ, pluriumq; Procerum, Episcoporum, Iudicum, & aliorum chirographis munitæ proferuntur.*

Maria Regina promulgatur. *Elizabetha* se adiungit.

Nihilominùs propensissima procerum & plebis in Henrici VIII. *filias voluntas hanc tempestatem fato Duci &* Ianæ *funesto intra vicesimum diem dispulit,* Mariaq; *per vniuersam Angliam Regina declarata. Cui ad Vrbem Londinum cum exercitu accedenti* Elizabetha *(ne sororis, & suæ etiam ipsius causæ quæ tunc agebatur, deesset) cum quingentis equitibus obviam processit. Primis quæ* Maria *habuit Comitijs Parlamentarijs, quæcunq; contra matrimonium inter* Catharinam *Reginæ matrem &* Henricum *Octauum decreta fuerant, antiquantur, illudq; legi diuinæ consonum & ad omnia validum esse ex his rationibus iudicatur; quòd cum parentum ipsorum, Principum prudentissimorum consensu, virorum grauissimorum tàm Angliæ quàm Hispaniæ consilio, & matura eruditissimorum in Orbe Christiano deliberatione contractum, celebratum, & liberorum procreatione consummatum fuisset. Idem etiam religionis cultus, & Sacramentorum administratio quæ in vsu fuerant moriente* Henrico VIII. *reuocantur, sine vlla tamen omninò Pontificiæ potestatis agnitione vel mentione. Quod Reginam, & Cardinalem* Polum *inprimis solicitos habuit, qui in re matrimonij parentum consensum & prudentum iudicium non aliunde quàm ex* PP. Iulij II. *dispensatione dependere crediderunt; & Sacramentorum vsum nondum in Ecclesiam ritè receptis sine Pontificis authoritate permitti succensuerunt. Verùm Ordines Regni, quod* Maria *deprehendit, authoritatem Pontificis Romani iam excussam denuò admittere & agnoscere verebantur.*

bantur. Nec ferebant vt Regina titulum Supremi Capitis Ecclesiæ Anglicanæ *deponeret, in quem ipsorum pleriq; Præsules, Proceres, & plebeij* Henrico VIII. *hæredibus, & successoribus iurauerant, & plurimi rem ex Ecclesiæ bonis auxerant. Illa autem depouere ex animo gestijt, persuasa vniuersum jus suum ad regnum non aliunde quàm ex potestate Pontificis Rom. qui pro ea sententiam tulerat, firmari; postquàm pater eam illegitimam pronuntiari curasset. Certè plurimi hoc tempore Pontificiam potestatem & externum iugum adeò exosi sunt, vt* Thomas Wiatus *& Cantiani nonnulli decimo die post nuptias* Mariæ *cum* Philippo *Hispano pactas, in rebellionem proruperint, persuasi non alio consilio pactas, quàm ad Anglorum ceruices Hispanorum viribus grauiùs sub Romano iugo deprimendas, atq; ad* Elizabetham *proximam regni Angliæ hæredem è medio tollendam. Et* Carolus V. *Imperator gnarus animorum in Anglia, eiusmodi moras* Polo *Cardinali cum Legatina à Pontifice potestate Angliam cogitanti iniecit (nec sine Reginæ consilio) ne rebus nondum constitutis offensionem concitaret, vt in Angliam non veniret nisi post quindecim menses, cùm iam tertium Parlamentum haberetur, nuptiæ inter* Mariam *&* Philippum *essent celebratæ ex Iulij* III. *Pont. Rom. dispensatione*, eò quòd secundo & tertio consanguinitatis gradu fuerint coniuncti, & CAROLVS ipse Imperator sponsalia cum MARIA impubere de futuro quondam contraxisset. *Tum demum ille ab Imperatore dimissus in Angliam venit, & natalibus restitutus, Ordinibus rogando & obtestando proposuit, vt leges contra Hæreticos restabilirentur, omnes leges à vicesimo Regis* Henrici VIII. *anno contra Romanam sedem promulgatæ abrogarentur, & vniuersum regni corpus Ecclesiæ Rom. reconciliaretur. Quæ ægrè impetrauit, nec priùs, quàm bona Monasterijs, Collegijs, Episcopatibus, &c. ab* Henrico *Octauo, &* Edwardo *Sexto ablata, Reginæ, & possessoribus simul eadem sanctione confirmarentur,* ne quies regni turbaretur. *Hinc ille statim* Clerum populumq; schismatis crimine absoluit, Romæ præ gaudio solennis Missa ab ipso IVLIO III. PP. celebrata, supplicationes decretæ, Iubilæum indictum, & plenaria concessa indulgentia singu-

Angli Pontificis potestati ægrè se subijciunt.

Qua Lege Ecclesiæ Rom. reconciliati.

Lætitia inde Romæ.

 lis

lis qui pro vnione Regni Angliæ Deo gratias egerint. *Eoq; missi* Antonius *Vicecomes Montisacuti*, Thomas Thurlbeius *Episcopus Eliensis*, & Edwardus Carnus ad gratias de schismatis venia agendas, debitamq; Papæ & sedi Apostolicæ submissionem & obedientiam Regis, Reginæ, Regniq; nomine præstandam. Quibus in Palatio Apostolico & Aula Regum publicum datur à *Paulo* IIII. (Iulius *enim iam obierat*) Consistorium, obedientia admissa, venia & absolutio à Cardinale POLO data, approbata & denuò data. *Atq; ad* Mariam & Philippum *magis demerendos, Papa Hiberniam in* Regnum ex Apostolicæ potestatis plenitudine perpetuò erexit, & titulo dignitate, præminentijs regijs, &c. insigniuit & decorauit. *Quæ tamen singula Ordines Hiberniæ ex sua authoritate* Henrico VIII. *cumulatè detulerant, & ipsa Regina iam antea vtebatur & fruebatur. Sed hæc non huius loci.*

Hibernia à P. R. in regnum erecta.

Religio Romana nunc in Anglia constituta videbatur, Ecclesiastica tamen hominum natio cùm ex Regina iam quadragenaria, exsucca, & valetudinaria prolem vix sperarent, ab Elizabetha *etiamnum timuerunt. Illam enim Protestantium religioni innutritam norunt, & in illam quasi Solem orientem omnium animos & oculos coniectos perspexerunt. Seriò igitur à primordio regni* Mariæ *consultarunt, ne religio iam reuocata quid detrimenti per illam caperet. Prolem regiam scelere tollere sanioribus, & ipsi* Mariæ *Principi pientissimæ (licèt in illam ob maternas simulates iniquiori) piaculum visum; contrà quibusdam malesanis qui ad religionem Catholicam stabiliendam nihil non audendum, nihil non perpetrandum quo iure, qua iniuria censuerunt. Percommodum verò illis acciderat, quòd* Thomas Wiatus, Petrus Carewus, Iacobus Croftus, *& alij è Protestantium numero turbulenta & temeraria seditiosè moliti essent*, & Elizabetham Edwardo Courtenæo *Deuoniæ Comiti matrimonio iungere sategissent. Hinc illa quasi conscia in carcerem contrusa, seditionis affinem esse primùm incerti rumores sparsi, deinde nonnulli ad quæstionem in caput abrepti, alijs tormenta adhibita.* Croftus *minimè consciam fuisse & extra omnem seditionis culpam religiosa asseueratione coràm affirmauit.*

Pontificij ab *Elizabetha* timent.

Eam exagitant.

mauit. Wiatus *item (qui ſubaccuſaſſe ſcrebatur) extremum ſupplicium ſubiturus, idem palam profeſſus eſt: Nibilominùs illa adpoſitis cuſtodibus huc illuc raptata, famuliſq́ & ancillis in vincula ſubinde adductis, duriùs quàm pro dignitate tractata.*

Intereà Henricus II. *Rex Galliarum clandeſtinis literis amore pleniſsimis recreat, multa & magna pollicitus in Galliam evocat; an ex amore, aut dolo vt maius periculum crearet, Scotorumq́ Reginæ nurui deſtinatæ viam ad Angliæ Coronam poſt* Mariam *muniret, non dixero.* Chriſtianus *etiam tertius Rex Daniæ, qui iampridem Proteſtantium religioni nomen dederat, ſtudium omne defert, ſimulq́ de nuptijs eam* Frederico *filio clandeſtinò agit. Quod cùm Pontificijs in Anglia ſuboluiſſet, minas & pericula denuò intentant, & ſibi timentes clamitant, omnia religioni Romanæ, Reginæ, & regno intuta eſſe, dum illa ſupereſſet: itaque vel læſæ Maieſtatis, vel hæreticæ prauitatis neceſſariò damnandam. Eaq́ tempeſtate dum in minoris notæ Proteſtantes ſæuiretur,* I. Storius *Legum D. & alij ingenio immiti per circulos paſsim dictitarunt, Hæreſis radicem (illam innuentes) exſcindendam, non ramuſculos amputandos. Cùm tamen illa, vt nauigium ingruente tempeſtate, ſeſe moderans, ad Romanæ religionis normam ſacra audiret, & ſæpiùs confiteretur, imò Cardinale* Polo *aſperiùs interpellante, ſe Romanè Catholicam præ terrore mortis profiteretur. Hoc* Maria *tamen haud credidit, non oblita ſe mortis terrore propulſam literis ſua manu ad patrem ſcriptis (quas ipſe vidi) & Pontificis Romani authoritati in Anglia in æternum renunciaſſe, ſimulq́ agnouiſſe patrem* Supremum ſub Chriſto Eccleſiæ Anglicanæ caput, *matriſq́ ſuæ nuptias cum* Henrico *patre inceſtuoſas & iniuſtas fuiſſe. Nec Cardinali ipſi cæteriſq́ præſulibus hoc perſuaderi poterat, qui eam in Romanæ religionis ſecuritatem ſublatam optarunt. Quod tamen* Philippus Mariæ *maritus, & Hiſpani æquis auribus audire non poterant, in* Elizabetham *æquiores, non tam quòd afflictæ Principis Virginis fortuna miſericordiam allexerit, quàm ſuis rationibus prouidè conſulentes. Præuiderant etenim,* Elizabetha *ſublata, per* Mariam *Scotorum Reginam hæredem regni Angliæ proximam, iam*

Gallus & Danus conſolantur.

Ad Rom. religionem terrore cogunt.

iam Galliæ Delphino desponsatam, Angliæ, Hiberniæ, & Scotiæ regna sceptro Gallico posse adiungi, quo nihil Hispanorum magnitudini, quibus continentia iam erant cum Gallis bella, formidolosius erat.

Regno emittere, & successione excludere satagunt.

Cùm igitur Elizabetham *tollere sine impietate non possent, longè ex Anglia amouere consultißimum nonnullis visum, &* Emanueli Philiberto *Saubaudiæ Duci elocare. Nec hoc Hispano placuit, qui* Carolo *filio eam anteà destinauerat. Et* Thomas Cornwallius *Reginæ à Consilijs dissuasit, vtique populum Anglicum ægerrimè laturum, imo minimè passurum, vt proxima regni hæres à regno peregrè abduceretur. Quo quidem tempore* Maria *pro inueterato in* Elizabetham *odio, & quòd illa à nuptijs cum* Sabaudo *alienior esset, ita ira excanduit vt contumelijs onerarit, &* Mariam Scotorum *Reginam certam & indubitatam esse Anglici Imperij hæredem sibi proximam subinde affirmare non dubitauerit. Has in* Elizabetham *consultationes interuertit bellum à* Maria *in mariti gratiam Gallo denuntiatum, quæ licèt prima & præcipua causa, aliæ tamen additæ, & illæ quidem verißimæ,* sc. *Quòd Gallus contra fœderis leges, Ducis Northumbriæ &* Thomæ Wiatti *rebelliones,* Dudlei & Ashtoni *machinationes in ipsam per administros fouerit, Piratas in Anglicos Mercatores emiserit,* Staffordum *armis & nauibus ad Castrum Scarburgum occupandum instruxerit, Caletum malis artibus tentauerit, Anglicam monetam in Gallia adulterari permiserit, Belgiumque, quod Angli ex pacto tueri tenentur, inuaserit. Hoc bello flagrante, & Scotis quos Gallus excitarat, limites Angliæ infestantibus, Caletum, arces* Risbank, Newnambrig, Mere, Oye, Hammes, Sandgate, *arx & oppidum* Guinarum *amittuntur, & inter crebra præsulum funera, quæ tristi omine iram diuini numinis denuntiasse videbantur,* Maria *à marito neglecta, & mærore ex Caleto amisso (quod annos* CC. *iuris fuerat Anglici) confecta, febre semestri & aqua intercuti die* XVII. *Nouembris è vita migrauit* M.D.LVIII. *cùm quinq; annos &* IIII. *menses regnasset. Princeps apud omnes ob mores sanctißimos, pietatem in pauperes, & liberalitatem in nobiles atq; Ecclesiasticos nunquam satis laudata. Cæterùm tempus infame fuit ex immani*

Caletum amittitur.

Maria obit.

præsulum sæuitia qui Protestantium viuicomburijs Angliam tristissimo vbiq; spectaculo funestarunt. Plures enim ex omni ordine, Episcopos, verbi Ministros, & plebios hoc diro supplicio quinquennio absumpserunt, quàm (vt quidam obseruarunt) Henricus VIII. *totis* XXXVII. *annis, vel Anglia viderit, ex quo regnante* Ioanne, *Christiani in Christianos apud nos flammis sæuire cœperint. Eodem quo* Maria *obijt die, post pauculas horas* Polus *Cardinalis Archiepiscopus Cantuariensis quartana conflictatus expirauit. Vir quem pietas, doctrina, & integritas multò magis quàm Regij generis splendor illustrarunt, licèt ille* Georgij *Ducis Clarentiæ, fratris* Edwardi *Quarti Regis Angliæ è filia nepos.*

Et Polus Cardinalis.

ELIZABETHA ANGLIÆ, &c. REGINA.

PARS PRIMA.

M. D. LVIII.

Ors Mariæ aliquot horas celata Præſulibus & proceribus in Camera Parlamentaria (Ordines enim Regni ad Parlamentum iampridem conuenerant) primùm annuntiatur. Illi ex præcipuo quodam dolore aliquantiſper obmuteſcunt, mutua tamen conſolatione ſe breui colligunt, & luctu lætitiam miſcentes, ne vel de ſucceſſura triſtari, vel de mortua lætari viderentur, ad publicas curas conuerſi, ELIZABETHAM veram legitimamq; regni hæredem ex ſucceſsionis lege anni XXXV. Henrici VIII. declarandam, ſumma animorum conſpiratione decernunt. Mox illis ex inferiori conſeſſu conuocatis Heathus Archiepiſcopus Eboracenſis Regni Cancellarius, inter medios ſingultus ſignificat optimam Reginam religioni, & Reipub. morte immatura præreptam eſſe; ſingulos inde dolorem tantum hauſiſſe, vt omnem conſolationem vinceret, niſi Deus Optimus Maximus ex ſua in Anglorum gentem miſericordia, Elizabetham, alteram Regis Henrici filiam, incolumen conſeruaſſet. De cuius

Mors Mariæ *ſignificata.*

M.D.LViij

certissimo in successione iure cùm nemo dubitare posit, nemo debeat; præsules & proceres vna voce & vna mente Reginam iamiam promulgare decreuisse, modò illi assenserint. Vix dixerat, cùm omnes vndiq; vno ore conclamantes ingeminarent: *Viuat Regina* ELIZABETHA; *Regnet diutissimè*, *Regnet fœlicissimè*. Nec mora, Parlamento soluto, eam tubis clangentibus in maiori Westmonasterij Palatio, & statim in primario vrbis Londini foro, Reginam Angliæ, Franciæ, & Hiberniæ, fideique propugnatricem faustis populi acclamationibus & lætissimo applausu promulgarunt. Fœlicissimis sane auspicijs, nec alterum vnquam Principem populus proniore & constantiore mente & amore, maiore obseruantia, lætiori applausu, & votis repetitis, quoties in publicum prodiret, toto vitæ decursu, vnquam prosecutus est.

Elizabetha *Regina promulgatur.*

Iam illa annos XXV nata, vsu & adversitate efficacissimis Magistris edocta, prudentiam supra ætatem comparauerat, cuius primum specimen in Consiliarijs deligendis dedit. In sanctius enim consilium sibi adsciuit Nicholaum Heathum Archiepiscopum Eboracensem, quem dixi, magna prudentia & modesto ingenio virum, Guil. Powlettum Wintoniæ Marchionem summum Angliæ Thesaurarium, Henricum Fitz-Alanum Arundeliæ, Fr. Talbottum Salopiæ, Edwardum Stanleium Derbiæ, Guil. Herbertum Penbrochiæ, Comites; Edwardum Baronem Clintonum maris præfectum, & Guil. Baronem Howardum Effinghamium Cubicularium; Thomam Cheineium, Guil. Petrum, Iohannem Masonum, Richardum Sackuillum ex ordine Equestri, & Nicholaum Wotonum Decanum Cantuariensem, qui omnes fuerunt Mariæ à consilijs, & eiusdem cum ea religionis. His è suis adiunxit temperamento quodam pro temporum ratione, Guil. Parrum Marchionem Northamptoniæ, Franciscum Russelium Comitem Bedfordiæ, Tho. Parrium, Edwardum Rogers, Ambrosium Cauum, Fran. Knolles, & Guil. Cecilium, qui Regi Edwardo

Consiliarios sibi adsciscit.

wardo ſexto fuerat à ſecretis, virum longè prudentiſſimum & inſtar multorum; paulóq; poſt Nicholaum Baconum (cui cuſtodiam magni Sigilli commiſit) ſingulos Proteſtantium doctrinam amplexos, nulloque ſub Maria loco; quos vt reliquos in eorum locum iam inde ſuffectos ita temperavit, & cohibuit, vt ſibi eſſent devotiſſimi, & ipſa ſemper ſui iuris, nulli obnoxia. M.D.LVIIJ

Primis auſpicijs primam curam, ſed cum pauculis intimis adhibet de Proteſtantium religione reſtauranda, quam ſacris literis, & primævæ Eccleſiæ ſynceritati maximè conſonam & veriſſimam eſſe tùm ex informatione à teneris, tùm ex iudicio, ad veritatem ſibi perſuaſerat; & reſtaurare quidem certa & ſtabili ſententia apud animum ſtatuerat: Deinde cum reliquis, vt portus intercluderentur, Arx Londinenſis alicui probatæ fidei committeretur, novum Diploma ad Thom. Comitem Suſſexiæ Hiberniæ Proregem tranſmitteretur (qui Hiberniam non aliàs pacatiorem CCCXX. equitibus, DCCCLX. peditibus præſidiarijs in officio continebat,) Diplomata itidem iuridicis Magiſtratibus renovarentur, (ne iuridicus conventus qui tunc agebatur, ſolveretur) cum clauſula adiecta (*ne aliquod Officium conferrent*,) novi Iuſtitiarij & Vicecomites per Comitatus conſtituerentur, pecunia in *excambium* in tranſmarinas regiones non exportaretur, & concionatores à controverſis in religione quæſtionibus abſtinerent. Quod ad externa, vt legati ad Principes orbis Chriſtiani mitterentur qui Mariæ obitum ſignificarent. Ad Ferdinandum igitur Imperatorem protinus mittitur Thomas Chalonerus cum literis, quibus Regina ſua ipſius manu edocuit, *Sororem obiiſſe, ſe Dei benignitate, iure hæreditario, & ſubditorum conſenſu in regna ſucceſſiſſe; nihilq; magis exoptare, quàm vt vetus inter Anglicam & Auſtriacam familiam amicitia nō ſolùm conſeruetur, ſed etiam augeatur.* Ad Hiſpanum in Belgio mittitur Baro Cobhamus cum documentis in eandem ſententiam, necnon cum diplomate, quo Comes Arundeliæ, Thurlbeius Epiſcopus Elienſis, & D. Wottonus a

De religione prima cura.

Domeſtica diſponit.

Externa curat.

 Maria

M.D.LVIIJ Maria ad pacem Cameraci tractandam nuper delegati, Reginæ nomine denuò delegantur; illisque Guilielmus Baro Howardus Effinghamius adiungitur. Henricus etiam Killegreus ad Germanorum Principum animos ex purioris religionis studio conciliandos clam submittitur, D.B ad Danorum Regem, & Armigillus Waadus ad Ducem Holsatiæ.

Ab Hispano ambitur.

Philippus morte Mariæ vxoris comperta, veritus ne Regni Anglici vires & nomen, quæ sibi inprimis vsui erant, amitteret, & regna Angliæ, Hiberniæ, & Scotiæ per Scotorum Reginam Galliæ coalescerent: per Comitem Feriæ, quem ad ægrotantem vxorem, atque Elizabetham invisendam miserat, seriò cum Elizabetha agit de nuptijs cum illa contrahendis, pollicitus se gratiam peculiari dispensatione à Pontifice Romano impetraturum. Hoc eam admodum anxiam habuit, potentissimum Europæ Principem de se optimè meritum, nuptias vltrò ambientem reijcere, cùm minùs prudentis, tùm parùm gratæ videretur. Solicitum hoc etiam habuit Gallorum Regem, qui Galliæ non poterat non timere, si Anglia novis nuptijs Hispano hosti denuò accederet. Ille igitur Romæ nihil non agit per Episcopum Engolismensem, vt nulla huiusmodi dispensatio impetraretur, quandoquidem Elizabetha Protestantium doctrinæ fauere crederetur, imò etiam vt illegitima pronuntiaretur; Sed hæc occultissimè, ne Anglos, rebus nondum compositis, irritare videretur. Comes Feriæ vt has nuptias conficeret, Pontificijs in Anglia vbiq; inculcat, non aliam superesse illis rationem ad Catholicam religionem conservandam, & pristinum honorem tuendum; quibus neglectis, se non posse non misereri Angliæ, quasi opibus exhaustæ, militaribus viris indigæ, præsidijs & munimentis malè firmatæ, ab apparatu bellico minùs instructæ, & quasi Consiliarij regni consilij erant inopes. Et sanè res Anglica afflictissima nunc iacuit, hinc Scotico, inde Gallico bello implicata, ære alieno quod Henricus VIII. & Edwardus Sextus contraxerant, oppressa, ærario exhausto, Caleto

&re-

& regione *Oyensi* cum magno apparatu bellico non sine Anglici nominis dedecore amissis, populo discordibus de religione sententijs distracto, Regina ab amicis potentibus nuda, & nulla exterorum principum cognatione munita. M.D.LVIIJ

Illa cùm de his nuptijs animo attentiùs agitasset, mox deprehendit matrimonium mulieris cum relicto sororis, *ex rationis paritate*, æquè ac viri cum relicta fratris, sacra authoritate prohiberi, ideoq; illicitum esse, etiamsi summi Pontificis accederet dispensatio: perspexitq; huiusmodi matrimonium ex dispensatione contrahendo, non posse non agnoscere se ipsam iniustis nuptijs natam esse, quam pater Henricus (abdicata Catharina Hispana quia fratris relicta) genuerat. Quas tamen orbis Christiani Academiæ & Synodus Londinensis ex lege diuina iustissimas comprobauerat, vt illas cum Catharina iniustas & omnino indispensabiles. Procum itaq; Philippum responso modestissimo, honesto, & virginali pudore, sed verè ex conscientiæ scrupulo paulatim amolitur. Cùm autem ille crebris literis vrgendo instaret: & illa compositos tanti Regis mores modestissima grauitate, atq; gratia, Maiestate dignissimos subinde prædicando admiraretur, & imitari gauderet; prodierunt aulici qui contra Hispanos vt fastu tumidos declamitarunt, & nonnulli ex intimis Consiliarijs in aures assiduè insusurrarunt mollissimo ingenio Virgini, dum timerent ne animus in dubio facillimè impelleretur, actum de ipsa & amicis esse, conclamatum de Anglia, si Pontificiam authoritatem in dispensando, aut alia quacunq; re agnosceret; duos Pontifices matrem illegitimè Henrico VIII. enuptam pronuntiasse, & inde ex eorum sententia iam lata, Scotorum Reginam ius in regnum Angliæ sibi arrogare. Pontificem sententiam istam nunquam rescissurum, nec aliquid æqui à Romanis expectari posse, qui in matrem & illam fuerant iniquissimi; ad hæc, Gallum iam Romæ enixè agere, vt Maria Scotica legitima Angliæ Regina declararetur.

Eum amolitur.

Amoliendi causa.

Illa

M.D.LViij

Illa animo ab huiuſmodi nuptijs averſiſſimo, & Proteſtantium religionem promouendi cupidiſſima, nihil Deo gratius, nihil ad importunum procum amoliendum efficacius cenſuit, quàm vt religio quamprimùm mutaretur. Mutata enim religione, & eius de nuptijs ambiendis animum mutatum iri minimè dubitauit. Conſultationem itaq; inter intimos conſiliarios quomodo Proteſtantium religio, Pontificia profligata, reſtabiliretur, maturari iuſſit, omnibus periculis quæ inde exiſtere poſſint, perpenſis; & quibus rationibus depellantur. Illi hæc vel externa, vel interna fore præuiderunt. Externa, vel à Pontifice Romano, qui Excommunicationis fulmen emitteret, & regnum in prædam inuadentibus exponeret, vel à Gallo, qui occaſione inde arrepta, pacis negotium Cameraci inchoatum procraſtinaret, aut potius Reginæ Scotorum nomine in Anglos bellum moueret, non ſolùm vt in hoſtes, ſed etiam hæreticos; Scotiamq; ad idem excitaret, quæ iam ad eius nutum: vel ab Hibernicis Romanæ religioni addictiſſimis, & ad rebelliones proiectiſſimis, vel ab Hiſpano in vicino Belgio præpotente. Illi Pontificis excommunicationem, vt brutum fulmen minimè formidandum, pacem à Gallo ſi offeratur, amplectendam, ſin minùs ambiendam ſtatuerunt, quandoquidem eadem pax etiam Scotiam complectatur, Proteſtantes tamen Galliæ & Scotiæ neutiquam deſerendos; Berwicum, & limites ad Scotiam, vti etiam Hiberniam, præſidijs maioribus firmanda: cum Hiſpano verò amicitiam inprimis, quoquo modo colendam, & antiquum fœdus Burgundicum confirmandum. Pericula interna præuiderunt fore à Nobilibus regio conſilio amotis, ab Epiſcopis, & Eccleſiaſticis de gradu deijciendis, à Iudicibus qui pro tribunalibus ſederunt, ab Eirenarchis per ſingulos Comitatus, & à plebeijs qui regnante Maria re, & æſtimatione magni erant, quia Romanæ religioni deuoti. Hos loco deturbandos & legum ſeueritate coercendos, (quod & Maria contra Proteſtantes fecerat) nulloſq; niſi Proteſtantes ad rerum adminiſtrationem adhibendos, & in

De Proteſtantium religione inducenda deliberat.

Pericula perpendit.

Externa.

Interna.

in Collegia vtriusq; Academiæ cooptandos censuerunt, simulq; Pontificios Præsides ex Academijs, Scholarchas ex Wintoniensi, Ætonensi, cæterisq; scholis submouendos. Protestantes illos, qui nouandi studio abrepti, nouam omnino Politiam Ecclesiasticam tunc procudere cœperunt, tempestiuè comprimendos, nec nisi vnam eandemq; religionem tolerandam, ne religionis diuersitas inter Anglos (gentem animosam & bellicosam) perpetuas seditionibus faces subijceret. Cura Liturgiam emendandi, quæ sub Edwardo VI. lingua patria edita, Parkero, Billo, Maio, Coxo, Grindallo, Whitheado, & Pilkingtono Theologis eruditis & moderatis, Thomæq; Smitho Equiti doctissimo demandatur, re nemini communicata nisi Marchioni Northamptoniæ, Comiti Bedfordiæ, Ioanni Greio de *Pyrgo*, & Cecilio. M.D.LVIIJ

Quidam autem verbi Ministri moræ impatientes, dum legibus præcurrere quàm expectare mallent, primùm per priuatas ædes, mox per Ecclesias doctrinam Protestantium liberiùs proseminare, & plebs novitatis auida ad eos magno numero confluere, & de controuersis in religione quæstionibus adeò inter se, & cum Pontificijs rixari cœperunt; vt ad contentionum occasiones præcidendas Regina seuerè edixerit, ne huiusmodi quæstiones agitarent. Permisit verò vt Epistolæ, Euangelia, atq; Decalogus Anglica lingua, sine vlla tamen expositione, plebi prælegerentur, item Oratio Dominica, Symbolum Apostolorum, & Litania vernacula lingua haberentur. Romano autem ritu in cæteris omnibus vterentur, donec de religionis cultu ex authoritate Parlamentaria statueretur. Interim Mariæ sorori, iusta in Templo Westmonasteriensi magnifico apparatu soluit, & paulò pòst, Carolo Quinto qui ante biennium raro inter Cæsares exemplo, (sed quod omnibus victorijs gloriosius est) se vicerat, imperio renuntiauerat, & mundo viuere desierat, vt Deo soli totus viueret & vacaret.

Ministrorum impatientiam reprimit.

Sacra in parte, vulgari lingua permittit.

Iusta Mariæ, & Carolo V. soluit

M.D.

M.D. LIX.

M. D. LIX.

Nobiles restituit & euehit.

Nno nouo ineunte, Guil. Parrum ob læsam Maiestatem sub Maria gradu deiectum, Northamptoniæ Marchionem denuò creat, Edwardum Seimorum magna parte patrimonij, & paternis honoribus ex priuata quadam lege, aduersantium invidia spoliatum, in Baronem Bellocampium & Hertfordiæ Comitem erigit, Thomam Howardum filium secundum Thomæ Ducis Norfolciæ, honore Vicecomitis Howardi de *Bindon*, Henricum Carium de *Hunsdon*, ex Maria Bolena consobrinum, & Oliuarium à Sancto Ioanne de *Bletnesho* Baronum titulo exornat, qui singuli à Pontificia religione alieni. Iam regia pompa ab Arce Londinensi per mediam vrbem incredibili applausu, quem (visu & auditu iuxtà venerabilis) supra modum adauxit, Westmonasterium deducitur, vbi postridiè patrum ritu inauguratur & inungitur ab Oglethorpo Episcopo Carliolensi, cùm Archiepiscopus Eboracensis, & reliqui hoc munere defungi recusarent ex suspitioso & solicito de religione Romana metu, quem tùm prima eius institutio in Protestantium religione illis iniecerat, tùm quòd nuperrimè Episcopum sacra celebrantem, hostiam ad adorationem tollere vetuerit, & Litaniam cum Epistola & Euangelio populari lingua habendam (quæ illi inter piacula habuerunt) permiserit. Verè tamen illa pia, quæ Deo quotidie vbi primùm surrexit, aliquandiu vacauit, inde statis horis in Sacrario priuato; singulis diebus Dominicis & Festis Sacellum adijt, nec vsquam alius Princeps maiore cum deuotione sacris interfuit. Conciones Quadragesimales atrata, & more prisci æui attentè audiuit, quamquam sæpiùs dixerit quod de Henrico Tertio prædecessore legerat, se malle deuotè precibus Deum alloqui, quàm alios de Deo disertè loquentes audire. De Cruce autem, Beata Virgine, & Sanctis haudquaquam contemptim sensit, nec de ijs sine quadam reuerentia vnquam loquuta, nec alios loqui patienter audiuit.

Inauguratur

De sacris quid sensit.

Pauculis

Pauculis diebus interiectis, Comitia habentur Parlamentaria, in quibus primùm omnibus omnium suffragijs sancitur Elizabetham *esse, & iure diuino, ciuili Anglorum, & regni Statutis debere esse* (vt ipsa formula vtar) *legitimam, indubitatam, & certißimam Angliæ Reginam, & iustè legitimeq́ è Regio sanguine prognatam, iuxta succeßionis rationem ab Ordinibus regni Anno* XXXV *Henrici* VIII. *præscriptam.* Lex tamen ista, qua pater eam & Mariam successione in regno excluserat, non refigitur: In quo Baconi prudentia (cui vt iuris oraculo in eiusmodi rebus Regina tota innitebatur) à nonnullis desiderabatur, maximè cùm Northumbrius id contra Mariam & eam obiecisset, eoq́; nomine, Maria quantum ad se refixerat; & seditiosi nonnulli hinc pernitiosa in eam quasi minùs legitimam Reginam postea arriperent; licèt Iuris-prudentia Anglica iam olim pronuntiarit *Coronam semel susceptam omnes omninò defectus tollere*, Ab alijs autem hoc ipsum prudentiæ Baconi dabatur, qui in tanta legum atque Actorum perplexitate, & inconstantia, cùm quæ pro Elizabetha facerent, cum ignominia & probro Mariæ coniuncta viderentur, vlcus vetustate obductum refricare noluit, atque ad eam igitur legem Ann. XXXV Henrici, se applicuit, quæ vtriusq; famæ & dignitati quodammodo ex æquo consulit. M.D.LIX. *Parlamentum habet.* *Quæ in eo statuuntur.*

In his Comitijs deinde post alia refertur de Corona Angliæ ad pristinam in rebus Ecclesiasticis iurisdictionem restituendam. Scilicet leges Henrici VIII contra sedem Romanam, & Edwardi Sexti pro Protestantibus, à Maria abrogatas reuocando, atque etiam sanciendo, *Vt quæcunq́ iurisdictiones, priuilegia, præeminentiæ spirituales, quacunq́ Ecclesiastica authoritate in vsu iam olim fuerant, ad Ecclesiasticos visitandum, & omnimodos errores, hæreses, schismata, abusus, enormitates corrigendum, imperiali Angliæ Coronæ in perpetuum adiungerentur; vt Regina & successores Literis Patentibus certos homines delegare possent, qui illam authoritatem exerceant; ea tamen lege, vt nihil hæresim esse definiant, nisi quæ iam olim è sacris literis Canonicis, aut qua-* *De religione mutanda refertur.*

 tuor

M.D. LIX. *tuor prioribus Concilÿs Oecumenicis, aut aliȷs Concilÿs ex vera & germana sacrarum literarum sententia, hæreses sunt definitæ, aut iam inde ex authoritate Parlamenti cum assensu Cleri Anglicani in Synodo definientur. Singuli Ecclesiastici, Magistratus, pensiones ex ærario accipientes, ad Academicos gradus promouendi, pupilli emancipandi, & ad prædiorum inuestituram, atq; inter regios famulos admittendi, &c. iureiurando obstringerentur ad agnoscendam regiam Maiestatem vnicum & supremum esse suorum regnorum gubernatorem (titulus enim* Supremi Capitis Ecclesiæ Anglicanæ *minimè placuit) in omnibus tàm spiritualibus rebus aut causis, quàm temporalibus: omnibus exteris Principibus & Potestatibus à causis intra suas ditiones cognoscendis, prorsus exclusis.*

XVIII. Martij. His legibus in superiori consessu nouem qui eo die aderant Episcopi (nec plures quàm quatuordecim in viuis iam supererant) Eboracensis scilicet Archiepiscopus, Londinensis, Wintoniensis, Wigorniensis, Lhandauensis, Couentrensis, Exoniensis, Cestrensis, & Carliolensis, Abbasq; Westmonasteriensis obfirmatè refragati sunt; E proceribus homo planè nemo præter Comitem Salopiensem, & Antonium Brownum Vicecomitem Montis-acuti, quem Maria regnante, regni Ordines cum Thurlbeio Episcopo Eliensi Romam legasse dixi, vt Anglia in vnitatem Romanæ Ecclesiæ, & Apostolicæ sedis obedientiam reduceretur. Hic ex quodam religionis ardore, & honoris ratione acriter instabat magno Angliæ dedecori esse, si ab Apostolica sede, cui nuper se submisse reconciliarat, mox deficeret: & maiori periculo fore, si excommunicatione effulminata, vicinorum hostium furori, ex huiusmodi defectione exponeretur. Se Ordinum Angliæ authoritate vniversæ Angliæ nomine Pontifici Romano obedientiam detulisse, eandemque non posse non præstare. Maiorem igitur in modum etiam atque etiam obtestando contendit, vt à Romana sede non secederent, cui Christianam fidem primùm acceptam & perpetuò conseruatam debent. At in consessu inferiori cùm de his referretur, longè plurimi vnanimes suffragati sunt

Pontificijs

Pontificijs obmurmurantibus plures è Proteſtantibus data opera tùm è Comitatibus, tùm è Ciuitatibus, & Burgis fuiſſe electos, & Norfolciæ Ducem, Arundeliæq; Comitem inter proceres potentiſſimos in ſuam ſiue rem, ſiue ſpem, Ceciliumq; ſua ſolertia ſuffragia emendicaſſe. M.D.LIX.

Iam animis hominum de religione diſcordantibus, vno eodemq; edicto prohibetur, ne quis irreverenter de Sacramento Altaris loqueretur, & vtraq; ſpecies permittitur. Colloquium etiam Weſtmonaſterij inter Pontificios & Proteſtantes coram Regni Ordinibus in vltimum diem Martij indicitur. Pro his eliguntur Rich. Coxus, Whitheadus, Edmundus Grindallus, Rob. Hornus, Edwinus Sandes, Ed. Gueſtus, Ioan. Elmarus, & Ioannes Iuellus: pro illis Ioan. Whitus Epiſcopus Wintonienſis, Radulphus Bainus Epiſcopus Couentrenſis & Lichfeldenſis, Th. Watſonus Epiſcopus Lincolnienſis, D. Colus Decanus ad S. Pauli, D. Langdallus Archidiaconus Lewiſenſis, D. Harpesfeldus Archidiaconus Cantuarienſis, & D. Chadſeius Archidiaconus Midleſexiæ. Quæſtiones propoſitæ erant. De ſacris in lingua populari celebrandis, de authoritate Eccleſiæ in cæremonijs ad ædificationem conſtituendis & abrogandis, & de ſacrificio Miſſæ. Verùm hoc in nihilum recidit. Poſt pauca enim verba vltro citroq; de ſcripto recitata, cùm de ratione diſceptandi haudquaquàm convenire poſſent, Proteſtantibus quaſi parta victoria triumphantibus, Pontificijs conquerentibus durius cum illis actum eſſe, quòd non niſi ante vnum & alterum diem de quæſtionibus præmoniti eſſent, quodq; Baconus Cuſtos Magni Sigilli (homo in Theologicis parùm verſatus, & Pontificijs infeſtiſſimus) tanquam Iudex præſideret; cùm ille tantùm ordinis vindex eſſet conſtitutus; Sed quod veriſſimum, illi rem ſeriùs perpendentes, non auſi ſunt, Pontifice Romano inconſulto, res tantas & in Eccleſia Romana minimè controverſas in quæſtionem vocare; vbique exclamantes, *Quando de fide conſtabit, ſi ſemper liceat de fide diſputare?*

Diſputatio inſtituitur.

Quo ſucceſſu

M.D.LIX.

Disputationes de religione eò semper quò sceptra, vergere, & id genus alia. Adeoq; indignati sunt Lincolniensis & Wintoniensis, vt Reginam, & huius ab Ecclesia Rom. defectionis authores, excommunicationis censura feriendos censuerint, qui hanc ob causam incarcerati. Prudentiores autem Pontifici Romano hanc potiùs committendam statuerunt, ne ipsi subditi obedientiam in Principem exuere, & seditionis signum tollere viderentur. Nec fefellerunt hæc Pontificem Romanum, qui iam commotior iussit Edw. Carnum Cambro-Britannum Equestris dignitatis Iurisconsultum, qui legationem pro Henrico VIII. & Maria Regina Romæ, & nunc pro Elizabetha, egerat, Legati munus deponere, atq; (vt ipsissimis verbis vtar) *vigore mandati viuæ vocis sanctiss. D. Papæ oraculo facti, in virtute sanctæ obedientiæ, ac sub maioris Excommunicationis, necnon bonorum omnium amissionis pœna, ne vrbe excederet, sed Hospitalis Anglorum administrationem susciperet*, (silicet ne occultas Gallorum in Elizabetham molitiones edoceret, quod sedulò ante ex charitate in patriam fecerat.) A nonnullis tamen creditur solertem illum senem hoc exilium ex inflammato Rom. religionis studio sponte elegisse.

Carnus Romæ detinetur.

Intereà (vt temporis seriem sequutus, hæc Ecclesiastica & Parlamentaria aliquantisper omittam) Delegati Angliæ & Hispaniæ (qui Cameraci de pace tractabant) cum Gallis acriter de Caleto restituendo disceptantes, nullo modo vt Caleto cederent, consequi poterant, etsi supra tres aureorum milliones legitima obligatione à Gallis debitos è rationibus hoc nomine expungendos proponerent. Hispanus, cùm sui causa Angli amiserint, & in Belgij vsum esse prospiceret vt Anglici iuris esset, verè quidem, & honestè ab Anglis stetit, alioqui pacem omninò detrectaturus. Obstiterunt contrà Galli, vnum Caletum non posse resarcire damna Gallis ab Anglis illata, oppidis eorum ope ab Hispanis captis, plurimis viculis Britanniæ Armoricæ ab Anglica classe incensis & direptis, nauibus interceptis, commercio (quod regni neruus) interrupto,

De Caleto disceptatur.

M.D.LIX.

rupto, & infinita pecunia ad prohibendas Anglorum exſcenſiones profuſa. Præterea Caletum vetuſtum eſſe Imperij Gallici patrimonium, bello olim amiſſum, bello iam recuperatum, minimè igitur reſtituendum: immo & Galliæ Ordines hoc decreuiſſe. Reſtituere enim nihil aliud eſſe, quàm gladium hoſti in manus reddere, & Gallorum animos à rege ſuo æternùm auertere; iniquè igitur & abſurdè Anglos repetere. Illi contrà, ſe æquiſſimè & ſumma cum ratione repetere contenderunt, ſcilicet, Caletum Regni Angliæ particulam vno & altero ſeculo extitiſſe, nec tantùm iure belli, ſed hæreditariò acquiſitum, & pactionibus pro alijs quibuſdam locis, quibus Reges Angliæ ceſſerant, conceſſum. Damna illa accepta Hiſpanis imputanda, qui Anglos invitos in belli ſocietatem pertraxerunt, ex quo, locis munitiſſimis amiſſis, & ducibus captis, detrimentum cœperunt longè maximum, commodum verò planè nullum: Quicquid Galliæ Ordines decernunt quia ipſis fructuoſum eſt, non eo nomine iuſtum eſſe. Nec Caletum iuſtè poſſe detineri, cùm pactis iam conditionibus ſingula loca ſuperiore bello capta cæteris Principibus reſtituantur. Reſponderunt Galli, hoc fieri ratione nuptiarum quæ inter reliquos Principes contrahendæ. Propoſuerunt igitur, vt primogenita filia Mariæ Scotorum Reginæ & Delphini Galliæ nuberet filio primogenito Elizabethæ, quæ Caletum in dotem referret, ſimulq; Scotorum Regina iure quod in Anglia habet, cederet; vel filia Elizabethæ primogenita nuberet filio primogenito Reginæ Scotorum, ſimulq; Angli iuri ad Galliæ regnum, quod vindicant, renuntiarent, omniaq; quæ Galli Angliæ debent, remitterentur, Caletum interim penes Gallos eſſet. Hæc vt incerta, alterius ævi, & ad moras nectendas excogitata, ſurda aure neglexerunt Angli. Hucuſq; deventum erat, cùm Hiſpanus certis nuntijs accepiſſet Elizabetham non ſolùm oblatum connubium amoliri, ſed in religione pleraq; omnia vertere & mutare: Inde ſtudium eius de Caleto reſtituendo, quod fixum ante videbatur, labaſcere cœpit; Hiſpaniq; delegati

M.D. LIX.

delegati moræ impatientes, cùm de cæteris inter ipsos & Gallos quodammodo convenisset, præ se tulerunt se nolle diutiùs bello distineri de Caleto, nisi Angli in sexennale bellum, largiùs quàm anteà pecuniam & copias conferrent. Hinc Cardinalis Lotharingus erectior, Scotorum Reginam neptim suam, veram & indubitatam Angliæ Reginam esse Hispani delegatis asseueranter affirmat, Hispanum igitur si modò iustitiam colat, eniti debere vt Caletum nepti, iustissimæ Angliæ Reginæ in manus traderetur. Hoc Hispani (quibus Gallorum potentia suspectior) haud libenter audiebant. Ideoq; Catharinam Greiam Hen. VIII. è sorore pro neptim ex Anglia tectè subducere tentabant, vt haberent quam opponerent Scotorum Reginæ & Gallis, si quid humanitùs Elizabethæ accideret, quò minùs Gallia Angliæ, & Hiberniæ accessione amplificaretur. Et admodum vrgebant vt induciæ inter Angliam & Galliam agitarentur, donec convenirent, & intereà temporis Caletum Hispano, vt honorario arbitro, aut sequestro committeretur; quod Galli & Angli non minùs abnuerunt.

Præsenserat hæc Elizabetha, quæ nuptijs cùm Hispano neglectis, & religione mutata, nihil boni ab Hispanis sperare poterat. Noverat etiam Cameracensem Tractatum eo consilio susceptum, vt Protestantium religio excinderetur. Et sanè pax pro sexus ratione, & ob ærarij inopiam iustissimo bello optatior ipsi visa, quæ gloriosius esse pacem prudentia firmare, quàm bellum per acies conficere, dicere solebat. Nec è sua, vel nominis Anglici dignitate Hispani præsidio inniti existimavit. Suam igitur sibi pacem seorsim conficiendam, & cum Gallo de Caleto transigendum consultissimum putabat, eo etiam solicitata crebris Galli, Montmorentij Galliæ Conestabilis, Francisci Vindocini literis, & nuntijs à Guisio per Baronem Greium quem ad Guinas captum ea de causa è carcere dimiserat. Ad hanc transactionem Guido Caualcantius Patritius Florentinus in Anglia à pueritia educatus, adhibetur; quocum Gallus secretò collocutus, tutissimum

Cum Gallo de pace tractatur.

M.D. LIX.

ſimum exiſtimauit, vt clam Hiſpanis in obſcuriori aliquo vel Angliæ, vel Galliæ viculo per delegatos ſubmiſſos hæc tractarentur. Contrà Elizabetha maſculi animi virgo profeſſa eſt, ſe Principem eſſe abſolutè liberam ad actiones ſuas per ſe & ſuos adminiſtros gerendas. Licèt regnante ſorore, nihil niſi Hiſpano conſulto fuerit adminiſtratum, ſe tamen velle inconſulto Hiſpano, non loco obſcuro, ſed ad Caſtellum Cameracenſe (quod parùm ab vrbe Cameraco abeſt) inter ſuos & Galliæ delegatos hoc tranſigi. Et hinc ſane non minorem apud Hiſpanum offenſam ſubijt, quàm priùs ob connubium ſpretum, & religionem immutatam. Gallus tamen cautus, vt exploraret quo eſſet in nuptias & Hiſpanum animo, duos rogauit ſcrupulos ſibi priùs eximi; alterum, ſi ille Caleto cederet, priuſquàm certò ſciret quem maritum Regina ſibi aſſumeret, Caletum facilè in Hiſpani manus deueniret, qui quantiuis pretij emeret, & vxores dilectis maritis nihil non concedant; alterum, an (quod Hiſpani iactant) Angli eiuſmodi fœdere Hiſpanis aſtringantur, vt vnà cum illis contra quoſcunq; bella gerant? Ad hæc reſponſum eſt. Reginam eò eſſe in Regnum Angliæ materno animo, vt in mariti gratiam Caleto minimè cederet, & ſi maximè vellet, populum Anglicum nullo modo laturum. Fœdus autem eiuſmodi cum Hiſpano intercedere nullum, ſed tantùm neceſſitudinem; liberrimamq; illam eſſe ad fœderationem quæ Angliæ ſit vſui, cum quocunq; Principe contrahendam. Hinc viſum vt ad Caſtellum Cameracenſe de componendis controuerſijs & pace concilianda agerent vtrinq; delegati. Pro Regina Angliæ Thurlbeius Epiſcopus Elienſis, Guilielmus Baro Howardus Effinghamius Reginæ Cubicularius ſupremus, & Nicholaus Wottonus Eccleſiarum Metropolitanarum Cantuariæ & Eboraci Decanus: pro Rege Galliæ Carolus Cardinalis à Lotharingia Archiepiſcopus & Dux Rhemenſis, Par primus Franciæ, Annas Dux Montmorentius, Par, Coneſtabilis, & Magnus Magiſter Franciæ, Iacobus Albonus Dominus à S^t. Andræa,

Chaſteau in Cambreſis.

Marchio

M.D. LIX. *Pax cum Gallo pacta.*

Marchio Fronsac, & Franciæ Mareſcallus, I. Moruillerius Epiſcopus Aurelianenſis, & Claudius Alboſpinæus in privato Conſilio Secretarius. Inter hos conventum in hæc ferè verba. *Neuter Princeps alterum inuadet, aut inuadenti auxiliabitur. Si ſubditi quid contrà hanc pacem attentarint, ipſi punientur, & pax non violabitur. Commercium liberè exercebitur, naues armatæ, priuſquàm oram ſoluerint, cautionem præſtabunt, quòd alterius Principis ſubditos non deprædentur, munitio apud* Aimouth *in Scotia diruetur. Rex Franciæ per octo annos pacificè gaudebit oppido Caleto cum pertinentiis, &* XVI. *tormentis maioribus. Quo tempore exacto, eadem cum oppido Elizabethæ reſtituet. Octo mercatores exteri, non Gallo ſubditi fidem interponent pro ſolutione quingentorum millium Coronatorum nomine pœnæ pro non reſtituto Caleto. Elizabethæ tamen ſemper remanebit ius ſuum in dictum oppidum. Obſides quinq; dabuntur donec mercatores ſe obligent. Si quid durante tempore prædicto, per Reginam Angliæ, aut eius ſubditos ex eius authoritate, iuſſu, aut approbatione armis directè, vel indirectè attentatum, aut innovatum fuerit contra Regem Chriſtianiſſimum, aut Reginam Scotorum, ab omni promiſſione fideq; data liberabuntur & abſoluentur, & obſides & mercatores liberati erunt. Si per Regem Chriſtianiſſimum, Reginam Scotorum, aut Delphinum quid attentatum, aut innovatum fuerit, itidem contra Reginam Angliæ fuerit, poſſeſſione Caleti ſine vlla dilatione cedere tenebuntur.*

Pacis Articuli.

Pax etiam cum Scota facta.

Eodem loco, & iiſdem diebus per eoſdem delegatos pax etiam confecta eſt inter Reginam Angliæ, Franciſcum & Mariam Regem & Reginam Scotorum, quibuſdam articulis de conceſſione *Saluorum conductuum*, homicidis, latronibus, deprædatoribus limitaneis, & transfugis, ad Anglos & Scotos relatis. De quibus cùm inter Tho. Comitem Northumbriæ, Cuthbertum Tunſtallum Epiſcopum Dunelmenſem, Guil. Baronem Dacreum de Gilleſlandia, & Iacobum Croftum Villæ & Arcis Berwici Capitaneum Anglos; Comitem Mortoniæ, Baronem Humium, & S^t. Clerum Decanum Glaſcuenſem Scotos, apud *Vpſatlington* conveniſſet, pax inter Reginam Angliæ,

M.D. LIX.

gliæ, Regem Galliæ, Delphinum & Scotorum Reginam per Angliam promulgata, quæ averſis auribus tanquam in dedecus Anglorum ob Caletum amiſſum & non reſtitutum à populo excepta, dum Proteſtantes culpam in Epiſcopos & Pontificios, & illi identidem in Baronem Wentworthum Præfectum è Proteſtantium numero transferrent. Et eo ſanè nomine, Maria regnante, ille abſens & inauditus in quæſtionem vocatus, nunc autem denuò temporibus mutatis, in iudicium revocatus, auditus, & *Parium* iudicio abſolutus. Radulphus autem Chamberlanus qui Caſtro Caletenſi, & Iohannis Harleſtonus qui munimento ad *Riſebank*, præerant, ob ſtationem deſertam, læſæ Maieſtatis poſteà damnati, ſed ſupplicium remiſſum.

Baro Wentworthus & alij in iudicium de Caleto vocati.

Cùm iam Parlamentarius conventus ſoluendus, viſum eſt vniverſis, vt tertius ordo Reginam de nuptijs maturè contrahendis moneret, nec proceres quidem ſe adiungere voluerunt, ne quis eorum in ſuam ſpem hoc proponere videretur. Thomas itaq; Gargrauius tertij ordinis Orator cum paucis delectis Reginam, impetrata priùs venia, accedit, & excuſatione à ſuo officio, principis manſuetudine, & rei magnitudine facta, & attentione hinc conciliata, in hanc ſententiam pergit. *Nihil eſt quod Deum immortalem ardentiore ſtudio aſſiduè comprecamur, quàm vt fœlicitas ex æquiſsimo tuo imperio hactenus percepta, Anglorum genti in omnem æternitatem perpetuetur. Hoc qui fieri poſsit, dum animo & cogitatione plurima verſamus, comprehendere non poſſumus, niſi vel tu in æternum imperes, quod ſperare non licet, vel ex matrimonio liberos maternæ virtutis ac Imperij ſimul hæredes ſuſcipias. Quod Deus Opt. Max. faxit. Hoc ſimplex, hoc vnicum, cunctaq; complexum omnium Anglorum votum. Cæteris omnibus cuiuſcunq; loci & ordinis, maximè verò Principibus curandum eſt, vt licèt ipſi mortales exiſtant, Reſpublica immortalis perennet. Hanc verò immortalitatem Anglis donare poteris, ſi quod humana natura, ætas, forma, & fortuna poſtulant, aliquem in maritum adſciueris, qui ſit ſolatio & adiumento, ſecundarum aduerſarumq; conſors. Vnius enim*

Ordines Reginam ad nuptias hortantur.

M.D. LIX.

mariti opera magis ad res gerendas quàm multorum coniuncta industria proculdubio valet. Nihil esse potest à publicis rationibus magis alienum, quàm eam Principem, in cuius matrimonio salus Reipub. & pax continetur, cælibem, quasi Vestalem virginem viuere. Regnum è maioribus acceptum liberis relinquendum, qui regno futuri & ornamento & firmamento. Reges Angliæ nulla de re magis solicitè vnquam cogitarunt, quàm ne Regia familia orbitate intercideret. Hinc recenti memoria Henricus VII. *auus tuus, Arthuro & Henrico filijs de coniugio etiam ætate adhuc tenella prospexit. Hinc pater Edwardo filiolo vix octenni Mariam Scotorum Reginam in vxorem ambiuit, & nuperrimè Maria soror vetula Philippo Hispano nupsit. Si orbitas tam regijs, quàm priuatis familijs pro maxima pœna à Deo infligi soleat, quale & quantum sit piaculum, si Princeps eandem sibi vltro accersat, vnde infinita miseriarum moles Rempub. omnibus calamitatibus, quas meminisse animus horret, necessariò obruat? Quod ne eueniat, non solùm pauculi qui coram adsumus, sed vniuersa Anglia, imo singuli Angli ad pedes prostrati supplice voce, crebrisq; suspirijs ex intimo animo demissißimè efflagitamus & obtestamur.* Hæc ille ornatè & pluribus.

Illa respondet

Illa paucis respondit. *In re minimè grata perspectißima vestra populiq; mei beneuolentia pergrata est, vtique ab animo erga me & Rempublicam optimo profecta. De matrimonio quod tantopere suadetis, mihi iamdiu persuasum, me à Deo in hanc lucem editam, vt ea quæ diuinæ gloriæ cedant inprimis cogitarem & facerem. Hinc id genus vitæ delegi, quod à solicitudine rerum humanarum liberrimum, vt vni Deo vacarem. A quo, si vel potentißimorum Principum oblata connubia, vel intentatæ mortis periculum dimouere potuissent, coniugis honore iampridem potita fuissem. Et hæc quidem ego priuata cogitaui. Nunc verò cùm publica regni administrandi cura accesserit, maritales etiam curas attrahere, inconsideratæ videatur imprudentiæ. Imo, quod satisfacere posset, ego iam antea mihi maritum matrimonio coniunxi, Regnum scilicet Anglicum. Et ecce,* inquit, *quod vos obliuisci demiror, maritalis huius fœderis, & matrimonij mei cum regno meo pignus,* (simulque digito extento aureum ostendit annulum, quo in inauguratione se

regno

regno in matrimonium conceptis verbis ritè dederat.) Respiratione hic facta. *Nec mihi quæso*, inquit, *miseram orbitatem exprobrando obijcite: vos enim singuli,& quotquot existunt Angli, mihi liberi, mihi cognati, quibus nisi me Deus orbauerit (quod absit) orba sine iniuria censeri non potero. Vos autem laudo, quòd maritum mihi non præstitueritis; hoc enim Principis absolutæ Maiestate, & vestra prudentia qui subditi nati, indignissimum fuisset. Nihilominùs, si diuino numini ita visum fuerit, vt aliam viuendi rationem ineam, promitto nihil me facturam quod Reipub. sit fraudi: sed eiusmodi maritum, quoad fieri possit, assumpturam, cui Respub.non minori sit quàm mihi ipsi curæ. Sin in suscepto vitæ genere permansero, non dubito,quin diuinum numen & mea & vestra consilia ita dirigat, vt de successore non ambigatur, qui magis Reipub. sit vsui, quàm qui ex me enascatur, cùm optimorum Principum soboles subinde degeneret. Cæterùm satis superq; mihi futurum, tum ad nominis memoriam, tum ad gloriam, si,cùm extremum vitæ spiritum edidero, sepulchrali marmori inscribatur,* HIC SITA ELIZABETHA, QVÆ VIRGO REGNAVIT, VIRGO OBIIT. M.D.LIX.

Alia in hoc Parlamento statuta.

In hoc Ordinum conuentu, præter ea, quæ dixi, quædam scita & sancita erant de Reginæ persona non violanda, de Decimis & Primitijs Coronæ restituendis, de vniformi precum publicarum ratione, Liturgia sc. & Sacramentorum administratione quæ sub Edwardo Sexto, pauculis immutatis, per singulas Ecclesias habenda; pœna eandem deprauantibus, aut aliam quamcunque vsurpantibus, inflicta. De sacris adeundis diebus Dominicis & Festis, mulcta duodecim denariorum absentibus in singulos dies imposita, eademq; pauperibus eroganda. Item de seditiosis contra Reginam rumoribus, mercimonijs, re nautica, pannaria, ferraria, de coitionibus tumultuosis, & illicitis. Atque, vt cætera omittam (lege non impressa) de Archiepiscoporum & Episcoporum possessionibus. Ne illi Ecclesiæ fundos nisi ad XXI. annorum, aut *trium*, vt vocant, *vitarum terminum, alijs quam Reginæ & successoribus darent, concederent, aut locarent, pristinis redi-*

M.D. LIX.

tibus reseruatis. Exceptio autem illa *pro Regina*, aulicis eius benignitate abutentibus, & Episcopis in rem suam attentis quæstuosa, Ecclesiæ verò admodum damnosa cessit, donec Iacob⁹ Rex primis regni auspicijs magno Ecclesiæ bono prorsus sustulerit. Proscriptus autem planè nemo, quod sæpius primis Regum Parlamentis fieri assolet: natalibus restituti erant Gregorius Fines Baro Dacreus, Thomasque frater, quorum pater supplicium, regnante Henrico VIII. luerat, Henricus Howardus, qui postea Northamptoniæ Comes, & tres eius sorores, liberi Henrici Howardi Comitis Surriæ, qui ab Henrico VIII. iam morituro leuiculis de causis securi percussus, Ioannes Greius à Pyrgo frater Marchionis Dorsettæ, Iacobus Croftus, Henricus Gates, qui Maria regnante læsæ Maiestatis conuicti, & alij nonnulli.

Nobiles restituti.

Parlamento dimisso, ex eiusdem authoritate Liturgia lingua populari in Ecclesias illico inducitur, Imagines sine tumultu amouentur, Episcopis, Pontificijs, & alijs Ecclesiasticæ professionis iuramentum *Suprematus* proponitur, quod plerique omnes eorum, Henrico VIII. regnante, iurauerant. Quotquot iurare abnuerunt, Beneficijs, Dignitatibus, & Episcopatibus exuuntur. Nec illi sanè plures (vt ipsi prodiderunt) in vniuerso regno, quod supra IX M. CCCC. *Promotionum* Ecclesiasticarum numerat, quàm LXXX. Rectores Ecclesiarum, L. Præbendarij, XV. Præsides Collegiorum, Archidiaconi XII. totidem Decani, VI. Abbates, & Abbatissæ, & Episcopi XIIII. omnes qui tunc sederunt (præter vnum Antonium Landauensem sedis suæ calamitatem) Nicholaus scilicet Heathus Archiepiscopus Eboracensis, qui Cancellarij munere iampridem sponte cesserat, & in suo Chobhamiæ prædiolo in Surria Deo & bonis studijs securus plures annos vixit, tanta apud Reginam gratia, vt eum subinde mira comitate inuiserit, Edmundus Bonnerus Londinensis, legationibus apud Imperatorem, Pontificem Rom. & Gallum defunctus, sed qui authoritati tantam naturæ acerbitatem adiunxerat, vt crudelitatis notam apud

Liturgia in lingua populari.

Episcopi Pontificij abdicati.

apud omnes ſubierit, & carcere magna vitæ parte detineretur, Cuthbertus Tunſtallus Dunelmenſis omni politiori literatura inſtructiſſimus, multis honorum gradibus domi decurſis, & legationibus celebris, qui iunior Pontificium primatum acriter prolixa ad Cardinalem Polum epiſtola impugnauit, & grandæuus Lambethæ in libera cuſtodia obijt. Vbi etiam Thomas Thurlbeius Elienſis Romana legatione de obedientia ſedi Romanæ deferenda, & Cameracenſi Tractatu magnam prudentiæ laudem conſequutus, vitam exegit, Gilbertus Boumus Bathonienſis & Wellenſis de ſede ſua benè meritus, Ioannes Chriſtopherſonus Ciceſtrenſis, qui Græcè doctiſſimus, in Reipub. Chriſtianæ vſum multa Euſebij, & Philonis fideliſsimè tranſtulit, Ioannes Whitus Wintonienſis vulgariter doctus, & poetica facultate, vt tempora ferebant, tolerabilis, Thomas Watſonus Lincolnienſis, ſpinoſa Theologia eruditus, ſed auſtera grauitate moroſus, Radulphus Bainus Couentrenſis & Lichfeldenſis, qui alter Hebraicæ linguæ reſtaurator, & eiuſdem Lutetiæ Profeſſor Regius; cùm ſub Franciſco primo bonæ literæ refloreſcerent, Owenus Oglethorpus Carliolenſis, Iacobus Turbervillus Exonienſis, & Dauid Polus Petroburgenſis. Poſteà Fekenhamus Abbas Benedictinorum Weſtmonaſterij, vir doctus & bonus, qui longo tempore vixit, & publicè benè de pauperibus merendo animos aduerſariorum ad beneuolentiam allexit, loco motus erat. Hi primùm in carcerem dati, ſed plerique mox amicorum, vel Epiſcoporum cuſtodiæ commiſsi, præter duos iſtos proteruiores, Lincolnienſem & Wintonienſem, qui Reginam excommunicare minabantur. Tres verò, Cuthbertus Scotus Ceſtrenſis, Richardus Patus Wigornienſis, & Thomas Goldwellus Aſſaphenſis ſolum ſponte mutarunt, necnon Virgines aliquot velatæ, vt poſteà Nobiles nonnulli. E quibus notæ melioris erant, Henricus Baro Morleius, Fr. Inglefeldius, Robertus Peckhamus, ambo ab intimis conſilijs Mariæ Reginæ, Thomas Shelleius, & Ioannes Gagæus.

M.D. LIX.

In

M.D. LIX. *Protestantes Episcopi substituti.*

In Episcoporum demortuorum, & profugorum loca, suffecti fuerunt Protestantes qui reperiri poterant doctissimi. Matthæus Parkerus, vir pius, eruditus, & moribus modestissimis, qui Henrico VIII. à sacris, Collegiatæ Ecclesiæ *Stoke-Claræ* Decanus præfuerat, ad Archiepiscopatum Cantuariensem ritè electus, concione habita, Spiritu Sancto invocato, & Eucharistia celebrata, impositione manuum trium quondam Episcoporum, Guil. Barloui Bathoniensis, Ioh. Scorij Cicestrensis, Milonis Couerdali Exoniensis, & Ioh. Suffraganei Bedfordiensis Lambethæ consecratur. Ille posteà consecrauit Edmundum Grindallum Theologum præstantem in Episcopum Londinensem, Richardum Coxum qui Edwardi Sexti pueritiæ informator, in Eliensem, Edwinum Sandes in concionibus expeditum & profluentem in Wigorniensem, Roulandum Mericum in Bangorensem, Tho Youngum eruditum vtriusq; Iuris Professorem in Meneuensem, Nicholaum Bulinghamum LL. etiam Doctorem in Lincolniensem, Ioannem Iuellum omni liberali doctrina instructissimum in Sarisburiensem, Richardum Dauis in Asaphensem, Edwardum Guestum in Roffensem, Gilbertum Barcleium in Bathoniensem, Thomam Benthamum in Couentrensem & Lichfeldensem, Guilielmum Alleyum disertum sacrarum literarum interpretem in Exoniensem, Ioannem Parkhurstum humanioribus literis excultissimum in Norwicensem, Robertum Hornum valido, & fœcundo ingenio in Wintoniensem, Richardum Cheneium Luthero addictissimum in Glocestrensem, & Edmundum Scamblerum in Petroburgensem. Confirmauit autem Guilielmum Barlouum (qui regnante Henrico VIII. fuerat Meneuensis & postea Wellensis) in Cicestrensem, & Ioannem Scorium virum erudito iudicio, qui priùs fuerat Cicestrensis, in Herefordensem. Itidem in Provincia Eboracensi Youngus à Meneuensi ad sedem Eboracensem translatus, Iacobum Pilkintonum, doctrina & probitate præstantem in Dunelmensem, Ioan. Bestum in Carliolensem, & Guilielmum Downhamum in

in Cestrensem consecrauit. Quales hi fuerint, & quanta sub Maria vel in Germania exulantes, vel in Anglia latitantes perpeßi sint, Ecclesiastico historico enarranda relinquo. M.D.LIX.

Cùm autem viri docti rariùs invenirentur, multi ex officina mechanici, & non minùs illiterati, quàm ipsi Pontificij sacerdotes, Dignitates Ecclesiasticas, Præbendas, & opima sacerdotia consequuti sunt. Plurimis tamen Pontificiorum sacerdotum magis ipsorum, & religionis etiam suæ vsui visum est, obedientiam Principi, Papæ authoritate renuntiata, iurare, vel hoc consilio, vt Protestantes Ecclesijs suis excluderent, simulq; suorum qui abdicati erant, inopiæ subvenirent. Hanc illi piam prudentiam, instarq; meriti existimarunt; ideoq; Pontificem Rom: de iuramento pro sua authoritate dispensaturum sperarunt.

Quibus gradibus religio mutata.

Ita religio in Anglia mutata, orbe Christiano mirante, quòd tam facilè, & sine motu; Sed illa non subita mutatio, (quæ haud vnquam facilè feratur) verùm lenta, & gradatim. Mensem enim integrum & amplius à Mariæ obitu (vt summatim quæ iam dixi, repetam) Romana religio eodem quo priùs stetit loco. Vicesimo septimo Decembris permissum vt Epistola, Evangelia, Decalogus, Oratio Dominica, Symbolum, & Litania vernacula lingua haberentur, vicesimo secundo Martij, cùm Ordines regni convenissent, ex revocata Edwardi Sexti lege, integer vsus Cœnæ Dominicæ, scilicet sub vtraq; specie conceditur, vicesimo quarto Iunij, ex authoritate legis *De vniformitate precum publicarum, & Sacramentorum administratione*, Missæ sacrificium aboletur, & Liturgia in lingua Anglica constabilitur. Mense Iulio, Episcopis & alijs iuramentum *Suprematus* propositum, & Augusto Imagines è templis emotæ, fractæ, aut combustæ. Cùm autem calumniantia ingenia Reginam sugillarent, quasi titulum *Supremi Capitis Ecclesiæ Anglicanæ*, & authoritatem sacra in Ecclesia celebrandi arrogarit: illa edito scripto declarat se nihil aliud *arrogare, quàm quod ad Coronam Angliæ*

Regina in Ecclesiasticis authoritas explicata.

M.D. LIX.

gliæ iam olim iure spectauit, scilicet se sub Deo summam & supremam gubernationem & potestatem in omnes regni Anglici ordines, siue illi sint Ecclesiastici, siue Laici habere; quòdque nulla extranea potestas vllam in eos iurisdictionem vel authoritatem habeat, aut habere debeat.

Vtilitas ex religione mutata.

Ex hac religionis mutatione, vt obseruarunt Politici, Anglia facta est omnium regnorum in orbe Christiano liberrima, sceptro ab externa Pontificis Rom. seruitute quasi manumisso; & opulentior quàm seculis superioribus; immensa pecunia domi retenta, quæ pro Primitijs, Indulgentijs, Appellationibus, Dispensationibus, Pallijs, & id genus alijs, Republica supra fidem exhaustæ, Romam assiduè exportari solebat.

Regina in religione & Repub. tuenda cura.

Religione Protestantium authoritate Parlamentaria iam constabilita, Elizabethæ prima & præcipua cura fuit, vt eandem sartam tectam contra omnes omnium machinationes inter medios eo nomine hostes constantissimè tueretur; nec tantillum quidem vnquàm innovari permisit. Secunda, vt æquabilitatem in vniversa vita, singulisq; actionibus conservaret. Vnde pro Symbolo vsurpauit SEMPER EADEM. Reliqua consilia in his steterunt, vt suorum securitati prouidè consuleret, vt enim, quod sæpe in ore habuit, Respub. semper esset tuta, illa nunquam fuit secura. Vtq; apud suos amorem, apud hostes metum, apud omnes gloriam compararet. Illa enim nôrat firma & mansura ea esse, quæ prudentia inchoat, & cura conseruat: Quomodo his virilibus curis & consilijs sexum superauit, & quid effecit prudentissimè prævertendo, divertendo, & fortissimè resistendo, ex ijs quæ incorrupta fide ex ipsis (vt ita vocem) regni commentarijs tradentur, præsentes & posteri iudicarint.

Symbolum.

Principibus exteris pro Pontificijs intercedentibus respondet

Hoc tempore cùm Imperator & Catholici Principes crebris literis intercederent, vt clementer cum Episcopis abdicatis ageretur, & templa in vrbibus seorsim Pontificijs permitterentur, respondit. *Etsi Pontificij illi Episcopi insolenter & palàm contra leges latas, & regni quietem reluctati fuerint; & obstinatè nunc eam doctrinam reijciant, quam*

pleriq;

M.D.LIX.

plerique ipsorum sub Henrico Octauo & Edwardo Sexto mente & manu publicè concionibus & scriptis, cùm ipsi non essent priuati, sed publici Magistratus, alijs vltrò proposuerant: se tamen velle cum illis in tantorum Principum gratiam leniter agere, quamuis non sine suorum offensa. Templa autem in quibus sua diuina officia seorsim celebrent, salua republica, & illæso honore atque conscientia, concedere non posse. Nec causam subesse vllam cur concederet, cùm Anglia non nouam aut alienam amplectatur religionem, sed eam quam Christus iussit, prima & Catholica Ecclesia coluit, & vetustissimi patres vna voce & mente comprobarunt. Permittere verò templa cum ritibus diuersis, præterquam quòd legibus Parlamentaria authoritate sancitis apertè repugnet, nihil aliud esset, quàm religionem ex religione serere, mentes bonorum variè distrahere, factiosorum studia alere, religionem atque rempublicam conturbare, & diuina humanaque commiscere: quod esset re malum, exemplo pessimum, suis perniciosum, & illis ipsis quibus permissum, nec admodum commodum, nec planè tutum. Statuisse igitur ex insita clementia, & potissimùm ipsorum rogatu, paucorum priuatam insolentiam non nihil conniuendo velle sanare, ita tamen vt præfractas eorum mentes indulgendo haudquaquam foueret.

Hispanus spe nuptiarum cum Elizabetha excussus, & Galli filiam iam ducturus, de Anglia nihilominùs seriò cogitat, quam Gallico sceptro cõiungi neutiquam voluit. Vtque tanti regni dignitatem in sua familia retineret, Ferdinando Imperatori patruo author erat, vt alterum è filijs Elizabethæ in maritum commendaret, quod ille literis amore plenissimis quamprimùm fecit, & per Gasparum Preinorum *liberum Baronem in Stibing* sedulò egit. Ipseque Hispanus vt hoc efficeret, eximium & singulare studium Elizabethæ benignissimè pollicetur, & illa vicissim ei iam Hispaniam per mare cogitanti, & naues, & portus, & omnia summa necessitudinis officia per Tho. Chalonerum cumulatè defert.

Ferdinandus Imp. Carolum filium Reginæ in maritum commendat.

Gallus ex altera parte in regis Delphini filij sui & Mariæ Reginæ Scotorum gratiam (coniectis in Angliam oculis) præsidiarios Gallos è Scotia non deduxit, quod ex

M.D. LIX.
Gallus Angliæ regnum Scotæ vendicat.

pacto promiserat, sed plures clàm submisit, & cum Pontifice Romano vehementiùs quàm anteà egit, vt Elizabetham hæreticam & illegitimam, Mariamq; legitimam Angliæ Reginam declararet. Quod tamen Hispanus & Imperator per suos Romæ studiosissimè, sed occultè contranitendo impedierunt. Nihilominùs Guisij Gallum ambitiosè credulum in tam blandam spem Angliam sceptro Gallico adiungendi per Scotorum Reginam ipsorum neptim impulerant, vt ille apertè filio & nurui Angliam vindicaret, iuberetq; cùm Romæ hoc consequi non posset, vt in omnibus Diplomatibus hoc titulo vterentur. FRANCISCVS, ET MARIA, DEI GRATIA, SCOTIÆ, ANGLIÆ, ET HIBERNIÆ REX ET REGINA. Insigniaq; Regni Angliæ coniunctim cum Insignibus Scotiæ in supellectili, & parietibus vbiq; depicta, & fœcialium paludamentis intexta passim proposuit. Legato Anglico frustrà conquerente, hoc fieri in insignem iniuriam Elizabethæ, quacum amicitiam nuperrimè contraxerat, quandoquidem Maria Angla superstite, quæ illi bellum denuntiarat, hoc non fecerat: Equitum præterea peditumq; delectus in Gallia, Germaniaq; habuit, qui in Scotiæ partes Angliæ vicinas transveherentur. Adeò vt Elizabetha non potuerit à Gallo non timere, qui nihil iam nisi sanguinem & cædem Protestantibus anhelabat. Sed conatus eius mors inopina in hastiludio inter festivitates nuptiales filiæ cum Hispano, & sororis cum Sabaudo, præcidit; & peropportunè quidem Elizabethæ rebus, quam cùm vt hæreticam, tùm vt illegitimam, hinc è Scotia, inde è Gallia omnibus viribus oppugnaturus erat. Illa tamen (vt mortuo constaret regius honos) exequias vt regi amico in templo Paulino Londini magna pompa persoluit. Simulq; per * Carolum Baronis Howardi Effinghamij filium Francisco successori de patris obitu condolet, & de successione gratulata, vt amicitiam nuper initam sanctè coleret, admonet.

Bellum dum apparat, occiditur.

* Qui nunc Magnus Angliæ & Hiberniæ Admirallus.

Franciscus autem, & Scotorum Regina eius vxor, (Guisijs

M.D. LIX.

Franciſcus II. *& Scota titulum regni Angliæ aſſumunt.*

(Guiſijs conſultoribus,qui rerum quodammodo in Gallia nunc potiti) pro Angliæ & Hiberniæ Regibus ſe publicè gerunt, nec arrogatis Angliæ Inſignibus abſtinent, ſed magis magiſq; vbiq; oſtentant, Nicholao Throcmortono Ordinario legato, viro acri & prudenti,vehementiùs de his expoſtulanti primùm reſponſum eſt,licere Scotorum Reginæ illa geſtare, aliqua differentiæ notula adiecta,ad generis propinquitatem qua regium Anglorum genus attingit, oſtendendam. Pernegauit ille ex *Armorum*, quam vocant, *Lege*, licere cuipiam alicuius familiæ Inſignia vſurpare, qui ex certo eiuſdem hærede non ſit natus. Poſteà retulerunt eam non alio conſilio Inſignia illa arrogare, quàm vt Angliæ Regina Galliæ Inſignibus abſtineret. Ad hoc ille recoluit, quod anteà in Tractatu Cameracenſi, D. Wottonus; duodecim Angliæ Reges Galliæ Inſignia geſtaſſe,iureque adeò indubitato,vt omnibus inter Anglos & Gallos fœderibus nihil contrà cautum fuerit. Euicit tandem, intercedente Momorantio Guiſianorum æmulo, vt ab Angliæ & Hiberniæ titulo & Inſignibus omninò abſtineretur. Ille enim neutiquam honori regni Galliæ eſſe cenſuit, vt alius titulus, aut Inſignia aſſumerentur, aut in Sigillo Regio inſculperentur, quàm *Regis Franciæ*.Hunc vnum titulum inſtar eſſe multorum, nec ſuperiores Reges alio titulo vſos fuiſſe docuit, cùm ius in Neapolim & Mediolanum &c. perſequerentur. Verumenimuerò ex hoc titulo, & Inſignibus, quæ, Guiſijs authoribus, Henricus Galliarum Rex Scotorum Reginæ iam tenellæ impoſuerat, omnia mala quæ illam poſteà inuoluerunt, quaſi à fonte profluxerunt. Hinc enim Elizabetha & indictas inimicitias cum Guiſijs, & tacitas cum illa geſſit, quas vafra hominum malitia vtrinque ita fouit æmulatione gliſcente, nouiſque occaſionibus indies emergentibus,vt non niſi cum morte extinguerentur. Regnum vtique ſocium non fert, & Maieſtas iniurias grauius intelligit.

Simultatum inter Anglam & Scotam origo.

Tempore interiecto, tres tantùm pro Caleto obſides, quum quatuor ex Tractatu exhibendi, tranſmittuntur,

M.D. LIX.

Galli iniquiùs cum Anglis agunt.

Mercatores Angli iniuriosiùs in Gallia tractantur, famulus Throcmortoni legati à Fr. Magno Galliæ Priore Guisij fratre è publico vi abreptus in Triremes coniicitur, in ipsum legatum bombardulæ intra suos parietes disploduntur, nec alijs, illi in mensa vasculis quàm quibus Insignia regni Angliæ iunctim cum Gallicis insculpta, contumeliosè ministratur. Brossius etiam cum delecta militum manu in Scotiam mittitur, & Triremes è Massilia & mari Mediterraneo in Britannicum accersuntur.

Milites in Scotiam mittunt.

Scoti Regenti parere recusant.

Iam Protestantium Religionem in Scotia professi, qui *Congregationis* nomen sibi assumpserant, à ministris quibusdam importunis, & inprimis à Knoxo præferuido Regiæ authoritatis impugnatore persuasi, procerum esse sua authoritate Idololatriam tollere, & Principes intra legum præscripta per vim reducere; obsequium Regenti, Reginæ matri, matronæ modestissimæ præstare detrectarant, religionem, tumultuosè loca sacra incendendo & diripiendo, mutarant, Hamiltonium Ducem Castri-Heraldi, virum totius regni potentissimum, Gallorum iniurijs irritatum, & è primaria nobilitate plures spe prouentuum Ecclesiasticorum inescatos in suas partes pertraxerant. Adeò vt non religionem cogitare, sed defectionem planè moliri Regenti, Gallisque in Scotia militantibus viderentur: & Iacobus Prior S. Andreæ nothus Reginæ frater (qui posteà Comes Morauiæ) inter illos antesignanus affectati contra sororem regni ab illis insimularetur. Ille suspicionem amolitur sanctissimè protestando se nihil aliud quàm diuinam gloriam, & patriæ libertatem sibi proponere, eandemq; à Regente, & Gallis oppressam, non posse non dolenter deplorare.

Opem ab Elizabetha implorant.

Domini Congregationis apud Elizabetham per Guilielmum Maitlandum Lidingtonium Secretarium luctuosa oratione iam conqueri cœperunt. Scilicet ex quo Scotorum Regina Delphino nupserit, regni administrationem immutatam esse, milites exteros omnia vastare, suprema regni munia Gallis esse delata; castra & munimenta in eorum manus tradita, puriorem regni pecuniam

M.D. LIX.

am in eorum quæstum adulteratam. Gallosque his & huiusmodi artibus viam ad Scoticum regnum occupandum subdolè sibi munire, si quid humanitùs Reginæ acciderit. Cecilius (quo in his & alijs rebus omnibus pro singulari prudentia præcipuo administro vsa est Elizabetha) per Henricum Percium posteà Northumbriæ Comitem agit, vt intelligeret quem scopum illi *Domini Congregationis* sibi proponerent, quibus rationibus quod vellent, assequi valerent: & si quando suppetiæ ferantur, quibus conditionibus amicitia inter duo regna coalesceret. Respondent illi oculis in cœlum sublatis, non alium sibi propositum scopum, quàm vt Iesu Christi gloriam, sinceram verbi diuini prædicationem promouerent, superstitiones & Idololatriam extirparent, persequentium furorem cohiberent, auitamque libertatem conseruarent. Quibus rationibus hæc conficere valeant planè nescire, sperare autem diuinum numen, quod incœpit, cum aduersariorum confusione ad optatum finem perducturum. Mutuam verò inter regna amicitiam, summam esse votorum, atque ad eam firmandam opes, fidem, & constantiam deuouent.

Hac de re deliberatur.

Lentè de his rebus in Anglia deliberatur, quia Scoti ab armis, & pecunia minùs instructi, & inter se fluxæ fidei; tantùm admonentur ne temerè Martis aleam tentarent. Quamprimùm autem compertum erat Marchionem Albeufium Reginæ Scotorum auunculum delectus per Ringrauium in Germania ad bellum Scoticum habere, tormenta maiora ad portus conuehi, maiores apparatus fieri, quàm ad pauculos inermes Scotos reprimendos (hoc enim prætexebatur) Gallos etiam Dano vt in societatem pertraherent, promittere Lotharingum iure suo in regnum Daniæ cessurum; necnon censuram Pontificis Romani contra Reginam & Sententiam Declaratoriam pro iure Reginæ Scotorum in Angliam denuò importuniùs vrgere: Radulphus Sadleirus vir prudens ad Scotiæ limites mittitur, vt Northumbriæ Comiti limitis Medij Custodi, & Iacobo

M.D. LIX.

Crofto Berwici Præfecto consilio adesset. Quorsum enim hæc spectarent, consiliarij in Anglia videre non poterant, quàm vt Angliam inuaderent, & armis id persequerentur, quòd titulis & Insignibus præ se ferebant.

Gallos è Scotia submouendos decernitur.

Seriò igitur hac de re consilia in Anglia habentur. Pessimi exempli videbatur Principem patrocinium præstare tumultuantibus alterius Principis subditis, at impietatis eiusdem religionis cultoribus deesse. Præposteræ verò esse prudentiæ, permittere vt Galli iurati nominis Anglici hostes qui regnum Angliæ vendicant, & secura vbique pace iam gaudent, armati hæreant in Scotia vicina, tam opportuna ad Angliam inuadendam ex ea parte qua Angliæ nobiles & plebs Romanæ religioni sunt addictissimi. Hoc nihil aliud esse quàm singulorum salutem, & vniuersorum quietem hostibus ignauè prodere. Non segnibus igitur consilijs acquiescendum, arma expedienda, Anglicæ prouidentiæ semper fuisse hostes præuertere, non expectare; semperque licuisse pericula tâm præuertere quàm repellere, & ijsdem artibus propugnare quibus hostes oppugnant. Angliam nunquam securè tutam esse, nisi cùm armata sit & potens; potentiorem verò futuram, cùm à Scotia nihil timeat. Ne timeat, eiusdem religionis professoribus subueniendum, & Gallos à Scotia exturbandos, contra quos non consilia, sed arma valeant. Quibus non ita pridem supinè posthabitis, Caletum non sine damno & dedecore fuerat amissum; & paulò antè, dum isti pacis studium egregiè simularent, Ambletum & vicina Boloniæ propugnacula ex improuiso intercepta; vnde Bononia ex necessitate reddita. Nec aliud de Berwico & limitaneis oppidis expectandum, nisi arma primo quoque tempore sumantur, & Gallis in Scotia pacis studium præ se ferentibus non credatur, cùm Gallorum consilia sint occulta, ambitio infinita, & prouentus immensi; adeò vt in prouerbium apud Anglos iam olim cesserit, Galliam totum triennium nec inopem esse posse, nec bello abstinere. Elizabetha etiam sæpè illud Valentiniani Augusti

gusti vsurpauit, ΤΟΝ ΦΡΑΓΚΟΝ ΦΙΛΟΝ ΕΧΟΙΣ, ΓΕΙΤΟΝΑ ΟΥΚ ΕΧΟΙΣ. *Francum amicum habe, at non Vicinum.* In hanc igitur sententiam itum, iustum, honestum, necessarium, & vtile esse Gallos è Scotia quàmprimùm exturbare. M.D.LIX.

Hinc Guilielmus Winterus machinarum classicarum Præfectus cum classe in Bodotriam (*Edenborough Frith* iam vocant) mittitur, qui magno Gallorum terrori, bellicas eorum naues per littus dispositas, & præsidium Gallicum in *Inchkeith* insula adoritur; Dux Norfolciæ mox *Locum-tenens Generalis in partibus Borealibus Scotiam versus* constituitur, Guilielmus Baro Greius vir bellicosissimus (qui Guinas nuper animosè contra Gallos sed infœliciter defenderat) limiti Medio & Orientali præficitur. Et Thomas Comes Sussexiæ, qui Hiberniæ, Maria regnante, Deputatus in Hiberniam remittitur cum titulo *Locum-tenentis Hiberniæ*, & mandatis, vt ante omnia prospiceret, ne gens Hibernica inculta, & ideò magis superstitiosa, in rebellionem Gallorum artibus religionis prætextu concitaretur. Vt Ophaliam castellulis, muniret, latifundia veteranis concederet *habenda sibi, & hæredibus masculis de corpore; Surly-Boyum* Scoto-Hibernicum in possessiones quas iure hæreditario in Vltonia vendicavit, feudali iure ad seruitia præstanda admitteret, Principis prouentus moderatè adaugeret, Fiscumq; regium ad formam Fiscalem in Anglia redigeret.

Angli terra, mariq; in Scotiam mittuntur.

Res Hiberniæ constituuntur

Inter hæc è vita migrauit, qui inter primarios regni consiliarios, Franciscus Talbottus quintus ex hac familia Salopiæ Comes, vnico filio Georgio è Maria Thomæ Baronis Dacræi Gilslandij filia, successore relicto.

Franciscus *Salopiæ Comes moritur.*

M.D.LX.

M. D. LX.

Fœdus Barwicense.

QVamprimùm Norfolcius Berwicum peruenerat, occurrunt illi Iacobus Nothus Prior S. Andreæ, Baro Rethuenus, & alij qui nomine Ducis Castri-Heraldi, & Confœderatorum, cum illo nomine Reginæ Angliæ fœdus, in hanc sententiam paciscuntur. *Cum Galli Scotiam subiugare, & Galliæ sceptro adunare quo iure qua iniuria moliantur, Angliæ Reginæ Ducem Castri-Heraldi regni Scotiæ hæredem designatum, proceres, populumq; Scoticum in patrocinium suscipiet, dum Galliæ Rex Mariam Scotorum Reginam in matrimonio habeat, & altero pòst anno. Exercitum terra mariq; cum omni apparatu bellico ad Gallos è Scotia expellendos & excludendos submittet: pacem cum Gallis nisi ea lege vt Scotia pristina libertate vtatur fruatur, non inibit: munimenta Anglorum auxilio à Gallis recuperata mox subruentur, aut Norfolciæ Duci pro eius arbitrio, in manus tradentur: Angli in Scotia nulla loca munient, nisi ex Ducis Castri-Heraldi & Procerum Scotiæ assensu; Illi Anglis opem ferent quam possunt maximam. Hostium loco habebunt quicunq; Anglis hostes fuerint. Scotiæq; regnum Galliæ adunari alia quauis ratione, quàm quo nunc matrimoniali iure coniungitur, non permittent. Si Anglia cis Tinam flumen à Gallis inuadatur, Scoti duo millia Equitum & mille peditum Reginæ Angliæ stipendijs mittent, sin inuadatur vltra Tinam, omnibus quibus poterunt copijs se Anglis in subsidium adiungent, suisq; impensis totis triginta diebus, vt assolent ad Scotiam defendendam. Comes Argatheliæ Scotiæ Iustitiarius operam dabit vt pars Hiberniæ Septentrionalis in ordinem redigatur, certis quibusdam conditionibus, de quibus inter Hiberniæ Proregem & ipsum conueniet. Deniq; præscribitur quod vterq; præstabit, si Iacobus Mac-Conellus, aut alij Hebridiam in Scotia, vel Hibernia aliquid mouerint. Ad hæc firmanda, priusquàm Anglicus exercitus Scotiam ingrediatur, obsides sexto vel quarto quoquo mense pro Scotorum arbitrio mutandi, in Angliam mittentur, durante inter Gallum & Reginam Scotiæ matrimonio, & altero pòst anno.*

M. D. LX.

no. Dux Castri-Heraldi, & Confœderati Comites & Barones Parlamentarij suis subscriptionibus & sigillis hæc intra viginti dies rata habebunt, Simulq; declarabunt (quandoquidem Regina Angliæ non alio quàm amicitiæ & vicinitatis nomine ad servitutis iugum à Scotis depellendum hæc suscipiat) se obedientiam Reginæ Scotorum & Regi marito in omnibus præstituros, quæ ad pristinam libertatem opprimendam non facient.

Iam crebris Principum exterorum nuntijs, & literis interceptis certò innotuit Gallos statuisse Angliam invadere; simulq; Sebastianus Martiguius, è familia Luxenburgica iuvenis prænobilis, cum ɔIɔ peditibus veteranis, & vna ac altera equitum ala in Scotiam appulit. D'Oiselius Gallus, qui Scotiæ Regenti ab intimis consilijs nimio plus præfidens, Scotiæ proceribus apud *Aimouth* prope Berwicum proposuit, vt iunctis iam viribus Regem & Reginam Scotorum in Angliæ possessionem mitterent. Illi autem perspecta rei difficultate, & ne pacem nuper initam violare viderentur, recusarunt. Martiguium tamen iuveniliter exultantem, & ardore Angliam inuadendi flagrantem sanum Regentis consilium vix cohibuit. Sed mox restinctus est ille ardor, cùm Marchio Albeufius, qui maioribus cum copijs Scotiam versus vela faciebat, violentia tempestatis ad Hollandiæ littora conflictatus, amissis aliquot nauibus, & militibus plurimis, Deipam vnde solverat, reijceretur.

Martiguius *cum Gallis in Scotiam venit.*

Albeufius *tempestate reijcitur.*

In Angliam ab Hispano iam venerat Ph. Stauelius à *Glaion* aurei velleris Eques, & Machinarum bellicarum præfectus, vt querelas Gallorum contra Reginam de re Scotica explicaret, regisq; sui nomine pacem & concordiam suaderet. Ille tamen clàm monuit, vt Regina inceptum in Scotia strenuè vrgeret, etsi Hispanus contrà, bellicum apparatum de quo illa Antverpiæ contraxerat, in Angliam transvehi palam vetuerit; ita vt illa novum apparatum è Germania necessariò fecerit. Nec suspicione caruit quod Stauelius proposuit, vt quædam Hispanorum vexillationes in Scotiam mitterentur quæ cum Gallis Scotos rebelles coercerent, simulq; Gallos cohiberent,

Hispanus pacem suadet

Anglorum apparatum detinet.

M. D. LX.

berent, si quid in Angliam tentarent. Per id tempus Michael Seurius Ordinarius Galli legatus subinde cum Regina agit, vt classem & exercitum è Scotia reuocaret. Nec illa abnuit, modò Galli itidem domum reuocentur. Sed dilationibus hinc inde quæsitis, res de die in diem producitur, donec I. Monlucius Episcopus Valentinus à Protestantium professione non alienus è Gallia adueniret, qui cùm huc advenisset, nulla se instructum ad hanc rem authoritate respondet. Ille tamen vir vberi facundia, quantum posset, suadet vt exercitus & classis è Scotia reuocarentur: contenditq; gestationem illam Insignium Angliæ neutiquam fraudi esse Reginæ, sed potius honori Regiæ Angliæ familiæ. Verùm cùm nec hoc quod absurdum, nec illud quod periculosum videbatur, persuadere potuisset; Seurius Stauelium & Episcopum Aquilanum Hispani in Anglia legatum ordinarium rogat, vt coram testes adessent, quo tempore contra Reginam de violato pacis fœdere protestaretur, quod abnuerunt illi, quia hoc in mandatis non habuerant. Protestatur tamen ipse satis prolixa oratione, cui responsum redditum typis evulgatum: in quo illa *vniuerso orbi testatum voluit violationem fœderum & causas omnes belli à Gallis omninò proficisci, & nihil sibi magis molestum, nihil magis odiosum hoc bello posse accidere*; & id genus alia quæ ex iam dictis facilè colligantur, atq; ex alio scripto iam anteà edito. Quo declaravit, quanquam indignis affecta esset iniurijs, regni titulo & Insignibus arrogatis; nunquam tamen induci potuisse vt crederet, hoc Regis, aut Reginæ Galliæ, aut regij sanguinis Principum assensu factum fuisse, sed malis artibus Guisiorum, qui Regis, & Gallorum opibus abusi per Scotorum latus iam Angliam sauciaturi. Se autem non posse suæ & suorum saluti oscitanter deesse. Et proculdubio Guisij ex amore in Scotam neptim, odio in Elizabetham religionis causa, & ambitione benè merendi de Gallia, nova regna adijciendo, freti pollicitationibus Anglorum quorundam, qui à religione Protestantium aversi, in Elizabethæ perniciem acerrimè incubuerunt.

Galli satagunt vt Angli è Scotia reuocentur.

De pace violata protestantur.

Respondetur.

Hostilis Guisiorum in Elizabetham animus.

Sed

M.D.LX.

Sed averterunt offenſiones & ſimultates exortæ in Gallia de publica rerum adminiſtratione à Principibus regij ſanguinis ad Guiſios tranſlata ; & illa hoſtilibus eorum & aliorum conſilijs tam maturè & cautè ſe obiecit, vt amicis admirationi, inimicis terrori iam inde fuerit.

Caletum à Gallis offertur. *Recuſatur.*

Quo die Greius Scotiam cum exercitu ingreſſus, eodem Seurius, Monluciuſq; de reuocando exercitu ſummoperè vrgent, etiam ſpe Caleti reſtituendi propoſita, modò reuocaret. Illa planè reſpondit, ſe Caletum piſcatorium oppidulum præ vniuerſæ Britanniæ ſalute & ſecuritate nihili æſtimare. Eodemque ipſo die in Hiſpaniam miſit Antonium Brownum *Montiſacuti* Vicecomitem virum ſpectatæ prudentiæ, ſed Romanæ religioni deditiſſimum, eoque nomine Hiſpano gratiorem futurum, qui cum Tho. Chamberlano aſſiduo ibidem legato Hiſpanum inter alia edoceret, quàm iuſtis de cauſis exercitum in Scotiam miſerit, ijs ſcilicet quas modò dixi, nec non monſtraret Scotorum Reginam tenui valetudine iuuenculam enuptam in Gallia eſſe regi valetudinario ſine ſpe prolis, Hamiltonio Duci Caſtri Heraldi Parlamentaria authoritate hæredi regni Scotiæ deſignato, & filio eius in Gallia peregrinanti inſidias Guiſiorum machinationibus ſtructas eſſe ; eorum conſilia eò tendere, vt Scotiæ Coronam Galliæ regno adiungerent, & non Reginæ conſeruarent, quod quanti ſit periculi Belgicis prouincijs, & Hiſpaniæ, ipſe ſeriò perpendat. Contrà confœderationi procerum Scotiæ rebellionis notam non inurendam ; quæ non alio conſilio inita, quàm vt (quod pro officio debent) regnum Reginæ, & iuſtis ſucceſſoribus conſeruarent, quod Guiſiorum molitionibus labefactari vel ad Gallos transferri, ſine ſua & ſuorum iniuria non patiantur.

Montiſacuti Vicecomes ad Hiſpanum mittitur. *Belli Scotici cauſas edocet* *Scotos confœderatos excuſat.*

Letha obſidetur.

Ineunte Aprili Anglorum exercitus in quo equites CIↃ. CC. peditum VI. CIↃ. prope Letham accedunt. Hæc ſita eſt ad Bodotriam maximum Britanniæ æſtuarium, vbi Letha fluuius diffuſior exoneratur, ſtationemq; nauibus præbet opportunam vix altero ab Edenburgo

M. D. L X.

primaria Scotiæ vrbe milliari; & ob hanc ſitus commoditatem Galli in perfugium & receptum auxiliaribus ſuſcipiendis communierant. Anglos, qui primùm acceſſerunt, Martiguius eductis peditum cohortibus adortus eſt, vt colle, quo illos caſtrametaturos exiſtimauit, prohiberet; ſed poſtquàm quatuor plùs minùs horas velitatum, nonnullis vtrinque cæſis, in oppidum reijcitur. Vallum deinde ducitur, moles aggeruntur, è quibus non minùs quàm è nauibus in oppidum aſſiduè effulminatur. Galli ſubinde maioribus animis quàm viribus erumpunt, & multa fortitudinis ſpecimina edunt. Inter alia x v. Aprilis vallo potiti tria tormenta maiora obturarunt, & Mauritium Berkleium captiuum abduxerunt. Sed Iacobus Croftus, & Cuthbertus Vaghanus eos mox expulerunt, & in oppidum non ſine ſtrage repulerunt; quo tempore Arthurus Greius filius Baronis Greij, qui ſummum imperium in Caſtris habuit, glande humero traiectus. Caſtra deinde propiùs oppidum admouentur, cùm effulminationes ob interuallum plerumque irritæ caderent. Paulò pòſt fortuitò igne pars aliqua oppidi, & horrea nonnulla magno terrore conflagrarunt, quem Angli maioribus machinis in eam partem obuerſis adauxerunt, & intereà foſſas ingreſsi murorum altitudinem ſunt dimenſi. Sexto die Maij (quod inter Anglos & Scotos communi conſenſu conuenit) vndique ſcalis admotis muros occupare acerrimè totis viribus enixi. Verùm cùm ſcalæ eſſent iuſto breuiores, & aquæ occluſo emiſſario altiores, magna vi glandium ſupernè obruti repelluntur, quamplurimi deſiderantur, plures vulnerantur. Acceptæ cladis culpa in Crofto reſedit, quòd quaſi incœptum improbans (an ex iudicio, vel ſtudio in Gallos, vel odio in Greium non dixerim) in parte ſibi deſtinata ſpectator otioſus deſediſſet, & laborantibus opem non tuliſſet. Certè Norfolcius & Greius illum non hoc ſolùm nomine, ſed etiam occulta conſilia cum Scotiæ Regente habuiſſe, & huic expeditioni ſe oppoſuiſſe, literis ad Reginam ſubaccuſarunt. Vnde in quæſtionem

Arthurus Greius *vulneratur.*

Angli repelluntur.

Croftus *culpatur.*

M.D.LX.

quæstionem in Sacro Consistorio posteà vocatus, præfectura Berwici erat amotus, & Greius in eius locum suffectus. Reginæ tamen gratia non excidit, quæ posteà Regiæ Contrarotulatorem meritò constituit. Hac prima fortunæ destitutione, Anglorum Scotorumque animos deiectos Norfolcius nouis cohortibus auxiliaribus illicò submissis confirmauit : leuiculis aliquot pugnis deinde decertatum est, donec Rex Galliæ certior factus, suos Lethæ ita incingi, vt omnes terra marique aditus intercluderentur, & ob disiunctam locorum intercapedinem suppetias opportunè ferri non posse, seditionibus domi indies gliscentibus, authoritatem concessit Episcopo Valentino, & Carolo Rochfoucaldio Randano, rem transigendi cum Elizabethæ delegatis; quæ statim in Scotiam misit Guilielmum Cecilium & Nicholaum Woottonum Decanum Cantuariensem & Eboracensem. Galliæ enim & Scotiæ Regi & Reginæ infra Maiestatem visum est in æquam disceptationem cum subditis descendere. Quo tempore Morauius ea proposuit, quæ Cecilius nec à subditis proponenda, nec à Principibus concedenda censuit. Dum disceptatur, obijt Maria Lotharinga mater Reginæ, & Regens Scotiæ, Princeps pia & prudens, indignis contumelijs ab æstuosis quibusdam concionatoribus exagitata (vt in ipsorum Ecclesiastica Scotiæ historia, quam Elizabetha inter imprimendum suppressit, videre est) necnon à *Dominis Congregationis*, qui vt *Regni Consiliarij nati* eam pro sua authoritate, vt Dei gloriæ, Scoticæque libertati aduersantem, Reginæ Scotorum, & mariti nomine ab omni rerum administratione suspenderant.

Gallus pacem proponit.

Regens Scotiæ moritur.

Articuli de quibus delegati tertio mense post obsidionem inchoatam convenerunt, hi sunt. *Tractatus pacis in Castello Cameracensi inter Elizabetham & Henricum Secundum Galliæ renouabitur & confirmabitur. Tractatus ibidem inter Angliam & Scotiam ratificabitur. Apparatus bellici vtrinque cessabunt. Munimentum apud* Aymouth *in Scotia diruetur. Rex Franciæ & Regina Maria titulo & Insignibus Angliæ*

Tractatus Edenburgensis.

M.D.LX.

gliæ & Hiberniæ abstinebunt. Disceptatio super compensatione iniuriarum Elizabethæ illatarum, & super cautione quinti articuli, reijcitur in alium conuentum Londini habendum. Quod si nec tunc conueniri potuerit, res Regi Catholico committetur. Rex & Regina cum nobilibus Scotiæ subditis suis reconciliabuntur. Confœderati, præcipuè Rex Catholicus, comprehendentur. Hic Tractatus intra sexaginta dies confirmabitur, & iuramentum vtrinq; de eo obseruando præstabitur.

Pax publicata.

Publicata hæc pax in castris & oppido communi omnium lætitia, cùm Anglos agro circumvicino perpopulato, Gallos omni commeatu exclusos, Scotosq; stipendijs minimè solutis, belli tæderet. Et sanè vniversæ Britanniæ illa salutaris habebatur, qua Scotiæ libertas avita retenta, Angliæ dignitas conservata, & securitas parta, quæ iam inde nihil à Scotia timuit: vsque adeò vt Angli Elizabetham securitatis fundatricem, Scotique Protestantes libertatis vindicem lætanter agnouerint.

Proci Elizabethæ.

Carolus Austriacus.

Araniæ Comes.

Erricus *Rex Sueciæ.*

Illa toto hoc tempore publico bono, singulari in patriam amore, ita fuit attenta, vt interim potentium Principum amores ex animo ferè deleverit. Ambierunt enim eodem tempore eius nuptias Carolus Archidux Austriæ filius Ferdinandi Imperatoris iunior per Comitem Elphenstenium, Iacobus Comes Araniæ à Protestantibus Scotiæ commendatus proposito consilio vniendi per eum divisa Angliæ & Scotiæ Regna, quod tamen cum hominis laude mox reiectum. Erricus Rex Sueciæ per Ioannem fratrem Finlandiæ Ducem, quem Gustavus pater paulò ante mortem in Angliam eo nomine miserat, in spem pronior, quòd eiusdem cum Elizabetha religionis, ea credula importunitate vt ipse Angliam cogitaret, etsi Danus hostili in eum animo, intercipere statuisset, qui è re sua non existimavit vt Anglia & Suecia, quibus Dania interposita, his nuptijs coalescerent. Agnouit illa summum & singularem eius amorem & laudauit, aduentum gratum futurum respondit, verùm animum non posse adhuc inducere, vt cælibem vitam longè gratissimam in coniugalem mutaret. Rogavit igitur

vt

M. D. LX.

vt quavis alia re benevolentiam experiretur, etiamsi voti compos non fuerit, amorem non malè collocatum sentiret. Monuit etiam ne tempus vxorem eligendi longiùs differret, quam optavit vt nanciscatur ipso dignissimam. Huiusmodi cum responsis Ioannes Dux Finlandiæ Sexto pòst mense domum redijt, cùm nihil non fecisset vt nuptias promoveret, apud Reginam assiduè procando, aulicis largiendo, & infimorum benevolentiam captando, inter quos nummos argenteos subinde sparsit, dictitans fratrem vbi advenerit, aureos plebi divisurum. Nihilominùs frater suspicax eum reversum malè excepit, quasi ille sibi ipsi nuptias ambijsset, propositiq; tenax toto ferè biennio missis conditionibus per Nicholaum Guldensteinum ambire non destitit. Simulq; qua erat inconsiderata levitate, Philippi Lantgrauij Hassiæ filiam in vxorem petijt, à qua etiam rejectus, cum mediocris conditionis muliercula matrimonium contraxit.

Carolus autem Austriacus sperauit & expectauit, tùm vt accessione Angliæ Austriaca familia quæ maximarum Principum connubijs fœlicissima, adaugeretur; tùm vt auita religio per eum, si non revocaretur, saltem toleraretur. Nec spem eius statim præcidit Elizabetha. Palam enim præ se tulit, & coram Elphenstenio, & literis ad Imp. protestata est, inter plura splendidissima proposita coniugia, nullum splendidius esse quàm hoc Caroli Austriaci. Veruntamen nec iam antè periculi procellam, nec dum honoris auram de instituto vitæ cursu dimouere potuisse; non eò vsq; tamen vt coniugali vitæ omninò renuntiaret. Seq; certò sperare Numen divinum, cuius bonitati tota innititur, in his & cæteris, consilia ad suam, suorumq; salutem directurum. Adolphus etiam Dux Holsatiæ patruus Frederici II. Regis Daniæ à Dano excitatus vt nuptias cum Sueco interturbaret, in spem etiam matrimonij raptus ex literis quibus Elizabetha optaverat, *Vt ille eadem qua olim Hispanis necessitudine Anglis coniungeretur, & studium amantissimè promiserat*; in Angliam venit. Quem lautissimè exceptum periscelidis honore,

Adolphus Dux Holsatiæ.

&

M. D. LX.

& annua pensione munificè donavit, atq; singulari benignitate principem bellica gloria, Dithmarsis nuper debellatis, clarissimum in perpetuum sibi devinxit.

Guil. Pickeringus.

Comes Arundeliæ.

Robertus Dudleius.

Fauor in eum.

Nec defuerunt domi, qui quod amantes solent, de eius coniugio vana sibi somnia finxerunt, scilicet Guilielmus Pickeringus Ordinis Equestris, cui nonnulla generis claritas, mediocres opes, sed ex bonarum artium studijs, vitæ elegantia, & legatione Gallica atq; Germanica honor aliquis; Henricus Comes Arundeliæ multarum imaginum, magnarum opum, sed ætatis iam divergentis; & Robertus Dudleius Ducis Northumbriæ filius natu iunior, in integrum à Maria Regina restitutus, ætate florente & conspicua lineamentorum compositione, qui quanto odio pater eius & avus apud populum, tanta apud Principem gratia flagravit, rara & regia Elizabethæ clementia, quæ eum servatum honoribus cumulavit, cuius pater ipsam perditam voluerat. An hoc ex eius virtute, cuius adumbrata signa præ se tulit, an communi carceris sorte sub Maria Regina, an ex Genesi, occultoq; syderum consensu hora natali, & inde arctissima animorum cognatione, non facilè quis dixerit (Principum certè in hos propensio, ab illis aversio fatalis videatur) In auspicium honoris, & primum benevolentiæ argumentum, eum quem equis præfecerat, cum Duce Norfolciæ, Marchione Northamptoniæ, & Comite Rutlandiæ primo regni anno in Georgianæ periscelidis ordinem, qui apud Anglos longè est honoratissimus, non sine omnium admiratione cooptavit.

Montis-acuti in Hispania legatio.

Hispanus fœdus renouare recusat

In Hispania intereà Vicecomes Montisacuti apud Regem belli Scotici necessitatem explicat, rebellionis notam à Scotis quantum potest, eluit; religionem non aliam in Angliam inductam esse, quàm quæ sacris literis, & quatuor prioribus Concilijs Oecumenicis sit consona, ex documentis frigidè docet (vtpotè qui Romanæ religionis cultor admodum devotus) Burgundicum fœdus inter Angliæ reges & maiores eius olim pactum vt renovetur, rogat. Hispanus fœderis renovationem minimè neces-

sariam

sariam esse respondet, (cùm tamen fœderum renovatio sit apud Principes vsu receptissima, quæ fœderibus ipsis quasi vitam infundit, atq; mutuam eorum benevolentiam orbi terrarum contestatur, & ipse paterq; Carolus in Tractatu de nuptijs cum Maria Regina Angliæ Anno M. D. LIII. se obstrinxerant ad fœdus illud confirmandum.) Religionem in Anglia immutatam deplorat, exercitum in Scotiam emissum & rebelles sublevatos dolet, seq; de his rebus seriùs edoctum conqueritur. Molitionibus tamen Gallorum qui Elizabetham excommunicandam voluerunt, occultò se opponere non destitit, efficitq; per suos Romæ vt nulla sine eius consensu Ecclesiastica censura innodaretur. Submonuit etiam in rem suam, sed seriùs, vt articulis cum Gallo insereretur, licitum fore Anglis Gallos è Scotia si denuò redierint, exturbare; atq; de Caleto restituendo disertis verbis cautio interponeretur. Offensum nihilominùs eius animum sensit Vicecomes, & Regina perspexit, tùm ex his quæ dixi, tùm maximè ex insignium Ordinis Georgiani in Vicecomites manus redhibitione. Hac enim amicitiam cum Anglis prorsus eiurare videbatur. Offensiorem autem reddidit repulsa, quam posteà tulit, cùm per Legatum in Anglia intercederet (curante Comite Feriæ qui filiam Guil. Dormeri ex Maria Sidneia duxerat) vt Iana Dormera filia Tho. Newdigati, Vidua Roberti Dormeri Ordinis Equestris, & auia Comitissæ Feriæ, *Clarentia* anicula, quæ Mariæ Reginæ fuit intima, & à privatis erga pauperculas eleemosynis, Richardus Shelleius *Ordinis S. Ioannis in Anglia Prior*, posteà dictus, & Th. Haruæius Pontificiæ religioni devotissimi, & Hispano chari, bona cum venia in Belgio & Hispania, quò se licentia non impetrata, religionis causa subduxerant, permanerent. Antiquis enim Angliæ legibus sub pœna publicationis bonorum cautum erat, vt nulli nisi regni magnates, & mercatores sine speciali Regis venia regno exirent, nec in exteris regionibus nisi ad præfinitum tempus, permanerent, idq; vel ad valetudinem in calidiori tractu recuperandam, vel ad vberio-

M. D. LX.

Elizabethæ tamen contra Gallos fauet

Periscellidem remittit.

Repulsam in parvis ægrè fert.

M. D. LX.

rem ingenij cultum in Academijs capiendum, vel ad militarem disciplinam ediscendam; vtque illa ad Hispanum rescripsit, *Exemplo caruit vt eiusmodi venia perpetuæ à patriâ absentiæ mulierculis concederetur. Et quanquam res ipsa per se nullius momenti videretur, cùm tamen illi non tantum inde boni caperent ad commoditatem priuati beneficij, quantum alij sumerent animi ex exemplo ad Reipub. detrimentum, non permittendum censuit.* Comes Feriæ hoc in suam iniuriam interpretatus, ne invltum dimitteret, servulum Chamberlani assidiui in Hispania legati Anglici in Inquisitionem tanquam hæreticæ pravitatis reum rapuit, Reginæ, Anglisq; offensior offensi Regis animo (vxore frustrà obnitente) faces subiecit. Quin etiam perhibetur cum Pio Quarto Pontifice Romano recèns electo de ea excommunicanda egisse. Ille autem nescio qua spe, Vincentium Parpaliam Abbatem S. Salvatoris cum arcanis mandatis, & literis blandissimis ad eam submisit: Quas integras hîc subijciam, etsi in historiæ leges peccare nonnullis videar.

Feriæ Comes eum magis abalienat.

Et Papam in Elizabetham excitat.

Papæ ad eam literæ.

Charissimæ in CHRISTO filiæ ELIZABETHÆ Reginæ Angliæ.

CHarissima in Christo filia nostra, Salutem & Apostolicam benedictionem. Quantopere cupiamus, nostro ita Pastorali officio postulante, saluti tuæ consulere, & honori tuo, simul Regniq; stabilitati prospicere, & scrutator cordium nouit Deus, & ipsa intelligere poteris ex mandatis quæ dilecto huic filio Vincentio Parpaliæ Abbati Sancti Saluatoris, homini tibi noto, nobisq; probatissimo, ad te dedimus. Proinde hortamur & monemus Celsitudinem tuam etiam atq; etiam, Charissima filia, vt repudiatis malis suasoribus, qui non te, sed seipsos amant, suisq; ipsorum cupiditatibus inseruiunt; Dei timorem in consilium adhibeas, tempusq; tuæ visitationis agnoscens, paternis nostris monitis, salutaribusq; consilijs obtemperes; omniaq; de nobis tibi pollicedre quæ non modò ad animæ tuæ salutem con-

conseruandam, sed etiam ad dignitatem Regiam stabiliendam & confirmandam pro authoritate, pro loco, ac munere quod nobis à Deo commissum fuit, à nobis desideraris. Qui te, si vt optamus, & vt speramus, in Ecclesiæ gremium redieris, eodem quo Euangelicus ille pater reuersum ad se filium amore sumus, & honore, ac lætitia recepturi. Quanquam eò maior nostra lætitia futura est, quòd is vnius filij salute gauisus est, tu tecum vnà vniuersos Angliæ populos trahens non solùm ex tua, sed ex totius nationis salute, nos & vniuersitatem fratrum nostrorum, quos propediem, Deo iuuante, ad tollendas hæreses in Oecumenico Generaliq; Concilio congregatos audies, vniuersam Ecclesiam lætitia gaudioq; complebis. Quinetiam cœlum ipsum exhilarabis ex tam memorabili facto admirabilem nomini tuo gloriam, & multò splendidiorem ea quam geris coronam adeptura. Sed hac de re pluribus verbis idem Vincentius tecum aget, & nostrum tibi paternum animum declarabit, quem vt benignè excipias, diligenterq; audias, eandemq; vt eius orationi fidem habeas, quam haberes nobis ipsis, Serenitatem tuam rogamus. Datum Romæ apud Sanctum Petrum, &c. die quinto Maij M D L X. *Anno Primo.* M. D. LX.

Quæ Parpalia proposuit non comperi, nec enim scriptis mandata credo; comminisci verò cum vulgo Historicorum minimè lubet. Elizabetham sui similem, SEMPER EANDEM perstitisse, & rem pro Pontificis voto non successisse, omnes norunt. Fama obtinet Pontificem fidem dedisse, sententiam contra matris nuptias, tanquam iniustam, rescissurum, Liturgiam Anglicam sua authoritate confirmaturum, & vsum Sacramenti sub vtraque specie Anglis permissurum, dummodo illa Romanæ Ecclesiæ se aggregaret, Romanæque Cathedræ Primatum agnosceret, imo & hæc curantibus aliquot aureorum millia fuisse promissa.

Iam tempus confirmandi Tractatum Edenburgensem advenerat, quem cùm Elizabetha præstito iureiurando solemni rite confirmasset, idemque ad Regem & Reginam Galliæ transmisisset, vt illi itidem ex pacto ra- *Gallus & vxor Tractatum Edenburgensem confirmare abnuunt.*

 tum

M.D.LX.

tum haberent; Throcmortonus ordinarius in Gallia Legatus eos nullo modo inducere poterat, nec Petrus *Mewtas*, vir Equestris dignitatis, qui hoc nomine in Galliam posteà missus; licèt in Diplomate, quo Episcopus Valentinus ad illud fœdus ineundum delegatus erat, disertis verbis *se bona fide & verbo Regio* confirmaturos spoponderint. Causas cur confirmare abnuebant, has attulerunt. Quòd Scoti non authoritate regia, sed sua ipsorum, quod minimè debuerant, fœdus Berwicense cum Anglis iniissent, quòd illud à rebellibus initum, & ementitis fidelium subditorum sigillis & chirographis subsignatum, quodque obsequium in fœdere illo promissum haudquaquam præstitissent. Dum hæc disceptantur, Franciscus Secundus Rex Galliæ anno ætatis XVIII. nondum exacto, regni secundo, è vivis exemptus, Scotorum Reginam viduam reliquit, maiori Pontificiorum dolore, aut Protestantium per Britanniam gaudio, non dixero.

Quibus de causis.

Franciscus II. *Rex Gallorum moritur.*

Elizabetha *edicit contra Anabaptistas*

Elizabetha iam securior, vt Ecclesia incorrupta perstaret atque propagaretur, & Respublica gloria & opibus magis floreret, duo salutaria edicta promulgauit. Altero Anabaptistas & id genus hæreticos qui in maritima Angliæ oppida ex transmarinis regionibus specie declinandæ persecutionis convolarant, & sectarium virus in Anglia sparserant, è regno intra viginti dies excedere imperavit, sive illi indigenæ, siue exteri, sub pœna incarcerationis & bonorum amissionis. Altero sacrilegum hominum genus coercuit, qui superstitionis tollendæ obtentu antiqua sepulchra demoliri, Epitaphia & digmata clarissimarum familiarum, cæteraque venerandæ antiquitatis monumenta, quæ prophanorum furori sub Henrico Octavo & Edwardo Sexto supererant, denuò delere, campanas è templis tollere, & templorum tecta plumbo devestire cœperunt.

Et Sacrilegos.

Monasterium etiam Westmonasteriense Regum Angliæ inauguratione, sepultura, & Insignium Regalium custodia celeberrimum, in Ecclesiam Collegiatam, imo

Collegiatam Westmonasterij Ecclesiam fundat.

Ecclesiæ

M. D. LX.

Ecclesiæ plantarium convertit; ibique Decanum, Præbendarios duodecim, Didascalum, Hypodidascalum, Scholasticos quadraginta, (Alumni Regij vocantur, è quibus sex aut plures ad Academias singulis annis promoventur) Ministros, Cantores, duodecim pauperes, &c. ad Dei gloriam, veræ Religionis, & bonarum literarum incrementum instituit; fœlici sanè eruditorum in Ecclesiam & Rempub. proventu.

Pecuniam ad suum valorem reducit.

Quodque maiori, imo maximæ gloriæ cedit, æratam pecuniam paulatim tollere; probamque ex puro puto argento restituere cœpit ad regni gloriam restaurandam, & ad prævertendam fraudem eorum qui domi forisque nummos adulterarunt, optima regni commodo adulteratis nummis permutarunt, probamque pecuniam in exteras regiones exportarunt; necnon ad rerum venalium pretia laxanda quæ admodum intendebantur, summo cum Reipublicæ detrimento, & inprimis stipendiariorum, militum, seruorum, & omnium qui diurna pro labore accipiunt. Et hoc quidem intra paucos menses fœliciter sine motu præstitit, primùm prohibendo ne quis probam aut æratam monetam eliquando dissolveret, aut regno eveheret, deinde æratam ad suum valorem vocando, scilicet æratum denarium ad obolum cum quadrante, nummum duorum denariorum ad tres obolos, *Testonum* sex denariorum ad quatuor denarios, alios *Testonum* ad duos denarios & quadrantem, nec enim plus argenti inerat. Demùm eandem, si intra statutos dies in officinam monetariam inferatur, proba pecunia à possessoribus non sine suo dispendio redimendo: vt Elizabethæ acceptum referatur, quòd probior & purior fuerit in Anglia pecunia, quàm totis ducentis ante annis visa, aut alibi per Europam in vsu. Pauloque post probam pecuniam, quam *Sterlingam* vocamus, pro Hiberniæ Regno procudit, eo valore, vt solidus XII. denarios in Hibernia, & IX. in Anglia valeret. Magnum sanè hoc & memorandum, quod nec Edwardus Sextus potuit, nec Maria ausa, postquam Henricus VIII. pecuniam

Quam Henricus VIII. corruperat.

M. D. L X. am primus Regum Angliæ ſubærauerat, magno regni dedecori, ſucceſſorum, populique damno, & inſigni luxus atque profuſionis exemplo, cùm plures illi opes pater reliquerit, quàm quivis alter Rex Angliæ ſucceſſori, plurimas ex tributis exegerit (nec tamen Polo Cardinali credamus, qui prodidit plures quàm omnes Reges à Normannicæ victoria exegiſſe) infinitaſque corraſerit, cùm Parlamentaria authoritate latifundia omnia in Hibernia quæ Angli abſentes tenuerunt, omnes Eccleſiaſticorum Beneficiorum Primitias, & Decimas in Anglia & Hibernia, omnes Monaſteriorum reditus, donaria, & bona ſibi arripuiſſet.

Eius luxus.

Huntingdoniæ Comes obit.

Supremus hic annus fuit Franciſco *Haſtings* Huntingdoniæ Comiti ex hac ſtirpe ſecundo, qui è Catharina Pola filia Henrici Baronis *Montiſacuti* fratris Reginaldi Poli Cardinalis, Henricum ſucceſſorem, pluresque alios liberos procreauit, fraterno inter ſe amore, at non religione vnanimes.

Shanus O-Neal *in Hibernia tumultuatur.*

In Hibernia *Shanus*, ſiue Ioannes *O-Neal*, potentiſſimus Vltoniæ Dynaſta, verus & legitimus Coni *O-Neal*, cognomine *Bacco*, i. Claudi, (quem Henricus VIII. Comitem Tir-Oeniæ creauerat) filius, cùm Matthæum Baronem Dungannoni fratrem nothum, legitimum filium falsò creditum, è medio ſuſtuliſſet, patrem dominatu, qui ex mœrore mox obijt, ſpoliaſſet, & barbara electione, calceamento ſupra caput proiecto, titulum *O-Neal* aſſumpſiſſet: veritus ne ſecum ex lege ageretur, in rebellionem prorupit. Vnde quingenti pedites ex Anglia miſſi, & alæ Equitum in Hibernia conſcriptæ. Sed poſt levia certamina, cùm ſe Anglorum viribus imparem, ſuis exoſum, & *Surly-boium*, Iacobum *Mac-Conellum*, & O-Donellum in ipſum excitatos videret, à Comite Kildariæ affine perſuaſus, arma depoſuit, & in Angliam culpam deprecatum venire promiſit. Quod etiam præſtitit, vt ſuo loco dicemus.

M. D. L X I.

M. D. LXI.

Nno ineunte, Franciscus Comes Bedfordiæ in Galliam missus vt Francisci Regis mortem deploraret, Caroloq; IX. successori congratularetur, & seorsim & simul cum Throcmortono Scotorum Reginam de Tractatu Edenburgensi confirmando sæpiùs frustrà interpellavit, quæ nihil aliud respondit quàm de re tanta deliberatè statuendum, se nisi ex consilio procerum Scotiæ nec posse, nec velle confirmare. Throcmortonus tamen eam, Cardinalem Lotharingum, cæterosq; Guisios avunculos, & Iacobum fratrem eius nothum qui recens in Galliam venerat, omnibus quibus poterat rationibus sedulò vrgere minimè destitit. Cùm autem contextis excusationibus indies procrastinarent, Elizabetha suspicata illos exitiosa in Angliam meditari, antevertere statuit. Thomam itaq; Randolphum in Scotiam mittit, qui proceres ad mutuam amicitiam, quæ solidissimè religionis vnitate fundatur, hortaretur, doceretq; Germaniæ Principes in fœdus contra Pontificem Romanum coijsse, & Elizabetham inprimis optare vt Angli Scotiq; in eodem comprehenderentur. Iam commodissimum tempus adesse (cùm Scotorum Regina sit vidua) consopiendi omnem inter Anglos & Scotos discordiam, qui multo & mutuo sanguine tot seculis concertarunt: vel ineundo perpetuum cum Anglis fœdus, vel amputando huiusmodi pacta ex antiquo cum Gallis fœdere, quæ inter Anglos & Scotos discordiam serere solent. Deniq; vt submoneret Scotos, ne permitterent viduam Reginam alium exterum Principem in virum denuò adsciscere, cuius viribus & eos vlcisceretur, qui nuperrimè Gallis restiterunt, & libertatem in servitutis periculum revocaret.

Scota Tractatus confirmationem differt.

Suspitio inde enata. Et Randolphus in Scotiam mittitur

Scotorum Regina interim Scotiam cogitans (præmisso d'Oisellio Gallo) Elizabetham rogavit, vt ipsa fide publica per mare in Scotiam traijceret, & d'Oisellius per Angliam

Scota transitus in Scotiam negatur.

M.D.LXI.

gliam transiret. Sed Elizabetha, magna adstante multitudine, & hoc & illud omninò negavit, causa addita, quòd illa Tractatum Edenburgensem iuxta fidem datam nondum ratum habuisset. Si ratum haberet, singula promisit, siue per mare, siue per Angliam iter haberet, quæ à Regina, à cognata, & vicina expectari possent. Hac repulsa Scotorum Regina commota Throcmortonum accersijt, quocum longos hac de re habuit sermones, quos summatim ex ipsius Throcmortoni literis hic inseram (etsi nonnulla iam dicta retexenda) vt initia & progressus simultatum inter maximas & prudentissimas nostri ævi principes clariùs elucescant. Illa arbitris amotis, ita Throcmortonum affatur. *Quæ mea sit muliebris infirmitas, & quò animi æstus abripiat nescio; tot tamen infirmitatis meæ testes adhibere non lubet, quot tua Domina nuper adhibuit, cùm D'Oisellium Legatum meum alloqueretur. Nihil est quod me tam angit, quàm quòd ea rogauerim quibus opus non erat. In patriam (Deo fauente) licentia ab illa non petita, redire potero, vt inuito & obstante fratre illius Edwardo, huc veni. Nec desunt amici qui me domum reducere, vt huc deduxerunt, & valent & volunt. At malui eius amicitiam, quàm alterius cuiuscunq; experiri. Sæpius à te audiui amicitiam inter me & illam nostris vtriusq; regnis inprimis esse necessariam. Illa tamen secùs sentire videtur, aliàs in re tantilla repulsam non tuleram. At maiori forsan fauore Scotos mihi rebellantes prosequitur, quàm me Scotorum Reginam, eadem Regiæ Maiestatis sublimitate parem, sanguine coniunctissimam, & hæredem certissimam. An tu existimes eam bonam fidem & amorem inter Scotos mihi rebellantes & illam posse intercedere, quæ inter illam & me intercedat? An opinatur me ab amicis destitutam iri? Certè illa me iam eò adegit, vt ab ijs opem petierim, à quibus libens nollem. Nec illi satis demirari possunt, quo consilio illa meis subditis iam pridem opem in me tulit, & nunc viduæ reditum ad meos impedit. Præter amicitiam nihil planè ab illa expeto, nullum illi negotium facesso, nec rebus Anglicis me interpono. Me tamen haud latet plures esse in Anglia qui præsentibus non acquiescunt. Exprobrat quòd exigua mihi sit experientia. Fateor,*

Illa de hoc expostulat.

Expe-

Experientiam ætas adfert. Ætatem tamen eam habeo, vt me erga cognatos & amicos amice, beneuole, & iuste geram, nihilq́ in illam effutiam quod Regina & cognata sit indignum. Liceat etiam mihi bona cum illius venia dicere, me perinde ac illam, Reginam esse, nec ab amicis nudam, animumq́ non minus excelsum gerere, vt æqualitate quadam nos inter nos metiri deceat. Sed à comparatione abstineo, cùm parùm absit à contentione, & inuidia non careat. Quod ad Tractatum Edenburgensem, factus erat Rege marito meo superstite, cui in omnibus pro eo ac debui, mihi obtemperandum erat; & cùm ille eiusdem confirmationem distulerit, in illo, non in me culpa resideat. Illo defuncto, Consiliarij Galliæ me meis consiliarijs reliquerunt; nec auunculi mei se rebus Scoticis immiscere voluerunt, ne Elizabethæ, aut Scotis offensionem afferrent. Scoti qui mihi adsunt, priuati sunt, nec eiusmodi, vt eos in consilium de rebus tantis adhibeam. Quamprimùm Ordines regni mei consuluero, responsum quod sit rationi consentaneum, reddam, vtiq́ maturiùs reddam, iter domum accelero. Illa autem iter intercludere statuit ne reddam; vt ipsa in causa sit quod non satisfaciam, aut satisfieri nolit; forsan eo consilio vt nullus sit nobis inter nos discordiarum exitus. Me iuuenculam esse quasi probro sæpiùs obijcit & iuuenculam sanè inconsultam meritò censeat, si res tanti momenti sine Ordinum consilio tractarem. Mariti factis, vt accepi, vxor nec ex honore, nec conscientia tenetur. Sed hoc non disputo. Verè tamen hoc dicam: Nihil charissimæ meæ sorori feci quod mihi fieri nolim. Omnia summa necessitudinis officia detuli, verùm illa aut non credit, aut contemnit. Utinam tam illi essem chara, quàm propinqua, hoc enim pretiosum esset propinquitatis genus. Ignoscat illis Deus, si qui sunt, qui inter nos lites serunt. Tu autem qui Legatus, dic sodes, qua de causa illa in me sit offensior, quæ nec verbo, nec facto hactenus læsi.

M.D.LXI.

Ad hæc Throcmortonus; *Vt respondeam in mandatis non habeo, sed vt audiam quid respondeas de Tractatu Edenburgensi confirmando. Cæterùm offensionis causam audire si lubet, depositâ Legati persona, paucis explicabo. Statim atq́ Regina Domina mea erat inaugurata, in Insignia & titulum Regni Angliæ inuasisti, quod prius Maria regnante non fecisti. Si*

Throcmortonus respondet.

K

qua

M.D.LXI.

qua maior iniuria Principi inferri poßit, tu pro prudentia iudicaris. Eiusmodi sanè iniuriam priuati quidem nunquam concoquant, nedum Principes.

Disceptatio inter eos altera.

At, inquit illa, *mariti pater, ipseq; maritus hoc voluerunt, hoc iusserunt. Ex quo illi diem obierunt, & ego mei iuris facta, Insignibus illis & titulo omninò abstinui. Veruntamen haud scio, an fraudi sit Reginæ, si ego etiam Regina, cui auia Henrici Octaui soror maior natu, Insignia illa geram, quandoquidem alij genere remotiores gesserunt.* Certè Courtenæius Marchio Exoniæ, & Ducissa Suffolciæ Henrici Octaui è sorore natu minore neptis, Insignia Angliæ cum limbis ad differentiam speciali gratia gestarunt.

Cùm hæc Elizabethæ non satisfacerent, quæ persuasissimum habuit illam nihil nisi moras in aliquam spem novam interponere, quandoquidem de confirmatione Tractatus nihil Ordinibus Scotiæ proposuerat, qui semel atque iterum à morte mariti convenerant: illa iam in via, iterùm Throcmortonum Abbeuillam accersit, ibi comiter percunctatur, quomodo Elizabethæ verbo aut facto satisfaceret? Ratificando, inquit ille, Tractatum Edenburgensem, quod iam toties dixi. Cui illa. *Audi igitur vt dijudices an iustißimæ non sunt rationes quas illa moras, & vanas existimat esse excusationes. Primus in illo Articulus de ratificando Tractatu* ad Castellum Cameracense, *inter Angliam & Galliam, nihil ad me spectat. Secundus de ratificando Tractatu ibidem facto inter Angliam & Scotiam, ratificatus erat per maritum & me; nec denuò ratificari potest, nisi meo solius nomine concludatur, cùm maritus expressè in illo nominetur. Articulus tertius, quartus, & quintus, suam vim iam sortiti sunt. Apparatus enim bellici cessarunt, Galli præsidiarij è Scotia sunt reuocati, munimentum ad* Aimouth *solo æquatum iacet. Insignibus & titulo Angliæ à mariti morte abstinui. Ea ex vtensilibus, ædificijs, & Diplomatibus per Galliam delere mihi integrum non est; vti nec penes me est Valentiæ Episcopum, & Randanum qui mihi non sunt subditi, ad disceptationem sexti Articuli in Angliam remittere. Quod ad postremum articulum, spero seditiosos meos subditos de mea inclementia non*

Illa satisfacere conatur.

con-

M.D. LXI.

conquesturos. Verùm quo minùs clementiam meam experiantur, illa, vt video, interueniet, quæ reditum impedire cogitat. Quid in Tractatu isto iam restat, quod fraudi sit tuæ Reginæ? Vt cumulatiùs tamen satisfaciam, literas vberiores hac de re manu mea scribam, licèt illa non dignetur nisi per amanuensem ad me rescribere. Tu autem, Legate, quod Legati est, velim præstes, hoc est, res potiùs lenias, quàm exasperes.

At frustrà.

Sed nec literis illis Elizabethæ satisfactum, cuius in animo altè inhæsit iniuria ex titulo & Insignibus arrogatis,& anxiè iam solicita erat ne denuò arrogaret,nisi Tractatus confirmatione, & iurisiurandi religione, vt ijsdem abstineret, obstringeretur.

In Scotiam redit.

Interim Scotorum Regina idoneam nacta tempestatem, à Caleto soluit, & in Scotiam appulit, prætervecta cœlo caliginoso naues Anglicas, quas alij ad eam honoris causa deducendam, alij ad Piratas coercendos, alij ad eam intercipiendam emissas existimabant. Iacobus enim nothus per Angliam nuperrimè rediens intercipiendam submonuerat, si Elizabetha religioni, & suæ securitati consultum vellet. Idem Lidingtonius lætatus D' Oiselium in Anglia detineri, suasit,ne (vt scripsit) *illa reuersa tragedias excitaret,omne commercium literarum & nuntiorum cum Anglis intercluderet, factionem Anglis addictam labefactaret, & demum in Protestantes Scotiæ non tanquam in proditores, sed tanquam in hæreticos, perinde ac Maria Anglica non ita pridem, sæuiret.* Verumenimverò illa reversa,omni benignitate in subditos vsa, in religione (etsi tumultuosè inducta) nihil mutauit, & Rempublicam optimis institutis temperare cœpit. Ad Elizabetham verò Lidingtonium cum suis & procerum Scoticorum literis misit, quibus omne pacis ineundæ, conseruandæque studium detulit, rogauitque vt certa aliqua pacis ratio inter Angliam & Scotiam iniretur;certiorem autem nullam esse, quàm si Elizabetha, modò nullam susciperet prolem, illam authoritate Parlamentaria hæredem in regno Anglico proximè successuram declararet.

Hæres regni Angliæ declarari petit.

Hoc novum Elizabethæ visum, quæ Tractatus Eden-

M.D. LXI.

Elizabetha respondet.

burgensis confirmationem, chirographo, & verbis promissam expectauerat. Respondit tamen, *Quod ad successionem, se sperare Scotorum Reginam sceptrum sibi & liberis, si qui nascantur, non erepturam. Iuri enim ad Angliæ sceptrum nihil se derogaturam spondet, quanquam illa Angliæ titulum & Insignia præpropera aliorum ambitione arrogauerit, pro qua iniuria æquum est, vt satisfaciat. Successorem designando veretur ne amicitia potius dissocietur, quàm consolidetur, quandoquidem dominantibus successores semper sint suspecti & inuisi, populus, qua est inconstantia, præsentium fastidio Solem orientem respiciat, occidentem deserat; ipsiq; successores designati intra æqui boniq; terminos, suas & aliorum spes prauas cohibere haudquaquàm possint. Adeò vt si successionem illi confirmaret, securitatem sibi præcideret, & sepulchrale linteum ante oculos viua proponeret, imò sibi viuæ videntiq; funus duceret.*

Tractatus confirmationem vrget.

Postquàm hæc respondisset, iterum literis ad illam datis per Petrum *Mewtas*, blandè admonet vt Tractatum confirmaret. Nec illa directè negauit, non tamen commodè posse innuit, donec res Scoticæ constituerentur. Interea Elizabetha illius avunculos, Aumalium scilicet, Magnum Priorem, Albeufium, & alios nobiles Gallos, qui illam in Scotiam deduxerant, per Angliam redeuntes, nullo non humanitatis genere benignissimè excepit.

Guisios benignè excipit

Illi Anglos duriùs.

Excommunicationem vrgent.

Nihilominùs Angli Mercatores, Guisio authore, in littore Armoricano navibus direptis indignè tractantur, & de Excommunicatione in Elizabetham effulminanda Romæ iterum tectè agitur. Pius autem IIII. Pontifex Rom. mitiùs cum ea agendum censuit. Ille enim literis blandis, vt dixi superiori anno, egit, & nunc cùm ad discidia in religione tollenda Concilio Tridentino quondam inchoato, & crebris bellis interrupto, diem dixisset, omnesque Principes etiam à Pontificia religione aversos eò allectaret, Abbatem *Martinegi* in Angliam cum literis amore plenissimis destinavit. Ille autem in Belgio substitit, veniamque vt in Angliam admitteretur rogavit. Lege enim antiqua cautum erat, ne Pontificis Nuntij Angliam (nisi prius venia impetrata) ingrederentur,

Papa Anglos ad Concilium Tridentinum allectat.

Eius Nuntio aditus in Angliam negatur.

iuramento

M.D. LXI.

iuramento etiam præstito, ne quid in Anglia molirentur, *quod fraudi sit Regi, aut regni libertati.* Consiliarijs verò Angliæ minimè tutum visum erat, eum admittere, cùm tot vndique Pontificiæ religioni innutriti rebus turbandis domi forisque sedulò incumberent. Cùm Abbati illi in Angliam traijcere non permitteretur, Episcopus Viterbiensis Pontificis apud Gallum Nuntius cum Throcmortono studiosè egit vt Elizabetha suos Oratores ad Concilium mitteret, suadentque literis plures Orbis Christiani Principes, Gallus, Hispanus, Lusitanus, Henricus Cardinalis Lusitanus, & maximoperè Dux Albanus (cuius adhuc impensa in eam voluntas) vt Oecumenico Concilio Tridentino potiùs in re religionis, quæ vnica Christianorum anchora, & regnorum fulcrum, acquiesceret, quàm privatis paucorum quantumvis eruditorum opinionibus. Respondet illa, se ex animo Concilium Oecumenicum optare, ad Pontificium non missurum, nihil sibi cum Romano Pontifice esse, cuius authoritas ex Anglia Ordinum regni consensu profligata erat. Nec illius esse, sed Imperatoris, Concilia indicere ; nec maiorem in eo authoritatem, quàm in quovis alio Episcopo se posse agnoscere. Quo tempore huic Abbati postremo Pontificum Romanorum in Angliam Nuntio accessus erat negatus, eodem Edwardus Carnus, iam anteà dictus, vir prudens, & iure Cæsareo eruditus, qui Equestri dignitate à Carolo Quinto Imp. donatus, & postremus Regum Angliæ apud Pontifices Orator, ex hac vita Romæ emigravit.

Ius Concilij conuocandi non Papæ esse.

Carnus obit.

Chamberlanus Anglicus in Hispania Legatus cùm Hispanum ex hoc responso vt cum Pontificis iniuria coniuncto, animo indies magis magisque alieno sentiret (ille enim Francisco Gallorum Rege defuncto, metu iam solutus, ne Anglia, Scotia, & Hibernia in Galli potestatem redigerentur, Anglos negligere cœpit) bona cum venia domum redijt. In eius locum Thomas Challonerus suffectus, qui quamprimùm in Hispaniam appulit, homo iniuriarum impatiens, & apud Germanos subinde

Hispanus offensior.

M.D. LXI.

inde Legatus, nihil nisi humanitatem expertus, datis literis vt revocaretur vehementiùs contendit, eò quòd (pro more regionis) arculæ eius excuterentur. Verùm monuit Elizabetha Legato omnia æqui boni ferenda, dummodò Principis honor non directè violetur.

Legato quousque iniuria ferenda.

Iam illa consultrix & provida fœmina (religione quodammodo constituta) vt remedia ad vim compararet, & suæ suorumque securitati prospiceret, paceque placidiùs frueretur, quamvis ærarium exhaustum invenerit, armamentarium omni bellico apparatu instruere incipit, magna vi pecuniæ in arma & tela per Germaniam impensa; cùm ea de quibus Antuerpiæ contraxerat, Hispanus detineret: Maiora tormenta ex ære & ferro fundit plurima, ærisque puri & nativi venam opulentissimam diu neglectam divinum numen (quasi incœpto faveret) iuxta *Keswicum* in Cumberlandia aperuit, quæ illi vsui abundè sufficit, & alijs etiam regionibus æs suppeditat. Lapis etiam Calaminaris, qui ad æraria opera inprimis necessarius, nunc primùm in Anglia (propitio Dei favore) copiosè inventus: & puluerem tormentarium (ne prece & precio à vicinis emeret) domi confici prima curauit. Præsidio Berwici quod priùs quingentis constabat militibus, plures auctioribus stipendijs addidit vt veteranis & viris bellicosis prospiceret. Berwicum oppidum magna munitionum mole armare cœpit, & brevi tempore effecit. Viros nobiles & prudentes ad munimenta, intra xx. mill. pass. à limite Scotiam versus, instauranda delegat. Classem ab omni nautico & bellico instrumento apparat, quam Britannia vidit, instructissimam; ad eam tuendam propugnaculum in Meadweagi ripa iuxta *Upnoram* (vbi statio est) erigit, nautis & classiarijs stipendia adauget, adeò vt naualis gloriæ restauratrix, & *Arctoi Regina maris* meritò ab exteris nominaretur. Neque iam illi opus erat (vt patri & antecessoribus) naues ex Hamburgo, Lubecca, Dantisco, Genua, & Venetijs in vsum conducere. Maris etiam accolæ opulentiores Principem alacritate quadam imitati, naues bellicas certatim construunt,

Elizabetha *bello necessaria parat.*

Ad hæc æris vena reperta.

Et lapis Calaminaris.

Stipendia præsidiarijs auget. Berwicum munit.

Classem apparat.

Angli naues ædificant.

unt, adeò vt breui tempore regia cum ſubditorum claſſe coniuncta, tam numeroſa fuerit, vt x x. cIↄ. belligerantium in nauale bellum educere potuerit. Nobiles & plebeij arma non minùs alacri diligentia paſſim comparant, ita vt armamentaria completiſſima per nobilium ædes inſtruerentur. Armiluſtria etiam creberrima habita, & iuventus ad rei bellicæ ſcientiam,& dimicandi audaciam ſæpenumerò iam inde exercita. Ruſtici etiam, licentia rem frumentariam exportandi facta, acriùs quàm anteà in agriculturam incumbere cœperunt, imò & ſuprà quàm leges poſteà latæ exegerint,ſola quæ ex omni memoria inculta iacuerant, ſubigendo. Iiſdem etiam diebus Regina mercatorum avaritiæ, qui bellica inſtrumenta Ruſſiæ Imperatori contra Polonos, & Chriſtiani nominis hoſtibus ſubminiſtrabant, ſeuero edicto occurrit: necnon Rationalium auiditati qui penſiones religioſis è Monaſterijs eiectis aſſignatas ſubtraxerant. Edixit enim vt ſingulis quos in viuis eſſe, & non promotos ex certis teſtimonijs conſtaret, ad aſſem numerarentur. M.D.LXI. *Arma comparant.* *Agriculturam acriùs exercent.* *Edictum in gratiam Poloni. Et religioſorum.*

Authoritates ſiue *Commiſſiones* ad rem annonariam pro claſſe, & præſidio Berwicenſi exigendam revocauit, pecunia proviſoribus numerata, vt emerent, nec populum gravarent. Cogitauit etiam illas pro aula Regia tollere, nonnullis Comitatibus poſteà conſentientibus iuſto pretio præbere, vt ab exactoribus ſiue *Prouiſoribus*, malefico hominum genere (quos illa Harpyas dixit) liberarentur. Per hoc etiam tempus, ni malè memini, Iuſtitiarijs *ad Aſſiſas capiendas* ſtipendia adauxit, atq; viaticum primùm conceſſit. Et quamvis ad rem attentior,novit tamen vbi, quantum, & quando liberalitas exercenda, benè meritis ſanè providè benefica. Cùm enim Henricus pater licèt tres liberos haberet,multa è Regio *Domanio* profusè elargiretur; Edwardus etiam & Maria, cùm liberos non haberent: illa licèt nullos haberet, pauciſſima è *Domanio* donavit, nec quicquam aliud ferè niſi ea cautione,vt maſculis deficientibus,ad Coronam reciderent. Quo nomine & regnum & ſucceſſores hanc providam curam grata memoria proſequi debent. Op- *Commiſſiones Prouiſorū reuocatæ.* *Stipendia Iuſtitiarijs aucta.* *Prouida Reginæ cura.*

M. D. LXII

Templum Paulinum deflagrat.

Optimis his Reginæ & populi ſtudijs, dum reſpublica communi omnium lætitia reviuiſcere videretur, hoc triſte intervenit. Pyramis pulcherrima Cathedralis Eccleſiæ S. Pauli Londini, quæ ſingulari vrbis ornamento in ſuſpiciendam edita altitudinem, D. X X. ſcilicet pedes à ſolo, & C C. L X. à turre quadrata, cui impoſita erat, è materia lignea plumbo veſtita, de cœlo propè faſtigium tacta deflagravit, tantaq; violentia magno civium terrori vorax ignis deſcendit, vt totam vnà cum tectis Eccleſiæ illius longè ampliſſimæ omnibus, quæ plumbo etiam obtectæ, quinq; horarum ſpatio penitùs hauſerit, fornicibus tamen (qui è ſaxo ſolido) integris. Munifica autem Reginæ benignitate quæ vim magnam pecuniæ, materiamq; largè ſuppeditavit, & collatitia Eccleſiaſticorum atq; aliorum ſtipe tecta breui tempore inſtaurata ſunt, pyramis ſolummodò deſideratur.

Bathoniæ Comitis obitus.

E vita hoc anno emigravit Ioannes Bourchierus, vir antiquæ nobilitatis, ſecundus huius cognominis Bathoniæ Comes, & Baro *Fitz-Warinus*, qui ex Eleonora filia Georgij Baronis Roſſi numeroſam progenuit ſobolem. Succeſſit è filio primogenito nepos Guilielmus adhuc ſuperſtes.

M. D. LXII.

Primum bellum ciuile in Gallia.

MOtus iam in Gallia exardeſcere cœperant, dum in minori Caroli Noni ætate privatæ Principum æmulorum ambitioni ſpecioſum religionis nomen vtrinq; prætexeretur, & reformatæ religionis cultores grauiſſimè premerentur. Cumq; inde Pontificij in Anglia neſcio qua vana ſpe Proteſtantes itidem in Anglia opprimendi, multa & magna per circulos occultis colloquijs muſſitarent, omnia ſuſpicionibus erant pleniſſima. Margareta Comitiſſa Lenoxiæ, Henrici V I I I. è ſorore maiore neptis Richardo Sackvillo, mariruſq; Comes Lenoxiæ, qui cum Regina

Lenoxia & maritus cuſtodiæ dati.

M.D.LXII

gina Scotorum literarum commercium occultè habuit, Custodi Rotulorum in custodiam traditi, & aliquandiu detenti. Arthurus Polus & frater pronepotes Georgij Ducis Clarentiæ fratris Regis Edwardi IIII. Antonius Fortescuus qui eorum sororem duxerat, & alij in iudicium tracti, quòd conspirarint ad Guisium in Galliam se subducere, inde cum exercitu in Walliam redire; Scotam Angliæ Reginam, & Arthurum Polum Clarentiæ Ducem declarare. Quæ singula pro tribunali ingenuè sunt confessi, protestati tamen non hæc suscepturos, Elizabetha superstite, quam anno vertente morituram illicitis ariolorum artibus seducti crediderant. Vnde capitis damnati, vitæ tamen ob regij sanguinis reverentiam parcitum. At seuerè, vt multi existimarunt, cum Catharina Greia Henrici Greij Ducis Suffolciæ filia, quæ Reginæ agnatione multò propinquior, actum. Illa enim Henrici VIII. ex altera sorore proneptis, Henrico filio natu maximo Comitis Penbrochiæ enupta, & mox legitimè repudiata, diu neglecta, iam grauida & ad pariendum vicina in arcem Londinensem conijcitur, professa se cum Edwardo Seimoro Hertfordiæ Comite legitimo matrimonij nexu coniunctam esse, & ab eo grauidatam. Ille è Gallia revocatus quo animi gratia, bona cum Reginæ venia profectus erat, idem palam professus, in eadem arce conditur. Archiepiscopus Cantuariensis, & alij ad causam cognoscendam & determinandam, *omni appellatione remota*, delegantur. Cumq; testes matrimonij intra præscriptum tempus producere non posset, *definitiua sententia* ab Archiepiscopo pronuntiatur, *illum illicitam & illegitimam carnalem copulam cum illa habuisse, & pro huiusmodi excessu & illum & illam debitè puniendos*. Hanc sententiam vt iniustam, iniquam, & nullam Ioannes Halesius homo opinosissimus, sed eruditione multiplici impugnauit, eos legitimos esse coniuges ex solo ipsorum consensu argumentatus. Vnde & ille in custodiam datus. Illa mox filium primogenitum in carcere peperit, posteaq; & alterum, corruptis custodibus, ex Hertfordio

Poli in iudicium vocati.

Catharina Greia *incarceratur.*

Et Hertfordiæ Comes.

Sententia in eos.

L pro-

M.D.LXII

progenuit, quod Edwardus Warnerus arcis Præfectus quasi conscius luit, loco emotus custodiæq; traditus. Et ipse Hertfordius in *Camera Stellata* triplici de crimine accusatur, quòd Virginem Regia stirpe natam in Regia vitiarat, carcerem effregerat, & iterum compresserat. Ille protestatus se matrimonium cùm ea legitimè contraxisse, non dissimulauit quin per fores carceris patentes eam adierat vt de sententia pronuntiata merentem solaretur, debitumq; coniugale soluisse; Vnde pro singulis criminibus quinq; millibus librarum mulctatus, & novem annos in custodia detentus. Non destitit tamen à Iurisconsultis persuasus contra Archiepiscopi sententiam, *Appellutionem* interponere & clandestinò continuare, quam tamen his temporibus sponte & publicè renuntiavit. Illa post aliquot annos (vt quæ tempore disparata, *hic* semel coniungam) gravi morbo correpta; coram Hoptono Arcis præfecto culpam à Regina, quòd matrimonium, ea inconsulta, contraxerat, deprecata, liberosq; & Hertfordij libertatem eius fidei obtestando commendans, piè & placidè in Christo obdormivit.

Ille mulctatur.

Illa moritur.

Recrudescente iam in Gallia inter Principes è Regio sanguine & Guisios bello, religionis fuco, vt dixi, ad partium firmamentum vtrinq; quæsito: Elizabetha vereri cœpit ne vicini belli incendio Anglia etiam involueretur. Acceperat enim Guisios Antonio Borbonio Navarræ Regi, vt in partes allicerent, Navarræ regnum & Reginæ Scotorum connubium, vnà cùm Angliæ regno in dotem occultè ostentasse, idq; Hispani opibus & Pontificis Rom. authoritate qui matrimonium Navarri cum hæretica vxore dissolueret, simulq; Elizabetham ob hæresim regno abdicaret. Hinc illa Henricum Sidneium virum spectatissimum eò misit, vt hæc certiùs edisceret, & ad pacem partium duces hortaretur. Verùm eò res devenerat, vt vtrinq; aures paci occluderent. Sidneius è Gallia reversus, illicò amandatur ad Scotorum Reginam, vt colloquium quod illa cum Elizabetha in Anglia expetierat, in annum insequentem prorogaretur, vel donec bellum Gallicum deferuesceret.

Guisij in Elizabetham *machinantur*

H. Sidneius *in Galliam missus.*

Et in Scotiam.

M.D.LXIJ.

De colloquio cum Scota deliberatur.

Iam consultatum an ex vsu foret, vt hæ principes in colloquium descenderent. Quòd Scotorum Regina prima expetijt, suspicione non caruit illam suis commodis seruire, & temporibus insidiari, vel vt ius in Angliam sibi firmaret, vel Pontificijs in Anglia, & Guisijs cognatis in Gallia spem præberet, & animos augeret. Contrà alijs visum erat, hinc firmissimam inter eas amicitiam posse conglutinari, fœdus inter Gallos & Scotos paulatim labefactari, & Scotorum Reginam ad Protestantium religionem prolectari. Alij adnotarunt ex eiusmodi colloquijs semina æmulationis potiùs, quàm amoris spargi, inuidiosam semper alteri opum & potentiæ ostentationem esse, præsentiam opinioni, & famæ de corporis pulchritudine, oris venustate, animique dotibus non respondere, & reprehensioni locum alterutri relinquere. Nec Scotorum Reginæ iam tutum videbatur se Elizabethæ potestati, quacum de regni iure concertauerat, committere. Ancipiti etiam cogitandi cura hæsitauit cùm iam audisset Elizabetham à Protestantibus Galliæ apertè stare, in quam partem propenderet, *Dum secum* (vt ipsa scripsit) *perpenderet, se paternum genus ex Anglia, maternum è Gallia ducere, in Gallia coronatam Reginam fuisse, & Dotariam esse, in Anglia certissimam esse hæredem, & regnum expectare; plurimùm se auunculis in Gallia, qui educarunt, debere, plurimùm etiam amori sororis Elizabethæ velle debere.*

Quæ etiam dubitat.

Timuit tamen, qua fuit perspicaci intelligentia, ne si ad amicitiam arctiorem cum illa se applicaret, malam gratiam à Rege Galliarum iniret, à Guisijs avunculis destitueretur, pecuniamque è Gallia dotalem amitteret, dum certum Gallorum amorem incertæ Elizabethæ amicitiæ posthaberet, quæ (vt ipsius verbis vtar) *personam non transgreditur*. Hinc colloquium de quo pluribus mensibus agitatum, etiam articulis propositis, tandem in nihilum recidit, maximè cùm illa datis literis omninò interuisere recusauerit, nisi hæres regni Anglici Parlamentaria authoritate designaretur, aut in filiam ab Elizabetha adoptaretur, ad certissimam pacem, & vnionem reg-

Nisi certis conditionibus

 norum

M.D.LXIJ.

norum toties expetitam, fundandam. Hæc si concederentur, se Elizabethæ deuotissimam futuram, etiam Guisijs avunculis neglectis, pollicetur. In his etiam literis innuit se vehementiùs hæc vrgere, quòd accepisset nonnullos occultè cogitare de alio successore subornando, nec alio quàm religionis nomine, etsi illa Protestantium in Scotia toleraret religionem.

Card. Lotharingus nuptias Scotæ proponit. Elizabetha *deterret.*

Verùm cùm Cardinalis Lotharingus eodem tempore ageret cum Ferdinando Imperatore vt illa nuberet Carolo Archiduci filio, qui Elizabethæ nuptias tunc ambiuit; Elizabetha per Thomam Randolphum denuntiauit, si Cardinali capitali Anglorum hosti de illis nuptijs auscultaret, & amicitiam inter Angliam & Scotiam posse dissolui, & forsitan spem regni Angliæ intercludi. Qua ne excideret, amicè monuit vt eiusmodi maritum in Anglia deligeret, in quo ipsa sibi inprimis placeret, deinde suis, & Anglis in pace colenda satisfaceret, sibique viam ad successionem certam in Anglia præmuniret, quæ declarari non possit, nisi priùs constaret, quem in maritum illa adsciseret.

Pactum cum Protestantibus Galliæ init.

His curis etsi Elizabetha nonnihil suspensa, tota tamen in Gallicum bellum ne è Normania Angliam afflaret, fuit intenta; & post maturam deliberationem, subditos Regis Galliæ in Normannia opem implorantes, in patrocinium recipit, pactione cum Principe Condæo, Rohano, Colinio, & alijs confecta, vt illis C. millia Aureorum numeraret, VI. CIↃ. militum in Galliam transmitteret, quorum III. CIↃ. ad Diepam, & Rothomagum defendenda adhiberentur. Illi autem Franciscopolim ad Sequanæ ostium à Rege Francisco Primo constructam, quam Angli *Nouum Portum*, Galli *Portum Gratiæ* vocitant, in cautionem traderent, quam III. CIↃ. præsidiarij Angli Regis Galliæ nomine tuerentur, donec Caletum restitueretur. Ipso die quo hæc pactio inita, illa rationem consilij sui edito scripto explicat; Nimirùm se in Normanniam exercitum mittere, non vt prouinciam illam auitum Regum Angliæ patrimonium, quo iure,

New hauen.

Rationes pacti reddit.

re, quaue iniuria ereptam recuperaret, sed vt Gallorum Regi ætate nondum adulta conseruaret, & à Guisiorum tyrannide vindicaret, qui in purioris religionis cultores immaniter sæuire, ipsam suo in Caletum iure iniustè spoliare, & iam Normanniæ portus occupare incœperant, vnde Angliæ proximæ imminerent, quam iam spe deuorarant. Adeò vt illorum conatibus non posset non obuiàm ire, nisi Regi iuueni, fratri, & confœderato, eiusque subditis oppressis deesse, orbis Christiani tranquillitati inuidere, quodque maximum, suam religionem, securitatem, & salutem ignauè prodere videretur. Cùmq; Paulus Foixius Galli Orator in Anglia apud illam ageret, vt Carnutum Vicedominus, Haijus, & alij qui pactioni subscripserant, quasi patriæ proditores ex Castelli Cameracensis Tractatu, Regi dederentur; literis ad Regem excusauit, culpamque ab illis in turbida Guisiorum ingenia reiecit, qui Regis patrem, fratrem, & eum ipsum bellorum turbine inuoluerant.

M.D.LXij.

Gallos profugos excusat.

Mense Septembri exercitus Anglorum pars altera ad Franciscopolim appulit, Adriano Poiningo ductore, qui Marescallus designatus, & ab incolis lætanter admissa. Altera pars ad Diepam. Comes Warwici, qui exercitui præfectus, seriùs Franciscopolim aduenit, aduersantibus ventis bis in Angliam reiectus. Excursiones deinde nonnullæ in agrum vicinum factæ, ad quas prohibendas Rhingrauius propiùs accessit, & castrametatus est. Angli & Galli nihilominùs leuia certamina subinde seruerunt, & classiarij toto mari prædantes opima spolia intulerunt, naues Gallicas è vicinis stationibus indies abripientes.

Milites in Galliam mittit.

Vitam hoc anno naturæ reddidit Ioannes *Verus* Comes Oxoniæ ex hac illustri prosapia decimus-sextus, qui ex vxore priore filia Radulphi Neuilli Comitis Westmorlandiæ Catharinam Edwardi Baronis Windesorij coniugem tulit, ex secunda Margareta Goldinga Edwardum Oxoniæ Comitem, qui patrimonium profligauit, & Mariam Peregrino *Berty* Baroni Willoughbæio enuptam.

Oxoniæ Comes.

Ex

M.D.LXIJ.

Shanus O-Neal *in Angliam venit.*

Ex Hibernia iam venerat Shanus *O-Neal*, vt quod ante annum promiſerat, præſtaret, cum ſecurigero *Galloglaſſorum* ſatellitio, capitibus nudis, criſpatis cincinnis dependentibus, camiſijs flauis croco, vel humana vrina infectis, manicis largioribus, tuniculis breuioribus, & lacernis villoſis: quos Angli non minori tunc admiratione, quàm hodie Chinenſes & Americanos, proſequebantur. Ille omni cum humanitate exceptus, & ad Reginæ pedes prouolutus, rebellionis crimen eiulando confeſſus veniam impetrauit. Comiter interrogatus quo iure Hugonem Matthæi fratris filium auita hæreditate excluſerat, ferociter reſpondit, vt iam antea in Hibernia, optimo. Scilicet, ſe certum & legitimum Coni filium & hæredem, vtique ex vxore legitima natum, paternam adijſſe hæreditatem, Matthæum fabri ferrarij Dundalkienſis fuiſſe filium, à fabro genitum, natum poſt nuptias eiuſdem cum Aliſona vxore, à matre tamen pro filio Cono ſubdolè obtruſum, vt hæreditatem & dignitatem *O-Neali* interuerteret; quod licèt ille pateretur, alium tamen neminem ex *O-Nealorum* familia vnquam perpeſſurum. Ceſſionem quam pater Henrico VIII. & redhibitionem quam ille eidem per Diploma fecerat, inſtar nihili eſſe, cùm Conus nihil iuris haberet in ijs quibus ceſſerat, niſi ad vitam ſuam; nec ſine conſenſu procerum & populi à quibus ad *O-Neali* honorem electus erat, cedere potuiſſe. Diplomata etiam eiuſmodi nihil valere, niſi certus familiæ hæres iureiurando XII. virorum priùs comprobetur; quod hac in re minimè factum. Se verò iure diuino & humano certum eſſe hæredem, primogenitum ſcilicet patris legitimo matrimonio procreatum, atque vnanimi procerum populique conſenſu *O-Neal* deſignatum ex patria *Taniſtriæ* lege, qua vir matura ætate puero, & patruus illi nepoti, cuius auus patri ſuperuixerit, præferendus. Nec quicquam authoritatis in Vltoniæ proceres ſibi arrogaſſe, quam maiores retroactis temporibus, vt prolatis tabulis probare poterat, iure ſuo exercuerant. Sed de his alibi dixi. Quæ cùm fidem apud

Cauſam ſuam defendit.

Reginam

Reginam invenissent, ille cum honore domum remissus, contra prædones Hebridianos strenuam & fidelem operam aliquandiu nauauit. M.D.LXiij *Domum remittitur.*

M. D. LXIII.

MEnse Ianuario regni Ordines Westmonasterij convenerunt, legesq; salutares tulerunt ad pauperes sublevandos, rem nauticam, & agriculturam adaugendam, errones, falsarios, nummorum adulteratores, hariolos, Necromanticos Sodomitas, periuros coercendos, Biblia sacra, & Liturgias in Cambro-Britannicam linguam convertenda. Nec non ad Reginæ regniq; maiestatem conservandam, & detrimenta cum dedecore, quæ ex vsurpata Pontificis Romani authoritate obvenerunt, avertenda: atq; ad prorumpentem eorum, qui eandem propugnant, audaciam comprimendam, eos læsæ maiestatis reos esse sanxerunt, qui scripto, typis, verbo, factovè externi cuiuscunq; Principis, Prælati, aut *Status* authoritatem in Spiritualibus in Anglia vel alijs Reginæ ditionibus tertiò asseuerabunt, quiq; iuramentum de suprema Reginæ in causis Spiritualibus, vel in personas Ecclesiasticas potestate secundò oblatum recusabunt. Ita tamen, vt neq; *sanguis corrumpatur*, nec bona fisco cedant, nec hoc iuramentum ab aliquo regni Barone, aut eminentioris dignitatis (cùm de fideli eorum obsequio Regina minimè dubitaret) exigatur, nec ab alio quopiam, *nisi qui est, erat, aut erit ex ordine Ecclesiastico, aut munia Ecclesiastica nunc gerit, gerebat, aut geret: aut moniti ritus Ecclesiæ Anglicanæ non obseruabunt, aut eosdem verbo aut facto publico deprauabunt, aut Missas celebrabunt, vel audient, & cætera*, quæ in lege videre est. Ordines prætereà temporum fœlicitati congratulantes, Reginæ ob religionem reformatam, pacem restitutam, Angliam cum Scotia ab externo hoste liberatam, pecuniam repurgatam, classem restauratam, apparatum bellicum &

Parlamentum habetur.

Leges latæ.

M.D.LXiij

& nauticum supra expectationem comparatum, & laudatum in Gallia incœptum ad securitatem Angliæ, iuveniq; Galliarum Regi præstandam, atq; Caletum recuperandum, concesserunt Ecclesiastici vnum *Subsidium*, Laici itidem alterum cum duabus *Quindenis*, & *Decimis*. *Quindena* & *Decima* (vt in exterorum gratiam adnotem) taxatio certa est, olim imposita singulis Civitatibus, Burgis, & Oppidis non viritim, sed generatim pro ratione decimæ-quintæ partis facultatum locorum. *Subsidium* vocamus quod singulis capite censis viritim pro ratione bonorum & agrorum imponitur. Verùm nec hæc, nec illa taxatio vnquam imponitur nisi ex Ordinum consensu in Parlamento.

Quindena & Decima.

Subsidium.

Interim Princeps Condæus dum ad auxiliares Anglos in Normania festinato itinere contendit, memorabili illo Druidensi prælio interceptus, à Guisio captivus abducitur, & vnà inter alios Nich. Throcmortonus, qui sponte à Protestantibus anteà captus (vt occulta quædam consilia cum illis communicaret) prælio interfuit. Ille autem paulò pòst dimissus, pecuniam pactam Colinio representavit, qui cùm auxiliaribus Anglorum cohortibus ad Castrum Cadomense quòd tunc obsedit, profectus, eorum ope Cadomum, Baiocassas, Falesiam, & S. Laudi Fanum ad deditionem faciliùs adegit.

Throcmortonus *captus*

Angli auxiliares in Gallia.

Dum hæc in Gallia geruntur, Elizabetha per Chalonerum in Hispania Legatum Regi significat, se exercitum in Galliam transmisisse, vt Guisijs in ipsam insultantibus, & exitiosa meditantibus tempestiuè occurreret, priusquam in Angliam bellum transferrent; & Franciscopolim in manus traditam detineret, donec de Caleto satisfieret. Respondet ille, Si Caletum tantummodò repetatur, hoc se primis votis optare, sin religionis causa bellum suscipiatur, religionem auitam se non posse negligere: *Quod ad Guisios, quantuli sunt, inquit, illi, vt potentissima Angliæ Regina ab illis timeat, quibus nulla iam, vt priùs, cùm Gallo intercedit affinitas.* In Anglia etiam Episcopus Aquilanus Hispani Legatus Hispanum nec velle, nec posse

Elizabetha *Hispanum de auxilijs in Galliam missis docet.*

Quid ille respondet.

M.D.LXIIJ

se Gallum fratrem hoc bello deserere, sæpiùs Reginæ denuntiavit. Cui illa nihil aliud, quàm Adagio illo Anglico respondit. *Sua cuiq; domus tuenda est, & mihi mea.* Nec Hispanum latuit, Reginam, eodem tempore sedulò agere cùm Protestantibus Germaniæ Principibus per Henricum *Knolles*, & Christophorum Montium de Condæo subleuando, & communi religionis causa propugnanda. Vnde & ille infensior causas in eam occultè religionis etiam nomine quæsiuit.

Obsides pro Caleto fugam adornant.

Inter hæc, obsides Galli, qui in Angliam dati pro quingentis millibus *Coronatorum* de Caleto restituendo, cùm omnia ad bellum spectare viderent, fugam adornarunt; sed navem conscensuri, retracti sunt cum Ioanne Ribaldo Nauarcho illo celebri, qui ad eos subducendos in Angliam clam aduenerat. Pax intereà in Gallia inter Regem, & Condæum spe summæ rerum in Gallia administrationis & matrimonij cum Scota lactatum, atq; Protestantes convenit, nulla habita Reginæ Angliæ ratione. Qui omnes vno ore protestati sunt, nisi Angli mox Franciscopoli abscederent, pactum in Tractatu Castelli Cameracensis de Caleto restituendo irritum fore, publicaq; præconis voce omnibus Gallis facta erat potestas omnes Anglos invadendi, capiendi, & deprædandi dum Franciscopolim tenerent. Eandem potestatem Regina Anglis itidem concessit, vt hostium loco omnes Gallos (præter Londini incolas) haberent, dum illi Caletum detinerent. Hinc incredibile est quanta classe Angli maria invaserint & Gallis præcluserint, imò & Hispanis, vt necessarium fuerit Reginæ prædatoriam eorum in Hispanos insolentiam per Legatum excusare, & edicto cohibere.

Pax in Gallia.

Protestantes Galli Anglos destituunt.

Bellum vtrinq; indicitur.

Warwicensis Franciscopolis Præfectus cùm vacillantem Gallorum incolarum fidem perspiceret, qui iam ex tenui pacis rumore de oppido prodendo, & excludendis Anglis clandestina consilia, & inter se, & cum Ringrauio qui cum copijs in vicina egit, agitabant; omnes Gallos tàm Protestantes quàm Pontificios sine discrimine ex oppido emouet, eorumq; nauigijs manum inijcit, quod æger-

Galli incolæ è Portu Nouo eijciuntur.

M.D.LXIIJ

ægerrimè Galli tulerunt quiritantes Anglos non tam afflictorum Gallorum protectionem, quàm loci possessionem cogitare, & eos vt exteris iniquiores sugillarunt. Certè nihil olim Normannos, Aquitanos, Pictones, & reliquos Anglici iuris in Gallia magis abalienavit, quàm quòd eos non alio quàm exterorum loco habuerint. Iam ad oppidi oppugnationem Galli omnia sedulò comparant, simulque Rex & Condæus per Briquemotium & D'aluium de Franciscopoli reddenda solerter in Anglia agunt, nec Regina abnuit hisce legibus. *Si Hispanus fide iuberet de Caleto ad præfixum tempus restituendo, Tractatus ad Castellum Cameracense interpositis Regis, Reginæ parentis & Principum è sanguine Regio iuramentis confirmaretur, singulisq; Galliæ Parlamentis comprobaretur, & obsides è primaria nobilitate traderentur.*

Pro Caleto offertur.

Pestis inter milites.

Interim Franciscopoli pestis in præsidiarios grauissimè grassatur, & è subsidiarijs eò missis ducenti cum ductore Thoma Fincho viro Ordinis Equestris, & duo Baronis Wentworthij fratres naufragio perierunt. Vnde cùm spes tenuis esset oppidi retinendi, Thom. Smithus Ordinarius in Gallia Legatus iubetur proponere de restituenda Franciscopoli pro Caleto, vtque res, vel Hispano, qui Galli sororem duxerat, arbitro componeretur. Illi autem prorsus abnuerunt, dictitantes *Gallum superiorem agnoscere nullum, nec res suas cuiuscunq; Principis arbitrio permissurum*. Nicholaum verò Throcmortonum cùm mandatis & documentis ad hæc missum comprehenderunt, suspicati hominem rebus miscendis gnarum ad turbas concitandas redijsse, causati illum sine fide publica in Galliam venisse, cùm tamen & literas fiduciarias, & alias à Gallico in Anglia Legato haberet. Nec audire quidem illum voluerunt, certò persuasi Franciscopolim pestis sæuitia breui expugnatam iri. Eò iam accesserat Momorantius Constabularius cum primaria nobilitate, & paulò pòst ipse Condæus cum flore Protestantium. Anglis mutatam Gallorum Protestantium mentem summoperè demirantibus responsum fuit, non de religione,

sed

M.D.LXIIJ

sed de patria iunctis viribus, pace iam confecta, dimicandum. Tubicinem ad Warwicensem Momorantius mittit, qui deditionem imperaret, ille eum remittit cum Hugone Powletto, qui ostendit Anglos paratos extrema quæque subire, potiùs quàm Reginæ iniussu locum dedere. Excitatis itaque aggeribus, continuata per plures dies machinarum displosione, ruinis apertis, aquæductibus interclusis, & aqua è fossa quæ mari altior deriuata, expugnationi instant Galli, animosa fide pro viribus obsistunt Angli, pluribus quotidie vi pestis, quàm hostili gladio pereuntibus.

Obsidetur.

Hæc vt Elizabetha comperit, afflictissimæ suorum sorti illachrymans, ne diutiùs pesti & cædi viros fortissimos exponere videretur, ductorum & militum virtute publico scripto laudata, Warwicensi mandat vt honestis conditionibus cum Gallo de deditione transigeret, qui Powlettum, Mauritium *Dennis* præsidij Quæstorem, Horseium, & Pelhamum ad Momorantium de deditione delegat, breuique in has conditiones conuenerunt. *Vt oppidum cum vniuerso apparatu bellico, & nauibus & bonis, quæ ad Galliæ Regem eiusq; subditos spectabant, redderetur, maior oppidi turris illico in manus Momorantio traderetur, capti vtrinq; sine pretio dimitterentur, & Angli cum omnibus, quæ ad Reginam & ipsos spectant, liberè intra sex dies, si venti permitterent, exirent.* Obsides dati Oliuatius *Manours* Comitis Rutlandiæ frater, Leightonus, Pelhamus, & Horseius. Vltimus mansit Edwardus Randolphus Tribunus militum, qui pietate nunquam satis laudata misellos milites ægros & peste laborantes suis humeris in naues conuehere non destitit. Ita Franciscopolis grauiùs peste quàm ab hoste oppugnata, Gallis relicta, postquam Angli XI. menses tenuissent. Quo tempore præter gregarios milites, Somersettus, Ioannes Zouchus, Albericus Darcius, Drurius, Entwessellius, Ormesbeius, Vaghanus, Crokerus, Cocksonus, Proudus, Saulus, Kemisius, egregij militum ductores, peste absumpti. Interfecti duo fratres Tremaini, Sanderus, Bromfeldus, machinarum

Deditur.

M.D.LXIIJ

præfectus, Robinſonus oppidi Balliuus, Strangwaius, nauali laude clarus, & Goodalus in cuniculis agendis vir longè peritiſſimus.

Publica inde in Gallia lætitia.

Ob hoc oppidulum receptum Rex Galliæ immortales Deo gratias publicè egit, Pontificij per Galliam præ gaudio exultarunt, gloriantes Anglos Proteſtantium eorundem ope è Gallia eſſe eiectos, à quibus in Galliam vocati, & inde ſemina diſſidij inter Anglos & Proteſtantes Galliæ ſparſa eſſe. Hoſpitalius Cancellarius copioſa oratione hanc fœlicitatem Gallis congratulatus, vt amplificaret, ex falſo rumore retulit Anglicam claſſem cum auxiliaribus copijs in conſpectum oppidi poſtridiè quàm dederetur, aduenıſſe; & pronuntiauit Anglos hoc bello iure ſuo ad Caletum repetendum omninò excidiſſe. Milites peſte laborantes in Angliam reuecti, ita contagioſa lue vim morbi diſperſerunt, vt vniuerſum regnum grauiter afflixerit, & vna vrbe Londino quæ CXXI. Parœcijs conſtat, intra annum XXI. CIↃ.IↃXXX. plùs minùs cadauera elata fuerint.

Peſtis Londini ſæuit.

Scotæ nuptiæ denuò proponuntur.

Cùm bello ciuili in Gallia flagrante, Guiſius Reginæ Scotorum auunculus cecidiſſet, dotalis pecunia è Gallia non ſolueretur, Hamiltonius Dux Caſtri Heraldi Ducatu exueretur, & Scoti præfectura ſatellitij in Gallia excluderentur; illa ſanè ægerrimè tulit. Cardinalis Lotharingus alter ex auunculis veritus ne hinc illa Gallis relictis, ad Anglorum amicitiam ſe applicaret, per Crocum iterum nuptias cum Carolo Auſtriaco, Comitatu Tiroli in dotem oblato, proponit. Illa rem Elizabethæ impertit, quæ per Randolphum, eadem, quæ priùs dixi, de marito adſiſcendo monuit, & deinde explicatiùs Robertum Dudleium in maritum commendauit, (cuius vxor Robſerti hæres iampridem præcipitio perierat) promiſitque, ſi illum duceret, eam Parlamentaria authoritate declarandam eſſe *ſororem, aut filiam, Angliæq́; hæredem,* modò ipſa improles obiret. Quamprimum hoc per Foixium Gallicum in Anglia Legatum Regina parens, & auunculi comperiſſent, coniugium cum Dudleio adeò dedignati

Angla Dudleium in maritum commendat.

M.D.LXIIJ

dedignati sunt, quasi omninò impar, regio genere, regiaque Maiestate prorsus indignum, vt promiserint non modò dotalem pecuniam rependendam, sed Scotis omnes pristinas libertates, imo & ampliores, si illa in Gallica amicitia firmiter persisteret, & oblatum illud coniugium respueret. Suggesserunt etiam Elizabetham non seriò, sed simulatè has nuptias proponere, quasi ipsa Dudleium sibi in maritum destinarat; nec esse cur illa in Parlamentaria authoritate spem poneret, cùm in Anglia quod alterum Parlamentum sanxit, alterum refigat. Præterea Anglorum consilia nihil aliud spectare, quàm quauis arte ne omnino nuberet, distinere. Hanc tamen rem illa ad colloquium refert, grauibus molestijs domi interim conflictata, dum Morauius Archiepiscopum S. Andreæ in carcerem conijceret, quia Missis celebrandis non abstinuisset, cui veniam lachrymis profusis ægrè exorauit, & feruidi Ecclesiæ Ministri, Morauij authoritate suffulti, vim facerent impunè Sacerdoti qui Missam in aula (quod lege permissum erat) celebrarat. Nec tumultuantes illa cohibere potuit, quamuis tota in Reipublicæ curam incumberet, Amnestiam concedendo, stipendia Iudicibus adaugendo, salutares leges sanciendo, capitali pœna adulteris inflicta, & in tribunali sæpè causas audiendo, vt æquabili iure summos cum infimis contineret.

Galli dissuadent.

Scoti Reginæ suæ insultant.

Funesto hoc anno magno cum Protestantium dolore obijt Guil. Baro Greius *de Wilton*, Berwici Præfectus, vir militari gloria florens, patrimonio admodum acciso ex graui redemptionis pretio quod captus in Gallia persoluit: cui in Berwici Præfectura Franciscus Bedfordiæ Comes suffectus.

Baro Greius *moritur.*

Obijt etiam non minore Pontificiorum desiderio Aluarus *à Quadra* Episcopus Aquilanus Hispani in Anglia Legatus, qui eorum spes de Romana religione restauranda fouerat, & Polos, quos dixi, sibi intimos habuerat. Vnde adeò suspectus, quasi rebus in Anglia turbandis, & amicitiæ inter Reginam & Hispanum discindendæ totus incumberet, vt Regina de homine reuocando apud Hispanum

Et Episcopus Aquilanus.

M.D.LXiij

Hiſpanum egerit. Ille autem pietatis nomine excuſauit, & incommodè cum Principibus agi reſcripſit, ſi ex qualibet offenſa Legati domum reuocarentur. Indignabatur ſanè hunc ipſius Legatum, ipſo inconſulto, fuiſſe domi concluſum, interrogationibus ſubditum, & publicè reprehenſum, nec alia de cauſa, quàm quòd Italum qui in alterum bombardulam diſploſerat, in ædes fugientem admiſerat, & clam emiſerat. Iam inde Hiſpanus in Anglos commotior erat, arrepta occaſione quòd Angli piratæ Gallos in ora Hiſpaniæ infeſtarent, & nauigationem in Indiam occidentalem cogitarent: iramque conceptam manifeſtò prodidit Richardum Shelleium Anglum religionis nomine profugum auerſiſſimo à ſuo Principe animo honorifica legatione Maximiliano Romanorum Regi deſignato, congratulatum mittendo,& in quaſdam Anglorum mercatorum naues in Bœticæ portubus manus inijciendo, quia Angli dum Gallos perſequerentur, Hiſpanorum naues intercepiſſent.

Hiſpanus in Anglos commotior.

Baro Pagetus *moritur.*

Vitam etiam cum morte commutauit hoc anno, ætate iam ingraueſcente, Guilielmus Baro Pagetus, quem ad ampliſſimos honores ſua virtus extulit; præclara enim eruditione & prudentia meruit, vt Henricus VIII. in Secretarium adſciuerit, Legatum ad Carolum Imperatorem, & Franciſcum primum Galliarum Regem miſerit, & inter regni curatores tenella filij ætate nominauerit; Edwardus Sextus Ducatus Lancaſtriæ Cancellarium, Aulæ Regiæ Cenſorem ſiue *Contrarotulatorem* conſtituerit, ad Baronis honorem euexerit, & Georgiana periſcelide donauerit, (quam tamen Dudleius Northumbrius ignominiosè detraxit, & Maria, cum honore vt *prudentia & conſilio optimè de Repub. promerito*, reſtituit) Cuſtodiæque Priuati Sigilli præfecerit,qui inter ſummos ciuilium honorum gradus quartus. (Henricus enim VIII. ex lege Parlamentaria primum locum Cancellario, ſecundum Theſaurario, tertium Regij Conſilij Præſidi, & quartum Priuati Sigilli Cuſtodi detulit, & ſupra quidem omnes Duces, Regum filijs, fratribus, patruis & nepotibus

Summi honorum gradus.

tibus

M.D.LXIIJ

tibus exceptis.) Elizabetha negotijs iam præ ætate imparem, publicis curis, quod expetijt, laxauit, chariſſimumque habuit, licèt Romanæ religioni deditiſſimum. Filios reliquit Henricum, & Thomam qui invicem in Baronis honore ſucceſſerunt, & Carolum ſæpiùs dicendum, filias etiam aliquot in clariores familias elocatas.

Comitis Rutlandiæ obitus

Illum ad meliorem vitam comitatus eſt Henricus *Manours*, ſiue *de Manerijs* Rutlandiæ Comes, Thomæ primi ex hac familia Comitis filius, Georgij Baronis *Roos*, nepos ex filia Thomæ à * *S. Leodegario*, Annæq; vxoris quæ ſoror Regis Edwardi Quarti plurimum ſplendoris attulit, & pronepos Roberti, qui ducta filia & hærede perantiqui Baronis *Roos* opimos reditus, & titulum Baronis *Roos* in familiam intulit. Progenuit Henricus ex Margareta Neuilla Radulphi Comitis Weſtmorlandiæ filia, duos filios, Edwardum & Ioannem ſuo ordine Rutlandiæ Comites, & filiam Guilielmo Courtenæio de *Pouderham* enuptam.

* *St. Leger, ſiue* Sellenger.

Et Duciſſæ Suffolciæ.

Miſeram etiam vitam exuit Franciſca Duciſſa Suffolciæ filia Caroli Brandoni Ducis Suffolciæ ex Maria altera Henrici Octaui ſorore, & Dotaria Galliæ Regina, cùm primùm Ianam filiam Reginam Angliæ promulgatam, & paulò pòſt capite obtruncatam, mox maritum ſuum eodem ſupplicio ſublatum, Catharinam ſecundam filiam Comitis Penbrochiæ filio nuptam, repudiatam, & iam carcere concluſam, Mariamq; filiam tertiam impari coniugio cum Keio * aulico aleatorum arbitro coniunctam vidiſſet, & ipſa generis oblita Adriano *Stokes* minorum gentium nobili, ſuo dedecori, ſed tamen ſecuritati, nupſiſſet.

* *Groom-Porter.*

M. D.

M.D.LXIV

M. D. LXIIII.

GAllia iam exultabat domeſtica pace recuperata, quam quodammodo Reginæ Angliæ debebat. Eam enim libentiùs inter ſe conciliarant, vt influentibus Anglis viam obſtruerent, non immemores quantas olim ſtrages dederint, à Burgundo ex privata ſimultate in Galliam euocati. Cùm hinc inter Gallos & Anglos potiùs belli ardor reſtrinct⁹, quàm pax coaluerit, Regina à Proteſtantibus Gallis malè gratis neglecta, ſtatuit non ampliùs rem alienam ſuo periculo curare, ſed deliberatè ad pacis cogitationem ſe recepit, quam per Thomam Smithum virum prudentem & apprimè eruditum tentauit, & Galli perlibenter audierunt. Throcmortonus, qui libera quaſi cuſtodia in Gallia tunc egit, illi in pace procuranda adiunctus. Gallia Moruillerio Epiſcopo Aurelianenſi, & Iacobo Burdino à ſecretis rem commiſit, qui in has pacis leges Trecis Campaniæ menſe Aprili conſenſerunt. *Neuter inuadet alterum: Inuadenti alter non auxiliabitur. Priuatorum facta ſolùm eos tenebunt. Commercium liberum erit. Proditores & rebelles non recipientur. Literæ Repriſalium non concedentur. Iniuriæ obliuione ſepelientur. Reſeruatio iurium, Iura, Actiones, Petitiones, Prætenſiones quæ inuicem reſpectiuè habent, aut habere prætendunt, remanebunt eis ſaluè & integrè, & pari modo Defenſiones & Exceptiones reſeruabuntur.* Poſtridiè ſeorſim de his convenerunt. *Certa pecuniæ ſumma ſtatis temporibus Reginæ rependetur, obſides ex Anglia* DCXX. *millibus Coronatorum numeratis, liberabuntur, & Throcmortonus liber in patriam poſt fœderis confirmationem reuertetur.* Lætitiam ex hac pace Gallus accenſis publicè pro more pyris teſtatus eſt. Eam Regina Angliæ coram Gonoro & Foixio iureiurando confirmauit, & paulò pòſt Gallus itidem coram Barone Hunſdonio, qui eum in Georgianum Ordinem adſcitum eodem tempore periſcelidè, trabea honoraria, torque roſato cùm S. Georgij imaguncula dependente & cæteris ritè inueſtiuit.

Pax inter Gallum & Anglam.

Pacis Articuli.

Gallus in Ordinem Garterij adſcitus.

Diegus,

M.D.LXIV

Diegus, siue Didacus Gusmanus de Sylua, Canonicus Toletanus, his diebus in locum Episcopi Aquilani, qui ante aliquot menses obierat, Legatus in Angliam venit grauitate & Sacerdotali habitu venerandus. Hoc temporis intervallo duriùs cùm Anglis in Hispania, authore Roderico Gomezio de Sylua, odio religionis actum, sed temperauit Dux Albanus, an studio quod præ se ferebat in Anglos, an æmulatione in Gomezium non facilè quis dixerit. Duriter etiam agebatur cùm Anglis in Belgicis Hispani Provincijs, dum ex religionis itidem odio Granuellanus Cardinalis Anglos & Belgas mutuo commercio beatos committere studet. Eò enim curante, Belgæ anno superiori per Assonuilium querebantur vectigalia solito maiora mercimonijs in Anglia esse imposita (quod tamen Philippo & Maria regnantibus factum) necnon plurima mechanica Belgarum opificia Parlamentaria authoritate esse interdicta. Querebantur vicissim Angli sua in Belgio bona pro rebus minutissimis confiscari ex authoritate quorundam novorum edictorum, quibus etiam quædam merces exportari vetantur; transitum per Belgicas Provincias cum equis, nitro, puluere tormentario, ex Italia & Germania prohiberi, grauissima vectigalia, nec priùs audita pro cibarijs, anchoris, ædibus, &c. rigidissimè exigi; & hæc omnia contra fœdus Commercij (*Intercursum Magnum* vocant) olim initum.

Angli duriter in Hispania habiti.

Et in Belgio.

Querelæ mutuæ Belgarum & Anglorum.

Intereà Ducissa Parmensis Belgij Gubernatrix primùm vetat materiam prohibitarum in Anglia mercium è Belgio in Angliam euehi, & mox pannos Anglicos in Belgium inuehi, colore quæsito à peste quæ in Anglia nuperrimè grassabatur, reuerà subdolo Granuellani Consilio, vt pannarij Angli, & qui ab ijs magno numero dependent, ad tumultus concitarentur, cùm panni non exportarentur, & res pannaria interim in Anglorum detrimentum in Belgio constitueretur. Angli stomachantes, arrepta hac occasione, quasi ab Inquisitione Hispanica iam in Belgium illata sibi temerent, & tumultus in

Anglicæ merces in Belgio prohibitæ.

M.D.LXIV

Angli Emporium Emdæ constituunt.

Belgio futuros præuidentes, Emdæ ad Amasim fl. in Frisia Emporium pannorum & mercium Anglicarum constituunt. Contrà Gubernatrix Belgij edixit ne quis Belga commercium cùm Anglis Embdæ aut alibi exerceret, aut merces ab ijs emptas in Belgium sub confiscationis pœna importaret.

Gusmannus *conciliare studet.*

Hæc vt acria & vtrinq; damnosa censuit Gusmannus. Vir ille prudens novit quantæ opes ex Anglorum commercio in Belgium redundarint, ex quo Lodouicus *Malanus* Flandriæ Comes, circa annum M. CCC. XXXVIII. Anglos immunitatibus amplissimis concessis ad Emporium lanæ Anglicæ Brugis Flandriæ constituendum illexerit. Iam inde enim ex concursu omnium ferè gentium in Flandriam ad pannos ex Anglica lana, aliasque Anglicas merces emendas, & suas distrahendas, incredibile est quantum res mercatoria, institoria, naualis, & piscatoria apud Belgas floruerit. Adeò vt lana Anglica verum fuerit Belgis *Vellus Aureum*, cui inclytus ille Militaris *Ordo Velleris Aurei*, suam originem & Burgundiæ Duces magnas opes debuerunt. Certè hoc nostro tempore (ex rationum tabulis loquor) commercium inter Anglos & Belgas XII. Milliones Aureorum in singulos annos superauit, & panni Anglici (vt plumbum, stannum, & cætera taceam) Antuerpiam quotannis exportati V. Millionibus Aureorum sunt æstimati. Hinc ille ad rem componendam enixus, effecit vt commercium interclusum in pristinum statum restitueretur, & quæcunq; à Calendis Ianuarij anno primo Elizabethæ vtrinq; contrà decreta & instituta, suspenderentur, donec à Delegatis vtrinq; pleniùs prouideretur.

Anglica lana Vellus Aureũ Burgundiæ.

Opulentum inter Anglos & Belgas commercium.

Gusmanni opera restitutum.

Anno autem insequente, cùm Vicecomes *Montisacuti*, Nicholaus Woottonus, & Gualterus Haddonus, à Supplicum libellis pro Anglis; Montignius, Assonuilus, & Ioachimus Egidius pro Belgis hæc Brugis semel atque iterum tractare inciperent, tumultus Belgici incrudescentes colloquium interruperunt, postquàm convenisset vt commercium liberè exerceretur, donec Princeps alter

alteri

M.D.LXIV

alteri contrà denuntiaret, mercatoribus quadraginta antè diebus vtrinque præmonitis, vt sibi & mercibus consulerent.

Elizabetha *Academiam Cantabrigiam inuisit.*

His foràs compositis, ruris amœnitates quæsiuit Regina, & Cantabrigiam Academiam alterum Britanniæ lumen inuisit, vbi à studiosis nullo non honoris genere excepta, Comœdijs, Tragœdijs, & Scholasticis digladiationibus oblectata, singula Collegia perlustrauit, & habita Latinè oratione propensam eorum beneuolentiam agnouit, multiplicem eruditionem laudauit, exhortata vt in pietatem & bonarum literarum studium omni cogitatione incumberent, de quibus se benè merituram spospondit.

Rob. Dudleium *ad honores euehit.*

Reuersa Robertum Dudleium Hippocomum summa gratia apud ipsam florentem, quem maritum Reginæ Scotorum, vt dixi, tacito consilio destinauerat, vt ad tantas nuptias commendatior esset; Baronem Denbighiæ (data illi Denbighia cum latifundijs) creat, & postridiè Leicestriæ Comitem, *sibi & hæredibus masculis de corpore legitimè natis*. Cuius etiam in gratiam fratrem eius natu maiorem Ambrosium titulo Baronis Insulæ, siue *Lisle*, & Comitis Warwici anteà ornauerat, *sibi & hæredibus masculis legitimis, Robertoq; fratri ac hæredibus suis masculis legitimè de corpore procreatis*. Dudleius his honoribus auctus, vt gratiam apud Reginam Scotorum, quam omnibus officijs ambiuit, & demereri studuit, iniret, illicò Baconum Magni Sigilli Custodem apud Reginam insimulauit, quòd in causa successionis se contra Scotorum Reginam immiscuerit, consciusque fuerit libelli quo Halesius, quem dixi, ius Coronæ Angliæ, si Regina improles obiret, Suffolciensi familiæ asserere conatus. Vnde ille in carcerem coniectus, Baconum verò (licèt inficiaretur) ægrè & seriùs apud Reginam in gratiam restituit Cecilius, qui suum hac de re iudicium sepositum & reconditum apud se habuit, & semper habere statuit, nisi quod professus est, ipsa Regina expromere imperaret: quæ sanè nihil magis auersis auribus vnquam audiuit,

Ille Baconum *subaccusat.*

 quàm

M.D.LXIV

Diuersa de successione studia.

quàm ius successionis in disceptationem vocari. Prudentiores autem & opulentiores nulla cura magis exercuit, dum in Religionis discidio, Protestantes efferuescentes Scotorum Reginam, quia alterius religionis, etsi iuris minimè dubitati, ex apicibus & versutijs legum reijciendam, Pontificiorum alij, & plerique omnes æqui boníque illam, vt veram & certam ex iure hæredem admittendam censerent: & nonnulli Margaretam Scotæ amitam vxorem Matthæi Stuarti Comitis Lenoxiæ, & eius liberos præferrent, vtique de quibus in Anglia natis optima quæque sperabant. Hæc Scotorum Reginam non latuere, vtque quantum poterat, præuerteret, ex consilio Comitissæ Lenoxiæ amitæ, Matthæum Comitem Lenoxiæ in Scotiam accersijt specie in auitum patrimonium restituendi, reuera vt de his rebus consulendi, qui vxoris opera & veniam,& etiam literas commendatitias ab Elizabetha impetrauit, cùm patria iam totos XX. annos exulasset.

Scota Lenoxium in Scotiam reuocat.

Lenoxij genus.

Ille (vt ad maiorem perspicuitatem altiùs rem repetam) ex eadem *Stuartorum* stirpe qua regia Scotorum familia, & etiam regio eorum sanguine natus erat. Maria enim, Iacobi Secundi Regis Scotorum filia, peperit Iacobo Hamiltonio Iacobum primum ex hac stirpe Araniæ Comitem, & Mariam filiam vxorem Matthæi Stuarti Comitis Lenoxiæ, huius prænominis primi. Iacobus Comes Araniæ primæ vxori repudiatæ & superstiti superinduxit Ienettam Betoniam Cardinalis Betonij amitam, è qua Iacobum Castri-Heraldi Ducem suscepit, quem hinc pro illegitimo æmuli habuerunt. Maria soror Comitis Araniæ enixa est Matthæo Ioannem Comitem Lenoxiæ, qui ab Hamiltonijs dum Regem Iacobum IIII. in libertatem asserere voluit, occisus, reliquit hunc, de quo agitur, secundum Matthæum Stuartum Lenoxiæ Comitem Iacobo Quinto patris nomine longè charissimum. Matthæus autem Rege defuncto, & Hamiltonijs rerum potientibus, in Galliam se subduxit: vnde in Scotiam ab Henrico Galliarum Rege, ne quid

M.D.LXIV

detrimenti Respublica Scotica per Hamiltonium Proregem caperet, remissus, operam strenuè præstitit. Ille tamen vir verè bonus & apertus Cardinalis Betonij & Hamiltonij versutijs irretitus, Galli fauore breui excidit. Cùmq; nec domi manere, nec in Galliam redire potuerit, in Angliam venit,& Henrici Octaui fidei se permisit, qui eum clientelis in occidua Scotiæ parte potentem gratanter excepit, vt proximum hæredem Regni Scotiæ post Mariam tunc infantulam agnouit, (etsi Hamiltonij possessionibus in fiscum redactis damnauerint) Margaretamque *Douglasiam* suam è sorore natu maiori neptim in matrimonium dedit, cum latifundijs in Anglia quæ annis singulis valerent MDCC. *Marcis*, stipulatione facta vt ille Castrum Dunbritonium, Insulam Butham cum Castro Rothsaio Anglo in manus traderet. Quæ fortiter suscepta successu caruerunt.

Reuocandi Lenoxium causa.

Hunc Scotorum Regina, fœmina prudens & prouida, quæque in spem Angliæ incubuit, in Scotiam, vt dixi, accersijt,exilium remisit,& in bona auita restituit,tùm vt Iacobi Nothi fratris, quem Comitis Morauiæ honore auxerat, conatibus opponeret, tùm vt de successione in Anglia per huius filium Henricum Darlium alijs spem præcluderet. Si enim ille iuuenis regio sanguine in Anglia natus, Anglisque admodum charus, potentiori alicui familiæ Anglicæ coniungeretur, subtimuit ne ille Anglorum viribus subnixus, in iure successionis in Anglia obstaculo esset, cùm plurimorum opinione secundus ab ipsa regni Angliæ hæres haberetur. Nec illa quicquam magis in votis habuit, quàm vt Scotiæ & Angliæ regna ad aliquem Scotici generis per ipsam deuolueretur, & in auito *Stuartorum* cognomine per illum posteris propagaretur.

Angla anteuertere studet.

Hoc Elizabethæ subolet,vtque anteuerteret,per Randolphum Scotorum Reginam edocet illas nuptias adeò ab Anglis vniuersis improbari, vt Parlamentaria Comitia, Consiliarijs inuitis, in aliud tempus prorogarit, ne regni Ordines irritati, contra ipsius ius in successione, vel

M.D.LXIV

Leicestrium denuò commendat.

Colloquium de nuptijs cum Leicestrio.

Scotæ proci.

vel hac de causa, statuerent. Quod ne posteà fieret, vtq; Anglis satisfieret, monuit vt de alijs nuptijs cogitaret: iamque denuò Leicestrium in maritum maiorem in modum commendauit, quem ad Comitis honorem hoc præcipuè nomine euexerat.

Hinc Berwici mense Nouembri de nuptijs cum Leicestrio Bedfordius & Randolphus, Morauius & Lidingtonius delegati egerunt. Angli inconcussam amicitiam, perpetuam pacem, & spem certam successionis polliciti sunt, si illa Leicestrio nuberet. Hac enim lege promiserat Elizabetha illam filiam adoptiuam, aut sororem authoritate Parlamentaria declarare, simul ac ipsa Elizabetha nupserit. Scoti contenderunt non è dignitate esse Reginæ à Carolo Ferdinandi Augusti filio, Rege Galliarum, Principe Condæo, & Duce Ferrariæ in vxorem expetitæ, ad nuptias nuperi Comitis, & subditi Angliæ descendere, spe sola sine vllis dotalitijs proposita; nec ex honore Reginæ Angliæ eiusmodi maritum tantæ Principi proximæ agnatæ commendare. Hoc autem fore certissimum amoris argumentum, si permitteret illam pro arbitrio virum sibi qui pacem cum Anglia colet, eligere, simulque annuam pecuniam assignaret, & ius successionis Parlamentaria authoritate confirmaret. Toto hoc negotio percupijt Elizabetha vt his nuptijs vtriusque regni successio in Anglico genere constabiliretur, licèt lentè festinaret. Scotorum Regina, cùm toto biennio res produceretur, & iam Darlium in maritum sibi destinaret, suspicata est dolo malo secum agi, & Elizabetham non alio consilio has nuptias proponere, quàm vt illa è procis potissimum sibi præeligeret, vel excusatiùs Leicestrio nuberet, si ipsa Regina absoluta in Leicestrij nuptias priùs consentiret. Delegati verò Scoti suis rationibus consulentes, ad suam apud Reginam potentiam tuendam, quascunque nuptias quouis modo interturbare statuerant. Vt illas cum Darlio impedirent, monuerat Elizabetha; ipseque Leicestrius spe potiundæ Elizabethæ plenus, clandestinis literis Bedfordium submonuit,

monuit, ne rem vrgeret, & in spem istam Darlio occultè fauisse creditur.

M.D.LXV.

M. D. LXV.

DArlius intereà matre sedulò & suppliciter apud Elizabetham intercedente, veniam adeundi Scotiam, & ibi tres menses manendi ægrè impetrauit; quæsito colore, vt particeps esset paternæ restitutionis. Hyemeq; illa acerrima, qua Tamisis ita gelu constrictus, vt pervius esset, Edenburgum venit mense Februario. Iuvenis forma imperio dignissima, aptissima membrorum compositione, ingenio mitissimo, & moribus suavissimis. Scotorum Regina vt vidit, statim adamare cœpit, vtq; amorem occultaret, cùm Randolpho Anglo in Scotia Legato de nuptijs cùm Leicestrio subinde colloquia miscet, simulque Roma Dispensationem quærit, cùm Darlius & illa eo gradu se attingerent, vt ex iure Pontificio dispensatione opus esset. Cùm hæc diluxissent, Lidingtonium ad Elizabetham mittit, vt ipsa consentiente nuptiæ cum Darlio contraherentur, nec diutiùs vana expectatione à nuptijs detineretur.

Darlius Scotiam adit

A Scota adamatur.

Qua Angla adsensum ad nuptias petit.

Illa intimis consiliarijs rem proponit, qui ex occultis Morauij suggestionibus facilè crediderunt Reginæ Scotorum consilium, per has nuptias, ad titulum, & ius suum in regnum Angliæ suffulciendum, & denuò asserendum; simulq; ad religionem Romanam reducendam spectare: aliosq; ex certitudine successionis per liberos ex his nuptijs, alios ex studio Romanæ religionis illi adhæsuros; quandoquidem longè plures per Angliam Eirenarchas Romanæ religioni devotos esse certò comperissent. Ad hæc præuertenda, maximè necessarium censuerunt, primùm vt Reginam exorarent aliquem in matrimonium sibi quamprimùm assumere, vt ex certitudine successionis per eam, & eius sobolem, & non aliunde res & spes An-

De his deliberatio.

M.D.LXV.

Anglorum dependerent. (Timuerunt enim ſi Scotorum Regina prius nuberet, & prolem ſuſciperet, ne plures in illam propenderent ob ſucceſſionis certitudinem & ſecuritatem) ſecundò vt profeſſio Romanæ religionis, quantum poterat, per Angliam infringeretur, reformatæ autem ſedulò promoueretur, & conſtabiliretur: hoc moderatiùs agendo cum præferuidis quibuſdam Proteſtantibus de Adiaphoris, illud revocando Epiſcopos Pontificios abdicatos ad cuſtodias, qui peſte graſſante per rura diſperſi erant, deferendo Epiſcopis ampliorem authoritatem leges Eccleſiaſticas exercendi contra terriculamentum illud *Præmunire* (quod Iuriſperiti obiectarunt) ſupprimendo libros è Belgio in Angliam ab Hardingo & Theologis profugis emiſſos, ſubmouendo quoſdam Scotos Sacerdotes per Angliam latitantes, priuando profugos Anglos Beneficijs Eccleſiaſticis, quibus hactenùs fruebantur, & adigendo Iudices regni, qui plerique omnes erant Pontificij, ad ſupremam Regiam authoritatem iureiurando agnoſcendam. Ad nuptias autem cum Darlio diſturbandas viſum eſt, vt in terrorem delectus militum per limites Scotiam verſus haberentur, & Berwicus maiori præſidio firmaretur. Comitiſſa Lenoxiæ Darlij mater, Caroluſq; filius cuſtodiæ traderentur, Comes Lenoxiæ, & Darlius filius è Scotia ſub pœna amiſſionis bonorum in Angliam reuocarentur, priuſquam aliquod fœdus cum Gallo aut Hiſpano iniretur. Scoti nuptijs aduerſantes ſuſtentarentur, & Catharina Greia cum Herefordiæ Comite in aliquam gratiam reciperetur, à qua ſola vt ab æmula in regni ſucceſſione Scotorum Regina anxiè timuiſſe credebatur. Nec aliud videbatur quòd maiorem moram & impedimentum iſtis nuptijs inferre poterat.

Throcmortonus *ad impediendum mittitur.*

Hinc ad Scotorum Reginam mittitur Nich. Throcmortonus, qui diu deliberandum, quod ſemel ſtatuendum moneret, nuptias præcipitatas pœnitentiam comitem ſubſequi, & nuptias cum Leiceſtrio iterum atq; iterum commendaret; illas cum amitæ filio iuri Pontificio omninò

M.D.LXV.

omninò aduersari. Percupijt enim Elizabetha vt per illam aliquis Anglici generis in vtroq; regno succederet, etsi non defuerint qui in rem religionis, & vtriusq; regni fore existimarunt, si sine prole obiret. Illa respondit, rem iam reuocari non posse, nec esse cur Elizabetha succenseret, cùm ex eius consilio non externum, sed Anglum elegisset: eumq; regio vtriusq; regni sanguine prognatum, & totius Britanniæ longè nobilissimum. Lidingtonius inter hæc in Anglia agens, subinde Reginæ Scotorum matrimonium simulatè Leicestrio proposuerat, necnon Norfolciæ Duci vt Regijs nuptijs longè digniori, qui tunc temporis modesta recusatione declinauit.

Illi respondetur.

Regina Angliæ, vt aliquod impedimentum his festinatis nuptijs interponeret, Lenoxium, & Darlium filium, tanquam subditos iuxta formulam licentiæ concessæ, reuocat. Pater modestissimè literis se excusat, filius ne suo honori aduersetur orat; innuit fieri posse vt Angliæ patriæ charissimæ vsui esse possit, atq; se Scotorum Reginæ amatorem & cultorem præ cæteris omnibus esse deuotissimum palam profitetur. Quæ vt amori responderet, eum mox Equitis aurati dignitate, titulis *Baronis Ardmanock, Comitis Rossiæ, & Ducis Rothesiæ* exornat. Et quinto postquàm in Scotiam venerat mense, in maritum cum plurimorum procerum assensu assumit, Regemq; declarat, Morauio qui suæ seorsim ambitioni incubabat, & sub specioso religionis prætextu Ducem Castri-Heraldi, hominem minimè malum in partes traxerat, fremente, & alijs tumultuantibus, quæstionesq; agitantibus, *An Pontificius in regem admittendus? An Scotiæ Regina maritum pro suo arbitrio sibi eligeret? An regni proceres ex sua authoritate non imponerent?*

Lenoxius & Darlius *è Scotia reuocantur.*

Se excusant.

Scota Darlio *nubit.*

Moravius *& alij hinc fremunt.*

Regina Angliæ, quæ mollissimum Darlij ingenium, probumq; & apertum patris animum nouerat, miserta iuvenis cognati, & Reginæ adolescentulæ, quibus res erat cum turbulentissimis hominibus, qui Regio imperio annos iam ampliùs viginti soluti, Reges ferre nescierunt, placatiùs tulit. Nec ab ijs metuit, cùm æmulæ Reginæ

Angla moderatè fert.

M.D.LXV.

potentiam tam mediocri conditione minimè adauctam videret, Darlij matrem in sua potestate haberet,& turbas in Scotia hinc orituras præuideret, quæ statim concitatæ. Nonnulli enim Scotiæ proceres,Hamiltonius inprimis, & Morauius, nuptijs indignantes, hic quòd contractæ essent Angliæ Regina non consentiente,ille ex æmulatione in familiam Lenoxiam, sed vterque religionis conseruandæ obtentu,ad disturbandas nuptias signa extulerunt, vt Regina necessariò copias conscriberet ad nuptias securè celebrandas. Adeoque acriter ope Regis mariti rebelles persecuta est, vt in Angliam fugaret, priusquam cohortes Anglorum in eorum auxilium promissæ aduenerint. Regina verò Angliæ Morauio, qui Anglis erat addictissimus, conniuenter latebras concessit, & clam per Bedfordium pecuniam suppeditauit, donec postridiè quàm Dauid Rizius trucidaretur, in Scotiam (vt suo loco dicemus) redierit. Causæ cur Morauium & Scotos rebelles in Angliam admisit,huiusmodi erant, quòd Regina Scotiæ Yaxleium, Standonum & Walshum, Anglos profugos in Scotiam, & *O-Nealum* Hibernicum in patrocinium receperat, consilia cum Pontifice contra Anglos agitauerat, & iustitiam in prædones & piratas non exercuerat.

Scoti nonnulli arma sumunt.

Fugantur.

In Anglia fouentur.

His nuptijs confectis, nihil consultius visum illis qui Euangelicæ religioni & Angliæ saluti maximè studuerunt, quàm vt ad Scotorum Reginæ spem de Angliæ regno labefactandam, Elizabetha iam seriò animum ad nuptias applicaret. Commodumque ijsdem diebus Maximilianus II. Imperator per Adamum Smircoritum Legatum honorificas proposuit conditiones de nuptijs cum Carolo fratre contrahendis. Quo tempore, nescio quibus de causis, nisi hisce de nuptijs, simultates in aula exortæ sunt grauissimæ inter Sussexium, qui nuptijs impensè fauit, & Leicestrium qui in spem suam clam obstitit. (Spes sanè maximas & improbas amplectuntur, qui insperata sunt consecuti.) Sanè Sussexius illum vt hominem nouum iniuriosè contempsit, qui duos tantùm, vt ille

Angla vt nubat suadetur.

Imperator fratrem commendat.

Hinc simultates in Aula

M.D.LXV.

ille detrahendo dicere solebat, ciere poterat maiores, patrem scilicet & auum, eosque patriæ hostes & perduelles. Vniuersa hinc aula in partium studia abijt, & Comites si quando prodirent, agmina asseclarum cum machæris & parmis ferratis prominentibus ex vmbone cuspidibus, quæ tunc in vsu, quasi vltima experturi, secum traxerunt. Sed post pauculos dies in gratiam pristinam Regina reduxit, odiumque sepeliuit, potiùs quàm sustulit. Vt omninò tamen tolleret, nihil non egit. Dissensiones enim procerum, & illud diuerbium, DIVIDE, ET IMPERA, à nonnullis inculcatum damnauit, vim Imperij in obedientium consensu esse rata. Muliercularum autem æmulatione, & simultatibus subinde, nec inutiliter quidem se oblectauit.

Quas Elizabetha *componit.*

Inter hæc, illa rerum Scoticarum non immemor, post vnum & alterum mensem à nuptijs in Scotia celebratis, Tamworthum è priuato cubiculo nobilem ad Scotorum Reginam misit, vt de pace non violanda admoneret, de præcipitato cum natiuo Angliæ subdito matrimonio sine suo consensu expostularet; simulque Lenoxium & Darlium filium in Angliam remitti ex fœderis formula, & Morauium in gratiam recipi postularet. Illa rem subodorata, hominem non admisit, sed articulis scripto traditis, *verbo Principis pollicetur, nec se, nec maritum quicquam molituros, quod fraudi sit Reginæ Angliæ, aut legitimis ex eius corpore liberis, aut regni tranquillitati, vel profugos admittendo, vel fœdus cum exteris sanciendo, vel quauis alia ratione; imò libentissimè eiusmodi fœdus cum Regina & regno Angliæ contracturos, quod vsui sit & honori regno vtrique, nec quicquam in religione, legibus, & libertatibus Angliæ innouaturos, si quando Angliæ regno potirentur. Hac tamen lege, vt Elizabetha eadem vicissim erga se & maritum plenè præstaret, & successionem Coronæ Angliæ in sua persona & legitima sua sobole, eaq; difficiente, in Margareta Comitissa Lenoxiæ, matre mariti, & ipsius liberis legitimis Parlamentaria authoritate constabiliret. Quod ad cætera, se de nuptijs cum Darlio (quamprimùm nubere certò statuisset) Reginam certiorem fecisse, re-*

Anglicus Legatus in Scotia neglectus.

Scripto respondetur.

M.D.LXV.

ſponſum autem tuliſſe nullum. Se Reginæ poſtulatis ſatisfeciſſe, quandoquidem non alienigenæ, ſed Anglìgenæ nupſiſſet, quo non alium genere nobiliorem, nec ſe digniorem, in vniuerſa Britannia nouerat. Illud autem nouum videri, vt Darlium apud ſe non detineret, quem ſibi maritum ſacro matrimonij fœdere iunxerat; aut Lenoxium in Scotia non retineret, qui ſit natiuus Scotiæ Comes. Quod ad Morauium, quem experta eſt hoſtem infeſtiſſimum, blandè rogat vt ſuos ſubditos ſuo ipſius iudicio relinqueret, cùm ipſa in cauſis ſubditorum Angliæ ſe minimè intermiſceat. Hoc reſponſo redijt Tamworthus parùm pro dignitate, vt ipſe putauit, acceptus, vtique ille homo procax Reginæ Scotorum exiſtimationem obloquio neſcio quo læſerat, & maritum Regis titulo non dignatus.

Cecilia *Suecica in Angliam venit.*

Eodem tempore hæc honori Elizabethæ acceſſerunt, quòd ex conſentiente omnium de virtute eius fama, Cecilia ſoror Errici Regis Sueciæ, vxor Chriſtophori Marchionis Badenſis iam grauida, ex vltimo Septentrione longo per Germaniam itinere ad eam inuiſendam venerit, quam cum marito magnificè excepit, penſione annua aſſignata, filioque ex ſacro fonte ſuſcepto, cui *Edwardi Fortunati* nomen indidit: & Donaldus *Mac Carty More*, præpotens Hiberniæ Dynaſta, ſupplex territoria ampliſſima in manus tradiderit, vt ab ea recepta, *iure feudali ſibi & hæredibus maſculis legitimè natis teneret.* Deficientibus autem illis, Coronæ Angliæ addixit. Illa eum pro humanitate benigniſsimè complexa, (Princeps ad beneuolentiam hominum alliciendam nata) ex prudentia honore Comitis *Glencar*, & Tegum filium titulo Baronis *Valentiæ* ſolemni ritu inueſtiuit, muneribus affecit, itineris expenſas perſoluit, vt inſtrumenta contra Deſmonium rerum nouandarum iam ſuſpectum haberet.

Glencariæ Comes creatus.

Res Hiberniæ.

Præfuit Hiberniæ hoc anno Iuſtitiarij titulo Nicholaus Arnoldus, vir Ordinis Equeſtris è Comitatu Gloceſtrenſi, nec plures quàm M D X C. milites in præſidijs habuit; ſed ille breui reuocatus, prouinciam tradidit Henrico Sidneio, qui regnante Maria aliquandiu Hiberniæ

fuerat

M.D.LXV.

fuerat Iustitiarius & Thesaurarius, & iam Walliæ Præses. Primi Hiberniæ Præsides, quos *Proreges* hodie Latinè dicimus, vt obiter adnotem, à primo Anglorum sub Henrico Secundo ingressu, vsque ad Edwardi Tertij tempora, dicti erant *Iustitiarij Hiberniæ*, & *Iustitiarij atque Custodes terræ Hiberniæ*; deinde *Locum-tenentes*, & eorum Vicarij *Deputati*. Posteà pro Principis arbitrio, nunc *Deputati*, nunc *Iustitiarij*, nunc *Locum-tenentes*, (qui titulus honoris plenissimus) sed plerumque vna eademque authoritate. Et proculdubio primi illi Hiberniæ Iustitiarij (vt Iustitiarius Angliæ, qui etiam *Iustitia* in abstracto illo æuo dictus) *constituti erant ad pacem conseruandam & iustitiam vniuersis & singulis exhibendam* : vt Proprætores & Proconsules olim apud Romanos summo cum imperio in Prouinciam missi.

Proreges & Iustitiarij Hiberniæ.

Sidneius Prouincia suscepta, Momoniam Australem Hiberniæ partem confusissimam inuenit, Giraldo Comite Desmoniæ, qui omnia officia fidelis subditi sanctè promiserat, & Thoma Comite Ormondiæ, alijsque atrociter inter se tumultuantibus, & in intestina bella prorumpentibus. Adeò vt Regina Desmonium in Angliam ad lites dirimendas acciuerit, & Præsidem ad iustitiam administrandam per prouinciam illam constituerit, cum Adsessore, duobus Iurisconsultis, & Scriba, primumque Præsidem nominauit Warhamum à *S. Leodegario*, siue *S. Leger*, virum in rebus Hibernicis longo vsu versatissimum.

Discordiæ inter Desmonium & Ormondium.

Primus Momoniæ Præses

Medio Octobri hoc anno animam Deo reddidit Thomas Chalonerus, ex Hispanica legatione iampridem reuersus, vir clarissimus, patria Londinensis, educatione Cantabrigiensis, qui tàm Musis quàm Marti se deuouerat. Iuuenis sub Carolo Quinto in expeditione Algeriana meruit, vbi naufragus cùm natasset donec vires & brachia deficerent, tandem rudente mordicùs apprehensa, non sine dentium aliquot iactura euasit. Regnante Edwardo Sexto, in prælio Musselburgensi adeò strenuè pugnauit, vt Dux Somersettensis equestri dignitate ornauerit.

Th. Chaloneri *obitus*.

M.D.LXVI

nauerit. Sub Elizabetha honorifica legatione ad Ferdinandum Imperatorem, & ordinaria in Hispania toto ferè quadriennio perfunctus, vbi *De Republica Anglorum instaurando* terso & erudito carmine quinque libros composuit, dum, vt ille dixit, hieme in furno, æstate in horreo degeret. Elatus est ad S. Pauli Londini, insigni, pro dignitate, funere, cui primario inter atratos loco interfuit Cecilius, cùm filius eius Thomas, qui posteà Henrici Walliæ Principis pueritiæ admotus, nondum adoleuisset.

M. D. LXVI.

ANno auspicante, Carolus IX. Rex Galliæ Rambouletum cum insignibus Ordinis conchiliati S. Michaelis, in Angliam ad Reginam misit, vt duobus pro suo arbitrio Angliæ proceribus donaret. Selegit illa Ducem Norfolciæ, & Comitem Leicestriæ, hunc vt charissimum, illum vt longè nobilissimum; quos Rambouletus, postquàm pro Rege suo inter S. Georgij Equites auratos honorificè Windsoræ collocatus esset, ritè in Regia Westmonasterij inuestiuit. Quod instar magni honoris tunc habuit, quæ meminerat nullos ex Anglis præter patrem Henricum VIII. fratrem Edwardum VI. & Carolum Brandonum Ducem Suffolciæ in illum ordinem fuisse adscitos; quem illa, omnium, quæ ad honorem spectant, obseruantissima, posteà euiluisse indoluit, cùm cuilibet sine discrimine quasi prostitui vidisset. Nec honorarijs rebus tantùm vacauit, sed ante omnia ciuium saluti studiosissimè. Cùm enim ex cœli intemperie annonæ difficultatem rerum periti timerent, non solùm rem frumentariam ex Anglia euehi vetuit, sed magnam vim inuehi prouidè curauit.

Norfolcius & Leicestrius Ordine Gallico donati.

Rei frumentariæ prospectum.

Dum hæc aguntur, Henricus Comes Arundeliæ inter proceres regni præpotens, postquàm vana spe matrimonij

Arundelius peregrè profectus.

monij cum Regina magnas opes profudiſſet, ſpeſq; illa, Leiceſtrio iam apud Reginam potentiſſimo,& amicis in Aula fidem fallentibus, omninò infracta eſſet, impetrata venia, ſpecie valetudinis recuperandæ, revera doloris miniendi cauſa ſolum ſponte mutavit. At alij ex Anglorum gente,qui pro innata fortitudine ſe ad arma non ad otia natos exiſtimarunt, cùm nobiles ex omnibus Europæ partibus ad famam belli in Turcas eſſent excitati, in Pannoniam profecti ſunt. Inter quos melioris notæ erant Ioannes Smithus Regis Edwardi Sexti conſobrinus, ſcilicet ex ſorore Ianæ Seimoræ Regis matre natus, Henricus Champernounus, Philippus Butſhidus, Richardus Greenvillus, Guil. Gorgeus, Thomas Cottonus, & alij. M.D.LXVI *Et Angli in Hungariam.*

Iunio ſubſequente Scotorum Regina fauſtis auſpicijs ad perennem Britanniæ fœlicitatem,filium Iacobum (qui iam Britanniæ Monarcha) peperit, quod mox per Iacobum Meluinum Elizabethæ ſignificauit. Illa etſi matris honorem ab æmula præreptum indoleret, Henricum Killegræum ſtatim miſit, qui partu leuatæ, & filio nato congratularetur,eamq; moneret,ne Shano *O-Neal* in Hibernia tunc rebellanti ampliùs faueret, aut Chriſtophorum Rokesbeium ex Anglia profugum foueret, vtq; in prædones quoſdam limitaneos animaduerteret. Iacobus VI. *Rex Scotorum natus.* *Angla congratulatur.*

Elizabetha in agros iam exſpatiata animi relaxandi cauſa, vt ſe non minùs propitiam Muſis Oxonienſibus, quàm Cantabrigienſibus candidè inter ſe æmulis præberet, ad Academiam Oxoniam deflectit, vbi magnificè excepta,ſeptem dies ſubſtitit loci amænitate, Collegiorum pulchritudine, ſtudioſorum ingenijs,& doctrina exquiſitiſſima inprimis oblectata, qui noctem ludis theatralibus, dies eruditis diſſertationibus protruſerunt, de quibus ſingulari Orationis ſuauitate Latinè gratias cumulatè egit, & benigniſſimè valedixit. *Oxonienſem Academiam inviſit.*

Quamprimùm Londinum redijt, Ordines Regni ad Cal. Nouembris diem ſcilicet indictum, frequentes convenerunt, & poſtquam vnam & alteram legem rogaſſent, de ſucceſſione acriter agitare cœperunt, cùm iam toto *Parlamentum habetur.*

M.D.LXVI

Ordines Reginam de nuptijs, vel successore vrgent.

toto octennio Regina quasi virginitati deuota de marit
nihil seriò cogitaret, & hinc Pontificij Scotorum Regi
nam quæ modò filium pepererat, illinc Protestantes d
uisis studijs alij alios sibi proponerent, & singuli suæ se
curitati, & religioni seorsim consulentes, tempestate
formidolosissimi temporis, si illa sine certo successor
diem obiret, ominarentur. Et eò vsq; acria & feruid
ingenia proruperunt, vt Reginam quasi patriæ & poste
ritati deesset, incusarent, Cecilium vt pravum hac in r
consultorem convitijs & libellis famosis proscinderent,&
Huicum Reginæ Medicum, vt matrimonij disuasorem
ob nescio quam muliebrem impotentiam, diris devoue
rent. Penbrochiæ etiam & Leicestriæ Comites alijq; pa
lam, & Norfolcius occultissimè censuerunt Reginæ ma
ritum imponendum, aut successorem publicè Parlamen
taria authoritate, vel Regina invita, designandum. Vndè
illi *Camera Præsentiali*, quam vocant, exclusi, & Reginam
accedere prohibiti; sed culpam cum submisione statim
deprecati, veniam exorarunt.

Proceres moderatè.

Illi tamen cæteriq; in superiori consessu de successore
soliciti, per Baconum Magni Sigilli Custodem ipsorum
Oratorem pro officio, quod Deo, fide quam Principi, &
charitate quam patriæ debent, omni animorum contentione Reginam obsecrarunt, vt (quandoquidem per eam omnibus pacis, iustitiæ, & clementiæ beneficijs iam placidè gaudeant) ijsdem & ipsi & posteri securè & semper per eandem fruerentur. Frui autem non posse ostendunt, nisi ipsa nubat, & simul successorem designet. Itaq; primis votis optant, & orant, vt cuicunque, vbicunque, & quamprimùm libuerit, se sacro connubij vinculo coniungeret, quo liberos regni adminicula haberet: & simul certum successorem, si ipsa, vel liberi ex ipsa suscepti (quod absit) sine sobole obirent, cum regni Ordinibus constitueret. Vt hoc tantoperè quod summè necessarium efflagitarent, innuunt plures causas subesse; scilicet, timorem recentem, qui omnes invasit, cùm nuperrimè valetudo eius tentaretur, temporis opportunitatem, cùm

M.D.LXVI

Ordines regni iam conveniſſent, qui de rebus tantis maturè deliberarent, terrorem quem inde adverſarijs incuteret, & immortalem lætitiam, qua vniverſos ſubditos perfunderet. Exempla maiorum qui in huiuſmodi rebus poſterorum ſecuritati prouidè conſuluerunt, laudant, damnata illa Pyrrhi voce qui dixit,ſe regnum illi relicturum qui gladium habuerit acutiorem. Præterea proponunt quanta malorum tempeſtas Angliæ impendeat, ſi illa ſucceſſore certo non deſignato, mortalitatem exueret, Seditiones & inteſtina bella, in quibus ipſa victoria eſt miſerrima, proruptura; religionem eliminandam,iuſtitiam obruendam, leges proculcandas, cùm non fuerit Princeps certus qui legis eſt anima, regnum in prædam exteris ceſſurum. Et alias id genus calamitates enumerando exaggerant, quæ, illa ſine ſobole defuncta, omnes omnium penates penitùs involuerent. Ex ſacris etiam literis præcepta, conſilia, & exempla modeſtè adiungunt.

Plebeij acerrimè.

Tumultuoſiùs autem nonnulli in inferiori conſeſſu hæc egerunt, Bellus & Monſonus magni nominis Iuriſconſulti, Duttonus, Paulus Wentworthius, atq; alij qui nimio plus Regiæ Maieſtatis authoritatem convellerunt, & inter alia diſſeruerunt, Reges ad ſucceſſorem deſignandum teneri, ſubditorum amorem eſſe validiſſimum, imò inexpugnabile Principum propugnaculum,vnicum fulcrum & firmamentum. Principes autem amorem illum conciliare non poſſe, niſi efficiant, vt cum ſubditis bene agatur, non ſolùm dum ipſi Principes vivunt, ſed etiam poſt obitum. Hoc autem nullo modo fieri poſſe, niſi de ſucceſſore liquidò conſtet. Reginam ſucceſſorem non deſignando, & iram numinis provocare, & animos civium abalienare. Vt verò numen propitium habeat, & ciues amantiſſimos & obſtrictiſſimos, ſtatuaſq; ſibi in animis hominum nunquam perituras erigat, ſucceſſorem deſignet. Sin minus, non nutrix, non patriæ parens, ſed noverca, imò patriæ parricida audiat, quæ Angliam eius ſpiritu iam ſpirantem ſimul cum ea expi-

P rare

M.D.LXVI

rare mavult, quàm supereſſe. Principes nullos niſi ignavos, ſuis exoſos, & meticuloſas mulierculas à ſucceſſoribus vnquam timuiſſe,& pericula à ſucceſſore deſignato, illi Principi, qui civium charitate circumſeptus erit, minimè eſſe formidanda.

Regina ægrè fert.

Hæc illa auribus iniquiſſimis audivit, aliquandiu tamen aut ſprevit, aut occultè tulit. Nôrat enim vſu edocta quantum immineat à ſucceſſore deſignato periculum, quandoquidem Maria regnante,plures è nobilitate & plebe oculos animoſq; in eam ſucceſſuram coniecerant, quæcunq; in Sanctiori Reginæ penetrali,aut intimo conſilio dicta & facta, mox ei enuntiaverant, & Wiatus, alijq; ſua ſorte minùs contenti, & rerum novandarum avidi contra Mariam coniurarant, vt eam ne cogitantem quidem in ſolio collocarent. Nôrat competitorum ſpes meliùs cohiberi, eoſq; officio contineri, dum ſingulos expectatione ſuſpenſos teneret, & nullum declararet. Nôrat liberos ex præpropera regnandi cupiditate arma in parentes ſumpſiſſe, nec mitiora à conſanguineis poſse expectari. Obſeruarat inter legendum,& hac de re diſſerendo ſubinde memorabat, Succeſſores in linea collaterali rarò fuiſſe declaratos ; Lodovicum Aurelianenſem Carolo Octauo, & Lodovico Franciſcum Angoliſmenſem ſucceſſores in regno Gallico nunquam fuiſſe declaratos, ſucceſſiſſe tamen ſine ſtrepitu. Deſignationem etiam in Anglia, deſignatis ſemper fuiſſe exitioſam. Rogerum enim de *Mortuomari* Comitem Marchiæ, regni hæredem à Regi Richardo Secundo deſignatum, breui fuiſſe extinctum, eius filium Edmundum, non alia de cauſa in Hibernico carcere conditum totos viginti annos contabuiſſe ; Ioannem *De-la-Pole* Lincolniæ Comitem, à Richardo Tertio, cùm filius obijſſet, ſucceſſorem deſignatum ab Henrico Septimo, ſemper fuiſſe ſuſpectum, & demum nova molientem prælio occiſum ; fratremq; eius Edmundum capite ſub Henrico VIII. obtruncatum. Sed hæc extra rem videantur.

A ſucceſſore deſignato pericula.

Et etiam deſignatis.

Verùm cùm iſta quæ dixi, & magis aculeata,nonnulli animis

M.D.LXVI

animis incitatis & acri contentione indies magis magiſque declamitare non deſtiterint: illa xxx. è ſuperiori conſeſſu, & totidem ex inferiori ſeligi iuſſit, & coràm comparere, quos leni obiurgatione demulſit, & ſua Maieſtate, cui plurimum inerat authoritatis, ab incœpto deflexit, prolixè pollicita non modò Principis ſolicitudinem, ſed & matris affectum. Cùmque ſubſidiariam pecuniam multò maiorem quàm ſolebant, ea conditione Ordines obtulerint, vt certum ſucceſſorem deſignaret; oblatam illam ſupernumerariam omninò reſpuit, ordinariam, laudato illorum ſtudio, accepit, quartamque Subſidij conceſſi ſolutionem omninò remiſit, dictitans pecuniam in ſubditorum arculis eſſe perinde ac in ſuis.

Blandè mitigat.

Subſidij partem remittit.

Poſtremo horum Comitiorum die Ordines in hanc ſententiam paucis affata eſt, quæ paucioribus perſtringam. *Cùm Principum verba in aures & animos hominum ſæpe altiùs penetrent, hæc ex me audite. Ego ſimplicis veritatis cultrix, vos etiam ingenuos eiuſdem cultores itidem fuiſſe ſemper exiſtimaui. At fruſtrà fui.* Diſsimulationem *enim ſub* Libertatis & Succeſsionis *laruis in his Comitijs obambulaſſe deprehendi. Ex veſtro numero ſunt, qui* libertatem *de* Succeſſione *diſputandi, eandemq́ conſtabiliendi protinùs vel concedendam vel negandam cenſuerunt. Si conceſsiſſem, hi votis potiti de me triumpharant. Sin negaſſem, meorum in me odium, quod hoſtes infeſtiſsimi hactenus non poterant, concitare cogitarunt. Verùm intempeſtiua horum fuit prudentia, conſilia præpropera, nec exitum proſpexerunt. Hinc tamen qui mihi æquiores, qui iniquiores, ego facilè perſpexi: & vniuerſum conſeſſum veſtrum quadrifariàm diuidi poſſe video. Alij enim fuerunt architecti & authores, alij actores, qui verborum lenocinijs ſuaſerunt, alij qui lenocinijs ſeducti annuerunt, alij qui huiuſmodi audaciam demirati ſiluerunt; & hi ſanè ſunt excuſatiores. An exiſtimatis me veſtram ſalutem & ſecuritatem per* Succeſsionem *negligere, aut* Libertatem *velle infringere? Abſit.* Ne *cogitaui quidem. Verumenimuerò mihi viſum vos in foueam ruentes reuocare. Suæ cuiq́ rei ineſt tempeſtiuitas. Forteàn Principem poſt me prudentiorem habeatis, ſed nunquam veſtri*

Ordines oratione perſtringit.

M.D.LXVI

amantiorem. An huiusmodi Comitia iterum videam, nescio; vos autem cauete ne Principis patientiam lædatis. Nihilominùs hoc vobis ad veritatem persuadete, me de plerisq; vestrûm præclarè sentire, & singulos pristina beneuolentia ex animo complecti.

Ita mulieris prudentia hos motus cohibuit, quos dies adeò leniuit, quæ semper serenior illuxit, vt præter seditiosos aut meticulosos, admodum pauci de successore angerentur. Nec certè homines plerique omnes, quicquid præ se ferunt, plus in publicis sentiunt, quàm quantum ad res priuatas pertineat. Vt tamen certiùs constaret de successore quem illa ex iure minimè ambiguo cogitauit, Thorntonum iuris in Collegio Lincolniensi Londini hoc tempore prælectorem, de quo Scotorum Regina conquesta erat, quòd inter legendum ius suum in desceptationem vocauerit, in carcerem coniecit.

Scotæ in successionis iure apertè fauet.

In hoc Ordinum conuentu (præter alia in vsum Reipublicæ) declaratum est vnanimi omnium consensu, *Archiepiscoporum & Episcoporum Angliæ electionem, consecrationem, confirmationem, & inuestituram (quæ nonnulli calumniando in quæstionem vocarant) legitima esse, eosdemq; rite, & ex Actis, Statutisq; regni, electos & consecratos fuisse.* Sancitum etiam, *& eos, & iam inde itidem consecrandos, rectè & ritè esse, & fore consecratos, quacunq; Lege & Canone non obstante.* Pontificij enim illis tanquam Pseudoepiscopis obtrectarunt, forsan eò quòd vnctio, annulus, pedum pastorale, cum benedictionibus, non adhibita; & quasi à tribus Episcopis non essent ritè ordinati, qui suam ascendendo ordinationem ad Apostolicam authoritatem à Christo acceptam referre possent. Quod tamen, vt ex Regestis patet, verissimè poterant, pijs precationibus, deuota Spiritus Sancti inuocatione, manuum trium eiusmodi Episcoporum impositione, concione habita, & Eucharistia celebrata, consecrati.

Episcoporum ordinatio confirmatur.

Sub hoc tempus, cùm salutari seueritate insolentia quorundam prauorum, qui passim delatoribus illis (quos *Promotores* vulgus vocat) vim inferebant, cædebant, & vociferationibus per plateas exagitabant, compressa

Promotores *cohibentur.*

M.D.LXVI

pressa esset, dies Baptismo Principis Scotiæ constitutus aduenit, ad quem è sacro fonte suscipiendum Regina rogata, Comitem Bedfordiæ cum Baptisterio ex solido auro in donum honorarium misit, iussitque expressè, vt nec ille, nec Angli illum comitati, Darlium regio titulo dignarentur.

Bedfordij in Scotiam legatio ad Principis Baptismum.

Cæremonia peracta, Bedfordiæ Comes quæ in mandatis habuit cum Scotorum Regina agit, scilicet vt domesticæ inter eam & maritum lites componerentur (iucundissimam enim inter ipsos vitæ & amoris societatem maleuoli quidam iurati vtrique hostes subdolè diremerant) & Tractatus Edenburgensis ratus haberetur. Hoc illa pernegauit, causata in Tractatu nonnihil inesse, quod suo ipsius, & liberorum iuri ad Coronam Angliæ derogaret. Promisit tamen se delegatos in Angliam missuram, qui de confirmando, quibusdam immutatis, agerent, scilicet, vt titulo & Insignibus Angliæ abstineret dum Elizabetha superesset, & qui ex illa nascerentur, quasi in Tractatu conciperetur, vt omninò abstineret: necnon edocerent, quàm insigni iniuria fuerit affecta pessimis eorum artibus qui ingenua mariti credulitate nimio plus abutebantur. Iamque illa afflicta valetudine, filiolum Elizabethæ fidei & tutelæ per literas commendauit, in quibus (*etiamsi nouerit*, literarum verbis vtor, *se indubitati iuris esse hæredem Angliæ post Reginam, & multos multa contra ius illud comminisci*) promisit se nolle aliquam iuris sui declarationem amplius vrgere, sed summo cum studio contra omnes ipsi adfuturam & semper adhæsurã.

Scotiæ Princeps Angliæ fidei commendatur.

Hoc anno, vno eodemque die, vitam cum morte commutarunt duo à sanctiori consilio, Ioannes Masonus Regiæ Cameræ Quæstor, vir grauis atque eruditus, Ecclesiasticorum Beneficiorum incubator maximus; & Richardus Sackvillus ærarij Proquæstor, vir providè prudens, ex matre Bolenia Reginæ cognatus. Huic suffectus Walterus Mildmaius, vir integer & consultissimus; illi Franciscus *Knolles*, qui Catharinam Cariam Reginæ ex Maria Bolenia consobrinam duxerat.

Ioannis Masoni & Rich. Sackuilli obitus.

M. D.

MDLXVII.

M. D. LXVII.

Erùm priusquàm delegati illi à Scotorum Regina aduenerint, vno & altero mense post Scotiæ Principem baptisatum, Rex eius maritus altero & vicesimo ætatis anno, intempesta nocte, atroci & horrendo scelere, quod boni omnes sunt detestati, in lecto strangulatus est,& in hortum proiectus, ædibus puluere sulphureo subrutis. Rumor illicò latè per Britanniam sparsus, crimen in Mortonium, Morauium, & confœderatos contulit, illi imbelli sexui insultantes, in Reginam transtulerunt. Quid Georgius Buchananus hac de re cùm in *Historia*, tùm in libello, cui *Detectio* titulum fecit, prodidit, ex libris impressis nemo non nouit. Cùm autem ille partium studio, & Morauij munificentia abreptus, ita scripserit, vt libri isti falsitatis damnati fuerint ab Ordinibus regni Scotiæ, quorum fidei plus tribuendum; & ipse ingemiscens coram Rege, cui fuit pædagogus, subindè se reprehenderit (vt accepi) quòd tam virulentum calamum in Reginam benè meritam strinxisset, moriensque optauerit vt tantisper superesset donec maculas, quas maledicentia falsò asperserat, reuocata veritate, vel sanguine elueret; nisi (quod ipse dixit) hoc vanum esset, cùm præ ætate delirare videretur. Liceat mihi (vt altera etiam pars audiatur) rem omnem tum ex aliorum scriptis quæ eo tempore prodierunt, sed in Morauij gratiam & Reginæ odium in Anglia suppressa, tum ex Legatorum atque fide dignissimorum literis, quantum intelligere possum, sine omni amoris aut odij fuco, paucis explicare.

Darlius *Rex Scotorum occiditur.*

Buchananus *ab Ordinib. Scotiæ falsi damnatur.*

Anno MDLVIII. in nuptijs Francisci Delphini & Mariæ Reginæ Scotorum, Iacobus frater nothus Reginæ, vulgò dictus *Prior S. Andreæ*, (Religiosis enim in Metropolitica Ecclesia Andreopolitana præpositus erat) religiosam illam appellationem dedignatus, splendidiorem honoris titulum ambiuit, quem cùm illa ex Guisiorum

Ad Scotica digressio.

Iacobus *Prior S. Andreæ.*

MDLXVII.

rum auunculorum consilio non concederet; ille animo offenso in Scotiam reversus, sub specioso religionis reformandæ, & Scoticæ libertatis asserendæ prætextu, res turbare cœpit, effecitq; vt religio in confœderatorum conventu, Regina inconsulta mutaretur, & accitis Anglorum auxilijs Galli è Scotia emoverentur, Francisco Galliæ Rege defuncto, ille in Galliam ad sororem aduolauit, quæcunq; contra eius rem, aut existimationem in Scotia facta, à se amolitus, omnia officia quæ à fratre soror expectare possit, Deum contestans religiosè promisit. Spe etiam concepta eam Gallicis delicijs à tenella ætate innutritam in Scotiam non reversuram, cum Guisijs egit vt aliquis è Scotica nobilitate *Regens Scotiæ* designaretur, & se vt maximè idoneum quasi digito demonstravit. Cùm autem in Scotiam remissus esset, non alia cum authoritate quàm cum Diplomate, quo Regina regni Ordinibus conveniendi, & in Reipub. vsum consulendi ius fecerat. Ille spe deiectus animo percito per Angliam rediens Anglis suggessit, vt si Religioni in Scotia, tranquillitati in Anglia, & Elizabethæ securitati consultum vellent, quovis modo transitum Reginæ in Scotiam impedirent. Illa tamen sospes Anglorum naues cœlo nebuloso prætervecta in Scotiam appulit, fratremq; omni benevolentia complexa, summam rerum ei quadammodo detulit. Hæc tamen ambitionis sarmenta non amputarunt, quæ indies magis dictis & factis pullularunt. Nec enim continere se poterat, quin subindè apud suos deplangeret bellicosam Scotorum gentem non minùs quàm Anglorum muliebri subijci imperio, & ex doctrina Knoxi, quem pro Patriarcha habuit, sæpiùs dissereret Regna virtuti non generi deberi, fœminas regnorum successione esse excludendas, & earum imperium esse *monstrosum*. Per suos etiam cum Regina egit, vt quatuor è regia *Stuartorum* familia substitueret, qui, si illa sine prole obiret, sibi invicem in regno succederent, nulla habita ratione siue legitimi siue illegitimi; spe persuasus, se ex illis futurum, cùm filius Regis esset, etsi illegitimè procreatus.

Administrationem regni Scotiæ ambit

Frustratus Reginæ Scot. se clàm opponit.

Ambitionem prodit.

Regina

MDLXVII.

Regina autem cùm pro prudentia perpenderet huiusmodi substitutionem iuri Regni adversari, rectis hæredibus fraudi fore, exemplo perniciosissimum, & ipsis substitutis periculosum, sibiq; obstaculo ne iterum nuberet; blandè respondit, se maturè cum regni Ordinibus de re tanta deliberaturam. Vtq; se benignam & beneficam fratri præberet, illum titulo Comitis Marriæ, & posteà Comitis Morauiæ (quia Marria controversi iuris erat) ornavit, & ad splendidas nuptias promouit, interim ignara illum, venditando se legitimum esse Regis Iacobi Quinti filium sibi regnum affectare. Ad quod, quò viam sibi faciliùs præstrueret, gratia qua apud Reginam pollebat, Gordoniam familiam nobilissimam, clientelis præpotentem, à qua dum sibi, & religioni reformatæ timeret, oppressit, Hamiltonium Ducem Castri-Heraldi (qui proximus regni hæres reputatus) aula exclusit, Aranium eius filium carcere conclusit, Bothwellium in Angliam relegavit, & quos sibi adversari posse putauit, singulos de gradu deiecit. Ipsam etiam Reginam tanquàm tutor pupillam in sua potestate habuit, ante omnia anxiè solicitus ne de nuptijs cogitaret.

Morauiæ Comes creatur.

Proceres Scotiæ persequitur.

A nuptijs dissuadet.

Quamprimùm autem comperisset, hinc Imperatorem pro fratre, inde Hispanum pro filio eam ambire, ab vtroq; omninò dissuasit, vtiq; libertatem Scoticam Principem externum nec posse nec velle ferre; & quandocunque sceptrum ad fœmellas devolutum fuerit, illas non alios quàm ex Scotica gente maritos assumpsisse. Verùm postquàm omnibus omnium Scotorum votis expeti videret vt illa nuberet, & præsentisceret effectum esse providentia Comitissæ Lenoxiæ vt in nuptias Darlij propenderet, ille etiam eum in maritum commendavit, sperans iuvenem facillimo ingenio ad eius nutum futurum. Vt tamen sensit Reginam Darlium vnicè amare, & suam gratiam apud illam elanguescere, consilij pœnituit, monuitq; Elizabetham vt quacunque posset ratione nuptias impediret.

Nuptijs iam confectis & Darlio Rege declarato, quum

Regina

Regina donationes illi & alijs contra legem in minori ætate factas revocaret, arma cum alijs in Reges induit, causatus novum Regem Protestantium religioni adversari, & nuptias sine assensu Reginæ Angliæ contraxisse: Sed ne tentata quidem Martis alea, in Angliam, vt dixi, fugit, omnique auxilij spe ibi frustratus, egit per literas cum Mortonio homine profunda versutia, qui quasi alter idem, vt cùm nuptiæ dissolui non possent, saltem amor inter coniuges occultis artibus dissolueretur. Et commoda quidem occasio se obtulit, cùm illa domesticis simultatibus exortis, vt tumentem iuvenis animum cohiberet, & Maiestatis iura sibi integra conseruaret, mariti nomen in actis publicis postponere, & in nummis signandis omninò omittere cœpisset.

MDLXVII. *Nuptam exagitat.* *In Angliam fugit.* *Discordiam inter coniuges disseminare studet.*

Mortonius accendendis offensionibus artifex in Regis iuvenis animum blanditijs influit, persuadetq; vt regni Scotiæ Coronam, vel invita Regina, sibi imponeret, & fœminæ dominatu se emanciparet, cùm fœminarum sit parere, virorum imperare. Hoc consilio sperauit ille non solùm Reginam, sed etiam proceres & plebem à Rege omninò abalienare. Vt Reginam abalienaret, primùm varijs calumnijs Regem in Dauidis Rizij Pedemontani cædem inflammat, ne ille sagax ipsorum consilia anteverteret. (Hic professione Musicus anno superiori in Scotiam cum Moretto Legato venerat, & à Regina in familiam & gratiam ob solertiam receptus, ad Gallicas Epistolas & intima consilia, Secretario absente, adhibitus erat.) Deinde, vt eandem infestiùs abalienaret, persuadet Regi vt ipse cædi præsens cum Reuueno, & percussoribus interesset. Qui vnà cum illo in Reginæ conclaue inter cœnandum irrumpentes, dum illa cum Comitissa Argatheliæ mensæ adsideret, hominem ad repositorium è sublatis è regia mensa cibis delibantem (vt ministri interioris admissionis solent) strictis gladijs aggressi coram ipsa grauida, trepidante, sclopeto in pectus intentato, vt parùm abfuerit quin abortum fecerit, in antithalamum rapuerunt, crudelissimè trucidarunt, ipsamq; Reginam

Dauid Rizius *necatur.*

MDLXVII.

in conclaue concluſerunt, Mortonio omnes aditus interim obſidente.

Morauius reuocatur.

Hæc cædes perpetrata eſt pridie eius diei, qui Morauio dictus, vt in Ordinum conventu iudicio de rebellione ſe ſiſteret, qui poſtridie ſe ſtetit, cùm nemo expectaret, & in tanta rerum perturbatione, nemo ex adverſo appareret. Vt cædes Dauidis compoſitò maturata in Morauij ſalutem & ſecuritatem videretur. Regina tamen, marito exorante, eum gratanter excepit, & in fraterno eius amore tota acquieuit. Regem verò, facinoris magnitudine perſpecta, & Regina iam iratiſſima, temeritatis pœnituit, ad eius clementiam cum lachrimis lamentiſq; ſupplex confugit, culpamq; deprecatus ingenuè fatetur ſe, Morauio & Mortonio authoribus, tanto ſcelere adſtrinxiſſe, Morauiumq; iam inde ita odio habuit (Mortonius enim, Reuenus, & alij, ob Dauidis cædem in Angliam profugerant cum commendatitijs Morauij literis ad Bedfordium) vt de illo tollendo cogitaret. Sed cùm ex iuvenili ardore nec cogitationes celare poſſet, nec qua fuit in Reginam coniugem obſeruantia, exequi auderet, illam edocet in Reipub. vſum, regiæq; familiæ ſecuritatem futurum, ſi Morauius è medio tolleretur. Illa rem deteſtata ab eiuſmodi conſilijs etiam minando deterruit, ſpe iniecta gratiam inter ipſos componendi. Ille tamen cùm potentiam nothi apud Reginam ægris oculis intueretur, præ impatientia idem conſilium cum alijs agitat, quod vbi Morauio innotuit, vt præuerteret, ſimulatione officij occultiores inſidias iuveni opponit, Mortonio, conſultore, licèt abſente, vſus.

Mortonius in Angliam profugit.

Regina à marito abalienatur.

His viſum ante omnia Reginæ animum à Rege, amore nondum redintegrato, prorſus auertere, & Bothwellium nuper Morauio reconciliatum, atq; apud Reginam gratia pellentem in ſocietatem pellicere, propoſita ſpe diuortij ab vxore, & nuptiarum cum Regina ſimul ac eſſet vidua. Et ad hæc præſtanda, eumque contra omnes defendendum obſignatis tabulis ſe obligarunt, perſuaſi, ſi res ſuccederet, ſe poſſe vna opera Regem tollere, Reginæ

MDLXVII.

næ existimationem apud proceres & plebem labefactare, Bothwellium pessundare, & ad se summam rerum attrahere.

Bothwellius homo nequam, ambitione obcœcatus, & inde ad audendum proiectus spem propositam facilè arripuit, & cædem sceleratè perpetrauit, cùm Morauius vix ante XV. horas se ad sua longiùs subduxisset, ne qua suspitione perstringeretur, vtque inde coniuratis, si opus, subueniret, & suspitio tota in Reginam caderet. Simul ac in aulam redierat, & ille, & coniurati Bothwellium ex familiæ splendore, opera contra Anglos fortiter nauata, fide spectata, vt eius amore dignissimum in maritum commendarunt. Suggesserunt illam solam & solitariam non posse tumultus excitatos compescere, insidias antevenire, molemque regni sustinere; in societatem igitur lecti, periculi, & consilij illum adsumeret, qui possit, velit, & audeat se opponere. Eoque adegerunt, vt mulier trepida duabus tam tragicis cædibus perculsa, & Bothwellij erga se & matrem suam fidei & constantiæ memor, quæ quò confugeret quàm ad fratris fidem non habuit, assensum præbuerit. His tamen legibus, vt tenelli filij saluti ante omnia consuleretur, deinde vt Bothwellius tam à Regis cæde, quàm à prioris coniugij vinculo legitimè liberaretur.

Ille occiditur.

Bothwellius *in maritum commendatur.*

Quid hac de re statim publicè protestati sunt Georgius Comes Huntleius, & Comes Argathelius, inter Scotiæ proceres facilè principes, libet hîc ex autographo ad Elizabetham, quod vidi, subtexere. *Quandoquidem Morauius & alij, ad obuelandam rebellionem contra Reginam, cuius authoritatem sibi arrogant, illam tanquam cædis mariti consciam apertè calumnientur; nos hæc publicè protestamur & attestamur. Mense Decembri* MDLVI. *cùm Regina Cragmillariæ ageret, Morauius & Lidingtonius coram nobis agnouerunt, Mortonium, Lindseium, & Reuuenum non alio consilio Dauidem Rizium trucidasse, quàm vt Morauij saluti consulerent, qui eodem ipso tempore erat proscribendus. Ideò ne male grati viderentur, sibi in votis esse, vt Mortonius & reliqui ob Dauidis cædem*

Protestatio de cæde Darlij.

MDLXVII.

dem exulantes reducerentur. Hoc autem fieri non posse innuerunt, nisi Regina à marito diuortio separetur; quod se effecturos sposponderunt, modò nos assensum præberemus. Postea Morauius mihi Huntleio promisit auitum patrimonium restituendum, & æternam gratiam apud exules ineundam, si diuortio fauerem. Itum deinde ad Bothwellium, vt ille vnà consentiret. Postremò ad Reginam accessimus, & Lidingtonius omnium nomine maiorem in modum orauit, vt exilium Mortonio, Lindseio, & Reueno remitteretur, Regis errata & offensiones in Reginam & Regnum verborum atrocitate exaggerauit, monstrauitq; & Reginæ & Reipub. omninò interesse, vt diuortium quamprimùm fieret, quandoquidem Rex & Regina non possent simul cum securitate in Scotia versari. Illa respondit se malle ad tempus in Galliam secedere, donec maritus ætatis errata agnosceret; nolle enim quicquam fieri quod fraudi sit filio, aut sibi dehonestamento. Ad hæc Lidingtonius, Nos qui tibi à consilio sumus, hæc cauebimus. At impero, inquit illa, ne quid faciatis, quod vel honori meo, vel conscientiæ maculam inurat. Res sit in integro donec Deus desuper medeatur. Quod vos mihi bonum futurum existimatis, in malum cedat. Cui Lidingtonius, Rem nobis committas, & nihil videbis nisi quod bonum, & Parlamentaria authoritate comprobandum. Hinc, cùm post pauculos dies Rex nefaria cæde fuerit extinctus, Nos ex interno conscientiæ testimonio pro certissimo habemus Morauium & Lidingtonium fuisse authores, machinatores, & suasores huius regicidij, quicunque fuerint regicidæ. Hæc illi.

Bothwellius Regicidij absoluitur.

Confœderati iam toti in hoc erant, vt Bothwellius regicidij absolueretur. Protinùs igitur Parlamentaria Comitia nulla alia de causa indicuntur, & edicta prodeunt vt regicidij suspecti apprehenderentur. Cùmque Lenoxius Regis cæsi pater Bothwellium vt regicidam accusaret, vehementiusque instaret vt priusquàm Ordinum conuentus haberetur, ille iudicio sisteretur; hoc etiam concessum est, iussusque Lenoxius vt intra vicesimum diem se contrà sisteret. Quo die cùm ille nihil ab Angliæ Regina intelligeret, & in vrbe hostium plena adesse sine vitæ periculo non posset, Bothwellius pro tribunali sistitur,

MDLXVII.

ſtitur, & Mortonio cauſam eius ſuſtinente, Iudicum ſententijs abſoluitur.

Hoc negotio confecto, coniurati effecerunt, vt plurimi è nobilitate nuptijs adſentirent, chirographis ſcripto appoſitis, ne ille promiſſis nuptijs excluſus, eos vt totius ſceleris architectos inſimularet. Ex his nuptijs cum Bothwellio (qui Orcadum Dux creatus) ſuſpicio Reginam cædis fuiſſe conſciam apud omnes inualuit, quam coniurati miſſis literis paſſim auxerunt, & occultis coitionibus Dunkeldiæ, in Reginæ abdicationem & Bothwellij exitium ſtatim conſpirarunt. Morauius tamen vt totius coniurationis expers videretur, exorauit Reginam licentiam in Galliam proficiſcendi, vtque omnem diffidentiam tolleret, res ſuas vniuerſas in Scotia, Reginæ, & Bothwellij fidei commendauit. Vix ille ex Anglia tranſierat, ecce qui Bothwellium à reatu cædis abſoluerant, & chirographis in nuptias conſenſerant, in eum arma ſumpſerunt, quaſi apprehenſuri; reuerà ſubmonuerunt, vt ſibi fuga conſuleret, non alio conſilio, quàm ne apprehenſus totam machinationem renudaret, & ipſius fugam in argumentum ad Reginam regicidij accuſandam arriperent. Illam autem interceptam contumelioſiſsimè indignis modis exagitarunt, & vili palla amictam in carcerem ad *Locum Leuinum* contruſerunt, ſub cuſtodia matris Morauij, quæ Iacobi Quinti pellex incarceratæ Reginæ calamitatem petulantiſsimè inſectata eſt, gloriando ſe legitimam fuiſſe Iacobi v. vxorem, filiumque Morauium prolem eſſe legitimam.

Reginam ducit.

In eum & Reginam conſpiratio.

Morauius *in Galliam ſecedit.*

Bothwellius *fugatur.*

Regina in carcerem truditur.

Quamprimùm hæc certis nuntijs Elizabetha comperiſſet, deteſtata ex animo hanc effrænem in Principem ſororem & vicinam ſubditorum inſolentiam, (quos perfidos, rebelles, ingratos, & crudeles ſubinde appellauit) miſit Nicholaum Throcmortonum in Scotiam, vt apud confœderatos de hac in Reginam inſolentia expoſtularet, & rationem iniret quomodo illa in priſtinam libertatem & authoritatem reſtitueretur, ſupplicium de regicidis ſumeretur, & Princeps tenellus in Angliam, quo ſecuriùs

Elizabetha *de hoc expoſtulat.*

MDLXVII. curiùs eius saluti consuleretur, & non in Galliam mitteretur. Quæ hac de re deinceps dixero, dum ille in Scotia hæreret, ex illius in literis fide, quæ sanè sanè optima & spectatissima, habe.

Quid de Scota captiua fiat consulitur.

Ille plures in Scotia Reginæ infensissimos inuenit, qui ipsi, vt etiam *Villeroio* & Croco, Legatis Gallicis, aditum ad Reginam planè negarunt. Quid tamen de illa ageretur, coniurati neutiquam inter se conuenire poterant. Lidingtonius & pauculi alij in authoritatem restituendam censuerunt his legibus, vt Regicidæ ex lege punirentur, Principis saluti prospiceretur, Bothwellius diuortio separaretur, & religio constabiliretur: alij vt in Galliam aut in Angliam perpetuo exilio relegaretur, modò Rex Galliæ, aut Regina Angliæ fide-iuberent, quòd illa omnem regiam authoritatem in filiolum & quosdam è proceribus, regno eiurato, transferret. Alij vt iudicio sisteretur, damnaretur, in perpetuo carcere conderetur, & filius in Regem inauguraretur. Alij denique vt regia authoritate & vita semel simulque extremo supplicio spoliaretur. Et hoc Knoxus & aliquot verbi Ministri è suggestis intonarunt.

Throcmortonus *Scotæ causam tuetur.*

Scoti contrà disserunt, ex argumentis Buchanani.

Contrà Throcmortonus è sacrarum literarum authoritate de obsequio præstando *supereminentioribus potestatibus gladium gestantibus* multa proposuit, acriterque disseruit *Reginam nullius iudicio, præterquam cœlestis Iudicis subiacere, pro nullius Tribunali in terris posse sisti, nullam esse magistratus authoritatem in Scotia quæ à Reginæ authoritate non est delegata, & ab ipsa reuocabilis.* Illi peculiare ius regni apud Scotos opposuerunt, & in causis extraordinarijs extra ordinem esse decernendum, rationibus à Buchanano acceptis, qui tunc temporis, Moravio suasore, damnatum illum Dialogum *De iure regni apud Scotos* scripsit, quo populo ius esse Reges creandi & abdicandi contra Historiæ Scoticæ fidem astruitur. Nec destitit ille pro Regina restituenda, & accessu ad eam importunè interpellare, etsi à Lidingtonio subinde responsum erat, accessum non posse illi concedi, cùm Gallis negaretur. Gallo non

MDLXVII.

non displicendum, vt Angliæ Reginæ placerent, quam suis solummodò rationibus inseruire experti erant non ita pridem, cùm Gallos in rem suam è Scotia demoueret, & nuperrimè cùm Scotis exulibus ob cædem Dauidis Rizij tantillum fauoris, & parca quidem manu præberet. Ad hæc, cauendum ne ex importunitate ista Scoti ad Gallorum amicitiam, Anglis neglectis, se reciperent; submonuitq; Gallico prouerbio: *Il perd le ieu, qui laisse la partie*, ne Angli Scotos amicos distituerent.

Deinde verboso scripto quod Throcmortono sine alicuius subscriptione tradiderunt, protestati sunt se non alio consilio Reginam in secessum seclusisse, quàm vt à Bothwellio, quem perditè in ipsorum perniciem adamauit, seiungerent; donec impotens amor in illum, & muliebris iracundia in ipsos deferuesceret; & hoc responso vt acquiesceret, iusserunt, donec reliqui proceres conuenirent. Reginam tamen indies arctiori custodia concluserunt, etsi lachrimis oppleta demissimis precibus obtestaretur vt mitiùs cum ea ageretur, si non vt Regina, tamen vt Regis filia, & Principis matre, quem, vt semel muiseret, sæpiùs frustrà supplicauit. Sed ne sigillatim iniurias in illam persequar, tandem blandè aggressi sunt, vt regno sponte cederet, excusatione quæsita vel ex adversa valetudine, vel regnandi molestia, vel quod alij subtiliùs monuerunt, vt cessione facta, illa negligentiùs custodita faciliùs euaderet. Cùm hæc non succederent, minitati sunt illam publico iudicio ream peragere vitæ incontinenter actæ, Regicidij, & Tyrannidis hoc nomine, quòd leges & patria iura violasset, nominatim quæ Randanus & D'Oiselius Regis Galliarum & ipsius nomine confirmarant. Tandem mortis terrore iniecto, eam inauditam compulerunt tribus Diplomatibus chirographum apponere, quorum primo regnum cessit filiolo vix XIII. menses nato, altero Morauium Proregem constituit dum filius in minori esset ætate, tertio, si Morauius onus recusaret, hos rectores filio nominauit Iacobum Castri-Heraldi Ducem, Matthæum Lenoxiæ, Gilespicum

Regni resignationem extorquent.

MDLXVII. lespicum Argatheliæ, Ioannem Atholiæ, Iacobum Mortonij, Alexandrum Glencarniæ,& Ioannem Marriæ Comites. Nec mora, illa Reginæ Angliæ per Throcmortonum significauit se coactam cessisse,& cessionis instrumento inuitam subscripsisse, ex consilio Throcmortoni, qui persuaserat cessionem in carcere, *qui iustus est metus*, extortam,planè irritam esse. Sed de his plura anno sequente, ex vtriusq; partis accusationibus & defensionibus coram cognitoribus Eboraci.

Iacobus *Sextus in Regem inauguratur.*

Quinto à cessione die,Iacobus Reginæ filiolus in Regem inungitur, & coronatur,Ioanne Knoxo concionante; protestatione ab Hamiltonijs interposita ne præiudicio esset Duci Castri-Heraldi in iure successionis contra familiam Lenoxiam. Elizabetha verò Throcmortonum interesse vetuit, ne illa tam iniustam Reginæ abdicationem legati sui præsentia approbare existimaretur.

Morauius *in Scotiam redit.*

Die vicesima à cessione, Morauius ipse in Scotiam è Gallia redijt, tertia post die, cum nonnullis è coniuratis Reginam accessit, crimina plurima obiecit, & tanquam confessor religiosus pluribus egit, vt vera pœnitentia ad Deum se conuerteret,& illius misericordiam imploraret. Illa de anteactæ vitæ peccatis doluit, ex obiectis alia agnouit, alia extenuauit, alia ex humana fragilitate excusauit, & plura prorsus denegauit. Illum obsecrauit vt gubernacula rerum pro filiolo susciperet, vtque suæ existimationi & vitæ parceret iterùm atq; iterùm obtestata est. Ille hoc sibi integrum esse negauit, sed à regni Ordinibus efflagitandum. Si tamen illa vitæ & honori consultum vellet, hæc obseruanda præscripsit, Ne regni & Regis tranquillitatem interturbaret, ne è carcere se subduceret, ne Reginam Angliæ, aut Regem Galliæ excitaret ad Scotiam externo vel interno bello infestandam, ne ampliùs Bothwellium adamaret, aut de vlciscendis Bothwellij adversarijs cogitaret.

Reginæ præscribit.

Regens *siue Prorex constituitur.*

Iam Prorex siue *Regens* declaratus,se obsignatis tabulis obligat nihil acturum quod ad bellum aut pacem,Regis personam, & matrimonium, aut Reginæ libertatem spectet,

MDLXVII.

ſpectet, ſine coniuratorum aſſenſu. Throcmortonum per Lidingtonium monet ne ampliùs pro Regina interpellet, ſe & cæteros malle omnia perpeti, quàm pati vt illa liberata Bothwellium retineat, filium in pericula, patriam in turbas conijciat, & ipſos proſcribat. Nouimus, inquit, quid vos Angli bello poſſitis, noſtros limites vaſtetis, & nos veſtros; certoq; ſcimus Gallos pro antiquo inter nos fœdere nos minimè derelicturos. Lignerolio tamen Gallico Legato aditum ad Reginam denegat, donec Bothwellius apprehenderetur; miſeramq; Reginam aſperiùs quàm pro meritis erga eum indies tractat, contrà quàm Regi Gallorum promiſerat. Hæc hactenus ex Throcmortoni literis.

De regicidis quibuſdam ſupplicium ſumit.

Mox Morauius ſupplicium ſumit de Ioanne Hepburno, Paride Gallo, Dagliſho, & alijs Bothwellij famulis, qui Regis cædi intererant. Sed illi, quod minimè expectauit, ad patibulum coram Deo & Angelis proteſtati ſunt, ſe ex Bothwellio intellexiſſe Morauium & Mortonium Regicidij authores fuiſſe, Reginam ab omni ſuſpitione exemerunt: vt & ipſe etiam Bothwellius captiuus in Dania, & viuens & moriens Reginam minimè conſciam fuiſſe religioſa aſſeueratione ſæpenumerò conteſtatus eſt. Et decimo quarto pòſt anno, cum Mortonius extremum ſupplicium ſubiturus eſſet, faſſus eſt Bothwellium ſecum egiſſe, vt in Regicidium conſentiret, quod cùm omninò abnueret, niſi Regina ſub chirographo mandaret; Bothwellium reſpondiſſe, hoc neutiquam fieri poſſe, at facinus, ipſa inconſulta, perpetrandum eſſe.

Reginam ſuſpicione eximunt.

Angla, & Gallus liberare ſtudent.

Hanc præcipitatam Reginæ abdicationem atque coniuratorum in legatos peruicaciam & Elizabetha & Gallus, vt cum Regiæ maieſtatis probro coniunctam ægerrimè tulerunt, & Hamiltonijs qui à Regina ſteterunt, fauere cœperunt. Paſquierus etiam à Gallo Legatus egit cum Regina Angliæ vt vi & armis reſtitueretur, quæ conſultiùs exiſtimauit, vt commercia tùm in Gallia tùm in Anglia Scotis interdicerentur, donec liberaretur: vt ea ratione populus à proceribus diſiungeretur, qui coniunctim

MDLXVII. iunctim in Reginam coniurasse videbantur. Sed hæc Scotica paulisper omittamus.

Caletum repetitur. Cùm iam octo annis expletis, Caletum ex Tractatu apud Castellum Cameracense, Anglis reddendum esset, Thomas Smithus in Galliam cum Guilielmo Wintero classicarũ machinarum præfecto missus, clarigante tuba ante maritimam Caleti portam, oppidum Caletum cum territorio,& quibusdam machinis bellicis clara voce Gallicè ex Tractatu repetijt,& hoc in acta à Notario mox relatum, Germanis quibusdam mercatoribus,& Belgis qui fortè aderant, in testimonium adhibitis. Mox Regem Galliæ accessit ad Castrum Fossatense, vbi cum Henrico Norrisio legato ordinario denuò repetijt. Rex rem ad Consiliarios reiecit, è quibus Mich. Hospitalius Cancellarius graui & composita oratione in hanc sententiam *Contrà disseritur.* disseruit. *Quo iure Angli repetunt Caletum, eodem etiam Lutetiam Parisiorum repetere posse; hanc enim perinde ac illud bello acquisierant,& vtrumq; bello amiserunt. Anglos ius nouum in Caletum prætendere, Gallorum ius ipsi regno esse coæuum. Quamuis Angli* CC.XXX. *plus minùs annos possiderint, ius tamen penes Galliæ Reges fuisse non minùs quàm Ducatuum Aquitaniæ & Normaniæ, quos Angli diu armis detinuerant. Gallos Caletum, vti etiam Ducatus illos non bello acquisiuisse, verùm recuperasse. Præscriptionem temporis quam allegant, inter Principes locum habere nullum, sed ius semper valere,& ex* XII. *Tabulis* Aduersus hostem æternam esse authoritatem, *Anglos in negotijs contrahendis admodum esse consultos, in recenti tamen Tractatu Trecensi, postquàm bellum de Caleto potissimùm inchoassent, ne Caleti quidem meminisse, vt agnoscere viderentur se suo in Caletum iure omninò cessisse. Tractatum equidem Trecensem nouationem fuisse, ita vt Tractatus planè tunc fuerit renouatus; Nec obstare clausulam illam* de reseruationibus iurium; *cùm tantum minutiora respiciat,& hoc de Caleto inter potissima censendum. Quicquid in Scotia Franciscus* II. *attentauerit, iuri Caroli* IX. *fraudi esse non posse. Quæ quis priuatus attentauerit, in quibusdam causis legibus subijci; in Principum autem causis aliter se res habere. De attentatis in Scotia dotali regno, cum* Scotorum

MDLXVII.

Scotorum Regina Angli expostulent, qui de Francisci & Reginæ consilio ex coniecturis augurantur, cùm Angli Franciscopolim in Gallia specioso obtentu Regi eam conseruandi ingreßi, valido imposito præsidio, & bellico apparatu longè instructißimo, armis tenuerint, & Condæo, fœderatisq́; pecuniam suppeditarint; ideoq; suo in Caletum iure sua ipsorum culpa excidisse. Diuino numini visum esse vt Caleto à Gallis recuperato, bella inter Gallorum & Anglorum gentes consopirentur, quas interfluente pelago diuiserat, vt ille canit.

Et penitus toto diuisos orbe Britannos.

Reginam etiam Angliæ magis suo commodo consulturam, pacem cum Gallo colendo, quàm Caletum recuperando. Deniq; neminem vel audere Regi authorem esse, vt Caletum Anglis restitueretur; si quis autem sit illum extremo supplicio esse dignißimum, imo infra inferos amandandum.

Smithus respondet.

Ad hæc, Smithus, *Se non expectasse vt tam obsoletum Gallorum ius ad Caletum ex profunda antiquitate repeteretur. Iam tandem autem perspicere quicquid Galli quo iure qua iniuria in possessionem semel attraxerint, id pro suo, iure deputare, tanquam ius ijs solùm esset in armis, & nihil interesset bona an mala fide poßideant. Gallos existimare se Caletum postliminij iure tenere, quod ex Conuentione tenent, nullam posteriorem Conuentionem admittere, & apud animum statuisse pactam de Caleto restituendo fidem neutiquàm præstare. Hæc verò omnibus omnium rationum momentis præponderare. Laudem quam tribuit Anglis quasi consultis in pactionibus faciendis, Gallos sibi semper arrogasse, & Anglis detraxisse, Nouationem contractus planè Antistrophon esse, & in Gallos verè posse retorqueri, scilicet quia Regina Caletum repetijt, eò quòd Galli* innouando & attentando armis in Scotia, *iure in Caletum exciderint. Galli contrà Anglos iure in Caletum excluderent, eò quòd postea ad Franciscopolim armis Regina Angliæ* attentauerit. *Cùm in his alter alteri nihil concederet,* inquit, *in pacem Trecis conuenimus, quæ si Nouationem induxerit, Nouationem illam ius Gallorum in Caletum extinxisse, & Anglorum confirmasse, quorum dies nondum venerat, quia Caletum vendicare non poterant, octennio tunc temporis non exacto.* Hic assurgens, & ad Galliæ

 Con-

MDLXVII. Consiliarios conversus; *Vestram*, inquit, *fidem qui adfuistis, appello, cùm nos ius nostrum ad Caletum disertis verbis reseruandum vrgeremus, vos omittendum, quia tempus nondum venerat; annon inter nos conuenerit, vt tacitè reseruaretur sub clausula illa.* Omnes aliæ petitiones, & demandæ invicem remanebunt saluæ & integræ: & pari modo exceptiones & defensiones hinc inde reseruabuntur. *Quod ad Franciscopolim, eam Anglos ingressos esse pacificè ab incolis & nobilibus Normanniæ rogatos, protestatione facta, se in vsum Regis Galliæ conseruaturos. Ita vt nihil armis contra Regem Gallorum* attentauerint, *aut* innouarint *in Tractatus præiudicium; tenuisse autem non aliquo proprietatis iure, sed in vadimonium, vt æqua sibi fierent de Caleto detento, cuius ius tàm quoad possessionem quàm proprietatem ad Reginam deuolutum erat ex Gallorum in Scotia attentatione, planè contra Tractatum. Quod ad pecuniam illam, Condæo & fœderatis non alio consilio mutuò datam fuisse, quàm vt Germanis militibus de stipendio tumultuantibus satisfieret, ne Regis agris & vicis vastitatem inferrent. Quæ etiam Rex Edicto agnouit facta fuisse*, **A bon fin. Et pour nostre seruice.** Hæc & eiusmodi Smithus.

Cùm de instructissimo apparatu bellico Anglorum in Franciscopoli, multa loqueretur Momorantius Constabularius, gladio cum vagina Liliata (qui Officij est Insigne) sublato, quasi non ad vnum opidulum propugnandum, sed ad vniversam Normanniam expugnandam sufficeret. *Non est*, inquit Smithus, *cur hoc quis demiretur, cùm Angli gens maritima sciat se in ventos maris dominos imperium non habere, & igitur tempestiuè & plenè in posterum prouidere.* Galli posteà grauissimè conquesti Protestantes è Gallia profugos Legato Gallico reposcenti, non fuisse ex pactis redditos; in aliud tempus rem prorogarunt, quæ bello intestino in Gallia illico incrudescente, quasi sensim silentio expirauit. Et proculdubiò Galli apud se statuerant Caletum nunquam reddendum. Statim enim atq; captum erat, vetera propugnacula subruerant, noua inchoarant, ædes & fundos alios in quinquaginta annos elocarant, alios in perpetuum donarant.

Res dilatione euanescit.

Dum

MDLXVII.

Dum hæc in Gallia tractantur, Comes Stolbergensis à Maximiliano Imperatore in Angliam venit de nuptijs cum Carolo Archiduce acturus, quo nomine Regina Comitem Sussexiæ ad Imperatorem, cum Georgiani Ordinis insignibus paulò antè miserat, qui ex charitate in patriam, cum æmulatione in Leicestrium coniuncta, nullum non mouit lapidem vt Regina Principi alicui externo matrimonio coniungeretur, & Leicestrius spe depelleretur. Nec quicquam Sussexio crebriùs in ore, quàm siue *Honor*, siue *Potentia*, siue *Opes* in Reginæ matrimonio spectentur, externum Principem vel nobilissimo Anglo præponendum. Adeò vt quidam qui contrà sensit, coràm lepidè dixerit, *Vbi tria illa*, Honos, Potentia, *&* Opes *in nuptijs spectantur*: Diabolum *&* Mundum *auspices esse & pararios*. Leicestrius in suam tamen spem pronus Baronem Northum, quem sibi itineris Comitem Sussexius adiunxerat, subornauit, vt quid diceretur subauscultaret, quid ageretur obseruaret, & quantum Sussexius nuptias cum Archiduce promoueret, tantum ille clam impediret, subinnuendo Reginæ animum à nuptijs esse auersissimum, quicquid præ se ferret, & Sussexius ostentaret. Nec ipse domi destitit omnia externi coniugij incommoda auribus ingerendo, Reginam deterrere.

Sussexius ad Imp. de nuptijs mittitur.

Leicestrius se opponit.

Proposuit *illud recens Mariæ sororis cum Philippo Hispano coniugium, quo illa in perpetuum mærorem & Anglia in Hispanicæ seruitutis periculum fuerat coniecta*: Disseruit *exterorum mores, mentem, & ingenium perspici non posse, quæ in marito qui indiuiduo nexu sit vna caro, perspici inprimis interest. Cum lingua, moribusq; peregrinis assiduè versari, molestissimum esse & miserandum. Liberis ex peregrino coniugio procreatis insolens, & peregrinum quiddam innasci, exterorum consortio nouos mores, noua instituta in Rempub. inuehi, Mulieres Principes externis nuptijs non suum sed alienum regnum plerumq; augere, se suosq; alieno imperio subijcere, necnon regni arcana exteris prodere. Exterum maritum pro innata in patriam charitate Anglos suis posthabiturum. Angliæ externo auxilio*

Ex coniugij externi incommodis.

MDLXVII.

auxilio nihil opus esse, quæ ad se suaq; tuenda, & vim externam propulsandam satis habet in se præsidij, alterius regni accessione nihil nisi maiores expensas, curas, & solicitudinem accedere; vtq; corpora humana, ita & imperia mole sua laborare. Illud autem in nobilitatis contumeliam à nonnullis vsurpari, domestico coniugio aliquid à Regia dignitate detrahi, cùm Regia Maiestas quæ ad tantam sublimitatem viam sibi virtute aperuit, à nobilitate ortum repetat, nobilesq; familiæ Regiæ stirpis quasi radices existant, indeq; esse quòd Reges Angliæ, Duces, Marchiones, Comites, & Vicecomites Consanguineorum *titulo in literis semper salutarunt.*

Cum magno & splendido apparatu Sussexius interim per Antuerpiam, Coloniam, Moguntiam, Wormatiam, Spiram, Vlmam, Augustam Vindelicorum, in Austriam venit. Vbi honorificè exceptus, Imperatoris sumptibus quinq; menses hæsit, de rebus grauissimis, & Caroli nuptijs cum eò assiduè collocutus: & stato die eum Georgiani Ordinis insignibus inuestiuit ad preces vespertinas; cùm Missæ Sacrificio interesse ex conscientiæ scrupulo recusaret. In hoc negotio occurrerunt difficultates de religione, Ducis sustentatione, titulo Regio, & successione, de quibus multa vltrò citroq; agitata. De titulo conuenit vt Carolus Archidux Regis Angliæ titulo & nomine frueretur. De successione, ex iure regni non posse succedere, id enim liberis fraudi futurum, quorum tamen tutelam vt haberet, conuenit. Nec ampliora Philippo Hispano cùm Mariam duceret, concessa fuere. De sustentatione, si aulicos quos secum adducet, & retinebit, suo ære alere voluerit, Reginam cætera, & illud etiam si requirat, prolixè pro Regia dignitate suppeditaturam. Verùm de religione scrupulus resedit. Postulauit Imperator, necnon ipse Carolus, vt templum concederetur publicum, quo sibi & suis sacra Romano ritu celebrarentur. Cùm hoc non audiretur, medium quiddam excogitauit Imperator, vt loco aliquo priuato in Regia suis sacris pacificè vteretur (quod Pontificiorum Principum Legatis in suis ædibus permissum) idque his legibus, vt

Articuli de coniugio.

De religione scrupulus.

Angli

MDLXVII.

Angli non admitterentur, nec ipse aut famuli religioni in Anglia receptæ contrauenirent, aut contrauenientibus fauerent. Si propter sacra aliqua suboriretur offensa, ad tempus intermitteret, necnon, vt cum Regina sacris Ecclesiæ Anglicanæ ritu celebrandis adesset. Hac re maturè in Anglia deliberata (ne multis immorer) respondit Regina. Quod si hoc concederet, conscientiam suam læderet, & publicas regni leges apertè violaret non sine maximo tùm dignitatis, tùm salutis periculo. Sin autem Carolo placeret Angliam adire, vt præsentem videret, itineris suscepti dignos fructus relaturum. Ita Sussexium summo cum honore dimisit Imperator, & ille Gretzium deflexus Carolo valedixit, qui commodiùs responsum à Regina frustrà sperauit. Iam inde enim dies hæc paulatim extenuauit, quæ toto septennio honorificis internuntijs adoleuerant. Necessitudinis tamen, & tanta mutuæ beneuolentiæ inter Principes charitas permansit, vt Imperator Pontificis Romani in Elizabetham molitiones semper impedierit. Carolus Archidux haud multò pòst in vxorem accepit Mariam Alberti v. Ducis Bauariæ filiam, quæ illi Hispaniæ & Poloniæ Reginas præter alios peperit.

Legati à Mosco.

Venerunt sub hoc tempus in Angliam Stephanus Twerdico, & Theodorus Pogorella, à potentissimo illo Ioanne Basilide Russorum & Moscouiæ Imperatore, cum pretiosis pellibus Zibellimis, Luserinis, & alijs quæ illo tempore, & superioribus seculis ab Anglis in ornamentum & salubritatem inprimis expetitæ; Omneque studium & operam Reginæ & Anglis prolixè detulerunt, quæ Imperator ille, iam ante cumulatè præstiterat ex his initijs.

Dum quidam Mercatores Londinenses, quorum primarij Andreas Iuddus, Georgius Barnesus, Guilielmus Gerardus, & Antonius Huseius, Anno MDLIII. viam in Cathaiam per mare illud glaciale siue Hyperboreum quærerent ductu Hugonis Willoughbæi, qui rigenti frigore enectus, Richardus Chancellerus ab illo secundus

auspicatò

MDLXVII.

Angli viam per mare in Moscouiam aperuerunt.

auspicatò in Russiam aditum priùs ignotum aperuit, delatus in ostium Duinæ flu. sub latitudine Poli Borealis LXIIII. vbi Monasteriolum S. Nicholao sacrum. Hinc trahis pro more regionis Moscuam Imperator accersijt, gratanter excepit, & benignè demisit amplas immunitates Anglis pollicitus, si in suo Imperio mercaturam exercerent, ex animo lætatus merces exoticas mari in Russiam posse invehi, quas Russi antea per Naruam & hostiles Poloni regiones difficulter acceperant. Cùm Chancellerus reuersus hæc docuisset, & quanti pretij Anglici panni in illo tractu essent, & quàm vili spartum, linumq; ad rudentes, cæra, & pelles pretiosæ venundarentur: Mercatores illi in Collegium siue Societatem, annuente R. Maria coaluerunt, quam *Moscouiticam* vocamus, & multis immunitatibus à Basilide indultis, iam inde classe quotannis eò missa, quæstuosam mercaturam exercuerunt: quæstuosissimè autem postquàm Elizabethæ apud Basilidem gratia anno M. D. LXIX. impetrassent, vt nulli præter Anglos ex illa Societate in Septentrionali Russiæ parte negotiarentur, & illi soli per amplissimum eius Imperium merces distraherent, vt suo loco dicemus.

Moscouitica mercatorum societas.

Cum his legatis Rusicis reuersus est in Angliam Antonius Ienkinsonus qui Rusiam diligentisime perlustrauit, tabula Geographica descripsit, primus Anglorum mare Caspium nauigauit, & ad Bactros penetrauit. Huic Imperator arcana mandata, quæ suis non communicauit, dedit. Silicet vt cum Elizabetha sedulò ageret de mutuo defensionis & offensionis fœdere contra omnes, ineundo, & naupægis, nautis, & bellico apparatu in Rusiam mittendis. Vtq; iureiurando præstito Regina se obstringeret ad eum cum vxore & liberis humaniter excipiendum, si vel à rebellibus vel hostibus imperio eijceretur. Ita Tyrannus à quo nihil cuiquam tutum, ipse sibi minimè tutus videbatur. Et iniquè sanè tulit quòd Regina ad hæc circumscriptè responderit. Nec tamen destitit hæc literis etiam & legatione, vt suo loco dicemus, vrgere, subinde requirens, vt Antonius ille remitteretur, quasi in tanti momenti arcanis mala fide egerat.

Arcana à Mosco Legatio.

MDLXVII.

Primo huius anni menſe animam Deo reddidit Nicholaus Wottonus vtriuſq; Iuris D. Eccleſiæ Cantuarienſis, ſimulq; Eboracenſis Decanus[f], vir natalibus clarus, ſed prudentia domi foriſq; longè clarior: Regibus enim Henrico Octauo, Edwardo Sexto, Mariæ & Elizabethæ ab intimis conſilijs, ad Imperatorem, Galliæ & Hiſpaniæ Reges, alioſq; Principes nouies legatus, ter pacis reconciliatæ inter Anglos, Gallos, & Scotos delegatus, & ob Henrico Octauo inter ſedecim ſupremi teſtamenti curatores electus. *Nich. Wottoni obitus.*

Diem etiam ſupremum obijt Elizabetha Leiburna Tho. Ducis Norfolciæ vxor tertia, quæ vidua Baronis Dacrei ante annum enupta liberos illi peperit nullos, ſed priori marito Georgium Baronem qui adoleſcentulus perijt equo ligneo deſultorio oppreſſus dum inſilire diſceret, & tres filias tribus Ducis filijs de futuro deſponſatas. *Ducissæ Norfolciæ mors.*

Shanum *O-Neal* filium legitimum Coni-*O-Neal* agnomine *Bacco* .i. Claudi potentiſſimum in Septentrionali Hiberniæ plaga, quæ Vltonia dicitur, Dynaſtam, in Angliam veniſſe, & ſupplicem rebellionis culpam deprecatum anno MDLXI. diximus. Ille domum reuerſus eam Hiberniæ partem contra Scotos ex Cantira & Hebridibus irruentes fortiter defendit, corũ ductoribus Iacobo *Mac-Conello*, cui gener erat, & Angno eius fratre cæſis. Qua victoria inſolentior, in minores Vltoniæ regulos tyrannidem exercere cœpit, Armacham Hiberniæ Metropolim in odium Archiepiſcopi incendio deformavit. *O-Donellum*, qui in hoc tractu ſecundus ab eo, bonis ſpoliavit, captivum abduxit, & vxorem rapuit, *Mac-Guirum* ex auita hæreditate deturbauit, *Mac-Geniſſum*, & alios deprædatus. Quorum patrocinium cùm Angli ſuſciperent, rebellionis ſignum in Reginam ſuſtulit, quod Thomæ Cuſaci ex Ordine Equeſtri ſuaſu mox depoſuit, & filio in obſidem dato, in ordinem redijt. Vtq; in officio contineretur, ſtatuit Regina, Henrici Octaui Diplomate refixo, quo Matthæum falsò Coni filium creditum pa- *Shanus O-Neal tumultuatur.* *Rebellat.*

MDLXVII.

tris successorem declarauerat, huic Shano vt certo filio & hæredi titulum honorarium Comitis Tir-Oeniæ & Baronis *Dungannoni* conferre. Sed vir ingenio irriquieto cùm videret se potuisse conscribere ex suis cIↃ. Equites, pedites IIII cIↃ, & stipatores iam haberet septingentos; huiusmodi honorarios titulos præ *O-Neale* nomine, barbarico tumore dedignatus, pro Vltoniæ Rege inter suos se venditavit, Rusticos ad bellum exercuit, Hiberniæ regnum Scotorum Reginæ obtulit; eoq; odio in Anglos exarsit, vt Castrum quod in Lacu *Eaugh* construxit, *Feoghnegall*, i. *Odium Anglorum* nominaverit, & quosdam è suis strangulaverit, quòd Anglico pane vescerentur, de Regina tamen nunquam nisi cum honore locutus.

In hunc Henricus Sidneius Prorex iussus est mouere, & Edwardus Randolphus egregius Ordinum ductor in Septentrionalem Vltoniæ oram cum ala equitum, & septingentis peditibus per mare missus ad *Dirriam* exilem sedem Episcopalem prope *Logh-Foyl*, vt illum à tergo premeret, quandocunq; Prorex ex altera parte aggrederetur. Shanus his cognitis Dundalkiam furibundus adoritur, sed à præsidiarijs magna clade accepta repellitur, nec minori apud *Whites-Castle*. Comitatum *Louth* ferro flamma posteà vastaturus à parva Anglorum manu, multis suorum desideratis, in fugam conijcitur. *Dirriam* deinde profectus agrum circumvicinum prædatur, Anglos præsidiarios ad pugnam provocat, qui acie instructa, incompositam multitudinem facilè perrumpunt, fundunt, fugantq;. Victoria autem tristis ex infœlici fato Randolphi ductoris qui inter medias hostes magnanimè pugnans occubuit, Vir sanè nostra memoria eximius; nec fuit alius qui maiorem authoritatem cum maiore charitate apud milites conciliavit. Illi suffectus Edw. à *S. Laudo* siue *S. Lo* rebelles hac in parte gravibus afflixit damnis, donec fortuito igne præsidium cum re annonaria & puluere nitrato, qui plures milites difflauit, deflagraverit. Tunc enim peditibus in naviculas, quas habuit, impositis, ipse cum ala equitum, cui Georgius Heruæius præfuit,

Profligatur.

fuit,

fuit, per medios hostes insultantes, quatuor dierum itinere ad Proregem penetravit, qui Randolpho ob virtutem exequias ipse atratus soluit. MDLXVII.

Prorege iam in Vltoniam movente, Shanus cum suis in sylvas & saltus se abdit, semel atque iterum extrema agmina prope *Clogher*, & *Salmon* Turloghi *Leinighi* Castrum, qui tunc à Shano defecerat, carpit. Postquàm autem Prorex præsidijs dispositis & *O-Donello* in sua restituto, ad lites inter Ormondiæ & Desmoniæ Comites sedandas, qui infestis signis concurrerant, redijsset; Shanus animo resumpto, agris latè populatis, Dundalkiam iterum obsidione incingit, quam, plurimis suorum cæsis, magno cum damno & dedecore mox soluere adactus. Vnde furore quasi quodam percitus barbara crudelitate in suos sæuijt, vsq; adeò vt plures eum diseruerint, & ipse cùm numeros attenuatos (etenim præter desertores, IIII cIↃ. cæsi fuerant) aditus interclusos, perfugiaq́; ab Anglis occupata videret, animum induxit, capistro collo alligato ad Proregis genua se aduoluere & culpam deprecari. Dissuasit autem qui illi ab Epistolis, monuitq́ue vt priùs amicitiam Hebridianorum Scotorum tentaret, qui ardente bello in *Clandeboiam*, vnde ille eos paulò antè deturbarat, redierant, ducibus Alexandro *Oge* .i. *iuniore*, & *Mac-Gillespico*, quorum fratres Agnum & Iacobum *Mac-Conellum*, ipse in pugna interfecerat. Ad hos præmisso eorum fratre *Surleyo Boio* .i. *Surleio Flauo*, quem captivum diu detinuerat, ad gratiam redintegrandam, accessit cum rapta O-Donelli coniuge.

In suos sæuit.

De submissione cogitat.

Illi in vindictam fratrum, & cognatorum quos occiderat, exardentes, simulata comitate exceperunt, & mox in tentorium admissum inter pocula ad iurgia prolapsi de probrosis Shani in eorum matrem verbis, strictis machœris aggrediuntur, ipsumq́; & è comitibus plerosq́ue contrucidarunt. Hunc cruentum vitæ exitum habuit medio Iunio Shanus qui patrem dominatu, fratrem nothum vita spoliauerat, homicidijs & adulterijs contaminatissimus, helluo maximus, ebrietate adeò insigni, vt ad

Occiditur.

MDLXVIIJ

corpus vino, & *Aqua vitæ* immodicè hausta inflammatum, refrigerandum, sæpius mento tenùs terra conderetur. Liberos ex vxore reliquit Henricum & Shanum, ex O-Donelli vxore & concubinis plures. Possessiones, & bona Parlamentaria regni Hiberniæ authoritate in fiscum redacta, Turloghus *Lenigh* ex *O-Neali* familia potentissimus, vir sedato ingenio, Regina volente, populari electione *O-Neal* salutatur. Hugo tamen Baro *Dungannoni* vulgo dictus, Shani ex Matthæo fratre notho nepos, iuvenis tunc dispectus, qui postea patriæ turbo, imo pestis, Reginæ in gratiam recipitur, vt haberet quem Turlogho opponeret, si forte ab officio recederet.

Hugo qui posteà Comes Tir-Oenia.

Momonia turbatur.

Pax ita Vltoniæ reddita, at interim in Momonia, res turbidæ ex praua inter Ormondiæ & Desmoniæ Comites cognatos æmulatione, & litigijs de finibus, vsq; adeò, vt prælium iuxta Dromelinum consererent, & in Angliam ad causam in Regio Consistorio dicendam evocarentur. Cùm tamen res implicatior esset, ad Proregem in Hiberniam remissi, vbi testes & notoria præstò. Illi autem numerosis & bellicosis clientelis, animis, amicisq; in Aula pares, spreta legum authoritate, ferro rem decernere statuerunt. Prorex se authoritate & armata manu interposuit. Ormondius verò qui causa potior videri voluit, effecit vt Prorex tanquam in Desmonium pronior increparetur; & Desmonium intercipere iuberetur, quem ex improviso apud Kilmalocum cum Ioanne Desmonio patruo interceptum in Angliam misit, vbi in custodiam traditi.

M. D. LXVIII.

Papistæ absoluunt.

DVm Thomas Hardingus, Nicholaus Sanderus, & T. P. Theologi ex Anglia profugi strenuè exercerent *Episcopalem potestatem* à Pontifice Romano nuper acceptam, *absoluendi in foro conscientia omnes Anglos qui ad Ecclesiæ gremium reuertebantur,*

MDLXVIIJ

bantur, & dispensandi etiam in causa irregularitatis, exceptis ex homicidio voluntario prouenientibus, seu deductis in forum contentiosum; etiam ab irregularitate ratione hæresis, dummodo absoluendi abstineant per triennium à ministerio Altaris: ex altera parte Colmanus, Buttonus, Hallinghamus, Bensonus, & alij, qui synceriorem religionem ardenti cùm zelo professi, nihil nisi quod è sacrarum literarum fontibus haustum probarunt, siue ex purioris disciplinæ, novitatis, aut dissensionis studio, receptam Ecclesiæ Anglicanæ disciplinam, Liturgiam, Episcoporum vocationem in quæstionem palam vocarunt, imo damnarunt, vt quæ Romanam religionem plus nimio sapiant, quacum aliquid habere commune, impium esse declamitarunt; omnia versantes, vt ad Genevensis Ecclesiæ amussim singula in Anglica Ecclesia reformarentur. Hos quanquam Regina in custodiam dari iusserit, incredibile tamen est, quantum, consectanei, qui invidioso *Puritanorum* nomine statim innotescere cœperunt, obstinata quadam pervicacia, Episcoporum vecordia, & occulto quorundam nobilium Ecclesiæ opibus inhiantium fauore, vbiq; succreverint.

Novatores prodeunt.

Cùm Galli qui religioni reformandæ itidem incubuerunt, veriti sacrum fœdus à Pontificijs in ipsos initum esse, paulò antè Regem armata manu ex iusto metu cum supplice libello accessissent, secundum ciuile bellum erupit, ad quod dirimendum, Regina Norrisium Legatum intercedere iussit; & pax sanè simulata, insidiarum plena subsecuta est. Quo tempore Regina mater Regis Galliæ blanda & benigna humanitate erga legatum & alios Anglos vsa, tectè & quasi aliud agens de nuptijs inter Elizabetham & filium Henricum Ducem Andium vix XVII. annos natum verba facere cœpit; nec alio, vt plures existimarunt, consilio, quàm vt illam à sublevandis Galliæ Protestantibus distineret in tertio bello civili quod imminere augurabatur.

Secundum ciuile bellum in Gallia.

Andius Elizabethæ *in maritum cōmendatus.*

Inhumaniùs autem cum Manno Anglico in Hispania Legato actum, qui insimulatus minus reverenter de Pontificè

Legatus in Hispania duriùs habetur.

MDLXVIIJ

tifice Rom. loquutum fuiſſe, aula excluſus, poſteà Madrido in viculum ruſticum extruſus, famulis Miſſæ adſtare coactis, religionis ſuæ cultu vetito, odio maiori in Reginam, an religionem, non dixerim; cùm intereà illa Guſmano Hiſpani Legato, permiſſa ſua ſibi religione, omnem contulerit benignitatem. Hoc in legatum, vt in ſuam contumeliam ægrè tulit, nec minùs iniuriam Ioanni Hawkinſo ab Hiſpanis hoc tempore illatam. Ille cùm mercibus & Nigritis mancipijs quorum frequens iam erat per Hiſpanos, & eorum exemplo, per Anglos in Africa venatio,& in America venditio(neſcio quàm honeſta) quinq; navibus ad commercium ad portum S. Ioannis de *Vllua* in ſinu Mexicano exercendum appulerat. Poſtridie ibidem etiam appulit Regia Hiſpani claſſis, quam licèt portu facilè prohibere poſſet, pacta tamen ſibi & ſuis ſub conditionibus ſecuritate, admiſit, ne fœdus violaſſe videretur. Hiſpani admiſſi, qui conditiones ſibi in ſuo dari dedignati, capta opportunitate in Anglos irruerunt, plures trucidarunt, tres naves occuparunt, bona diripuerunt: Victoria tamen haud incruenta. Hinc viri militares & natio nautica per Angliam fremuerunt, contra Hiſpanos bellum expopoſcerunt,eos fœdifragos eſſe clamitantes,quandoquidem fœdere inter Carolum v. Imp. & Henricum VIII. convenerit, vt liberum eſſet cõmercium inter ſubditos vtriuſq; Principis *in omnibus & ſingulis Regnis, Dominijs, Inſulis*, (America quidem quæ tunc ad Carolum ſpectavit, ne excepta.) Sed Regina his aures occluſit rebus Scoticis avocata.

Et Hawkinſus in America ab Hiſpanis.

In Scotia etenim captiva Regina ſub hoc tempus die ſecundo Maij è cuſtodia in Lacu Leuino opera Georgij Douglaſij,cuius fratri commiſſa erat, evaſit ad Caſtrum Hamiltonium, vbi auditis Rob. Meluini, & aliorum teſtimonijs, lata eſt *Sententia Declaratoria* vnanimi conſenſu omnium nobilium qui frequentes convenerant, Ceſſionem à Regina in carcere metu extortam,ab initio *nullam* fuiſſe; eandemque extortam fuiſſe ipſius Reginæ præſentis iureiurando confirmatur. Hinc tanta multitudo

Regina Scotorum è carcere euadit.

do vndiq; ad eam vno & altero die confluxit, vt exercitum VI cIↃ. hominum bellicosorum conscripserit, quos tamen pugna conserta, cùm impetu magis, quàm consilio pugnarent, Moravius facilè profligauit. Hoc tristi successu pauida mulier perterrita fuga sibi consuluit, confecto eò die LX. milliarium itinere, & posteà nocturnis itineribus ad ædes Maxwelli Baronis Herisij deuenit: maluitq; se mari & Elizabethæ tutelæ, quàm ciuium fidei committere. Præmisit tamen ad eam Ioannem Betonium cum adamante, quem in mutuæ benevolentiæ symbolum ab ea priùs acceperat, qui significaret se in Angliam venturam, opemq; imploraturam, si subditi vlterius bello persequerentur. Cui Elizabetha amorem & omnia sororis studia cumulatissimè promisit. Sed priusquàm nuntius rediret, illa amicis omninò dissuadẽtibus, navigiolo conscenso, cum Herisio, & Flemingo Baronibus, & pauculis alijs ad Wirkintonam in Cumberlandia prope Derwentionis flu. ostium die XVII. Maij appulit, eodemq; die literas Gallicè sua manu ad Elizabetham scripsit. Quarum summa capita (cum historicam rerum in Scotia contra ipsam gestarum narrationem pleniùs, quàm dixi, complectantur) visum est ex ipso autographo proponere, quod ita se habet.

MDLXVIII.

Vincitur.

In Angliam venit.

Ad Elizabetham *scribit.*

Non te latet, Soror Optima, quomodo nonnulli ex meis subditis quos ad summum honoris fastigium extuli, ad me & maritum opprimendum & incarcerandum conspirarint; quomodo etiam ego eosdem vi & armis è regno eliminatos, te intercedente, in gratiam receperim. Isti tamen in cubiculum irruperunt, famulum meum, me spectante & grauida; vita crudeliter spoliarunt, & in custodiam me incluserunt. Cùm iterum ignouissem, ecce nouum crimen, quod ipsi machinati sunt, & chirographis subsignarunt, in me affinxerunt, & iamiam instructa acie adorturi: Ego autem innocentia freta, vt humano sanguini parceretur, me illis in manus dedidi. Euestigiò in carcerem contruserunt, famulos omnes præter vnam & alteram ancillam, cocum, & Medicum amouerunt, regno cedere minis & mortis terrore adegerunt, & in Ordinum conuentu ex ipsorum authoritate

con-

MDLXVIIJ *conuocato, me aut procuratores audire abnuerunt, omnibus bonis penitùs exuerunt, omniq; omnium colloquio excluserunt. Posteà Deo duce è carcere euasi, & nobilitatis flore stipata; quæ vndiq; ad me lætanter aduolauit, inimicos officij, & fidei datæ admonui, Veniam obtuli, & proposui vt in Ordinum conuentu pars vtraq; audiretur, ne Respublica intestinis malis diutiùs conuelleretur. Binos hac de re nuntios misi, ambos in carcerem coniecerunt, qui mihi erant auxilio, proditores denuntiarunt, & edixerunt vt quamprimùm derelinquerent. Rogaui vt Baro Boidus publica fide cum ijs de rebus componendis ageret, sed & hoc prorsus negarunt. Speraui tamen te intercedente ad obsequium potuisse reuocari; Sed cùm viderim mihi aut mortem aut carcerem denuò subeundum, Dunbritonium cogitaui. Illi in via se obiecerunt, pugnâ meos fuderunt, fugaruntq;. Ego ad Baronem Herisium me contuli, quocum in regnum tuum perueni, spe certa in tua spectatissima beneuolentia, te mihi præstò adfuturam, & alios tuo exemplo excitaturam. Maximoperè igitur rogo vt ad te quamprimùm deducar, quæ in maximis iam versor angustijs, quod pleniùs edocebo quando tibi placuerit mei misereri. Deus tibi vitam longam & incolumem concedat, mihi patientiam, & consolationem, quam ab illo per te consequi spero & comprecor.*

Elizabetha literis per Fr. *Knolles* & alios, consolata patrocinium ex æquitate causæ promisit, accessum tamen negavit, eò quòd multorum criminum vulgò insimularetur, iussitq; vt Carleolum tanquam in locum tutiorem, si adversarij quid in eam molirentur, à Loudero loci pro præfecto & nobilibus in eo tractu deduceretur. Hoc responso accepto, accessuq; negato, & per literas, & per Maxwellum Baronem Herisium iterùm summopere obsecrat, *Vt tùm iniurias illatas proponeret, tùm crimina obiecta coràm elueret. Æquissimum esse vt Elizabetha sanguine coniunctissima eam exulem coràm audiret, & in regnum restitueret contra illos, quos ob scelera in eam exulantes, Elizabetha intercedente, in integrum restituerat, & in suum quidem ipsius nisi tempestiuè auertatur, exitium. Obtestatur itaq; vt vel ad colloquium admitteretur, & adiuuaretur; vel ex Anglia discedere ad opem aliunde implorandam bona cum venia quamprimum per-*

Iterùm scribit.

permitteretur, nec tanquam captiua diutiùs in Caſtro Carleoli detineretur; quandoquidem ſponte in Angliam venerit freta amore toties literis, nuntÿs, & ſymbolis honorificè promiſſo.

Ex his literis & Heriſij verbis Elizabetha videbatur (abditos enim Principum ſenſus quis aſſequatur? & prudentes tacito ſinu cogitationes coercent) Principis cognatæ & afflictiſſimæ ſeriò miſereri, quæ à ſubditis vi & armis capta, in carcerem contruſa, in extremum vitæ diſcrimen deducta, inaudita condemnata, regno ſpoliata (cùm ne in priuatum inauditum ſententia non ferenda) in Angliam ſpe certa auxilij ad ipſam confugerat. Ad hæc permouebatur quòd miſera Regina cauſam coram ipſa diſceptandam ſponte obtulerit, atq; in ſe receperit adverſarios reos omnium criminum peragere, quorum ipſam innocentem accuſaverant.

Illa miſeretur.

Qualiſcunq; autem fuerit Elizabethæ in illam miſericordia, Conſiliarij Angliæ maturè deliberant, quid de illa agendum. Si in Anglia detineretur, verebantur, ne illa quæ quaſi Suadæ medulla, plures iuri quod ad Coronam Angliæ prætendit, faventes in ſuas partes indies pertraheret, qui ambitioni faces ſubijcerent, & nihil intentatum relinquerent, quo regnum illi aſſererent. Exteros legatos illius conſilijs adfuturos, nec Scotos tum defuturos, cùm prædam tam opimam oblatam viderint. Præterea ambiguam eſſe cuſtodum fidem, & ſi vel morbo diem in Anglia obierit, in calumniam raperetur, & Regina novis quotidie moleſtijs conflictaretur. Si in Galliam tranſmitteretur, timebant ne cognati Guiſij, ius quo illa Angliam vendicarat, denuò perſequerentur, ex quadam opinione illam multùm poſſe in Anglia, apud alios religionis nomine, apud alios probabilitate iuris illius quod dixi, & apud pleroſq; inſano rerum novandarum ſtudio. Porrò amicitia inter Angliam & Scotiam, quæ inprimis eſt vſui, dirumperetur, & antiquum inter Galliam & Scotiam fœdus renovaretur, quod maiori iam eſſet periculo, quàm olim, cùm Burgundia firmo fœdere Angliæ colligaretur, quæ hodiè amicos certos

Conſiliarÿ deliberant.

MDLXVIIJ praeter Scotos habuit nullos. In Scotiam si remitteretur, metus oboriebatur, ne qui Anglicarum partium de gradu deijcerentur, qui Gallicarum ad summam rerum attollerentur, tenellus Princeps periculis exponeretur, religio in Scotia mutaretur, Galli & alij exteri admitterentur, Hibernia à Scotis Hebridianis grauiùs infestaretur, & illa ipsa, in vitæ discrimen ab adversarijs domi devocaretur. Detinendam hinc pleriq; omnes vt iure belli captam censuerunt, nec dimittendam donec de titulo Angliæ arrogato satisfecerit, & de morte Darlij mariti, qui subditus Angliæ natus responderit. Darlij enim mater Comitissa Lenoxiæ iampridem lachrimis oppleta, suo, maritiq; nomine apud Elizabetham grauem instituerat querimoniam, vtque in iudicium de filij cæde vocaretur, obsecrarat. Illa autem benignè solata, monuit, *ne tanta Principi, cognatæ coniunctissimæ crimen inferret, quod certis indicijs probari non posset; tempora esse iniqua & maligna, inuidiam cæcam, quæ innocentibus crimina affingit; cæterùm* Iustitiam *oculatam esse, quæ scelerum vindex Deo assidet.*

Detinendam censent.

Lenoxia in eam conqueritur.

Contrà Baro Herisius, Reginam obtestatur ne quid contra veritatem, contra Reginam inauditam temerè crederet, nec Comitia in Scotia præcipitarentur à Moravio in expulsæ Reginæ præiudicium, & bonorum civium perniciem. Quod licèt illa summoperè vrgeret, Regis tamen nomine Moravius Prorex Comitia indixit, nonnullos, qui à Regina steterant, proscripsit, & in eorum prædia & ædes sæuijt. Regina Angliæ hinc indignata, per Midlemorum Proregi verbis asperioribus significauit, se non posse pati vt perniciosissimo Regibus exemplo sacrosanctæ Regiæ Maiestatis authoritas apud subditos euilesceret, & pro factiosorum libidine conculcaretur. Quomodocunque autem illi subditorum officium & fidem erga suam Principem obliti erant, se nullum nec studij, nec pietatis munus erga sororem & vicinam Reginam posse obliuisci. Veniret itaque ipse, aut homines idoneos delegaret, qui Reginæ Scotorum in ipsum & confœderatos querelis responderent, & iustas abdicandi rationes

Herisius pro ea intercedit.

Morauius *iubetur rationes Reginam abdicandi reddere.*

MDLXVIIJ

rationes redderent; sin minùs, se illam liberam protinùs dimissuram, & viribus quibus poterat maximis in regnum restituturam. Simulq; monuit ne Reginæ mundum muliebrem, & ornamenta pretiosa divenderet, etsi Ordines hoc permiserint.

Obsecundauit Moravi⁹ cùm nō aliunde quàm ex Anglia suspensas regendi rationes haberet, & regni proceres ad hoc delegari recusarent. Ipse igitur Eboracum vrbem huic negotio destinatam venit, & septem ex intimis, vt delegati pro Rege infante, *sc.* Iacobus Comes Mortonij, Adam Episcopus Orcadum, Robertus Commendator Dunfermelini, Patricius Baro Lindseius, Iacobus MacGillius, Henr. Balnauius. Et hos comitabantur, Lidingtonius pollicitationibus Moravij pellectus (nec enim domi relinquere ausus) & G. Buchananus in Moravij verba iuratissimus. Eodemque ipso die eo accesserunt Thomas Howardus Dux Norfolciæ, Th. Ratcliffus Comes Sussexiæ, paulò ante Præses plagæ Borealis constitutus, & Radulphus Sadleirus Equestris dignitatis, & à sacris consilijs, cognitores dati ad causam abdicationis audiendam. Pro Regina Scotorum (quæ indignissimè tulit quòd Elizabetha ipsam coràm audire noluerit, subditos tamen contra ipsam audiri coram cognitoribus iusserit, quandoquidem illa absoluta Princeps subditis accusantibus respondere nisi ex suo arbitrio non teneretur) comparuerunt Ioannes Leslæus Episcopus Rossensis, Guil. Baro Leuingstonius, Robertus Baro Boidius, Gawinus Commendator Kilwinini, Ioannes Gordonius, & Iacobus Cocburnus.

Delegati pro Scotorum Rege.

Cognitores ab Elizabetha dati.

Delegati pro Scota.

Postquàm convenissent die VII. Octobris, & Diplomata quibus authoritas ipsis delegata, invicem exhibuissent. Lidingtonius adstans ad Scotos conversus mira orationis libertate monuit. *Quandoquidem ex authoritate cognitoribus delata nihil aliud Reginæ Angliæ propositum esse videretur, quàm vt illi existimationem Reginæ matris Regis inuaderent, famamq; dilaniarent, & illa vt arbitra honoraria sententiam ferret; vt pensiculatè secum cogitarent, quantum*

Lidingtonij ad Scotos admonitio.

MDLXVIIJ

cum periculo odium sibi attraherent eam criminosè accusando, atq; in existimationis discrimen adducendo in hac publica & iuridica forma coram Anglis professis Scotici nominis hostibus, non solùm apud Scotos Reginæ deuotos, sed apud cæteros Orbis Christiani Principes, eiusq; in Gallia cognatos; & quam rationem huiusmodi insolentis accusationis non sine fraude Regni Scotici, Regi redderent, cùm ille annis maturior hoc cum suo, matris, patriæq; dedecore coniunctum existimarit. Consultissimum itaq; videri odiosa hac tantæ Principis accusatione supersedere, nisi Angliæ Regina mutuam defensionis & offensionis fœdus cum illis inierit contra omnes qui hoc nomine negotium facessierint. Et hæc, vt inquit ille, amicè ex officio admonuit qui Scotiæ Secretarius. Illi obversis inter se oculis contuentes, obmutuerunt.

Scotorum protestatio.

Reginæ Scotorum delegati, (primus enim honoris locus illis delatus) priusquam iuramentum præstarent, protestati sunt, quamvis Scotorum Reginæ visum fuerit, vt causæ inter se & infideles subditos coram Anglis disceptarentur, non tamen inde agnoscere se alicuius imperio subesse, cùm libera sit Princeps, & in nullius fide & clientela. Angli itidem protestati sunt, se nullo modo illam admittere Protestationem in fraudem iuris illius quod Angliæ Reges iam olim vendicarunt, vt *Superiores Domini Regni Scotiæ.*

Delegatorum pro Regina Declaratio.

Postridiè delegati Reginæ Scotorum scripto declarant, *Quomodo Iacobus Comes Mortonij, Joannes Comes Marriæ, Alexander Comes Glencarniæ, Humius, Lindseius, Rethuenus, Sempillus, &c. exercitum nomine Reginæ contra Reginam conscripserant, illam interceptam & indignissimè habitam in carcerem apud Lochleuinum contruserant, in officinam monetariam irruperant, typos monetarios, aurum argentumq; factum & infectum rapuerant, filiumq; infantem in Regem inaugurarant, cuius authoritatem Iacobus Comes Morauiæ sub* Regentis *siue* Proregis *nomine vsurpauerat, & omnia regni munimenta, opes, & prouentus occupauerat.* Deinde exponunt. *Quomodo illa, vbi primùm è carcere post vndecimum mensem euaserat, publicè declarauerat iuramento adhibito, quicquid in carcere*

MDLXVIIJ

cere fecerat, vi, minis, & terrore mortis ab inuita extortum fuisse. Vt publicæ tamen tranquillitati consuleretur, authoritatem Comitibus Argatheliæ, Eglentoniæ, Caßiliæ, & Rothesiæ dedisse, vt res cum aduersarijs cōponeretur, qui tamen eam per auia Dumbrittonium cogitantem armata manu aggreßi, plurimos fideles subditos occiderunt, alios captiuos abduxerunt, alios proscripserunt, nec alia de causa quàm quòd Principi fidelem operam nauauerant. His indignißimis eorum iniurijs adactam, in Angliam se recepisse ad opem ab Elizabetha sæpiùs promissam implorandam, vt in patriam & pristinam dignitatem restitueretur.

Responsio delegatorum pro Rege.

Pauculis diebus interpositis, Morauius Prorex & Delegati pro Rege infante (ita se vocabant) respondent. *Henrico Darlio Regis patre sublato, Iacobum Hepburnum Bothwelliæ Comitem (qui cædis author habebatur) eam apud Reginam gratiam inijsse, vt illam non inuitam rapuerit, Dunbarrum abduxerit, & priore vxore abdicata in vxorem assumpserit. Proceres inde permotos, nihil se dignius existimasse, quàm vt in Bothwellium cædis authorem animaduerteretur, (quandoquidem cædes illa coniurationi plurium nobilium paßim imputaretur) Regina in libertatem vindicaretur, ab iniustis nuptijs exsolueretur, & tenelli Regis saluti, regniq; tranquillitati prospiceretur. Cùm iam ferè ad pugnam res deuenisset, Reginam Bothwellium amandasse, in proceres minas effulminasse, vindictam spirasse, vsq; adeò vt necessarium fuerit illam in custodiam dare, donec de Bothwellio inuento supplicium sumeretur. Illam autem regnandi molestijs lassatam regno sponte cessisse, & in filium transtulisse, Morauio Prorege constituto. Hinc filium ritè in regem inunctum & inauguratum fuisse, & hæc omnia ab Ordinibus Regni in Parlamento fuisse comprobata & confirmata, Scoticamq; Rempublicam iustitia æquabiliter administrata reuixisse, donec quidam publicæ quietis impatientes Reginam (contrà ac iurauerant) astutè è custodia eduxerint, atq; fide erga regem violata, arma sumpserint: De quibus licèt (diuino numine fauente) Rex victoriam retulerit, illos tamen in patriam, & Principem nihil non hostili animo præfidenter audere. Inprimis igitur necessarium esse, vt Regis authoritas sarta tecta contra huiusmodi tumultuantes ciues conseruetur.*

His

MDLXVIIJ
Replicatio pro Regina.

His iterata actione (*Replicationem* vocant) Reginæ Scotorum Delegati occurrunt, priore protestatione denuò repetita. *Quòd Morauius* (inquiunt) *& coniurati arma se sumpsisse dicant contra Reginam, eò quòd Bothwellius quem vt regicidam insimulant, gratia & authoritate apud illam pollebat, perfidorum ciuium notam inde abstergere non possunt, cùm illum Regem sustulisse Reginæ minimè esset compertum; imo contrà, illum Parium iudicio cædis fuisse absolutum, eamq; absolutionem authoritate Parlamentaria fuisse confirmatam cum consensu etiam eorum qui iam accusant, & tunc temporis Reginæ authores fuerunt, vt illum in maritum acciperet: vtiq; imperio gerendo, præ cæteris omnibus, parem; illiq; fidem Chirographis obligarunt, Nec nuptias vel verbo improbarunt, donec Præfectum Castri Edenburgi, & Vrbis Præpositum in suas partes pellexissent. Tunc enim nocte intempesta Castrum Bortbwicum (vbi Regina egit) hostiliter adorti sunt, cumq; illa per tenebras euasisset, statim conscripto exercitu, specie ad Reginam defendendam, ipsi Reginæ Edenburgum cogitanti signis explicatis se obiecerunt, Grangioq; præmisso monuerunt vt Bothwellium dimitteret, donec iudicio sisteretur; quod illa vt humano sanguini parceretur, libens fecit. Grangius autem Bothwellium discedere clam monuit, fidemq; dedit neminem persequuturum, adeò vt ipsis volentibus ille discesserit, quem facilè posteà comprehendere possent. Verùm Regina iam capta, eum neglexerunt, vt suis ambitiosis rationibus consulerent. Cùm illi subditi essent & Reginæ fidem deuouissent, asperiùs autem quàm pro Regia Maiestate tractassent, haud mirum videatur, si illa asperiùs istos alloqueretur. Cùm causam ad vniuersos regni Ordines illa lubens referret, idq; per Lidingtonium Secretarium significaret, ne audire quidem voluerunt, sed noctu ad Lacum Leuinum secretò abduxerunt, & carcere incluserunt. Quod dixerunt illam regnandi molestijs lassatam regno cessisse, à veritate omninò alienum est; quandoquidem illa nec erat ætate affecta, nec valetudine infirma, sed animo & corpore par maximis negotijs. Hoc certissimum, Comitem Atholiæ, Tullibardinum, & Lidingtonium (qui & ipsi à consilijs) monuisse vt Diplomati cessionis subscriberet, quo mortem certò intentatam subterfugeret, nec hoc captiuæ,*

uæ, vel hæredibus fraudi futurum, cùm carcer sit iustus metus; & promissum ab incarcerato factum, *ex Iurisprudentum sententia*; non valeat. *Nicholaum etiam Throcmortonum idem schedula sua manu scripta suasisse, quem & illa rogauerat, vt Reginæ Angliæ significaret se inuitam atq; coactam cessioni subscripsisse. Ad hæc Lindseium, cùm Diploma cessionis subscribendum exhiberet, terrores mortis denuntiasse, & adegisse vt Diplomati ne lecto quidem lachrimans subscriberet. Dominumq; Castri Lochleuini testimonium subsignare abnuisse, quod illam inuitam subscribere viderit, & certò nouerit. Iniquissimam etiam esse illam cessionem qua nihil vnde viueret assignatum, nec libertas concessa, nec vitæ securitas promissa; vt æquis rerum æstimatoribus huiusmodi iniqua cessio Regiæ Maiestati præiudicasse non videatur, quam statim atq; libera fuit, vt coactam coram multis regni Proceribus* Declaratoria facta, *renuntiauit. Nec quæ Parlamentaria authoritate se fecisse gloriantur, Reginæ præiudicio esse debere. Cùm enim centum plus minus Comites, Episcopi, & Barones suffragia in Scotiæ Parlamentis habeant, in tumultuario isto Parlamento non plures quàm quatuor Comites, vnicum Episcopum, vnum & alterum Abbatem, & sex Barones interfuisse, atq; ex tantillo numero nonnullos protestationem interposuisse, ne quid in fraudem Reginæ aut Successorum fieret, quia illa captiua. Nec Legatum Anglicum nec Gallicum admissos, vt ex ipsa cognoscerent an sponte regno cesserit, quamuis hoc iterum atq; iterum efflagitauerint. Tantum autem abesse, vt sub vsurpante Prorege Respub. æquabiliter fuerit administrata, vt impietas nunquam impuniùs grassaretur sacras ædes subruendo, clarissimas familias euertendo, plebemq; miseram affligendo. Maximopere igitur rogarunt, vt Angliæ Regina cognatæ Reginæ indignissimè oppressæ, gratia, consilio, & auxilio quamprimum opitularetur.* Hactenus ex ipsis Delegatorum autographis quæ vidi. MDLXVIIJ

His auditis, cùm cognitores postularent vt Moravius causas eiusmodi seueritatis in absolutam Reginam in medium produceretur, & solidiùs probaret; quandoquidem quæcunq; hactenus prolata, testibus non essent munita, sed suspectæ fidei literulis; & Lidingtonius clam innuisset

MDLXVIIJ

Morauius *rationes Reginam abdicandi reddere recusat.*

nuisset se sæpiùs Reginæ characteres ementitum esse. Ille sororem apud exteros vlteriùs accusare defugit, nisi Regina Angliæ repromitteret infantis Regis tutelam suscipere, & Reginam Scotorum penitùs derelinquere. Cùm illi ex authoritate delegata hæc promittere non possent, accersitur vnus & alter ex vtriusq; partis Delegatis Londinum, quibus Elizabetha denuntiavit se nondum posse subditos à culpa contra Principem eximere, velle tamen pro illis apud eam intercedere, & audire si quid amplius habeant, quo se excusent. Morauius qui illos subsequutus est, sororem accusare planè abnuit, nisi ex ea lege quam Eboraci dixerat. Iam cognitores reuocantur & authoritas abrogatur, Duce quidem ex animo lætante qui Reginæ Scotorum in successione iuri semper impensè fauerat, & existimauit nihil aliud nunc agi, quàm vt æternæ infamiæ nota ei inureretur, indeque cum filiolo omni iure successionis in Anglia vt indigna excluderetur, seq; duplici periculo defunctum putavit. Verebatur enim si contra eam pronuntiasset, ne conscientiæ vim inferret, eamq; pessumdaret, sin pro illa, ne implacabilem Reginæ indignationem, & omnium qui à Scotorum Regina religionis nomine, aut alijs de causis aversi erant, odium subiret.

Authoritas cognitorum reuocatur. Norfolcio lætante.

Verùm cùm ab amicis Reginæ expulsæ res in Scotia turbarentur, & Morauij præsentia ibidem opus esset, ille coram Regina, Bacono Magni Sigilli Custode, Duce Norfolciæ, Comitibus Arundeliæ, Sussexiæ, Leicestriæ, Clintono maris præfecto, Guil. Cecilio, Radulpho Sadleiro, qui cognitores nouo Diplomate constituti, accusationem instituit, articulos coniecturales, quorundam testimonia, & decreta in Ordinum conventu facta in medium producit, inprimis autem amatorias quasdam Epistolas, & carmina Reginæ manu (vt asseruit) conscriptas, vt eam cædis mariti consciam probaret, & Buchanani libellum (cui titulus *Detectio*) legẽdum exhibet, qui parum fidei apud maiorem partem cognitorum invenit, vt hominis partiarij, & fide promercali. Epistolis verò & carminibus

Noui cognitores dati.

MDLXVIIJ

minibus (cùm nomina, ſubſcriptiones, notatio temporis deeſſent, & vbique plures ſint falſarij qui aliorum characteres tam ſcitè aſſimilare & exprimere norunt, vt veri ab ementitis non internoſcantur) Elizabetha vix fidem adhibuit licèt muliebris æmulatio (quæ illum ſexum tranſveriſſimum agit) interceſſerit; ſatiſq; habuit quòd ex his accuſationibus aliquid probri Scotorum Reginæ adhæreſceret.

Vbi autem, illius Delegati accepiſſent illam contumelioſiſſimè à Morauio accuſari, reſpondere paratiſſimi erant, ſed illa delegatam authoritatem iam abrogauerat, à Iuriſperitis nonnullis Anglis clam edocta hoc ex iure licere, quandoquidem prior cognoſcendi authoritas Duci & cæteris eſſet abrogata. Novoſque cognitores, quorum vnum & alterum ſibi iniquiores exiſtimauit, planè recuſauit, niſi Galli, Hiſpaniq; Legati adiungerentur & ipſa coram Regina, & illis ad ſuam innocentiam tuendam publicè admitteretur, Morauius detineretur, & iudicio ſiſteretur, quem cædis Darlij architectum probari poſſe affirmavit. Quæ cùm Norfolcius, Arundelius, Suſſexius, Leiceſtrius, & Clintonus non iniqua cenſerent, Elizabetha ſubirata palam dixit, Advocatũ Scotæ nunquam defuturum dum Norfolcius ſupereſſet. Satiſq; habuit crimina à Morauio obiecta ſingulis à ſacris conſilijs, & etiam Comitibus Northumbriæ, Weſtmorlandiæ, Salopiæ, Wigorniæ, Huntingdoniæ, & Warwici convocatis impertiri ſub Sacramento ſilentij, ne alterutri parti præiudicarent. Cumq; Morauius domum revocaretur: & Boidus (quod vulgò ferebatur) Scotorum Reginam è carcere ſubducere moliretur, res in aliud tempus dilata eſt, Elizabethâ Scotorum inſolentiam in abdicanda Regina ex animo, vt videbatur, averſatâ.

His Scota cauſam non ſubmittit.

Niſi conditionibus.

Res in nihilum recedit.

Aduenerat hoc tempore è Gallia Hamiltonius Dux Caſtri Heraldi à Guiſijs ſubmiſſus, vt quæſtionem contra Morauium de regno Scotiæ adminiſtrando, in pupillari Regis ætate moueret, qui coram Elizabetha, ex patriæ inſtitutis ſe vt Regi genere proximum Morauio notho

De adminiſtratione Scotiæ quæſtio.

MDLXVIIJ

tho in administratione præponendum contendit. Contrà Morauius & Regis Legati edocuerunt regni gubernaculum non genere coniunctissimis, sed maximè idoneis Ordinum consensu electis committendum. Iniustissimum autem esse tenellum Regem ei in manus tradere, qui ex generis propinquitate regno ambitiosè inhians facilè regnandi cupidine ius violaret. Id inprimis in Hamiltonijs verendum, qui grauissimas cum Regis maioribus Lenoxiæ Comitibus exercuerant inimicitias, Regis proavum paternum nefariè occiderant, Matthæum avum inopem è Scotia expulerant,& hic ipse Hamiltonius Henricum Regis patrem acerbo odio exagitauerat, matremq; vt regno faciliùs potiretur,Gallo tradiderat. Quibus auditis, Elizabetha Hamiltonio denunciat iniquissimum esse quod petebat, simulque iussit ne ex Anglia discederet, priusquam Morauius in Scotiam redijsset.

Moravius nuptias cum Scota Norfolcio proponit.

Morauius paulò antè discessum, subdolè Norfolcio nuptias cum Regina Scotorum, & ipsi etiam Reginæ spem restituendi in regnum per Meluinum clàm proposuerat (vt mox dicemus) simulque, vt Elizabetham à Scotorum Regina magis abalienaret, sparserat rumores illam transcripsisse ius suum in Angliam in Ducem Andinum, transcriptionemq; Romæ fuisse confirmatam. Literas etiam ostendit (veras an ementitas non dixero) quas Scotorum Regina ad suos scripserat, in quibus & Elizabetham arguit, quasi contrà ac promiserat, ipsam tractasset, & aliunde spem auxiliorum ostentauit. Hoc sanè Elizabetham solicitam habuit, nec coniectare poterat, vnde spes illa nova affulgeret,cùm in Gallia bellum intestinum adeò recrudesceret, vt Episcopus Rhedonensis ad eam missus à Rege fuisset rogatum ne Gallicis rebus se intermisceret; & Ducem Albanum qui anno superiori in Belgium ad profligandam Protestantium religionem venerat, res admodum turbidæ distinerent.

Rumores tamen contra eam spargit.

Verùm, vt posteà eluxit, (& Hieronymus Catena Alexandrino Cardinali ab Epistolis prodidit) Robertus Ridolphus Florentinus, qui diu institorem Londini egerat,

MDLXVIIJ

rat, ſubornatus erat à Pio Quinto Pontifice Rom. (quum *Nuntium* palam mittere non auderet) qui Pontificios in Anglia contra Elizabetham clandeſtinò concitaret, quod ſedulò ſanè & ſecretò fecit. Suſpicio etiam, ſed leuis illa quidem, enata erat ex occultioribus colloquijs Eboraci inter Lidingtonium, Epiſcopum Roſſenſem, & Norfolcium, quem illi obteſtati ſunt vt conſilium & ſtudium ad afflictiſſimæ Reginæ ſalutem conferret, etiam eiuſdem nuptijs oblatis, quas ille vt periculo plenas, modeſto reſponſo reiecit. Quantum tamen per honorem, fide in Principem & patriam integra liceret, afflictæ Reginæ non defuturum pollicitus. Suſpicionem admodum auxit Ligonus Norfolcij famulus, vir ſummè Pontificius crebris ad Boltonam (Baronis Scropi Caſtrum) itationibus, vbi Scotorum Regina ſub cuſtodia Fr. *Knolles* detinebatur, quæſito colore ad inuiſendam & ſalutandam Scropi vxorem quæ Norfolcij ſoror. Quamvis hinc nihil certi adhuc eluceret; Scotorum Regina à Boltona vbi omnes circumvicini erant Pontificij, in regni interiora ad Tutburiam abducitur, & Georgio Salopiæ Comiti in cuſtodiam traditur.

Suſpiciones de Norfolcio

Regina Scotorum Salopiæ Comiti commiſſa.

Elizabetha autem de Religionis, Reipub. & ſua ipſius ſalute curam iam adhibuit maiorem, eoq; magis quòd cùm Guiſij in Gallia, tùm Albanus in Belgio conſilia ad Proteſtantium religionem excindendam Baionæ inita actitare incœpiſſent. In Gallia enim pax principio huius anni propoſita in fumum abierat, publicatis edictis quibus reformatæ religionis cultus penitùs interdictus, eiuſdem profeſſores publicis muneribus abdicati, verbi Miniſtri regno intra ſtatum tempus excedere iuſſi. Et iam vbique ad arma contra eos conclamatum, etiam & ſæuitum, licèt Elizabetha multis obteſtationibus per Norriſium Legatum egiſſet vt pax ſolida & ſyncera conficeretur, & ſubinde Regem monuiſſet ne intempeſtiuis remedijs animos accenderet, atq; ante omnia, vt ab illis caueret qui fideles ſubditos extirpando, Galliæ vires ita labefactare ſtudent, vt alijs in prædam exponeretur. Verùm

Tertium ciuile in Gallia bellum.

MDLXVIIJ

Elizabetha Protestantibus in Gallia subuenit.

cùm ille nullum huiuſmodi obteſtationibus locum reliqueret, quin ex Italia, Germania, & Hiſpania pecuniam, & auxiliares copias contraheret,& illa ad Proteſtantes,ne communi cauſa coniunctis deeſſet, qui non iam contra Regem, ſed ad ſui defenſionem arma ſumpſiſſe ſanctè proteſtabantur; centum millia aureorum (quos *Angelos* vocamus) & apparatum bellicum largè ſubmiſit, Galloſq; in Angliam confugientes nullo non humanitatis genere proſequuta eſt, vt etiam & Belgas, quorum magna multitudo,Albano nihil niſi cædem & ſanguinem ſpirante, in Angliam vt in aſylum ſe receperant. Qui Reginæ permiſſu Norwici, Colceſtriæ, Sandwici,Maidſtonæ, & Hamptonæ ſedes poſuerant magno ſanè Angliæ emolumento. Artem enim conficiendi leuidenſas quas *Bayes* & *Sayes* vocant, & id genus alia linea & lanea varia textura primi in Angliam intulerunt.

Belgas benigne excipit.

Qui Angliæ benefici.

Ab inſtituto non alienum videatur ſi paucis hîc perſtringam quibus initijs bellum Belgicum hoc tempore proruperit, cuius ſæpiùs neceſſariò meminero; quandoquidem cum rebus & rationibus Anglicis ſit colligatum & implicitum.

Belgici belli initium.

Cùm Hiſpanus ſanguinaria in re religionis edicta in Belgio nullis precibus mitigaret, ſed Hiſpanica Inquiſitione in hominum conſcientias grauiùs ſæuiret, Concilium Ordinum Belgicarum Provinciarum (quod ad res componendas vnicum & vſitatum erat remedium) haberi vetaret; decretiſq; ex Hiſpania, & non ex indigenarum conſilio, Rempub. adminiſtraret; pauci è fece plebis excitato tumultu, Imagines paſſim per templa furenter diſturbarunt & comminuerunt. Et licèt tumultus iſte ſtatim compoſitus, ille tamen eorum conſilio vſus, qui liberrimæ nationi iugum imponere percupierunt, arrepta occaſione ex priuata paucorum temeritate, publicum rebellionis crimen populo vniverſo intendit, & (quaſi libertas iam eſſet planè amiſſa) Ferdinandum *Aluarez* Ducem Albanum, hominem efferum ad dominationem inuadendam miſit, qui nullo ſanguine Princi-

Dux Albanus.

pem

pem attingens, in summa præfectura contra patrios mores constitutus, authoritate ordinarijs tribunalibus erepta, novis auditorijs erectis, proceribus à non suis iudicibus damnatis, & è medio sublatis, Hispanorum præsidijs per vrbes & oppida dispositis, arcibus impositis, vicesima rerum soli, mobilium decima in singulas alienationes per vim exactis, diuturnum & exitiosum bellum excitauit. MDLXVIIJ

Per id temporis magna vis pecuniæ à Genuensibus, & alijs mercatoribus Italis, ex Hispania in Belgium ad rem fœnere faciendam in maiore navi Cantabrica, & quatuor minoribus nauigijs (*Zabras* Hispani vocant) mittebatur, quæ Turio Castelerio Gallo persequente, & Guilielmo Wintero Anglo defendente, in Plymutham, Falmutham & Hamptonam Angliæ portus ægrè euaserant. Quod vbi primùm Regina audiuit, portuum Magistratibus imperauit vt Hispanos omni cum humanitate tractarent, nauesque contra Gallos defenderent, Gerardusq; De-Spesius ex ordine Calatrauæ Eques, Hispani in Anglia Legatus à Gallis timens cum Regina egit, quæ ex eius fide Hispani pecuniam esse credidit, vt noua mandata mitterentur ad naves illas contra Gallos imminentes tuendas. Quibus impetratis, denuò egit vt pecunia illa per Angliam, & deinde mari Antwerpiam securè transmitteretur. Annuit illa, & terra mariq; securitatem promisit. Intereà parùm abfuit quin Galli alteram è navibus abduxissent, nisi Angli repulissent. Consultissimum igitur visum est pecuniam, vt in tuto esset, è navibus in terram exponere. Nec dum tota in terram exposita erat, cùm De-Spesius malè credulus significaret Albano Reginam pecuniæ manum iniecisse. Dumque ille hac de re consulit Albanum, Odetus Castillioneus Cardinalis qui è Gallicis tumultibus huc se subduxerat, Elizabethæ innuit pecuniam illam non esse Hispani, sed Genuensium quorundam Mercatorum, quam in suos vsus in Protestãtium exitium Albanus, mercatoribus invitis, attracturus erat. Hinc inter regni Consiliarios agitatur, an hæc pecunia detinenda. Pleriq; in Belgium transmittendam

Pecunia in Belgium missa detenta

MDLXVIIJ

cùm ille nullum huiuſmodi obteſtationibus locum reliqueret, quin ex Italia, Germania, & Hiſpania pecuniam, & auxiliares copias contraheret,& illa ad Proteſtantes,ne communi cauſa coniunctis deeſſet, qui non iam contra Regem, ſed ad ſui defenſionem arma ſumpſiſſe ſanctè proteſtabantur; centum millia aureorum (quos *Angelos* vocamus) & apparatum bellicum largè ſubmiſit, Galloſq; in Angliam confugientes nullo non humanitatis genere proſequuta eſt, vt etiam & Belgas, quorum magna multitudo,Albano nihil niſi cædem & ſanguinem ſpirante, in Angliam vt in aſylum ſe receperant. Qui Reginæ permiſſu Norwici, Colceſtriæ, Sandwici,Maidſtonæ, & Hamptonæ ſedes poſuerant magno ſanè Angliæ emolumento. Artem enim conficiendi leuidenſas quas *Bayes* & *Sayes* vocant, & id genus alia linea & lanea varia textura primi in Angliam intulerunt.

Elizabetha *Proteſtantibus in Gallia ſubuenit.*

Belgas benignè excipit.

Qui Angliæ benefici.

Ab inſtituto non alienum videatur ſi paucis hîc perſtringam quibus initijs bellum Belgicum hoc tempore proruperit, cuius ſæpiùs neceſſariò meminero; quandoquidem cum rebus & rationibus Anglicis ſit colligatum & implicitum.

Belgici belli initium.

Cùm Hiſpanus ſanguinaria in re religionis edicta in Belgio nullis precibus mitigaret, ſed Hiſpanica Inquiſitione in hominum conſcientias grauiùs ſæuiret, Concilium Ordinum Belgicarum Prouinciarum (quod ad res componendas vnicum & vſitatum erat remedium) haberi vetaret; decretiſq; ex Hiſpania, & non ex indigenarum conſilio, Rempub. adminiſtraret; pauci è fece plebis excitato tumultu, Imagines paſſim per templa furenter diſturbarunt & comminuerunt. Et licèt tumultus iſte ſtatim compoſitus, ille tamen eorum conſilio vſus, qui liberrimæ nationi iugum imponere percupierunt, arrepta occaſione ex priuata paucorum temeritate, publicum rebellionis crimen populo vniuerſo intendit, & (quaſi libertas iam eſſet planè amiſſa) Ferdinandum *Aluarez* Ducem Albanum, hominem efferum ad dominationem inuadendam miſit, qui nullo ſanguine Principem

Dux Albanus.

MDLXVIIJ

pem attingens, in summa præfectura contra patrios mores constitutus, authoritate ordinarijs tribunalibus erepta, novis auditorijs erectis, proceribus à non suis iudicibus damnatis, & è medio sublatis, Hispanorum præsidijs per vrbes & oppida dispositis, arcibus impositis, vicesima rerum soli, mobilium decima in singulas alienationes per vim exactis, diuturnum & exitiosum bellum excitauit.

Pecunia in Belgium missa detenta

Per id temporis magna vis pecuniæ à Genuensibus, & alijs mercatoribus Italis, ex Hispania in Belgium ad rem fœnere faciendam in maiore navi Cantabrica, & quatuor minoribus nauigijs (*Zabras* Hispani vocant) mittebatur, quæ Turio Castelerio Gallo persequente, & Guilielmo Wintero Anglo defendente, in Plymutham, Falmutham & Hamptonam Angliæ portus ægrè euaserant. Quod vbi primùm Regina audiuit, portuum Magistratibus imperauit vt Hispanos omni cum humanitate tractarent, nauesque contra Gallos defenderent, Gerardusq; De-Spesius ex ordine Calatrauæ Eques, Hispani in Anglia Legatus à Gallis timens cum Regina egit, quæ ex eius fide Hispani pecuniam esse credidit, vt noua mandata mitterentur ad naves illas contra Gallos imminentes tuendas. Quibus impetratis, denuò egit vt pecunia illa per Angliam, & deinde mari Antwerpiam securè transmitteretur. Annuit illa, & terra mariq; securitatem promisit. Intereà parùm abfuit quin Galli alteram è navibus abduxissent, nisi Angli repulissent. Consultissimum igitur visum est pecuniam, vt in tuto esset, è navibus in terram exponere. Nec dum tota in terram exposita erat, cùm De-Spesius malè credulus significaret Albano Reginam pecuniæ manum iniecisse. Dumque ille hac de re consulit Albanum, Odetus Castillioneus Cardinalis qui è Gallicis tumultibus huc se subduxerat, Elizabethæ innuit pecuniam illam non esse Hispani, sed Genuensium quorundam Mercatorum, quam in suos vsus in Protestãtium exitium Albanus, mercatoribus invitis, attracturus erat. Hinc inter regni Consiliarios agitatur, an hæc pecunia detinenda. Pleriq; in Belgium transmittendam

MDLXVIIJ tendam censuerunt: ne Hispanus potentissimus Princeps iam satis superq; Anglis infensus, irritaretur. Elizabetha autem certò edocta ab vno & altero pecuniæ proprietario (qui malè metuerunt ne Albanus involaret) illam vniversam ad mercatores & nihil ad Hispanum spectare, qui tantùm ex Hispania exportari permiserat, statuit fiduciaria cautione interposita, à mercatoribus mutuò sumere, quod Principes de bonis in ipsorum portubus deprehensis assolent, & Hispanus ipse nuper factitarat. Et hoc Legato Hispani literas Albani de pecunia illa transmittenda tradenti protestata est, sanctè pollicita se reddituram simul ac certò constaret propriam esse Hispani pecuniam. Quo ipso quidem die, *vz.* XXIX. Decembris, Albanus furenter impatiens in Anglorum bona passim per Belgium inuolauit, Anglosq; captos militari manu asservauit; vt cuivis ex temporis obseruatione innotescere potuerit Albanum hoc contra Anglos in terrorem statuisse, quomodocunq; Regina de pecunia satisfaceret. Illa imperterrita, nihilo segnius Belgas, & eorum merces & naves in Anglia capi iussit, quæ longè plures erant quàm Anglorum quas Albanus in Belgio deprehendit, vt illum seriùs incœpti pœnituerit, qui vulnus quod prinpio facilè sanari poterat, intempestiuè exulceravit.

Anglorum bona in Belgio detenta.

Et Belgarum in Anglia.

Rogeri Aschami *obitus*

Penultimus huius anni dies (digressiunculæ in boni viri memoriam ignoscite) vltimus erat Rogero Aschamo, qui in Eboracensi Comitatu natus, & Cantabrigiæ educatus, inter primos nostræ nationis literas Latinas & Græcas, stiliq; puritatem cum eloquentiæ laude excoluit, Elizabethæ studijs aliquandiu præfuit, eidemq; Reginæ ab Epistolis erat Latinis: Cùm tamen alea & Alectryomachia plus nimio oblectaretur, re tenui vixit & obijt, relictis duobus libris elegantissimis ingenij monumentis lingua vernacula, quorum alterum *Toxophilum*, alterum *Scholarcham* inscripsit. Sed ad rem redeamus.

M. D.

M. D. LXIX.

Die sexto Ianuarij Programma Londini editum est de bonis Anglorum ab Albano detentis, in quo pleraq; iam dicta explicantur, & culpa in De-Spesium conijcitur. Ille Antigramma opponit, in quo innuit Programma illud non à Regina emissum, sed Reginæ nomine à nonnullis qui Hispano iniquiores, & Belgis rebellibus æquiores. Pristinam Reginæ erga Hispanos benevolentiam collaudat, eandem immeritò abalienatam deplorat, non maiorem fidem sibi legato, & Albani literis adhibitam stomachatur, pecuniam illam detineri demiratur, cùm magis interesset Reginæ (vt ipse dixit) pecuniam Hispano contra rebelles suppeditare, quàm detrahere. Deniq; eam, quasi prima iniuriam intulerit, taxat, Albanique factum & se excusat. Nec his contentus libellos famosos spargit, in quibus Reginæ existimationem contumeliosè atterit, sub nomine *Amadis Orianæ*. Vnde reprehensus, custodes ad vnum & alterum diem dati, & illa hæc, & huiusmodi fusè, sed frustrà apud Hispanum queritur.

Programma de bonis detentis.

Antigramma.

Ex hac pecunia detenta nonnulli Angliæ proceres, inter quos Marchio Wintoniæ, Dux Norfolciæ, Comites Arundeliæ, Northumbriæ, Westmorlandiæ, Penbrochiæ, Leicestriæ, & alij in Cecilium causas vt semel atque iterum iam anteà, de pecunia ad Galliæ Protestantes missa, quærebant, reverà autem quòd ægris oculis eius apud Reginam potentiam intuerentur, Suffolciensi familiæ in regni successione fauere suspicarentur; & ne ipsorum conatibus viam obstrueret, vererentur. Occultumque consilium inibant eum in carcerem conijciendi, Throcmortono æmulo suggerente, semel incarceratum pessundandi rationes fore expeditissimas. Sed nescio cuius indicio, Regina hoc opportunè resciuit, & Cecilius structas insidias animosa Principis fortitudine, quæ ipso temporis articulo interveniens nutu eos cohibuit, facilè superauit.

In Cecilium coniuratio.

Simul-

M.D.LXIX

Simulq; illa infregit aliud occultius eorum consilium publicè declarandi Reginam Scotorum indubitatam Angliæ hæredem (contra libellum pro iure Suffolciensis emissum) si quid humanitùs Elizabethæ accideret.

Pecunia repetita.

Ad detentam pecuniam repetendam iam venit ab Albano D'Assonvilius, cumq; literas ab Hispano haberet nullas, Elizabetha ad Consiliarios remisit, quos ille primùm adire recusauit; mox tamen adijt, & auditus, post mensem re infecta redijt.

Emporium Anglorum. Hamburgi.

Mercatores Angli Hamburgũ in Germania tanquam ad nouum Emporium merces convehunt, Albanus omnia omninò commercia cum Anglis interdicit,& nequid in Belgium ab illis invehatur vel evehatur, exploratores instituit,inter quos,I. Storius profugus Anglus Legum Doctor erat sagacissimè diligens, qui priùs in Principis vitam Prestallum impostorem Magicum consuluerat, & de patria inuadenda Albano consilia suggesserat. Sed ille dolo composito in nauem quæ merces Anglicas & libros hæreticos intulisse ferebatur, illectus, expansis mox velis in Angliam erat abductus, vbi posteà vltimo supplicio (vt suo loco dicemus) affectus.

D.Storius interceptus.

Albani in Anglos furor.

Albanus non his contentus, imperat vt nullæ nisi armatæ naues è Belgio prodirent, & Anglis, vbicunque invenerint, manus inijcerent. Quod etiam in Hispania fieri curauit, vbi Angli Mercatores & nautæ, bonis fisco addictis, in Inquisitionem abrepti, & in triremes damnati.

Hispanus rebelliones in Reginam concitare studet.

Iussitq; Hispanus literis ad Comitem Montis Agundi Bœticæ præfectum, ne oleum, alumen, saccharum, aromata, & id genus alia in Angliam exportarentur, ratus si hisce Angli distituerentur, facilè in rebellionem prorupturos, simulq; per clandestinos internuntios cum Duce Norfolciæ,& Ormondiæ Comite agit,vt hic in Hibernia, ille in Anglia Reginæ negotiũ facesserent, quod illi (qua fuerant in Principem fide) ingenuè aperuerunt. Quamprimùm maritimi Angliæ populi hæc comperissent, incredibile est quanta alacritate maria insiluerint, & quàm latè piraticam in Hispanos exercuerint, adeò vt ad eos

cohibendos

cohibendos edicta prodierint, in quibus prohibitum ne quis à deprædatoribus merces emeret. M.D.LXIX *Piratæ cohibiti.*

Nec minùs impeditæ erant hisce diebus in Russia quàm in Belgio res mercatoriæ Anglorum, tàm ex falsa institorum fide, & praua ipsorum inter se, quàm Germanorum & Russorum in eos æmulatione; dum hi de dolo malo & mercium pretio adaucto, Angli qui è societate Moscovitica non erant, & Germani de Monopolio conquererentur. Ad hæc sananda, superiori anno missus erat Thomas Randolphus, qui licèt minùs gratus Imperatori Russico, cùm sedulò de re mercatoria & nihil de fœdere, cuius anno MDLXVII. meminimus, egerit. Illo tamen intercedente, Imperator pro singulari sua in Reginam & gentem Anglicam benevolentia, concessit Anglicæ in Russia societati immunitatem à vectigalibus, libertatem quacunq; vellent per amplissimi Imperij sui Regiones merces distrahendi, & in Persiam, Mediamq; per Mare Caspium exportandi; cùm cæterarum gentium Mercatoribus non liceat mille passus vltra vrbem Moscuam proficisci, domosq; dedit ad funes nauales torquendos, & territoriolum quinq; mill. pass. in ambitu cum syluis ad ferrum conflandum, Anglosq; in *Opprisney*, i. in *delectum semen populi sui* suscepit. *Negotiatio in Russia impedita.* *Anglorum in Russia libertas.*

Nunc illi confidentiùs regiones illas perlustrare cœperunt, per Dwinam adverso flumine remigio & helciario opere nauigijs monoxylis merces Vologdā devehere, inde terrestri septem dierum itinere Yeraslauiam, deinde per Volgam (qui latitudine mille plùs minùs passus patet, & argillaceo solo quercubus & betulis redimitus defluit) ad Astracanam XXX diebus totidemq; noctibus flumine secundo. Ab Astracana verò vbi nauigia construxerunt, magno sanè & memorabili ansu Mare Caspium quod admodum vadosum, sæpiùs traiecerunt; & per vastas Hircaniæ & Bactrianæ solitudines ad *Teuerin*, & *Casbin* Persiæ vrbes penetrarunt, spe certa Cathaiam tandem apperiendi. Sed bella quæ inter Turcas & Persas mox flagrarunt, & barbarorum latrocinia hoc laudabile *Eorum in Russia mercatura.* *Et per mare Caspium in Persia.*

M.D.LXIX dabile Londinensium institutum interruperunt. Imperator autem Randolphum cum lautijs remisit, & cum eo Andream Gregoriwitzium Sauienam splendida sanè pro more gentis legatione, qui lautè à Londinensibus, & honorificè à Regina exceptus.

Legatio Russica in Angliam.

Proposuit ille fœdus quoddam lingua Russica conscriptum, quod ijsdem planè verbis, arcanis literis faciendum ipso præsente, atque in linguam Russicam cum omnibus literis transferendum, Reginæq; manu, Sigillo, & iureiurando muniendum postulauit: necnon vt Regina suum legatum in Russiam mitteret, qui ijsdem verbis literas arcanas Imperatoris sigillo & crucis osculo coràm confirmatas vicissim acciperet. Regina fœdus paciscitur cum clausula *reseruationis*, quoad sibi per fœdera cum alijs Principibus priùs contracta licuerit, ad mutuam opem contra hostes communes præstandam, ita vt nihil contra ius fasq; fieret. Quod si ille quocunque casu solum mutare, vel à domesticis, vel externis hostibus adactus fuerit, illum, vxorem, & liberos omni honore tanto Principe digno excipere & tractare, locum perendinationi commodum assignare, suæ religionis cultum liberè permittere, & facultatem discedendi pro arbitrio sanctissimè verbo Principis Christiani coram Legato, & intimis Consiliarijs promisit & sigillo confirmauit. Hæc enim ille arcanis illis literis summoperè efflagitauerat. Tantum autem abfuit vt hæc homini feroci, cui suus animus, sua libido ius erat, satisfacerent, vt longis literis omnia sua in gentem Anglicam beneficia enumerando indignanter exprobaret, Reginam, quòd legatum cum suo non miserit ad iusiurandum recipiendum, stomachatur, eam quasi sui negligentem, & mercatorum negotijs Principe indignis nimio plùs intentam arguit: quos suis rationibus adversari suspicatus, vt sordidos & lucro potiùs inhiantes, quàm Principum honori cõsulentes contemptim, & contumeliosè perstringit, priuilegia indulta reuocare atrociter minatus. Quod tamen blandis Reginæ literis per Ienkinsonum placatus non fecit; sed eam dum vixit

Fœdus Russicum.

Russi in Anglos indignatio.

Placatur.

M.D.LXIX

vixit vt ſororem diligentiſſimè obſeruauit, de fœdere illo ſolidiùs confirmando ſubinde interpellauit, Angloſq; præter cæteros eximiè dilexit.

Moraiuus *Scotæ amicos opprimit.*

Iam Morauius qui ſpe reſtituendi Reginam Scotorum ipſi Reginæ, Norfolcio, & alijs in Anglia propoſita, ſecurum ſibi in Scotiam reditum paraverat. (Illa enim Scotos eius vitæ inſidiantes cohibuerat, & ne reditum impedirent, iuſſerat.) Vbi primùm Edenburgum venit, nobiles Reginæ addictos quæſito colore conſultandi de eadem reſtituenda convocat. Quò cùm primi advenissent Hamiltonius Dux Caſtri-Heraldi Vicarius Regni à Regina conſtitutus, & Heriſius perſuaſi credulæ Reginæ literis, ille eos dum fraudes timet, circumvenit, cæteriſque quidem ne expectatis, in carcerem condit, & illicò Reginæ fautores omnibus belli iniurijs graviter exagitat.

Rumores contra Morauium.

Hinc rumores per Scotiam latè contra Morauium diſſeminati, ſcilicet eum in pactionem cum Elizabetha veniſſe vt tenellus Scotorum Rex in Angliam educandus traderetur, Caſtra Edenburgi & Sterlinij Anglorum præſidijs firmarentur, Dunbrittonum in Anglorum vſum expugnaretur, Morauius legitimus regni Scotiæ ſucceſſor, ſi Rex ſine ſobole obiret, promulgaretur, regnumq; vt Elizabethæ beneficiarius teneret. Hæc ita increbuerunt, & probabilitate quadam animos hominum per vniverſam Britanniam perculerunt, vt Elizabetha & ſuæ exiſtimationis, & etiam Morauij intereſſe putauerit has maculas abſtergere. Scripto itaque edito hæc à veritate alieniſſima eſſe *verbo regio* declarat, & ab ijs conficta qui vtriuſq; regni tranquillitati invident, nec vllam inter ſe aut ſuos adminiſtros, & Morauium (quam nouit) pactionem verbo aut ſcripto interveniſſe, ex quo poſtremò in Angliam venerit. Comitem autem Lenoxiæ avum tenelli Regis rogaſſe vt Rex, ſi ab improborum machinationibus in Scotia tutus eſſe non poſſet, in Angliam mitteretur. Prætereà aſſeuerat ſe pro falſo reputare, quicquid de pactione inter Moravium & Hertfordiæ Comitem perhibetur, ſcilicet illos mutuam operam ad vtriuſq;

Eos Elizabetha *refellit*

M.D.LXIX

regni Coronam occupandam præstituros. Denique per se non stetisse quo minùs res inter Scotorum Reginam & filiolum nondum sit transacta, vt verò transigatur elaboraturam. Et certè elaborauit,licèt conflictaretur hinc metu ex æmulatione inveterata quæ inter Principes mulieres nunquam moritur, inde miseratione ex humanæ fragilitatis subinde repetita recordatione.

Scota miseretur.

Miserationem hanc Scotorum Regina magis concitavit, metumq́; minuit crebris literis amore plenissimis,in quibus sanctè promisit & pro humanitate quam fuerat experta, & arctissima quæ intercedit cognatione,se nihil in illam molituram,nec cuipiam alteri Principi restitutionem velle debere. Adeò vt Elizabetha cum Morauio, alijsq́ue Scotis per Woodum qui ab Epistolis Morauio, maximoperè egerit de ea in pristinam regiam dignitatem restituenda, sin minùs, vt regio titulo coniunctim cum filiolo vteretur: si nec hoc concederetur, vt tanquàm privata, domi apud suos liberè, securè, & honorificè dies degeret. Verùm Morauium iam summâ rerum potitum nequaquam permouere poterat.

De ea restituenda agit.

Ferebatur his diebus rumusculi aura inter homines melioris notæ, Ducem Norfolciæ Scotorum Reginam in vxorem ducturum,quod pro partium studijs variè expetitum, dum Pontificij hinc suæ per illam religioni, alij per illum Reipublicæ consultum iri sperarent. Certè plurimi qui Reginam à coniugio alienam viderunt, & exteros Principes Angliæ hostes oculos, & animos in Reginam Scotorum, tanquam certissimam Angliæ hæredem conijcere: existimarunt magis ad quietem fundandam, & Scotorum Reginam intra terminos continendam, vt illa Norfolciæ Duci inter Angliæ proceres longè maximo, & nobilissimo, gratia apud plebem pollenti, & in Protestantium religione innutrito coniungeretur, quàm Principi extero qui per eam vtriq; regno periculum facesseret, & vtriusq; hæreditatem adiret,quam in Anglici sanguinis Principe consolidari primis votis exoptarunt, si quid humanitùs Scotorum Regi infantulo accideret.

De nuptijs Norfolcij cum Scota clam deliberatur.

Quem

Quem etiam in Angliam abducere proposuerunt, vt ille verus Angliæ hæres apud Anglos educatus Anglis charior esset, omnis de successione scrupulus tolleretur, Elizabetha nihil à Duce & Scotorum Regina timeret, cùm illum in potestate haberet. Præterea ne quid Dux in illum attentaret, sed chariùs adamaret, statuerunt vt Margareta vnica Ducis filiola eidem de futuro desponderetur. Inter hos fuerunt Arundeliæ, Northumbriæ, Westmorlandiæ, Sussexiæ, Penbrochiæ, Southamptoniæ Comites, Baronesq́; complures, & ipse etiam Leicestrius, an falsò & insidiose in Ducis perniciem, incertum, qui tamen omnes rem priùs Reginæ communicandam, eiusq́; arbitrio permittendam censuerunt. Vtque leges illa præscriberet, quibus suæ ipsius, religionis, & regni saluti atq; securitati plenissimè consuleretur. Sed rem habe summatim, si placet, ab ipsa origine, ex ipsius Ducis scripta confessione quam vidi, & Commentarijs Episcopi Rossensis, qui huius negotij pars maxima fuit. M.D.LXIX

Prima harum nuptiarum mentio.

Cùm Delegati anno superiori Eboraci convenirent, Lidingtonius, & Episcopus Rossensis, inter aucupandum cum Duce egerunt de nuptijs inter eum & Reginam Scotorum contrahendis, vt posteà Morauius ipse apud Hamptonam Regiam. Hic in privato cum Duce colloquio, & etiam cum alijs nonnullis, simulauit se nihil magis in votis habere, quàm vt rebus in Scotia compositis, Scotorum Regina soror sibi charissima in pristinam authoritatem restitueretur, modò illa subditos in pristinam gratiam verè & ex animo reciperet, omnibus vtrinq́; offensionibus obliteratis: Vereri tamen, si illa pro suo arbitrio virum sibi adsciceret è Gallia, Hispania, vel Austria, ne iniurias acceptas vlcisceretur, religionem in Scotia receptam mutaret, & magnum Angliæ periculum conflaret. Ad hæc præuertenda, omnem operam pollicitus est, vt illa quæ primùm puero, posteà iuveni improuido, & deinde furioso nupserat (ita enim se verba habuerunt) nunc tandem Duci, viro maturo iudicio, matrimonij vinculo coniungeretur, quod vtriusque regni tran-

Morauij propositio ad Norfolcium.

M.D.LXIX

tranquillitati, vtriusque Principis securitati, & religionis firmamento inprimis cederet, cùm ille, qua fuit in Reginam Angliæ obseruantia, fœlicius Scotiam in amicitia Anglorum contineret, & Reginam Scotorum faciliùs ad veram Religionem, quam ille fuerat amplexus, perduceret.

Hæc eadem Morauius etiam Reginæ Scotorum per Robertum Meluinum occultè impertijt, & ad eadem conficienda operam perofficiosè detulit. Dux autem respondit, nihil se posse de nuptijs illis statuere, priusquàm illa crimina obiecta elueret. Roffensis tamen sedulò quantum poterat quodammodo nolentem pertraherere non destitit.

Throcmortoni *consilium*.

Paucis pòst diebus Nicholaus Throcmortonus in Regiâ Westmonasterij Ducem conuenit, cui singulare studium in omni officij genere professus, significat se intellexisse Leicestrium cum Duce acturum de matrimonio inter eum & Reginam Scotorum, quod nouum sibi Throcmortonus dixit, cùm easdem nuptias ipse Leicestrius non ita pridem ambijsset. Ducem verò amicè monuit, si id ageretur, vt Leicestrio, qui anteà ambierat, hujusmodi nuptiarum honorem deferret, sin ille vehementiùs instaret, vt abnueret, eò quòd Scoti illã plurium criminum insimularint. Ego tamen, inquit Throcmortonus, inprimis opto vt illa tibi connubio coniungatur, tùm vt veræ religioni consulatur, tùm vt non aliunde quàm à Regina nostra illa tota dependeat. Hoc tamen præmoneo, si quid hac in re egeris, Leicestrius tibi consilio præeat, tu enim per te haud facilè Reginæ assensum consequaris.

Vno & altero pòst die Leicestrius rem Duci proposuit, qui iuxta ac Throcmortonus præmonuerat, respondit, cùmque ad crimina perventum, Leicestrius illa extenuavit, idq; ex fide Richardi Candishi, cuius operam etsi suspectam, Duci commendavit. Leicestrius deinde rem Penbrochio communicat, & Dux Arundelio. Illi vnà cum Throcmortono literis suis Ducem Reginæ Scotorum

rum in maritum (quod & Morauius antè fecerat, commendant) Ipſe etiam Dux datis literis amorem ſuum ſingularem teſtificatus omne ſtudium amantiſſimè defert. Iam inde quaſcunque ad illam ſcripſit, & ab illa accepit literas, illis impertit, & crebra colloquia de ratione matrimonij ineundi cum Roſſenſi habent, & per Richardum Candiſhum hos articulos Leiceſtri manu conſcriptos Reginæ Scotorum propoſuerunt menſe Maio MDLXVIII. *Illa nihil moliretur quod ſit fraudi Reginæ Angliæ, aut liberis ex ea natis in ſucceſsione regni Angliæ, fœdus offenſionis & defenſionis inter regna iniret, religionem Proteſtantium in Scotia conſtabiliret, Scotos qui iam adverſantur, in gratiam reciperet, aſsignationem regni Angliæ Duci Andium factam reuocaret, aliquem è nobilitate Anglica in virum adſumeret, nominatim Ducem Norfolciæ inter Proceres Angliæ longè nobiliſsimum.* His ſi adſentiret, promiſerunt ſe effecturos vt Regina Angliæ etiam conſentiret, illa in regnum propediem reſtitueretur, & in ſucceſſione Angliæ confirmaretur. Hæc illa promptè admiſit, niſi quod de fœdere nihil reſpondere poſſet, Galliæ Rege inconſulto. Aſſignationem verò nullam Andium Duci factam eſſe proteſtatur, curaturam tamen (ſi hoc poſtularent) vt Andinus renuntiaret. Monuit vt, ante omnia, aſſenſum Reginæ procurarent, ne res in ſuum & Ducis detrimentum verteret, quod in Darlianis nuptijs ſine eius aſſenſu contractis illa priùs experta. Illi tamen priùs animos plurium nobilium tentandos cenſuerunt, quorum plerique aſſenſum ita præbuerunt, *modò Regina non adverſaretur*, Nec improbarunt quidem Gallus & Hiſpanus, ſolummodo à Morauio timebant, ne qui primus rem propoſuerat & omnem operam pollicitus erat, primus impediret. Veruntamen in hanc ſententiam convenerant, vt Lidingtonius, qui tunc expectabatur, Elizabethæ animum primus tentaret. Interim Dux quicquid hac de re actum Baroni Lumleio impertit, ægrèque à Leiceſtrio obtinuit, vt alios quoſdam amicos de hac re conſuleret; paulò tamen pòſt cum Penbrochij aſſenſu etiam Cecilio rem aperit.

Quo

M.D.LXIX

Articuli de nuptijs Scotæ propoſiti.

Illa dimittit.

M.D.LXIX

De Scota liberanda consilium.

Quo quidem tempore Leonardus Dacræus suscepit cogitationem captiuam Reginam è custodia qua tunc Whinfeldiæ in Comitatu Derbiæ sub Comite Salopiæ asseruabatur, subducendi. Northumbrius consilij particeps hoc Duci significavit, sed ille fieri prohibuit dum timeret ne illam Hispano in vxorem traderent, & speraret Elizabethæ assensum breui elicere.

Regina de his nuptijs edocta.

Mox harum nuptiarum rumor per mulierculas aulicas quæ statim amatoria sagaciter odorantur, ad Reginæ aures clariùs peruenit. Quod cum Dux comperisset, obnixè ipse cum Leicestrio, & per Penbrochium & Throcmortonum agit, vt Reginæ protinùs res proponeretur. Ille moras nectit & procrastinat quasi opportunum tempus præstolaturus. Cecilius autem Ducem iam animo anxium admonet vt ipse rem Reginæ explicaret, quò & ipsi & Reginæ omnis scrupulus quamprimùm eximeretur. Leicestrius contrà, qui promittit se rem propositurum Reginæ rusticanti; sed dum in alium atque alium diem blandè differt, Regina ad Farnhamiam Ducem mensæ adhibet, & falsè submonet *Vt caueret, cui puluino caput inclinaret.* Tichfeldiæ tandem Leicestrius malè se habuit, vel certè simulauit. Reginæ invisenti, consolatione permulcenti, & deprehendenti spiritum & sanguinem ex timore intrà retrahi, cum suspirijs & lachrimis culpam deprecatus, rem totam ab origine explicauit.

Leicestrius rem aperit.

Ducem deterret.

Quo tempore Regina Ducem in ambulacrum advocauit, grauissimeque reprehendit, quòd, ipsa inconsulta, Scotorum Reginam in matrimonium postulasset: iussitque pro fide quam Principi debuit, vt incœpto absisteret. Promisit ille libens lubensque, nec dubitauit asserere (quasi eam planè negligeret) proventus suos in Anglia non multò esse minores quàm Regni Scotorum iam miserè bellis exhausti; necnon cùm in Sphæristerio suo Norwici esset, se nonnullis regibus quodammodo æqualem sibi videri. Verùm iam inde animo fractiori esse cœpit; cumque Reginam vultu & voce indies infensiorem, Leicestrium quodammodo abalienatum, & plures nobiliores

M.D.LXIX

Ille ex aula se subducit.

nobiliores salutatione vix reddita, & sermone statim abrupto, à familiaritate sensim se subducere perspiceret; venia non impetrata Londinum cogitans diuertit ad Penbrochium, qui bene sperare iussit,& nonnihil solatij præbuit. Et eodem ipso die Elizabetha Scoticum Legatum de Regina captiua liberanda interpellantem indignanter reiecit, iussitq; vt illa tranquillè se gereret, ne eos quibus maximè innititur, sine capite truncos propediem videret.

Cecilius rem expiscatur.

Cùm iam rumor ille de nuptijs magis magisq; caleret, & Regis Galliarum Orator Reginæ Scotorum libertatem (magis suasu quorundam Anglorum, quàm iussu Regis Gallorum, vt mox compertum) maximoperè vrgeret; suspitiones novæ vndiq; arreptæ fuere, & Cecilius qui rei publicæ & religioni sedulò semper excubauit, intentum animum habuit, vt rem indagaret. Egit itaq; per literas cum Sussexio Septentrionalis plagæ Præside qui Duci intimus & necessitudine coniunctissimus,vt si quid de Ducis nuptijs intelligeret,Reginam faceret certiorem. Quid responderit, me latet. Cumq; observatum fuisset Ducem cum Moravio Scotiæ Prorege secreta colloquia ad Hamptonam Regiam subinde conseruisse, Georgius Carius Baronis Hunsdonij filius submissus est ad Moravium, vt eliceret si quid Dux illi de his nuptijs impertijsset. Dux intereà territus rumore falso dissipato rebellionem in Septentrionali plaga concitatam esse, & certior à Leicestrio factus illum incarcerandum fore, in Norfolciam secesit,dum tempestatem impendentem amici aulici interim auerterent,(qui hoc promiserunt)& ipse supplicibus literis infensum Reginæ animum emolliret. Adhibiti autem erant qui eius motus & conatus, etiam & nutus obseruarent. Cùm nihil solatij apud suos reperiret, & Heidonus, Cornwallius, alijq; è primarijs eius tractus viri suaderent,vt ad Reginæ misericordiam si sibi malè conscius esset, confugeret, in ancipites curas distractus fluctuauit. Aula interim suspicioso metu ne ille in rebellionem prorumperet, tota erat suspensa, deliberatumque

Norfolcius in Norfolciam se confert.

Hinc in aula trepidatur.

M.D.LXIX

ferunt si hoc faceret, Reginam Scotorum illico è medio tollere.

Ille autem ex innata bonitate & optimæ mentis conscientia in nullam Maiestatis legem peccasse, (Illam enim Henrici VIII. de non ducendis Regis sororum, aut fratrum, aut amitarum liberis clam Rege, sub pœna læsæ Maiestatis, Edwardus VI. refixerat) necnon ex timore ne duriùs cum Regina Scotorum ex suspitione ageretur: amicis in Aula dat literas quibus metu carceris subduxisse se domum significat, vt tempore & absentia remedium contra malignos rumores, qui pronis in aula auribus semper excipiuntur, compararet; culpamq; demisissimè deprecatus, illico se itineri aulam versus accingit.

Ad aulam redit.

In reditu, ad S. Albani, Owenus Arundelliæ Comitis famulus clam à Throcmortono, & Lumleio qui iam in custodia, missus; admonet vt ipse culpam in se omninò susciperet, nec in Leicestrium, aut alios derivaret, ne ex amicis inimicos redderet. Ibi Edwardus *Fitz-Girald* Comitis Kildariensis frater (cohortis nobilium stipatorum subpræfectus) obuius excepit & Burnhamam ad III. à Windesora milliare (vbi tunc Regina egit) abduxit. Quarto pòst die, Abbas Dunfermelini literas à Morauio Scotiæ Prorege Reginæ tradit, in quibus significauit Ducem ad Hamptonam Regiam secretò cum ipso egisse, vt eius cum Scotorum Regina connubio faueret, nisi verò faueret, interminatum fuisse; se fauturum promisisse, vt insidias in vitam à Nortono quodam dum rediret, structas anteveniret, à quo & alijs Dux securitatem redeundi spopondit; & paulò pòst Ducem per literas furtiuis notis conscriptis ab ipso petijsse vt connubio assensum præberet suum. Ad hæc Ducem per Boidium significasse quòd nunquam Scotorum Reginam desereret; insuper eiusdem Reginæ ministros Proregi quodammodo persuasisse Elizabetham in connubium consensisse, necnon spem regni Angliæ proposuisse. Deprehendit etiam Elizabetha, illam quibusdam Angliæ Proceribus intimasse vt in suas partes pelliceret, se id moliri quod

Morauius *rem aperit.*

Regi-

Reginæ ſit ſecuritati,& vtriuſque regni ſaluti certiſſimæ. M.D.LXIX

Dux, qui occultè & cautè literarum commercia (quæ ſubmiſſæ in lagenis cerviſiarijs) cum Epiſcopo Roſſenſi, Leiceſtrio, & Throcmortono habuit,ſub hoc tempus de hoc cum Scotorum Regina connubio, & clandeſtinis cum Epiſcopo Roſſenſi colloquijs examinatus,pleraque confeſſus, ad arcem Londinenſem ſub cuſtodia Henrici Nevilli Equitis aurati mittitur,aſperiùs reprehenſus quòd venia non impetrata aulâ diſceſſerat, & inſimulatus quaſi rebus nouis ſtuderet. Biduò poſt Epiſcopus Roſſenſis itidem examinatur, & Robertus Ridolfus patritius ille Florentinus quo Roſſenſis & alij familiariter vtebantur, Franciſco Walſinghamo cuſtodiendus traditur. Penbrochiæ Comes domi ſuæ ſe continere iubetur & privatæ examinationi ſubijcitur. Eius tamen nobilitati & ſenectuti datur ne confeſſio in ſcripta redigeretur,cùm hoc peteret eò quòd ſcribere neſciret.Proceres aliquot è Regia ſubmoventur, quaſi conſcij, qui ſupplices confeſſi ſe cum Duce in nuptias conſenſiſſe, quas Morauius primùm propoſuerat; ita tamen vt Dux, Regina Scotorum, & ipſi rem ad Reginam referendam ſenſerint, priuſquam contraherentur,delicti veniam petierunt: Similitèr Northumbriæ & Weſtmorlandiæ Comites huius conſilij particpies, ſe Suſſexio Septentrionalis plagæ Præſidi ſubmiſerunt, & vt pro ipſis apud Reginam intercederet, obſecrarunt. Varij etiam libelli prodierunt contra has nuptias, contra Reginam Scotorum, & ius quo illa Angliam vt proxima hæres vendicabat: tanta ingeniorum procacitate, vt Regina ſtatuerit ſeuero edicto prohibere, & Roſſenſi Epiſcopo reſpondere connivens permiſerit. Qui librum ad Reginæ ſuæ honorem, ius ſuccedendi, & muliebre imperium(nam & hoc impugnabatur) aſſerendum ſtatim oppoſuit ſub nomine Morgani *Philips*. Argumenta verò pro ſucceſſionis iure ſe ab Antonio Browno Primario in *Communibus Placitis Iuſtitiario*, & Carello iuris Anglorum conſultiſſimis clàm hauſiſſe poſtea in Commentarijs ingenuè agnovit.

Norfolcius cuſtodiæ datur.

Et alij.

Conſcij culpā deprecantur.

Libri aduerſarij de his nuptijs.

M.D.LXIX

Chapinus Vitellius *in Angliam cur venit.*

His diebus venit ab Albano Chapinus Vitellius Marchio Cetonæ cum obsoletis Hispani literis specie componendi lites de commercijs, revera vt observaret successum rebellionis iam futuræ, militibusque præesset, quos è Belgio Albanus clàm promiserat; qui etiam ad portus explorandos *La-Mottum* Dunkirkæ præfectum (quod ipse posteà testatus) nauicularij habitu præmiserat. Cùm autem deprehensum esset hunc Marchionem tantùm substitutum ab Albano, qui & ipse vicaria potestate substitutus, dubitatur an cum eo tanquam Legato ageretur. Attamen vt Hispani legatum se velle agnoscere Regina significavit. Verùm cùm non aliam ille ostenderet authoritatem, quàm pecuniam detentam repetendi, illa pacis percupida monuit, vt ampliorem authoritatem ad res componendas compararet. Quam dum expectat, fama de rebellione in Septentrionali plaga regni proruptura increbescit.

Rebellio Septentrionalis.

De hac, vt rem altiùs repetam, Autumno ineunte, pertenuis rumor exortus erat, qui primùm neglectus quòd sine capite, mox auctus ex frequentibus Comitum Northumbriæ, Westmorlandiæ, & aliorum coitionibus, adeò vt Sussexius Præses eos accersitos de rumore isto sciscitaretur. Qui se inaudisse non diffitebantur, verùm conscios esse pernegabant, vitamque contra quoscunque rebelles pro Regina multis magnisq; obtestationibus devovebant. Hinc domum remissi, etiam cum potestate in Authores huiusmodi rumoris inquirendi. Nihilominùs adeò rumor ille rursus invaluit, vt Regina de tantis viris nihil temerè credendum rata, illos per Sussexium iuberet Londinum quamprimùm accedere ad omnem suspicionem dimovendam. Sussexius tamen, nescio quo consilio, ipsum adire iussit tanquam de provinciæ negotijs cum illis consulturus. Illi primùm tergiversantur, mox planè adire abnuunt. Hinc Regina festinatò literis peremptorijs omni excusatione deposita, statim coràm comparere iubet, vt vel à rebellione omninò absterreret, vel in rebellionem protinùs proruerent, priusquàm

M.D.LXIX

quàm copias contraherent, & res maturesceret: Cohortes enim auxiliares tùm à Scotis coniuratis, tùm ab Albano ad *Hertilpolum* in Dunelmensi Episcopatu portum exponendas operiebantur, vt posteà innotuit.

Quamprimùm Northumbrius literas perlegerat, homo facili ingenio, sibi malè conscius, Romanæ religionis perquàm studiosus, iniuria, quam ille interpretabatur, de diuite æris vena in suo solo ex iure Maiestatis, siue *Prærogatiuæ in fodinis Regalibus abiudicata* exacerbatus; & eximia tamen Regiæ clementiæ spe sustentatus, ancipiti cura fluctuabat, an Reginam adiret, an fuga sibi consuleret, an in rebellionem prorumperet. Fluctuantem & pauidum vt amici & famuli in rebellionem iam parati senserint, intempesta nocte ex improuiso interpellant, clamitantes Oswoldum Vlstropum, & Vaugharum inimicos adesse cum armata manu qui captivum abriperent, Ne sibi, ne suis, ne religioni patrum deesset, obtestantur, Catholicos per vniversam Angliam ad Romanam religionem asserendam iam esse accinctos asseuerant, campanas per pagos tumultuariò ordine præpostero ad multitudinem concitandam pulsant. Ille trepidus è lecto ad pergulam in viuario iuxta Topcliffum se recipit; & nocte insequente Branspethum, ædes Comitis Westmorlandiæ, vbi plures rei non ignari iam convenerant.

Rebellium prætextus.

Etenim vt multitudinem imperitam contraherent, alijs imperarunt vt armati se coniungerent ad Reginam tutandam, alijs innuerunt vniversos Angliæ Proceres secum ad Romanam religionem restaurandam conspirasse, alijs se necessariò adactos vt arma sumerent ne prisca Angliæ nobilitas à novis hominibus conculcaretur, & patria exteris in prædam proderetur. Hinc apertè in rebellionem proruunt, & publicam regni pacem iam annos vndecim sub Elizabetha inconcussam primi turbant, Nicholao Mortono Presbytero strenuè impellente, qui à Pontifice R. missus vt denuntiaret Elizabetham hæreticam esse, & inde *omni Dominio & Potestate* excidisse.

In rebellionem prorumpunt.

Eorum Declaratio.

Pro-

M.D.LXIX

Protinusq; scripto proposito declarant, *Se arma sumpsisse non alio consilio, quàm vt maiorum religio restitueretur, Consiliarij praui à Regina submouerentur, Dux, & alij proceres fideles de gradu deiecti in libertatem & gratiam reducerentur; in Reginam autem nihil moliri, cui obsequentissimos subditos se esse, & semper fore deuouent;* literasq; ad Pontificios circumquaq; per regnum missitant, vt vires coniungerent. (*Ad Pontificios literæ.*) Tantum autem abfuit vt se consociarint, vt pleriq; acceptas literas cum latoribus ad Reginam transmiserint, suamque singuli ex omnibus regni partibus operam, & opes contra illos, & ipse etiam Norfolcius, certatim obtulerint. Adeò vt summam certè & singularem subditorum fidem in ipsam perspexerit, & hoc nomine divinam benignitatem gratissimo animo agnouerit.

In libros sæuitia. Rebelles Dunelmum Episcopalem sedem vicinam primùm adeunt, vbi sacra Biblia, & Liturgiæ libros lingua Anglica in Ecclesijs repertos dilacerant & proculcant. Inde Missam vbiq; celebrantes, paruis itineribus sub signis, in quorum alijs depicta erant quinq; vulnera Christi, in alijs Calix Eucharisticus, (*Vexilla.*) Richardo Nortono sene nobili & venerabili canicie Crucem cum labaro præferente, turmatim vsque ad *Cliffordmore* haud procul à Wetherbeia progressi. XII. rebellionis die exercitum (*Numerus.*) recensent; nec plures quàm sexcentos equites, & IIII cIↃ pedites numerant. Vbi cùm certò comperissent Scotorum Reginam (ad quam liberandam arma potissimùm induerant) à Tutburia Couentriam vrbem munitam esse abductam sub custodia Comitum Salopiæ, & Huntingdoniæ, Sussexium, à latere validum in eos conscripsisse exercitum, Georgium *Bowes* à tergo delectum habuisse, & *Bernardi Castrum* firmasse, Baronem Scropum, Cumbriæq; Comitem Carleolum communiuisse, & manum militarem contrahere; signa retulerunt, & (*Recedunt.*) eandem ferè viam remensi, ad *Rabiam* Comitis Westmorlandiæ ædes primarias deuenerunt. Vnde digresi, Castrum Bernardi arcta obsidione incinxerunt, quod, (*Bernardi Castrum capiunt.*) fame vrgente, deditione breui cœperunt, Georgio *Bowes* cum

M.D.LXIX

cum fratre Roberto, & præsidiarijs militibus cum armis ex pacto dimissis.

Quo ipso die, cùm iam anteà patriæ proditores voce præconis declarati essent, Sussexius in eos cum VII cIↄ militum signa mouet, Edwardo Comite Rutlandiæ, Hunsdonio, Euero, & Willoughbeio Parhamio Baronibus comitatus. Cùm ad Aclandiam ventum esset, rebelles trepida fuga ad Hexhamam se proripuerunt, & protinus per avia palantes, ad Castrum *Naworthum*. Vbi audito, Comitem Warwici, Clintonumq; Maris Præfectum cum XII millibus ex australi Angliæ parte festinanter insequi; duo Comites cum pauculis (cæteris inscijs) in Scotiam vicinam illico se subduxerunt. Northumbrius ad *Harclawe* in tuguriolis delituit inter *Graihamos* famosos prædones, à quibus Morauio posteà proditus. Westmorlandius latebras apud Carrum Fernihurstium, & Buchluium invenit, tandemque in Belgium cum alijs Anglis euasit, vbi exili ab Hispano pensione, vitam satis inopem ad senectutem traxit. Reliqui dissipati fuga & latibulis saluti consuluerunt. Ad terrorem sexaginta sex pedanei Magistratus, & alij Dunelmiæ suspensi, inter quos Plomtreus Sacerdos fuit notissimus. Eboraci supplicio affecti erant, Simon Digbeius, I. Fulthropus, Thomas Bishopus, Robertus Penemanus; & Londini pòst aliquot menses Christophorus & Thomas Nortoni, & nonnulli alij alibi.

Fugiunt.

Nonnulli supplicio afficiuntur.

Posteà qui ex rebellibus clarissimi læsæ Maiestatis conuicti & proscripti fuerunt, nominatim Carolus Comes Westmorlandiæ, Thomas Comes Northumbriæ, Anna Comitissa Northumbriæ, filia Henrici Comitis Wigorniæ, Edwardus Dacræus *de Morton*, Io. Neuillus *de Leuersege*, Ioannes Swinbornus, Thomas Markenfeldus, Egremondius Ratcliffius Comitis Sussexiæ frater, Christophorus Neuillus, Richardus Nortonus *de Norton Coniers*, Christophorus Marmeducus, & Thomas è familia Nortonorum, Robertus & Michael Tempesti, Georgius Staffordus, & quadraginta plùs minùs alij, natalibus

Alij proscribuntur.

M.D.LXIX

talibus clari. Horumq; convictio & proscriptio proximo Parlamento confirmata. Reliquis qui fundos non habuerunt, & è regno non profugerant, noxa erat remissa. Ita huius rebellionis flamma breui tempore extincta est, Chapino Vitellio qui conscius, vt dixi, apud Reginam & Proceres palam demirante; tacitè verò indignante, tam subitò & tam facilè extinctam fuisse, eiusq; in Angliam adventum irritum cecidisse.

Noua rebellio.
* Picts Wali

Ex obruto huius rebellionis incendio novus quasi de cineribus igniculus *Nawortbi* in Cumbria iuxta * *Vallum Seueri* prorupit, à Leonardo Dacreo, Guilielmi Baronis Dacrei *Gillesландij*, filio secundo-genito accensus. Hic (cùm Baro Dacreus nepos è fratre natu maiore adolescentulus, vt dixi, expirasset) iniquissimo animo tulit opimum patrimonium neptibus quas Norfolcius socer suis filijs desponderat, ex lege obvenisse: litem contra neptes intenderat, quæ, cum ex voto non procederet, clàm cum rebellibus consilia sociauit, & Scotorum Reginam custodia eripere frustrà tentauit. Cùm autem illi rebellionis signa sustulissent, priusquàm putaret, & patriæ hostes declarati, dum ille in aula; ad Reginam salutandam admissus, omnem operam contra rebelles detulit, eoque nomine domum remissus. In itinere (vt posteà deprehensum est) consilia cum illis per internuntios impertijt, animumque addidit, multa à Legatis exterorum Principum pollicitus, & inter alia se (collectis Reginæ nomine militibus) Baronem Scropum Limitis Occidui Præfectum, Episcopumque Carliolensem è medio sublaturum. Quod cùm efficere non posset, fugientes Comites literis cõmendatitijs ad Scotos persequutus, Castrum *Greistochum*, aliasque Dacreorum ædes occupauit, Castrum *Nawortbum* tanquam sui iuris communiuit; contraxitque obtentu sua defendendi, & rebellibus obsistendi, tria millia limitaneorum prædonum, & alios qui Dacreorum nomini eo tractu longè clarissimo erant devotissimi.

Contra hos Baro Hunsdonius cum Veteranis præsidiarijs

M.D.LXIX

diarijs Berwici signa mouet: Illi munimentis non confisi obviàm procedunt, & triquetra acie equitibus circumpositis ad *Geltum* fluviolum excipiunt. Pugnatum sanè vtrinque acriter, & Leonardus (gibbosus licèt) nihil non fecit quod in duce fortissimo requiratur, sed plurimis suorum cæsis, victoriam haudquaquam lætam Hunsdonio reliquit, & in Scotiam proximam se recepit. Vnde breui in Belgium transmisit, & Louanij diem supremum inops obijt: Vt pater qui moriens ei tristia propter inobedientiam imprecatus erat, non falsus videatur. Hunsdonius castra recepta Norfolcij famulis custodienda commisit, & Regina multitudini quam in rebellionem excitarat, criminis gratiam publicato edicto fecit.

Pugna fusi.

Quamvis illa hac rebellione domi implicata, Protestantibus tamen Galliæ non defuit, rebus eorum iam propè deploratis. Principes enim eiusdem professionis ad communem causam tutandam hortata, pecuniam, Navarreæ Reginæ monilibus pignori acceptis, suppeditauit, permisitque Henrico Champernouno (cuius patruelis Gawinus Comitis Montgomerij filiam in vxorem cœperat) in Galliam turmam centum equitum volonum nobilium ducere, qui vexillo inscripsit FINEM DET MIHI VIRTVS. Inter quos erant Philippus Butshidus, Franciscus Barcleius, & Walterus Raleghus, admodum adolescens iam primùm fatis monstratus. Hæc Gallum non latuerunt, qui, vt Angliæ opes in Protestantium subsidium redundantes vel exhauriret, vel saltem aliorsum deriuaret, statuit novum belli incēdium contra Angliam in Scotia excitare, sublevando Scotos qui pro Scotorum Regina Dunbritonium arcem tenuerunt. Et ad hoc Sebastianum Martiguium bellica laude florentem destinauit, sed illo in obsidione *S. Ioannis D'Angeli* sclopeti ictu extincto, hoc consilium prorsus evanuit.

Elizab. *reformatis in Gallia auxiliatur.*

Nec Hibernia hoc tempore rebellionibus vacauit. Edmundus enim & Petrus *Boteleri*, Comitis Ormondiæ

Rebellio in Hibernia.

M.D.LXIX

fratres, qui vicinos in Momonia iniuriosiùs tractauerant, legibus parere recusarunt, deprædationibus, & incendijs bonos ciues infestarunt,& cum Iacobo *Fitz-Moris* è familia Desmonia, *Mac-Arti-More*, *Fitz-Edmundo* Seneschallo Imokelliæ, & alijs qui cum P.P. Romano & Hispano de asserenda religione & deturbanda Elizabetha Hiberniæ regno sategerant, fœdus inierunt. Vnde perduelles denunciati, & Petrus *Carew* senior eos varia fortuna velitationibus exercuit. Nihilominùs contractis perditorum numeris Kilkenniam obsiderunt, ciuesque vxorem Warrhami *S. Legeri* in manus tradere iusserunt, sed à præsidiarijs erumpentibus repulsi, miserè regionem circumquaque deuastarunt. Ad hanc seditionem inflammandam, venit occultè ab Hispano Ioannes Mendoza, & ex Anglia ad extinguendam Comes Ormondiæ qui persuasit fratribus vt se submitterent. Illi tamen in carcerem coniecti, verùm ne iudicio sisterentur, quod eorum scelera efflagitarunt, impetrauit apud Reginam assidua Comitis intercessio, qui ægerrimè tulit eiusmodi maculam per eos nobilissimæ familiæ esse aspersam, & sanguinis etiam necessitudo inter eos & Reginam, quæ subinde illibatam huius familiæ nobilitatem in suam gloriam trahere gaudebat. Rebellionis autem reliquias Prorex per Humfredum Gilbertum acriter persequutus, brevi dissipauit.

Sedatur.

In Vltonia etiam tumultuatum Turlogho *Leinigh* modò in bellum, modò in pacem pro sua leuitate, & administrorum lubidine præcipite. Verùm eum in officio continuerunt non tam Angli præsidiarij, quàm Hebridiani subinde ex macris illis Insulis in eius agros effusi. Contra quorum in illa parte incursiones magna vis pecuniæ ad oram maritimam communiendam ex Anglia subinde mittebatur: sed frustrà, ex infœlicitate quadam tàm Angliæ quàm Hiberniæ communi, vbi ad publica opera eiusmodi homines plerumq; se ingerunt, & admittuntur, qui publica privatis sordidè postponunt.

Hiberniæ infœlicitas.

ELI-

ELIZABETHA ANGLIÆ, &c. REGINA.

PARS SECVNDA.

M. D. LXX.

Moráuius Scotam sibi tradi petit.

REBELLIONE iam in Anglia extincta, Morauius Scotiæ Prorex sedulò egit, vt Scotorum Regina sibi in manus traderetur, eoque nomine & obsides obtulit, & Northumbrium, Westmorlandiumq; restituere promisit; effecitque, vt Rossensis Episcopus tanquam rebellionis author, in custodiam apud Episcopum Londinensem traderetur. Deinde vt Elizabetham beneficio demereretur, Mense Ianuario in limitaneas Scotiæ versus Angliam provincias cum exercitu ingressus ad Anglos rebelles indagandum, pauculos, illosque nullius notæ intercepit; tandemque Northumbriæ Comitem apud limitaneos prædones latitantem hospitis indicio invenit, ad Lacum Leuinum custodiendum misit, limitaneosq; graviter afflixit.

Rebelles Anglos persequitur.

Occiditur.

Eodem autem mense, cùm iam magnis laboribus perfunctus, securo animo videretur, Limnuchi (*Lith*-

M.D.LXX.

quo vulgus vocat) ex insidijs globulo plumbeo infra vmbilicum dum per plateam equitaret, transfossus occubuit. Percussor erat Hamiltonius, qui in Galliam mox evasit, & annos aliquot superfuit, subinde protestatus se privatam de Morauio vindictam sumpsisse, postquàm patientia ad iniurias diutiùs obdurescere non potuisset. Moravius enim hominem quòd à Regina steterat, proscripserat, & carcere condiderat, patibulum subinde minatus, donec prædiolo quod per vxorem obvenerat, Moravij clienti cederet. Vnde vxor mente capta, & ille in furorem versus, carcere effracto, cædem admisit. Nec persuaderi posteà poterat in Gallia cùm homo ad facinus promptus videretur, vt in Admirallum Colinium idem auderet, dictitans, se iusti sui doloris fuisse vindicem, cuius pœnituit; alieni verò, nec prece ne pretio vnquam futurum.

Varia de eo indicia.

Multus hinc de Prorege sublato per Britanniam sermo, plurimis vana mirantibus; vtique somnium matris eius, postquam furtiuo congressu à Rege Iacobo v. compressa, de Leone & Dracone in eius vtero cõfligentibus. Apud prudentiores pro partium studijs, ab alijs ob religionem Rom. è Scotia profligatam, Regem puerulum conservatum, iustitiam æquabiliter administratam, & munificentiam in viros doctos, & Buchananum inprimis, laudatus. Contrà ab alijs culpatus, quasi religionem integumento sumpsisset, vt ex Ecclesiæ spolijs se suosque expleret, atque in sororem Reginam optimè meritam iniuriosissimè ingratus, muliebri imbecillitati inhumanè insultasset. Et hi ex suis suspicionibus & coniecturis, pravoque multorum Nothorum ingenio augurabantur, quasi filio minimè parciturus esset qui matrem regno exuerat. Ipsa Scotorum Regina indoluit illum tam repentina & violenta morte præreptum fuisse, priusquam vt dixit, peccata in Deum, patriam, & Principem seria pœnitentia expiasset. Angli verò quotquot Norfolcio studuerunt, vt vafrum simulandi & dissimulandi artificem, quantùm ausi incusarunt.

Nocte

M.D.LXX.

Scotorum & rebellium in Angliam incursio.

Nocte quæ Proregis cædem subsequuta est, Thomas Carrus Fernihurstius, & Walterus Scotus Buchluius, viri inter limitaneos Scotos fortissimi, Scotorum Reginæ devotissimi, quique ab illa vsque ad exilium & fortunarum eversionem steterant, vltionem contra Reginam Angliæ spirantes, quòd Prorex in eius gratiam limitaneos afflixisset, in Angliam cum Scotis & quibusdam Anglis rebellibus irrumpentes, pace violata, finitimum agrum ferro flammaq; quasi solitudinem facturi, devastarunt. Vnde in Scotiam illicò missus Thomas Randolphus vt Scotiæ Proceres in publico conventu de iniuria tanta doceret, quòdque si illi (Scotia tunc tumultuante) pacis perturbatores cohibere non possent, Reginam suo milite illatas iniurias persequuturam, nec quempiam immerentem damno affecturam. Huic nullum datum responsum, eò quòd Prorex nondum fuerat designatus. Sussexius tamen vt iniuria à limitaneis Anglis propulsaretur, & hostium insolentia comprimeretur, iussus est copias conscribere, & contra Buchluium & Fernihurstium mouere; eos autem solos bello persequi qui nuper cum Anglis rebellibus Angliam prædabundi incursarant, aut Anglos rebelles contra fœdera foverant, aut fovebunt. Nec sisti poterat, quamvis qui Scotorum Reginæ studebant Argathelius & Huntleius, misso Trebono, inducias postularent, donec res Scoticas Elizabethæ significarent; quam cùm ab incœpto dissuadere non possent, primùm minas quodammodo iactarunt, & mox ad preces conversi rogarunt, vt quædam superiori biennio in Scotia scita, & sancita illa arbitra, refigerentur.

Angli vlciscantur.

Nihilominus medio Aprili Sussexius cum Barone Hunsdonio, Drurio Berwici Marescallo, & Anglorum exercitu Scotiam ingreditur, per *Tiuidaliam* vicos, & villas Buchluij & Carrorum incendit, agros depopulatur, *Fernihurstium* & *Cralingum* propugnacula Thomæ Carri subruit. Ex altera parte Henricus Baro Scropus eodem ipso tempore occiduum Scotiæ limitem intrat, Ionstoni & aliorum agros qui rebelles Anglos fouerant, per Anandiam

M.D.LXX.

diam latè devaſtat. Viculi trecenti incenſi, propugnacula quinquaginta plùs minùs hoc tempore ſubverſa fuerunt.

Pauculis interiectis diebus, Suſſexius iterùm Scotiam ingreſſus cum Barone Hunſdonio, Humium Caſtrum rebellium Anglorum receptaculum admotis machinis obſidet, & deditione capit, in quo niſi vnus & alter ex rebellibus fuerunt deprehenſi; quibus ſuſpendio ſublatis, Præſidioque impoſito, Drurio imperat, vt *Faſt Caſtle* alterum etiam Baronis Humij munimentum oppugnaret, quod mox etiam deditionem fecit.

Regijs in Scotia auxiliantur.

Cùm rebelles Angli in interiores Scotiæ partes iam ſe recepiſſent, & alijs id genus hominibus conſociati ferrum flammamq; limitaneis in Anglia, & Regijs in Scotia minarentur: Suſſexius Drurium reverſum ſeptimo pòſt die in Scotiam remiſit cum mille ducentis peditibus, equitibus quadringentis, qui apud Coldinghamam obſides recepit pro Comitibus Anguſiæ, Mortonij, Marriæ, & Glencarniæ; atque pro Baronibus Reuueno, & Lindſeio qui multis precibus Anglos evocarant. Poſteà Suſſexius ipſe comitatus Georgio Cario, Thoma *Manours*, Roberto Conſtabulo, quos ſimul cum Drurio dignitate equeſtri ornaverat, Hieronymo *Bowes*, Guil. *Knolles*, Thoma Brickwello, Roberto Gamo, Elringtono, Caruillo, & alijs ordinum ductoribus Edenburgum profectus, cum Comitibus illis, & Lenoxio ex Anglia iam recens reuerſo, copias coniunxit, licèt ſuſpectior illis quaſi in Norfolciæ & Scotorum Reginæ partes pronus. Hi per Limnuchum Glaſcuam accedunt, vnde Hamiltonius Dux Caſtri-Heraldi ſe ſubduxerat, inde ad Hamiltonium Caſtrum deflectunt, quod maioribus machinis diuerberatum, breui deditum, & ſemirutum. Hamiltoniorum etiam Villæ magnificæ ignis iniectus, & in eorum prædia paſſim per *Cluidſdaliam* ſæuitum, vt in reditu, in palatium Hamiltonij ad Limnuchum.

Hamiltonium Caſtrum capiunt.

Iam Scotiæ Proceres qui à Rege, (ſubmotis Hamiltonijs & reliquis qui à Regina abdicata ſteterant) de eligendo

M.D.LXX.

gendo novo Prorege conventuri Elizabethæ consilium exquirunt. Illa in Prorege creando se nolle interponere respondit, ne Scotorum Reginæ, cuius causa nondum iudicata, præiudicium afferre videretur. Illi autem Matthæum Lenoxiæ Comitem regis avum primùm Interregem, & mox Proregem crearunt, Elizabetha non refragante. Illum enim & tenelli nepotis ex natura amantissimum, Anglorumq; ex beneficijs studiosissimum fore cognovit, & ad nutum futurum non dubitavit, cùm eius vxorem in potestate haberet.

Lenoxius fit Scotiæ Prorex.

Dum Regijs in Scotia partibus Elizabetha ita aderat, Hispanus captivæ Reginæ non defuit, sed curante Hamiltonio Dunbarrensis Ecclesiæ Rectore, è Belgio magnum armorum apparatum, pulueris nitrati copiam, VII. tormenta maiora, & aliquantum pecuniæ ad Huntleium Reginæ in Borealibus Scotiæ partibus Præfectum submisit. Interim ille, Dux Castri-Heraldi, & Argathelius Locumtenentes Reginæ communi consilio, & Reginæ consensu Georgium Baronem Setonum ad Albanum legarunt, qui hæc coràm persequutus est. *Se missum è regno pace publica, & Principe optima infidelium subditorum perfidia orbato. Legationis summam in his constare, Vt suppetiæ ferrentur ad redimendam Reginam ex misera in aliena terra captiuitate, & regnum ab aliena oppreßione. Vt Scoti rebelles à commercijs in Hispani ditionibus exercenda prohiberentur, & X millia aureorum Scotorum Reginæ aßignata dependerentur. Reginam ad Hispani sinum confugisse, cui nihil aliud quàm,* Honor, Iustitia, *&* Pietas *(obiecta Principe Catholico dignißima) animo obuersantur, Albanum verò intercessorem adhibere, qui totus in hoc excubat vt salutaria illa Catholici Regis cogitata perficiantur. Vtilitatem hinc Hispano se proponere nullam, hoc enim esse tanta Maiestate indignum ; sed perpetuam Serenißimæ Reginæ, fortißimæq; gentis amicitiam & certum obsequium animis gratißimis deferre. Caroli V. patris gloriam Duce Florentino, & Mahumetano Rege in pristinam dignitatem restitutis, longè lateq; inclaruisse. At si ille restituat Reginam Christianam, Christianæ religionis cultricem constantißimam,*

Hispanus fert opem contra Regios.

Setoni ad Albanum Legatio.

M.D.LXX.

mam, Principem absolutam, maximis orbis Christiani Principibus sanguine & fœdere coniunctam, duorumq; florentissimorum regnorum hæredem certissimam, quàm gloriosum fuerit, & quàm incomparabile pietatis argumentum? Posse hinc non solùm de Gallia, Dania, Lotharingia, Guisijs, Sanctissimo Patre, & vniuersa Ecclesia Catholica optimè mereri; sed etiam vestigijs paternis insistendo, Principes iniustè solio turbatos subleuando, & restituendo paternam celebritatem æquare, imò longè superare. Vt perniciosum autem hoc abdicandi hæreditarios reges exemplum vindicetur, illius inprimis interesse, quandoquidem maximus sit Europæ Monarcha; eiusq; ditiones longè dissitæ eiusmodi insolenti arrogantiæ facillimas præbeant occasiones. Nec aliud præclarius aut fructuosius Iustitiæ exemplar posse extare. Eam enim restituendo arctissimo amicitiæ & fœderis vinculo deuinciet Reginam Franciæ Dotariam, Scotiæ absolutam, Angliæ hæredem indubitatam, & nationem Scoticam cuius inconcussa fides in fœdere Gallico obseruando, iam inde à Caroli Magni temporibus vniuerso orbi est testatissima. Hinc prætereà (modò animum se dignum gerat) patere viam ad vlciscendas acceptas ab Angla iniurias, quæ rebellibus in Belgio fauet, pecuniam intercepit, legatum male tractauit, & subditorum bonis manum iniecit. Torpere vltrà donec Scotia se Anglæ submiserit, ignauæ & supinæ esse socordiæ. Fœminam illam tanto imperij incremento, & securitate domestica parta, vicinis formidabilem futuram, animumq; masculum & sexum imperandi auidum, Hispaniam diuturno bello inuoluendi rationes facilè excogitaturum. In quo si præuertatur, illam sua ipsius formidine facilè coerceri posse, quandoquidem pauci in Scotia captiuæ Reginæ aduersentur, Nobiles plerique & vniuersi vtriusq; regni Catholici faueant, omnes Scotiæ portus in ipsius sint potestate; inq; hoc tam sacrum bellum Pontificem Romanum Ecclesiasticis bonis haud parciturum. Nihil igitur reliquum esse, quàm vt Rex Catholicus in causa tam iusta, pia, & salutari vires suas exerat. Ab illo vno vniuersos Britanniæ Catholicos solatium, vel exitium iam expectare.

Albani responsum. Albanus se pronum promptumq; ad hanc causam apud Hispanum quoquo modo promouendam respondit.

Com-

M.D.LXX.

Commercia verò Scotorum rebellium (cùm sit contra libertatem Belgicam) interdicere non posse, pecuniam autem quamprimùm repræsentandam pollicitus. Setonus interim, vt Hispanum & Albanum magis demereretur, ementito habitu ad confœderatos Belgas profectus, Scotos apud eos merentes verborum lenocinijs, conuiuijs, & corruptelis cæteris ad defectionem traxit, & ægrè cum summo vitæ periculo tormentis admouendus, ad Albanum euasit, qui decem millibus militum in sex menses stipendia frustrà promisit, cùm rebus in Belgio turbatissimis, milites in Scotiam mittere non posset.

Roffensis liberatus.

Intereà Episcopus Rossensis (qui res Reginæ Scotorum in Anglia grauiter procurauerat, & Londinensi Episcopo eò quòd rebellioni faces clam subiecerat, in custodiam datus) iam liberatus, effecit vt Gallus per Oratorem, & Montlucium sedulò cum Elizabetha de Scota liberanda ageret, qui illam arctiori custodia detineri, idque sub Huntingdoniæ Comite aduersario acerrimo & æmulo, (cùm non minùs ac illa, ius in regnum Angliæ non obscurè præ se ferret) grauiter conquerebantur. Idem etiam, curante Rossense, Hispani Legatus Regis sui nomine summoperè vrget. Respondet Regina (postquam subdolas quorundam machinationes pro Scotorum Regina liberanda memorasset, (quam rebellionis nuperæ affinem fuisse tectè innuit) *Inconsideratæ & inprimis periculosæ esse imprudentiæ illam dimittere, quæ adeò apertè malis artibus ad Regnum Angliæ aspirat, vt necessariò adacta fuerit arctiori illam custodiæ mandare, è famulis quos plures attraxerat, nonnullos amouere, & Huntingdoniæ Comitem (in quo ius in Regnum agnouit nullum, cognationem verò cum ipsa aliquam) Salopiæ Comiti, quem custodem constituerat, adiungere, qui iam pridem de suorum fide suspicari cœperat, & plures indies in Scotorum Reginæ fauorem pellectos senserat, Huntingdoniæ tamen Comitem iamdudum ab illa submotum fuisse.* Promittit prætereà *Se nihil omissuram, quod ad rem inter Scotorum Reginam & Scotos componendam faciat, simulque protestatur, se iniurias acceptas non persequuturam. Verun-*

Scota libertatem quærit.

Angla responsum.

M.D.LXX.

runtamen per Gallum, Hiſpanum, & Scotam ſibi licere ſperat ſuæ & ſuorum tranquillitati & ſecuritati conſulere, quod Natura, Ratio, & Regia ſua exiſtimatio ſiue Honor ſuo iure exigunt. Si quis eorum magis explicatam rationem periculi amoliendi rationem excogitauerit, ſe libentiſſimè audituram & amplexuram.

Conſultatio de Scota liberanda.

Poſthæc crebrò agitantur in Aula conſilia, an Scotorum Regina ſit ad ſuos remittenda, an in Anglia detinenda, & quomodo Regni, Reginæ, & Religionis incolumitati optimè conſulatur. Inter hæc Guilielmus Herbertus Penbrochiæ Comes, natus ex Richardo filio Gulielmi Herberti ſenioris Comitis Penbrochiæ, mali ſibi præſagus, ex hac vita anno Climacterico demigrauit, tribus liberis Henrico, Edwardo & Anna relictis, magnifico funere ſpecioſo monumento in Templo Paulino conditus. Vir eximius, qui quodãmodo fortunam ſibi finxit ſuam, magnam apud Henricum VIII. gratiam inijt cui fuit à cubiculo, opes prudentia adauxit, maximè poſtquam Rex Catharinam Parram ſororem vxoris eius in coniugem accepiſſet. Sub Edwardo VI. dùm factionibus Aula diſtraheretur, Georgiani Ordinis periſcelidem, Hippocomi Regij dignitatem, titulum Baronis *Herberti de Caerdiff*, honoremque Comitis Penbrochiæ conſequutus. Sub Maria copijs contra Wiatum, & ad S. Quintini, exercitui Anglorum ſummo cum Imperio præfuit, Walliæ Præſes, & Caleti bis Præfectus. Sub Elizabetha Magnus Aulæ Magiſter conſtitutus, cuius gratia aliquantiſper excidit, quòd nec mala mente, nec malo animo nuptias Norfolcij cum Scotorum Regina inprimis promoverit, parùmque abfuit quin mortuus proſcriberetur ex indicijs quibuſdam prolatis & præſumptionibus arreptis.

Comitis Penbrochiæ mors.

Bulla contra Reginam publicata.

Pius V. Pontifex Romanus, qui hactenus inſidias abſtruſas Elizabethæ poſuerat, atq; illam non priùs admonitam, nec citatam per *Bullam Declaratoriam* anno ſuperiore clam Anathemate innodaverat, & rebellionem concitarat, eandem nunc valuis Palatij Epiſcopi Londinenſis noctu affixam, in hæc verba publicari curavit.

S. D. N.

M.D.LXX.

S.D.N. PII PAPÆ V. SENTENTIA DECLARATORIA CONTRA ELIZABETHAM PRÆTENSAM Angliæ Reginam, & ei *adhærentes hæreticos.*

Qua etiam declarantur absoluti omnes subditi *à iuramento fidelitatis, & quocunque alio debito.*

ET DEINCEPS OBEDIENTES Anathemate illaquean tur.

PIVS EPISCOPVS SERVVS SERVORVM DEI, AD FVTVRAM REI MEMORIAM.

REGNANS *in excelsis, cui data est omnis in cœlo, & in terra potestas, vnam sanctam Catholicam & Apostolicam Ecclesiam, extra quam nulla est salus, vni soli in terris, videlicet Apostolorum Principi Petro, Petrique successori Romano Pontifici, in potestatis plenitudine tradidit gubernandam. Hunc vnum super omnes gentes, & omnia Regna Principem constituit, qui euellat, destruat, dißipet, disperdat, plantet, & ædificet: vt fidelem populum mutuæ charitatis nexu constrictum, in vnitate spiritus contineat, saluumque & incolumem suo exhibeat Saluatori. Quo quidem in munere obeundo, nos ad prædicta Ecclesiæ gubernacula Dei benignitate vocati, nullum laborem intermittimus, omni opera contendentes, vt ipsa vnitas, & Catholica religio (quam illius author ad probandam suorum fidem, & correctionem nostram, tantis procellis conflictari permisit) integra conseruetur. Sed impiorum numerus tantùm potentia inualuit, vt nullus iam in orbe locus sit relictus, quem illi peßimis doctrinis corrumpere non tentarint: adnitente inter cæteros, Flagitiorum serua Elizabetha prætensa Angliæ Regina, ad quam veluti ad asylum omnium infestißimi profugium inuenerunt. Hæc eadem, regno occupato, Supremi Ecclesiæ Capitis locum in omni Anglia, eiusque præcipuam authoritatem atque iurisdictionem*

M.D.LXX.

nem monstrosè sibi vsurpans, regnum ipsum iam tum ad fidem Catholicam, & bonam frugem reductum, rursus in miserum exitium reuocauit. Vsu namque veræ religionis, quam ab illius desertore Henrico Octauo olim euersam, claræ memoriæ Maria Regina legitima, huius sedis præsidio reparauerat, potenti manu inhibito; secutisq; & amplexis hæreticorum erroribus, regium consilium ex Anglica nobilitate confectum diremit: illudq; obscuris hominibus hæreticis compleuit, Catholicæ fidei cultores oppressit, improbos concionatores, atq; impietatum administros reposuit. Missæ sacrificium, Preces, Ieiunia, Ciborum delectum, Cœlibatum, Ritusq; Catholicos aboleuit: Libros manifestam hæresim continentes, toto regno proponi; impia mysteria, & instituta ad Caluini præscriptum à se suscepta, & obseruata, etiam à subditis seruari mandauit: Episcopos Ecclesiarum, Rectores, & alios Sacerdotes Catholicos, suis Ecclesijs, & beneficijs eijcere, ac de illis, & alijs rebus Ecclesiasticis, in hæreticos disponere, deq; Ecclesiæ causis decernere ausa: Prælatis, Clero, & Populo, ne Romanam Ecclesiam agnoscerent, néue eius præceptis, sanctionibusq; Canonicis obtemperarent, interdixit: plerosq; in nefarias leges suas venire, & Romani Pontificis auctoritatem atque obedientiam abiurare, seq; solam in Temporalibus & Spiritualibus Dominam agnoscere, iureiurando coegit: pœnas & supplicia in eos qui dicto non essent audientes, imposuit, easdemq; ab ijs, qui in vnitate fidei & prædicta obedientia perseuerarunt, exegit: Catholicos Antistites, & Ecclesiarum rectores in vincula coniecit; vbi multi diuturno languore & tristitia confecti, extremum vitæ diem miserè finierunt. Quæ omnia cùm apud omnes nationes perspicua & notiora sint, & grauissimo quamplurimorum testimonio ita comprobata, vt nullus omninò locus excusationis, defensionis, aut tergiuersationis, relinquatur: Nos multiplicantibus alijs atq; alijs super alias impietatibus, & facinoribus, & præterea fidelium persecutione, religionisq; afflictione, impulsu & opera dictæ Elizabethæ quotidiè magis ingrauescente: quoniam illius animum ita obfirmatum atq; induratum intelligimus, vt non modò pias Catholicorum Principum de sanitate, & conuersione preces, monitionesq; contempserit, sed ne huius quidem sedis ad ipsam hac de causa Nuncios in Angliam traijcere

M.D.LXX.

traijcere permiſerit, ad arma iuſtitiæ contra eam de neceſſitate conuerſi, dolorem lenire non poſſumus, quod adducamur in vnam animaduertere, cuius maiores de Repub. Chriſtiana tantopere meruëre. Illius itaq; auctoritate ſuffulti, qui nos in hoc ſupremo iuſtitiæ throno, licet tanto oneri impares, voluit collocare, de Apoſtolicæ poteſtatis plenitudine declaramus prædictam Elizabetham hæreticam, & hæreticorum fautricem, eiq; adhærentes in prædictis, anathematis ſententiam incurriſſe, eſſeq; à Chriſti corporis vnitate præciſos: Quinetiam ipſam prætenſo Regni prædicti iure, necnon omni & quocunq; dominio, dignitate, priuilegioq; priuatam: & item Proceres, ſubditos, & populos dicti Regni, ac cæteros omnes, qui illi quomodocunq; iurauerunt, à iuramento huiuſmodi, ac omni prorſus dominij, fidelitatis, & obſequij debito, perpetuò abſolutos, prout nos illos præſentium auctoritate abſoluimus: & priuamus eandem Elizabetham prætenſo iure Regni, alijſq; omnibus ſupradictis: Præcipimuſq; & interdicimus vniuerſis & ſingulis Proceribus, ſubditis, populis, & alijs prædictis, ne illi eiuſve monitis, mandatis & legibus audeant obedire. Qui ſecus egerint, eos ſimili anathematis ſententia innodamus. Quia verò difficile nimis eſſet, præſentes quocunq; illis opus erit perferre, volumus vt earum exempla, Notarij publici manu, & Prælati Eccleſiaſtici, eiuſve curiæ ſigillo obſignata, eandem prorſus fidem in iudicio, & extra illud vbiq; gentium faciant, quam ipſæ præſentes facerent, ſi eſſent exhibitæ, vel oſtenſæ. Datum Romæ apud Sanctum Petrum, Anno incarnationis Dominicæ milleſimo quingenteſimo ſexageſimo nono, Quinto Kl. Martij, Pontificatus noſtri anno quinto.

CÆ. GLORIERIVS.

Hinc

M.D.LXX.

Rebellio in Norfolcia incœpta.

Hinc novæ suspitiones increbuerunt aliquid monstri ali, & illico sanè altera rebellio in Norfolcia eruptura erat, sed quæ in primo ortu intercepta. Nobiles quidam Norfolciani Ducem liberaturi (in quem singularis erat omnium amor) consilia agitarunt, vt cum populus ad nundinas Harlstoniæ conflueret, clangente tuba multitudinem cogerent, quæsito colore expellendi ex Anglia Belgas, qui magno numero propter Albani Tyrannidem in illam oram se receperant. Ex his aliquot in iudicium tracti, & læsæ Maiestatis damnati, de tribus tantùm (quæ erat Elizabethæ clementia) supplicium sumptum. Notissimus erat Ioannes Throcmortonus qui pro tribunali mutus substitit, ad patibulum autem reliquos excusaturus se primarium authorem & suasorem agnovit.

Feltonus supplicio affectus.

Ioannes Feltonus qui Bullam Pontificiam valuis Palatij Londinensis Episcopi affixerat, iam deprehensus cùm fugere nollet, in iudicium vocatus, intrepido animo factum confessus, quod tamen crimen fuisse agnoscere noluit, suspendio iuxta locum quo affixerat, perijt, inanem gloriosi Martyrij vmbram consectatus. Cæterùm hanc Bullam Pontificij pleriq; modestiores tacitè improbabant, quòd nulla ex iure admonitio præcesserit, & prævidentes molem malorùm inde sibi impendere, qui priùs privatim sua sacra intra parietes satis securè coluerunt, vel recepta in Ecclesia Anglicana sacra, sine conscientiæ scrupulo adire non recusarant. Multiq; illorum in debita deinceps obedientia firmi permanserunt, cùm vicinos Principes & Catholicas Provincias assuetis cum Regina commercijs minimè abstinere, & Bullam tanquam vanum verborum fragorem contemni viderent.

Bulla à Pontificijs improbata.

Et à plerisq; spreta.

Dux ex Arce liberatur.

Quo die Feltonus in iudicum vocatus, eodem Dux Norfolcius (qui per imprudentiam se lapsum confessus, pœnitentiamq; tantam præ se tulerat, vt non solùm animus à nuptijs, sed aures à commemoratione abhorrerent; fidemq; scripto obligarat de matrimonio cum Regina Scotorum, inconsulta Elizabetha, nihil iam inde sibi futurum) ex Arce Londinensi, in qua pestis sæuire

cœpit,

M.D.LXX.

cœpit, ad ſuas ædes magna cum omnium lætitia emittitur, vbi ſub libera Henrici Neuilli cuſtodia ageret. Nec ſanè ex lege Maieſtatis læſæ anno XXV. Edwardi Tertij in illum agi poterat, vt monuit Cecilius, qui Ducis ſtudioſus ſategit, vt ille aliquam aliam matrimonio ſibi coniungeret, quò minus ab eo iam inde timeretur, & publicæ tranquillitati conſuleretur. Non deerant tamen, qui illum compoſitò iam liberatum exiſtimarunt, vt in maius diſcrimen impelleretur. Plura certè quàm ille ſuſpicabatur, poſteà indies diluxerunt, & fides eorum, qui illi ab intimis conſilijs, ſpe, aut corruptelis erat labefactata.

Cecilius ad nuptias ſuadet.

Tempora iam erant ſuſpicionibus, & coniurationibus pleniſſima. Conſpirarunt enim ad Scotorum Reginam è cuſtodia liberandam, Thomas & Edwardus Stanlæi, filij iuniores Comitis Derbiæ, ex filia Thomæ Ducis Norfolciæ, Thomas Gerardus, Rolſtonus, Hallus, & alij in Comitatu Derbienſi. Sed Rolſtoni filius qui ex cohorte erat nobilium ſtipatorum, conſpirationem aperuit; & illi in carcerem coniecti præter Hallum, qui in Manniam Inſulam euaſit, & inde Epiſcopi Roſſenſis cōmendatione tranſmiſſus ad Dunbritonium, vbi, caſtro poſteà expugnato, deprehenſus, Londini tandem extremo ſupplicio affectus. Ipſeq; etiam Roſſenſis Epiſcopus nuper cuſtodia emiſſus, iterum Londinenſi Epiſcopo in cuſtodiam traditur, quòd clandeſtina colloquia cum Southamptonio Romanæ religioni devotiſſimo conſeruiſſet.

Multi incarcerati.

Suſſexius intereà comitatus Barone Scropo, & expeditis cohortibus Scotiam iterum ingreſſus, Viculos per vallem Annandiam incendit, Annandiam Heiriſij, & *Caer-Laueroc* Maxwellij caſtra qui in Angliam prædatorias fecerant incurſiones, ſubvertit; eoſq; qui pro Scotorum Regina ſteterant, eò adegit, vt Dux Caſtri-Heraldi, Huntleius, & Argathelius Syngrapham ſuis ſubſcriptionibus, & Sigillis firmatam ad eum miſerint, qua ſe & à bello abſtinere, & Anglos rebelles deſerere obligarunt. Suſſexius iam reverſus Edwardum *Haſtingum*, Franciſcum

Expeditio in Scotiam.

M.D.LXX.
Suſſexius in Sanctius conſilium adſcitus.

cum Ruſſellum, Valentinum Brownum, Guil. Hiltonum, Robertum Stapletonum, Henricum Curwenum, & Simonem Muſgravium equeſtri ordine ob fortitudinem decoravit, & ipſe poſteà ob ſpectatam prudentiam & virtutem, in ſanctius Reginæ conſilium admiſſus.

Elizabetha (animo varijs ſuſpicionibus, ex illa Bulla, & Norfolcienſi coniuratione ſuſpenſo) Cecilium, & Walterum Mildmaium ad Scotorum Reginam, quæ Chatteſworthi in agro Derbienſi tunc agebat, miſit (qui eò difficili itinere, aquis vbique ſupra modum intumeſcentibus, menſe Octobri pervenerunt) vt cum ea conſultarent, qua ratione commodiſſimè diſſidium in Scotia componeretur, ipſa in priſtinum ſtatum reſtitueretur, & Elizabethæ ſecuritati, atque filioli incolumitati conſuleretur. Illa nihil niſi conditionem ſuam afflictiſſimam deplorare, de doloſis Morauij artibus conqueri, Norfolcium excuſare, in Elizabethæ benignitate ſpem omnem collocare, penes quam rerum ſummam in Scotia non minùs, quàm in Anglia eſſe acceperat. Propoſuerunt illi, vt ad ſyncerum pacis fœdus inter duo regna firmandum. *Tractatus Edenburgenſis confirmaretur, illa titulo & iuri in Angliam, dum Elizabetha & ex ea liberi legitimè nati ſupereſſent, renuntiaret. Cum nullo Principe contra Angliam fœdus renouaret, aut obſeruaret. Exteros milites in Scotiam non admitteret. Cum Anglicis aut Hibernicis nulla, inconſulta Regina, conſiliorum haberet commercia: Profugos Anglos & rebelles redderet. Damna Anglis limitaneis illata reſarciret. In cædem tàm Darlij mariti, quàm Morauij, ex lege inquireret. Filium in Angliam obſidem traderet. Cum nullo Anglo, niſi Regina Angliæ conſulta, nec cum quouis alio, Ordinibus Scotiæ inuitis, matrimonium contraheret. Scoti in Hiberniam, niſi impetrata ex Anglia licentia, non tranſmitterent. Ad hæc firmanda, Regina & Delegati conſtituendi ſyngraphas & ſigilla apponerent. Sex obſides quos Regina Angliæ nominaret, in Angliam mitterentur. Si Regina Scotiæ aliquid contra Elizabetham per ſe aut alium moliretur, ipſo facto omni iure, quod in Angliam vendicat, excideret. Caſtra* Humium & Faſt Caſtell

Tractatus cum Scota.

Anglorum propoſitiones.

M.D.LXX.

ſtell *in tres annos ab Anglis tenerentur. Munimentum itidem aliquod in Gallovidia, vel Cantira Anglis in manus traderetur, ne Scoto-Hiberni inde Hiberniam infeſtarent. Poſtremò Ordines Scotiæ hæc ſingula Parlamentaria authoritate confirmarent.*

Ad hæc illa primùm pro ſua prudentia prouidè ſanè extemplò reſpondit, ſed pleniorem reſponſionem retulit ad Epiſcopum Roſſenſem ſuum in Anglia legatum, Alexandrum Gordonium Epiſcopum Gallovidenſem Comitis Huntlæi patruum, & Guilielmum Baronem Levingſtonium à ſuis in Scotia *Locumtenentibus* delegatos. Qui poſteà ex his articulis alios admiſerunt, alios reiecerunt. Reſponderunt, *Tractatum Edenburgenſem confirmandum, titulum Elizabetha ſuperſtite renuntiandum, de antiquo illo cum Gallis fœdere conſiderandum, Quod ſi non obſeruarent, Regina dotem amitteret, gens Scotica, è qua centum cataphracti Equites, centum viginti quatuor Sagittarij Satellites aluntur. Mercatores, ſtudioſi, plures qui hæreditates in Gallia adierant, & ſacerdotia tenent, penſionibus & immunitatibus, quibus gaudent maximis exuerentur, & eÿcerentur; Scotiaque potentiſſimæ gentis amicitia & ſubſidio nudaretur. Quæ niſi Angli cumulatè reſarcirent, nullo modo ſe fœderi Gallico poſſe renuntiare, Milites autem exteros nolle admittere, niſi eiuſmodi rebellio proruperit, quæ domeſtico milite comprimi non poterit, Reginam Scotorum nulla cum ſubditis Angliæ conſiliorum commercia in Angliæ damnum habituram, ſi modò Regina Angliæ viciſſim cum Scotiæ ſubditis nulla in damnum Scotiæ habuerit. Si qui ſint profugi Angli & rebelles in Scotia, illos pene Scotos rebelles eſſe, & ab iiſdem repetendos, damna illata à delegatis examinanda, in Darlij & Morauij cædem ex legibus Scotorum inquirendum. Regem obſidem in manus tradere non poſſe, cùm ille ſit penes illos, qui Regis nomen rebellioni contra Reginam obtendunt. Nouum & inauditum eſſe vt liberæ Principi in matrimonio contrahendo à Principe extero & ſuis ſubditis præſcriberetur. Scotos in Hiberniam in damnum Reginæ Angliæ, ſine licentia non tranſmittendos, ſi reciprocè Hibernici eadem lege teneantur, ne in Scotiam tranſmittant. Ad ſecuritatem firmandam, conſen-*

Scotorum reſponſa.

M.D.LXX. *serunt obsides dare, quoscunque Regina Angliæ nominaret, præter Ducem Castri-Heraldi, Huntleium, Argathelium, & Atholium. Prætereà, Scotorum Reginam omni successionis iure in Anglia excludendam adsenserunt, si aliquid contra Reginæ Angliæ ius moliatur; modò Regina Angliæ pari aliqua pœna vicissim teneatur, si illa quid contra Scotiæ Reginam moliatur. De Castro* Humio, *&* Fast-Castello *rogant, vt Baroni Humio proprietario Domino restituerentur, nec diutiùs ab Anglis tenerentur. Munimenta in Gallouidia, aut Cantira exteris tradere, nibil aliud esse quàm nouam bello materiam suppeditare.*

Conuenire non possunt.

Cùm de his convenire minimè possent, nec Delegati à Scotiæ Prorege venirent, & intereà auxilia ad Scotorum Reginam liberandam à Pontifice Romano, Gallo, & Albano efflagitari sparsis rumoribus divulgaretur; Anglique rebelles Westmorlandius, Northumbriæ Comitissa, & reliqui è Scotia subducerentur (quibus Pontifex Romanus per Episcopum Rossensem XII. millia aureorum suppeditarat) planè nihil ex hoc Tractatu provenit: nisi quòd Elizabetha (quæ tanquam honoraria arbitra ad clauum totius Britanniæ sedit) Conventum Ordinum Scotiæ prorogari, & inducias sæpiùs agitari, pro sua authoritate iusserit. Partium enim Duces Scotiam grauissimè vbique afflixerunt.

Rossensis *opem ad Scotam liberandam petit.*

Articulos huius Tractatus Rossensis ad Pontificem, Gallum, & Hispanum misit, innuitq; Scotorum Reginam his necessariò consensuram, nisi auxilio & consilio tempestiuè adiuvarent, quæ vehementiùs, sed frustra efflagitavit. Illi enim alijs curis erant occupatissimi, & Hispanus totus in nuptijs apparandis cum Anna Austriaca Maximiliani Imperatoris filia, sua ipsius è sorore nepte, quæ hoc tempore è Zelandia Hispaniam versus solvit. Ad quam per mare Britannicum in Hispaniam deducendam Elizabetha Carolum Howardum cum bellicosa classe, & selectis nobilibus misit summa cum honoris & amoris in Austriacam familiam testificatione.

Anniuersarium Regni Elizabethæ celebrari cœptum.

Anno iam regni Elizabethæ duodecimo fœliciter exacto, in quo *aureum*, vt vocarunt, *diem* creduli Pontificij sibi

ſibi ex ariolorum prædictione expectabant, boni omnes per Angliam lætanter triumphabant, & XVII. Novembris anniverſarium regni inchoati diem, gratiarum actionibus, concionibus per Eccleſias, votis multiplicatis, lætiſona campanarum pulſatione, haſtiludijs, & feſtiva quadam lætitia celebrare cœperunt, & in obſequioſi amoris teſtimonium, dum illa viveret, non deſtiterunt. M.D.LXX.

Inter hæc fatis conceſſit Henricus Cliffordus, ſecundus huius cognominis Cumberlandiæ Comes, filius Henrici; quem Henricus VIII. ad Comitis honorem Anno MDXXV. evexerat; Sed ex perantiqua & nobili familia, cui plurimum honoris acceſſit è coniugijs cùm hæredibus tum *Veſciorum*, tùm *Vipontiorum*, ſiue de *Veteri ponte* qui olim hæreditarij Weſtmorlandię Vicecomites. Genuit ille è priore vxore Eleonora filia altera Caroli Brandoni Ducis Suffolciæ è Maria Henrici octaui ſorore Margaretam magna ſpe, & pompa enuptam Henrico filio Comitis Derbiæ vt vnicam familiæ hæredem. Sed hæc ſpes evanuit, cùm ille è ſecunda vxore Anna Dacrea duos procreaſſet filios, qui in paterno honore invicem ſucceſſerunt.

Comitis Cumberlandiæ mors.

Debitum etiam naturæ perſolvit Nicholaus Throcmortonus iam ſæpiùs dictus, filius quartus Georgij Throcmortoni Equitis Aurati ex Catharina Nicholai Baronis Vaulxij filia. Vir magna rerum vſu, iudicio acerrimo ſolertiaque ſingulari; qui multa movendo ægrè ſub Maria, prudentia diſerta vitæ conſuluit, & ſub Elizabetha indefeſſa opera, multis legationibus magna cum laude defunctus, niſi ad exiguas opes, & tenues illas dignitates, licèt nomine ſpecioſas, Primarij *Pincernæ Angliæ*, & *Camerarij Fiſci Regij*, emergere non poterat, dum Cecilio æmulatorem in Leiceſtrij gratiam ſe obiiceret. In cuius ædibus inter cœnandum dum acetarijs affatìm veſceretur, vt alij perhibent Peripneumonia, vt alij vehementi Catarrho oppreſſus, non ſine ſuſpicione veneni, mortem tempeſtivè ſibi & ſuis oppetijt, in magno vitæ & fortunarum diſcrimine ex irriquieto ingenio poſitus.

N. Throcmortoni *mors.*

M.D.LXX. *Hibernica.*

Rebellio oritura occidit.

In Hibernia, Connogherus *O-Brien*, Twomundiæ Comes, cùm Edwardum Fittonum Connachtiæ Præfectum ferre non posset, qui paulò seueriùs Provinciam administrare, & spem expilandi subditos Hiberniæ Dynastis præcidere cœperat, clandestina rebellionis consilia cum nonnullis inierat; cumq; iamiam eruptura, forte fortuna diflata fuit. Pridie enim quàm arma essent sumpturi, Fittonus totius rei omninò ignarus, Twomundio comiter significavit se die crastino apud eum vt hospitem cum aliquot amicis diversurum. Ille conscientia convictus, metuque pessimo in dubijs augure correptus, consilia patere ratus, & Præfectum vt hostem, non vt hospitem adventurum, illicò in Galliam soluit, quid de illo factum omnibus demirantibus. Coniurati in Angliam ad rem aperiendam profectum subveriti, in obsequio permanserunt. Quod cùm ille certò comperisset, seriò resipuit, & rem totam Norrisio in Gallia Legato ingenuè confessus, eoq; deprecatore vsus, eam apud Elizabetham gratiam invenit vt ad sua restitueretur.

Stucleius *ex Hibernia fugit.*

Thomas verò Stucleius Anglus, ganeo, profligator, & ostentator insignis, qui rebus accisis in Hiberniam profugerat, spe Seneschalciæ Wexfordiæ excussus, cùm indignissimas contumelias in Principem benè meritam euomuisset, & homo contemptus res mouere non potuisset, ex Hibernia in Italiam ad Pium v. Pontificem Rom. elapsus, incredibile est, in quantam gratiam assentatiunculis apud senem perniciem Elizabethæ anhelantem influxerit, magnificè ostentando, & pollicitando se cum tribus Italorum millibus Anglos ex Hibernia deturbaturum, & classem Anglicam incensurum. Quæ, postea scelerate suscepit, sed suo exitio, vt dicemus.

M. D.

M.D.LXXI

M. D. LXXI.

PRimo anni menſe Elizabetha Regia pompa Londinum ingreſſa, Periſtyllium pulcherrimum (*Burſam* vocant) quod Thomas Greſhamus Eques auratus civis Londinenſis, regiuſq; mercator in mercatorum vſum extruxerat, inuiſit, & *Excambium Regium*, voce præconis tubis clangentibus quaſi dedicando nominauit. Roiall Exchange.

Poſt aliquot etiam dies, illa quæ in honoribus diſpenſandis admodum parca (totis enim duodecim annis non plures quàm quatuor ad Baronis honorem extulerat) Guil. Cecilium à Secretis trabea Baronica inveſtitum, huiuſmodi formalibus verbis literis honorarijs Baronis Burghlæi titulo ritè exornauit. *Tam ob diutina ſeruitia tempore Progenitorum noſtrorum Regum Angliæ, quàm etiam fidele & gratiſsimum obſequium ſemper ab ipſis regni noſtri primis auſpicijs non ſolùm eximijs & grauibus conſilij negotijs: ſed prætereà omnibus etiam alijs generaliter pro regno expeditionibus multipliciter impendit, indieſq; impendere non deſiſtit: Necnon ob circumſpectionem, ſtrenuitatem, prudentiam, dexteritatem, vitæ integritatem, prouidentiam, curam, & fidelitatem de gratia ſpeciali, ac ex certa ſcientia & mero motu ad ſtatum, gradum, dignitatem, & honorem Baronis de* Burghley *ereximus, præfecimus, & creauimus, eidemq; nomen, ſtilum & titulum Baronis de* Burghley *impoſuimus, & dedimus, & præbuimus, &c. Habendum & tenendum ſibi, & hæredibus ſuis maſculis de corpore ſuo exeuntibus in perpetuum, &c.* Huius & aliorum quos ad Baronum *ſtatum* prouexit libentiùs memini & meminero, quòd ſit inter ampliſſimos honoris gradus. Parlamentarij enim Angliæ Barones ſunt *Regni Proceres, Magnates, & Conſiliarij nati*, plurimiſq; gaudent immunitatibus, & privilegijs, quæ non eſt huius loci commemorare, & alibi nonnulla notavi.

Baro Burghleius *creatur*

Barones creandi forma.

Eorum dignitas.

Paulò antè Florentinus ille Ridolfus iam dictus, qui mercaturam quindecim annos Londini exercuerat, occultè

M.D.LXXI
Pij v. *ad Scotam litera.*

cultè literas Pontificis Rom. ad Reginam Scotorum submisit, in quibus omnia summa studia, opem, operamq́; ad religionem Catholicam, & ipsam promovendam pollicetur, petitq́; vt fauor & fides Ridolfo adhibeatur in omnibus, necnon vt per illum intelligat, qui iam Italiam cogitat, qua ratione Catholicæ religioni, & cõmunibus malis in Britannia mederi possit. Ridolfus etiam suis seorsim literis Reginam rogat, vt illa Ducem Norfolciæ, & amicos hæc edoceret; & ijsdem ipsum commendaret. Illa autem responsum distulit (licèt Gallus, Hispanus, & Albanus in eandem sententiam scripsissent) donec videret, quò tractatus iam incœptus euaderet.

Scotorum contra Regiam potestatem scriptum

Venerant enim de rebus Scoticis nomine Regis Scotorum Comes Mortonius, Petcarnius Abbas Dunfermilini, & Iacobus Mac-Gillius, qui Elizabethæ iubenti vt causas Reginam abdicandi clariùs explicarent, & iustas esse probarent, Commentarium prolixum exhibuerunt. Quo insolenti quadam libertate, & verborum asperitate populum Scoticum Regibus esse superiorem ex veteri regni Scotici iure, exemplis obsoletis & nouis vndiquaq́; conquisitis, imo & ex Caluini authoritate, populares vbique Magistratus ad libidinem regum moderandam constitutos esse, ijsq́; licere malos Reges carceribus coercere, & regno exuere probare conati. De sua autem erga Reginam abdicatam lenitate gloriosè prædicabant, quòd filium in suum locum subrogare, tutoresq́; dare permiserint. Ex populi misericordia, non ex ipsius innocentia fuisse, quòd superfit, & alia multa quæ tumultuantia ingenia contra Regiam Maiestatem petulanter comminiscuntur. Hunc non sine indignatione legit Elizabetha, atque vt in Regum iniuriam scriptum, tacitè damnauit. Delegatis verò respondit: Se nondum videre iustam causam ita exagitandi Reginam, velle itaque vt ad discordiam in Scotia extinguendam rationes quamprimùm inirent.

Ab Angla damnatum.

Hinc apud ædes Baconi Magni Sigilli Custodis, Episcopo Rossensi, Episcopo Gallovidiensi, & Baroni Leuing-

M.D.LXXI

uingstonio Delegatis Regina Scotorum proponitur ad securitatem Regno, Reginæq; Angliæ, & nobilibus Scotiæ à Regis partibus præstandam, vt priusquam Regina Scotorum liberaretur, Dux Castri-Heraldi, Huntleiæ, & Argatheliæ Comites, Humius, Herisius, & alter è Baronibus obsides darentur, & Castra Dunbritonium, & Humium in Anglorum manus ad triennium traderentur. Illi responderunt: *Non dubitandum quin Regina Scotorum, quæ se Reginæ Anglorum patrocinio sponte commiserat, etiam in omnibus quæ commodè fieri possent, lubentissimè satisfaceret. Tantos verò viros & munimenta tradere nihil aliud esse, quàm miseram Reginam omnium fidelissimorum amicorum, & tutissimorum locorum præsidio orbare, & aduersarijs in prædam exponere.* Obtulerunt autem duos Comites, quorum alter esset è tribus iam dictis, & duos Barones in obsides ad biennium. Munimenta autem ex fœdere Anglis non posse tradi, nisi alia Gallis itidem tradantur. *Atqui*, inquit Baconus, *vniuersum Scotiæ Regnum, Princeps, Proceres, & munimenta ad securitatem Reginæ, florentissimoq; Angliæ regno præstandam minimè sufficiunt; & ideò Reginam Scotorum non dimittendam ob quamcunq; securitatem à Scotis proponendam.*

Postulata Anglorum de Scota liberanda.

Qui Scotorum oblata reijciunt.

Hinc illi statim collegerunt, palamq; dixerunt se planè iam tandem intelligere certum deliberatumq; esse Anglis Reginam in Anglia perpetuò detinere, & simul tractatum interrumpere, cum eiusmodi securitatem, quam Scotia præstare nullo modo posset, tam rigidè exigerent. Cæteri tamen Angliæ Consiliarij protestati sunt, se Scotorum Reginam liberari percupere, modò sufficiens præstetur securitas. Et hoc quidem nomine posteà egerunt cum Mortonio & collegis de his rebus, & rege in Angliam tradendo, qui planè responderunt, se nullam habere consultandi authoritatem, vel de Regina in Scotiam recipienda, vel rege tradendo. Reginæ verò Scotorum delegati hanc vt friuolam tergiversationem reiecerunt, vtique *illis satis authoritatis esse consultandi de Regina liberanda, qui authores fuerunt Reginam abdicandi. Nec esse cur à cæteris*

Altercatio inter Scotos.

M.D.LXXI

teris coniuratis authoritatem requirerent, *quandoquidem* Facinus quos inquinat, æquat. *Quod ad Principem, cùm iam vix ſit quinquennis, illum authoritatem deferre non poſſe*, *quod ad Proregem*, *illum rem omnem Elizabethæ arbitrio permiſiſſe*. Obſecrarunt igitur vt iſti ad conſultandum adigerentur vel ſine iſtis, res æquis conditionibus tranſigeretur. Verùm Elizabetha cùm perſpiceret nihil poſſe confici in ſuam, Regis, Reginæq́; ſecuritatem, niſi vtraque factio conſentiret, æquum putauit vt Ordines Scotiæ iam conventuri certos homines ſeligerent qui paci componendæ operam darent. Hinc Roſſenſis & Collegæ palam quiritabantur, nonnullos Angliæ Conſiliarios abuſos eſſe Reginæ Angliæ prudentia, & Reginæ Scotorum patientia; Principes externos dolis deluſiſſe, Scotoſq́; ſpe damnoſa lactaſſe. Et ipſa ſanè Scotorum Regina ſtomachi & querelarum plena, eiuſmodi moras pertæſa Gallovidiæ Epiſcopum, & Leuingſtonium reuocat. Roſſenſem, quem Regina Angliæ Londino abire iuſſerat, manere Londini ex Legati iure iubet, quod ſuſpicione non caruit. Suis in Scotia præſcribit vt arma capeſſerent, nec vlteriùs damnoſis inducijs aut colloquijs confiderent.

Querelæ in Angliæ conſiliarios.

Dum enim hæc in Anglia agerentur, illi grauibus damnis fuere affecti, multi ſupplicio ſublati, plures cæſi, Dunbritonium ad * Glottæ ſiue *Cluidæ* æſtuarium, munitiſſimum Scotiæ propugnaculum captum, & I. Hamiltonius Archiepiſcopus S. Andreæ, Ducis Caſtri-Heraldi frater, vt regicidij conſcius, ne in iudicium quidem more patrio vocatus, ad patibulum ſuſpenſus, ex indicio ſacrifici qui hoc quondam ex regicidis inter confitendum ſe audiuiſſe affirmârat.

Scotæ partiarij oppreſſi.

* Dunbritton Frith.

Archiepiſcopus ſuſpenſus

Cùm iam captiuæ Reginæ ſpes eſſet nulla, ſed dolor longè maximus, famuliq́; omnes præter decem, & Sacerdotem, qui ſacra faceret, eſſent amoti, omniſq́; ratio expediendæ ſalutis & libertatis, quæ duce natura, honeſtiſſima, præcluſa videretur, non poterat non recludere, quod diu animo preſſerat. Commentarium igitur prolixum de conſilijs ſuis, quem iam antè ſcripſerat, & quaſdam

Scotæ ad Norfolcium cõmentarius.

M.D.LXXI

dam amatorias literas ad Ducem Norfolciæ, priuato inter ipsos charactere, latenter mittit, aliasq; literas ad Pontificem & Hispanum deferendas per Ridolfum, quem vt sui studiosissimum, maximeque necessarium commendat. Higfordius Duci amanuensis, qui hunc Commentarium & literas vsitato charactere descripsit, iussus igni tradere, sub storea in Ducis cubiculo occultauit, & composito, vt videtur. Ridolfus ille semel cum Duce præsens, sæpius per Barkerum hæc disseruit. *Se obseruasse plures esse tam nobiles quàm plebeios in Anglia qui rebus nouandis student, & hos triplici esse genere, alios qui regnante Maria authoritate & gratia floruerunt, & nunc nullo sunt numero, alios qui Pontificiæ religioni addicti, eandem pro arbitrio colere non posse indignantur, alios qui in spem nouam proni sortem suam permoleste ferunt. His ad quoduis audendum nil deesse præter ductorem ex genere illustri, pecuniam, & externum auxilium. Ductorem verò genere illustriorem & magis idoneum quàm Ducem apud omnes hominum ordines gratiosissimum, reperiri posse neminem. Par etiam esse vt ille iniurias acceptas vlcisceretur, qui tam diu in carcere contra ius patrium fuisset detentus, & nunc in contumeliam ad Comitia Parlamentaria non vocatus, in quibus habet locum & suffragium, vt Princeps inter Proceres, & Comes Marescallus Regni Angliæ.* Vt hæc efficaciùs persuaderet, exhibuit catalogum nobilium qui se & fortunas Duci devoverant, si hoc susciperet. Quod ad externum auxilium, asseuerauit *Pontificem velle (modò Catholica religio promoueretur) totius belli expensas facere, qui deposuerat centum millia aureorum superiori anno cùm Bulla publicaretur, quorum duodecim millia ipse Ridolfus inter Anlgos profugos distribuerat. Promisit Hispanum Anglorum iniurijs irritatum auxiliares copias submissurum, Equitum scilicet quatuor millia, Peditum sex millia, qui transmitti possent ad Harwicum Essexiæ portum (in cuius vicinia Dux habet magnas & multas clientelas) commodissimè, & sine suspicione ineunte æstate, cùm Dux* Medinæ Cęli *iusta cum classe in Belgium sit aduenturus.* Denique conclusit *eiusmodi temperamentum posse adhiberi, vt omnis suspicio regni affectati à Duce amoueatur, & Reginæ Angliæ saluti consulatur,*

Ridolfi *dissertatio.*

Promissa.

M.D.LXXI

tur, si modò illa religionem Romanam amplecteretur, aut toleraret, & nuptijs Reginæ Scotorum cum Duce assensum præberet.

Rossensis *consilium.*

Hæc Dux vt verisimilia audivit, literis tamen *fidei*, vt vocant, quas Ridolfus discessurus exhibut, subscribere recusavit. Nec audire voluit consilium quod multis cogitationibus Rossensis evigilauerat, & per Barkerum suggessit. *Vt Dux cum selecto nobilium numero Reginam ex improuiso interciperet, & Parlamentaria Comitia interturbaret. Quod facile fieri posse monuit ex temporis opportunitate, cùm tot nobiles Duci deuoti hæc alacri animo iam aggressuri essent, quot aliàs vno in loco sine suspicione non iterum conuenirent. Causas verò iustas subesse, quòd Dux diu contra patrias leges in carcere fuisset detentus, nec ad Parlamentum admissus, quòdque asperiores leges contra Pontificios fuerint excogitatæ. Nec exempla deesse, Castrutium enim in Italia, aliosque passim magna ex inopinato aggressu fœliciter effecisse, quinque Nobiles in Scotia nuperrimè Parlamentum quo Morauius proscribendus erat, disturbasse, & Reginam in ipsorum potestatem redegisse, eademque ratione & facilitate (si oblata occasio arripiatur) Elizabetham posse intercipi, nuptias cum Regina Scotorum confici, & Pontificiæ religioni in Anglia caueri sine magno strepitu, sine externis auxilijs.*

Aliorum incœpta.

Hoc consilium Dux (qui pro innata bonitate longè à scelere abfuit) vt perniciosum & periculosum ex animo aversabatur. At ijsdem diebus Henricus Percius operam suam Rossensi detulit ad Reginam Scotorum è carcere liberandam, modò Grangius, & Carrus Fernihurstius eam ad Scotiæ limites exciperent, & frater eius Northumbriæ Comes è Scotia liberaretur. Sed cùm ille suspectior esset ob intimam cum Burghleio familiaritatem, & rem longiùs differret, hoc consilium labavit; vt etiam Powelli Sandfordiani è Nobilium stipatorum cohorte, & Oweni è clientela Arundellij qui hoc idem suscepturi erant, nisi Rossensis, vt tãto negotio impares, cùm minoris essent notæ, inhibuisset. Cætera quæ occultissimè in hoc negotio acta, paulisper omittamus donec dies detexerit.

Dum

Dum hæc Londini occultè agitantur, prodigiosus terræmotus in Orientali Comitatus Herefordensis parte ad *Kinnaston* viculum factus est. Duodecimo enim Cal. Martij vesperi, hora sexta, terra decessit, monsque cum subiecta caute (ingenti mugitu primùm & stridore vt à vicinis longè exaudiretur) tanquam si ex diuturno somno consurrexisset, se extulit, & in superiorem locum, relicto cubili profundo ascendit, secum vna deferens arbores infixas, caulas, & ouium greges. Arborum quædam terra obrutæ iacuere, aliæ monti accedendo adiunctæ ita coaluerunt, ac si eo loco primùm radices egissent. Quo loco discesserat, hiatum quadraginta pedes latum, longum octoginta vlnas reliquit. Ager omnis, viginti iugerum plùs minùs erat, inter eundum Sacellum obvium evertit. Taxum in cœmeterio sitam ab Occidente in Orientem transtulit. Eadem vi publicas vias cum caulis, sepibus & arboribus insitis protrusit. Ex culta pascuam, ex pascua rursus cultam effecit. Terram eminentiorem, cui obviàm occurrit, provolutam, & vi maiori actam, in montem celsiorem tanquam aggere facto, redegit. Ita cùm à Vespere die Saturni vsque ad meridiem die Lunæ obambulasset, tanquam ex itinere fessus, & mole sua laborans, substitit. M.D.LXXI *Terræmotus.*

In Gallia paulò antè magna & regia pompa nuptiæ celebratæ fuere, Maseriæ ad Mosam fl. inter Carolum IX. Regem Galliarum, & Elizabetham Austriacam Maximiliani Imperatoris filiam, quas vt honorifica gratulatione Elizabetha prosequeretur, ex interno animi affectu erga Imperatorem, quem parentis instar observavit, amore erga Gallum vicinum & fœderatum, atque sui honoris ergô, Thomam Sackvillum Baronem Buckhurstium in Galliam misit, qui pro principis & sua dignitate magnificè fuit exceptus. In eius comitatu erat Guido Caulcantius Patricius Florentinus, vir plurimo rerum vsu, quicum Regina mater Regis Galliæ, quæ & ipsa Florentina, in rem suam & filiorum provida de nuptijs inter Elizabetham filiumque Henricum Ducem Andium a- *Buckhurstii Legatio.*

 pertè

M.D.LXXI *Nuptiæ inter Elizabetham & Andium propositæ.*

pertè egit, articulos aliquot per eum ad Elizabetham de iisdem protinus misit; & posteà Rex Galliæ rem pro fratre sedulò prosequutus est per Maueseirum assiduum eius Oratorem, La-Motham-Fenellonum, Archantum, & Foixium qui seorsim & iunctim toto ferè anno Elizabetham solicitarunt.

Spes ex his conceptæ.

Has nuptias non nihil promovit spes concepta religionem Romanam non tam altas radices in Ducis mente egisse, tùm quia adhuc iuuenis, tùm quia sub Carvaletto à Protestantium religione non alieno fuerit educatus; eumque ad Protestantium professionem paulatim allectari posse. Quod si fieret, vtilitates magnas, & multas ex his nuptijs, bono reformatæ religionis, consecuturas augurabantur; iuvenem vtique militari ingenio, coniunctis Germanorum & Anglorum viribus, Pontificiorum debellatorem futurum, pacem æternam inter Angliam & Galliam fundaturum, Scotæ, Hispani, Pontificis, & rebellium Hibernicorum conatus infracturum: præterea Coronæ Angliæ opimos Andium, Borboniæ, & Avemiæ Ducatus, & probabiliter maiora adiuncturum. Denique nunquam honorificentius connubium, si hoc negligatur, oblatum iri.

Articuli.

Post varias dissertationes Galli tres articulos proposuerunt, de Ducis Coronatione, de coniuncta regni administratione, & de toleranda eius religione. Responsum

Responsum.

his tandem, *Reginam sine assensu Ordinum regni non posse concedere, vt post nuptias coronaretur, verùm ratione matrimonij, vt* matrimoniali *(quam vocauit)* Corona *ornaretur sine præiudicio suæ Maiestatis, aut hæredis, aut successoris, si regni Ordinibus ita videretur, se lubentissimè assensuram; & nullo modo defuturam, vt marito honor decernatur quàm amplissimus. De coniuncta administratione, non iniquum censet vt quem Regis & mariti titulo dignata fuerit, eundem in regnis administrandis in consortem & adiutorem etiam assumeret. De religione autem toleranda, ob graues quasdam causas nondum posse assensum adhibere.* Causæ illæ, vt ex Elizabethæ literis obseruaui, huiusmodi fuere. *Quamuis externus religionis Christianæ*

M.D.LXXI

næ cultus diuersis ritibus inter eiusdem regni subditos tolerari posset, tamen diuersus, imo planè contrarius inter Reginam populi sui caput, & maritum, non solùm periculosus, sed etiam omninò absonus videatur. Regem Galliarum & Reginam matrem rogat *vt æqua lance perpenderent, hinc sui ipsius discrimen, inde Andini honorem. Eius religionem tolerando, leges sancitas violaret, optimis ciuibus offensam crearet, pessimis animum adderet; quæ sanè Andini honori præponderarent.* Galli autem retulerunt minimè consentaneum esse, vt ille sine religionis cultu viveret, hoc enim irreligiosum planè videretur: nec Elizabetham pro honore velle vt *Athei* nota Duci inureretur. Elizabetha contrà, *Si Dux insita religionis purioris semina pleniùs rigaret, & plura inseri pateretur, propediem videret sibi honori futurum longè maximo.* Eò tandem deuentum, si modò Dux sacrorum celebrationi cum Regina adesse vellet, neque recusaret religionis Protestantium institutiones audire & ediscere, ipsa assentiret quòd neq; Dux neque domestici cogerentur vti ritibus Ecclesiæ Anglicanæ, nec *molestarentur* propter vsurpationem aliorum divinorum rituum *Verbo Dei* non apertè repugnantium; modò certo loco & privato fieret, & nulla occasio Anglis ad leges constitutas violandas præberetur. Foixius ad illud, *Verbo Dei*, hæsit, cui vt Elizabetha satisfaceret, iussit pro *Verbo Dei* reponi *Ecclesiæ Dei*. Quod cùm illi minùs placeret, & substitui voluit *Ecclesiæ Catholicæ*, Elizabetha prorsus noluit, & hinc res paulatim deferbuit.

Quo consilio hæ nuptiæ propositæ.

Crediderunt nonnulli hoc non seriò à Gallo & eius matre inceptum, verùm eo consilio vt mentio matrimonij cum Principe Protestante, syncetæ suæ erga Protestantes voluntatis pignus esset, & occultum quem suspicabantur, tractatum matrimonij impediret inter Elizabetham & Regem Nauarræ, quem Gallus sorori suæ maritum expetebat. Nec in Anglia creditum erat, seriò ab Elizabetha susceptum; verùm vt Protestantes Galliæ haberent Regem, eiusque matrem & fratres æquiores, Scotorum Reginæ spes infringeretur, Hispani & Hibernicorum per Cardinalem Lotharingum in Angliam machinationes

M.D.LXXI

nationes contunderentur, & fulmina Pontificis, Gallo curante, difflarentur. Scripsit enim eo tempore, ad Walsinghamum in Gallia Legatum Leicestrius (quo non alius in intimos Elizabethę sensus erat perspicacior) *studium nubendi Reginæ inesse, sed illud quidem satis remissum; illamq́ animum ita induxisse, magis in vsum esse vt nuberet, quàm quòd velit vltrò nubere. Prætereà si illud de toleranda religione Andinus in tractatu omitteret, Elizabetham tamen eiusmodi cautione eum astricturam, vt nec deinceps postularet.*

Nuptiæ Scoticæ accelerantur.

Non maiorem curam & operam ad has nuptias conficiendas adhibuerunt Galli, quàm Angli nonnulli ad alias accelerandas inter Scotorum Reginam & Norfolcium, quem pravis consilijs eò retraxerant, vt contrà quàm promiserat, de nuptijs cùm illa denuò cogitare cœperit, quod primùm his initijs deprehensum est.

Quo casu hoc deprehensum.

Ridolfus Florentinus, quem in exteras regiones ad Reginæ Scotorum negotia obeunda missum diximus, impertierat Carolo Bailifo Belgæ, famulo Reginæ Scotorum, quæcunq; cum Duce Albano egerat; eidemq́ue literas furtiuis notis ad eam, Legatum Hispanicum, Norfolcium, Rossensem, & Baronem Lumleium vno fasciculo compactas tradiderat; quas Bailifus, etsi Rossensis iusserat, vt apud Caleti Præfectum transmittendas relinqueret, ipse secum attulit. Verùm simul ac in portu Dubri siue *Doueræ* appulerit, apprehensus, & incarceratus erat; literarum verò fasciculus ad Baronem Cobhamum v. portuum Præfectum missus. Quod primus omnium Rossensis resciuit, adeoq; accuratè & callidè cum Cobhamo, à Ducis consilio non alieno egit, vt fasciculus ille ipsi traderetur, & alter cum alijs obsoletis literis complicatus, regni Consiliarijs; & hoc etiam Bailifo significaretur. Ille tamen eculeo admotus, quædam confessus est, & inter alia fasciculum literarum ad Rossensis manus pervenisse. Nec hoc Rossensem latuit, qui mox cautè Cuthbertum amanuensem amandavit, furtiuas notas, & quæcunq; officere possent, apud amicos seposuit; adeò vt cum Suffexius, Burghleius, Mildmaius, & Sadleirus

ædes diligentissimè rimarentur, nihil invenerint, nihil interrogationibus ab ipso exprimere potuerint, qui pertinaciter contendebat, rationes à Legato non alteri quam suo Principi reddendas esse. Perendie tamen Rossensis Episcopo Eliensi in custodiam traditur,& aliquantò post in insulam Eliam traductus. Thomas etiam Stanleius, Thomas Gerardus viri Ordinis Equestris, & Rolstonus(de quibus dixi) in arcem Londinensem coniecti. Et Henricus Howardus qui ad Eboracensem Archiepiscopatum aspirauerat,ex suspicione, Archiepiscopo Cantuariensi in custodiam datus.

M.D.LXXI

Rossensis in custodiam datus. Et alij.

Miserat iisdem diebus Regina Scotorum certam pecuniæ summam ad legatum Gallicum transmittendam ad suos in Scotia, ille Barkero & Higfordo tradidit, qui re Duci communicata, tradiderunt Browno ciui Salopiensi è Ducis clientela, perferendam per Banisterum & Lowderum in Scotiam ad Baronem Herisium.Brownus, homo suspicax, cùm ex pondere deprehendisset nummos aureos pro argenteis sibi traditos, eam Consiliarijs cum literis in manus dedit. In hoc,prudentiores observarunt Ducem primùm in Maiestatem peccasse, quòd Herisio & Scotis denuntiatis hostibus, qui Angliæ limites depopulati erant, opem tulerit. Hinc in carcerem ducitur Higfordus, qui statim rem omnem de pecunia vltrò confessus est,simulq; indicauit quibus in locis literas, & occultos characteres, necnon Commentarium, quem dixi, Reginæ Scotorum sub storea & tegulis absconderat. Illa in isto Commentario hæc fusè disseruit. *Gallos colloquium cum Scotis institutum approbare, nuptias autem Andini cum Elizabetha non alio consilio proponere,quàm vt auxilia ad ipsam restituendam promissa speciosiùs negarent. Eosdem nuptijs cum Ioanne Austriaco tacitè aduersari, illis cum Norfolcio impensiùs fauere, in Hispanorum odium. Albanum ita damnare cōsilium remittendi Reginam Scotorum in Scotiam, vt coniunctum existimet cum ipsius Reginæ, & Catholicæ religionis in Britannia exitio. Eò quòd Reginæ in Scotiam reuersæ aut obsidionis periculum, aut Martis alea necessariò cum rebellibus*

Pecunia in Scotiā missa.

Commentarij Scotæ breuiarium.

M.D.LXXI

bellibus sit subeunda, qui eam in suam potestatem Anglorum auxilijs facilè redigant, priusquàm externæ copiæ aduenerint. Cùm itaq; in Scotia tuta esse non poßit, & nihil spei è Gallia intestinis bellis implicata affulgeat; consultißimum videri, vt ipsa ad Hispani opem confugeret, qui nuptias cum Ioanne Austriaco obtulerat, quas recusatura tamen erat, fide data, quòd per Norfolcium Pontificia religio in Britannia restitueretur. Necnon vt filius quamprimùm è Scotia subduceretur, & in Hispaniam mitteretur. Ita enim ille incolumis conseruaretur, in religione Romana à teneris imbueretur, & simul Scotis, qui eius nomen rebellioni prætendunt, omnis prætextus adimeretur. Ad hæc obeunda, & auxilia externa procuranda Ridolfum protinus amandandum; qui submonendus erat, vt ante omnia, Gallos hæc celaret.

Cùm Consiliarij hunc Commentarium, literas quas dixi, & alias à Pontifice Romano missas accepissent, & Barkerus interceptus hæc singula confessus esset, Radulphus Sadleirus iussus est ad Ducis ædes Londini (quæ olim Carthusianorum fuere) armata manu excubare. Perendie Dux ipse examinatus (ignarus quid sui confessi erant, & ratus Commentarium illum cum literis conflagrasse) omnia inficiando reiecit, quæ illi confessi erant. Hinc vno & altero die interiecto, ad Arcem Londinensem (vnde ante annum liberatus erat) à Radulpho Sadleiro, Thoma Smitho, Henrico Neuillo, & D. Wilsono VII die Septembris magno cum populi mœrore reducitur. Banisterus deinde quo iurisperito Dux vsus erat: Comites etiam Arundeliæ, & Southamptoniæ, Baro Lumleius, Baro Cobhamus, & Thomas frater eius, Henricus Percius, Lowderus, Powellus, Godierus, & alij in custodiam traduntur, qui singuli spe veniæ indicarunt quæcunque norunt.

Norfolcius *in carcerem reducitur.*

Et alij.

Vbi primùm Consiliarij horum confessiones, Reginæ Scotorum, & Rossensis literas cum Commentario coram Duce in medium protulerunt; ille vehementer quidem erat perculsus, sed Commentarium & literas intuens, quas malè credulus flammis absumptas credidit, obstupuit,

M.D.LXXI

puit, & in hæc verba prorupit. *A meis proditus & perditus sum, dum nescirem diffidere, quod neruus est sapientiæ.* Consiliarios autem submissè rogavit, vt deprecatores apud Reginam intercederent, pollicitus se nihil celaturum quod norit, & sanctè protestatus, se nihil approbasse, quod Reginæ esset fraudi aut regni detrimento, imo consilia intercipiendi Reginam, occupandi arcem Londinensem & liberandi Reginam Scotorum è custodia ex animo damnasse: nec cogitasse quidem de externis copijs in Britanniam accersendis, nisi ad cohibendos Scotos in Reginam rebellantes. Eodem die, de quinquaginta plus minùs articulis examinatus, nihil dissimulavit. Series deinde totius rei in *Camera Stellata* frequenti nobilium conventu, Prætore & Senatoribus vrbis Londini præsentibus enarratur, & posteà vniversis civibus in Prætorio Londinensi, à Guilielmo Fleetwoodo qui vrbi à memoria.

Ille rem agnoscit.

Cùm autem omnibus omnium confessionibus, & ipsius etiam Ducis, Episcopus Rossensis tanquam rei machinator argueretur, quid de illo ageretur, qui legatus erat, seriò deliberatur. Ille enim dum (quod id genus hominum assolet) sibi licere res Principis sui quovis modo promovere, & ex sacro & inviolabili Legatorum iure se alieno foro non subijciendum existimaret, multa iampridem turbulentè fecerat rebellionem accendendo, & cùm Comite Southamptonio alijsque nocturna consilia agitando; & nunc demùm cum profugis Anglis in Belgio, Duce Albano, Hispano, & Pontifice Romano de Anglia invadenda: Proponitur itaque Dauidi Lewiso, Valentino Dalo, Guil. Drurio, Guil. Aubreio, & Henrico Iones Iuris Cæsarei consultissimis; Primùm, *An Legatus qui rebellionem contra Principem ad quem legatus, concitat, Legati priuilegijs gaudeat, & non vt hostis pœnæ subiaceat?* Responderunt, Eiusmodi Legatum iure gentium, & ciuili Romanorum, omnibus Legati priuilegijs excidisse, & pœnæ subijciendum. Secundò, *An Minister, aut Procurator Principis, qui publica authoritate abdicatus, & in cuius locum*

De Legato consultatio.

De Legato quæstiones & responsa.

M.D.LXXI *cum alter est inauguratus, Legati priuilegijs gaudeat?* Responderunt, Si eiusmodi Princeps legitimè fuerit abdicatus, eius Procuratorem Legati priuilegia non posse vendicare, quandoquidem nulli, nisi absoluti Principes & qui Maiestatis iura habent, Legatos constituant. Tertio, *An Princeps qui in alterius regnum venerit, & sub custodia habeatur, suum Procuratorem habeat, & an ille Legatus habeatur?* Responderunt, Si eiusmodi Princeps Principatu non exciderit, Procuratorem habeat: Verùm an Procurator ille Legatus reputetur, hoc ex authoritate Delegationis dependere. Quartò, *An si Princeps eiusmodi Procuratori, & Principi sub custodia denuntiet, Procuratorem istum non amplius iam inde pro Legato habendum fore, an Procurator iste Legati priuilegia ex iure vindicet.* Responderunt, Principem posse prohibere Legatum ne Regnum intret, & iubere vt regno exeat, si intra terminos Legato præscriptos se non contineat; interim tamen ille Legati priuilegijs pro authoritate delegata fruatur.

Ex his Iuris prudentum responsis, Rossensi ex Eliensi insula revocato, & acriter reprehenso, denuntiatur à Consiliarijs illum non amplius pro Legato agnoscendum, sed vt perniciosè meritum malè mulctandum. Ille respondit, *Se Legatum esse Reginæ absolutæ, & iniustè abdicatæ, Principis suæ libertati, & vtriusque regni saluti studiosè pro officij ratione inuigilasse, in Angliam ex fide publica (quam exhibuerat) cum amplissima Legati authoritate aduenisse, & sacra Legatorum iura nullo modo esse violanda.*

Legati responsum.

Burghleius grauissimè docet, nec iura Legationis, nec literas fidei publicæ posse patrocinari Legatis, qui in publicam peccant Maiestatem, sed eos pœnalibus actionibus teneri, aliter scelestis Legatis liceret in Principum vitam impunè grassari. Ille contrà pertinax contendit iura Legatorum nunquam *Via iuris, sed Via facti* (vt eius verbis vtar) violata fuisse, & falsè monet vt non asperiùs secum agatur quàm vel cum Legatis Anglicis, Throcmortono in Gallia, Randolpho & Tamwortho in Scotia, qui rebelliones excitarant, & apertè fouerant; nec aliud grauius perpessi erāt, quàm iussi

M.D.LXXI

iussi vt intra statos dies discederent. Cùm testimonijs Anglorum eum vrgere cœpissent, ne facerent, blandè rogavit, quandoquidem consuetudine receptissima quæ in Legem invaluit, vt ille dixit, *testimonium Angli in Scotum, aut Scoti in Anglum non admittendum*. Post aliquot altercationes, an hoc locum habeat, nisi inter vtriusque Regni limitaneos, idque in causis limitaneis, & an Legati Anglici rebelliones excitaverint; Rossensis in arcem Londinensem deducitur, vbi arctissimè custoditus, breui ad omnia interrogata respondit, ea cautione, vt responsa nemini essent præiudicio. Excusauit Reginam Scotorum quòd illa captiua, & ætate optima, non poterat non omnes se expediendi rationes quærere, cùm Elizabetha omni aditu excluderet, omnem libertatis spem præcluderet, & apertè aduersarios sublevaret, Ducem excusavit, quòd nihil egisset de nuptijs cum Regina Scotorum, nisi cum consensu plurium è regio consilio, nec potuisse eam derelinquere, quamvis chirographo hoc promiserit, quandoquidem mutua repromissio futurarum nuptiarum prius intercesserit. Deniq; se excusavit, quòd cùm legatus & minister esset, non potuerit sine piaculo ab officio decedere, & Principi suæ in rebus afflictis deesse. Consilium autem intercipiendi Elizabetham proposuisse non alia de causa, quàm tentandi, an Ducis animus ad facinus armatus esset. Cæterorum verò crimina solerter extenuavit, sed nullo modo induci poterat, vt nobilium nomina, qui Duci operam in Regina intercipienda devouerant, enuntiaret. Confessus autem erat, se Reginæ Scotorum iussu consuluisse Ducem, Arundelium, Lumleium, & Throcmortonum per famulos intermedios, & Vicecomitem *Montis-acuti* per Lumleium de Castris in Scotia, obsidibus, & Scotorum Rege in Anglorum manus tradendis, de titulo renuntiando, & rebellibus Anglis reddendis. Hactenus de his rebus hoc anno, & singula ex Ducis confessionibus, & ipsius Rossensis Commentario autographo ad Scotorum Reginam misso.

Anglorum testimonia declinat.

Ad articulos respondet.

Matthæus Comes Lenoxiæ Scotiæ Prorex, Regis auus

Lenoxius *Prorex occiditur.*

M.D.LXXI

auus hac ipſa tempeſtate Sterlinij Ordinum conventum nomine Regis indixerat, vbi (dum ſecurus agebat) à Proceribus adverſæ factionis, qui Reginæ nomine Comitia Edenburgi habuerunt, ex improviſo oppreſſus. Et poſtquàm ſe Dauidi Spenſio Wormeſtonio dedidiſſet (qui dum eum ſolicitè protegere ſatagebat) vna cum eo à *Bello* & *Caulder*o interemptus, cùm XIIII. plùs minùs menſes pro Rege nepote regnum laborioſè adminiſtraſſet: dum hinc Gallus Reginæ partes, illinc Elizabetha Regis foveret, non tam vt ſui vincerent, quàm ne vincerentur, Elizabetha ſpe quadam vt Rex tenellus ſibi in manus traderetur, Gallus vt Dunbritonium, & Edenburgus ipſi dederentur, qui Mercatores Scotos interdictis in Gallia commercijs grauiter afflixit, & plures vt commercijs fruerentur, in Reginæ Scotorum partes ſubinde pertraxit. In Lenoxij locum communibus Regiorum ſuffragijs, Prorex electus erat Ioannes Areskinus Comes Marriæ, qui cùm non minùs turbidis ſuorum conſilijs, quàm adverſariorum inſultibus conflictaretur, vir animo tranquilliſſimo & patriæ amantiſſimus, præ mærore poſtquàm tredecim menſes præfuiſſet, fatis conceſſit.

Comes Marriæ Scotiæ Prorex.

Horum temporum iniquitas, & Ordinum Angliæ qui cōvenerant Weſtmonaſterij, erga Principem & Patriam charitas Legem extorſit ad ſeditioſorum machinationes prævertendas, qua cautum erat ex veterum Legum authoritate: *Si quis Reginæ perniciem aut plagam moliatur, bellum moueat, aut alios ad bellum contra illam excitet: ſi quis affirmet, illam non ex iure regno potiri, ſed regnum alteri iuſtiùs deberi; aut pronuntiet illam eſſe hæreticam, ſchiſmaticam; aut infidelem, ius regni illa ſuperſtite vſurpet, aut in alio quopiam, ius ad Coronam ineſſe aſſerat; aut leges, &* Statuta *non poſſe definire & aſtringere ius Coronæ, & eiuſdem ſucceßionem, læſæ Maieſtatis reus eſto. Si quis ſuperſtite Regina, libro ſcripto vel impreſſo expreſſè affirmet quempiam eſſe, aut eſſe debere hæredem aut ſucceſſorem Reginæ* præter naturalem ex ipſius corpore ſobolem, *aut in eam ſententiam libros vel ſchedulas publicet, aut typis imprimat, aut diſtrahat: ille eiuſq; fautores prima vice*

Leges in turbulentos.

vice annum integrum carcere, & altera bonorum parte luant: si iterùm idem peccent, pœna Præmunire, i. omnium bonorum amissione, & perpetuo carcere, *plectuntor*. M.D.LXXI

Hoc graue nonnullis visum, qui certò designato hærede censuerunt regni tranquillitatem constabiliendam. Incredibile autem est quos iocos improbi verborum aucupes sibi fecerunt ex clausula illa, præter *naturalem ex ipsius corpore sobolem*, cùm Iurisperiti liberos extra nuptias quæsitos, quos sola natura non coniugij honestas genuit, Naturales dicant, legitimos verò ex formula iuris Anglici, vocent *liberos ex corpore legitimè procreatos*. Adeò vt tunc iuvenis audiuerim dictitantes verbum illud à Leicestrio in legem ingestam eo consilio, vt aliquem ipsius filium spurium pro Reginæ sobole naturali Anglis tandem aliquando obtruderet.

Sancitum etiam vt qui per Bullas, aut alia Pontificis Rom. rescripta aliquem Rom. Ecclesiæ reconciliauerint, & qui reconciliati fuerint, læsæ Maiestatis pœnam subirent. Qui reconciliantes sustentaverint, *Agnos Dei, Grana, Crucifixos*, aut alia à Rom. Pontifice consecrata in Angliam importaverint, pœnæ *Præmunire* subiacerent. Qui reconciliantes non detexerint, proditionis celatæ (*Misprision of Treason* vocant) crimine tenerentur. Præterea convictio & proscriptio rebellium in Septentrionali plaga confirmatur, & eorum bona & possessiones intra Episcopatum Dunelmensem, contra Iacobum Pilkintonum Episcopum, qui *iura regalia* intra flumina *Teisam* & *Tinam* vindicauit, Reginæ & successoribus adiudicantur, quandoquidem illa, & Episcopum, & Episcopatum magnis impensis à rebellibus liberasset, ita tamen, vt hoc iuri Ecclesiæ Dunelmensis in posterum non sit præiudicio. Contrà eorum etiam insolentiam, qui Pontifici Rom. devoti, spreta legum authoritate, & in Principem obsequio, se in exteras regiones sine Reginæ venia, ad res novandas magno numero indies subduxerunt, cautum est pœna amissionis bonorum, vt intra statum tempus redirent, & se submitterent, fraudulentæq; transcriptiones quas fecerant,

In Pontificios

In Rebelles.

In Fugitiuos

M.D.LXXI

In Ecclesiasticos auaros.

fecerant, rescinderentur. Hæc contra Pontificios.

Ex altera parte salutaribus etiam legibus coercetur tùm Ecclesiasticorum quorundam auaritia, qui quasi sibi nati, insigni erga successores malitia Ecclesiæ bona dilapidarunt, & fundos in plurimos annos elocarunt, tùm aliorum petulantia qui Articulis Synodi Londinensis ad schismata tollenda, anno M D LXII sancitis studio nouandi se opposuerunt. Propositum etiam erat, vt, si Scotorum Regina denuò contra leges Angliæ peccaret, in ipsam ageretur ex lege tanquam in vxorem *Paris regni Angliæ*, verùm Regina sua authoritate intercessit, quo minùs hoc sanciretur.

In Puritanos.

In Scotam.

I. Storius damnatus.

Simul ac Iunio ineunte, regni Ordines dimitterentur, de Ioanne Storio Legum Doctore, Albani exploratore (cuius suprà memini Anno M D LXIX) consultatur. An ille natione Anglus, qui in Brabantia cum Principe extero consilia de invadenda pátria contulerat, & rationes invadendi monstraverat, Maiestatis læsæ teneretur. Affirmarunt Iuris-consultissimi: Vnde in iudicium vocatus, Maiestatis postulandus, quòd Prestallum hominem Magicis præstigijs deditissimum in Principis vitam consuluisset, in eius, Regisq; Scotorum perniciem coniurasset, eandem diris in gratiarum ad mensam actione quotidie deuouisset, & Albani Secretario rationes Angliam invadendi, Hiberniam in rebellionem concitandi, & Scotos in Angliam simul immittendi monstrasset. Ille iudicio, & Angliæ legibus se submittere recusavit, iudicesq; nullam in se potestatem habere affirmavit, eò quòd non Reginæ Angliæ, sed Regi Hispaniæ fuerit subditus iuratus. Verùm ille damnatus ex formula *Nihil dicit* (quandoquidem nemo patriam in qua natus sit, exuere, nec solum natale, aut Principem pro arbitrio eiurare possit) & proditorum supplicio affectus.

Lites inter Anglos & Lusitanos compositæ.

Guinea.

Controversiæ iam aliquot annos inter Lusitanos & Anglos mercatores intercesserant, dum hi lucrosam pro puro auro mercaturam in illa ora Africæ quam *Guineam* vocant, cum Nigritis ab anno M D LII exercerent, & illi

M.D.LXXI

illi qui primi ea littora aperuerant, vi & armis, quantùm poterant, prohiberent; adeò vt nonnunquam nauali bello depugnarent, & naves vtrinq; detinerent. Sebastianus autem Rex Lusitaniæ qui iam ex ephebis excesserat, vt paci consuleretur, Franciscum Gerardum in Angliam misit, qui cum Regina fœdus in hæc ferè verba inijt. *Vt perfecta esset amicitia & liberum vtrinq; commercium. Neuter quicquam in alterius præiudicium attentaret, nec hostibus, rebellibus, aut proditoribus alterius auxilium præstaret. Merces, pecuniæ, naues sub arresto detentæ restituerentur. Et ad gratificandum Regi Lusitaniæ, Elizabetha Anglos prohiberet, ne quis nauigationem institueret* in maria & terras Conquestus Portugalliæ. *Quod si aliter fecerint, istorum periculum esto, si bonis aut vita à Lusitanis priuentur. Excipiebantur Regna Portugalliæ & Algarbiæ, item Insulæ* Azores, Madera, *& littus Barbariæ, in quibus libera permissa negotiatio.*

Marchionis Northamptoniæ obitus.

Supremum vitæ diem hoc anno placidè egit Guilielmus Parrus, Marchio Northamptoniæ, amœnioribus studijs, Musicis, amatorijs & cæteris Aulæ iucunditatibus versatissimus, qui ab Henrico VIII primùm ad dignitatem Baronis *Parr de Kendalia*, deinde ad nuptias Annæ Bourchieræ Comitis Essexiæ vnicæ hæredis, & simul ad Comitis Essexiæ titulum, cùm Rex eius sororem duxisset; atq; ab Edwardo Sexto ad Marchionis Northamptoniæ *stylum* & *honorem* provectus. Sub Maria, quòd pro Iana Greia Regina subornata arma sumpserit, Maiestatis dãnatus, ab eadem tamen mox condonatus, & ad patrimonium, vt posteà ab Elizabetha ad honores restitutus. Liberos genuit nullos, sed Henricum Herbertum Penbrochiæ Comitem, ex altera sorore nepotem reliquit hæredem.

Et Ioannis Iuelli *Episcopi.*

Animam etiam cœlo reddidit Ioannes Iuellus vix quinquagenarius, vir singulari ingenio, exquisita in Theologicis eruditione, & summa pietate. Ille honesto loco in agro Deuoniensi natus, Academiæ Oxoniensis in Collegio *Corporis Christi* alumnus laudatissimus, sub Maria in Germania exulauit, ab Elizabetha ad Episcopum Sarisburiensem

M.DLXXII

burienſem promotus, *Apologiam Eccleſiæ Anglicanæ*, Anno MDLXII. edidit, Proteſtantiumque doctrinam contra Thomam Hardingum qui ab eadem defecerat, vno & altero volumine doctiſſimè noſtra lingua aſſeruit, quæ Latinè converſa extant.

Res Hibernicæ. *Ioannes Perottus.*

Hibernia hoc tempore ſatis pacata, Iacobum enim *Fitz-Moris* qui Kil-Malocum diripuerat, Ioannes Perottus Momoniæ Præſes ita exagitauit, vt in luſtris iuxta *Ardagh* ſe occultauerit; & tandem, vt ſuo loco dicemus, eò adegit, vt ſupplex veniam expoſceret. Sidneius Prorex in Angliam redijt, & Guil. *Fitz-Williams* qui eius ſororem duxerat, ei ſuffectus.

Guil. Fitz-Williams *Hiberniæ Prorex.*

M. D. LXXII.

NOui anni principium nouum & triſte ſpectaculum Londinenſibus in Prætorio Weſtmonaſterienſi exhibuit. Pegma enim ligneum per medium Prætorij à porta ad partem ſuperiorem erectum, & ibi Tribunal ſedibus vtrinque circumpoſitis, cuiuſmodi totis octodecim annis viderant nullum. Ad hoc, die Ianuarij XVI. Thomas Howardus Dux Norfolciæ inter Owenum Hoptonum Arcis Londini Præfectum, & Petrum *Carew* Equites Auratos, funeſta ſecuri, acie averſa, prægeſtata, ducitur. In Tribunali ſedit Georgius Talbottus Comes Salopiæ, ſummus Angliæ Seneſchallus ad illum diem conſtitutus, vtrinque proceres qui cognitores dati, quos *Pares* dicimus, Reginaldus Greius Comes Cantij, Thomas Ratcliffus Comes Suſſexiæ, Henricus Haſtingus Comes Huntingdoniæ, Franciſcus Ruſſellus Comes Bedfordiæ, Henricus Herbertus Comes Penbrochiæ, Edwardus Seimorus, ſiue à *Sancto Mauro* Comes Hertfordiæ, Ambroſius Dudleius Comes Warwici, Robertus Dudleius Comes Leiceſtriæ, Walterus D'evereux Vicecomes Herefordiæ, Edwardus Baro Clintonus Admirallus, Guil. Baro Howardus

Norfolcius *in iudicium vocatus.*

Pares *in hoc iudicio.*

MDLXXII

wardus Effinghamius, Camerarius, Guil. Cecilius Baro Burghleius Secretarius, Arthurus Baro Greius de *Wilton*, Iacobus Blountus Baro *Montioius*, Guil. Baro *Sandes*, Thomas Baro Wentworthus, Guil. Baro-Bourroughus, Lodovicus Baro Mordantus, Ioannes Powlettus Baro à Sancto Ioanne de *Basing*; Robertus Baro Richus, Rogerus Baro Northus, Edm. *Bruge* Baro Chandos, Olivarus Baro à Sancto Ioanne de *Bletnesho*, Thomas Sackvillus Baro Buckhurstius, & Guil. Westus Baro *De La-Warus*.

Formula Iudicij.

Indicto silentio, legitur Diploma quo Seneschallo authoritas delata, deinde bacillum album à *Garterio* Armorum Rege illi in manus traditur, quod ipse paulo pòst primario atriensi porrexit, ille iuxta adstans toto iudicij tempore erectum tenuit: Deinde Comites & Barones nominatim cientur, & ad suum quisque nomen respondet. Silentio iterum indicto, Præfectus Arcis iubetur *Præceptum* suum redhibere, & Ducem pro Tribunali sistere. Mox sistitur, latera clauserunt hinc Præfectus Arcis, illinc Petrus *Carew*, proximus adstitit securiger, acie à Duce aversa: Indicto iterum silentio, Actuarius ad iudicia Coronæ, Ducem ita affatus est, *Thoma Dux Norfolciæ, nuper de* Kenninghale *in Comitatu Norfolciæ, manum attolle.* Cùm ille manum sustulisset, Actuarius crimina de quibus in iudicium erat vocatus, clara voce legit, Scilicet. Quòd anno Reginæ Elizabethæ vndecimo & posteà, Dux perfidè consilia agitauerit eam de solio deturbandi, & è medio tollendi, belloq; concitato, & externis copijs inductis, Regnum invadendi. Quòd cùm certò cognouerit Mariam nuper Scotorum Reginam diadema Angliæ cum titulo & insignibus arrogasse, cum illa tamen (Regina inconsulta) de nuptijs contrahendis egerit, magnamque vim pecuniæ mutuò ipsi dederit, contrà ac sub suo chirographo promiserat. Quod cùm illi compertum fuerit, Comites Northumbriæ, & Westmorlandiæ, Markenfeildum, & alios rebellionem contra Reginam excitasse, & in Scotiam fugatos, illos pecunia sublevarit. Quòd anno Regni Reginæ decimo tertio

Accusationis capita.

MDLXXII

auxiliares copias à Pio Quinto Pontifice Romano, professo Reginæ hoste, Hispano, & Duce Albano ad Scotam liberandam & Pontificiam religionem in Anglia restaurandam per literas petierit. Postremò, quòd Herisio Scoto alijsq; in Scotia Reginæ hostibus auxilium tulerit. His perlectis, Actuarius Ducem sciscitatur, an horum criminum sit reus?

Patronum dari rogat.

Ille obsecrauit vt, si per legem liceret, patronus sibi ad causam defendendam constitueretur. Catelinus Primarius Iustitiarius respondit, hoc per legem minimè licere. *Sententiæ Iudicum* (inquit Dux) *vt me submittam par est, verùm plurimæ sunt in hac causa ambages, nec ante quatuordecim horas me iudicio sistendum intellexi; à libris fui imparatus, mihi sine armis pro vita iam dimicandum video. Audiui tamen, Humfredo Staffordo (regnante Henrico Septimo) in causa læsæ Maiestatis patronum aßignatum fuisse.* Dierus in *Communibus Placitis* summus Iustitiarius, respondit, Patronum assignatum fuisse Staffordo, de iure asyli, vnde ille vi extractus; de crimine verò læsæ Maiestatis, se sine patrono causam egisse suam. *Mihi igitur*, inquit Dux, *pro vita, facultatibus, liberis, & quod instar omnium pro honestate (facessat autem Honor) hodie dicendum est. Si innocens peream, Deus inultum non dimittet. Hoc tamen vnum percunctari liceat. An enumeratio illa criminum pro vera habenda sit qualibet in parte, & cui parti mihi sit respondendum?* Catelinus inquit, Cùm causæ veræ sint, etiam enumeratio illa pro vera habenda est. *Edoceri cupio* (inquit Dux) *si singula illa sint crimina læsæ Maiestatis. Fando enim accepi, in causa Baronis Scropi regnante Henrico Quarto.* Plura loquuturum Actuarius interrupit, clamitans, *Thoma Dux Norfolciæ, reus ne es horum criminum?* Negavit ille. Rogavit iterum Actuarius, *Quomodo vis iudicari?* Respondit, *Deo & his* Paribus *causam commendo meam. Horum criminum atrocitas me percellit, Regia autem Maiestatis benignitas reficit, à qua plura expectare non poteram: A te verò, Domine Seneschalle, contendo, vt ex iure mecum agatur, & memoria quæ sanè fluxa, tam confusa rerum varietate non obruatur. Quòd vos* Pares *& Iudi-*

ces

MDLXXII

ces habeam, beatum me agnoſco, quorum plurium integritati vitam ſanè libens lubenſq; committerem. Ego innocentia fretus fuga mihi non conſului. Non poſſum tamen non ingenuè fateri me officium erga Reginam deſeruiſſe; at in rebus quibus Maieſtas minimè lædatur. Obteſtor ne leuiora illa, cum læſæ Maieſtatis criminibus intermiſceantur.

Iam Barhamus Regius *ad Legem Seruiens*, Crimina, inquit, læſæ Maieſtatis quorum poſtularis, hæc ſunt. Reginam regno & vita ſpoliare machinatus es, cum Scota nuptias cogitaſti, externas copias in regnum evocaſti, rebelles ſuſtentaſti, & Scotis Reginæ hoſtibus opem tuliſti. Dux interponit, *Barhame, noli quæſo obijciendo nuptias illas, & alia quæ inter Maieſtatis crimina non ſunt, rem verbis exaſperare.* Barhamus ad *Pares* converſus vrget. Qui eam, inquit, vxorem vult ducere quæ regnum vendicat, idem regnum affectat. Hoc autem Dux incepit cùm inter cognitores eſſet Eboraci ad Scotæ cauſam audiendam: quo tempore iureiurando aſtrictus erat, accuſationes & defenſiones vtrinq; ex æquo perpendere. Dux ait, *Cauſa illa varias habet partes quæ ſunt extra crimina læſæ Maieſtatis.* Seneſchallus Angliæ iuſſit Ducem ne digreſſiunculis à re propoſita aberraret. Qui, Barhamo clamosè inſiſtente, agnovit Scotam regnum Angliæ ſibi vendicaſſe, ſed iamdiu à vendicando abſtinuiſſe. Barhamus contrà, illam non deſijſſe oſtendit, quoniam hactenus iuri quod prætendit, non renuntiaverit; graviterq; Ducem accuſat, quòd Scotæ Delegatos quid reſponderent, edocuerit, & hoc ex Roſſenſis Epiſcopi confeſſione. Dux fatetur Lidingtonium illi mentionem de nuptijs inieciſſe, ſe tamen recuſaſſe, & nihil edocuiſſe: rogauitq; vt Roſſenſis coràm in medium produceretur.

Primus accuſationis articulus.

Multa deinde quæ ante diximus, Barhamus de nuptijs fusè perſequitur, vt probaret Ducem regnum affectaſſe, & ſæpiùs repetita inſtat interrogatione. Quid aliud poterat Dux ſibi proponere, dum, Regina inſcia, ſtatueret Scotam in vxorem ducere, mulierem ſine re, ſine regno (filio in Scotiæ regno iam conſtabilito) quàm vt per eam

Secundus accuſationis articulus.

MDLXXII

Angliæ regno potiretur, & consequenter Reginam, & regno,& vita spoliaret? *Hæc altè repetita,* inquit Dux, *vt conuincas me Reginæ abdicationem & perniciem cogitasse.* Vt propiùs accedam, inquit Barhamus, non incompertum est, te de Arce Londinensi (quæ certè regni Angliæ Acropolis) occupanda consilia iniisse, vt necessarium sit te Reginæ perniciem tunc molitum esse, cùm regnum consortis sit impatiens. Dux non diffitetur, Hoptonum quendam de Arce occupanda consilium suggessisse,se tamen reiecisse. Cur itaque, inquit Barhamus,de eadem re Penbrochiæ Comitem consulueris, qui dissuasit?

Arx Londinensis.

Pergit Barhamus, & vrget, quòd cùm Regina postulauerit Regem Scotiæ infantem, quædam castella,& Anglos rebelles è Scotia sibi in manus tradi, Dux Scotos submonuerit, ne adsentirent. Accusat etiam, quòd molitus sit Scotorum Reginam è custodia subducere, idque postquàm religiosè sub Chirographo promisisset nihil sibi cum illa futurum.

Candishus in medium iam producitur testis, Ducem obfirmato animo de nuptijs cogitasse, ipsumq; interrogasse, an si Regina Elizabetha diem obierit, pertraheret patruum in suas partes. Hæc Dux omninò negavit, illiusq; testimonium vt hominis indigi & testis proletarij reiecit. Porrò demonstratur Ducem submisisse famulum ad Northumbriæ & Westmorlandiæ Comites, qui moneret, ne rebellionem excitarent, vtiq; summè periculosum futurum. Prolatæ etiam erant Reginæ Scotorum ad Ducem literæ, quibus illa interceptum Northumbrium indoluit priusquàm ille arma ad rebellionem induerat. (Hoc enim ad illam rumore perlatum fuerat, an composito, non dixerim.)

Ad hæc Dux respondit, *His rationibus non posse probabiliter confici, se in Reginæ perniciem incubuisse, & nihil quod hactenus prolatum, alicuius esse contra ipsum momenti, præter Roßensis Episcopi testimonium: & hoc quidem, cùm ille sit exterus, ex Bractoni iuris nostri consultißimi authoritate, neutiquam admittendum. Northumbrium & Westmorlandium nunquam*

Exteri testimonium non admittendū.

quam eo loco habuisse, vt illis vitam committeret. Suam innocentiam adeò tutum sibi fuisse præsidium, vt nunquam fugam meditaretur. MDLXXII

Gerardus Regius Procurator, Ducem, inquit, meditatò de nuptijs cum Scotorum Regina ad Reginæ exitium cogitasse, satis superq; constat. De regno invadendo eum deliberatè etiam consultasse ex literis ad Pontificem Romanum, Hispanum, & Albanum liquet. Quæ cum Ridolfo egit, iam notuisse ex obscuris notis Characteristicis sub tegulis tecti in Howardianis ædibus occultatis; necnon ex literis (quas comburi ille iusserat) sub storea in vestibulo cubiculi repertis, hæc omnia facilè probari posse ex eorum examinationibus, qui nec tormentis territi, nec perduellionis convicti. Ad hæc Dux, *Consultationum illarum cum Pontifice & Hispano ego nec author, nec fautor fui, imò semper improbaui. Qui culpam commiserunt, culpam præsteut; nec in me transferant, vt se excusent.*

Tertius accusationis articulus.

Gerardus porrò Ducem accusat, quòd cum Ridolfo tractaverit de decem millibus militum è Flandria ad Harwicum Essexiæ portum exponendis, & hoc ex Barkeri examinatione; per Ridolfum etiam literas ad Hispanum & Albanum scriptas esse, quibus etsi Dux non subscripserit, eum tamen ex Rossensis consilio Barkerum amanuensem ad Hispani Legatum misisse qui suas ipsius literas esse, fidem faceret. *Memoria mea*, inquit Dux, *vacillat, nec tam implexam rerum varietatem consequi potest. Vos Iuridici vestras habetis notulas, mihi ex tempore respondendum est. Hoc sanè improbabile, me cum Pontifice Romano egisse, qui à Pontificia religione semper fui auersus. Malim equis discerpi, quàm à religione quam profiteor desciscere. Ipse Harwici situs omnem hanc accusationem facilè diluat. Quis non videt quàm difficile sit exercitum per illam regionem ducere, quæ tota sepimentis clausa, & angustissimis vijs impeditissima? Si bellum in Principem cogitassem, me ab armis proculdubiò instruxissem: Atqui toto iam decennio non plures quàm octo thoraces ferreos comparaui, nec quicquam omninò pulueris bombardarij. Eiusmodi*

Norfolcius à Pontificia religione auersus.

M.DLXXII *modi literas Barkeri fidei nunquam commiseram, sed potius Banisteri qui mihi instar multorum Barkerorum.*

Iam in medium prolatæ erant Rossensis Episcopi literæ à carcere ad Scotorum Reginam, interceptæ, è quibus quæ dicta confirmata. Postulavit Dux vt literas illas videret; ementitas enim esse subvereri videbatur. Seneschallus autem Angliæ, Non dubites, inquit, propria Rossensis manu literæ sunt scriptæ. Prolata est & alia literula ocra exarata, à Duce ad famulum vt fasciculum literarum in loco certo occultatum igni traderet, et culpam in Rossensem conferret, qui Legati priuilegio, legem facilè eluderet. Ad hæc ille, *Certior factus vulgo diuulgari me plures accusasse, literula illa respondi; & cum omnia curiosè excuti viderem, fasciculum illum comburi iussi vt periculum à nonnullis depellerem.*

Bromleius Regius Solicitator siue Procurator secundus Ridolfi literas exhibet, in quibus Albanum consilium approbasse significavit, necnon Pontificis Romani literas IIII. Nonas Maij ad Ducem datas. Wilbrahamus deinde elegantem de fide testimoniorum Episcopi Rossensis, & famulorum Ducis habuit orationem. Ad quam Dux, *Facultatis sanè non est meæ orationem tam compositam, & perpolitam refellere. Orator tamen ille quantuscunq; est*, inquit, *interim omisit, quanta sit vis formidinis, quæ firmum animum loco & statu sæpè dimouet, & Bractonum iterum contra exterorum testium fidem laudat & vrget.* Catelinus summus Iustitiarius respondet: In huiusmodi causis exterorum testimonia valere, & penes *Pares* esse, vt eiusmodi testimonijs fidem adrogent, an derogent.

Exteri testimonium.

Iam perventum erat, vt probaretur, Ducem, rebelles fugatos sustentasse, quod apparuit ex literis Comitissæ Northumbriæ, quibus illa Duci gratias egit de pecunia marito & sibi subministrata. Quod postremò obiectum de Scotis Reginæ hostibus subleuatis, probatur ex literis Ducis ad Banisterum, ex Banisteri confessione, & pecunia Browno Salopiensi tradita. Hîc Dux Iudices rogauit,

Tertius accusationis articulus.

Quartus articulus.

uit, *An subditi alterius Principis cum Regina confœderati in loco hostium Reginæ sint habendi.* Catelinus habendos respondit, Reginamque Angliæ bellum posse gerere cum aliquo Galliæ Duce, & tamen interim cum Galliarum Rege pacem colere.

Cùm iam advesperasceret, Seneschallus Ducem rogavit si quid amplius haberet quod pro se diceret? Respondit ille, *In legum æquitate fidem colloco.* Seneschallus iussit vt Præfectus Arcis Ducem seorsim submoveret, & silentio indicto, ad *Pares* conversus, inquit: *Audiuistis quomodo Thomas Dux Norfolciæ læsæ Maiestatis postulatus, nec se reum agnoscens, Deo & vobis causam submisit. Vestrum itaque est inter vos considerare, an reus sit peragendus, & ex conscientia & honore sententiam ferre.* Simulque iussit vt se seorsim subducerent, & invicem consultarent. Breui tempore interiecto, ad sua sedilia revertuntur. Tunc Seneschallus ab infimo exorsus, inquit, Domine *De-la-Ware*, Estne Tho. Dux Norfolciæ reus criminum læsæ Maiestatis de quibus in iudicium vocatur? Ille assurgens, manuque ad pectus apposita, respondit, *Reus*. Itidem & singuli suo ordine rogati. Tunc Tribunali Dux denuò sistitur, quem Seneschallus ad hunc modum alloquitur, *Thoma Dux Norfolciæ, tu de diuersis læsæ Maiestatis criminibus in iudicium vocatus, Deo & his* Paribus *te submisisti, qui singuli te reum pronuntiarunt. Ecquid habes cur iudicium non pronuntietur?* Dux respondet, *Fiat voluntas Dei, qui inter me & falsos accusatores iudicabit.*

Pares inter se consultant.

Silentibus iam omnibus, securis acies adversa in illum convertitur. Mox Barhamus nomine Reginæ, Seneschallum, vt iudicium pronuntiaret, postulat, quod ille in huiusmodi verba lachrimis obortis ex formula pronuntiavit, *Quandoquidem tu Thoma Dux Norfolciæ, criminum læsæ Maiestatis postulatus, te reum negaueris, teq;* Parium *iudicio qui reum declararunt, submiseris, hic consessus iudicat te hinc in Arcem reducendum, inde crati impositum per mediam vrbem ad furcas trahendum, ibi suspendendum, semimortuum deponendum, euiscerandum, capiteq; abscisso, in quatuor partes dissecandum.*

Sententia funesta pronuntiatur.

MDLXXII

dum. De capite, & corporis partibus fiat, quod Reginæ visum fuerit: Animæ autem tuæ misereatur Deus. Dux hoc iudicio audito, animo præsenti, *In me, inquit, vt in proditorē sententia lata est, in Deo & Regina confido, vestro consortio exclusus me cœlesti fruiturum spero. Ad mortem subeundam me comparabo. Hoc vnum peto, vt Regina liberis & famulis propitiam se præbeat, & nomina dissoluenda curet.* Hæc quæ præsens audiui, exquisitiùs explicaui, cùm in rebus magnis, & minima memorari posteritatis intersit.

Barneius & Matherus *supplicio affecti.*

Paucis post diebus Barneius, & Matherus morte affecti sunt, qui cum Herlo conscelerato de Consiliarijs quibusdam è medio tollendis, & Duce liberando coniurarunt. Rem autem statim aperuit Herlus, cui Barneius (cùm accusatorem productum videret) arridens, inquit, *Herle me vna horula anteuertisti. Aliàs ego tuo loco accusator, tu meo reus & suspendendus hic stetisses.* Hæc coniuratio, & variæ ad incarceratos liberandos in causa fuerunt, vt Comitia Parlamentaria haberentur. Ad quæ Regina Walterum *D'euerenx* Vicecomitem Hertfordiæ honore Comitis Essexiæ, eò quòd à *Bourchieris* Essexiæ Comitibus per proauiam genus duxerit; & Edwardum Baronem Clintonum qui opimos reditus in Comitatu Lincolniæ habuit, honore Comitis Lincolniæ ornauit. Ioannem verò Powlettum de *Basing* filium Marchionis Wintoniæ, Henricum Comptonum, Hen. Cheneium, & Hen. Norrisium Barones per *Summonitionem* evocauit. Quo tempore Regni Ordines sanxerunt eos *Feloniæ obnoxios esse, qui aliquod Reginæ munimentum intercipient, diruent, aut comburent. Læsæ autem Maiestatis reos, qui eadem contra Reginam per vim detinebunt, naues incendent, aut portus obstruent.* Item, *Si quis machinabitur liberare quemcunq; ob læsam Maiestatem, vel læsæ Maiestatis suspicionem expresso Reginæ mandato incarceratum, nec dum criminis postulatum, bonorum amißione ad vitam & carcere ad Reginæ libitum luet. Si postulatum, capite; sin damnatum, perduellionis tenebitur.* Harum legum seueritas vt tempori necessaria, ita Ordinibus visum vt non nisi temporaria esset, vtique dum Regina superesset. Cæterùm

Comites creati.

Barones euocati.

Lex ne quis incarceratis liberare machinetur.

MDLXXII.

rùm crebræ huiusmodi machinationes arreptæ fuerunt, ad Ducis supplicium accelerandum, quod tamen menses plùs minùs quatuor dilatum. Nec anteà Reginæ misericordiam, inferior in Parlamento consessus, Consiliarij aulici, & concionatores importuni, proposita periculorum magnitudine, expugnare poterant.

Norfolcius Dux obtruncatur.

Quarto autem Nonas Iunij hora VIII matutina ad tabulatum in colle iuxta Arcem Londini denuò erectum Dux deducitur, cumque conscendisset, & Alexander Nowellus Decanus S. Pauli qui consolaturus aderat, circumfusam multitudinem vt sileret rogasset, infit. *Homines hoc in loco extremum subire supplicium minimè nouum est, quamuis ex quo Serenissima Regina regnauerit, ego omnium primus, & faxit Deus, sim vltimus,* (populus succlamavit, *Amen.*) Deinde (vt compendio dicam, quæ illum fusiùs dicentem audiui) *Agnosco,* inquit, Pares *me morte dignum iustè iudicasse, neq; consilij est mei, vt me excusem. In rebus magni momenti, ingenuè fateor, me cum Scotorum Regina egisse, Regina mea inconsulta, quòd minimè oportuit; vnde in carcerem fui coniectus. Verùm posteà emissus, cùm supplex me submisissem, fide data, nihil ampliùs mihi cum illa futurum. Contrà tamen fecisse fateor, & hoc quidem conscientiam discruciat. Verùm ad mensam Dominicam (vt vulgò perhibetur) nec promisi, nec iuraui. Ridolfum semel conueni, nec in Reginæ quidem perniciem. Quamplures enim norunt mihi cum illo rationes fuisse pecuniarias ex obsignatis tabellis. Illum Angliæ tranquillitati inuidere, & ad scelus excogitandum acutissimum deprehendi. Binas à Pontifice Romano literas vidi, quibus haudquaquam assensi, neq; rebellioni quidem in parte Septentrionali. Pontificius non fui ex quo aliquem religionis gustum habui; Sed Pontificiam doctrinam semper auersatus, veram Iesu Christi religionem amplexatus sum, atq; in Christi Redemptoris, & Seruatoris mei sanguine fidem omnem collocaui. Diffiteri tamen non possum me Pontificiæ religionis addictos inter famulos & familiares habuisse. Si in Deum, Ecclesiam, aut Protestantes inde peccauerim, Deum & ipsos comprecor vt mihi ignoscant.* Deinde vno & altero Psalmo recitato, clariore voce dixit, *In ma-*

Morituri verba.

MDLXXII *nus tuas, Domine, commendo spiritum meum.* Mox Henricum Leium amplexus in aures paucula insusurrauit, necnon Nowello Decano, qui ad populum conversus, Dux vos rogat, inquit, vt vna voce Deum comprecemini, vt illius misereatur, & simul sileatis, ne animus interpelletur. Carnifici petenti veniam concedit, linteum ad oculos obnubendos porrigenti recusans dixit, *Mortem minimè formido:* flexisq; genibus, mente in Deum defixus procubuit, & cum eo Nowellus precibus intentus. Mox in truncum ceruice porrecta, actutùm vno ictu caput amputatur, & luctuosum spectaculum ingementi & collachrimanti populo à Carnifice ostenditur.

De eo Iudicia.

Incredibile est quanta charitate multitudo illum complexa sit, quam benignitate & comitate singulari, nec tanto Principe indigna, conciliauerat. Prudentiores variè affecti fuerunt, alij periculi (quod ab eo superstite, & eius factione imminere videbatur) magnitudine perterriti, alij misericordia commoti in virum summa nobilitate, summa naturæ bonitate, conspicua membrorum compositione, & vultu virili, quem nisi ab incœpto vitæ cursu subdolæ æmulorum artes, & spes lubricæ specie boni publici proposita deflexissent, patriæ firmamento pariter & ornamento fuisset. In memoriam etiam revocarunt infœlix patris fatum, qui literarum studijs & bellica gloria ornatissimus, eodem loco ante annos XXV obtruncatus leuiculis ex causis, vtique de Insignibus Regis Edwardi *Confessoris*, cum suis coniunctis, quæ tamen Mowbraios Norfolciæ Duces, à quibus genus traxit, gestasse ex Regis Richardi Secundi permissu legimus.

H. Catenæ *de hac re relatio.*

Operæ-prætium erit hîc paucis attexere, quæ hac de re prodidit Hieronymus Catena in vita Pij v. Pontificis Romani, author ob fidem Civitate Romana donatus, & Cardinali Alexandrino Pij Quinti nepoti à secretis, vt videamus è qua officina prodierit, & à quibus hæc coniuratio fuerit conflata. *Cùm,* inquit ille, *Pius* v. *zelo religionem Romanam in Anglia restituendi, simulq; Elizabetham è regno submouendi flagraret, nec* Nuntium Apostolicum, *aut publicam*

Pij v. PP. *in Elizabetham machinatio.*

MDLXXII

publicam aliquam personam ad hæc conficienda habere posset; curauit, vt Robertus Ridolfus Patritius Florentinus (qui in Anglia sub specie negotiationis egit) animos hominum in Elizabethæ perniciem excitaret. Quod ille gnauiter fecit, non solum apud Catholicos, sed etiam Protestantes nonnullos, qui in hoc conspirarunt, alij ex priuato odio in eos qui ad regnum aspirabant, alij rerum nouarum studio. Dum hæc occultè agerentur, lis interuenit inter Hispanum, & Elizabetham de pecunia intercepta; arreptaq; hinc occasione, Pontifex Hispano persuasit vt coniuratis in Anglia opem contra Elizabetham ferret, quò res Belgicas securiùs prosequeretur, & Religio Romana in Britannia restauraretur. Idemq; Gallo suadet, quasi hoc deberet cognatæ Reginæ Scotorum cognatæ, & Scotorum quidem meritò, qui Anglorum vires incursionibus retraxerant, quo minùs Protestantes Galliæ adiutarent, necnon Procerum coniuratorum in Anglia promerito, qui suis artibus obstiterant, quo minùs Regina Angliæ Protestantibus Galliæ apertè opitularetur. Quo etiam nomine Gallus illis auxilia ad liberandam Scotorum Reginam promiserat, & illuserat. Interim Ridolfus effecit vt coniurati Norfolcium in societatem pertraherent, ipsumq; præficerent, cui coniugium cum Scota (illa consentiente) promiserunt. Pontifex vt rem promoueret, Bulla publicata, Elizabetham regno abdicauit, & subditos omni iuramento & obsequio absoluit, missis exemplaribus impressis ad Ridolfum, quæ per Angliam dispergerentur. Hinc Comites Northumbriæ & Westmorlandiæ arma in Principem induerunt, qui mox, deficiente pecunia, se in Scotiam subduxerunt, Norfolcius & alij in custodiam dati, inter quos Ridolfus, quem Pontifex iusserat CL Millia aureorum coniuratis subministrare, quod in custodia detentus haudquaquam potuerat. Verùm cùm Regina in coniurationis arcana penetrare non potuisset, ille cum cæteris custodia emissus, aureos illos coniuratis distribuit, qui eum ad Pontificem miserunt vt significaret omnia domi parata esse, & instructa contra Elizabetham, Hispanumq; rogaret, vt auxilium è Belgio quamprimùm adiungeret. Pontifex inceptum laudat, etsi Dux Albanus minimè probaret, vt difficultatis plenissimum, cùm Ridolfus illi rem in itinere communicaret. Eundem Ridolfum ad Hispanum legat, alio quæsito

Apud Anglos.

Apud Hispanum.

Apud Gallum.

 colore,

M.DLXXII

Apud Lusitanum.

colore, & ad Lusitanum cum documentis, eodemq; tempore Norfolcio per literas subsidium promittit. Hispanum vrget vt coniuratis opituletur, vtq; vehementiùs vrgeret, in eorum subsidium se profecturum, & vniuersa sedis Apostolicæ bona, Calices, Cruces, & sacra Vestimenta oppignaturum, si opus fuerit, pollicetur; difficultatem autem subesse nullam si Chapinum Vitellium, cum armata manu in Angliam è Belgio submitteret. Quod Hispanus alacritate expeditissima fieri iussit, & ipse Pontifex in Belgio pecuniam parauit. Albano hæc non placuere, qui tùm Vitellio hanc gloriam inuidit, filiumq; præferri voluit, tùm quòd è Gallia impetum hostilem timeret, proposuitq; consideranda an Anglia deuicta Hispano cederet, an Gallus non obsisteret, an Pontifex Rom. satis auxilij ad rem tantam ferre posset. Nihilominùs Hispanus expressè iussit vt Angliam aggrederetur, ipso Ridolfo cum pecunia in Belgium remisso. Deo tamen permittente, res tota indicio cuiusdam extra regnum, Elizabethæ diluxit, Norfolcius captus & morte affectus. Quod Pontifex ægrè tulit, & Hispanus condoluit, qui coram Cardinale Alexandrino Pontificis nepote, dixit nullam vnquam coniurationem consultiùs fuisse initam, nec maiore animorum consensu & constantia occultatam, quæ tanto tempore à nullo coniuratorum patefacta: copiasq; XXIIII horarum spatio facilè è Belgio potuisse transmitti, quæ Reginam, Vrbemq; Londinum ex improuiso opprimerent, religionem restituerent, Scotorumq; Reginam in solio firmarent; maximè cùm Th. Stucleius transfuga Anglus in se recepisset eodem tempore cum tribus Hispanorum millibus, vniuersam Hiberniam in Hispani fidem redigere, & cum vna & altera naue exploratoria Anglicam classem incendere. Hæc Hieronymus ille Catena, quorum nonnulla Anglis ignota priusquàm ille Anno M D LXXXVIII libro Romæ impresso privilegio Sixti V. divulgauerit. Nunc ad rem si hæc extra.

Albanus se opposuit.

Quibus de causis.

Irritus successus.

Inde Papæ & Hispani dolor.

Expostulatio cum Scotorum Regina.

Vix decimus à Ducis supplicio agebatur dies, cùm ad Reginam Scotorum in luctu lamentisq; iacentem mitterentur Guil. Baro *De-La-Warus*, Radulfus Sadleirus, Tho. Wilsonus Legum Doctor, & Tho. Bromleius Procurator Regius secundus, vt cum ipsa criminosè expostularent

M.DLXXII

ſtularent quòd titulum & Inſignia regni Angliæ vſurpaſſet, nec iiſdem vt in fœdere Edenburgenſi convenerat, renuntiaſſet, ad eadem pleniùs occupanda, nuptias cum Duce Norfolciæ, Regina inconſulta, ambijſſet; ad quas vi armata conficiendas, & Ducem è carcere liberandum per miniſtros nihil non tentaſſet. Rebellionem in partibus Borealibus concitaſſet. Rebelles illos profligatos in Scotia & Belgio ſubleuaſſet. Externa auxilia ad Angliam impugnandam à Pontifice Rom. Hiſpano, & alijs per Ridolfum Italum imploraſſet. Cum quibuſdam Anglis, qui cuſtodia eriperent, & Angliæ Reginam declararent, coniuraſſet. A Pontifice Ro. literas accepiſſet, in quibus illam *ſicut Gallina, pullos* foturum, & qui pro illa ſtarent, veros Eccleſiæ filios habiturum promiſit. Poſtremò, quòd Bullam Pontificiam contra Reginam procuraſſet, & paſſa eſſet ſe à ſuis in exteris regionibus *Reginam Angliæ* publicè nominari.

Illius reſponſio.

Ad hæc illa (priùs proteſtata ſe liberam eſſe Reginam, & nulli ſubditam) mente & fronte firma reſpondet, *Se titulum & Inſignia Regni Angliæ non vſurpaſſe, ſed Regem Galliæ & maritum ſibi tenellæ & ſub mariti poteſtate impoſuiſſe, ideò crimini non vertendum; nec à mariti morte illa geſtaſſe, nec velle arrogare dum Elizabetha aut ex ea liberi ſuperfuerint. De nuptijs cum Duce Norfolciæ in detrimentum Reginæ ne quidem cogitaſſe, cùm ſibi perſuaſum eſſet Reipublicæ bono futuras: iiſdem verò non renuntiaſſe, quòd fidem coniugalem obſtrinxiſſet. Ducem vt cuſtodia & periculo ſe eriperet, pro eo ac debuit coniugali amore, monuiſſe. Rebellionem minimè concitaſſe, nec eiuſdem conſciam fuiſſe, quæ paratiſſima ſemper erat molitiones contra Reginam aperire, ſi illa coràm audire dignaretur. Rebelles Anglos nunquam ſubleuaſſe, tantùm Northumbriæ Comitiſſam Albano literis commendaſſe. Ridolfum, quem gratia apud Pontificem valere nouerat, in re pecuniaria vſam fuiſſe, ab eo tamen nihil literarum accepiſſe, Nullos ad ſe liberandam excitaſſe. Audiſſe libenter qui operam in ea re detulerant, eoque nomine priuatum Characterem Rolſtono & Hallo communicaſſe. Literas ſubinde à Pontifice Rom. accepiſſe pietatis & conſolationis*

M.DLXXII

nis plenissimas, quibus nullæ inerant eiusmodi loquendi formulæ. Bullam *haudquaquam procurasse, tantùm eius exemplar impressum vidisse, perlectumq; igni tradidisse. Si qui aliter quàm debent in exteris regionibus scribant, aut nominent, ipsi culpam præstent. Auxilia à Pontifice Rom. & Hispano ad Anglam impugnandam literis nunquam rogasse, opem verò vt in regnum suum restitueretur ab illis implorasse, idque Regina consulta. Sin de literis illis quæstio fiat, aut de conficiendis nuptijs vi armata, rogat, vt (cùm sit Regio Angliæ sanguine nata) in Angliæ Parlamento quod proximè habendum præsens responderet.*

Seditiones in Scotia.

Scotia interim intestinis dissidijs miserrimè laborabat, dum hinc qui Reginæ studebant, Gallorum fauore, inde qui Regi, Anglorum ope subnixi, infestis animis & armis concurrerent. Egregium tamen dissidij componendi studium Angli Galliq; missis in Scotiam Legatis præ se tulerunt. Galli non commodiorem esse rationem rati proposuerunt, vt viri aliquot æqui bonique seligerentur, qui regnum Scoticum nec Regis nec Reginæ nomine ad tempus administrarent. Illi enim Scotorum Regem pro Rege agnoscere noluerunt, cùm non aliud in regnum ius quàm à matre haberet, & matrem non iustè à subditis potuisse abdicari censerent; Eam itaque iustè Reginam agnoscendam, & fœdus antiquum inter eam & Gallorum Regem obseruandum. Angli contrà rationum momentis contenderunt eiusmodi administrationem planè fore Anarchiam, multorum imperijs rempub. geri non posse, in electione eiusmodi administratorum, Scotos qui sub regio imperio semper fuerunt, nunquam consensuros, Regni Ordines Reginam abdicasse, Regem ritè constituisse & inaugurasse, & fœdus illud antiquum non inter personas, sed inter regna Galliæ & Scotiæ contractum fuisse; imo Regem Christianissimum ex fœderis lege ad Scotorum Regem defendendum teneri. Disertis enim verbis cautum esse, vt Galliæ Reges, si quando de successione in Scotiæ regno controvertatur, eum defenderent, cui Scotiæ Ordines regnum adiudicarint. De causis verò Reginam abdicandi, Scotos qui abdicarunt, consulendos.

Gallus & Angla componere studēt

Diuersa inter se sentiūt.

Nihil-

Nihilominùs Gallus Scotorum Reginę partibus apertè fauit, & pro ea liberanda sedulò apud Elizabetham intercessit, ne quod Legati eius ingenuè professi sunt, videretur illam, quæ Regis fratris fuerat vxor, & iam Gallię *Dotaria*, negligere, vetustum inter Gallos & Scotos fœdus violare, familiam Guisiam iam in Gallia præpotentem posthabere, aut pernitiosum abdicandi Reges exemplum approbare. Et quod potissimum erat, ne illa à Gallo in aduersis derelicta Hispano adhæreret, & tandem potentissima regna Angliæ, Scotiæ, & Hiberniæ per eam amicitiæ fœdere cum Hispania in Galliæ periculum coniungerentur.

M.DLXXII *Causa cur Gallus Scotæ fauet.*

Ad hæc Elizabetha comiter. *Viderit Gallus quo loco Scotam habeat, etsi Regina fuerit Galliæ & iam sit* Dotaria; *ad nuptias tamen cum Andino disturbandas clandestina habuit cum Hispano consilia. Viderit an fœdus illud antiquum non violet si tenellum Regem non defendat. Viderit quid Guisiorum familiæ debeat Gallia, quorum consiliis & Gallia funestissimo bello fuerit inuoluta, Scotia à Gallis abalienata, & ipsa Scota in has angustias deducta. Abdicandi Principes exemplum sanè pernitiosum est, & infra inferos amandandum, sed hac de re responderint Scoti. Ego quidem inuita hæc recolo quæ ex animo improbo. Nescio tamen an Galli olim improbarint cùm Pipinus Childericum, & Hugo Capetus Carolum Lotharingum regno auito spoliarint, Sceptro in nouas familias translato, & Philippus ille* Bonus *Burgundus Iacobam Hannonia & Hollandia exuerit, aut Dani cùm Christianum Secundum & filias regno eiecerint, aut Hispani cùm Vracam Reginam regno exclusam incarcerarint. Minimè nouum est vt filij matribus exclusis ad imperium admitterentur. Sic Henricus Secundus Rex Angliæ, Alphonsus Vracæ filiolus Rex Castiliæ, & recenti memoria Carolus* v. *Hispaniæ & Siciliæ & ad sceptra, matribus superstitibus, admissi fuerunt. Reginas etiam incarceratas fuisse plena est exemplorum omnis memoria, & Gallia abundè testatur, quæ trium inuicem succedentium Regum, Lodouici Huttini, Philippi Longi, & Caroli Pulchri vxores incarceratas, ne quid grauius dicam, vidit. Ego, vt verum dicam Scotorum Reginam honesta in custodia de-*

Angla cum Gallis dissertatiuncula.

MDLXXII. *detineo, in Angliæ, meæq; securitatis tutelam; & à Gallis edocta, qui Chilpericum in Monasterium, Carolum Lotharingum in carcerem profundum, Lodouicum Sfortiam Mediolani Ducem in caueam ferratam abdiderunt, vt suis rebus consulerent.* Alia id genus ex Hispanica historia repetijt, vt in omnium gentium historijs erat versatissima. Perorans conclusit, *huiusmodi magna exempla semper aliquid ex iniquo haurire*; Optavit verò, *vt Gallus pro eo ac ex fœdere debuit, tenellum Scotorum Regem legitimè inauguratum defenderet. Hoc enim maiori gloriæ Gallico nomini cessurum, quàm infœlices Gallorum in causa famosæ Ioannæ Neapolitanæ expeditiones.*

Et Galli & Angliæ studium in Scotam refriget.

Verùm-enimverò cùm deprehensum esset, Scotorum Reginam eodem ipso tempore occultam fœderationem cum Hispano cogitare per Baronem Setonum qui in Essexia appulsus, ementito nautæ habitu, per Angliam in Scotiam redierat, atque auxiliares copias ab Albano Scotis, qui à Reginæ partibus erant, promiserat; & illa arctiori custodia attinebatur, & Galli erga illam studium paulatim refrigebat. Albanus certè nihil omisit, vt inclusum contra Elizabetham odium subdolè profunderet, & illa non minori solertia vt repelleret, & eius conatus disturbaret. Itaq; primis huius anni mensibus, cùm ille per Hispani Legatum in Anglia conquereretur, Belgas rebelles apparatum bellicum ex Anglia comparare, & in portus vbique recipi; illa seuero mox edicto, Belgas in quos rebellionis suspitio caderet, ex Anglia discedere, armatasq; eorum naves in portubus detineri iussit. Quod Albani damno inprimis vertit. Comes enim Marcanus Lumæus, & alij Belgæ hoc edicto vel perterriti, vel clam præmoniti, quasi desperatione adacti ex Anglia se subduxerunt, Brielam ad Mosæ ostium occuparunt, mox Flushingam, & alia oppida, expulsis Hispanis, cùm iam arces libertatis compodes impositurì essent, ad defectionem taxerunt, breuiq; Albanum mari quodammodo excluserunt. Vnde illi maris opportunitate tam diuturno bello Hispanum distinuerunt, & exercuerunt, non sine insigni quadam (vt militares viri censuerunt) & indigna tanto

Belgæ coniurati Angliâ prohibentur.

Illi Brielam capiunt.

Albani incuria.

MDLXXII.

tanto Duce incuria, qui maritima Belgij totos quatuor annos supinè neglexerat.

Angli in Belgicam militiam profecti.

Iam post celeberrimum Londinensium armilustrium, & ludicrum prælij spectaculum coram Regina apud Greenwicum, viri militares qui domi desides otio marcebant, ex Anglia in Belgium confluere cœperunt, alij pro partium studijs ad Albanum, alij & longè plures ad Principem Aurasionensem, qui religionis & libertatis nomine Albano se opposuit. Primus autem omnium Thomas Morganus CCC Anglos ad Flushingam deduxit, quorum adventus fama distinuisse Albanum creditur, cum in procinctu esset ad Flushingam recuperandam. Posteà, curante Morgano, eò appulerunt novem Anglorum vexillationes sub Humfredo Gilberto, qui cum Gallis associatis primùm Sclusam & Brugas tentavit, & deinde *Tergoam* in *Suithbeuelandia* adortus. Sed cùm scalæ essent breuiores, Galli & Angli malè inter se convenirent, & Mondragonius subsidio obsessis veniret, non sine clade, se Flushingam receperunt, quam & hi, & illi sibi occupare subdoli sategerunt, sed æmula simultate, Aurasionensis artibus, diuisi, non potuerunt.

Galli simulatio.

In Gallia Protestantibus blanda hoc tempore illuxit serenitas, animusque Caroli Regis in bellum Belgicum, quasi vnicum belli intestini remedium, vt præ se tulit, totus conversus erat, & hoc quæsito colore, cum Germaniæ Principibus & Angliæ Regina in argumentum propensæ suæ erga Protestantes (quos tamen occultè exitio destinarat) benevolentiæ se velle fœdus inire simulavit. Quod inter illum qui tùm à Protestantibus Galliæ, tùm ab Hispano timebat, & Elizabetham quæ ab intestinis malis, Albaniq; insidijs sibi metuebat, per Franciscum Ducem Momorantium, Renatum Biragum, Sebastianum L'aubespinum, Episcopum Lemouicensem, Paulumq; Foixium Regis nomine; Tho. Smithum, & Franciscum Walsinghamum Reginæ nomine delegatos, Blæsis III Idus Aprilis in hos articulos initum, qui compendio ipsissimis ferè verbis subiunguntur.

Fœdus Blæsense.

Gg *Articuli*

MDLXXII
Eiusdem articuli.

Articuli in hoc fœdere non erunt recessus à præcedentibus Tractatibus, inter prædictos Principes, & prædecessores, quatenus non sunt contrarij præsenti fœderi. Hoc fœdus erit inter dictos Principes confederatio, Liga, atq; vnio ad mutuam defensionem aduersus omnes cuiuscunq; sint ordinis, qui sub quocunq; prætextu, aut quauis de causa, nulla excepta, inuadent aut inuadere conabuntur personas, aut territoria ab illis possessa. Fœdus hoc permanebit firmum, non solùm inter Principes dictos, dum vixerint, verùm etiam inter successores, si successor superstiti significet intra annum per legatos & literas, se easdem conditiones accipere; aliàs superstes omni huius fœderis obseruatione solutus intelligitur. Hoc fœdus valebit contra omnes qui etiam affinitate coniuncti erunt alterutri Regi aut Principi, & contrà omnia fœdera contracta, & contrahenda. Regina Angliæ post requisitionem per literas manu Regis Galliæ subsignatas opem requirentis intra duos menses in Galliam transmittere tenebitur VI. M. *peditum armatorum, vel* D. *equites, pro eius optione, quibus ille stipendium persoluet ex tempore quo in Galliam appulerint. Pro bello & defensione nauali, Regina Angliæ mittet octo naues iustæ magnitudinis, in quibus* MCC *milites imponet cum necessarijs omnibus. Nautæ & milites solummodò erunt Angli, ille stipendium illis persoluet, & necessaria præbebit, prouidebitq; alimenta à tempore, quo seruire sibi incipiunt; parebunt tamen Admirallo Galliæ. Regina Angliæ in suas naues alimenta imponet ad duos menses, pro quibus Gallus intra duos menses soluet. Rex Galliæ post literas acceptas & subsignatas manu Reginæ Angliæ bello petitæ, intra duos menses in Angliam, vel Hiberniam transmittere tenebitur,* VI. M. *peditum; vel si ipsa maluerit* D. *cataphractos milites, qui equitum mille quingentorum, & peditum circiter trium millium numerum adimplebunt, equis validis, & armis more Gallico, quibus illa stipendium persoluet, ex quo in Dominia sua peruenerint. Pro nauali bello ille instruet octo naues quibus* MCC *milites imponantur, eo quo ante dictum, modo. Inseruient quàm diu Principes inuasus eos tenere placuerit. Forma auxiliorum & stipendiorum in schedula subiecta continebitur, Inuaso alteruter arma & cætera vendere tenetur. Nihil innouabunt in Scotia,*

sed

MDLXXII

ſed aduerſus exteros defendēt, nec exteros ingredi patiantur, nec fouere factiones Scoticas; ſed liceat Reginæ Angliæ armis proſequi eos Scotos, qui fouebunt vel receptabunt Anglos rebelles nunc exiſtentes in Scotia. Hoc fœdus illum intellectum habeat, quem ſolùm verborum vis & proprietas præ ſe fert. Vterque Princeps hos ſingulos Articulos literis Patentibus confirmabit, & legatis vtrinq; intra tres menſes bona fide realiter, & cum effectu tradet.

Confirmatio.

Vt Gallus hoc fœdus ratum haberet, Edwardus Clintonus Lincolniæ Comes Maris Præfectus, in Galliam miſſus cum numeroſo nobilium agmine, inter quos erant Barones, Dacreus, Richus, Talbottus, Sandius, & alij. Gallus itidem Ducem Momorantium, Paulumq; Foixium in Angliam ſplendido apparatu miſit, vt coram ipſis, & Bertrando Salignaco Mota-Fenelonio Oratore aſſiduo, Regina interpoſito iureiurando viciſſim confirmaret. Quod Weſtmonaſterij factum XVII. Kalendas Iunij. Poſtridiè Elizabetha Momorantium, patris Annæ Conſtabularij Franciæ in ſe benevolentiam grata memoria proſequuta, in Georgiam Ordinis ſocietatem Galli permiſſu adſcripſit. Quo honore Annam Henricus VIII dignatus erat amoris ergô in illam familiam quæ *Primi Franciæ Chriſtiani* titulum gerit, & in Gallia longè nobiliſſima habetur.

Momorantius in ordinem Garterij adſcitus.

Ille de rebus Scoticis componendis intercedit.

Momorantius dum in Anglia hæreret, paucis Galli nomine egit, vt fauor erga Reginam Scotorum quantus poterat, ſine periculo exhiberetur, vt armorum eſſet in Scotia ceſſatio, & Parlamento ibidem concordia firmaretur. Sin Parlamentum commodè haberi non poſſet, vt quidam à Scotis vtrinq; delecti de rebus componendis Londini convenirent, vnà cum Regis Galliarum & Reginæ Angliæ Delegatis. Reſponſum verò erat maiorem Scotorum Reginæ fauorem exhibitum fuiſſe, quàm illa promeruerat, & in Galli gratiam, exhibendum fore; licèt Regni Ordines qui iam convenerant, cenſuerint Reginæ nullam poſſe eſſe ſecuritatem ſine aliqua in eam ſeveritate. De concordia & armorum ceſſatione Reginam

Reſponſum.

 nam

MDLXXII. nam ſedulò egiſſe,eoq; conſilio Drurium Barwici Mareſcallum cum Croco Gallico Legato nuperrimè in Scotiam miſiſſe: Illos autem nullis rationibus Grangium & præſidiarios in Caſtro Edenburgenſi ſpe ſubſidij è Gallia & Belgio lactatos ad pacem perducere potuiſſe, quamvis Huntleius, & Hamiltonius Arbrothius pro patre Duce ſe Elizabethæ ad pacem colendam Syngraphis obſtrinxiſſent, & reliqui à Reginæ partibus fidem dediſſent.

De nuptijs etiam cum Andino.

Deinde Momorantius pluribus de matrimonio eum Andino Duce denuò egit, ſed cùm de religionis cultu haudquaquàm conveniret, re deſperata in Galliam redijt, dum nuptiæ inter Henricum Navarrum & Margaretam Galli ſororem magno conatu apparantur. Ad has blandis promiſſis & credula ſpe pacis perpetuæ atque amoris redintegrandi, cum inſigni quadam diſſimulatione pellecti erant Regina Navarra, & ex Proteſtantium numero lectiſſimi quiq;. Invitati etiam ex Anglia honoris ſpecie Leiceſtrius, & Burghleius, è Germania Palatini Electoris filij,vt in caſſes induti, & illi & cum illis Evangelica religio ſi non vno ictu iugularentur, certè læthali vulnere conciderentur. Nuptijs enim celebratis ſperatam ſerenitatem illico diſpulit ſanguinolenta tempeſtas, Laniena illa Pariſienſis, & immanes Proteſtantium cædes quæ in omnium ordinum homines per Galliæ vrbes execrando ſcelere paſſim patratæ. Species tamen iuris, imò & pietatis impoſita, & fraudi impiæ latebræ edictis quæſitæ, quaſi nefaria coniuratio aduerſus Regem, Reginam parentem, fratres,Navarrum,& Regij ſanguinis Principes à Proteſtantibus inita fuiſſet. Nummi etenim in rei memoriam ſignati, in quorum antica parte cum regis effigie hæc inſcripto, VIRTVS IN REBELLES, in altera, PIETAS EXCITAVIT IVSTITIAM.

Laniena Pariſienſis.

Paulò antè Galli mater quæ propenſæ in Proteſtantes benevolentiæ ſimulationem egregiè ſuſtinuit, mulier in futurum curioſula, & Aſtrologorum prædictionibus credula,

MDLXXII

dula, qui ſingulis filijs regna ex poſitu *Fixarum Regiarum* in ſchematibus natalitijs vaticinati erant, iuſſerat Mota-Fenelonium Elizabethæ nuptias cum filio natu minimo Franciſco Duce Alenconio proponere, vt ſi poſſet, Regis titulum illi conſequeretur, ſaltem hoc officio amoris pleniſſimo Elizabetham diſtineret, quo minùs Proteſtantibus in Gallia opem præſtaret. Has Mota-Fenelonius Kenelworthi biduò ante lanienam Pariſienſem propoſuit; Elizabetha autem *ex religionis diuerſitate, & ætatis diſparitate* ſe modeſtè excuſauit. Ille enim vix XVII annum attigerat, illa XXXVIII iam ſuperauerat. De re tamen deliberaturam promiſit. Nec deſtitit Alenconius per Flerium ſedulò perſequi.

Nuptiæ cum Alenconio Elizabethæ propoſitæ.

Eodem menſe Thomas Percius Comes Northumbriæ, qui rebellis in Scotiam profugerat, à Mortonio, de quo, dum ille in Anglia exularet optimè meritus erat (ſed quis calamitoſis gratus repertus?) pacta pecunia, Baroni Hunſdonio Berwici Præfecto redditus, paulò poſt Eboraci obtruncatur.

Northumbriæ Comes capite plectitur.

Vt hoc anno Norfolcium & Northumbrium florente ætate funeſta ſecuris, ita duos alios è primaria nobilitate, & à ſanctioribus conſilijs ætate extrema, placida mors abſtulit, Guilielmum Powlettum ſummum Angliæ Theſaurarium, Wintoniæ Marchionem, Wiltoniæ Comitem, & Baronem à Sancto Ioanne de *Baſing*, maximis honoribus perfunctum, cùm annos ſeptem ſupra nonaginta compleſſet, & ſobolem ex eius corpore ad CIII. numeraſſet, (cui in Theſaurarij munere Guilielmus Cecilius Baro Burghleius ſuffectus) & Edwardum Comitem Derbiæ, Baronem Stanleium, & Strangium de *Knocking*, quocum hoſpitalis gloria quodammodo obdormivit.

Marchionis Wintoniæ obitus.

Cecilius factus Theſaurarius.

Comitis Derbiæ mors.

E viuis etiam exceſſit Guilielmus Petrus Eques Auratus è Sanctiori conſilio, & à Secretis Henrico VIII. Edwardo VI. Mariæ, & Elizabethæ, Ordiniſq; Garterij Cancellarius; multis legationibus cum laude perfunctus, qui ex honeſta familia Exoniæ natus, cùm prudentia & doctrina magnas opes collegiſſet, ad doctrinam promovendam,

Et Guil. Petrei.

MDLXXII vendam, Exonienſe Collegium in Academia Oxonienſi, in quo educatus, fauente Maria Regina, annuis proventibus beneficè adauxit.

Regina morbillis laborat. Ipſa etiam Regina quæ hactenùs valetudine fuit integerrima, (nunquam enim cibum cœpit, niſi cùm invitaret appetitus, nec merum guſtavit) morbillis ad Hamptonam laborauit. Sed convaluit priuſquam vel laboraſſe auditum, & regijs curis invigilans iuſſit Porteſmutham nouis munitionibus firmari, claſſem bellicis nauibus augeri, delectus militum per Comitatus ſtatis temporibus haberi, iuuentutemque armis exerceri, etiam cùm iam pacem agitaret altiſſimam. Pecuniam etiam quam à ſubditis mutuò acceperat, gratè & gratanter rependit. Nec minorem hinc benevolentiam apud populum conciliauit, quàm ex duobus ſalutaribus edictis in anni principio promulgatis: quorum altero ex legibus antiquis in nobiles agi iuſſit, qui plures quàm debent in clientelam admiſerant. Ita enim admiſſi ſe publicis Reipub. munijs exemerunt, factiones fouerunt, & multifariàm in leges peccarunt, nobilium quibus ſe in clientelam dederant, potentia freti. Altero rapaciſſimum hominum genus coercuit (*Concelatores* vocant) eorum authoritatem reuocando, & ad ablatorum reſtitutionem adigendo. Hi enim inſtituti vt rimarentur, ſi qui agri iuris Regij à privatis celarentur, in agros Eccleſijs Parochialibus, & Ptochodochijs à pijs maioribus olim donatos, nec non in campanas, & plumbea Eccleſiarum tecta ſacrilegâ avaritiâ involare cœperant. Verùm enimuerò hæc mala quamvis ſubinde cohibita, ſubinde repullularunt.

Reip. inuigilat.

Clientelas coercet.

Et Concelatores.

Rebelliones in Hibernia. In Hibernia nonnihil turbarum erupit, ex acerbo Edwardi Fittoni Connachtiæ Præfecti imperio, quod cùm Richardi Comitis *Clan-Richardi* filij è varijs vxoribus progeniti libertate quidlibet agendi luxuriantes ferre non poſſent, rebellionem concitarunt, & Senum flumen tranſgreſſi per Midiam Occidentalem prædatoria inſolentia in incolas immaniter ſunt graſſati. Pater ex priſca Anglo-

Anglorum *de Burgo* progenie, vir canicie ſpectabilis & ingenio temperato Proregem adijt, rebellionis crimen à ſe abſtergit, regnique Hibernię Conſiliarios qua ratione graſſantes liberos cohiberet, conſulit. Regina verò, vt publicæ tranquillitati conſuleretur, Fittonum ſenſim ſubmouendum ex Connachtia cenſet, eumque Hiberniæ Theſaurarium conſtituit, & haud multò pòſt Comitis filij à Præſidiarijs exagitati Proregi ſe ſupplices ſubmiſerunt. MDLXXII.

In Lagenia item *O-Mori* ſeditioſum hominum genus turbas dederunt, qui mox rebelles declarati, Comite Kildariæ ſuaſore, in ordinem redierunt. Quo tempore Thomas Smithus Reginæ à ſecretis vir prudens & eruditus neglectæ Hiberniæ miſertus à Regina impetrauit, vt colonia in Cherſoneſſum Hiberniæ, quam *Ardes* vocant, in Vltoniæ ora orientali, ſub filio notho quem vnicum habuit, ad imbuendos ſemibarbaros humanitatis cultu, deduceretur. Sperauit ille locum facilè defendi poſſe præſidijs in Iſthmo anguſta diſpoſitis, qua reliquæ inſulæ adiungitur. Cuilibet pediti CXX. iugera, cuilibet equiti CCXL. iugera, quæ D. iugeribus Anglicis reſpondent, conceſſit; pro quibus ſingulis ſingulos denarios quotannis dependerent. Sed optato ſucceſſu caruit. Thomas enim filius cùm Coloniam deduxiſſet, perfidia Neali Briani *Artho* interceptus & occiſus erat. Nealum autem Malbeius Anglus qui Lecaliæ vicinæ præfuit, nullam iniuſtam necem perfido inſidiatori afferri poſſe ratus, illicò occidit, & lupis vorandum reliquit.

O-Mori.

Colonia in Ardes *deducta.*

Neſcio an operæ pretium ſit memorare, quòd hiſtorici noſtri temporis omnes memorarunt, menſe Nouembri nouam Stellam, aut ſi mauis, Phænomenum conſpectum fuiſſe in Cathedra Aſteriſmi Caſſiopeæ, quæ Iouem etiam in Perigæo Eccentrici & Epicycli, fulgore ſuperauit, vt ipſe obſeruaui; eodemque loco diurno cœli motu circumlata, totos ſedecim menſes hæſit. In cœleſti, non elementari regione extiſſe ex Parallactica doctrina Thomas Digſeius, & Ioannes Deius nobiles apud nos

Stella noua.

MDLXXIII

nos Mathematici eruditè demonſtrarunt, ſenſimque aſcendendo diſparere opinati ſunt. Poſt octauum ſanè menſem paulatim extenuari omnes ſenſerunt. Theodorus Beza, ad ſtellam illam quæ Chriſto naſcenti præluxit, & internecionem infantium ſub Herode, ingenioſè accommodauit, Carolumq; nouum Galliæ Regem qui ſe Pariſienſis lanienæ authorem faſſus erat, vt timeret, hoc verſiculo monuit. *Tu verò Herodes ſanguinolente, time.* Nec vana quidem fide. Menſe enim poſt Stellæ huius diſparitionem quinto, ille ſanguinis profluuio inter longos & graues dolores expirauit.

Theod. Bezæ vaticinium.

M. D. LXXIII.

Vm res Hiſpanicæ in Belgio admodũ eſſent impeditæ, Fluſhinga amiſſa, Hollandiæ vrbibus deficientibus, claſſeq; Hiſpanica (qua Dux *Medinæ-Cœli* iuſſus cum Vitellio Chapino Pontificijs in Anglia, opem ferre) à Zelandis profligata: Albanus animum in Anglos æquiorem nolens induit. Menſe itaque Ianuario negotiatio, quæ inter Belgas & Anglos eodem menſe anno MDLXVIII. interclusa fuerat, nunc tandem in biennium recluſa, capitaq; de quibus hac in re Briſtoliç conuenerat, menſe Iunio ab Hiſpano confirmantur. Inter quæ hæc clauſula. *Et ſi ad tempus mutua illa intelligentia & arctior amicitia fuerit obfuſcata, nullo tamen modo vt intelligatur rupta aut diſſoluta.* Quod ſi res intra præſcriptum tempus per delegatos componi non potuerit, *dictus intercurſus finitis dictis duobus annis, ceſſabit.* Et tumultibus per Belgium incrudeſcentibus, biennio quidem nondum expleto, paulatim ceſſauit, nouuſque cum Ordinibus Fœderatis incœptus. Elizabetha autem (quod ſummo honori ceſſit) negotiatorum Anglorum damnis ex Belgarum bonis detentis, cumulatè ſatisfecit, cætera Albano reddidit, & cum Genuenſibus Mercatoribus de pecuniâ intercepta, quæ primam

Claſſis Hiſpanica profligata.

Negotiatio inter Belgas & Anglos reſtituta.

Elizabetha Anglorum damna reſarcit.

MDLXXIIJ

mam litis causam præbuerat, plenè transegit; cùm Albanus ex Anglorum bonis ne assem quidem Belgis reddiderit. Quodq; gloriosius, & subditis longè gratius, Angliam sub hoc tempus ære alieno, quod pater & frater apud exteros contraxerant, & fœnebri malo admodum increuerat, liberauit, syngraphis Ciuitatis Londini toties renouatis, iam magna cum ciuium lætitia redhibitis.

Patris et fratris debita soluit.

Plurimum tamen molestię & Reginę, & Ecclesiastico ordini facesserunt nonnulli ex ipsorum numero qui zelo feruidi, & nihil nisi puritatem Evangelicam spirantes, non solùm Politiam Ecclesiasticam (vt Romana fœculentia impuram) quà publicè, quà priuatim concionando (etiam libros edendo, quos *Admonitionem ad Parlamentum, & Admonitionis Apologiam* inscripserunt) in calumniam rapuerunt: sed etiam sacra recepta adire recusarunt aliosq; sibi cultus diuini ritus efformarunt atq; vsurparunt. Adeò vt Regina istos tanquam homines inquieto ingenio, nouitatis auidos, & ad bene instituta conuellenda paratissimos improbans, ad schisma prævertendum seueritatem *legis de vniformitate publicarum precum* vbique abhiberi mandauerit. Libellosq; istos Episcopis, aut alicui è Consiliarijs Regijs in manus, sub pœna incarcerationis tradi, etsi Ioannes Whitgiftus, qui posteà Archiepiscopus Cantuariensis eosdem solidè confutasset.

Nouatores Ecclesiam turbant.

Prodijt etiam à rebellibus & profugis Anglis liber probrosus *Tractatus de proditione* inscriptus, in quo Baconum Sigilli Custodem, & Cecilium Burghleium Regni Thesaurarium, proditionis in patriam accusarunt, vt odium apud Principem & populum conflarent illis, qui prudentia & industria sceleratos eorum conatus, & spem prauam præverterant, aut infregerant. Tantumque abfuit vt Regina istis accusationibus fidem habuerit, vt programmate publicato easdem improbabiles, falsas, merasque calumnias declararit; nec alio consilio à professis veræ religionis & patriæ hostibus malitiosè esse confictas, quàm vt malis & occultis artibus regnum fidelissimis Consiliarijs orbarent. Quare monuit vt singuli libel-

Papistæ Rempub.

MDLXXIIJ

Eorum libellus supprimitur.

lis istis fidem derogarent, negligerent, igni addicerent; nisi pœnam seditionis fautoribus irrogandum subire maluerint. Veruntamen hi libri (insito humanæ curiositatis vitio) quia prohibiti, lectitati; donec (quod fieri assolet) spreti exoleuerint.

Superiori anno, mense Novembri, nata erat Carolo Regi Gallorum filia, quam, vt è sacro fonte Elizabetha susciperet, Rex rogauit, tùm vt illam sibi omni humanitatis officio firmiùs retineret, tùm vt Protestantibus in Gallia omnem auxiliorum spem ex Anglia præcideret. Ad hæc, & ad pecuniam mutuam sumendam Albertum Gondium Radesianum (vulgò Comitem de *Rhetz*) aulicum facundum in Angliam misit. Ille Reginæ, composita oratione persuadere conatur Parisiensem lanienam, (quam alij scelus, ipse remedium dixit) non in odium Religionis Protestantium, sed ad dissipandam coniurationem à Colinio Admirallo, & alijs initam, exarsisse; Regem verò edicta Religionis sanctissimè obseruaturum. Illam obsecrat, ne querulis & pauidis sine causa hominibus aures patefaceret, sed pactum nuper fœdus religiosè seruaret, illosque ad Regis obsequium hortaretur, quem experirentur clementissimum. Illa se memorem pacti fœderis pollicetur, nec Regem quicquam ab ea (quod amantissimam confœderatam deceat) desideraturum; De pecunia mutuò postulata, excusat. Nec ille de pecunia nisi compositò egit, scilicet, vt, quam illa Regi negavit, Protestantibus, si rogarent, non suppeditaret. Occasionemq; sanè inde illa arripuit negandi pecuniam illis, non immemor quàm mala fide secum in re pecuniaria primo bello ciuili egerant. Pervicit Radesianus hac legatione, vt Protestantes iam inde minorem gratiam & opem apud ipsam aliquantisper invenerint.

Gondij Legatio.

Paulò pòst Guilielmus Somersettus Comes Wigorniæ, cum Baptisterio ex solido auro in Galliam mittitur, vt cum Mariæ Augustæ & Ducis Saubaudiæ procuratoribus, Baptismo filiæ Galli, Reginę nomine sponsor interesset. Quod cùm comperissent piratæ Protestantes, Galli

Comitis Wigorniensis in Galliam.

&

MDLXXIIJ

& Belgæ (qui eum Catholicæ Religionis cultorem suspicabantur) parùm abfuit quin in traiectu intercœperint. E socijs sanè navigijs vnum & alterum, vectoribus nonnullis cæsis, diripuerunt. Vnde Regina grauiter indignata Guilielmum Holstockum classis Regiæ*Censorem, cum paucis navibus armatis emisit, qui piratis captis, aut fugatis, & onerarijs nonnullis ab ijsdem liberatis, maria purgauit. Cùm autem plurimi eorum operam Montgomerio, qui in Anglia tunc hæsit, condixissent ad opem Rupellanis obsessis ferendam; effectum est vt ille seriùs ex Anglia soluerit, & cum classe quidem tam exigua, vt nihil omninò præstiterit. Hinc Protestantes Galli in Angliam profugi, nimio plus commoti, in odium adversæ Religionis quosdam Gallos aduenas iniuriosiùs tractarunt, imò ferro aggressi sunt, & inter hos, famulos Flerij qui occultè in Angliam ab Alenconio de nuptijs venerat; ipsumq; Flerium Vidamus Carnutensis negotij ignarus, apud regios Consiliarios insimulauit, quasi ad tollendum è medio Montgomerium subornatus venisset.

Piratis mare purgatur.

* Controuler.

Galli Gallos male tractãt.

Contrà Gallicus apud Reginam Legatus conquerebatur, Montgomerium Anglorum auxilijs contra fœdus, ad Rupellam navigationem suscepisse: & mercatores Anglos Rupellanis obsessis rem annonariam subministrasse. Cui illa, se fidem fœdere interpositam sanctè servare & seruaturam respondit, auxiliares illos, piratas esse & extorres iniussu suo soluisse, signa ementita prætulisse, atque vt in eos animaduerteretur, peroptavit. Ad hæc mercatores Anglos Burdigalæ duriùs tractatos, licentia non impetrata, Rupellam adnauigasse; id genus homines suo lucro vbique velificari: simulque rogauit vt pro Rupella commodior aliquis portus in Gallia ad eorum negotiationes assignaretur.

Legatus Gallicus de auxilijs in Galliam missis queritur. Regina se excusat.

Gratissima Gallo fuerunt hæc responsa, Angliæ Reginam fidem servaturam, & à Protestantibus Galliæ iam esse alienam, adeò vt ab ea opem expectarent nullam. Hinc Gallus & mater illam animo magis magisq; amplexi sunt, quam verè amicitiam colere perspexerant, &

Solicitatur de nuptijs cum Alenconio.

MDLXXIIJ

Illa lubens audit.

Ex duplici metu.

Aulici contrà differunt.

Alenconio cõmeatus in Angliam veniendi conceditur.

Submonetur tamen ne veniret.

ad illam ab Alenconio plures literæ amatoriæ ex castris ad Rupellam sunt scriptæ,totoq; hoc anno nuptiæ solicitè ambitæ, Gallo & matre obnixè intercedentibus per Mota-Fenellonium Legatum ordinarium & Castro-Novium siue *Chasteauneuf* eo nomine delegatum. Certè Elizabetham in serias de nuptijs cogitationes impulit duplex ex orbitate metus, hinc domestici contemptus,inde externarum molitionum, contra quæ maritum & liberos firmissima esse munimenta sibi persuaserat, & sæpiùs alijs dixerat. Contrà ab Aulicis in rem privatam intentis disseritur. *Religionem & æquitatem validissima esse imperij munimenta contra omnia: Nec esse cur illa contemptum à suis timeret, quorum & res & spes in vna ipsa defiguntur, animi longa auorum serie deuinciuntur,oculi virtutum splendore indies magis exhilarantur*, & id genus alia Aulicis familiaria.Cùm autem illa sæpiùs illud vsurparet, *Plures solem occidentem negligere*, palpones isti non destiterunt inculcare. *Quis salutares solis clarè splendentis radios negliget, vt funestam & confusam minimarum stellarum simul exorientium* (sic *Competitores* appellitarunt) *scintillationem aspiceret?*

Inter hæc Regina parens iterum atque iterum rogavit, vt filius Alenconius in Angliam liberè traijceret ad eam invisendam, quæ crebris fatigata literis, tandem assensum præbuit, modò nec fraudi, nec probro ille duceret, si re infecta rediret. At quamprimùm Elizabethæ subnotuit, Henricum Ducem Andinum eius fratrem in Regem Poloniæ esse electum, & Gallorum regem valetudine esse afflicta, per Edwardum Horseium Insulæ Vectæ Præfectum, Alenconium monet, ne præproperè Angliam adiret, rationesq; subiungit, *ex laniena in Protestantes Religionis causa per Galliam inter nuptiales festiuitates immaniter commissa, cùm ille primùm nuptias ambiret, suspitionem apud Protestantes in Anglia enatam esse, nuptias has funestas fore. Eoq; magis, quòd ipse Alenconius protinùs ad Rupellæ obsidionem profectus, hostili contra Protestantes animo, & literis inde datis scripsisset, se tum demum Reginam inuisurum, cùm Rupellam expugnatam viderit. Vt ira eius in Protestantium Religionem,*

MDLXXIIJ

Religionem, quàm amor in Reginam inflammatior videretur. Indéq; quàm plurimos in Anglia suspicari, quasi venturus sit in Angliam ad nuptias ambiendas gladio eorum cruore intincto, qui eandem quam Angli, profitentur religionem. Quamobrem amicè & amatoriè suadet, *vt pacem in Gallia conciliaret, & studium in Protestantes insigni aliquo argumento priùs declararet, quò gratior hospes & procus in Angliam veniret.*

Pace posteà in Gallia facta, & sua Protestantibus certis in locis religione permissa. Rex Galliæ & Regina parens denuò nullam non operam dederunt, vt nuptiæ conficerentur (Alenconium etenim vt ingenio tortuoso, & ad res turbandas præcipiti, è Gallia submotum voluerunt) simulq; Elizabetham rogarunt, vt si Andinus per mare Poloniam cogitaret, publica fide interposita, per Britannica maria navigaret. Quod illa non solùm lubentissimè concessit, verùm etiam classem quæ deduceret, obtulit. Interim variolis laboravit Alenconius, quod mater eius per Gondium Radesianum Elizabethæ significauit, & per valetudinem, quò minùs ille in Angliam veniret, excusauit. Gondius Cantuariæ Elizabetham offendit, quæ illum magnificè excepit. Quo tempore Matthæus Parkerus Archiepiscopus Cantuariensis in amplissima Archiepiscoporum aulâ, quam restaurauerat, diem natalem Reginæ, septimum scilicet Septembris, celebrauit, inuitauitq; Reginam, Gondium, Mota-Fenelonium, tanta nobilium conviuarum multitudine, quanta Anno salutis M D X I X Carolus Quintus Imperator, & Henricus Octauus eadem in aula conviuati fuerant.

Gondius *in Angliam redit.*

Conuiuio excipitur.

In Scotia Iacobus Douglasius Comes Mortonij Scotiæ Prorex in Comitis Marriæ locum, curante inprimis Elizabetha, suffectus erat, qui authoritate in Ordinũ cõventu constabilita, salutares leges ad religionem contra Pontificios & Hæreticos asserendam Regis nomine sanxit. Regis verò custodiam Alexandro Areskino, cùm Comes Marriæ (ad quem peculiari iure Regum Scotiæ in tenella ætate custodia spectat) minor esset ætate, confirmauit his legibus, vt Pontificij & factiosi omni accessu exclu-

Mortonius *Scotiæ Prorex.*

MDLXXII. excluderentur, Comes cum duobus famulis, Baro cum vnico admitteretur, cæteri soli, & singuli inermes.

Eum Gallus opprimere studet. Gallus interim misso Viriaco, nullam non mouit machinam vt Proregem priusquàm invalesceret authoritas, supplantaret, & Atholium, Huntleium, & alios pretio proposito opponeret. *Elizabetha defendere.* Elizabetha contrà obnixa, per Henricum Killegræum Scotos edocuit, Atrocem illam lanienam Parisiensem ex Pontificis Romani, Galli, & Hispani in Protestantium exitium coniuratione, perpetratam fuisse. Monuit itaque eos, vt nec Gallicis pensionibus corrupti, nec factionibus disiuncti viam externis copijs, quas Strozius ducturus credebatur, aperirent; sed fortiter vno animo se opponerent ad Religionem defendendam, quæ vnicum inter Anglos & Scotos concordiæ vinculum: & ad Regem prouidè conservandum, vel in Angliam transmittendum, quò minus in Galliam subduceretur. Nihilominus nonnulli è Proceribus in captiuæ Reginæ partes iurati, Regis, Proregisq; authoritatem omninò detrectarunt, donec Elizabetha sua interposita authoritate, *Et res Scoticas componere.* Iacobum Hamiltonium Ducem Castri-Heraldi, Georgium Gordonium Comitem Huntleiæ, qui inter eos erant primarij, opera Killegræi ad satis æquas conditiones perduxerit. *Quibus conditionibus.* Scilicet, vt religionem in Scotia constitutam agnoscerent, Regi se submitterent, necnon regimini Mortonij, & successorum eius in regimine; aliorum omnium authoritatem eiurarent: vt quicunq; contrà religionem, Regem, vel Proregem aliquid molirentur, lege Parlamentaria proditores iudicarentur; vt sententiæ contra Hamiltonios & Gordonios latæ refigerentur, nisi illæ de cæde Morauij & Lenoxij Proregum, quæ Elizabethæ arbitrio relinquerentur. (Illa autem hoc ad Regem reiecit, ampliandumq; censuit donec Rex imperium per ætatem ex iure regni susciperet.) Vtq; singula crimina à XV die Iunij MDLXVII admissa, Lenoxij cæde excepta, veniam petentibus condonarentur. Visum tamen est ad securitatem tàm Regis quàm Proregis, ne hic cædi exponeretur, ille in Galliam exportaretur,

MDLXXIIj

taretur, vt Regina Angliæ publico instrumento fidem interponeret, nec Hamiltonios, nec alium quempiam de Proregum cæde in quęstionem, nisi illa consentiente, vocandos, aut bonis mulctandos. Quod etiam in Ordinum conventu ad publicam quietem tempore turbulento fundandam, sancitum. Has autem conditiones Guilielmus Kircaldius Grangianus (quem Castro Edenburgensi Moravius Prorex fide regis nomine accepta, præfecerat) Baro Humius, Lidingtonius, Episcopus Dunkeldensis, & alij qui iniquè cum Scotorum Regina agi existimarunt, nullo modo admittere voluerunt. Sed præfractis animis, Regis & Proregis authoritate spreta, Castrum illud Reginæ nomine tenuerunt & munierunt, vsi Lidingtonio consultore, & freti prærupta loci firmitate, apparatu bellico (omnis enim regius apparatus ibi asseruatur) & promissis ab Albano & Gallo auxilijs, qui nonnihil pecuniæ submiserat (cuius pars maxima ad *Blac-nessum* intercepta) & plus miserat, nisi diutina Rupellæ obsidione distentus fuisset. Cùm hi ad nullas pacis conditiones nec pretio à Prorege proposito, nec Elizabethæ suasu, aut minis induci possent, quin castrum contra Proregem propugnarent, Vrbem Edenburgensem iustitiæ sedem eiaculationibus & irruptionibus indies infestarent, & auxiliares copias è Gallia accersirent, Elizabetha quæ Gallos in Scotia nullo modo ferre poterat, tandem à Prorege exorata, copias, machinas, & apparatum bellicum ad Castrum expugnandum his legibus promisit.

Grangius se opponit.

Edenburgense Castrum defendit.

Angli ad expugnandum missi.

Quibus legibus.

Prorex nihil cum obsessis, Anglorum ductore inconsulto, transiget, nec ille vicissim, Prorege & regis Consiliarijs inconsultis. Si Castrum in Anglorum manus deuenerit, Regi intra decem dies cum omni apparatu bellico, Vtensilibus, regni regisq́; Commentarijs, & Archiuis tradetur; cætera oppugnantibus in prædam cedent. Angli nullum in Scotia locum munient, nisi cum consensu Proregis & Procerum. Prorex omnem quam poterit opem & commeatum Anglis præstabit. Obsessi, Castro capto, reseruabuntur, vt ex legibus in illos agatur, Regina tamen Angliæ priùs consulta. Si qui Angli fuerint occisi, eorum vxoribus

MDLXXIIJ *ribus & liberis stipendia in duos annos è rebellium bonis numerabuntur. Si qui vulnerati, stipendia etiam numerabuntur donec curabuntur. Tormenta Anglica, si qua pereant, sulphureus pulvis, & globi expensi, ex regio in Castro apparatu, aut rebellium bonis resarcientur. Et obsides decem in Angliam mittentur, in securitatem de copijs & tormentis remittendis, nisi sors belli communis interuenerit.*

Anglorum auxilijs obsidetur.

Ex his legibus Guilielmus Drurius Præsidij Berwicensis Marescallus, cum tormentis aliquot maioribus, & militibus mille quingentis (inter quos fuerunt nobiles volones Georgius Carius, Henricus Carius, Thomas Cecilius, Henricus Leæus, Guil. *Knolles*, Suttonus, Cottonus, Kelwaius, Guil. Killegreus, & alij) Scotiam ingressus auxiliari Scotorum manu adiuncta, Castrum obsidione incinxit, postquàm semel atque iterum deditionem Regis nomine frustrà imperasset. Primùm è quinq; molibus aggestis quatuor continuis diebus in arcem effulminatum, & maximè in *Turrim Dauidis* quæ post aliquot dies decidit. Impressione posteà facta, propugnaculum quod *Spurr* nominant, captum, dum qui ex alterâ parte eodem momento arcem aggressi, non sine cæde reijciuntur. Postridiè signo dato obsessi colloquium cum Drurio petierunt. Descendunt è castro funiculo demissi ipse Kircaldius, & Robertus Meluinus, Henrico Leæo & Flecco Scoto obsidibus in Castrum itidem acceptis. Postularunt vt vitâ & bonis liberè fruerentur, vt Humius & Lidingtonius, ob privatas quorundam inimicitias, in Angliam secederent, vt Kircaldius in Scotia maneret, sin minùs, bona cum venia discederet. Cùm hæc non concederentur, sed tantùm permitteretur vt milites inermes cum impedimentis abirent; perendie ob paucitatem Præsidiariorum, qui inter se discordes, vulnerati, vigilijs, & laboribus confecti, sine spe subsidij, necnon ob defectum aquæ (alter enim è fontibus ruinis maceriæ fuit oppletus, alter tormentis maioribus expositus) se suaque Reginæ Angliæ & Drurio die obsessionis XXXIII. in fidem dediderunt: qui literis ex Anglia acceptis, Proregi

Deditur.

in

in Regis vsum Castrum cum omnibus dedititijs reddidit. E quibus Kircaldius, Iacobus eius frater, Mosmanus & Cokius aurifabri, qui pecuniam in castro adulterarunt, suspendio sublati: etsi ad Kircaldij vitam redimendam centum è familia Kircaldia obtulerint se fore in perpetua Proregis clientelâ, annuam pensionem III M. *Marcarum*, XX M. librarum monetæ Scoticæ propediem numeranda, & cautionem præstandam quòd ille in Regis obsequio iam inde fideliter persisteret. Humio, & cæteris in diversa castella dispersis, Elizabetha non sine clementiæ laude deprecante, parcitur. Lidingtonius Letham missus, vi morbi, nec sine suspicione veneni expirauit, vir inter Scotos maximo rerum vsu, & ingenio splendidissimo, si minùs versatili, quo nomine G. Buchananus æmulus eum viuentem scripto quodam cui *Camæleon* titulum fecit, vt Camæleonte mutabiliorem depinxit, nec non vt Regis auiæ, matri, Morauio, ipsiq; Regi & Patriæ hostem versicolorem asperrimè perstrinxit. Iam inde à bello intestino Scotia respirauit, & tàm partium Duces, quàm milites in Sueciam, Galliam, & Belgium profecti magnam bellicæ virtutis laudem retulerunt.

MDLXXII.

Grangius *suspenditur*.

Lidingtonius *moritur*

Pax Scotiæ parta.

Vt Anglia etiam ab internis (pro Regina Scotorum) molitionibus securior esset, Ioannes Leslæus Episcopus Rossensis, qui spectata fide, sed cum nonnullorum pernicie, & plurium periculo, Reginę suæ inseruierat, è custodia liberatus, & ex Anglia exire iussus, in Galliam se recepit malè sibi metuens à Southamptonio, quem in vitæ periculum suo indicio vocauerat, & ab Henrico Howardo Ducis Norfolciæ fratre, ad cuius iram leniendam, Apologiã pro se scripsit. Vix dum ille discesserat, cùm occultus illius tabellio H. Cokinus apprehensus, & eius indicio Morganus detectus, qui ad occulta pro Regina Scotorum consilia erectus & agendi percupidus, mox aufugit. Atslous Pontificiorum archiatrus, Goodus Medicinæ Doctores, & Fran. Bertius, quòd clandestina literarum commercia cum ea habuerint, aliquot menses

Rossensis Episcopus ex Anglia expellitur.

MDLXXIIJ

in carcere erant detenti; & eadem de causa Henricus Godierus & Richardus Louderus in suspicionem vocati.

Absens res nouas molitur.

Rossensis intereà nullum erga Scotorum Reginam fidelissimi subditi officium apud Imperatorem, Pontificem Romanum, Gallum, & Germaniæ Principes Pontificios, prætermisit, qui singuli spem fecerunt, nihil tamen prorsus præstiterunt. Sed hac in re incommodissimè accidisse querebatur, quòd Albanus in quo spem maximam collocârat, iam è Belgio discessurus erat, honesta missione impetrata, sub fucata incommodæ valetudinis reparandæ specie. Verùm enimverò illum ad victoriam crudeliter progredientem, Hollandia ferè vniuersa in potestatem redacta, revocarat Hispanus, persuasus à Granvellano Cardinale, & Roderico Gomezio de Sylua hominis potentiam nimio plus invalescere, nomenque supra Principis attolli, & violenti imperij asperitate Belgas ad defectionem, imo desperationem adigi. Etsi sanguinarij nonnulli in Hispania non alium magis idoneum ad hoc bellum conficiendum, & Belgium in Prouinciæ formam subiugandum reperiri potuisse censerent. Qui, homines immites, misereri Regis videbantur si Aurasionensem & fœderatos obfirmatis animis ad libertatem retinendam pervicaces, ab opibus firmos, & locorum situ tutos, in ordinem mansuetudine redigi speraret. Successor datus Lodovicus Zuniga Requesenius, Magnus *Castiliæ Commendator*, vir mitiori ingenio, qui omnibus officijs Elizabetham demerendi cupidus, suis intentus, rebus Scoticis aut Anglicis se immiscere noluit.

Albanus è Belgio reuocatur.

Requesenius succedit.

Burchettus morte afficitur.

Vesanam Petri Burchetti opinionem, qui sibi persuaserat, licitum esse Euangelicæ veritati adversantes occidere, nescio an memorem. Eò vsque hominem huius opinionis error abripuerat, vt Hawkinsium classiarium illum celebrem in publico pugione aggressus sauciarit, ratus Hattonum esse gratia tunc temporis apud Reginam florentem, & ab intimis consilijs, quem nouatoribus adversari audiuerat. Regina ad hoc facinus supra quam solebat,

lebat, ita excanduit, vt in hominem ex Iure Militari siue Castrensi, protinùs animaduerti iusserit; donec à prudentibus fuisset edocta, ius illud non nisi in castris, aut temporibus turbulentis adhibendum; domi autem & in pace *ex processus iudiciarij formula* agendum. In iudicium itaq; vocatus affirmauit quod fecerat, literis sacris consonum esse, ideoque licitum. Vnde hæreticæ prauitatis damnandus, opinionem renuntiare promisit, tergiversatns tamen noluit. Deinde in Arcem Londinensem coniectus, alterum è custodibus ligno è foco arrepto & in cerebrum impacto occîdit, homicidijq; damnatus, dextra præcisa & ad patibulum affixa, reluctans, & silens, suspenditur. MDLXXIIJ *Ius Castrense siue Militare.*

Principio huius anni supremum spiritum edidit Guilielmus Baro *Howard* Effinghamius, Privati Sigilli Custos, Thomæ Howardi bellicosi illius Norfolciæ Ducis è secunda vxore Agnete Tilneia filius, vir fidei spectatissimæ & animi invicti, qui primùm Caleti Præfectus, in Baronum numerum à Regina Maria adscitus, & Magnus Angliæ Admirallus constitutus. Cui posteà Cubicularius erat, vt etiam Elizabethæ, donec ætate fractus, Sussexio paucis ante obitum mensibus, cesserit, Priuati Sigilli Custos factus, qui in Anglia quartus est, vt dixi, honoris gradus. Successit in Baroniæ honore Carolus filius, qui posteà Reginæ Cubicularius & Magnus itidem Angliæ Admirallus. Guil. *Baro* Howardus *Effinghamius obijt.*

Obijt etiam haud ita post Reginaldus Greius, Comes Cantij, quem Regina, ante annum, è privato in honorem Comitis Cantij evocaverat, postquàm ille titulus à morte Richardi Greij Comitis Cantij, qui patrimonium profligarat, maiorq; frater huius aui erat, annos quinquaginta iacuisset : successit verò in eo honore Henricus frater. Reginaldus *item Comes Cantij.*

Nec tacendus Ioannes Caius Medicus celebris, patria Norwicensis, educatione Catabrigensis & Patauinus, hisce diebus defunctus, qui multa Galeni & Celsi Latinè convertendo, & plura commentando, assiduam operam rei medicæ, & vniuersas opes Reipub. literariæ contulit, Caius Medicus.

 ad-

MDLXXIIJ *Gonwelli & Caij Collegium.*

adiungendo nouum Collegium veteri *Gonwelli Aulæ* Cantabrigiæ, & XXIII. ſtudioſos perpetuò alendos. Vnde Gonwelli & Caij nominibus in vnum Collegium coaluerunt, in quo ille tumulatur cum hac Epigraphe, FVI CAIVS.

Turbæ in Hibernia.

In Hibernia *O-Conori*, & *O-Mori* familiæ quietis impatientes contractis prædatorijs turmis, atrociter graſſati, Athlonum ad Sineum flumen diripuerunt, & incenderunt. Sed quò minùs copias cum rebellibus in Momonia coniungerent, obſtitit Io. Perottus Momoniæ Præſes, qui Iacobum *Fitz-Moris* & *Fitz-Edmunds* Imokelliæ Seneſchallum rebellantes ita aſſiduis incurſibus exagitauit, pluribus cæſis, & Caſtello Maino cum præſidiarijs Gallis expugnato, vt adigeret in templo ad Kilma locum i. S. *Malachiæ Cella*, criminum gratiam ſubmiſſiſſimè expoſcere. Eodemque tempore Comes Deſmoniæ cum Ioanne fratre, qui rebellionis illius authores, in Hiberniam ab Edwardo Fittono ex Anglia reducti, in carcerem Dubliniæ conijciuntur, è quo tamen breui eruperunt.

Perottus rebelles coercet.

Comes Deſmoniæ è carcere euadit.

In Vltonia Brianus *Mac Phelimus*, qui magnam partem regionis Clandeboiæ vſurpauerat, oppidum *Knoc-Fergus* i. *Fergusij rupem* incendit; & alij eo tractu tumultuari cœperunt. Contra hos *Walterus D'euereux* (quem Elizabetha nuper Eſſexiæ Comitem crearat,) expeditionem poſtulat; illis vſus conſultoribus qui eum longiùs abeſſe, & in pericula, ſpecie honoris, præcipitare primis votis habuerunt. Quod illum haudquaquam latuit. Verùm vir impiger, & qui animum ab ineunte ætate bellicis ſtudijs imbuerat, propoſiti tenax cum Regina tranſigit, vt, quibuſdam cautionibus, pars altera Clandeboiæ, ſi rebelles ſubmoueret, ſibi & ſuis commilitonibus cederet: ad quam tuendam Equites CC. Pedites CCCC. ſuis ſumptibus aleret, & in belli apparatum decem millia librarum monetæ Anglicæ à Regina, prædijs in Eſſexia oppigneratis, mutuò ſumit. Guilielmus *Fitz-Williams*, Hiberniæ Prorex, veritus ne tanti Comitis ſplendor ſuo in Hibernia lumini officeret, Reginam monet ne mittatur, neſcio quam vni-

Comitis Eſſexiæ in Hiberniam expeditio.

MDLXXIIJ

vniversæ Vltoniæ defectionem sibi comminiscens. Veruntamen Essexius mittitur, atq; vt Proregi suus honos & authoritas constaret, Diploma à Prorege accipere iubetur, quo Vltoniæ fieret Gubernator, quod serius, nec sine importunis efflagitationibus impetravit.

Ad *Knoc-Fergus* graui tempestate iactatus, præcipiti Augusto appulit cum Darcio & Richo Baronibus, Henrico *Knolles*, & quatuor eius fratribus, Michaele & Ioanne *Caryis*, Henrico, Guilielmo, & Ioanne *Norrisyis*, & tumultuaria militum manu. Priusquàm appulerat, Brianus *Mac-Phelimus* armenta, opes scilicet suas, in interiora abegerat (pecorum enim, præter oves & porcos, triginta millia numerabat.) Appulso gratulatur, & omne studium benignissimè defert, vti etiam *Mac-Gilespicus*, *Mac-Guilius*, Hugo Baro *Dunganoni*, aliiq; Dynastæ circumvicini. Ille *Mac-Phelimo* rebellionis crimen condonare promittit, & beneficentia astringere studet. Verùm iste mox deficit, & ad Turloghum *Leinigh* se cum suis subducit; inde velitationes assiduæ adversus Anglos. Baro Richus privatis negotijs avocatus in Angliam post mensem rediјt, Henricus item *Knolles* ob valitudinem affectam, pluresq; indies alia atque alia causantes, ex inculta illa regione se sensim subduxerunt. Essexius grauiter apud Reginam & amicos literis conqueritur commilitones nobiliores languescere, expeditionem serò fuisse susceptam, annonam seriùs advectam, eamq; corruptam, gregarios milites inconsideratè delectos, eorum plures perijsse, *Mac-Phelimum* defecisse, idq; Piersij Angli militum ductoris (qui priùs in hac parte inter Hibernicos dominatus erat) versutiâ, imo perfidia. Se belli expensis imparem esse, Proregem nondum Diploma misisse, adeò vt nullam authoritatem in finitimas gentes posset exercere. Reginam itaq; precatur, vt rem suo ipsius nomine & imperio susciperet, quamvis ille alteram expensarum partem refunderet.

A suis deseritur.

Difficultatibus affligitur

Posteà Sussexium, Leicestrium, & Burghleium obsecrat, vt apud Reginam intercederent, vt illa c Equitibus,

&

MDLXXIIJ & D C peditibus ſtipendia numeraret, & *Maiam* peninſulam ſibi concederet. Cùmq; Regina Eſſexium ex Vltonia revocare apud animum ſtatueret, tumultibus in Momonia emergentibus, Leiceſtrius & alij pervicerunt ne revocaretur. Iuſſitq; Prorex, vt dum ipſe in Deſmonium è cuſtodia cõtra fidem datam elapſum moueret, Eſſexius ad limites Vltoniæ accederet. Quod etiamſi graue erat, qui iam in *Clandeboia* munitionibus firmandis totus erat, paruit tamen, imo & in Momoniam profectus cum Kildario Deſmonium ad pacem colendam perſuaſit, qui haud multò pòſt ſe ſubmiſit.

Iam Eſſexius authoritatis Diplomate accepto, in Turloghum *Leinigh* longum ſuſcepit iter, & *O-Donellus* ſe adiunxit. Cono autem *O-Donello* Turloghi genero, qui ſub illo merere noluit, Lifferum caſtrum abſtulit, & Hugoni *O-Donello* cõceſſit, Turlogho interim tempus colloquijs protrahente, donec Eſſexio neceſſariò fuerit redeundum. Qui vt corpus laboribus & curis tota æſtate fregerat, ita iam hyeme ingruente, altiùs cum animo reputat, qua ratione Vltonia tam diu neglecta, & efferata ad humanitatem revocaretur. Et re maturè deliberata docuit, ſi tria oppida Reginæ expenſis, & decem propugnacula collatitia commilitonum pecunia in locis opportunis, quæ deſignaverat, conſtruerentur, ſupra ſeptem millia librarum monetæ Anglicæ quotannis colligi poſſe, nec poſt biennium regio præſidio opus fore.

Dum his & huiuſmodi de re annonaria ſalutaribus ſtudijs totus vacat, parùm aberat, quin ab Hibernicis opprimeretur. Brianus enim *Mac-Phelimus* qui Morum Anglum militum ductorem ex inſidijs nuper peremerat, cum Turlogho & Hebridianis Scotis in eius perniciem coniuraverat. Quod vbiprimùm ei innotuit, illos non expectare, ſed adoriri conſultiſſimum ratus, tam animosè aggreſſus eſt, vt ducentis Hibernicorum cæſis, Brianum, Rorium *Oge* fratrem eius vterinum, & Briani vxorem cœperit. His negotijs in Hibernia annus, nullius bono, ſed magno Eſſexij damno, protruditur: necnon inſigni detri-

Mac-Phelimum capit.

detrimento Chatertoni nobilis Angli, qui certis quibusdam cum Regina conditionibus Colonias Anglorum in *Fues*, & *O-Hanlani* territorium vicinum deducere infœliciter in se receperat. MDLXXIV *Chatertoni irritus conatus.*

M. D. LXXIIII.

PRimo anni mense Franciscus Alenconius per literas amoris plenissimas & Maueiseirum Galli Legatum, vehementiùs quàm antè agitat, vt fide publicâ in Angliam veniret, & Elizabetham, quam absens omni amore & honore prosequebatur, præsens salutaret. *Alenconius Elizabethā inuisere petit* Illa efflagitationibus evicta cessit, licèt aliud submoneret; fideq; interpositâ concessit, vt quandocunq; libuerit ante XX Maij, veniret, nec quicquam humanitatis desideraturum quod ab amantissima Principe expectari posset, prolixè promisit. *Illa annuit.* Certè ardentiori amore & benevolentia iam prosequuta est, postquam illum infensiori animo in Guisios iuratos sibi hostes, exploratè comperisset. Verùm priusquàm hoc responsum Alenconio relatum, Valentinus Dalus Legum D. in Gallia Legatus (qui Walsinghamio iam Secretario suffectus) significavit Alenconium & Navarrum rerum novandarum suspectos teneri. *Ille domi suspectus.* Regina enim parens, vasti animi fœmina, suspicari cœperat illum cum Navarro, Momorantio, & alijs occultè moliri, vt si quid humanitùs Regi accideret, ipsam à rerum administratione amoverent; suspicionemq; auxerunt Guisij suggerentes, Alenconium filium non ita pridem Colinio. Protestantium in Gallia antesignano intimo amico clàm visum fuisse. Alenconius interrogatus, inter alia vltrò confessus est, se iam aliquandiu nuptias cum Regina Angliæ ambijsse, ad quas cum Colinij amicitiam vsui futuram existimaret, subinde de ijsdem, & bello Belgico cum eo verba habuisse. Nihilominùs ei & Navarro custodes appositi. *Custodia datur.* Thomas autem Wilkesius, Dalo ab Epistolis, clan-

MDLXXIV

Illa solatur.

clandestinò vtrumq; accessit, Reginæq; nomine consolatus spospondit eam nullam illos leuãdi,iuvandiq; occasionem prætermissuram. Quod mox sagax illa vetula deprehendit, Wilkesiumq; ita exagitavit, vt necessariò in Angliam se subduxerit, querulisq; literis ita persequuta, vt remitteretur in Galliam, & culpam supplex deprecaretur. Huius consolationis Navarrus non immemor, cùm iam Rex Galliæ post XXV annos eum in Normannia videret, dignitate equestri exornauit. Deinde Thomam Randolphum Elizabetha in Galliam ad Reginam matrem legavit, vt si fieri posset, Alenconium filium & Navarrum in pristinam gratiam reconciliaret. Sed priusquàm ille in Galliam appulit, Carolus Rex diem obijt vltimam,cui exequiarum iusta in Templo Paulino Londini summo cum honore persoluta.

Carolus IX. moritur.

Baronis Northi ad Henr. III. Legatio.

Vbi primùm Henricus eius nominis Tertius, Rex Galliarum è Polonia in Galliam successor redijsset, Rogerus Baro Northus in Galliam mittitur qui Regnum & reditum novo Regi congratularetur, Galliæ intestinis bellis convulsæ condoleret, pacem & edictorum observationem suaderet, Alenconium in gratiam reduceret, odium in Momorantium, & Cossæum leniret, & beneficentiam in Charlotam Borboniam, Monpensierani Ducis filiam, quæ in Germaniam religionis causa se subduxerat, excitaret. Verùm ille nihil effecit, cùm Gallia quasi fato impulsa, in bellum funestum præceps rueret. Nihilominùs Rex & mater iunctis literis Gardam in Angliam mittunt,qui matrimonij negotium pro Alenconio filio prosequeretur. Illum enim iam excandescentem, quòd indignè tanquam captivus à matre circumduceretur, & arcana consilia cum Politicis in Gallia consociantem, in Angliam ablegare spe nuptiarum cogitarunt, vt iuvenis animum à belli & partium studijs diverterent.

Ille & mater Alenconium Anglæ commendant.

Intereà tamen nihil non clandestinis artibus in Scotia egerunt, vt tenellus Rex in Galliam transmitteretur, & Mortonius Prorex de gradu deijceretur; Scotis è Gallico satellitio ad hæc in Scotiam submissis. Et hoc Scoto-rum

Scotiæ tamen Reginæ contrà Proregem faeunt.

MDLXXIV

rum Regina percupijt, persuasa si filius extra periculum in Gallia esset, secum & Catholicis in Anglia mitiùs actum iri. Hinc enim illa futurum putavit, vt Anglica in Scotia factio, regij nominis authoritate hactenus subnixa, protinùs labasceret: & Angli tam è Gallia, quàm è Scotia indies ab eo, vt magis magisq; adolesceret, timerent. Nec minùs Galli hoc exoptarunt, subueriti ne Scotiæ Prorex Anglis devotissimus antiquum illud inter Gallos & Scotos fœdus dissolueret. Nihilominùs cùm ille efflagitaret, vt fœdus mutuæ defensionis inter Angliam & Scotiam contra exteros iniretur, minimè exauditus erat; forsitan quòd simul efflagitauerit, vt annua pensio sibi & quibusdam Scotis assignaretur. Illi autem exauditi sunt, qui tenui suspicione perstrinxerunt Reginam Scotorum, Salopiæ Comitissam, & etiam ipsum Salopiæ Comitem, quasi nuptias inter Carolum Regis Scotorum patruum (cui Rex Lenoxiæ Comitatum nuper in Parlamento confirmauerat) & Elizabetham Candisham, Comitissæ Salopiæ ex priore marito filiam, Regina inconsulta, confecissent. Quo nomine vtriusq; mater, alijq; in custodia aliquantisper detenti, & in Scotorum Reginam culpa omnis conijcitur.

Angla eum negligit.

Delatoribus contra Scotam credit.

Quò tenderent hæ nuptiæ, cùm variæ enascerentur suspiciones, Henricus Comes Huntingdoniæ Præses Concilij in partibus Septentrionalibus cum novis documentis, & arcanis ad hanc rem, constituitur. Hic Magistratus qui iam honoris plenus, ex tenui origine ad tantam magnitudinē brevi emicuit. Vt enim libero breviq; digressu, quæ accepi, posteris tradam. Cùm regnante Henrico Octavo, post Septentrionalium de Monasterijs subvertendis rebellionem consopitam, Dux Norfolciæ his partibus hæreret, multæq; querelæ de iniurijs in rebellione deferrentur; ipse alias composuit, aliasq; sub sigillo suo viris prudentibus componendas commendavit. Quod cùm Rex comperisset, peculiare sigillum quo in his causis vteretur, misit; idemque, Duce revocato, Tunstallo Episcopo Dunelmensi cōmisit, atq; *Assessores*

Comes Huntingdoniæ, Præses Concilij Septentrionalis.

Huius Concilij origo.

MDLXXIV constituit cum authoritate *ad audiendum & terminandum pauperum querelas.* Ille tum primus omnium *Præses* nominatus, successorumque authoritas iam inde plurimùm invaluit.

Vestium luxus coercitus. Summus vestium luxus his temporibus in Angliam se infuderat, & patrius cultus peculiari gentis imitatricis vitio ita sordescebat, vt homines nova vestium forma, & apparatu nimis splendido, animorum deformitatem & insolentiam quandam proderent, dum sericati auro & argento, vel intexto vel bracteato rutilantes passim volitarent. In hunc luxum cùm Regina observasset magnam vim pecuniæ ad sericum & alias exoticas merces quotannis è Regno, publico Reipublicæ incommodo, evehi; & plures ex nobilitate qui vsui essent Reipub. aliosq; vt nobiles viderentur, privato damno non solùm patrimonia profundere, sed etiam ita æs alienum conflare, doloque malo vti, vt necessariò in laqueos legum inciderent, & rebus novis studerent, cùm sua prodegissent; licèt ex legibus Henrici VIII. & Mariæ in hos agere posset, & inde magnam pecuniam exigere, ex imperio tamen agere maluit. Edicto itaq; imperat, vt quilibet intra XIIII dies vestitum ad præscriptam rationem conformaret, ne severitatem legum evocarent, & ipsa in aula incœpit. Sed temporis malignitate, & hoc edictum, & leges superbo huic luxui paulatim cesserunt, qui semper insolentior renascebatur; vnaq; conviviorum luxuria irrepsit, & ædificiorum splendor. *Anglia ædificijs ornatur.* Plures enim & Nobilium & privatorum villæ, elegantia, laxitate, & cultu conspicuæ, iam passim in Anglia surgere cœperunt, quàm alio quovis seculo, magno sanè regni ornamento, verùm hospitalis gloriæ detrimento.

Angli in Hollandia fusi. Anglis, qui sub Edwardo Chestero & Gainsfordo in Hollandia militabant, hoc anno alijs virtus, alijs successus defuit. Qui enim ad Valkenburgum in præsidio erant, stationem deseruerunt, & posteà hosti se dediderunt. Quibus tamen parcitum est, ne Elizabetha classi Hispanicæ Belgium per Mare Britannicum petenti, receptum

&

MDLXXV.

& commeatum negaret. Alij ad Goudæ-Sclusam siue Emissarium, cùm post acre certamen Hispanos animosè repulissent, ex improvisò ab hoste qui flumen transnatarat, oppressi, & de præsidio deturbati, ducentis cæsis & tribus signis captis.

Ministri illusi.

Nescio an operæpretium sit hæc minutiora memorare, piam quorundam ministrorum Londinensium credulitatem hoc anno à puella illusam, quæ se à Dæmone obsessam simulabat; Vastum Cete ad littora Taneti Insulæ aquis destitutum, cuius longitudo XX vlnis nostratibus, latitudo à ventre ad spinam dorsi XIII pedibus, interstitium inter oculos XI pedibus mensurabatur; Tamisim fl. æstu bis intra vnam horam accedente refluxisse, fumantes igne nubes mense Novembri à Septentrione in Meridiem glomerasse, & nocte insequente cœlum ardere visum, flammis ab Horizonte in verticale punctum vndique concurrentibus. Hæc brevi digressione pauculis memorasse mihi non sit culpæ, cùm etiam historicorum grauissimi huiusmodi pluribus memorarint.

Cete eiectum

Tamisis fluxus insolitus.

Cœlum ardere visum.

M. D. LXXV.

ENRICVS III. Rex Galliarum è Polonia reversus, & iam Rhemis inauguratus, nihil prius habuit, quàm fœdus Blesense inter Carolum fratrem & Elizabetham Anno MDLXXII initum, Sacramento & subscriptione confirmare, & Valentino Dalo Legato Ordinario tradere, quod itidem illa ratum habuit ad S. Iacobi propè Westmonasterium. Paulò tamen pòst ille literis percunctatus, an *mutua defensio contra omnes* in illo fœdere memorata, causam Religionis comprehendat. Cui, cùm illa disertè respondisset, comprehendere, & se præstò futuram ad mutuam defensionem contra omnes, etiam in causa religionis, si ex lege fœderis requiratur. Ille ad bella contra Protestantes se accinxit, & Alenconio in adversas partes

Fœdus Gallicum renouatur.

Bellum in Gallia accensum.

MDLXXV.

tracto, altum & diuturnum de nuptijs subsecutum est silentium. In Alenconij tamen gratiam Elizabetha grandem pecuniam Casimiro ad Equites Germanos in Galliam ducendos contra publicę quietis perturbatores subministravit.

His Gallicis dum illa intenta, interuenerunt Belgicæ, Lodovicus Zuniga Requesenius, qui Albano successit, totus erat vt maritima, si posset recuperaret, quæ, Albanus insigni in tanto Duce errore, neglexerat; vnde bellum Belgicum tot annos protractum. Cùm autem à re classiaria minùs esset instructus (naues enim Hispanicæ, quæ Anglorum auxilio in Flandriam paulò antè eo consilio erant perductæ, fœda tempestate laceratæ perierant) Boischotum in Angliam misit, vt cum bona Reginę veniâ naves & classiarios contra Hollandos & Zelandos conscriberet, quod non impetrauit. Noluit enim Regina suas naues & classiarios aliena in causa periculis obijcere, publiceq́; vetuit, ne quis naues armaret, nisi ipsius obtenta licentia, nec classiarij Angli sub alijs Principibus mererent. Rogauit itaq́; Boischotus, vt non iniquè ferret, si Angli in Belgio exules navali bello contra Hollandos Hispano militarent, vtq́; ijsdem Angliæ portus liberè accedere, & commeatum numerata pecuniâ accipere liceret. Illa haudquaquàm probavit, vt Angli isti rebelles (sic enim vocavit, quos ille exules) Hispano militarent, imo nec Requeseniū illos gratia prosequi speravit, certè ne prosequatur, rogavit, nominatim verò Thomam Coplæium. Hunc enim titulis *Magni Magistri Mosæ, Domini de Gatten, & Roughtey* oneratum, ad Anglos & Belgas deprædandum Hispani emittere cogitarunt. Portus autem suos rebellibus & iuratis hostibus aperire, nihil aliud nisi extremæ esse dementiæ. Boischotus vt æquiora ferret, Hispani nomine postulavit, vt Belgę Hispano rebelles ex Anglia eijcerentur. Abnuit illa, quandoquidem quos ille rebelles appellabat, nullius essent notæ, tenues & misellì quidam, qui nihil moliti erant, sed belli terrore patriâ & patrimonio spoliati in Angliam confugerant,

Requesenius *naues ex Anglia frustrà petit.*

quos

MDLXXV.

quos tortori in manus tradere inhumanum planè esset, & contra ius hospitij. Atq; illi in memoriam revocauit quàm perniciosum fuerit, rebus Hispanicis in Belgio, cùm rogante Albano, Belgas Anglia excedere anno M. D. LXXII. iusserit. Tunc enim Marcanus Comes cum alijs ex Anglia soluere iussi, Brielam cœperunt, & bellum illud suscitarunt. Veruntamen ne ab antiquo Burgundico fœdere recedere videretur, (quod Hispanus cum illa tamen confirmare abnuerat) publicato programmate imperauit, ne armatæ Belgarum naves Angliæ portubus egrederentur, nevè Belgæ, qui arma in Hispanum induerant, Angliæ portus ingrederentur, expresse Princeps Aurasionensis & qui ex eius familia, Comites Culenbergius, Berghanus, Marchanus, & quinquaginta alij ex ea factione nominatissimi. Et hoc quidem libentiùs, quandoquidem Requesenius Wilsono Legato Anglico intercedente, Westmorlandiæ Comitem, & alios Anglos ex Belgicis Hispani ditionibus emovisset, atq; Anglorum Duaci Seminarium dissolvisset, pro quo alterum Rhemis, Guisij curante Gregorio XIII. Pontifice Romano statuerunt.

Imperat ne Fœderati Belgæ in Angliæ portus admittantur.

Anglos rebelles è Belgio emonet. Seminarium dissoluit.

Aurasionensis, cùm se Hispani viribus imparem sentiret, & ex Anglia nihil boni speraret, consilium cum suis instituit, ad cuius fidem se conferrent. Cùmq; oculos animumq; ad Gallum conijcere Elizabetha accepisset, primò Danielē Rogersium misit, qui dissuaderet. Quod cùm non posset (cum Colinio enim Galliæ Admirallo, & Gallo priùs hac de re egerat) Henricum Cobhamum, Baronis Cobhami fratrem, ad Hispanum mittit, qui edoceret, quanti sit discriminis si Hollandia & Zelandia ab ipso ad Gallum deficerent, suaderetq; quantis poterat rationum momentis vt bellum pace mutaret, qui adnuere visus est; simulq; Requesenio per Robertum Corbettum eadem significat. Nec destitit Aurasionensem ab incœpto demovere per Ioannem Hastingum, sed Vilerio Gallo Ecclesiaste obnitente, nihil perfecit, qui pauperculus obtrita lacerna in Angliam venerat, sciens dico, & col-

Aurasionensis ad Gallorum fidem confugere cogitat. Angla dissuadet.

MDLXXV.
Villerius suadet.

collatitia stipe ex prælectione Theologica ditatus, veritus ne Aurasionensis Anglos respiceret, inter alia asseruit, quod & scripto prodidit, Elizabetham, virum militarem, cuius virtuti & fidei exercitum committeret, præter Sussexium habere neminem; & eum Protestantium religioni minùs benevolum. Inculcauit etiam quod à Colinio audiuerat, Anglos, si pedem in Belgio figerent, pristinum in Gallos odium resumpturos.

Fœderati de Protectore deliberant.

Veruntamen intestina apud Gallos bella omnem spem auxiliorum è Gallia Aurasionensi & Belgis præciderunt. Vnde ad cuius fidem & auxilium confugerent, novam instituunt deliberationem. Principes Germaniæ ab Hispanis iam animo esse averso nouerant, sed in commune non consulere, pecuniam parcè dispensare, cum Belgis in Religione non vndiquaque convenire, & Imperatorem Hispano agnatum impedimenta obiecturum. Gallos bello domestico ita implicatos viderunt, vt nullum finem prospicere possent; prætereà inveteratas inter Belgas & Gallos simultates intercedere, Brabantos, Flandros, & vicinos populos Gallis, quantum potuerint, obstituros: eorum Imperium esse acerbum non minùs ac Hispanorum; Galliæq; portus Belgarum nauigationi minùs opportunos. Anglos verò quasi sub eodem Parallelo, eiusdem cum illis esse ingenij, religionem planè eandem, linguam haudquaquam diversam, Regionem esse vicinam, portuosam, navigationi commodam, mercimonijs copiosam; Reginam terra mariq; præpotentem, mitem, benignam, immunitates conseruaturam, eiusq; Imperium temperatum, nec exactionibus graue futurum, disseruerunt.

Ad Angliam confugiunt.

Mittuntur itaq; in Angliam Philippus Marnixius à Sancta Aldegonda, Ianus Douza à Nortwico, Guilielmus Nivellus, Paulus Busius, & D. Melsenus, qui splendida legatione & diserta oratione Reginæ Hollandiam & Zelandiam vel possidendas, vel protegendas offerunt, vtiq; Principi ex Hollandiæ Principibus prognatæ, per Philippam Edwardi III. vxorem, filiam Guilielmi Bavari tertij,

tij, Hannoniæ & Hollandiæ Comitis, per cuius alteram sororem hæreditarium ius illarum Provinciarum ad Hispanum devenerat. Illa hæc libenter & perattentè audijt, primumq; causam quam contra Regem & Dominum susceperant, Hispani inimicitias, Galli æmulationes, expensas belli ingentes & casus ancipites; necnon quanta in offensa sit huiusmodi exempli insolétia, animo deliberatè perpendit. Tum dubitavit an ius sibi per Bauaricum genus in Hollandiam & Zelandiam competeret, atq; an cum alterius Principis subditis protectionis fœdus inire liceret. An etiam illi hoc iure possent, sine Cæsaris consensu qui *supremus Feudi Dominus*. Deinde haud credidit quod nonnulli auribus inculcarunt, regiones illas ex subditorum electione non iure hæreditario Hispani maioribus obvenisse. Denique re maturè deliberata, respondit postquàm de perspecta Aurasionensis, & ipsorum beneuolentia gratias egisset; nihil sibi antiquius esse, quàm fidem cum honore coniunctam, & Principe dignam tueri; necdum sibi constare, quomodò saluo honore & conscientia integra, posset Prouincias illas oblatas in protectionem, multò minùs in possessionem accipere. Cæterùm apud Hispanum sedulò acturam, vt pax fœliciter coalesceret.

MDLXXV.

Illa de re meditatò deliberat.

Reijcit.

Ioannes Perenottus Champignius Cardinalis Granvellani frater, ijsdem diebus à Requesenio ad Elizabetham advenerat, qui eam de fœdere inter Angliam & Burgundiam observando modestè monet, & ne se rebus Belgicis interponeret, obsecrat. Illa, etsi fœdus illud Hispanus confirmare abnuerit, se servaturam promisit: suo tamen honori & incolumitati consulturam, si pristina Imperij Burgundici forma immutetur, & externi milites indies in vicinam provinciam tanto numero admittantur.

Champignij. *Legatio.*

Priusquàm Champignius domum redijsset, Requesenius diem obierat, & confusa rerum facies in Belgio mox visa; militibus ferro & flamma vbique grassantibus, & Brabantiæ Flandriæ, &c. Ordinibus pristinam in Republica

Requesenius *moritur.*

MDLXXV.

publica administranda authoritatem resumentibus. Quam Hispanus etiam ex necessitate illis confirmavit, donec Ioannes Austriacus, quem Gubernatorem destinaverat, adveniret. Ad hos Elizabetha Guilielmum Davisonum legat, qui ad studia pacis diligentissimè hortaretur, sedulò solicita, ne quid incommodi Hispanus pateretur, vtque Belgicas Provincias sartas tectas eidem quantùm posset, conseruaret. Verùm Hispano milite atrociter tumultuante, nihil effectum.

Angla res Belgicas componere studet.

In Anglia placida erat toto hoc anno quies, nisi quod in medio limite Scotiam versus, fortuitus acciderit inter collimitaneos, mense Iulio, hac occasione, conflictus. Ioannes Forsterus vir equestris Ordinis, Medij Limitis Præfectus, necnon hoc tempore Berwici Gubernator, infra dignitatem descendit in colloquium ad *Redsquirum* montem cum I. Carmichello Liddisdaliæ in Scotia Custode. Nec enim Præfecti nisi cum Præfectis, & Custodes cum Custodibus, vt dignitate pares convenire solebant. Vtrumq; comitabantur, præter quosdam nobiles, armata multitudo prædonum & maleficorum ex vtroq; limite, pleriq; inveteratis & capitalibus inter se odijs dissidentes. Hi ex more equis circumquaq; ad pabulum dimissis, circumfundunt Præfectum & Custodem; quos cum de prædonibus redhibendis in verba asperiora prorumpere audirent, & ipsi quibus nullum ius nisi in armis, dum singuli malè conscij redhiberi timerent, rixâ de calcari surrepto exortâ, ad arma tumultuariò proruperunt, & quisq; in hostem peculiarem, quem oderat, involavit aut equos in prædam rapuit. Scotus an Anglus incœperit, incertum est. Primo congressu Angli Scotos repulerunt & Carmichellum cœperunt: sed cùm securi ad prædam & nugivendulos diripiendos se cōverterent, auxiliari Scotorum manu è Iedburgo adveniente, Carmichellus evasit, Angli fugati, Georgius Heronus vir Ordine Equestri, Tindaliæ & Rhedesdaliæ Custos, alijque occisi. Ipse Præfectus Forsterus, Franciscus Russellus Comitis Bedfordiæ filius & Forsteri gener, Cuthbertus

Tumultus in Scotiæ limite.

Heronus *occiditur.*

Angli captiui abducti.

MDLXXV.

tus Collinwoodus, Iacobus Oglus, Henricus Fenwickus, & plures alij capti, atq; in Scotiam vsq; ad Dalkeitham, vbi Prorex egit, abducti, qui eos omni humanitate excepit. Sed aliquantisper detinuit, veritus ne mox dimissi, sanguine ob recentem amicorum cædem iam ebulliente, in vltionem exarderent, & belli incendia inter regna excitarent. Nec dimisit, nisi fide chirographis data, se ad diem statum in Scotia sistendi.

Angla fert indignissimè.

Vt certis nuntijs Elizabetha hæc intellexit, illa si vnquam aliàs ira & stomacho plena, indignissimè tulit, Scotos, qui (vt ipsa dixit) sibi & Anglis libertatem & tranquillitatem debebant, pace violata, Anglos in Anglia invasisse, occidisse, Limitis Medij Præfectum, eundemq; Berwici Gubernatorem, & alios cœpisse, in Scotiam captivos abduxisse, nec dimisisse priusquàm de reditu chirographis cauissent. Hæc singula vt in Anglici nominis, & sui honoris contumeliam summa cum iniuria facta accepit. Eoq; magis quòd Prorex constituisset vt de hac re intra Scotiæ limites inquireretur, & proposuisset an Delegati convenirent armati. Hoc verò animi hostilis, illud ambitiosi videbatur, scilicet vt Prorex Scotiæ, Reginæ Angliæ locum conveniendi præscriberet, cùm illa Morauio Proregi non ita pridem locũ conveniendi apud Eboracum præscripsisset. Nec Prorex territus satisfacere poterat, donec inermis ad *Bondenrod* in ipso regnorum collimitio Huntingdonium Angliæ Delegatum conveniret, conceptissimis verbis cicatricem hanc optimis officijs obducere promitteret, & ad Anglici nominis honorem resarciendum, Carmichellum sibi charissimum in Angliam transmitteret, qui Eboraci aliquandiu in libera custodia detentus, & posteà domum cum honore, nec sine donis remissus. Culpam enim in Forstero resedisse deprehensum erat, dum ille insigni malefico plus nimio patrocinaretur. Ita redintegrata inter Reginam & Proregem gratia, nec iam inde eius in amicitia constantia; vnquam defuit, qui vtriusque regni commodo limitaneos prædones magna cum laude coercuit.

Res componitur.

MDLXXV.
Dux Castri-Heraldi moritur.

Obijt hoc anno, nobilioris notæ in Anglia nullus, sed in Scotia longè nobilissimus Iacobus Hamiltonius Dux Castri-Heraldi, & Comes Araniæ, qui Iacobi secundi Scotorum Regis è filia pronepos, tutor Mariæ Reginæ Scotorum datus erat, regniq; Gubernator & hæres designatus, dum illa in ætate tenella. Deinde cùm illam Gallis tradidisset, Dux Castri-Heraldi in Gallia factus; posteà primus è tribus Scotiæ Præfectis à Maria captiva constitutus. Cuius causam dum constantissimè tueretur, vir apertus & placidissimo ingenio turbidorum iniurijs insidiosissimè fuit exagitatus.

Essexij in Hibernia angustiæ.

Essexius in Hibernia Turloghi & Baronis Dungantoni insidijs petitus, & plurimis ex Anglia difficultatibus obiectis conflictatus, audito deliberatum esse vt revocaretur, miserias in quas per summam iniuriam incidit, tacitus deplorat, perditam suam & suorum fortunam conqueritur, Hiberniam eluget quam in ordinem cum bis mille militibus redigi posse sibi persuadet; iterum atque iterum petit vt rem cum Turlogho pro dignitate componeret. Cumq; iam suum in Vltonia imperium Proregi redhibuisset, quia parva illa militum manu quam Prorex assignavit, incœptum persequi non valeret, iussus est vt resumeret. Vix autem resumpserat, & in Turloghum moverat, cùm literæ intervenirent, vt à bello omninò desisteret, & quàm posset honorificè pacem iniret. Qua mox inita, in Scotos Hebridianos, qui Clandeboiam occuparant, perrexit, in latebras coniecit, Norrisij auspicijs Rachlinam Insulam adortus, c c c c Insulanis cæsis, castrum expugnavit, & præsidium imposuit. Iamq; in medio victoriæ cursu, iterum præter opinionem iussus est authoritate cedere, & quasi gregarius Ductor trecentis militibus præficitur: planeque nihil abstrusis Leicestrij artibus omittitur, vt molestiarum assiduitate mitissimus eius animus contabesceret.

Sidneius *tertiò Hiberniæ Prorex.*
Hiberniam peragrat.

Henricus Sidneius iam tertiò Prorex in Hiberniam mittitur, cùm pestis Insulam latè popularetur. Ille tamen Vltoniam adijt, pluresque occurrunt supplices & fidem im-

MDLXXVJ

implorantes, *Mac-Mahonus*, ſcilicet, *Mac-Guirus*, Turloghus *Leinigh*, & alij: itidem in Lagenia *O-Conori*, & *O-Mori* ſeditioſæ familiæ, quæ in *Leiſa* & *Ophalia* avita patrimonia quibus ex lege erant exuti, vi & armis denuò occuparunt. Cùm in Momoniam perveniſſet Petri Carewi Equitis ſanè nobilis & ſpectatæ virtutis (qui Stephanidæ, & Reimundi Craſſi primorum Hiberniæ debellatorum, & *Baroniæ Ydroniæ* hæres, partem patrimonij poſtliminiò recuperaverat) funeri honoris ergô atratus interfuit. Corcagij Deſmonius Comes eum inviſens, promptiſsima quæq; obſequia magna cum obſeruantia detulit. In Connachtiam inde profectus, rebelles Comitis *Clan-Richardi* filios demiſsiſsimè in Eccleſia Gallwaiæ delictorum veniam implorantes in fidem accepit, & magna cum laude Provinciam adminiſtravit.

Petri Carewi obitus.

M. D. LXXVI.

NOuo anno auſpicante de matrimonio cum Alenconio, pararij illi duo Mota-Fenelonus, & Porta amatorijs illecebris Elizabethæ aures iterum mulcere cœperunt: quibus reſponſum eſt, alienum tunc tempus eſſe, cùm Alenconius advenire non poſſet, Gallia bellis civilibus flagrante, & Alenconio in ijs occupatiſsimo. Vnus tamen & alter in Galliam mittitur ad fraternum inter Regem & Alenconium amorem redintegrandum, atque ad dehortandum à rebus Belgicis, ne Hiſpanus novum bellorum incendium per Gallias excitaret. Quàm facilè verò illi fuerit, qui iam à bellico apparatu in Italia ſit inſtructiſsimus, vel Saluzias occupare, aut copijs in *Prouinciam* expoſitis, ora Mediterranei Maris potiri, Gallia ita opibus exhauſta, & id genus alia admonet ad Gallum à Belgio deterrendum.

Galli nuptias Elizabethæ proponunt.

Illa pacem.

A Belgio Gallos auertere ſtudet.

Auraſionenſis enim Gallos ob ſuas privatas rationes, & ſpe Principatus Auraſionenſis qui in Gallia ſitus, retinendi, non deſtitit Gallos in Belgium evocare, promi-

Zelandi Anglos infeſtant.

MDLXXVJ

Zelandi Anglos infestant.

ſitq́; Zelandis & Hollandis qui quaſi innati mari circumquaq; piraticis Mioparonibus maria infeſtarunt, mercatorias Anglorum naves deprædari,quos cauſabantur hoſtibus Dunkerkanis annonam ſubvehere, Antwerpienſium, aliorumq́; merces in Hiſpaniam ſub fucatis nominibus convehere, quas illi ſuo cum fructu exportare ſoliti, & iam defectionis ſibi malè conſcij non audebant. Ad hos cohibēdos Holſtockus iterùm armatis cum navibus, miſſus ſupra ducentos piratas cœpit, & in carceres per oram maritimam dedit. Ad res verò repetendas in Zelandiam ablegati ſunt Guilielmus Winterus ex Ordine Equeſtri, & Robertus Bealus Regio Conſilio ab Epiſtolis vt lites æſtimarent, & res pactis conditionibus reſtituerent. Sed ex Anglorum mercatorum avaritia & Zelandorum inſolentia lites iterum recruduerunt, quæ vtriuſque gentis damno breui conſopitæ.

Coercentur.

In Belgio confuſio.

In Belgio iam omnia confuſiſſima, dum Hiſpani ſine imperio aliquot Conſiliarios Ordinum in carcerem contrudunt, & in incolas ita direptionibus & omni iniuriarum genere graſſantur, vt Ordines arma neceſſariò ſumerent. Et protinùs nuntijs circumquaque miſſis, per Obignium has iniurias & cauſas arma ſumendi,Elizabethæ ſignificarent. Illa per D. Wilſonum, & Ordines, & Hiſpanos vt ab armis diſcedant obnixè hortatur,cauſaſq́; cur Conſiliarij Ordinum in cuſtodiam raperentur ſtudioſè inveſtigat. Intereà Antwerpia vrbium ocellus,quæ inter florentiſsima Europæ Emporia vix ſecundis acquievit, miſerum in modum ab Hiſpanis diripitur, Anglorum mercatorum domus expilatur, & illi, etſi nullius culpæ conſcij, coacti ſunt redemptionis nomine magnam vim auri militibus dependere. Obignius hac occaſione arrepta, ingentem pecuniam mutuam ad huiuſmodi Hiſpanorum inſolentiam coercendam importuniùs ab Elizabetha Ordinum nomine efflagitat. Illa,quæ eos opem à Gallo priùs petijſſe certò acceperat, negat, pro pace verò quamprimùm apud Hiſpanum diligentiſſimè interceſſuram pollicita. Eoq́ue nomine Ioannem Smithum

Antwerpia diripitur.

Elizabetha *Belgica componere ſtudet*

MDLXXVI

Smithum Regis Edwardi Sexti consobrinum virum, Hispanico gestu & Hispano benè notum in Hispaniam mittit, qui à Rege benignissimè exceptus contumeliosas Gasp. Quirogæ Archiepiscopi Toletani in Reginam iniurias ex religionis odio, & Inquisitorum Hispalensium, qui attributum *Defensoris fidei*, in Reginæ titulo non admiserunt, tanta prudentia retorsit, vt gratias ab Hispano retulerit, qui Archiepiscopo offensior, Legatum, vt apud Reginam dissimularet, rogauit; & attributum illud admitti seuerè imperauit. Reginæ enim consilium suis rebus expedire novit, etsi minimè sequutus, Belgij fato, (si ita loqui liceat,) aliorsùm impellente.

Venerat his diebus in Belgium cum summo Imperio, Ioannes Austriacus Caroli Quinti Imperatoris filius naturalis, ad quem Regina itidem Edwardum Horseium Vectæ Insulæ præfectum amandat; vt adventui congratularetur, & opem deferret, si modò Ordines Gallos in Belgium vocarent, verùm Sweuinghamo pro Ordinibus importunissimè interpellante XX. M. librarum monetæ Anglicæ ad eos transmittit, ea lege, vt nec religionem, nec Principem mutarent, nec Gallum in Belgium admitterent, nec pacem abnuerent, si Ioannes Austriacus ad æquas pacis conditiones descenderet. Sin pacem ille amplecteretur, vt Hispano militi de stipendijs non numeratis tumultuanti dependerentur. Adeò erat illa studiosa nutantes provincias in Hispani fide & obsequio retinendi, vt nullam benè merendi, & pacis conservandæ prætermitteret occasionem.

Ioannes Austriacus *in Belgium venit.*

Ordinibus pecuniam suppeditat.

Vt Belgas in obsequio Regis contineret

In Anglia passim his temporibus læta quies, & negotiatio inter Anglos & Lusitanos, iterum reclusa, quæ ex privata quorundam avaritia nuper fuerat interclusa: permissumq; Anglis in Lusitania, Algarbia, Insulis Madera & Azoris, & Lusitanis in Anglia & Hibernia mutuam exercere mercaturam in triennium. Quo tempore de mercium detentionibus lites disceptarentur; & hoc publica præconis voce promulgatum.

Cōmercium inter Anglos & Lusitanos restitutum.

Erudita etiam ingenia accensa honesto studio disiunctissimas

MDLXXVJ

Via in Cathaiam per Occidētalem Oceanum quæsita. Qua probabilitate.

ctissimas orbis terrarum regiones & Oceani secreta explorandi, excitarunt benè nummatos habendi cupiditate non minùs inflammatos ad detegēdum si quod esset fretum in Septentrionali Americæ parte, quo ad opulentam Cathaiam navigaretur, & Orientis Occidentisq; opes mutuo commercio coniungerentur. Eruditi illi probabiliter differuerunt ex ea parte fretum patere, pro concesso assumentes. Quò propriùs ad littus acceditur, eò minorem esse aquarū altitudinem, sed ab occiduo Islandiæ littore navigantibus, experientia teste, mare altius occurrere, vt continuum Mari illi quod *del Sur* nautę vocant, ex altera Americæ parte videatur. Deinde quòd cùm Oceanus diurno primi Mobilis motu feratur, Americæ obiectu repercussus, Septentriones petat ad *Cabo Fredo*, id est, *Promontorium, Frigidum*, vbi loci per fretum aliquod in *Mare del Sur* exoneretur, sin minùs eadem violentia in Lappiam & Finmarchiam reverberaretur, qua in Australi mundi plaga à Freto Magellanico insuloso & tantæ molis aquarum incapaci ob insulosas freti angustias, per Orientalia Americæ littora ad *Cabo Fredo* repercutitur. Testes adhibent Antonium Ienkensonum Anglum, quo non alter Septentrionalem mundi plagam pleniùs novit, qui docuit molem aquarum ex Mari Cronio in *Mare del Sur* necessariò effundi, Bernardum item *Le Torr* Hispanum, qui affirmavit se à Moluccis in Americam revertentem, supra Æquatorem Septentriones versus vi aquarū ab Aquilone in navem irruente in Moluccas fuisse reiectum, aliaq; producunt vt hoc comprobarent. Quibus illi nummati persuasi, Martinum Forbisherum vt hoc fretum detegeret cum tribus aphractis mittunt, qui Harwico soluens XVIII. Iunij, ad IX. Augusti vel sinum vel fretum intravit sub latitudine LXIII grad. vbi homines invenit capillitio nigro, facie lata, naso simo, colore subfusco, phocarum pellibus vestitos, mulieres circa oculos & per genas cæruleo colore, vt prisci Britanni, depictas. Sed cùm omnia glacie mense Augusto ita constricta essent, vt inceptum cursum persequi

Fo:bisheri *ad fretum detegendum navigationes.*

quinon poſſet, reverſus VIII. Kalend. Octobris in Anglia appulit,quinq; nautis deſideratis quos Barbari intercœperant. Annis tamen duobus ſequentibus vt incœptũ perficeret, in eadem littora nauigavit, ſed glaciales conglomerationes inſtar montium vbiq; occurrentes penitiùs in ſinum ingredi prohibuerunt. Tempeſtatibus igitur, nivibus, ventiſq; ſubinde vertentibus hinc inde agitatus, collecta magna lapidum copia, quos *Minerales* eſſe putabat,vela vertit, è quibus cùm nihil auri, nec argenti, nec cuiuſvis alterius mettalli elici potuiſſet, ad vias muniendas proijci vidimus. Sed hæc fusè diſcripta publicè proſtant. MDLXXVJ

Maximilianus Auguſtus his diebus vitam cum morte cõmutauit,Princeps prudens,iuſtus, Imperio ſalutaris & de Elizabetha atq; Anglis benè meritus. Quod ſimul ac illa certò acceperat,ſummo dolore affecta,Philippum Sidneium ad Rodolphum Regem Romanorum legat, qui & de patris morte dolorem, & de eius ſucceſſione gaudium officioſiſſimè declararet. Necnon, vt in itinere filijs Electoris Palatini de morte patris Frederici III. condoleret, & Caſimirum de pecunia, quam illa in bello Gallico expenderat, obiter ſubmoneret. Bello enim illo pax Galliæ reddita, Alenconio Ducatus Andium, Turonum, & Biturigum in *Apennagium*,quod vocant, aſſignati, vndecim decies centena millia Francorum ad Germanorum Equitum ſtipendia Caſimiro promiſſa,ex Reginæ Galliæ monilibus pignori ad aureorum trecenta millia data. Verùm Elizabethæ nihil omninò repenſum, quę tamen quòd benè bona cauſa impenſum fuerat, cumulatè repenſum exiſtimavit. Caſimirus ingenuè Germanica ſynceritate reſpondit,Gallum promiſſis defuiſſe, nec per ſe ſtetiſſe,quò minùs pecunia repenſa fuerit.

Maximiliani *Imp.morti* Eliz.*condolet.*

Et Frederici *Elect.Palatini.*

Vt in Germania Maximilianus Imperator, & Palatinus Elector& Principes Chriſtiana virtute,ſingulari moderatione,magni ſui deſiderium reliquerunt; ita non minus in Angliâ & Hiberniâ reliquit *Walterus D'Eureux* Eſſexiæ Comes,etſi loco longè inferior.Vir certè præcellens,

Walteri *Comitis Eſſexiæ mors ſuſpecta.*

MDLXXVJ lens, in quo morum probitas cum nataliûm claritate certauit, quæ tamen invidiæ obsistere non poterant. Etenim postquam laudabili in Hibernia instituto desistere adactus fuerit, patrimonio admodum imminuto, in Angliam reversus, apertè Leicestrio minaretur, quem iniuriarum suspectum habuit; aulicis eiusdem artibus qui ab illo timuit, & peculiari aulæ mysterio homines per honores feriendi & evertendi, in Hiberniam rursus cum inani *Comitis Marescalli Hiberniæ* titulo ablegatus erat. Vbi mœrore contabescens ex dysenteria cum gravissimis torminibus animam Christo piè reddidit, postquam adstantes rogasset, vt filium vix tunc decennem monerent, tricessimum sextum ætatis annum sibi semper ob oculos proponere, tanquam vitæ metam supremam, quam nec ille nec pater superarunt: & filius quidem ne attigit, vt suo loco dicemus. Hæc nobilissimi viri mors veneni suspicione non caruit apud vulgus (qui semper quos charos habent, veneno extinctos suspicantur) etsi Sydneius Hiberniæ Prorex diligenti facta inquisitione, ad Consiliarios in Anglia scripserit Comitem cùm primùm decumberet sępiùs dixisse, hoc sibi peculiare esse, vt quoties animo grauiùs ægresceret, dysenteria laboraret, nec illum quicquam de veneno suspicatum. Eundem corpori colorem in morbo, qui valetudine fuit integerrima, perstitisse; nullam labem, nullam tabem, nullum pilorum, nullum vnguium defluium; exenterato nullum veneni vestigium. Medicis autem malè inter se convenisse, nihil tamen contra vim veneni adhibuisse, Pocillatorem verò de . . . . in aqua intincto, vinoq; admisto, falsò fuisse insimulatum. Vidimus tamen, hominem tanquam venenarium, digito publicè demonstrari. Suspicionem auxit, quòd Leicestrius mox Douglasiam Shefeldiam (amasiam an vxorem non dixero) pecunia & ingentibus promissis amouerit, è qua filium procreauerat, & amorem in Lætitiam Essexiæ viduam apertiùs præ se tulerit, cui postea iteratis nuptijs se coniunxit. Quamvis enim secretò illam in vxorem duxisse perhiberetur, Franciscus tamen

men *Knolles* Lætitiæ pater, qui Leiceſtrij vagos amores noverat, credere noluit, veritus ne filiæ illuderet, niſi ipſe præſens cum paucis teſtibus, & Notario publico matrimonij fœdus coniungi videret. Sed hæc poſt vnum & alterum annum. MDLXXVJ

Hoc tempore vitam in Anglia clauſit Antonius Cocus ſeptuagenarius, vir Equeſtri dignitate, antiqua ſeueritate, & doctrina multiplici, inſtitutor pueritiæ Regis Edwardi Sexti, fœlix filiabus quas Græcè & Latinè ſupra ſexum eruditas clariſſimis viris Guilielmo Cecilio qui Angliæ Theſaurarius, Nicholao Bacono Magni Sigilli Cuſtodi, Thomæ Hobeio qui Legatus in Gallia obijt, Radulpho Rouletto, & Henrico *Killegrew* elocaverat.

Anthonij Coci *obitus.*

Ante Eſſexij obitum, vt paululùm regrediar, Comitis *Clan-Richard* filij, qui vix ante duos menſes rebellionis gratiam à Prorege conſequuti erant, rurſus collecta nefariorum colluvie per Connacthiam immaniter latrocinia & prædas agitarunt, Athenriam quam iam incolæ inſtauraturi erant, ſuccenderunt, & opifices trucidarunt ex barbaro in incolas odio qui leges & humanitatem colere cœperant. Prorege autem adveniente, prædatoriæ turmæ diſſipatæ in latibula ſuo more convolarunt, & Comes ipſe *Clan-Ricardi*, eorum pater quaſi ſcelerũ conſcius in carcerem Dubliniæ truditur. Prorege reverſo ipſi è latibulis emergentes *Balla-Reogh* caſtrum, primariam patris ſedem, cui præſidium ſub Thoma Strangio impoſitum, fruſtrà ſuorum clade obſederunt, *Mac-Williami Eughter*, i. iunioris terras, Scotis Inſulanis ſibi adiunctis devaſtarunt. Sed adventu Proregis iterum diſparuerunt, luſtris ſe occultantes.

Tumultus in Hibernia.

Guilielmus Drurius qui nuper Berwici Mareſcallus, Momoniæ iam recens Præfectus, prudentia, & fortitudine provinciam omnem ad legum cultum & obſequium perduxit, præter Kerriam Cherſoneſſum & Comitatum Palatinum, quo quaſi in ſentinam plures malefici, prædones, obærati, rerumq; capitalium ſuſpecti confluxerant,

Guil. Drurius *Momonia Præfectus.*

MDLXXVJ

ex immunitate loci, impunitate quadam insolescentes. Concesserat enim Rex Edwardus Terti⁹ Desmoniæ Comitibus *omnes Regales libertates, quas Reges Angliæ in illo Comitatu habuerunt, exceptis incendio, raptu, forstallo, & thesauro inuento*. Præfectus tamen, qui libertates illas ad iustitiæ cultum, non ad scelerum impunitatem concessas iudicavit, ingressus lectissimas perditorum cohortes, quas Desmonius in insidijs locaverat, fortiter profligavit, per Kerriam maleficos vndiq; indagavit, atque in plures severè animadvertit, fremente Desmonio, & contra Drurium apud Proregem gravissimè tum de hoc, tum de pensitatione quam *Ceaß* vocant, quiritante. Pensitatio illa est exactio rei annonariæ certo pretio (qualis Canon glebæ apud priscos) ad alendam Proregis familiam, militesq; præsidiarios. De hac non solùm ille, sed in Lagenia cultiore Insulæ parti Vice-Comes Baltinglassius, Deluinius, Hothius, Trimlestonius Barones, & quiq; nobiliores conquerentes soluere abnuerunt, quasi non exigenda nisi ex authoritate Palamentaria. Qui hoc nomine in Angliam ab ijs delegati à Regni Consiliarijs auditi, atque in custodiam dati, & itidem in Hibernia qui delegarunt, donec se submiserint, cùm antiquitùs institutam fuisse ex Regni tabularijs constiterit, & ius quoddam esse Maiestatis (*Prærogatiuam Regiam* vocitant) quæ legibus non subijcitur, nec tamen legibus adversatur, vt Iurisprudentes iudicarunt. Regina autem iussit vt Prorex temperamentum in huiusmodi exactionibus adhiberet, veteri verbo, se velle *suos dum tondeantur, non deglubi*. Et dixisse perhibetur. *Ah, quàm malè metuo ne quod de Dalmaticis motibus à Batone olim Tiberio, nobis de Hibernicis obijciatur. Vos, vos in culpa estis, qui greges non pastoribus, sed lupis commisistis.*

Malefico[s] persequitur.

Ceaß, quid.

Hibernici de exactionibus queruntur.

Regina miseretur.

M. D.

M. D. LXXVII.

IOANNES AVSTRIACVS cùm se imparem sentiret Belgij Ordinibus à viribus instructissimis, & vicinorum Principum amicitia firmatis, Gastellum ad Elizabetham misit, qui gratias haberet de auxilijs contra Galles oblatis, & propensum ad pacem studium explicaret. Illa per Edwardum Horseium iam denuò missum, pacis studium laudat, simulq; agit vt Anglorum bona Antwerpiæ detenta restituerentur. Lentè respondetur, quia ille alijs curis, vt præ se tulit, distentissimus, *Edicto pacis perpetuo*, vt vocarunt, quod tamen vix annuum erat, totus intendit. Elizabetha pacis seriò cupidissima Thomam Leightonum ad Aurasionensem mittit, vt suaderet ne quid contra pacem moliretur, donec Ioannes Smithus ad pacem conciliandam ad Hispanum missus rediret. Aurasionensis qui perpetuum illud edictum ex animo damnavit, iam opportunè audierat Ioannem Austriacum meditari nuptias cum Scotorum Regina, quod libens arripuit, & per Famierum Elizabetham protinùs edocet, vt animum à pace detorqueret. Illa tamen quasi nescia, Austriaco per Danielem Rogersium de perpetuo pacis edicto gratulatur, licèt iam certò comperisset Austriacum Comitis Westmorlandiæ & profugorum Anglorum suasu, pronoq; Pontificis Rom. & Guisiorum favore nuptias illas, & vnà Angliæ & Scotiæ regna spe devorasse; iamque constituisse Manniam Insulam in mari Hibernico occupare, vt opportunam ad Angliam invadendam ex Hibernia, & occidua Scotiæ ora, qua Regina Scotorum plurimos habuit sibi devotos, vti etiam in opposita Angliæ parte, Northwallia, Cumbriæ, Lancastriæ, Cestriæq; Comitatibus, vbi incolæ plerique omnes Pontificiæ religioni addictissimi.

M. D. LXXVII.

Austriacus ad pacem propendet.

Elizabetha ad hanc suadet.

Aurasionensis eam divertit.

Austriacus nuptias cum Scota ambit.

Et per eam regnum Angliæ.

Et certè Austriacus (vt è Peresio, qui Hispano à secretis, didicimus) iam anteà ambitione abreptus, cum Tunetani regni spe excidisset, de Elizabetha deturbanda,

M. D. LXXVII.

Scotorum Regina in vxorem ducenda, & Anglia debellanda apud Pontificem Romanum clàm egerat,& inſcio Philippo peruicerat, vt Pontifex quaſi ex publici boni ſtudio Philippum ad bellum Anglicum excitaret,ipſeque Auſtriacus in Belgium profecturus hoc ipſum in Hiſpania perſequutus erat; & poſteà per Eſcouedum è Belgio miſſum petierat, vt ſibi portus in Biſcaia concederetur, vnde claſſe Angliam invaderet. Verùm Philippus conſilia hæc averſatus, hominem vt nimio plus ambitioſum negligere cœpit. Nec hæc plenè intellexit Elizabetha, donec, vt dixi, Auraſionenſis edocuiſſet.

Copleius à Gallo factus Baro.

Suſpitione etiam non caruit, quòd Thomas Copleius è primarijs inter profugos Anglos, à Vaulxio Auſtriaci amanuenſi Gallo commendatus, dignitatem Equeſtrem & Baronis titulum acceperat. Copleius tamen ſuſpitionem depellere conatus eſt proteſtando obſequium erga Principem, nec alio conſilio titulum accepiſſe, quàm vt maior honos vxori exilij conſorti, & penſio auctior ſibi ab Hiſpano accederet, quandoquidem nobiles *cum titulo*, potiori ſint apud Hiſpanos loco; Baroniſq; titulum ſibi iure competere putaret, cui auia erat filia natu maxima Baronis *Hoo*, & proauia primogenita hæredum Baronis *Welles*.

Auſtriaci diſsimulatio.

Auſtriacus interim has nuptias clandeſtinò perſequitur, ſimulq; ad rem obuelandam, Vicecomitem Gandauenſem ad Elizabetham legat, qui pacis leges demonſtraret, & laxiorem diem ad pecuniam quam Ordines mutuò ſumpſerant, diſſolvendam poſtularet. Hoc illa lubens conceſſit, & per Wilſonum cum illo denuò agit, vt damna Anglis mercatoribus in Antwerpiana direptione illata reſarcirentur. Ille eludit, & dum *Perpetuo pacis edicto* vacare videretur, in bellum prorumpit, vrbes & caſtra verſutè intercipit, & ad Hiſpanum ſcribit conſultiſsimum eſſe priùs Inſulas Zelandicas quàm Provincias interiores oppugnare, Angliamq; in ſuam ſpem pronus faciliùs quàm Zelandiam expugnari poſſe per Eſcouedum qui ab Epiſtolis, perſuadere conatur.

Bellum redintegrat.

Hinc

M. D. LXXVII.

Hinc cùm omnia in Belgio ad bellum spectarent, Ordines Marchionem Haureum, & Adolphum Metkercum ad Elizabetham legant, vt C librarum sterlingarum Millia ad VIII menses vtenda daret, quibus, illa respondet, si aliunde mutuò sumere possent, se & Civitatem Londinum cautionem libentissimè interposituras, modò civitates Belgij quas nominaverit, syngraphis obligarentur ad pecuniam intra annum renumerandam. Fœdus etiam mutui auxilij terra mariq; cum Ordinibus in has leges pasciscitur. *Regina Equitum mille, peditum quinq; millia Ordinibus auxilio mittet, quibus tertio postquam naues conscenderint mense, stipendium & expensas Londini Ordines persoluent, belloq; confecto suis sumptibus in Angliam remittent. Huius exercitus imperator natione Anglus in Ordinum consilium admittetur. Nihil quod ad bellum aut pacem spectet, Regina, aut illo inconsultis statuetur. Nullum fœdus cum quocunq; inibunt nisi illa approbante; & in eodem, si velit, comprehendetur. Si quis Princeps contra Reginam, aut regnum Angliæ quocunq; prætextu aliquid hostile moliatur, Ordines quantum poterunt resistent, & eodem numero & ijsdem legibus auxiliares ad Reginam mittent. Si qua inter Ordines discordia oboriatur, Reginæ arbitrio permittetur. Si classis contra hostes à Regina sit apparanda, Ordines XL naues iustæ magnitudinis cum nautis & singulis necessarijs instruent, quæ Angliæ Admirallo parebunt, & Reginæ sumptibus merebunt. Ordines neutiquam intra Belgium admittent Anglos quos Regina rebelles declarauerit. Si pacem cum Hispano confecerint, curabunt vt hi Articuli simul, aut seorsim pro Reginæ arbitrio confirmentur.*

Ordines pecuniam mutuam ex Anglia petunt.

Elizabethæ *cum Ordinibus fœdus.*

Statim atque hoc fœdus initum, Regina, ne in calumniam raperetur quasi rebellionẽ in Belgio foveret, Thomam Wilkesium ad Hispanum misit, qui hæc edoceret. *Quandoquidem male feriati non desunt qui amicitias inter Principes malis artibus dissuere, labeculamq; existimationi aspergere iniquis suggillationibus student, quasi illa faces Belgico incendio subiecerit, primùm Regem & Belgij Gubernatores rogat vt in mentem reuocarent, quoties & quantoperè de malis Belgio impendentibus amicè iampridem præmonuerit, deinde cùm de-*

Illa Hispanum causas edocet.

M. D. LXXVII.

defectionem cogitarent, quàm studiosè operam dederit crebris ad Aurasionensem & Ordines missitationibus, vt in officio & Regis obsequio contineret. Imò cùm opulentissimæ illæ Prouinciæ in possessionem delatæ fuerint, quàm syncerè ne in protectionem quidem susceperit. Postremò cùm nuper omnia essent deploratissima, quàm largè pecuniam suppeditauerit, ne Ordines alteri Principi, vrgente necessitate, se subderent, & pacis nuperrimè propositæ consilium turbarent. Cùm verò accepisset Aurasionensem nolle pacem initam amplecti, se non solùm vt amplecteretur monuisse, sed etiam interpositis minis quodammodo imperasse, sanctissimè protestatur. Si hæc Christiana Principe, pacis studiosa, & benè merendi de confœderato Hispano cupidissima sint indigna, ipse Hispanus, orbisq; Christiani Principes iudicauerint. Vt bella autem consopirentur, & ille Belgas haberet obsequentissimos, admonet. vt afflictum populum in pristinam gratiam reciperet, priuilegia restitueret, postremæ pacis leges seruaret, alium Gubernatorem è sua familia substitueret. Quæ fieri neutiquam posse innuit, nisi Austriacus submoueatur, cui Ordines odio plusquàm hostili & implacabili diffidunt; quemq; ipsa ex occultis cum Scotorum Regina machinationibus sibi infestissimum exploratè nouit. Adeò vt nihil nisi certa pericula ex Belgio expectare posit, dum ille Belgio præfuerit. Iam verò cùm cerneret quantas copias Austriacus conscripserit, & quot Gallorum auxiliares cohortes in procinctu, profitetur se ad Belgium Hispano conseruandum, & periculum ab Anglia propulsandum opem Ordinibus promisisse. Qui reciprocè promiserant se in Regis obsequio perstituros, & in religione nihil nouaturos. Quòd si Regem hæc nolle senserit, sed priuilegiorum & iuris repagulis abruptis, miseras Prouincias quasi iure belli captas in seruitutem trahere statuisse; se non posse & vicinorum defensioni, & suæ securitati deesse. Sin autem Ordines fidem erga Reges exuent, & quid contrà ac promiserint, molientur, in ipsos protinùs signa conuersuram.

Hispanus haud iniquè audiuit.

Hæc haud lubens audivit. Veruntamen quum in Elizabetha plurimum momenti inesse noverit ad res Belgicas vel componendas, vel disturbandas; & certò sciuerit illam Austriaci insidijs peti, dissimulavit; simulq; rogavit

M. D. LXXVII.

gauit vt consilium pacis costituendæ persequeretur, nec temerè crederet rumoribus falsò sparsis, aut se quicquam moliri Principe amico indignum.

Dum hæc Wilkesius in Hispania explicat, Ioannes Austriacus apud Elizabetham, quam simul verebatur & perijsse optabat, misso Gastello Ordines grauiter accusat & fœda criminum labe aspergit; causasq; cur suos iterum armaverit, fusè explicat. Ita illa quasi Heroina, & honoraria arbitra inter Hispanos, Gallos, & Ordines sedit, vt illud patris vsurpare potuerit. CVI ADHÆREO, PRÆEST. Et verum sit quod ille scripsit, *Galliam & Hispaniam esse quasi lances in Europæ libra, &* Angliam *lingulam, siue libripendem.*

Anglia libripens in Europa.

Ijsdem diebus, dum Iudices ad *Assisas* Oxoniæ sederent, & Roulandus Ienkus procacis linguæ bibliopola de probrosis in Principem verbis in iudicium vocaretur; venenoso & pestilenti halitu, siue ex pedore incarceratorum, siue ex solo, ita correpti sunt plerique omnes qui aderant; vt intra quadraginta plùs minùs dies ferè singuli, preter mulieres & pueros, obierint, nec contagione alij tacti. Inter hos fuere Robertus *Bellus* primarius Fisci Baro, vir grauis & iuris scientia clarus, Robertus D'oilius, Guilielmus Babingtonius ex ordine Equestri, D'oilius Comitatus Oxoniensis Vicecomes, Harcourtus, Wenemanus, Pheteplacius, viri in hoc tractu clarissimi, Barhamus iurisprudens insignis, *Iurati*, quos vocant, ferè omnes, & alij plùs minùs tercenti.

Pestilens ex pedore morbus.

Hactenus serena tranquillitas Pontificijs in Anglia affulsit, qui quadam misericordi conniventia sua sacra inter privatos parietes, licèt illa legibus interdicta, pecuniaria mulcta inflicta, quodammodo impunè celebrarant; nec Regina vim conscientię afferendam censuit. Verùm postquam illud fulmen Excõmunicationis Romę in Reginã fuisset eiaculatũ in nubes & tẽpestates serenitas illa paulatim abijt, legemq; elicuit anno MDLXXI. contra eos qui eiusmodi *Bullas, Agnos Dei, & Grana benedicta* Papalis obsequij tesseras in Regnum intulerint, aut aliquem Roma-

M. D. LXXVII.

manæ Ecclesiæ reconciliarint, vt diximus. Toto tamen sexennio in neminem ex ea lege actum, etsi nonnulli deprehensi qui contrà commiserant. Primus hac lege tenebatur Cuthbertus *Maimus* sacerdos, qui Pontificiæ contra Principem potentiæ assertor pervicax, ad *Fanum Stephani* (*Launston* vulgò vocant) in Cornwallia supplicio affectus, & Trugionus nobilis qui eum hospitio acceperat, fortunis eversus perpetuoque carceri adiudicatus. Sed hæc & huiusmodi Ecclesiastica leuiter perstringam, cùm alij Ecclesiasticam horum temporum historiam moliantur, & fide, spero, optima, licèt ab exulceratis animis in hoc religionis discidio vix sperandum.

Mainus *sacerdos morte affectus.*

Hoc anno titulus Baronis *Latimeri*, cùm in Neuillorũ familia ab Henrici Sexti temporibus magno honore & opibus floruisset, extinctus est in Ioanne Neuillo, qui nulla prole mascula suscepta, opimam hæreditatem quatuor filiabus reliquit; quarum prima Henrico Comiti Northumbriæ, secunda Thomæ Cecilio qui posteà Exoniæ Comes, tertia Guilielmo Cornwallio, & quarta Ioanni Dauersio nupta, è quibus numerosa soboles propagata.

Baronis Latimeri *obitus.*

Thomas etiam *Smithus* alter è Regijs Secretarijs hoc anno sibi Climacterico fatis ex Atrophia concessit, vir ob multiplicem eruditionem, & prudentiam in multis Legationibus, memorandus. Natus ille parentibus honestis * *Waldenæ* à croco denominatæ in Essexia, educatus in Collegio Reginæ Margaretæ Cantabrigiæ, annis maturior selectus vt in Italiam Regijs impensis mitteretur. (Ad nostra enim tempora nonnulli adolescentes optimæ spei ex vtraq; Academia, ad vberiorem ingenij cultum Regũ sumptibus in exteris Regionibus alebantur.) Inde titulo Doctoris Iuris Ciuilis auctus redijt, eamq; apud Ducem Somersetti Edwardi Sexti Protectorem gratiam invenit, vt alter à Cecilio factus fuerit Regis Secretarius, rei Stannariæ Seneschallus, Decanus Carliolensis, & Ætonensis Collegij Præpositus, de quo optimè meruit. Maria Regina his dignitatibus eum exuit, pensione

Tho. Smithi *Secretarij obitus.*

* Saffron Walden.

M. D. LXXVII.

ſione annua centum librarum ad vitam aſſignata, ea tamen lege, ne regno excederet. Quamprimum Elizabetha ſceptro potita, ad Rempub. revocatus, adfuit cum Theologis Liturgiæ Anglicæ emendandæ; Legationes deinde quas ſuis locis dixi, cum laude obivit. Anno MDLXXI. factus alter Reginæ Secretarius filium naturalem quem vnicum habuit, ad deducendam coloniam in *Ardes* Hiberniæ Cherſoneſum miſit, qui infœliciter vt retuli ibi occubuit. Reipub. literariæ in Anglia lege annonaria pro ſtudioſorum Collegijs, quam primus rogavit, inprimis conſuluit; & magis ſanè quàm ſcriptis, licèt reliquerit imperfectum opus de Republica Anglorum, librum ſingularem de Linguæ Anglicæ Orthographia, alium de Græcæ pronuntiatione ; & accuratum de re nummaria Commentarium, digniſſimum qui lucem aſpiciat. In Secretarij Regij munere illi ſuffectus Thomas Wilſonus Legum D. Sanctæ Catharinæ prope Londinum Præfectus, qui intra quatuor annos è vita emigravit.

In Hibernia rebellio.

In Hibernia *O-Mori*, *O-Conori*, & alij, quorum maiores Suſſexius Prorex, Maria regnante, patrimonio in *Leiſa* & *Ophalia* ob maleficia exuerat, nec alium in quo viuerent locum aſſignaverat, in rebellionem *Rorio Oge*, id eſt, Roderico iuniore, duce proruperunt, *Naaſum* opidulum incenderunt, *Lachliniam* adorti fortitudine *Georgij Carew* Præfecti repulſi, Henricum Harringtonium, & Alexandrum Cosbeium inſidioſo colloquio interceperunt; quos cùm Harpolus militum ductor recuperaturus tuguriolum noctu aggreſſus eſſet, in quo Rorius cum illis ad poſtem vinctis egit, Rorius tumultu excitatus, Harringtonium & Cosbeium repetitis ictibus in tenebris ſauciat, & audacia præceps, per medios milites qui illum circumſederant, noctis beneficio evaſit. Sed poſt aliquot dies cùm inſidias Baroni *Oſſeriæ Superioris* poſuiſſet, ipſe interceptus, & cœſim trucidatus vicinos formidine liberauit.

Rorius Oge.

Nn *M. D.*

M. D. LXXVIII.

MDLXXVIII.

Elizabetha *de Belgis solicita.*

Vanquàm Hispanus quæ Wilkesius proposuit, auribus minùs æquis acceperit, & dissimulaverit, vt modo dixi, Elizabetha tamen seriò miserta Belgarum, quorum provinciæ magna situs opportunitate, & mutua necessitudine, Angliæ, quasi maritali amore coniugatæ, pluribus seculis adhæserant; ideoq́; impatiens vt Galli patrocinium earum suscipiendo sibi arriperent, eundem Wilkesium ex Hispania reducem ad Austriacum mittit, vt submoneret Andium Ducem (ita iam dictus qui priùs Alenconius) cum Gallorum exercitu ab Ordinibus esse evocatum; & proinde tutissimum esse inducias pacisci, ne præsenti discrimini provincias obijceret. Ille autem igneo & bellico ingenio, atq́; secundo ad Gemblacum contrà Ordines prælio tumidus, vno verbo respondit, *se nec inducias cogitare, nec Gallos formidare:* Nihilominùs illa in suam rem & Belgij attenta Edwardum Staffordum in Galliam misit, vt exploraret siquid in Galliæ limite Belgium versus agrederentur, & qui militum delectus haberentur.

Angli in Belgium profecti.

Ex Anglia iam traiecerant I. Northus Baronis Northi primogenitus, Io. Norrisius filius Baronis Norrisij secundus, Henricus Cavendishus, & Thomas Morganus Chiliarchæ cum plurimis volonibus, vt prima militiæ rudimenta ponerent. Casimirus etiam Palatini Electoris filius Germanorum equitum & peditum exercitũ in Belgium magnis Reginæ expensis trahebat. Austriacus Ordinum castra ad Rimenantum adoriri, aut ad pugnam lacessere ardens, priusquàm vniversa auxilia è Gallia & Germania convenirent, expectato celeriùs advolat, cumq́; excubitores equites protinùs recessissent, quasi victoriæ certus involat: Sed illi mox animis resumptis Austriacos repulerunt. Qui conversi, sepimenta & senticeta vbi Angli & Scoti volones dispositi, perrumpere conati, haudquaquam potuere, fortissimè excepti ab Anglis, &

Fortiter pugnant.

Scotis

M. D. LXXVIII.

Scotis qui veſtibus feruente æſtu abiectis, induſijs inter femora innodatis pugnarunt. Norriſio Anglorum ductori acerrimè pugnanti tres equi transfoſſi, magnamq; hoc prælio bellicæ virtutis laudem retulit, vti etiam Stuartus Scotus, Binghamus Cavendiſhi *Locum-tenens*, & Guilielmus Markhamus.

Legatio ad pacem Belgicam irrita.

Vt his bellis inteſtinis afflictæ & iacentes Provinciæ Belgicæ erigerentur, venerunt in Belgium ab Imperatore Comes Swartzenbergius, à Gallo Pomponius Bellieurus, ab Elizabetha Baro Cobhamus, & Walſinghamus ad pacis rationes procurandas, ſed re infecta, ſinguli redierunt, cùm Auſtriacus religionem reformatam admittere, & Auraſionenſis in Hollandiam redire planè recuſaret.

Egremondius Ratcliffus & *ſocius morte puniti.*

Sub id tempus, Egremondius Ratcliffus filius Henrici Comitis Suſſexiæ ex vxore ſecunda, vir turbido ingenio, & in rebellione Septentrionali inter primarios qui ſub Auſtriaco meruit, à profugis Anglis accuſatus quaſi percuſſor ad Auſtriacum tollendum ſubmiſſus; in caſtris ad Namurcum cum Greio Anglo, vt conſilij non ignaro, capitur, & ambo morte afficiuntur. Produnt Hiſpani Ratcliffum ſupremis verbis ſponte confeſſum ſe ex arce Londinenſi liberatum, magniſque Walſinghami promiſſis ad hoc patrandum excitatum fuiſſe. Angli qui aderant confeſſum fuiſſe negant, etſi profugi vt huiuſmodi confeſſionem extorquerent, nihil non fecerunt. Sed diſſidentes in religione animi & probitatis, & veritatis lumini nimio plus vtrinq; officiunt, & profugos ex odio & obtrectandi ſtudio multa comminiſci quis ignorat?

Auſtriacus moritur.

Eodem ipſo momento Auſtriacus ætatis flore, vi peſtis, aut vt alij volunt, mœrore, quia à Rege fratre neglectus, ſtolidam ambitionem cum vita exuit, poſtquàm primùm regno Tunetano vnde Guleta in Africa amiſſa, deinde Anglico inhiaſſet; & clàm Gallo, Hiſpanoque, de vtriuſq; Coronæ defenſione fœdus cum Guiſijs pepigiſſet.

M. D. LXXVIII.

Andinus nuptias cum Angla persequitur.

Andinus intereà nuptias, quas, dum Alenconius erat, cum Elizabetha ambire cœperat, perſequitur, licèt bello Belgico intentus, vt oſtenderet ſe & bellicis,& amatorijs poſſe ſimul vacare. Bachervilius primùm hac de cauſa miſſus Elizabetham accedit ad Melfordam Cordalli ædes in Suffolcia ruſticantem, mox à Gallo Rambouletus, & demum poſt menſem ab Andino Simierus aulicus lectiſſimus amatorijs levitatibus, facetijs, & aulicis illecebris exquiſitè eruditus, multis è nobilitate Gallica comitatus, quos ad Richmondiam adeò amanter accepit Regina, vt Leiceſtrius iam fremeret longa ſpe nuptiarum omninò excuſſus. Equidem paulò anteà cùm Aſtleia à Reginæ cubiculo tectè Leiceſtrium in maritum commendaret, illa commotior. *Itane,*inquit, *me mei diſſimilem & regiæ maieſtatis immemorem putas,vt ſeruulum,quem ego ipſa extuli, maximis Orbis Chriſtiani Principibus mariti bonore anteponerem?*

Leiceſtrius hinc fremit.

Eodem ferè tempore Margareta Douglaſia, Comitiſſa Lenoxiæ, Henrici VIII è ſorore natu maiore neptis, Matthæi Comitis Lenoxiæ vidua, Iacobi Regis Magnæ Britaniæ avia, octo quos ſuſcepit liberis ſuperſtes, in cœleſtam patriam anno Climacterico emigravit, magnifico funere Reginæ expenſis Weſtmonaſterij elata. Matrona eximiæ pietatis, patientiæ, & pudicitiæ,quæ ter in carcerem coniecta, quod ex ipſa audivi,non ob aliquod Maieſtatis crimen, ſed ob amatoria. Primùm quum Thomas Howardus, Thomæ Howardi eius nominis primi Norfolciæ Ducis filius, ipſius amore captus, in arce Londinenſi periret, deinde ob amorem Henrici Darlij filij in Mariam Reginam Scotorum, poſtremò ob amorem Caroli filij iunioris in Elizabetham Candiſham matrem Arbellæ,quacum nuptias conciliaſſe Scotorum Regina inſimulabatur, vt iam antè dixi.

Comitiſſa Lenoxiæ moritur.

Vt Scotica iam libemus. Sub huius anni initium Thomas Randolphus in Scotiam ab Elizabetha miſſus erat, vt exploraret quo ſtatu res Scoticæ erant, Regi de progreſſu in bonis literis (quem ex indole eximia & fœliciſſima

Res Scoticæ.

M. D. LXXVIII.

ſima memoria fecerat ſanè ſupra ætatem, maximum) gratularetur, animumq; eius propoſitis Reginæ in illum beneficijs, & materno affectu Anglis conciliaret. Vtque cum Argathelio ageret ne Hebridiani opem rebellibus in Hibernia ferrent, & Mortonio Proregi perſuaderet, vt ſuſceptas cum Argathelio, Atholio, & alijs inimicitias quamprimùm deponeret, ne Procerum odia in ipſum intenderet, & Reginæ animum omninò abalienaret. Ille iam prudentiæ, & fortitudinis laudes avaritiæ ſordibus inquinaſſe ſubaccuſabatur. Et brevi communi odio ita laboravit, vt Ordinum vnanimi conſenſu rerum adminiſtratio ab illo in Regem, licèt præ ætate minùs capacem, (vix duodennis enim iam erat) tranſlata fuerit, atq; duodecim è primarijs proceribus, qui terni ſingulis tribus menſibus alternatim Regi conſilio adeſſent, nominati; & inter eos ipſe Mortonius, vt hominem deducere, non deijcere viderentur.

Mortonius Prorex loco movetur.

Rex regni adminiſtratione ſuſcepta, illico per Dunfermilinium Elizabethæ in ipſum beneficia gratiſſima recordatione agnoſcit, vt profecta non tam à ſanguinis coniunctione, quàm communi veræ religionis profeſſione. Rogat vt fœdus Edenburgenſe inter regna anno M D L I X initum ratihaberetur, ad limitaneorum deprædationes fœliciùs cohibendas, & veræ religioni adverſantium molitiones prævertendas, iuſtitia inter vtriuſque regni incolas ex æquo adminiſtraretur, piraticè ablata plenè reſtituerentur, & avitum in Anglia patrimonium (ſc. latifundia Matthæo avo, & Margaretæ aviæ conceſſa) ſibi hæredi proximo in manus traderentur, vtiq; pecunia iam opus eſſe, rebus regni Scotici acciſis, ad familiam & ſatellitium pro regia dignitate apparandum.

Rex Legatũ in Angliam mittit.

Legationis ſumma.

Regina priora illa promptè promiſit, ad illud de patrimonio difficiliorem ſe præbuit. Nec tamen eos audire voluit, qui Arbellam è Caralo regis patruo in Anglia natam, proximã hæredem ad prædia in Anglia aſſeruerunt, nec Legatum, qui ex hiſtoriarum fide docuit Scotorum Reges in Scotia natos, hæreditario iure in Comitatu Hun-

Reginæ reſponſum.

M. D. LXXVIII.

Huntingdonensi in Anglia sine questione olim successisse, & obnixè rogauit vt ciuium ius, quod sæpè ignotis alienigenis indulserat, Principi proximo cognato non denegaret. Illa autem reditus è latifundijs illis à Burghleio pupillorum curatore sequestrari iubet, monetq; vt ex bonis Comitis Lenoxiæ in Scotia Rex auiæ creditoribus satisfaceret. Iniquè enim tulit, quòd Rex *infeofamentum* Comitatus Lenoxiæ Carolo patruo & hæredibus factum, post Caroli mortem reuocasset, in præiudicium, vt suggerebatur, Arbellæ; licèt ex regio Scotorum iure, donationes regno damnosas, & in ætate minori factas, semper licuerit reuocare.

Anglorum postulata.

Consiliarij Angliæ fœdus illud Edenburgense confirmandum non censuerunt, vt quod adhuc ratum firmumque consisteret. Postularunt vt Legatus aliquid proponeret quod aliqua ex parte Reginæ in Regem beneficia, (quæ Anglorum sanguini in Rege tutando non pepercerat) compensaret, & amicitiam consolidaret. Hinc ille è documentis proposuit, vt fœdus non *Offensionis*, sed *Defensionis mutuiq́; auxilij* contra Pontificem Rom. & confœderatos, certis lēgibus contra vtriusq; regni invasores & rebelles religionis nomine, iniretur. Præter hæc Angli æquum censuerunt, quandoquidem Regina nihil omisit, nec omittet ad Regis defensionem, eaq; de causa in magna sit apud multos offensa, vt Ordines regni Scotiæ cautionem interponerent, ne Rex dum in minori esset ætate, fœdus aliquod cum quovis faceret, aut renouaret, matrimonium contraheret, aut è Scotia transmitteretur, Regina inconsultâ. Hæc autem vt magni momenti accuratè & circumspectè consideranda in aliud tempus à Scotis reijciuntur.

Mortonius *administrationem resumit.*

Intereà Mortonius ingenio (quod sanè erat acerrimum) longo rerum vsu, & numerosa clientela fretus, dum nihil rectè factum, nisi quod ipse faceret, putaret, & eundem non esse qui fuerat, ferre non posset; rerum administrationem Collegis, neglectis, & præscripta administrandi ratione posthabita, ad se retraxit, Regem in

potestate

M. D. LXXVIII.

potestate sua in Sterlinij Castro detinuit, & quos voluit pro arbitrio vel exclusit, vel admisit. Vnde Proceres irritati Comitem Atholiæ sibi in Ducem præficiunt, & regis nomine edicunt, vt quotquot ex ephœbis excesserant, & sexagenarijs minores, cum armis & commeatu ad xv dies ad regem liberandum convenirent. Convenerunt sanè plures, & signis explicatis ad *Fawkirk* processerunt, vbi Mortonius cum suis se obiecit. Sed Robertus *Bowes* Legatus Anglicus intercedendo, & æquas conditiones interponendo à pugna continuit. Mortoniusq; statim quasi rerum pertæsus se domum subduxit, Atholiæq; Comes non sine veneni suspitione mox fatis concessit. Quod incensi contra Mortonium animi inter alia in invidiam rapuerunt, nec persequi destiterunt, vt dicemus, donec in exitium præcipitassent.

Proceres in eum insurgunt.

In Hibernia nihil hoc anno memoratu dignum, verùm de Hibernia & Anglia simul invadenda, & Elizabetha quæ firmissimum erat religionis reformatæ præsidium, deturbanda Hispanus, & Gregorius XIII Pontifex Romanus clandestina habuerunt consilia suis rationibus sub religionis restaurandæ larua inseruientes. Pontifex, vt Iacobo *Boncampagno* filio, quem *Vineolæ* Marchionem fecerat, Regnum Hiberniæ acquireret. Hispanus vt rebelles Hibernicos occultè subleuaret, perinde ac Elizabetha Belgas, dum amicitia verbis vtrinq; coleretur. Etiam vt Angliæ regno, si fieri posset, Pontificis authoritate potiretur, indeq; Belgas confœderatos faciliùs in ordinem redigeret. Quod desperavit, nisi mari dominaretur, & hoc non posse videret, nisi priùs Angliæ dominaretur. Nec dubium quin vt ille regna Neapolis, Siciliæ, & Navarræ Pontificum beneficentiæ debet, ita etiam Angliam libentissimè vellet, vt beneficiarius, debere.

Angliam invadendi consilium.

His qui norant maximum Angliæ firmamentum in classe esse regia, & in Onerarijs mercatorum navibus quæ ad belli vsum fabricatæ & instructæ; visum est vt mercatores Itali & Belgæ plerasq; harum onerariarum

aliò

M. D. LXXVIII.

Thomas Stucleius *bellum in patriam suscipit.*

aliò atq; aliò quæsito colore, in longinquas navigationes conducerent, dumq; hæ peregrè abessent, illa regia classis maiore classe opprimeretur: eodemq; tempore Thomas Stucleius transfuga Anglus, de quo anno M D L X X. supra dixi, rebellibus in Hibernia cum copijs se coniungeret. Ille veterator insignis magnificentissimè se ostentando, & regnum Hiberniæ Pontificis filio notho pollicitando, eam gratiam apud ambitiosum senem inierat, vt eum titulis *Marchionis Lageniæ*, *Comitis Wexfordiæ*, *& Caterlaughiæ*, *Vicecomitis Moroughæ*, *& Baronis Roßiæ* (insignia hæc sunt in Hibernia loca) ornaverit, & D C C C. Italis Hispani stipendijs conscriptis in bellum Hibernicum præfecerit: quibuscum ille è * *Centum Cellis* solvens, tandem in Lusitania ad Tagi Ostium appulit, vbi diuini consilij vis potentior hæc in Angliam, & Hiberniam destinata difflavit.

* Ciuita Vecchia.

Sebastianus enim Lusitaniæ Rex, cui summa huius expeditionis in Angliam commissa erat (quandoquidem ille iuvenili ardore & ambitione tumidus, omnem suam operam Pontifici Romano contra Mahometanos & Protestantes iampridem condixisset) à Mahomete Abdallæ filio Fessæ Rege magnis promissis in Africanum bellum illectus, cum Stucleio egit, vt priùs cum Italis illis in Mauritaniam vnà proficisceretur. Ille facilè persuasus (quandoquidem Hispanus Pontificis filium Hiberniæ Regem designari dedignatus, non abnuerit) cum Sebastiano in Mauritaniam profectus, memorabili illo prælio quo tres Reges, Sebastianus ille, Mahometes, & Abdal-Melechus occubuerunt, solutioris vitæ fabulam honesta catastrophe peregit.

Bello Africano occumbit.

Nisi hoc Sebastiani fatum Hispani animum ab Anglia invadenda ad Regni Lusitaniæ spem deflexisset, maxima belli tempestas (si qua fides profugis Anglis) in Angliam incubuisset. Produnt enim illi ingentes copias quas in Angliam effundendas Hispanus ex Italia iam conscribere cœperat, ad Lusitaniam occupandam detentas fuisse. Nec adduci poterat ad Lusitaniam occupandam

M. D. LXXIX.

pandam totus intentus, vt de Anglia cogitaret, etsi profugi Angli maximopere vrgerent, & Pontifex Romanus *Cruciatam* ad hoc, tanquam in bellum sacrum polliceretur. Cæterùm cùm certis nuntijs compertum esset Stucleium, Italosq; in Mauritania perijsse, & Hispanum nihil nisi Lusitaniam cogitare, classis Anglica quæ Stucleium in Hiberniæ ora præstolabatur, revocatur; & Provinciam Guilielmo Drurio Momoniæ Præsidi Henricus Sidneius tradidit. Cum annos plùs minùs XI. diuisis temporibus Prorex præfuisset: navemq; conscensurus Hiberniæ versiculo è Psalmis valedixit, *In exitu Israel de Ægypto, & domus Iacob è populo barbaro.* Vir sanè ille eximius & inter laudatissimos Hiberniæ Proreges, cuius prudentiæ & fortitudini plurimùm se debere Hibernia non potest non agnoscere, etsi de Proregibus plerumq; querula.

Guil. Drurius *Hiberniæ Prorex.* Hen. Sidneius *Hiberniæ valedicit.*

M. D. LXXIX.

IOANNES CASIMIRVS Frederici III. Electoris Palatini filius, qui numerosum Germanorum exercitum in Belgium magnis Ordinum & Elizabethæ impensis superiori anno seriùs duxerat, & nihil præstiterat, à tumultuante plebe Gandavensi in partes allectus, mense Ianuario acri hyeme & nivosa in Angliam venit, vt irritæ expeditionis culpa in Gallos coniecta, se excusaret. Vbi splendidissimè exceptus in vrbem Londinum funalibus magna pompa à Senatu Populoque deductus, in Regiam à Primarijs nobilibus; hastiludijs, monomachijs, convivijs opiparis oblectatus, ordine Sancti Georgij, ipsa Regina Periscelidem tibiæ astringente, ornatus, annua pensione & plurimis honorarijs donis oneratus, medio Februario in Belgium regia nave revectus, mercenarium illum exercitum solutum invenit. Cùm enim Alexander Farnesius Princeps Parmensis qui ad Belgij gubernaculum ab Hispano admotus, Germanis immineret, & stipendia non repræsentarentur, parua clade affecti, pecuniam ab

Casimirus *Pal. in Angliam venit.*

Eius exercitus solutus.

M. D. LXXIX.

illo vt è Belgio diſcederent, poſtularunt: à quibus cùm ille pecuniam vt ſalua vita diſcederent, imperiosè ſed falsè quidem repoſtularet; illi accepta ſecuritate contenti, domum non ſine famæ diſpendio, ſed maiori Ordinibus detrimento properarunt. Ordinibus tamen Elizabetha non defuit, ſed magnam pecuniam ſuppeditauit, pro qua Guilielmus Dauiſonus ad Gandavenſium motus componendos, (qui in Eccleſias & Eccleſiaſticos ſæuierunt) iampridem miſſus, antiqua monilia & vaſa pretioſa familiæ Burgundicæ pignori à Matthia Auſtriaco, & Ordinibus oppoſita in Angliam attulit.

Elizabetha *Ordines pecunia iuuat.*

Simierus interim Elizabetham de nuptijs cum Andino Duce amatoriè interpellare non ceſſat, & quamvis illa ſummoperè nuptias diu deprecaretur, eò tamen pertraxit, vt Leiceſtrius, qui nuptijs ex animo adverſabatur, & alij illum phyltris & illicitis artibus Reginæ animo adrepſiſſe, & in amorem Andini pellexiſſe rumores ſparſerint. Et ille contrà vt Leiceſtrium de gradu & gratia apud Reginam deijceret, nihil non fecit, detectis eius cum Eſſexij vidua nuptijs: vnde Regina ita iracundia efferuit, vt Leiceſtrium in caſtellulo *Greenwici* ſe continere iuberet, & in arcem Londinenſem conijcere cogitaret, quod æmuli percupierunt. Sed Suſſexius licèt æmulorum primus, & infenſiſſimus qui totus erat in nuptijs cum Andino promovendis, diſſuaſit, dum ex recto iudicio & innata nobili animo generoſitate, nemini moleſtiam ob legitimas nuptias, quæ apud omnes ſemper honeſtæ & honoratæ, exhibendam cenſeret: gaviſus tamen eum his nuptijs omni ſpe nuptiarum cum Regina excuſſum iacere. Nihilominùs Leiceſtrius ita hinc irritatus, vt ad acceptam iniuriam vlciſcendam incumberet. Nec defuerunt qui eum inſimularunt quaſi Teuderium è Regio ſatellitio ſicarium ad tollendum Simierum ſubornaſſet. Certè Regina edito programmate iuſſit, ne quis dicto factoue Simierum, comites, aut famulos iniuria afficeret. Quo tempore accidit, vt dum Regina cùm Simiero, Lincolniæ Comite, Hattono Procamerario in phaſelo

Simierus Andini *nuptias promouet.*

Leiceſtrius cum periculo ſe opponit.

phaselo per Tamisim iuxta *Greenewicum* animi gratia deveheretur, iuvenis è scapha bombardula effulminata, brachia remigis in Reginæ phaselo glande traiecerit, qui mox captus, & ad patibulum in terrorem ductus. Cùm autem imprudenter se fecisse & nihil malitiosè cogitasse religiosè affirmasset, dimissus. Nec Reginæ credere libuit, quod quidam insusurrarunt, illum compositò in ipsam, vel Simierum subornatum fuisse. Tantum aberat vt suspicioni contra suos locum daret, vt subinde dicere soleret, *se nihil de suis credere posse, quod de liberis parentes credere nolunt.* M. D. LXXIX. *Bombardula in Reginæ phaselum exonerata.*

Post pauculos dies in Angliam vno & altero comitatus clam venit ipse Andinus, & ad Reginam ne opinantem quidem ad Regiam *Greenewicum* accessit, vbi sua clausa inter se consilia remotis arbitris habuerunt, quæ indagare non lubet (cùm arcana Principum sit Labyrinthus inextricabilis) & paucis conspectus redijt. Verùm post vnum & alterum mensem illa iussit vt Burghleius Thesaurarius, Sussexius, Leicestrius, Hattonus, & Walsinghamus periculis & commodis quæ ex nuptijs cum eo emergant, seriò perpensis, de tabulis matrimonialibus cum Simiero consultarent. *Andinus in Angliam venit.* Pericula videbantur, ne ille quid contra religionem receptam moliretur, regni possessionem vel sibi ex Papæ donatione invaderet, vel Scotæ in manus traderet, eandemque, Regina mortua, duceret; aut fratre defuncto, in Galliam rediret, Angliæq; Proregem imponeret, quod Angli minimè ferant. Prætereà ne Anglos externis bellis involueret, Scoti antiquo cum Gallis fœdere freti, maiores animos in Anglos sumerent, Hispanus tantæ potentiæ se opponeret: postremò ne populus pensitationibus ad eius magnificentiam tuendam oppressus seditiones concitaret. *Pericula ex eius nuptijs.* Commoda verò videbantur, firma cum Gallis confœderatio stabiliretur, Pontificiorum rebelliones, si quæ fuerint, faciliùs comprimerentur, omnis spes Scotæ, & omnium qui eius nuptias ambiunt, eiq; fauent, intercluderentur. Hispanus ad rem Belgicam componendam & fœdus *Commoda.*

M. D. LXXIX.

Incommoda si negligantur.

Burgundicum confirmandum perduceretur, & Anglia solida & læta securitate ex Reginæ liberis toties optatis tandem perfrueretur. Sin hæ nuptiæ negligerentur, verebantur ne Galli irritarentur, Scoti abalienarentur, Andinus nuptias cum Hispani filia contraheret, quacum Belgicas Provincias in dotem acciperet, Gallus & Hispanus Scotam adiutarent, Scotorum Regem in suas partes pertraherent, eidem vxorem in rem suam procurarent, religionem reformatam excinderent, & Angli cùm nullam liberorum ex Regina spem viderent, Orientem Solem adorarent. Vnde illa non poterat non animo ad mortem vsq; discruciari, & contabescere.

Amatus Stewartus *Aubignius in Scotiam venit.*

Aubignius *vnde dictus.*

Ad honores euectus.

Protestantibus suspectus

Vt hisce diebus religionis mutationem ab Andino Angli nonnulli timuerunt, ita & Scoti ab altero Gallo, *Amato*, siue *Esmæo Stuarto Aubignio*, qui hoc tempore in Scotiam ad cognatum Regem invisendum venerat, (Ille enim Ioannis Stuarti fratris Matthæi Comitis Lenoxiæ, qui Regis avus, filius erat, & *Aubignius* ab *Aubignio* in Biturigibus cognominatus, quod Carolus Septimus Rex Galliarum olim largitus erat Ioanni Stuarto è familia Lenoxia, qui exercitus Scotorum in Gallia Constabularius, Anglos ad Baugium profligauit, ab ijs postea in prælio *Des Harrans* occisus; & iam inde ad iuniores ex ea familia spectavit.) Hunc Rex singulari benevolentia complexus opimis prædijs donavit, intimis consilijs adhibuit, Scotiæ Camerarium, Castri Dunbritonij Præfectum constituit (& postquàm ritè in Ordinum conventu honorarias literas, quibus, pupillari ætate, Robertum Episcopum Cathanessiæ, fratrem avi tertiogenitum Lenoxiæ Comitem creaverat, revocasset, & Marchiæ Comitatu compensasset) primùm Lenoxiæ Comitem, & deinde Ducem creavit. Florentissima hæc apud Regem gratia invidiam apud multos conflauit, qui illum Guisijs & Romanæ religioni devotum, ad veram religionem subvertendam in Scotiam missum obmurmurarunt. Suspicionem auxit quòd Mortonij adversarijs se applicaret, & de revocando Th. Carro Fernihurstio Scotorum

Reginæ,

M. D. LXXIX.

Reginæ, ſi quis alius, addictiſſimo intercederet, fruſtrà obnitente Mortonio, cuius potentia iam apertè divergebat, (etſi Hamiltonijs profligatis, & Caſtro Hamiltonio & Daffranio captis, præclarè mereri videretur.) Erant qui hoc tempore Hamiltonijs odium apud Regem concitarunt maximum, eorum nomen quaſi terriculamentum obiectando, & ita exagitando, vt ad neceſſariam ſui defenſionem contra Regem caſtra illa propugnaverint, ſed ad deditionem coacti, & Parlamentaria authoritate cædis tam Moravij, quàm Lenoxij Proregum rei peracti, & proſcripti. Horum nonnulli in Angliam confugerunt, pro quibus Elizabetha per Eringtonium tam ex honore, quàm iuſtitiæ ratione, ſedulò interpoſuit, cùm illa Anno M D L X X I I I ad quietem fundandam fidem obligaſſet, illos in queſtionem, eas ob cauſas, niſi ipſa conſentiente, non devocandos.

Hamiltonij deiecti.

Proſcripti.

Ab Elizabetha *ſublenati.*

Illa etiam ſub hoc tempus in altera Orbis parte intercedente, *Amurathes Cham*, ſiue Sultanus Turcarum opera Guilielmi Harbourni Angli & Muſtaphæ *Beg* Baſſæ Turcici conceſſit, vt mercatores Angli *perinde ac Galli, Veneti, Poloni, Rex Germanorum, & aliæ vicinæ gentes mercaturam per omne eius imperium liberè facerent*. Vnde illi regia authoritate in ſocietatem coaluerunt, quæ *Turcica* dicta, quæſtuoſiſſimam iam inde mercaturam Conſtantinopoli, Angoriæ, Chio, *Petrazzo*, Alexandriæ, Ægypti, Cypro, & alibi in Aſia exercuerunt, pro Aromatibus, Cotoneis, Serico impexo, Tapetis, Indica tinctura, vuis Corynthiacis, ſiue *Curantz*, Sapone, &c.

Turcica mercatorum ſocietas.

Execranda Matthæi Hamonti impietas, quæ in Deum Chriſtumq; eius Norwici hoc tempore palam debacchata eſt, & cum illius viuicomburio, vt ſpero, extincta, oblivione potiùs eſt obruenda, quàm memoranda. Nec ego cum illis iuxtà ſentio, qui publicè intereſſe exiſtimant, vt ſingula vitia, venena, & impietates propalentur: cùm parùm abſit à docente qui huiuſmodi narrat.

Hamonti *impietas.*

Hic annus ſupremus erat Nicholao Bacono Magni Sigilli Angliæ Cuſtodi, ſub quo nomine, honore & authoritate

N. Baconus *obijt.*

thoritate

M. D. LXXIX.

thoritate Cancellarij Angliæ ex Parlamentario decreto vſus erat. Vir præpinguis, ingenio acerrimo, ſingulari prudentia, ſumma eloquentia, tenaci memoria, & ſacri conſilij alterum columen, cui Thomas Bromleius Cancellarij Angliæ titulo ſuffectus erat.

Tho. Bromleius *ſuccedit*

Greſhamus *obit.*

Baconum ſequutus eſt Thomas Greſhamus ciuis Londinenſis, Mercator Regius, & ex ordine Equeſtri, Richardi Greſhami ex eodem ordine filius, qui patriæ ornamento, & Mercatorum vſui Periſtyllium pulcherrimum (*Excambium Regium* Elizabetha nominavit) Londini extruxit, & ædes, quas in vrbe habuit ampliſſimas bonarum literarum profeſſioni dicauit, conſtitutis in iiſdem Sacræ Theologiæ, Iuris Ciuilis, Medicinæ, Aſtronomiæ, Geometriæ, & Rhetoricæ prælectionibus cùm honeſtis ſalarijs.

Eius Londini Collegium

Rebellio Ia. Fitz-Moris *in Hibernia.*

In Momonia Hiberniæ provincia novam rebellionis flammam accendit Iacobus *Fitz-Moris*, ille qui anteà Perotto Momoniæ Præſidi ad genua advolutus, lugubri eiulatu & ſupplici oratione veniam precatus, fidem obſequiumq; Reginæ ſanctiſſimè voverat. Ille (inquam cui nulla niſi in turbis quies) in Galliam ſe ſubduxerat, Regi pollicitus ſi ſuppetias ferret, ſe Hiberniam vniverſam Gallico ſceptro adiuncturum, & Romanam religionem in inſula reſtauraturum. Verùm dilationibus fatigatus, & demum irriſus, è Gallia in Hiſpaniam profectus, eadem Regi Catholico promiſit. Ille ad Romanum Pontificem tranſmiſit, à quo (Nicholao Sandero Præsbytero Anglo, & Alano Hibernico Theologiæ Doctoribus maximopere procurantibus) pauxillum pecuniæ, Legatinam Sandero authoritatem, conſecratum vexillum, & commendatitias ad Hiſpanum literas conſequutus, in Hiſpaniam redijt. Et inde cum illis Theologis, tribuſq; navibus & exigua militum manu ad *Sanctæ Mariæ vicum* (*Smerwic* contractè vocant Hibernici) in Kerria Hiberniæ Cherſoneſſo circa Calendas Iulij appulit, vbi, loco ritè à Sacerdotibus conſecrato, munimentum erigit, & iuxtà naves ſubducit, quas Thomas Courtneius nobilis Anglus, qui cum

A Papa & Hiſpano excitata.

M. D. LXXIX.

cum bellica naue in statione propinqua fortè hæsit, mox aggressus cœpit & abduxit, marisque beneficio Hispanos exclusit. Ioannes & Iacobus fratres Comitis Desmoniæ, paucis Hibernicis contractis, affini *Fitz-Moris* se protinùs adiungunt, Comes autem ipse, qui impensè causæ fauit, simulatè suos convocat, quasi obstiturus, Comitem *Clancariæ* selecta militum manu contra hostes & rebelles ad eum accedentem subdolè amolitus.

Desmonius fauet.

Prorex vt hostes appulsos certis nuntijs accepisset, per Henricum Dauilium Anglum virum nobilem & fortem, Desmonijsque perfamiliarem Desmoniæ Comiti & fratribus coniunctim imperat, vt munimentum quamprimum adorirentur. Quod cùm illi tergiversati abnuerint, tanquam periculi plenum, Dauilium discedentem subsequitur Ioannes Desmonius. Ad *Trallium* opidulum assequitur diversantem in publico hospitio, nocteq; intempesta, hospite corrupto, cum sicarijs in cubiculum strictis gladijs irrumpit, vbi Davilius securè cum Arthuro Cartero Protribuno Momoniæ veterano fortissimo altùm dormivit; sed tumultu excitatus, cùm Ioannem Desmonium stricto gladio in cubiculo cõspexisset, se levans, Quid rei (inquit) mi fili (ita enim illum familiariter compellare solitus) *Non ampliùs iam ego tibi filius* (inquit ille) *nec tu mihi pater, morieris.* Simulque & eum, & qui vnà dormivit Carterum, multis vulneribus confossos trucidarunt, postquàm Dauilij puer pedisequus obiectu nudi corporis dominum quantùm poterat aliquantisper defendisset, & vulnera excepisset. Mox Dauilij famulos, qui hinc inde dispersi cubarunt, interfecit singulos, reversusque cruentatus, apud Hispanos de cæde gloriatur. *Et hoc*, inquit, *sit vobis pignus meæ in vos & hanc causam fidei.* Hoc Sanderus vt *suaue coram Deo sacrificium laudauit*, Iacobus *Fitz-Moris* cædis rationem improbavit, qui factum in via potiùs quàm in lecto maluit. Comes vt audivit, toto animo detestatus damnavit.

Dauilius in lecto occisus.

Sanderus cædem approbat.

Hispani cùm pauculos Hibernicos, eosque inermes & misellos se coniungere viderent, contrà ac *Fitz-Moris* promi-

M. D. LXXIX.

promiſerat, diffidere, ſe perijſſe inclamare, & fortunam deplorare ſuam, cùm nec mari, nec terra effugium viderent vllum. Vt patienter expectarent *Fitz-Moris* adhortatur, magnas copias auxiliares adventare affirmat, ipſeq; ſimulatè iter ſuſcepit ad *Sanctam Crucem Tipporariæ*, obtentu votum, quod in Hiſpania fecerat, ſolvendi, reverà vt ſeditioſos ex Connachtia & Vltonia contraheret.

Conflictus cum illis de Burgo.

Dum ille cum pauculis equitibus & XII peditibus iter habet per terras Guilielmi à *Burgo* affinis (qui in ſuperiori rebellione ipſi coniuratus) & iumentis iam deficientibus; equos ab aratris iuxta viam abripit. Agricolæ, clamore ſublato, viciniam ad equos recuperandos convocant, inter quos filij Guilielmi de *Burgo* iuvenes animoſi conſcenſis equis, adeò acriter perſequuntur, vt anteverterent. *Fitz-Moris* conſpicatus Theobaldum de *Burgo* & fratres, qui iampridem vnà ſecum fuerant rebelles, amicè affatus, *Cognati*, inquit, *de vno & altero equo ſtrigoſo ne concertemus, non dubito quin cauſa, cur ego in Hiberniam redierim cognita, voſmet mihi comites adiunxeritis.* Reſpondet Theobaldus, Prioris rebellionis & me, & patrem, & meos vehementer pœnitet, fidem & obſequium benigniſſimæ Principi quæ vitam indulſit, iuravimus, & fidem præſtabimus. Itaq; redde iumenta, aut vt reddas adigam; ſimulq; haſta contorta in illum irruit. Pugnatum eſt aliquandiu, Theobaldus, & alter è fratribus cum nonnullis ſuorum occubuerunt, ſimulq; *Fitz-Moris* ipſe haſta transfixus, & caput plumbea grande transfoſſus cum pleriſq; ſuorum cecidit. Cadaueri caput amputatum, corpus membratim diſſectum, membra palis ſuffiguntur ad portas Kilmaloci, vbi prius fidem Principi in Eccleſia coram Perotto, vt diximus, magnis obteſtationibus aſtrinxerat. Regina Guilielmum à *Burgo* literis dolore & amore pleniſſimis de filijs amiſſis conſolata, titulo Baronis *Caſtri Conelli* ornavit, & annua penſione muneravit, vnde ſenex inopino gaudio perfuſus, haud multò pòſt expiravit.

Fitz-Moris *occiditur.*

Guil. à Burgo *factus Baro.* *Præ gaudio moritur.*

Deſmonius *fidem ſimulat*

Drurius Prorex prope *Kilmalocum* iam advenerat, Comitemq;

mitemq; Desmonium accersit,qui coràm advenit,fidemque & obsequium in Principem pollicitus, etiam iureiurando interposito, se cum suis contra rebelles militaturum obligat. Vnde dimissus vt suos colligeret, & ad Proregem rediret. Ioannes Desmonius Comitis frater qui in *Fitz-Moris* locum inter rebelles suffectus ex insidijs,Herbertum & Prisium Anglos cum cohortibus quas duxerunt intercepit, & occidit, ipse in facie sauciatus. Numeros verò sexcenti milites è Deuonia suppleruntt, Perottusq; cum sex bellicis navibus ad oram tuendam ex Anglia missus. M. D. LXXIX. I. Desmonius *Anglos cadit.*

Quo tempore Prorex morbo vehementiùs indies afflictatus necessario Waterfordiam, ad valetudinem curandam, recessit, & Nicholaum Malbeium Connachtiæ Præfectum veteranæ militiæ gloria clarum bello & Momoniæ præfecit. Recedenti Desmonij vxor supplex filium vnicum & hæredem obtulit in obsidem pro patre. Nam postquàm ille Kilmaloco discesserat, non comparuit, etsi Malbeius subinde officij, & promissi per literas admoneret, qui nihil cunctandum ratus in *Conilo* Syluestrem regiunculam contra rebelles mouit: vbi Ioannes Desmonius acie disposita, & sacrato Romani Pontificis vexillo explicato, illum excepit,signisq; collatis acerrimè vtrinq; dimicatum. Cùm virtuti Anglorum fortuna tandem faueret, Ioannes primus fugam capessit & suos occidioni reliquit; inter quos repertus est Alanus ille Theologus,qui victoriapromissa animos ad prælium incitaverat. Nich. Malbeius *Momoniæ præficitur.* *Rebelles fundit.*

Ea nocte Comes Desmonius qui spectator è propinquo colle aderat,victoriam Præfecto per literas simulatè congratulatur, monetq; sub amicitiæ specie, vt inde castra moueret. Malbeius nuntio remisso per literas Comitem iubet vt accederet, viresque coniungeret, quem cùm quatriduum ibi frustrà expectasset,ad *Rekelium* Desmoniæ oppidulum promovet. Iam Comes,qui tam diu vultu & verbis simulationem egregiè sustinuerat, personam deponit, & rebellem animum apertè induit, ea- Desmonius *apertè rebellat.*

M. D. LXXIX.

demq; nocte rebelles Malbeij castra per tenebras aggrediuntur, quæ tamen ita munita invenerunt, vt re infecta recesserint. Præfectus cùm locus ille ad disiungendas rebellium copias opportunus videretur, præsidium ibi imposuit, indeq; ad *Askettenum* tendit, castrum Comitis in rupe *Asketteno* flumine circumfusum, & militari manu armatum. Priusquàm tamen aggrederetur, literas ad Desmonium iterùm dedit, eumq; hortatur proposita Reginæ benignitate, prisca familiæ Desmoniæ dignitate, maiorum gloria, & apud posteros infamia, vt rebellionis maculam non subiret, sed ad officium rediret. Ille contrà, vt animum peruicacia, ita & castra advenarum Hispanorum & Hibernicorum præsidijs circumquaq; obfirmat. Quo tempore, ineunte Octobre, Drurius Prorex Waterfordiæ expiravit, vir sanè spectatæ virtutis & bellicis studijs ab ineunte ætate in Gallia, Scotiâ & Hibernia innutritus.

Drurius *Prorex obit.*

Prorege mortuo, intermoritur vnà Malbeij in Momonia authoritas, qui militibus per præsidia dispositis in Connachtiam suam Provinciam recessit. Rebelles ex Proregis morte animos sumunt, & quomodo ab Anglorum imperio se penitùs eximerent, deliberant, consultissimumq; visum præsidiarios vndique circumsidere, & fame premere. Iacobus igitur Desmonius *Adarum*, vbi Guilielmus Stanleius, & Georgius Carewus stationem habuerunt, obsidet, sed præsidiarij famem extremum malorum, metuentes, obsessores tàm crebris eruptionibus fatigarunt, vt obsidionem soluerint, & libertatem prædandi in agro vicino reliquerint; quod gnauiter & fortiter fecerunt, ipso Iacobo vulnerato.

Rebelles inde erectiores.

Intereà Consiliarij Regni Guilielmum Pelhamum in Iustitiarium Hiberniæ cum Proregis authoritate, donec Prorex crearetur, elegerunt, & Ormondiæ Comitem Momoniæ præfecerunt, qui Desmonij filium, quem penes se obsidem habuit, Dubliniam custodiendum misit. Pelhamus Iustitiarius in Momoniam pergit, Desmoniumq; accersit: sed ille missis per vxorem literis, se excusat.

Guil. Pelhamus *fit Hiberniæ Iustitiarius.*

M. D. LXXIX.

cusat. Mittitur itaq; Ormondius, qui illum moneret, vt Sanderum Theologum, milites extraneos, castella *Carigo-Foylum*, & *Askettenum* Iustitiario in manus traderet, absolutè se submitteret, viresq; suas contra fratres & cæteros rebelles converteret: quæ si fecerit, rebellionis gratiam consequeretur, sin minùs patriæ proditor & hostis declarandus. Cùm ille tergiversatione hæc eluderet, proditor & læsæ Maiestatis reus ineunte Novembri declaratur, quòd de patria debellanda & subvertenda cum externis Principibus egisset, Sanderum & Iacobum *Fitz-Moris* rebelles sustentasset, Hispanos è munimento ad *Smerwick* delapsos fouisset, fideles subditos suspendio sustulisset, Pontificis Romani vexillum contrà Reginam explicasset, & exteros in regnum induxisset. Hoc promulgato, Iustitiarius Ormondio bellum persequendum cõmisit, Desmonius in aliam Momoniæ partem conversus, *Yoghaliam* oppidum maritimum satis munitum, nemine resistente, ex improviso occupat & diripit. Ormondius per *Conilo*, vnicum rebellium perfugium, omnia longè lateq; vastat, armenta abigit, & in prædam militibus concedit, Prætorem *Yoghaliæ*, quòd præsidium Anglorum admittere recusasset, suspendi pro foribus iubet, præsidioq; oppidum firmat. Deinde Hispanos in *Strangicallia* obsidere parat. Illi autem se priùs periculo subduxerant, Angli tamen persequentes ad vnum interemerunt; rebellesq; vbique per Momoniam gravissimè exagitarunt. Desmonius verò & fratres, etsi latitantes, Iustitiario literis prolixis significant, se suscepisse Catholicæ fidei in Hibernia patrocinium, idq; Pontificis Romani authoritate & Regis Catholici auspicijs, ideòque illum blandè submonent, vt in causa tam pia & *meritoria* ad animæ salutem se socium adiungeret.

Desmonium officij monet.

Proditorem denuntiat.

Ormondius rebelles persequitur.

M. D. LXXX.

Iustitiarius, & Ormondius rebelles exagitant.

M. D. LXXX.

IVSTITIARIVS hæc ſuaviter irridens in Momoniam reverſus, nobiles convocatos prudenter apud ſe detinet, nec demittit, niſi obſidibus datis, promitterent operam contra rebelles cum ipſo & Ormondio navare. Qui mox diviſis cohortibus, rebelles indagant, Baronem *Lixnavum* ad deditionem adigunt, *Carigofoylum* caſtrum obſidione incingunt, quod Iulius Italus cum paucis Hiſpanis defendit, macerieq; mœnium, vi maiorum tormentorum diſiecta, irrumpunt, præſidiarijs cæſis vel ſuſpenſis vnà cum Iulio. Deinde caſtrum *Ballilogbum* à præſidiarijs, cùm Anglos adventare viderent, incenſum & derelictum; vti etiam *Askettenum*, cui cum novo Anglorum præſidio Petrus *Carew*, & Georgius frater præficiuntur. *Mac-Aulei* territorium devaſtatur, & inde per vliginoſum montem *Slewlougher* in Kerriam Iuſtitiarius ingreditur, magnam vim pecorum abigit, rebelleſq; plurimos perimit. Iacobus Deſmonius Comitis frater *Muskeroyam* regiunculam Cormaci *Mac-Teg* (quem Iuſtitiarius ea lege dimiſerat, vt de patria contrà rebelles benè mereretur) deprædatus, incidit in Donellum Cormaci fratrem, qui prædam pluribus cæſis, recuperavit, Iacobum vulnere lethali ſauciatum cœpit, Warhamoq; *Sancto Legero* Mareſcallo Momoniæ, & Waltero Ralegho (qui nunc primùm ordines duxit) tradidit. Illi in iudicium vocarunt, & Maieſtatis reum peractum vſitato proditorum ſupplicio affecerunt, capite Corcagij portæ in ſpectaculum præfixo. Deſmonius ipſe omnibus miſerijs afflictiſſimus nuſquam tutus, loca ſubinde mutat, vxorem ad Iuſtitiarium mittit, ad veniam expoſcendam, & cum Wintero qui armata claſſe Hiſpanos illa ora expectavit, per ſuos ſedulò agit, vt in Angliam tranſveheretur, ad Reginæ miſericordiam implorandam.

Iac. Deſmonius captus & morte affectus.

Deſmonius miſerijs oppreſſus.

Arthurus Baro Greius Hiberniæ Prorex.

Iam Iuſtitiarius certior factus Arthurum Baronem Greium

M. D. LXXX.

Greium Hiberniæ Proregem designatum in Hibernia appulisse, Momoniæ exercitum Georgio Bourchiero Ioannis secundi Comitis Bathoniæ filio committit, ipseq; Dubliniam, modicis itineribus vt Prouinciam successori traderet, revertitur. Greius vbi primùm appulerat, antequàm gladium & Imperij insignia accepisset, audito rebelles quosdam sub ductu *Fitz-Eustatij*, & *Pheogi Mac-Hugh* principis numerosæ familiæ *O-Brinorum* latrocinia agitare, & perfugium sibi in *Glandilough* vicesimo quinto à Dublinia milliari ad Austrum habere, vt famię instaret, & acrioribus initijs terrorem incuteret, iussit ordinum ductores qui salutatum hinc inde venerunt, vt contracta militum manu contra rebelles cum ipso pergeret. Isti illicò in *Glandilough* se recipiunt. Vallis illa est graminosa, saginandis pecoribus idonea, & magna ex parte subvuida, saxosa crepidine, & declivi pręcipitio, arboribus arbustisq; densis vndiq; circumsita; tramites verò vix incolis cogniti. Cùm ad locum ventum, Cosbeius Hibernicorum peditum expeditorum (quos *Kernes* vocant) Ductor, qui penitùs loca novit, monuit reliquos quanti periculi esset vallem illam insidijs opportunam ingredi; audendum tamen virili animo suadet, ipseq; septuagenario maior præit, cæteri subsequuntur. Simul ac in vallem descendissent, ex arbustis, glandium quasi grandine à rebellibus circumquaque dispositis, quos ne viderunt quidem, obruuntur. Pars longè maxima cecidit, cæteri per crepidines impeditissimis vijs eluctari, ægrè ad Proregem evaserunt, eventum in colle expectantem cum Comite Kildariæ, & Iacobo Wingfeldio machinarum præfecto, qui non ignarus periculi, Georgium *Carew* alterum nepotem apud se detinuit invitum, ad maiores honores reservatum. Desiderati fuerunt Petrus *Carew* iunior, Georgius Morus, Audleius & ipse Cosbeius viri militari laude florentes.

In rebelles movet.

Angli cæsi.

Brevi tempore interiecto, appulerunt ad *Smerwicum* in Kerria sub Imperio *San-Iosephi* Itali septingenti plùs minùs Itali & Hispani à Pontifice Romano & Hispano sub-

Itali & Hispani in Hibernia appellunt.

M. D. LXXX.

submissi, specie Romanæ religionis restituendæ, reverà vt Elizabethæ vires diducerent, & animum à rebus Belgicis retraherent. Terram nemine prohibente conscenderunt, Winterus enim qui in illa ora eos cum armatis nauibus aliquandiu præstolatus erat, in Angliam Æquinoctio Autumnali iam præterito, redierat. Illi locum munitionibus firmant, & *Fort del Or* nominant. Sed simul ac Ormondium Momoniȩ Prȩfectum accedere nuntiatum, Hibernicorum suasu, munimentum reliquerunt, & in *Glaningelliam* vallem prȩruptis montibus & sylvis conclusam se receperunt. Nonnullos Præfectus intercepit, qui interrogati de numero & suscepto consilio, fassi sunt septingentos advenisse, arma verò quæ quinq; millibus sufficerent attulisse, pluresq; ex Hispania indies expectari. Pontificem & Hispanum statuisse Anglos ex Hibernia exturbare, ad eam rem grandem pecuniam misisse, quam Sandero Pontificis *Nuntio*, Comiti Desmoniæ, & Ioanni eius fratri in manus tradiderant. Eadem nocte Itali & Hispani, quò se verterent ignari, cùm lustris latitare nescirent, per tenebras ad munimentum repedarunt, iuxtaque castrametatus est Ormondius. Sed à machinis, & cæteris ad oppugnationem necessarijs, destitutus, Proregis adventum expectat. Ille brevi advenit comitatus Zouchæo, Ralegho, Denio, Mac-wortho, Achino, & alijs militum ductoribus, eodemq; tempore Winterus cum bellicis nauibus ex Anglia non inculpatus redierat.

Munimentum erigunt.

Obsidentur.

Prorex tubicinem ad munimentum misit percunctatum quinam essent, quid rei illis in Hibernia, quis miserat, cur munimentum in Elizabethæ Regno posuerant? simulq; imperaret, vt quamprimùm abscederent. Illi responderunt, alios à sanctissimo Patre Pontifice Romano, alios ab Hispano Rege Catholico missos esse, cui Pontifex Romanus Hiberniam donaverat, quandoquidem, iure in Hiberniam Elizabetha ob hæresim iustè exciderat. Itaq; se velle parta tueri, nec non plura si potuerint quærere. Cùm de ratione obsidionis inter Proregem & Winterum consultatum esset, classiarij *Colubrina* quædam è nauibus

M. D. LXXX.

navibus nocte silente educunt, aggereq; iuxta littus perfosso, compendiò pertrahunt, & disponunt. Milites itidem ex altera parte muralia tormenta librant, simulque infesta pulsatione in munimentum quatuor continuis diebus effulminant. Hispani semel atq; iterùm suo damno erumpunt, ex Anglis verò ne vnus quidem perijt, præter Ioannem Checum iuvenem spetiosum & animosum, Ioannis Checi Equitis eruditissimi filium.

San-Josephus qui munimento præerat, homo imbellis assidua pulsatione territus, statim de deditione cogitavit, cumq; Hercules Pisanus, & alij Ductores enixè dissuaderent vt viris militaribus indignum, instarentq; vt ad defensionem se pararent, ne sua ignavia animos Hibernicis qui iam opem laturi, minuerent. Ille insigni ignavia per suos, militum animos tentavit, effecitque, vi seditiosè ductoribus intentata, vt deditioni adsentirent. Vnde die quinto, cùm nihil subsidij neq; ex Hispania, neq; à Desmonio viderent, candido sublato vexillo, colloquium petierunt. Quod negatum quia cum rebellibus se coniunxerant, quibuscum non fas sit aliquod colloquium habere. Petierunt deinde vt cum impedimentis liceret descedere; nec hoc concessum. Posteà vt Præfecto, & primarijs quibusdam viris hoc permitteretur, nec hoc maximoperè rogantibus datum. Iussitq; Prorex (asperrimè in Pontificem Rom. invectus) vt nulla adiecta conditione, se dederent. Cumq; nihil aliud exorare possent, sublato iterùm candido vexillo, *Misericordia, Misericordia* conclamitarunt, & se Proregis misericordiæ absolutè submiserunt, qui illicò quid de illis ageretur suos consulit. Cùm autem dedititij Anglos numero æquarent, periculum à rebellibus qui plures quàm mille quingenti, imminerent, Angli victu & vestitu ita destituerentur vt tumultuaturi essent, nisi ex munimento spolijs hostilibus sublevarentur, navesq; deessent, quibus hostes aveherentur: in hanc sententiam, Prorege invito & lachrimante, itum est; vt servatis ductoribus, reliqui in terrorem promiscuè occiderentur, Hibernici autem suspenderentur,

Se dedunt.

In eos saevitur.

M. D. LXXX.

derentur, quod mox factum. Infectum tamen maluit Regina, sæuitiam etsi necessariam, in dedititios ex animo aversata, & rationes cædis commissæ ægrè admisit. Hæc in Hibernia, quæ coniunxi, ne series narrationis interrumperetur, licèt alia pro temporis ratione priùs memoranda intervenerint.

Vestium luxus coercetur.

In Anglia, hoc anno inchoante, collaria ornamenta, quæ supra modum ampla erant & involucris voluminosa, palliaq; ad talos ferè vsque promissa, non minùs indecora quàm magnæ impensæ, edicto coercentur. Gladij item ad III pedum, pugiones ad XII, pollicum extra manubrium, & cuspides ex parmarum vmbone prominentes, ad duorum pollicum longitudinem revocantur.

Et noua in Londini suburbijs ædificia.

Itidem, cùm populosa multitudine ad Londinum vndiq; confluente, vrbs & suburbia ædificijs plus iusto, iam adeò intumuissent (dum reliquæ Angliæ vrbes & oppida contabescerent) vt nisi tempestiuè occurreretur, nec ordinarij Magistratus regendæ multitudini, nec circumvicini agri pascendæ sufficere viderentur: & Epidemica contagio, siqua acciderit, latiùs & graviùs per ædes condensas, & inquilinis refertissimas serperet; Regina edicto vetuit, ne qua ædificia ad habitationem intra tria millia pass. ab vrbis portis de novo extruerentur, sub pœna incarcerationis & materiæ ad extruendum convectæ amissionis, nec plures quàm singulæ familiæ singulas ædes incolerent.

Mechlinia capitur.

In Belgio Ioannes Norrisius Præfectus Anglis, & Oliuarus Templeus cum aliquot Belgarum cohortibus Mechliniam opulentam Brabantiæ vrbem scalis primo diluculo admotis, multa ciuium & religiosorum strage cœperunt; aliqua sanè fortitudinis laude, sed quam fœda

Angli sacrilegi.

rapacitatis & sacrilegij macula inquinarunt. Etenim non solùm civium opes omni prædandi insolentia diripuerunt, sed etiam in templa, sacra, & sepulchra sæuierunt, vim mortuis inferentes. Vidimus enim (pudet dicere) plures sepulchrales lapides inde in Angliam transmissos, & venum expositos, vt impietatis publicè prostarent argumenta.

Terræ-

M. D. LXXX.

Terra-motus

Terræ-motus, qui iiſdem diebus acciderunt,non alienum videatur memorare, cùm in Anglia admodum rarò accidant, & hi ſanè potiùs Terræ-tremores dicendi. Octauo Idus Aprilis hora poſt meridiem ſexta,cœlo ſereno & tranquillo, Anglia citra Eboracum & Belgium Coloniam ferè vſque, quaſi momento ita tremuit, vt lapides ex ædificijs alicubi dilaberentur, campanæ in ſacris turribus agitatæ ſonitum darent, ipſumq; mare tunc placidiſſimum vehementiùs ſuccuteretur. Nocte ſubſequente ſemel atq; iterum terra in Cantio contremuit,vt etiam denuò Calendis Maij nocte intempeſta. An hoc factum vi ventorum terræ hiatus ſubeuntium, an aquarum ſubter terram vndantium, aut aliunde, viderint Phyſici. Motus verò ſubſequutus eſt in Pontificios per Angliam, ſed ab ipſis excitatus his initijs.

Pontificiorũ affectionis principium.

Seminariorũ Anglicorum initium.

Sacerdotes Angli,qui in Belgium profugerant, Anno MDLXVIII curante Guilielmo Alano Oxonienſi inter eos doctiſſimo, Duaci convenerunt, & ad Collegij rationem in diſciplinam communem ſe tradiderunt,quibus Pontifex Romanus penſionem annuam aſſignavit. Belgio deinde tumultibus agitato, & Anglis profugis iuſſu Requeſenij Belgio eliminatis, alia eiuſmodi iuventuti Anglicæ Rhemis à Guiſijs Reginæ Scotorum cognatis, & Romæ à Gregorio XIII inſtituta. Quæ cùm dies Pontificios Sacerdotes in Anglia abſumeret, ſemper novos ſuppeditarent,qui Romanæ religionis ſemina in Anglia ſpargerent. Vnde *Seminaria* dicta, & qui in ijs educati vulgò *Seminarij*.

In his, dum inter alia de poteſtate Eccleſiaſtica & Politica diſputaretur, Zelus in Pontificem fundatorem, odium in Reginam, & ſpes religionem Romanam per Scotorum Reginam reſtaurandi,nonnullos eò proripuerunt, vt ſibi ad veritatem perſuaſerint,& definierint Pontificem Rom. iure divino *plenitudinem poteſtatis* in vniverſum Orbem terrarum tam in Eccleſiaſticis, quàm Politicis habere; eumq; ex hac *poteſtatis plenitudine* poſſe Reges excommunicare, & excommunicatos,(ſubditis à fi-

M. D. LXXX.

delitatis sacramento absolutis) solio deturbare. Hinc anno MDLXIX. *Bulla* illa *Declaratoria* Pij v. publicata, & ex illa rebellio in Boreali Angliæ parte, & ista Hibernica, quam modò dixi, exarserunt, plures à receptis sacris, quæ anteà sine scrupulo frequentarent, abstinuerunt. Hansius, Nelsonus, Mainus Sacerdotes, Sherwoodusque Reginam Schismaticam & hæreticam esse, ideoq; abdicandam obfirmatè docuerunt, quod morte luerunt.

Quo consilio Seminarij in Angliā missi.

Ex his *Seminarijs* primùm pauci iuvenes, mox plures, vt succreverunt, sacris præproperè initiati, & huiusmodi dogmatibus instructi, in diversas Angliæ & Hiberniæ partes emissi, vt ipsi præ se tulerunt ad Romanæ religionis sacramenta administranda, & conciones habendas. Regina autem & Consiliarij deprehenderunt, submissos fuisse ad subditos à debita erga Principem fide & obsequio abstrahendos, eosdem ad Pontificis mandata præstanda per *Reconciliationem* obstringendos, intestinas seditiones sub *Confessionis Sigillo* concitandas, & planè ad sententiam Pij Quinti contra Reginam exequendam. Quò via præmuniretur Papæ & Hispano iampridem Angliæ expugnationem cogitantibus.

Iesuitæ in Angliam subrepunt.

In Seminarios & Iesuitas edictum.

Ad hæc *Seminaria* cùm pueri & adolescentuli plurimi omnis generis à Pontificijs, spreta legum authoritate, ex Anglia indies submitterentur, in eadem voto redeundi suscepto, admitterentur; atque inde alij clanculùm in Angliam irreperent, pluresque cum Iesuitis qui hoc tempore primùm Angliam ingressi expectarentur, prodijt mense Iunio Edictum, vt quicunque liberos, pupillos, cognatos, aut alios in transmarinis partibus habent, post decem dies eorum nomina Ordinario exhiberent, & infra quatuor menses domum revocarent, reversos Ordinario statim significarent, Non revertentibus pecuniam directè aut indirectè non suppeditarent, Sacerdotes ex *Seminarijs* emissos, & Iesuitas nemo hospitio exciperet, foueret, aut subleuaret, qui secus fecerit, rebellium & seditiosorum fautor habeatur, & Regni legibus teneatur.

Priusquàm hoc promulgatum, Pontificij se incom-

moda

M. D. LXXX.

moda ex Bulla illa serò perspexisse, emissamq; ægerrimè ferre simularunt. Defensionem eiusdē à Nic. Sandero cōscriptam, versutè (vt exit⁹ docuit) suppresserunt, & quęstionem de Pontificis Rom. in excommunicandis & deponendis Principibus potestate, in disputationibus agitari vetuerūt; quæ tamen in vetitum nitendo (ita natura cōparatum est) magis magisq; indies inter eos exarsit. Robertus item *Personius*, & Edmundus Campianus Angli è societate Iesu, ad rem Romanam in Anglia promovendam iam adventuri, ad temperandam asperam illam Bullam, *Facultatem*, à Gregorio XIII. Pontifice Rom. impetrarunt, in hæc verba. *Petatur à summo Domino nostro explicatio Bullæ Declaratoriæ per Pium Quintum, contra Elizabetham & ei adhærentes. Quam Catholici cupiunt intelligi hoc modo, vt obliget semper illam & Hæreticos, Catholicos verò nullo modo, rebus sic stantibus. Sed tum demùm quando publica eiusdem Bullæ executio fieri poterit. Has prædictas gratias concessit Summus Pontifex Patri Roberto Personio, & Edmundo Campiano in Angliam profecturis, die XIIII Aprilis MDLXXX præsente patre Oliuerio Manarco Assistente.*

Personius & Campianus Iesuitæ in Angliam veniunt.

Facultas *Pontificijs concessa.*

Personius ille erat Somersettensis, vehemens, ferox natura, & moribus incultioribus, Campianus Londinensis, vir suauis & politissimus; ambo educatione Oxoniensis, quos æqualis istorum temporum in Academia noui. Hic è Collegio Sancti Ioannis, Procuratoris Academiæ munere anno MDLXVIII. perfunctus, Protestantium religionem Diaconus factus simulauit, donec se ex Anglia subduxerit. Ille è Collegio Balliolensi, in quo Protestantium religionem palàm professus, donec ob improbitatem cum ignominia expulsus, in Pontificiorum castra profugit. Hi clam in Angliam ingressi ementito nunc militum, nunc nobilium, nunc Ministrorum verbi, nunc apparitorum habitu, per rura, & Pontificiorum nobilium ædes occultè perambularunt, quæ in mandatis habuerunt, strenuè verbis & scriptis peragentes. Personius qui *Superior* constitutus, seditioso & turbulēto ingenio, audacia armatus, eò vsque prorupit inter Pontificios, de Regina

Quales hi Iesuitæ.

M. D. LXXX.

gina deturbanda, vt nonnulli (ex ipſorum fide loquor) eum Magiſtratui in manus tradere cogitarint. Campianus etſi modeſtior, ſcripto tamen propoſito Miniſtros Eccleſiæ Anglicanæ ad diſputationiṣ certamen prouocavit, & librum *Decem rationum* terſum & politulum ad Rom. Eccleſiæ doctrinã aſſerẽdam Latinè edidit, vt Perſonius alium Anglicè virulentum in Charcum, qui ſobriè contra Campiani provocationem ſcripſerat. Sed Campiani rationibus Whitakerus ſolidè reſpondit, & ille poſt annum captus, equuleo admotus, & poſteà ad diſputandum productus, expectationem concitatam ægrè ſuſtinuit.

Profugi exteros in patriam concitant.

Nec defuere alij ex Pontificia factione (Religio enim iam in factionem tranſierat) qui omnes neruos contenderant Romæ, & alibi per Principum aulas, bellum in patriam concitare, imo & typis publicarant, Pontificem Romanum & Hiſpanum conſpiraſſe ad Angliam debellandam, prædæq; exponendam. Et conſultò quidem, vt ſuis animos augerent, cæteros à fide in Principem & patriam deterrerent. Regina iam palam his Pontificis, Hiſpaniq; & armis & artibus impetita, ſcripto edito, quo (poſtquàm divini numinis bonitatem agnoſcendo prædicaſſet,) declarat *ſe nihil in quemcunq; Principem tentaſſe, niſi ad ſuum regnum conſeruandum, nec alterius cuiuſcunq; prouincias inuaſiſſe, etſi ſubinde fuerit & iniurÿs laceſſita, & opportunitate inuitata. Si qui Principes oppugnauerint, non dubitare, quin (numine fauente) ſuos propugnare valeat; eoq; conſilio vires terra mariq; luſtraſſe, & contra hoſtiles inſultus iam apparaſſe. Subditos fideles hortatur, vt fide & officio erga Deum & Principem Dei miniſtrum immoti perſiſtant. Cæteris qui charitatem in patriam & obſequium in Principem exuerant, imperat vt modeſtè ſe gerant, nec iuſtitiæ ſeueritatem irritent; ſe etenim nolle ampliùs committere, vt parcendo malis in ſe & bonos ciues ſit crudelis.*

In eos edictũ.

Sectarÿ ex Hollandia.

Nec ſolùm hi perfidi cives, ſed etiam advenæ ex Hollandia (feraci Hæreticorum Provincia) per id temporis, pacem Eccleſiæ & Reipublicæ Anglicanæ turbare cœperunt, qui in imperitum vulgus ſingularis integritatis

&

M. D. LXXX.

& ſanctitatis ſpecie ſe inſinuarunt, & deinde damnatas hæreſes fidei Chriſtiana apertè adverſantes in animos inſtillarunt, portentoſo & novo loquendi genere, à Chriſtiana profeſſione alieniſſimo, quod homines potiùs mirarentur, quàm intelligerent. Hi è *familia Amoris*, ſiue *Domicilio Charitatis* ſe nominarunt. Sectatoribus perſuaſerunt ſolos in illam familiam adſcitos electos eſſe & ſaluandos, reliquos omnes reprobos & damnandos; illiſq; licitum eſſe negare iureiurando quicquid lubet coram Magiſtratu, aut quovis alio, qui non ſit ex ipſorum familia. Huius fanaticæ vanitatis libellos è lingua Belgica in Anglicam converſos inter ſectatores diſperſerunt, quibus titulos fecerunt *Euangelium Regni, ſententias Documentales, Prophetiam Spiritus Amoris, Pacis ſupra terram publicationem Authore H. N.* Nomen authoris vt efferrent, induci non poterant, fuiſſe tamen Henricum Nicholai è Lugduno Batavorum poſteà compertum, qui *ſe Dei, Deumq́, ſuæ humanitatis eſſe participem* blaſphemo ore prædicavit. Ad hos maturè ex lege comprimendos edixit Regina, quandoquidem Religio ſit prima Principum cura, vt ciuiles Magiſtratus Eccleſiaſticis adeſſent, & libri iſti igni traderentur.

Familia Amoris.

In eos edictū.

Sub id tempus in Angliam redijt Franciſcus Dracus magnis opibus, & maiori gloria circumfluens, orbe terrarum fœliciter circum nauigato, omnium vtiq; ſi non primus qui hanc gloriam ſibi aſſerat, certè primus à Magellano, quem in medio curſu fata præripuerunt. Hic, vt non alia referam, quàm quæ ab ipſo audiui, natus eſt loco mediocri in Comitatu Deuoniæ, è ſacro lauacro à Franciſco Ruſſellio, poſteà Bedfordiæ Comite, ſuſceptus qui prænomenq́; pro more indidit. Dum adhuc in annis teneris, pater Proteſtantium doctrinam amplexus, ex lege *Sex Articulorum*, ab Henrico Octauo contra Proteſtantes lata in quæſtionem vocatus, ſolum vertit, & in Cantium ſe ſubduxit. Henrico demortuo apud Claſſiarios in claſſe regia locum invenit, vt preces prælegeret, & mox Diaconus ordinatus, factuſque, Vicarius Eccleſiæ

Fr. Dracus.

Eius origo.

Vpnoræ

M. D. LXXX. *Educatio.*

Vpnoræ ad *Medweagum* flumen (vbi claſſis ſtatio) præ paupertate filium nauclero vicino tradidit, qui navicula, qua oram legit, & nonnunquam in Zelandiam & Galliam merces deuexit, illum ad nautica officia duriter exercuit. Iuvenis gnavus & ſedulus ita ſeni induſtriam probauit, vt cœlebs moriens illi naviculam teſtamento legauerit. E qua cùm pauxillum nummorum corraſiſſet, & accepiſſet Ioannem Hawkinſum naves aliquot Plimuthæ apparare, atq; Americam, quam *Nouum orbem* vocarunt, cogitare, navicula diuendita, eò cum ſtrenuis quibuſdam nautis è Cantio profectus, Anno M D L X V I I operam & fortunas Hawkinſo in ea expeditione infœliciter contulit. Anglis enim in portu *S. Ioannis de Vllua* ab Hiſpanis, vt dixi, oppreſſis, ille fortunis amiſſis, ægrè evaſit. Quinto poſt anno, ſcilicet M D L X X I I, cùm ex opera nautica & piratica pecuniam ſatis magnam corrogaſſet, vt acceptum ab Hiſpanis damnum reſarciret (quod licere Theologus claſſiarius facilè perſuaſerat) cum naue bellica quam *Draconem* nominauit, & duabus Liburnicis in Americam iterum, ſocijs tantùm conſcijs, navigauit, *Nombre de Dios* oppidum in Iſthmo Darienæ cœpit & mox amiſit. Poſteà à Nigritis transfugis (*Cimarones* vocant) edoctus, magnam vim auri & argenti à mulionibus *Panama* deuehendam, eos in via deprædatus, aurum ad naues detulit, argentum cum per montes aſportare commodè non poſſet, reliquit, & partem ſub terra occultauit. Inde opulentum mercium receptaculum ad *Chiragium* flumen (*Crux* vocatur) incendit. Dumq; aliquantiſper per vicina loca graſſabatur, è montibus *Mare Auſtrale* conſpexit. Hinc homo gloriæ, opumq́ue cupiditate inflammatus, nauigandi mare illud tanto flagrauit ardore, vt eò loci in genua procumbens, diuinam opem imploraret ad Mare illud aliquando navigandum & explorandum, & ad hoc voti religione ſe obſtrinxit. Iam inde noctes dieſq́; quaſi ſtimulis concitabatur animus, vt votum ſolueret.

Expeditio in Americam prima.

Dum ille abundè iam diues his curis tacitè incubuit, Ioannes

Ioannes Oxenhamus qui superioribus navigationibus miles, nauta, & cocus sub eo meruerat, *Capitanei* nomen inter nautas ob fortitudinem & opes quas clam comparaverat, assequutus, vt præuerteret & muliones deprædando, & illud Australe mare navigando, cum vnica nave & nautis septuaginta ad eadem loca. Anno M D LXXV nauigat, reque cum Nigritis communicata, cùm intelligeret muliones iam cum militari præsidio opes à Panama convehere, navem in terram subducit, in secessu auio & nemoroso successis frondibus obtegit, maiora tormenta & rem annonariam sub terra sepelit, cumq; suis omnibus, & sex Nigritis ducibus, ad flumen quod Australe Mare influit, profectus, arbores succidit, phaseloq; fabricata ad *Insulam Margaritiferam* in Mari Australi parùm distantem traiecit. In qua naues ex *Peru* adventantes X dies præstolatus, vnam cum L X pondo auri, alteram cum C pondo argenti intercæpit, & ad flumen cum captis navibus regreditur. Re iam divulgata per Hispanos quos dimiserat, Ioannes Ortega Hispanus cum C militibus persequitur, cumq; triplex esset fluminis ostium, quà sequeretur dubius substitit, donec plumæ volatilium quæ Angli comederant flumine delatæ viam ostenderent; Quà Hispani insistentes, aurum inter arbusta, & Anglos de præda partienda discordes repererunt, qui tamen in commune consulentes in Hispanos numero multò superiores insiluerunt; sed plurimi cæsi, alij capti, & inter eos Oxenhamus, qui *Limam* ductus & interrogatus an ex Reginæ authoritate Regis Hispani ditiones fuerit ingressus. Cùm nullam authoritatem exhibere potuisset, vt pirata, generisq; humani communis hostis, supplicio vnà cum nauclero & alijs affectus, magno sanè ausu & memorando excidit.

M. D. LXXX. Oxenhamus *in Americam nauigat.*

Isla de Perlas.

Magno excidit ausu.

Dracus quid de Oxenhamo factum nescius, Anno M D L X X V I I Decembris, die X I I I è *Plimutha*, vt Mare illud Australe quod animo semper obversabatur, nauigaret, & fortunarum aleam iaceret, cum quinq; navibus soluit, & classiarijs C L X I I I, quorum vix vnus & alter

Draci *secunda expeditio.*

M. D. LXXX.

alter facienda sciuit, quod in expeditionibus tutissimum. Die vicesimo quinto Cãtinum Barbariæ promontorium pervenit, inde in *Maio* Insula amœna, suavissimis vuis feracissima se reficit. Ad *San-Iacobinam*, navem Lusitanam vino onustam cœpit, quam nautis dimissis abduxit, cum Nonnio Sylva Nauarcho qui vsui esset ad stationes, & aquationes in Brasiliæ littore, quas apprimè novit. Inde prætervectus est Insulam *Fogo*, sulphureas flammas evomentem, & *Brauam* sub qua mare esse altissimum nautæ perhibent. Iam prope Æquatorem, Dracus suorum salutem impensè fouens, singulis in classe ipse venam secuit, magnamq; ibi maris malaciam inter crebra tonitrua & fulgura expertus, tres ferè septimanas nihil aut parùm promovit, totosque quinquaginta quinq; dies terram conspexit nullam, donec *Brasilia* se oculis obtulerit.

Die XXVI. Aprilis, ostium fluminis *Platæ* ingressus, infinitam Phocarum copiam conspexit. Inde in Portum *Sancti Iuliani* delatus patibulum invenit, à Magellano (vt creditur) erectum, cùm seditiosos quosdam puniret. Hoc eodem loco Ioannes Doughteius vir gnavus & animosus, & ab ipso secundus in crimen concitatæ in classe seditionis vocatus, à XII. viris more Anglorum reus peractus, & ad mortem damnatus est, quam intrepidè capite abscisso subijt, postquàm vnà cum Draco in sacra Synaxi participasset. Tumultuosiùs sane illum egisse, æquiores in classe iudicarunt, Dracumq; quasi suæ gloriæ æmulum amovisse, dum aspexit non tam quos navali laude superaret, quàm qui ipsum æquarent. Non deerant tamen qui nasutiores sibi visi, ferebant Dracum in mandatis habuisse à Leicestrio, vt Doughteium, quia Essexium Leicestrij artibus sublatum dictitarat, quovis quæsito colore, è medio tolleret.

Doughteiũ *morte afficit.*

Vicesimo die Augusti, cum tribus navibus (nam duas minores armamentis & viris in alias translatis iam antè vndis reliquerat) ad *Fretum Magellanicum*, quod vocant, pervenit, Mare scilicet insulis refertum & editis montibus cõclusum, cœlo nivoso, & frigore rigenti: sexto Septem-

Magellani *fretum transit.*

tembris freto superato, in apertum mare Australe, (quod *Pacificum* vocant) ingressus, turbidum verò supra modum expertus est; horridaq́; tempestas classem in Occasum plùs minùs C. Leucas abripuit & disiunxit: Quo tempore observavit deliquium Lunare x v. Septembris hora vi. post meridiem, (in Mathematicorum gratiam noto.) Observavit etiam, contrà quam alij prodiderant, partem cœli Austrino Polo proximam pauculis iisque minoris magnitudinis stellis ornari, tresque tantùm primæ magnitudinis in illo Hemisphærio conspici quas Anglia non vidit: Nubeculas autem duas eiusdem cum *Via Lactea* coloris à Polo non admodum remotas, quas nostri *Magellani nubeculas* vocarunt.

M. D. LXXX.

Eclipsim Lunæ observat.

Stellasque Austrinas.

Et Magellani *nubeculas.*

Ex abreptis tempestate navibus, altera cui Ioan. Winterus præfectus, per Fretum revecta, in Angliam redijt incolumis, primaq́; omnium per Fretum illud remeauit. Ipse Dracus iam cum sua sola nave ad L v. Grad. Australis Latitudinis iactatus, ad Freti Latitudinem ægrè eluctatus, littus legit, deprehenditq́; littora contrà quam in Tabulis depinguntur, in Orientalem plagam magno recessu retroagi.

Io. Winterus *primus omniū per Fretum redijt.*

Ad *Moucham* Insulam littori vicinam pridiè Calendas Decembris appulsus, è nautis quos aquatum miserat, vnus & alter ab incolis intercepti. Hinc solvens incidit in barbarum cimbula piscantem, qui nostros Hispanos ratus, significavit magnam navem Hispanicam onustam in statione ad *Villa Parizo* subsistere, & eò direxit. Nautæ Hispani Anglos accedentes suos esse rati, tympano pulsato, & vino Chilino deprompto plenis poculis invitant. Illi autem nauem ingressi, Hispanos infra foras illico detrudunt, oppidulum *Sancti Iacobi* adiacens diripiunt, vnà cum Sacello, cuius præda Fletchero classiario verbi Ministro cessit. Hispanis in terram expositis (qui non plures quàm octo cum duobus Nigritis) Navarchum natione Græcum, & navem secum abduxit, in qua c c c c. pondo auri Baldiuij, ita à loco dicti quod verè obrizum.

Dracus *terra marique prædatur.*

Ad *Taurapasam* deinde terram conscendit, vbi Hispanum

M. D. LXXX. num ſecurè dormientem in littore reperit, & iuxtà, XIII. *barras* ſiue maſſas argenti ad CCCCM. Ducatorum valorem, quas auferri iuſſit, homine ne experrecto quidem. *In opes fortuito incidit.* *Portum Aricæ* poſteà ingreſſus, tria ibidem navigia nautis vacua reperit, & in ijs præter alias merces, LVII. lateres argenteos, quorum ſinguli XX. pondo pendebant. Hinc *Limam* delatus, naves XII. in ſtatione offendit, armamentis in terram ſubductis, & in illis magnam vim ſerici, & arculam ſignata pecunia plenam, ſed ne puerulum quidem, tanta erat in illa ora ſecuritas, vt à pyratis diſiunctiſſima locorum intercapedine, & mari incognito haudquaquam timerent. Nec ſanè alius poſt Magellanum, mare illud ante Dracum, præter Hiſpanos navigaverat, qui quotquot habent in illo littore navigia, ibidem conſtruxerunt. His navibus Oceano commiſſis, *Cacofogam* navem opulentiſſimam, quam inde *Panamam* verſus ſoluiſſe intellexit, omnibus velis perſequutus: obvium habuit mioparonem inermem, è quo LXXX. pondo auri, Crucifixum aureum, ſmaragdos nonnullos digitali logitudine, & armamenta nonnulla rapuit. Calendis Martij aſſecutus eſt *Cacofogam* illam & anteriori malo vi maioris tormenti deiecto, adortus facilè cœpit, atq; in ea præter gemmas, LXXX. pondo auri, XIII. arcas ſignato argento refertas, argenti autem vim tantam, quanta navi in ſaburram ſufficeret. Quæ cùm in ſuam navem tranſtuliſſet, *Cacofogam* illam dimiſit, cuius Navarchus valedicens lepidè dixiſſe fertur, Noſtræ navis nomen tuæ reſignamus, ſit tua *Cacofoga*, id eſt, *Ignicaca*, noſtra *Cacoplata*, id eſt, *Argenticaca*. Deinceps nulla præda opima obvenit, vaſcula Chinenſia cum Aquila aurea, & bella Nigrita ab Hiſpano cuius navi pepercerat, donata, & *Agvatulcum* exiguum viculum direptum prætermitto.

Cacofogam *capit.*

Iam ſe abundè ditatum, & privatæ Hiſpanorum in ſe iniuriæ ad portum Sancti Ioannis de *Vllua* ſatisfactum exiſtimans, de reditu cogitauit. Per *Magellanicum Fretum* redire planè periculoſum videbatur, tùm ob tempeſtates

De reditu cogitat.

tes creberrimas, & brevia incerta; tùm ne Hispani illum redeuntem ibidem in insidijs præstolarentur. Et certè Franciscus Toletanus Perviæ Prorex Petrum Sarmientum cum duabus navibus eò miserat, vt redeuntem interciperet, & Freti angustias, si quæ essent, communiret. Cursum itaque in Septentriones ad Latitudinem XLII Grad. tenuit vt exploraret si quod fretum esset in illa parte, per quod compendiò domum rediret. Verùm cùm nihil nisi spissas nebulas, frigus intensum, littora aperta & niue canescentia videret, ad XXXVIII Grad. descendit, commodamq; nactus stationem, ibi aliquandiu mansit. Incolæ erant nudi, lepidissimi, assiduè in orbem saltantes, sacrificia adolentes, quique suis indicijs Dracum in Regem eligere longa oratione videbantur; nec suspicari ille poterat Hispanos huc vsq; vnquam pertigisse. Regionem hanc vberi gleba, damis & cuniculis refertissimam, NOVAM ALBION placuit nominare, inscriptione posti infixa, quæ annum Domini, nomen Elizabethæ Reginæ, & eorum appulsum notaret, nummo argenteo Elizabethæ subfixo.

M. D. LXXX.

Novam Albion *detegit.*

Hinc oram soluens mense Novembri ad *Moluccas* Insulas delatus, à Rege insulæ *Ternatæ* gratanter exceptus. Inde insulosum & scopulosum illud mare sulcanti, die IX Ianuarij navis scopulo aquis obtecto illata, horas XXVII hæsit, pro deplorata ab omnibus habita, qui in preces iam devotè effusi, quasi certò perituri cum congestis tanto labore opibus. Verùm cùm manum admonissent, & tormenta VIII. mercesq; aliquot in mare proiecissent, ventus ferens à latere quasi diuinitùs incubuit, & scopulo amovit. Appulit deinde *Iauam maiorem* Venerea lue graviter afflictam, quam in aprico contra Solem ad malignum humorem exsiccandum sedentes, curant. Vbi magnam Reguli humanitatem expertus, ad *Bonæ Spei* promontorium cursum tenuit, quod vt longè spectatissimum nautæ Angli, qui iam primùm conspexerant, celebrant. Ad occiduum eius latus, aquatum terram conscendit, sed fontem invenit nullum; iamq; aquæ dulcis defe-

Ad Moluccas venit.

Periclitatur.

Caput Bonæ Spei *superat.*

M. D. LXXX.

ctu laboratum esset, nisi prouidè aquam pluviam vasis exceptam reservasset. Sed hunc defectum ad *Rio grande* tandem suppleuit. Vnde vento secundo in Angliam redijt III Novembris MDLXXX ad Portum *Plimutham* è quo soluerat, orbe terrarum tribus plùs minùs annis circumnavigato cum magna omnium admiratione, nec alia adversariorũ criminatione, quàm quòd Doughteium supplicio affecisset, Lusitanum quem in Africæ ora cœperat, ad *Aguatulcum*, Hispanorum crudelitati reliquisset, & Nigritam illam puellam in naue grauidatam in insulam inhumanè exposuisset.

In Angliam redit.

Regina benignè excepit, opes vt præstò essent, si Hispanus repeteret sequestrando seposuit, navem in monumentum orbis tam fœliciter circumnavigati, subduci iuxta Depfordiam ad Tamisim iussit (vbi eius cadauer adhuc cernitur) & in ea insigni ceremonia memoriæ sacrata, epulata, Dracum equestri dignitate ornavit. Quo tempore pons contabulatus, quo in navem ascendebatur multitudini cessit, & simul cum C. hominibus cecidit, qui omnes tamen illæsi, vt nauis illa salutari syderum conspiratione constructa videatur. In Draci verò laudem hi die illo inter alios affixi erant malo versiculi, à Wintoniensis Scholæ alumnis conscripti,

Nauis quasi consecratur.

Ille Ordine Equestri donatur.

PLVS VLTRA, *Herculeis inscribas*, DRACE, *Columnis*,
Et magno, dicas, Hercule maior ero.

DRACE, *pererrati quem nouit terminus orbis,*
Quemque simul mundi vidit vterque Polus.
Si taceant homines, facient te sydera notum.
Sol nescit comitis non memor esse sui.

Digna ratis quæ stet radiantibus inclyta stellis;
Supremo cœli vertice digna ratis.

Sed hæc puerilia & ex vano hausta videantur, nec pro Historiæ gravitate. Nihil verò Dracum iam reversum magis

M. D. LXXX.

magis ſolicitum habuit, quàm quòd primarij aliquot in Aula viri oblatum ab eo aurum reſpuerint quaſi ſcelere piratico quæſitum. Vulgus hominum nihilominùs admiratione & laudibus celebrarunt, qui non minùs glorioſum exiſtimarunt Anglicæ laudis terminos, quàm Imperij promoviſſe.

Hiſpanus bona ablata repetit. Reſpondetur.

Bernardinus Mendoza Hiſpani in Anglia Legatus fremens, res à Regina vehementiùs repetijt, Oceanum Indicum ab Anglis navigari conqueſtus. Reſponſum tulit, *Hiſpanos iniquitate in Anglos quos commercio contra ius gentium prohibuerunt, hæc ſibi mala accerſiſſe. Dracum præſtò futurum vt in iure reſpondeat, ſi quid contra ius egiſſe certis indicijs & teſtimonijs conuincatur. Opes illas eo conſilio ſepoſitas eſſe, vt Hiſpano ſatisfiat, licèt Regina grandiorem pecuniam, quàm Dracus intulerit contra rebelles, quos Hiſpanus in Hibernia & Anglia excitarat, profuderit. Præterea illam non intelligere, cur ſui & aliorum Principum ſubditi ab Indijs prohibeantur, quas Hiſpanici iuris eſſe perſuadere ſibi non poſſet, ex Pontificis Romani donatione, in quo prærogatiuam in eiuſmodi cauſis agnouit nullam, nedum authoritatem, vt Principes obligaret, qui nullam ei obedientiam debent; aut Hiſpanum* Novo illo Orbe *quaſi* infeudaret, *& poſſeßione inueſtiret. Nec alio quopiam iure quàm quòd Hiſpani hinc illinc appulerint, caſulas poſuerint, flumen aut Promontorium denominauerint, quæ proprietatem acquirere non poſſunt. Vt hæc rei alienæ donatio quæ ex iure nihili eſt, & imaginaria hæc proprietas obſtare non debeat, quò minùs cæteri Principes commercia in illis regionibus exerceant, & Colonias vbi Hiſpani non incolunt, iure gentium nequaquàm violato, deducant, cùm præſcriptio ſine poſſeßione haud valeat; necnon Oceanum illum vaſtum liberè nauigent cùm maris & aëris vſus omnibus ſit communis. Nec ius in Oceanum populo, aut priuato cuipiam poßit competere, cùm nec natura, nec vſus publici ratio occupationem permittat.*

Quæ Hiſpano in America proprietas.

Aliquantum Hiſpano rependitur.

Nihilominùs Petro Seburæ Hiſpano (qui ſe procuratorem pro auro & argento recuperando geſſit, etſi *literas procuratorias* habuerit nullas) grandis pecunia poſteà numerata erat. Quam illum non proprietarijs rependiſſe, ſed

M. D. LXXX.

sed contra Reginam, & in vsum Hispanorum in Belgio militantium convertisse serò fuit deprehensum.

Nauigatio per Mare ad Indiam quærendam.

Dum Dracus orbem terrarum tam prospere circumnavigaret, *Iacmanus* & *Pettus* insignes naucleri cum duabus navibus à Londinensibus emissi, viam compendiariam in Indiam Orientalem per Mare Cronium successu minùs prosperò quæsierunt. Insulas enim *Vaigatz* ad paucas leucas prætervectis tam incerti æstus, tot breuia, & tanta glacies conglomerata occurrerunt, vt vlteriùs eluctari non potuerint, & difficillimè redierint.

Comes Arundeliæ obit, qui rhedarū quas Coches *dicimus vsum in Angliam induxit.*

Sub principium huius anni animam Deo reddidit Henricus *Fitz-Alanus* Comes Arundeliæ, in quo nobilissimæ familiæ cognomen desijt, quæ hoc honore annos tercentos & ampliùs floruerat, à Richardo *Fitz-Alano*, qui ab *Albaneyis* antiquis Arundeliæ & Sussexiæ Comitibus ortus (regnante Edwardo primo) *ratione possessionis Castri & Dominij Arundeliæ absq; creatione*, Comitis titulum acceperat. Hic plenus honorum, à Sanctioribus fuit consilijs, omnibus Regibus sub quibus vixit, summisq; muneribus perfunctus. Henrico VIII Præfectus Caleti, Marescallus exercitus in obsidione Boloniæ, & Camerarius, Edwardo Sexto in inauguratione Angliæ Marescallus, Mariæ itidem in inauguratione, Constabularius, postea Regiæ Seneschallus, Sanctiorisq; Consilij Præses: & Elizabethæ iterum Seneschallus, cuius nuptias annis vergens ambiuit, minusque charus postquàm Ducis Norfolciæ rebus se immiscuisset, & iam nuptijs cum Andino se palàm opponeret. Ille enim homo apertus planè profitebatur, Gallos sibi minimè placere, dictitans se à patre in Sussexia Gallis vicina nato edoctum, ne Gallis crederet. Liberos ex vxore Catharina filia Thomæ Greij Marchionis Dorsettiæ tres suscepit, quibus erat superstes, Henricum qui iuvenis optimæ spei Bruxellis obijt, Ioannam vxorem Baronis Lumlei, & Mariam quæ enupta Thomæ Howardo Duci Norfolciæ peperit Philippum Arundeliæ Comitem, de quo suo loco.

Arthurus Baro Greius Hiberniæ Prorex contra *O-Co-*

noros

noros in Ophallia res novas molientes profectus, Hugonem *O-Moloyum* virum seditiosum ex lege morte afficit, regionem illam, etiam *Magobiganorum*, & *O-Caroli* pacat, coniurationemque maximam pullulantem in principio comprimit. Nonnulli enim ex claris in Lagenia familijs, & plerique Anglicæ originis, partim ex Romanæ religionis studio, partim ex odio recentium Anglorum (qui eos tanquam merè Hibernicos præfecturis & Magistratibus contra legis latæ sententiam subinde excluserant) conspirare cœperant, ad Proregem cum familia opprimendum, Castrum Dublinense (vbi omnis apparatus bellicus) ex improviso intercipiendum, & Anglos in Hibernia ad vnum è medio tollendos. Adeoq; tegenda conspiratione obscuri erant, vt nunquam nisi bini sermones inter se hac de re consererent. Verùm inter tot conscios in lucem prodijt, paucorumq; supplicio extincta, è quibus nominatissimus erat, I. Nogentus Fisci Baro, vir vita, famaque egregius, æmulorum fraude (vt perhibent Hibernici) circumventus. Qui innocentiæ conscientia tutus, cùm Prorex vitam, si se sontem profiteretur, sanctè promitteret, maluit insons infamè supplicium subire, quàm innocentiam prodendo, infamem viuere. Quomodocunque veritas hac in re se habet, certè ob horum supplicium magna in offensa apud Reginam Greius fuit, quam Sussexius infensior excitavit (rarus enim inter magnos Duces amor) quasi sævitiâ pridem in dedititios Hispanos, & nunc in cives, & Principis gloriam minuerit, & inimicorum numerum auxerit. Prorex nihilominùs Turloghum *Leinigh*, qui in Vltonia tumultuari cœperat, ad pacis conditiones terrore pertrahit. Vnde etiam *O-Brini*, *O-Mori*, & *Cauenaghi* in Lageniâ rebelles, obsidibus oblatis, pacem humilimè petierunt. Hæc Hibernica, etsi tempore nonnihil disiuncta, vt ad memoriam magis valerent, coniungenda existimavi.

In Scotia cum nonnulli verbi divini Ministri, Proceresque animadverterent Lenoxium, de quo dixi, vim maximam in amicitia Regis habere; primùm æmulum in

M. D. LXXX.

Greius rebelles in Hibernia coercet.

Et coniurationem comprimit.

Innocentia certum solamen.

Rebelles coerciti.

Lenoxia Duci Scoti æmulantur.

M. D. LXXX.

in eum excitarunt Iacobum Stuartum è familia *Ochiltræa* Satellitij Præfectum, & Arraniæ Comitem (hunc enim titulum occupauerat, ex nescio qua cessione Iacobi Hamiltonij Comitis Arranię, cui mentis impoti ille tutor datus.) Verùm Rex inter eos gratiam breui composuit. Cùm hoc non succederet, & odium quantùm poterant, domi conflarunt, & grauioribus verbis apud Reginam Angliæ accusarunt, quasi à Guisijs submissum, ad religionem labefactandam, captiuæ Reginæ libertatem procurandam, & amicitiam inter Angliæ & Scotiæ regna dissociandam. His facilè creditur, & hac de re seria in Anglia instituitur deliberatio, licèt ille literis se apud Reginam purgauerit, & Protestantium religionem palam professus fuerit.

In Anglia accusant.

In eum consultatur.

Timuerunt enim Consiliarij in Anglia ne Scotos Anglis amicissimos opprimeret, excursiones in limitibus foueret, & Regem Scotorum ad nuptias in Gallia, vel alibi clam Anglis pelliceret: quibus iuvenis fretus, negotium Angliæ facesseret, & ætate maturior Regni Anglię titulum, vt iam antea mater, sibi assumeret. Quod si fieret, maius quàm à matre periculum immineret, quandoquidem ad spem certam vtriusq; Regni natus, plures sibi conciliaret fautores, & Scoti bellis internis & Belgicis innutriti, ad bellica munia iam essent exercitatiores. Hinc visum est Lenoxij gratiam & authoritatem quouis modo apud Regem infringere, aut eum Scotia exturbare; idque nullâ morâ interpositâ. Quandoquidem rumores ferebantur illum cùm ad opprimendum Mortonium, Balfourium è Gallia (qui nescio quam Mortonij syngrapham nactus erat, qua Mortonium regicidij in Regis patrem, conuinci posse sperabatur) accersiisse, tùm Pręfecturam Castri Dunbritonij obtinuisse non alio consilio, quàm ad externas copias in Britanniam admittendas, vel ad Scotorum Regem inde in Galliam transvehendum. Ferebatur etiam, illum Regi suasisse, vt Regnum matri cederet, quasi illa iniustè, & pessimo exemplo à subditis fuisset abdicata, fide accepta, vt ab illa legitima

Rumoribus traducitur.

tima resignatione mox reciperet; qua regnum sibi solidissimè confirmaret, & factionibus extinctis, Rex legitimus ab omnibus agnosceretur.

M. D. LXXX.

Hinc Robertus *Bowes* Berwicensis præsidij Quæstor in Scotiam mittitur, qui de his Lenoxium coram Rege, & Consiliarijs postularet,& de malis impendentibus moneret. Statim atque ille admissus, rogauit vt Lenoxius tantisper loco amoveretur. Hoc Consiliarij omninò negarunt, vtique nouum & inauditum esse, vt Consiliarius regius (indicta causa) consilio amoveretur. Dubitarunt etiam,an Regina hæc expresse mandaverit,& documenta ad fidem faciendam exhibere iusserunt. Ille nisi Regi, & vni aut alteri exhibere abnuit. Vnde non auditus, statim domum revocatur, & Regi ne opinanti quidem valedixit, conquestus salutaria Reginæ benè meritæ monita esse reiecta.

Rob. Bowes *ad eum accusandum missus, non admissus.*

Mox è Scotia missus est Alexander Humius, qui hæc excusaret, & impendentia illa mala edisceret, verùm ad Reginam ille non admissus, sed ad Burghleium Thesaurarium remissus, qui senili oratione, graui & breui significavit: *Non visum esse Reginæ illum coràm admittere, non quòd illum negligeret, quem veræ religionis, Principis, patriæ, & vtriusque regni pacis studiosissimum experta erat; sed ex iusto dolore, quòd eius Maiestas negligentiùs & Legati fides contemptiùs sit habita, qui intra præscriptos Legationis limites se continuerat; & tamen (quod inauditum) Legationis documenta exhibere iussus. Culpam omnem in Consiliarios nouos, & minùs consultos confert, Regem ex ætate nondum vsu edocta excusat, optatque vt ille sanis & salubribus Reginæ Consilijs, quæ animo in illum verè materno, auscultet, & non eam posthabeat cognato Gallico, Regis Gallorum subdito, Gallicæ mulieris connubio implicato, religione Pontificio; & qui forsan ambit (Hamiltonijs iam exultantibus) vt secundus à Rege designetur. Meminerit* (inquit) *Rex, non alium esse affectum ambitione flagrantiorem, & meminerint Scoti quas turbas Galli in Scotia dedissent, nisi Regina prudentia ac potentia prævertisset.*

Scoti se excusant. Eorum Legatus non admissus.

Burghlei ad eum monita.

Sſ Ita

M. D. LXXX.

Mortonius *incarceratur.*

Ita Humius in Scotiam remiſſus, & hæc omnia compoſitò ad terrorem Regi incutiendum, & fidem faciendam Lenoxium perniciosa in Regem & regnum conſilia ſuſcepiſſe. Nihilominùs non ita pòſt, Mortonius Anglis addictiſſimus, ab Arranio læſæ Maieſtatis accuſatus, in carcerem conijcitur.

ELIZA-

M. D. LXXXI.

ELIZABETHA ANGLIÆ, &c. REGINA.

PARS TERTIA.

M. D. LXXXI.

Randolphus pro Mortonio & contra Lenoxium intercedit.

HINC Ianuario ineunte, Thomas Randolphus, Equorum dispositorum Præfectus in Scotiam mittitur cum mandatis, vt ad Religionem & amicitiam cum Anglis conseruandam, nihil non ageret, ne qua vis Mortonio inferretur, Lenoxius è Scotia submoueretur, & Proceres Anglicæ factionis ad spem erigerentur. Ille deprecatorem diligenter pro Mortonio agit, ex hominis erga Regem meritis, ex Elizabethæ honore, ne illa tam benè merita repulsam in tam iusta causâ pateretur, & ex delatorum invidia. Rex respondet, se pro munere regio non posse hominem Maiestatis postulatum non iudicio subijcere, se autem Reginæ exploratam benevolentiam agnoscere, nec velle quicquam committere, quod quovis modo offensionem iustè concitare poterit.

Eius ad Scotos querela.

Posteà Randolphus in Ordinum conventum admissus, enumeratis Elizabethæ in Scotiam, & ipsum Regem beneficijs,

 neficijs,

M. D. LXXXI.

neficijs, scilicet, Regnum à Gallis Anglorum sanguine liberasse, religionem, Regemq́; propugnasse, de eodem subducendo (quod falsò perhibetur) vel de iugere terræ in Scotia occupando, ne semel quidem cogitasse; cùm tamen occasiones non defuerint Scotiam debellandi, Rege in cunis vagiente, matre in Anglia captiuâ, & Proceribus inter se discordantibus. Verùm contrà, illam omnem curam impendisse, vt Regem cum regno, qui sibi arctißimis sanguinis, vicinitatis & religionis vinculis erat coniunctißimus, conseruaret incolumem: cuius amorem, vt omnium Proregum habuit perspectißimum, priusquàm Aubignius ille Lenoxius in Scotiam venisset. Iam inde illum in Regem imperium exercuisse, animum ab Anglorum amicitia ad Gallos auertisse, qui ipsum ne Regem quidem hactenùs agnouerant: fidißimos Regi subditos amouisse, alios minùs fidos induxisse, cum exteris de Anglia inuadenda per literas, (quas protulit) *egisse. Ministris verbi diuini odium apud Regem tanquam turbulentis & conuiciatoribus concitasse, nec de iustitia inter Limitaneos administranda curasse. Quæ Elizabetha non poterat non ægerrimè ferre, cùm tantæ virtutis Principem, eundemq́; necesßitudine coniunctißimum, malis artibus abreptum & abalienatum videret.* Nihil tamen tunc effectum vel pro Mortonio, vel contra Lenoxium, in quem crimina falsa, & literas prolatas ementitas fuisse, pleriq; suspicabantur.

Seditionem excitare studet.

Ad alias igitur artes Randolphus se convertit. Apud Lenoxij æmulos & Mortonij amicos, infœlicem Scotiæ conditionem deplorat, pericula Regi, Reipub. & ipsis impendentia proponit, Reginæ Angliæ intercessionem ingratè neglectam conqueritur, vtq; armis experirentur, quod alijs rationibus non possent, clàm submonet; & copias, & pecuniam ex Anglia pollicitus. Et certè Argathelium, Montrossium, Angusium Mortonij ex fratre nepotem, Marrium, Glencarnium, Ruthuenum, Lindseium, & alios in partes pertraxerat. Verùm illi statim dissentientibus inter se animis, cùm viderent Regem in Lenoxium prono fauore totum propendere, nec Anglorum copijs ad limitem terreri, qui etiam suas opposuerat: pleriq; regiam Maiestatem etiam in adolescente reveriti

nihil

M. D. LXXXI.

nihil in Lenoxium audebant, satisq; putabant Mortonij misereri. Angusius tamen & Marrius cum Randolpho occultè pro Mortonio, & contra Lenoxium moliebantur, quod cùm Regi per Wittinghamum innotuisset, Angusius iussus est vltra *Speam* flumen secedere, Marrius Sterlinium Castrum protinùs Regi reddere. Randolphus sibi malè metuens, Berwicum se clàm subduxit, monuitque Angusium & Marrium, rebus iam deploratis, vt sibi consulerent, vel Regis gratiam conciliando, vel ad Reginæ Angliæ patrocinium confugiendo. Copiæ verò Anglicæ iam à limite revocatæ, & non ita pòst Mortonius conscius cædis in Regis patrem patratæ convictus obtruncatur. Confessus enim erat, vt perhibent, Bothwellium & Archibaldum Douglasium consilium tollendi Regem impertijsse, se verò tempore tam ambiguo non ausum aperire. Nec diffiteri poterat se (cæde peracta) Douglasium regicidam inter intimos habuisse, fidemq; chirographo dedisse ad Bothwellium defendendum, si quis regicidij accusaret. Angusius & alij, qui Mortonio studebant, in Angliam mox confugerunt.

Se è Scotia subducit.

Mortonius obtruncatur.

Amici in Angliam fugiunt.

In Belgicis Provincijs contra Comitem Renebergium pleno gradu victorijs pro Hispano progredientem, & Steenwicam Frisiæ arctè obsidentem, Ordines confœderati Norrisium Castrorum præfectum cum Anglis, & alijs miserunt, qui fortiter & fœliciter commeatum semel atq; iterum intulit, Renebergicos profligauit, & obsidionem soluit. Sed posteà conserto cum Verdugo Hispano prælio ad Northornam, cùm victoria iam esset in manibus, hostium turmis à Rogero *Williams* fugatis, mutata Martis alea, profligatur, ipse vulneratur, plurimi cæduntur, & inter eos, vt alios taceam, Cottonus, Fitz-Williamus, & Bishopus strenui ductores. Quomodo Thomas Epirotarum ductor Norrisium ad singulare certamen hoc tempore provocauit, & Rogerus *Williams* eius Vicarius conditionem accepit, cùm ipsi supremo duci per leges militares non liceret, nescio an memorandum: cùm tantummodò, vtroque exercitu spectante, aliquandiu con-

Norrisius in Frisia vincit.

Vincitur.

Duellum ridiculum.

M. D. LXXXI.

Ebrietatis vitium è Belgio in Angliam deductum.

conflixerint, & neutro læso, haustis plenis poculis comiter discesserint. Hoc tamen non prætereundum, Anglos qui ex omnibus Septentrionalibus gentibus minimè fuerant bibaces, & ob sobrietatem laudati, ex his Belgicis bellis didicisse immodico potu se proluere, & aliorum saluti propinando suam affligere. Adeoq; iam inde ebrietatis vitium per vniversam gentem proserpsit, vt legum seueritate nostro tempore primùm fuerit cohibitum.

Hispanus Lusitaniam occupat.

Dum de oppidulis in Belgio inter Ordines & Hispanum decertatur, ille opulentum Lusitaniæ regnum sibi arripuit. Anno enim superiori Henricus Rex Lusitaniæ ætate devexa fatum complerat, pluresque *Competitores* regnum vendicarunt, & inter eos Philippus Hispaniarũ Rex è sorore Regis Henrici primogenita natus, si non iure, armis potior. Nec sine specie iuris, quod ex omnibus *Cõpetitoribus* defuncto Regi fuerit genere proximior, ætate maior, & sexu virili, ideoq; fœmellis, ætate minoribus, & genere remotioribus in regni successione præponendus sibi & suis videbatur: Sabaudo excluso, quòd è sorore natu minore procreatus; Rainutio item Farnesio Principis Parmensis filio, qui ex prima Edwardi fratris Henrici Regis filia natus, & Catharina Bracantia altera eiusdem Edwardi filia; quandoquidem beneficio *Repræsentationis* solummodo innitebantur. Quæ cum nihil aliud sit quàm fictio, veritatem perimere non posse contenderunt Hispani. Antonius verò *Prior* Crati filius Lodovici alterius fratris Regis Henrici quasi illegitimus, planè reiectus. Hæc tamen Hispanus Theologis & Iurisconsultis semel atq; iterum discutienda proposuit, per Deum & Fidem obtestatus, vt liberè quid sibi iuris dicerent. Cumq; omnes vno ore affirmarent, misso Albano invasit, Antonium à populo electum fugavit, & LXX diebus Lusitaniam totam subiugavit. Ius autem quod Catharina Medicea, Franciæ Regina in Lusitania ab Alphonso Tertio per Bononiæ Comites ante annos CCCXX sibi asseruit, tanquam obsoletum, ab Euandri matre repetitum & tot Lusitaniæ iam inde Regibus, vt malæ

Quo iure.

Titulus Reginæ Franciæ ad Lusitaniam explosus.

M. D. LXXXI.

malæ fidei possessoribus iniuriosum, ab Hispanis & Lusitanis quodammodo erat explosum. Vnde illa commotior, & crescentem Hispani potentiam, Lusitaniæ, Indiæ Orientalis, & Insularum plurium accessione tam longè lateq; locupletatam ægrè intuens, sibiq; ac suis posteris metuens, tùm alios Principes, tùm Elizabetham commonefecit de eius ambitione cum potentia nimiò plus se diffundente intra terminos tempestiuè coercenda. Nec illa quidem, sibi & subditis consultrix, quæ præviderat quàm periculosa sit immodica Principum vicinorum potentia, aversis auribus audivit. Sed Antonium è Lusitania in Galliam fugatum, indeq; in Angliam transmissum & commendatum benignè sublevauit, quod citra offensionem fore existimavit, cùm illum è regio Anglorum sanguine & stirpe Lancastria agnosceret cognatum, & nullo vnquam inter Hispanos & Anglos fœdere de Lusitanis in Angliam non admittendis cautum fuisset.

Elizabethā Medicæa contra Hisp. concitat.

Antonium Lusitania eiectum, in Angliam mittit.

Simulq; Regina illa Franciæ & Rex filius in maioris amicitiæ cum Elizabetha firmamentum, nuptias cum filio Andium Duce vehementiori quàm hactenus studio persequuntur. Ad quas procurandas missi sunt in Angliam honorificentissima legatione, Franciscus Borbonius Princeps Delphinatium, Arthurus Cossæus Comes Segondinus Marescallus Franciæ, Lodovicus Lusignianus, S. Gelasij, Dominus à *Lansac*, Tanergius Venator Corcongius, Bertrandus Salignacus à Mota-Fenellonum, Michael à Castello-novo Dominus *Mauuisser*, Bernardus Brisonius à Granela Senatus Parisiensis Præses (literatæ hominum nationis Princeps,) Claudius Pinartus primus Baro Valesiorum, Petrus Clausius, Curatiarum & Marcho-montis Dominus, & Iacobus Vraius ærarij Ducis Andium Secretarius. Hi viri honoratissimi, summo honore excepti, opiparis convivijs in ampla domo huic vsui Westmonasterij subitario opere extructa, & regio apparatu instructissima, hastiludijs à Philippo Comite Arundeliæ, Frederico Barone Windesoro, Ph. Sidneio, & Fulcone Grevillo contra omnes promulgatis, & profuso sumptu

Ad nuptias cum Andino quosdam delegat.

M. D. LXXXI.

sumptu celebratis, vt alia aulica oblectamenta, quæ Historici non est memorare, taceam.

Et Elizabetha alios.

Qui cum his de matrimonio conferrent delegati sunt Guilielmus Cecilius Baro Burghleius summus Angliæ Thesaurarius, Edwardus Clintonus Comes Lincolniæ Angliæ Admirallus, Thomas Ratcliffus Comes Sussexię, Franciscus Russellius Comes Bedfordiæ, Robertus Dudleius Comes Leicestriæ, Christophorus Hattonus, & Franciscus Walsinghamus Secretarius. Inter hos in matrimonialibus tabulis in hæc ferè verba conventum est.

Matrimonij pacta.

Dux Andinus & Regina Angliæ infra sex hebdomadas post ratificationem harum conuentionum matrimonium de præsenti in Anglia contrahent. Dux & sui, modò non sint natiui Angliæ subditi, suam religionem liberè exerceant, in constituto aliquo loco in suis ædibus sine impedimento. Ille nihil mutabit in religione iam in Anglia recepta. Post matrimonium consummatum gaudebit titulo & honore regio, sed omnimodam rerum dispositionem Reginæ integram relinquet. Quod petijt, vt statim à matrimonio Rex coronetur, & gaudeat eo honore, tam constante, quàm soluto matrimonio, durante gubernatione regni in minoritate liberorum suorum; Regina promittit se petitionem Regni Ordinibus in primo Parlamento, quod infra XV *dies post ratificationem conuocabit, proposituram, & quantùm potest promoturam. Literæ Patentes & cætera vtriusq; nomine emanabunt, vt tempore Philippi & Mariæ. Regina ordinabit annuam pensionem Duci ex authoritate Parlamenti, sed quanta illa fuerit suo arbitrio relinquetur, & efficiet vt Parlamentum ei pecuniam notabilem annuam aßignet, si Reginæ superuixerit. Constituet ille Reginæ dotem ad annuum valorem* XL M. *Coronatorum solarium, ex Ducatu Bituricensi, & mittet eam in possesionem statim. Quod de liberis in Angliæ Parlamento statuetur, in acta redigetur in Parlamentis Franciæ, ad hunc modum, Masculi siue fœminæ in maternam Angliæ hæreditatem succedent. Si duo fuerint masculi, primogenitus succedet in regno Franciæ, secundo-genitus in hæreditate materna. Si vnus masculus, si ad vtrasq; coronas peruenerit, morabitur in Anglia singulis biennijs* VIII *menses, & si Dux non peruenerit ad ius regni Franciæ, liberi*

M. D. LXXXI.

liberi in Appanagium *succedent. Si supervixerit Reginæ, habebit tutelam liberorum, si masculi non excesserint* XVIII *annum, & fœminæ* XV. *Si autea Dux moriatur, tutela relinquetur authoritati Parlamenti. Dux nullum extraneum ad aliquod officium in Anglia promouebit. Nihil in iure mutabit, sed omnes consuetudines conseruabit. Non abducet Reginam nec liberos extra fines regni Angliæ, nisi ipsius & Magnatum regni consensu. Si nullis relictis liberis Regina moriatur, Dux nullam sibi proprietatem vindicabit in regno Angliæ. Iocalia Regalia ex regno non transportabit; loca singula, & regna per natiuos Anglos custodiri faciet, nec inde apparatum bellicum amouebit. Non miscebit Angliam aliquo externo bello. Pacem inter Angliam & alia regna curabit. Regina solummodò gaudebit superioritate, absq; omni titulo qui obuenire poterit Duci, tanquam* tenenti per Angliæ consuetudinem. *Dux hoc matrimonio non intendit præiudicium facere iuri suo in successione Regni Franciæ. Præsens contractus legetur, promulgabitur, & in acta referetur in omnibus Curijs Franciæ & Angliæ, post* VI *menses à die matrimonij, accedente authoritate Regis Christianissimi pro ratificatione horum articulorum.*

Fiet tractatus separatus de fœdere & liga inter Angliam & Franciam. Hæc omnia ratificabuntur intra duos menses in fide ex parte Regis Galliæ & medio iuramento pro se & hæredibus, &c. ac quamprimùm poterit, literas Ratificationis tradet, quibus cauebitur, quòd hîc conclusa bona fide conseruabuntur. Reseruatio etiam seorsim addita fuit omnium delegatorum Chirographis consignata; *Elizabetham verò non obligari ad nuptias consummandas, donec illa & Dux Andinus in quibusdam rebus sibi inuicem explicatè satisfecerint, & de ijsdem intra sex septimanas Regem Galliæ scripto certiorem reddiderint.* *Reseruatio addita.*

Priusquàm sex illæ septimanæ expletæ, missus est hac de re in Galliam I. Somerus sacri consilij ab Epistolis, Rex audire abnuit, vrget vt nuptiæ iam contractæ actutùm celebrentur, nec quicquam aliud iam superesse. Somerus contrà *Fœdus defensiuum & offensiuum* priùs ineundum ex tabulis demonstrat, Gallus reclamat. Walsinghamus ad hæc componenda amandatur, qui iunctim *Gallus nuptias vrget.*

M. D. LXXXI.

cum Henrico Cobhamo ordinario in Gallia Legato, & Somero, hæc & huiusmodi doceat.

Elizabetha differt.

Quamuis vulgus hominum nuptias protelatas minùs æquè interpretaretur, Elizabetham tamen non alio consilio ad nuptias propendisse, quàm vt populo suo importunè vt nuberet, suadenti satisfaceret, ad certam in suis liberis successionem firmandam. Andinum autem Ducem nuptias ambientem, ob virtutem & Regij generis splendorem cæteris omnibus meritò in amore prætulisse, quem adhuc erga ipsum profitetur esse summum. In connubio tamen paciscendo eò vsque assensum cohibere, donec populo suo rem gratam esse persentisceret, ne serò sapere videretur. Multa enim interuenisse impedimenta, scilicet internum illud in Gallia bellum, afflictas Andini fortunas, qui Regis gratia immeritò exciderat; in Anglia optimi cuiusque animum ab huiusmodi nuptijs esse aversum, vt hinc fuerint dilatæ: cùm tamen Reginæ in eum amor idem constet. Gallum nuptias in præsentiarum consummandas intempestiuè vrgere, cùm ab Andino iam bellum in Hispanum fuerit susceptum, quod sine honoris macula, & vtriusque Regni Galliæ & Angliæ incommodo, Belgijq; pernicie, deponere neutiquam poterat, Hispani potentia nimiò plus indies augescente. Ad hæc cùm populus Anglicus nihil maius in votis habeat, quàm regnum per has nuptias tranquilla pace conseruari, in funestum bellum è lætissima pace præcipitatum iri, cùm Regina mariti bello necessariò implicaretur. Quare de nuptijs non agendum vlteriùs, donec Andinus bello suscepto explicaretur, & Fœdus mutuæ defensionis & offensionis *inter Angliam & Galliam sanciretur.* Quod Elizabetha sanè in primis optauit. Gallus mutuæ defensionis Fœdus se lubenter initurum promisit, de *offensiuo fœdere*, priusquàm nuptiæ celebrarentur, plura audire planè recusauit.

Differendi causæ.

Andinus iterum in Angliam venit.

Haud multò pòst in Angliam venit ipse Andinus, (qui Belgij Gubernator ab Ordinibus designatus) postquam Cameraci obsidionem Elizabethæ pecunia fœliciter soluisset. Grandem enim pecuniam illa per Henricum Seimorum, Palavicinum, & Bexium Gallum clàm suppeditauerat. Spe ille certus erat si nuptias præsens non conficeret, saltem efficeret, vt Elizabethæ gratia subnixus, Belgis

M. D. LXXXI.

gis qui illam tanquam Divam ſoſpitam colebant, gratior eſſet. Except⁹ erat humanitate quam ſperare poterat maxima, nullaq; erant honoris & amoris argumenta, quæ illa non exhibuit cumulatiſſimè. Vſq; adeò vt menſe Novembri quamprimùm regni anniverſaria magnificè celebraſſet, vis pudici amoris inter amatoria colloquia eò provexit, vt annulum ſuo digito detractum Andini impoſuerit, certis quibuſdam legibus inter ipſos adhibitis. Adſtantes nuptias ſponſione iam contractas interpretabantur. Inter quos Aldegondius vrbis Antwerpianę Pręfectus, miſſis illico in Belgiũ nuntijs hoc ſignificavit. Antwerpiaq; feſtis ignibus, tormentorumq; tonitru publicã lætitiam teſtata eſt. Aulicorum animos domi varij affectus occuparunt, alij lætitia geſtierunt, alij obſtupuerunt, alij mœrore deiecti. Leiceſtrius qui ad nuptias impediendas coniurationem clandeſtinam inire cœperat, Hattonus Vicecamerarius, & Walſinghamus, quaſi de regno, de Regina, de religione iam conclamatum, fremuerunt. Mulierculæ, quibus Regina familiariter vtebatur, eiularunt, animumque obiectis terroribus ita angoribus implicarunt, vt illa ancipiti cura noctem inſomnem inter ſuas flebilibus modis concinentes, traxerit. Poſtridiè Andinum convenit, arbitriſque remotis, longos conſerunt ſermones. Ille tandem in cubiculum ſe recipiens, proiecto annulo illo, & mox reſumpto, vno & altero dicterio muliebrem leuitatem, & inſularium inconſtantiam perſtrinxit.

Illi annulum tradit Regina

Varij animorum in Aula habitus.

Regina animi anceps.

Illa anxia animo recoluit, quæ à Burghleio & Suſſexio audiverat: niſi Andino nuberet offenſionis fœdus à Gallo non poſſe ſperari, Hiſpani magnitudini ſolam & ſolitariam, imparem eſſe; qui filia Scotorum Regi in nuptias oblata, omnes in Anglia Pontificios, profugos, rebelles, rerum præſentium pertæſos, & perdita fide homines, quorum magnus vbique numerus, in Scoti partes facilè pertraheret; Spem bonorum, qui ſobolem regiam ex his nuptijs ſperarunt, infractam iri, qui ipſâ poſthabita, iam in *Competitorum* aliquem oculos conijcerent. Prætereà

Incommoda ex nuptijs neglectis cogitat.

M. D. LXXXI.

ipsam in maximam offensionem apud Gallum, Andinumque non posse non incurrere, qui tanto tempore tot consultationibus habitis, tam honorificis legationibus missis, & tanta pecunia effusa, eludi ægerrimè ferant; vtcunque simulatione obtegant, quò sibi consulant, vel consequendo pecuniam præsentem Andino in bellum Belgicum, vel annuam in futurum pensionem. Nec minor hæsit in animo scrupulus, si Andinus neglectus vxorem ex Hispania assumeret quod aliqui insusurrarunt, tunc periculum vtrinque è Gallia & Hispania imminere, illa præsagijt.

Cur cælibatũ nuptijs prætulit.

Inter difficilimas has de nuptijs cogitationes, in quas temporum ratio ex quadam necessitate eam subinde coniecerat, illam apud animum certò constituisse opinati sunt nonnulli, quòd cælibatu magis quàm nuptijs, & Reipub. & suæ gloriæ posset consulere. Vtique prævidit, si subdito nuberet, sibi ex disparitate dedecus contracturam & ad domesticas simultates & turbas faces accensuram; si extero, & se & populum externo iugo subiecturam, religionemq; in periculum devocaturam; non oblita quàm infœlix fuerit Mariæ sororis cum Philippo extero connubium; & quàm infaustum illud proavi Edwardi IIII. qui primus Regum Angliæ à Normanica victoria, subditam in vxorem acceperat. Gloriam etiam quæ sibi innuptæ integra & indelibata mansit, in maritum nuptijs transcribendam timuit. Præterea pericula ex conceptione & puerperio à medicis & mulierculis ex abditis causis obiecta, quæ sæpè animo obversabantur, admodùm deterruerunt.

Liber contra nuptias editus.

Vrebat insuper animum liber stilo aculeato contra has nuptias, ex formidine ne religio immutaretur, editus & inscriptus, *Vorago qua Anglia Gallico connubio absorbenda.* In quo Consiliarij qui nuptijs faverunt, quasi ingrati in patriam & Principem sugillantur, ipsa Regina, inter medias adulationes, quasi sui dissimilis, obliqua insectatione perstringitur, Andinus convitijs indignis dilaceratur, Gallica natio odiosè proscinditur. Ipsæ nuptię ob religionis

nis discrepantiam (vt filiæ Dei cum filio Antichristi) tanquam profanæ, Ecclesiæ exitiosæ, & Reip. pernitiosæ è sacris literis miserè detortis, virulẽtis verbis damnantur. Nec persuaderi voluit Regina, authorem libri sibi aliud proposuisse, quàm vt subditorum odium in ipsam concitaret (quæ semper non minorem amoris apud populum, quàm authoritatis rationem habuit, & quodq; Principes solent, præcipuam curam ad famam direxit) & viam occultè aperiret ad aliquam prodigiosam innovationem: cùm ad securitatem Reginæ & Regno præstandam, & pericula propulsanda ne verbum quidem scriptor ille addiderit; & regni Ordines iam anteà nuptias, vt certissimum contra impendentia mala remedium, maximoperè efflagitassent. Hæc publico scripto declarat, in quo libelli authore, vt seditionis præcone, damnato, propensum Andini in se & Protestantium religionem animum prædicavit, tantam iniuriam tanto Principi & optimè merenti, qui nihil vel in republica vel in religione immutari postulauerat, illatam doluit: simulq; Simierum Andini administrum quem calumnijs nonnulli onerarant, ob prudentiam & modestiam collaudavit; populum autem monuit libellum illum nihil aliud esse quàm commentum proditorum, ad concitandam foris invidiam, domiq; seditionem; & coram Magistratu igne absumi iussit.

Illa contrà edicit.

Iam inde Puritanis, siue Novatoribus paulò infensior esse cœpit, à quibus hæc profluxisse facilè credidit; & post pauculos sanè dies, Ioannes Stubbus ex Lincolniensi Iuris Collegio feruidus religionis professor (cuius sororem Thomas Cartwrightus inter Puritanos antesignanus duxerat) huius libelli author, Guilielmus Pageus qui exemplaria dispersit, & Singletonus Typographus apprehensi. In hos sententia lata, vt dextræ præciderentur, ex lege Philippi & Mariæ *contra seditiosorum scriptorum authores & disseminatores*. Quamvis sententiam fuisse erroneam & irritam ex falsa notatione temporis quo lex illa lata, legemq; fuisse temporariam & (Maria moriente) vna

Author libri deprehensus. Et dispersor.

M. D. LXXXI.

vnà interijsse Iurisperiti nonnulli obmurmurarent. E quibus Daltonus qui hoc clamitabat, in carcerem datus, & Monsonus in *Communium Placitorum* foro Iudex ita verbis asperis exagitatus, vt loco cesserit; cùm Wraius Summus Angliæ Iustitiarius in temporis notatione errorem fuisse nullum, & ex legis verbis docuisset, legem in eos qui Regem seditioso scripto violabunt, sancitam esse, Regemq; Angliæ nunquam intermori: imo legem illam anno primo Elizabethæ ad eius vitam & hæredum ex eius corpore revocatam fuisse. Inde ad pegma in rerum venalium foro Westmonasterij Stubbo & Pageo dextræ cultro laniario vi mallei in carpum adacto, præciduntur. Typographo autem parcitur. Memini qui præsens aderam, cùm Stubbus, dextra abscissa, sinistra caput nudaret; & clara voce diceret, *Viuat Regina*, multitudo circumfusa omninò obticuit, siue ex huius novi & invsitati supplicij horrore, siue ex commiseratione in hominem famæ integerrimæ, siue ex odio nuptiarum quas religioni exitiosas futuras pleriq; præsagierunt.

Dextræ præciduntur.

Hæc primis diebus post Andini in Angliam adventum, dumq; hîc hæreret, Regina, vt formidinem demeret quæ multorum animos occuparat, religionem immutatam iri, & Pontificios tolerandos, importunis precibus evicta permisit, vt Edmundus Campianus, quem dixi, è Societate Iesu, Radulphus Sherwinus, Lucas Kirbius, Alexander Briantus Sacerdotes iudicio sisterentur, qui accusati ex lege Maiestatis XXV Edwardi III. Reginæ Regnoq; perniciem struxisse. Pontifici Romano Reginæ hosti adhæsisse, ad res novandas, viresq; colligendas in Angliam venisse: capitis damnati erant. Cumq; pervicaciter Papalem contrà Reginam authoritatem defenderent, extremo supplicio affecti. Campianus enim iam damnatus, interrogatus primùm an Elizabetha esset Regina *legitima, & de iure*, respondere abnuit, deinde an à Regina vel Papa staret si ille copias contra Reginam miserit, à Papa se staturum palàm professus est, & chirographo testatus. Postea & alij nonnulli morte iisdem de causis

Edm. Campianus & Iesuitæ morte affecti.

M. D. LXXXI.

causis mulctati, cùm toto decennio à rebellione, de quinque tantùm Pontificijs supplicium sumptum fuisset. Sed hæc Historiæ Ecclesiasticæ scriptori relinquo. Liceat tamen mihi bona cum eius venia paucula quæ cum Repub. colligata summatim hîc adnotare. Eiusmodi certè hæc tempora fuerunt, vt Regina, quæ vim conscientijs afferendam nunquam censuit, subinde quereretur se ad hæc necessariò adactam fuisse, nisi sub quæsito conscientiæ & Catholicæ religionis prætextu sibi & subditis perniciem inferri maluisset. Plerosq; tamen ex misellis his sacerdotibus exitij in patriam conflandi conscios fuisse non credidit. *Superiores* autem hos vt sceleris instrumenta habuisse, quandoquidem, qui mittebantur, plenam ac liberam sui dispositionem *Superioribus* relinquerent. Cùm enim qui nunc, & posteà deprehensi, interrogati essent, *An ex authoritate Bullæ Pij* v. *P. R. subditi à Sacramento fidei erga Reginam ita soluerentur, vt arma in Principem induerent? An illam legitimam Reginam esse censerent? An Sanderi & Bristoi sententiæ de Bullæ illius authoritate subscriberent? An si Pontifex Romanus in Reginam bellum moueret, huius vel illius partibus se adiungerent?* Responderunt alij adeò ambiguè, alij adeò ferociter; nonnulli prævaricando, aut silendo ita eluserunt, vt eos aliquid perfidiæ alere nonnulli ingenui Catholici suspicari cœperint; & I. Bishopus Pontifici Rom. devotus contra hos scripserit & solidè docuerit. Constitutionem illam Concilij Laterani nomine obtrusam, ex qua tota subditos à fidelitate absolvendi, & abdicandi Principes authoritas fundatur, nihil aliud esse quàm Papæ Innocentij III decretum, nec vnquam in Anglia admissum; imo Concilium illud planè nullum fuisse, nec quicquam omninò à Patribus ibi decretum.

Necessaria hæc in Catholicos animaduersio.

Suspicio in eos aucta.

Tergiuersando.

Suspiciones etiam, magis magisq; excitatæ, ex maiore numero Sacerdotum indies in Angliam subrepentium, qui hominum animos clam tentarunt, Principes excommunicatos deturbandos prædicarunt, Romanam religionem non profitentes titulo, regiaq; authoritate excidisse, sacris initiatos Ecclesiastica quadam libertate ab

M. D. LXXXII.
Perniciosa dogmata proseminãdo.

ab omni Principum iurisdictione liberos esse, nec eorum legibus teneri, aut maiestatem revereri debere mussitarunt; Pontificem autem Rom. summum imperium & plenissimam potestatem in vniversum orbem, etiam in Politicis habere, Angliæ verò Magistratus, minimè esse legitimos: ideoq; pro Magistratibus neutiquam habendos. Imò quæcunq; Reginæ authoritate acta fuerint, ex quo *Bulla Declaratoria Pij* v publicata, iure divino & humano omninò irrita esse & instar nihili existimanda. Nec dissimularunt eorum nonnulli se non alio consilio in Angliam redijsse, quàm perinde vt *Bulla* ista omnes semel simulq; generatim, ita illi singulos seorsim ab *omni fidelitatis & obsequij erga Reginam Sacramento*, reconciliando inter confitendum absoluerent: & hoc factu facilius videbatur, cùm ab omni mortali peccato simul absolutionem promitterent, & tutiùs quia occultiùs, & sub *Sigillo Confessionis.*

M. D. LXXXII.

Novæ in Pontificios Leges.

ÆEc & huiusmodi extorserunt à Regni Ordinibus qui Westmonasterij mense Ianuario convenerunt, novas & seueriores in Pontificios leges, quibus *Maiestatis rei declarantur, quicunq; subditos ab obsequio in Principem & à religione in Anglia constituta dissuaserint, aut Rom. Ecclesiæ reconciliauerint; necnon qui ita dissuasi, aut reconciliati fuerint. Qui Missam celebrabunt, ducentis* Marcis, *& incarceratione per annum, & ampliùs donec persoluerint, mulctantur: qui Missæ sponte intererunt, centum* Marcis *& incarceratione itidem per annum: quiq; sacra in suis Parochijs adire recusabunt, viginti libris in singulos menses.* Quod de Lunaribus mensibus iniquè interpretatum clamitarunt Pontificij, qui hactenus absentiam diebus Dominicis & Festis vno solido in egenorum vsum redemerant. Sed Ecclesiasticus historicus hæc fusiùs persequatur.

Andinus

M. D. LXXXII.

Andinus,poſtquã tres totos menſes in Anglia hæſiſſet, menſe Februario in Belgium iter ſuſcepit. Ipſa Regina Cantuariam vſq; honoris ergô deduxit,Comitemq; Leiceſtrium, Carolum Howardum, Hunſdonium, Willoughbeium, Windſorium, Sheffeildium Barones, Philippum Sidneium, Franciſcum Ruſſellium, Georgium Bourchierum, alioſq; nonnullos ex equeſtri ordine clariſſimos Antwerpiam vſq; comitari iuſſit: vbi in Ducem Brabantiæ, Limburgi, Lotharingiæ, &c. inauguratur. Ordines enim fœderatorum Belgarum Hiſpanum ob leges violatas Principatu excidiſſe iam antea pronuntiaverant,ſigilla fregerant,Inſignia vbiq; deiecerant,& fidei ſacramento populum ita abſolverant, vt liberum eſſet alium Principem ſibi deligere. Ille Romanæ religionis cultum omnibus qui ſibi fidei iuſiurandum præſtarent, & Hiſpanum eiurarent, permiſit. Deinde bello ſe accinxit, Aldenardam amiſit, Aloſtum cœpit; ſexcenti Angli imperioſam Norriſij ſeveritatem cauſati, ab illo ad Hiſpanos Thomæ Norriſio,Barneio,Corniſho, & Gibſono ductoribus transfugerunt,qui omnibus periculis expoſiti & cõtemptiſſimè habiti,ſera pœnitentia & infinitis miſerijs perfidiæ pœnas ſolverunt. Norriſius tamen cum trecentis Equitibus & cohortibus reliquis ſingularem & fortitudinis & militaris ſcientiæ laudem apud omnes retulit. Parmenſem maioribus copijs irruentem animosè excipiendo, & conſideratè ad mœnia Gandavi ſe recipiendo, Andino & Auraſionenſe è mœnibus virtutem militarem admirantibus. Sed quid his immoror? Andinus cùm ingentem pecuniam ex Anglia ſuppeditatam nullo ſucceſſu in Belgio profudiſſet, & deprehendiſſet vmbratiles titulos ſibi tantùm delatos, rerum ſummam penes Ordines eſſe, præcipiti conſilio Antwerpiam, aliaſque vrbes armata manu fruſtrà,non ſine ſuorum cæde tentavit, & brevi inglorius Belgium reliquit.

Andinus in Belgium navigat.

Brabantiæ Dux, &c. inauguratur.

Angli aliquot ab eo diſficiunt.

Norriſius *ſtrenuè ſe gerit.*

Andinus *inglorius e Belgio diſcedit.*

Cometa.

Cometam Menſe Maio in XII. Geminorum Gradu propè *Capellam* conſpectum,radiante cauda ſupra & vltra *Humerum dextrum Ericthonij* proiectâ, & horrendam in

M. D. LXXXII.

Norfolcia tempestatem crebro fulmine, tonitru, impetuoso ventorum furore, & densissima grandine trium pollicum crassitudine, stellularum in calcaribus figura efferatam, satis sit vel verbo memorasse.

Rex Daniæ fit Eques Garterij.

Elizabetha, vt se foràs firmaret contra Hispanum, quem ex subsidiaria illa pecunia Andino subministratam, exacerbatum noverat, Fredericum Secundum Daniæ Regem, iam olim sibi charissimum, in Georgiani Ordinis societatem cooptavit, & Peregrinum Bertium, quem illa in deferendis honoribus admodùm parca, ad honorem Baronis *Willoughbei de Eresby* ægrè admisit priusquam virtutis specimen dedisset; (etsi mater eius Ducissa Suffolciæ vnica esset filia & hæres Baronis *Willoughbei*) ad eum legavit,qui insignibus investiret. Danus torque rosato collum circumdari, & periscelide tibiam substringi lætanter admisit; cætera insignia reponenda accepit, Induere verò quia exotica, & iuramentum præstare omninò recusavit, cùm idem iam anteà fecisset, quando in S. Michaelis Ordinem à Gallo conscriberetur. Willoughbeius dum in Dania ageret, Mercatorum Anglorum querelas Regi proponit: Graviter enim illi conquesti erant, vectigalia fuisse nimiò plus adaucta, cùm olim in transitu Freti Danici siue *Oresundi* pro singulis navibus *Rosatum Nobilem*,sc. quartam partem vnciæ auri, dependerint, & tantundem pro mercibus, cum pauculis nummis in nocturnos ignes, ad cursum dirigendum, & doliola ad breuia & tænias denotanda. Egit etiam Mercatorum nomine, vt pensitationem *Lastgelt* remitteret, qua tricesima pars omnium mercium mutui nomine,ardente inter Danũ & Suecũ bello,exacta fuit,cum promisso,vt bello finito,refunderetur. Sed hęc vt magni momẽti in aliud temp⁹ reiecta fuere.Principes enim vectigalia, quæ semel intenderunt, vix vnquam relaxant, qui huiusmodi *Regalia* (vt vocant)ad cuiusque regni ius & libertatem spectare,nec externę moderationi subiacere iudicãt.

Mercatorum Anglorum querelas negligit.

Tractatus cum Scot a in aliud tempus reijcitur.

Illa etiam vt domi securior esset, cum Scotorum Regina rem componere per Walterum Mildmaium cogitavit.

M. D. LXXXII.

vit. Verùm deprehenso, Guisium ad eam liberandam consilia arcana cum quibusdam profugis Anglis agitare, & copias contrahere, specie quidam, vt Andino in Belgio militarent, reverà vt in Angliam ex *Auco* siue *Eu* obscuro portu Guisiani iuris in Normania, transmitterentur; (Quod Gallus primus edocuit, & pro suo erga Elizabetham amore impedivit) res in aliud tempus reijcitur, & illa negligitur.

Gourius & alij turbas in Scotia excitant.

Veruntamen, vt Guisij molitionibus in Scotia obviam iretur, qui Lenoxij opera, ad avertendum Scotorum Regem ab Anglis, abuti credebatur, Guilielmus Ruthuenus, quem Rex nuperrimè Gouriæ Comitem creaverat, turbas dedit. Ille, ne à patre degeneraret, qui infesto erat in Regis matrem animo, & alij coniurati, omnes ingenij vires in hoc contulerunt, vt Lenoxium & Arranium à Rege amouerent, sub obtentu vt religioni, Regis securitati, & amicitiæ cum Anglia caveretur; & hac techna vsi. Lenoxio, qui Scotiæ Camerarius constitutus, persuadetur, vt obsoletam Camerarij iurisdictionem rigidè exerceret; nec alio cōsilio, quàm vt ille odium sibi imprudens apud multitudinem accenderet, verbi divini Ministri idem inflammarent, declamitando è suggestu contra eum tanquā Pontificium, Guisianum, & rigidum iuris exactorem, exitiumque palam prædicerent. Cum itaq; Lenoxius à Pertho, vbi Rex tunc egit, Edenburgum profectus esset, ad Iurisdictionem illam exercendam, & Arranius peregrè abesset; Gourius, Marrius, Lindseius, & alij, arrepta opportunitate, Regem ad Castrum Ruthuenum invitarunt, ibiq; invitum detinuerunt, nec in agros exspatiari, terrore iniecto, permiserunt. Fidissimum quemque ex administris amoverunt, Arranium in custodiam abripuerunt, Regemque adegerunt, vt Angliæ Regina (quæ à consilio non aliena) intercedente, Angusium exultantem domum revocaret. Lenoxium in Galliam remitteret, qui homo ingenio placidissimo vt publicæ quieti consuleretur, (Regis suasu ex eorum impulsu.) Dunbritonio, quod facilè defendere poterat, cessit,

Regem intercipiunt.

Lenoxium è Scotia emovent.

M. D. LXXXII.

& in Galliam redire non abnuit. Nec his contenti, Regem invitum compulerunt, hanc sui interceptionem literis ad Reginam Angliæ comprobare, & Conventum Ordinum ab istis indictum, iustum esse decernere. Buchananum tamen inducere non poterant, vt hoc eorum factum vel scripto libello, vel persuasione per nuntium approbaret, qui se factiosorum causam contra Principes iam anteà suscepisse, dolenter ingemuit, & paulò pòst obijt. Vir qui *nec cœlo, nec solo, nec seculo erudito*, vt ille cecinit, *natus*; ad summum tamen Poeticæ facultatis culmen tam fœliciter ascendit, vt Poetarum huius seculi Princeps meritò habeatur.

Gallus ad Regem liberandũ mittit.

Cùm hæc Gallus certis nuntijs comperisset, *Motta-Fenellonum* per Angliam & *Manninguillum* per mare cum ijsdem documentis in Scotiam amandat, scilicet, vt rationes liberandi Regem quovis modo expedirent, factionem Gallicam confirmarent, Regis animum in Gallorum amicitiam pellicerent, & gratulantes significarent, Reginam matrem eius ex materna pietate regium titulum ei indulgere, atq; in regni societatem iam libentissimè admittere, scilicet, vt verus & legitimus Rex à Christiani Orbis Principibus, Scotisq; omnibus agnosceretur, & partium studia penitùs tollerentur. Illa interim tota suspenso & solicito animo, miserijs oppressa, & diuturni carceris calamitate sine vlla libertatis spe intabescens, grave suum fatum, afflictissimamq; filij conditionem longis literis Gallicè conscriptis, quas maternus amor & animi anxietas extorserunt, apud Elizabetham deplorat, in hanc sententiam, vt ex ipso Autographo in pauca contraham.

Scota filij interceptionem, & suam conditionem deplorat.

Cùm certò acceperim filium meum à rebellibus interceptum (sicut & ipsa ante aliquot annos) ex iusto timore, ne communem mecum infœlicitatis sortem subeat, non possum luctuosas meas querimonias non egerere, & easdem in tua, si fieri posset, conscientia insculpere; vt mea apud posteros constet innocentia, & eorum ignominia, quorum iniquitate in has miserias indignissimè fui coniecta. Verùm cùm istorum artes & machinationes (quantum-

M. D. LXXXII.

tumuis nefariæ) hactenùs plus apud te valuerint, quàm querelæ meæ iustissimæ, potentiæ tuæ ius & æquum iam cedant, visq; veritatem apud homines opprimat; ad Deum immortalem provocabo, cuius solius in nos pari iure & honore Principes Imperium agnosco. Eundemq; invocabo, (apud quem, nec fuco, nec fraudi locus erit) vt nouissimo die, pro nostris inter nos meritis retribuat, quomodocunq; adversarij mei insidiosas versutias apud homines (& forsan apud te) obvelare norunt. In eius igitur nomine, & quasi pro eius Tribunali, tibi in memoriam revoco, quibus artibus quidam tuo nomine emissarij Scotos mihi subditos in rebellionem contra me, dum in Scotia agerem, traxerunt, & omnia mala quæ iam inde ibi acciderunt, concitarunt. Quod (vt alia taceam) certò constat ex testimonijs prolatis & confessione ex Mortonij ipsius ore qui eo nomine ad honores evectus. In quem si ex iure egissem, & tu opem rebellibus non tulisses, contra me & meos haudquaquam tam diu subsistere poterant.

Dum in carcere, in Lacu-Levino *detinerer, Nicholaus Throcmortonus tuo nomine mihi author fuit, vt signato Diplomate, regno cederem (quod irritum futurum ille asseuerauit, irritumq; orbis vniversus habuit) donec tu prono fauore & armata manu istius Diplomatis authoribus auxilium tuleris. Et dicas bona fide, an eiusmodi subditorum tuorum in te authoritatem & potestatem agnoscas? Inde tamen mea Regia authoritas tuo consilio & auxilio mihi ablata, & Regnum in filiolum per ætatem incapacem translatum. Cùmq; ipsa non ita pridem Regnum illi legitimè confirmare statuerim, à nonnullis proditoribus vi abreptus est, qui illum, perinde ac meipsam Regno spoliare, si non etiam & vita, proculdubiò destinarunt. Postquàm ego è* Lacu-Levino *elapsa, & iam rebelles prælio aggressura, opem tuam implorani adamante illo remisso, quem à te in amoris pignus iam anteà acceperam, cum prolixa auxilij contra rebelles pollicitatione subinde repetita; etiam fide data, vt si me ad te reciperem, te ad limites accessuram & in persona adiuturam. Ego hæc tua pollicitatione toties iteratâ freta (etsi tui mihi sæpe verba dederint) ad te tanquam ad* Anchoram Sacram *in adversis confugere statui. Et confugissem sanè, si tam facilis aditus mihi patuisset, ac contra*

me

M. D. LXXXII.

me rebellantibus semper patuit. Verùm priusquàm accedere potuerim, intercepta fui, custodibus stipata, in loca munita conclusa, & ipsa morte grauiora iam inde perpessa.

Scio te obiecturam quod mihi cum Norfolciæ Duce intercesßit, illud tamen tibi, aut regno tuo fraudi fuisse pernego. A primarijs enim Regni Angliæ Consiliarijs fuit approbatum, & eorum subscriptionibus, quæ proferri possunt, confirmatum, qui etiam tuum assensum affirmatè promiserunt. Et qui (quæso) potuerunt tanti viri assensum tuum ad illud promittere, quod te vita, honore, & Diademate spoliaret? Hoc tamen tu ab omnibus credi velis.

Lidingtonius & Grangius.

Cæterùm cùm nonnulli ex illorum rebellium numero sera pœnitentia resipiscerent, & pleniùs perspicerent è colloquio inter Delegatos nostros Eboraci, quàm iniquè mecum egerint, illi statim tuis copijs in Castro Edenburgensi obsesßi, & è primarijs alter veneno, alter suspendio miserè sublatus. Et hoc quidem postquàm tuo rogatu effecerim, vt semel atq; iterum arma posuerint spe pacis, quam Deus norit, an aduersarij mei vnquam cogitauerint.

Iam inde mihi deliberatum erat experiri, an patientia rigorem emollirem, perferendo singula quæ captiuæ imperata. Omne tamen colloquium cum filio per literas, aut internuntios hoc anno iam vertente penitùs interclusum erat, vt filius à matre tristissima animorum disiunctione, si fieri posset, diuelleretur.

Conditiones pacis & concordiæ inter nos ineundæ sæpè proposui, Chateswortbiæ ante annos vndecim, cùm Delegatis, atq; tecum per Legatos Regis Christianißimi; & meos, & superiori hyeme cum Bealo sincerè egi. Sed conditiones illæ semper reiectæ, moræ quæsitæ, & interpositæ, consilia mea suspecta, & omnes animi mei sinceri affectus semper damnati. Nec alium ego fructum ex diuturna patientia tuli, quàm quod præscriptione quadam inualuerit, vt asperiùs indies tractarer; nec quidem vt captiua, sed vt infimæ conditionis seruula. Certè hæc diutiùs perferre non potero, & quomodocunq; res cadat, si moriar, mortis meæ authores manifestabo; sin viuam, efficiam (spero) vt nefariæ in me molitiones & calumniæ intermoriantur, vt maiore tranquillitate, quod vitæ reliquum sit, transigam.

Quare ad tollendas omnes inter nos offensiones, proferantur Hispa-

M. D. LXXXII.

Hiſpanorum qui in Hibernia nuper capti, in me teſtimonia, producantur Ieſuitarum examinationes, permittatur cuilibet licentia me publicè accuſandi, modò itidem & mihi me defendendi libertas concedatur, nec inaudita condemner. Malefici & incarcerati viliſsimi, ad ſui defenſionem admittuntur, & accuſatores coràm ſiſtuntur. Cur non ita mecum agitur, quæ Regina inuncta, tibi cognatione proxima, & Regni hæres poſt te legitima? At hoc poſtremum illud eſt, quod aduerſarios meos, qui nos inter nos committere ſtudent, imprimis angit, vritq;. Hei mihi, non eſt cur hoc eos angat, Deum & Honorem meum teſtor, me non aliud regnum quàm cœleſte illud, iam diu cogitaſſe. Tu tamen religione obligaris, officij & iuſtitiæ ratione teneris, ne poſt mortem meam certiſsimum filij mei ius interturbes, nec illorum occultas molitiones promoueas, qui cùm in Anglia, tùm in Scotia gnauiter in meam filijque perniciem incumbunt. Quod ſatis ſuperq; elucet ex documentis nuntiorum tuorum in Scotia, qui ſeditioſiſſimè egerunt (te proculdubiò ignorante) ſed Huntingdonio diligenter ſatagente.

*Hoccine æquum, vt ego mater prohibear non ſolùm filio oppreſſo conſulere, ſed etiam quo in ſtatu ſit intelligere? Si miſsi fuiſſent filij bono, forſitan conſilio meo vſi, illi gratiores eo nomine adueniſſent, certè tu me tibi arctiùs obſtrinxiſſes. Nec erat cur profectionem tantoperè celares, aut mihi tunc temporis libertatem omnem planè adimeres. Vt liberè tamen loquar, obſecro vt eiuſmodi adminiſtris in rebus Scoticis non ampliùs vtaris. Etſi enim credam * Carium nihil ſe & ſuo honore indignum ſuſcepturum, de Huntingdonio tamen, propter mala in me merita, nihil boni mihi promittere poſſum.*

* Hunſdonium.

Per neceſsitudinem igitur inter nos coniunctiſsimam magnoperè rogo, vt filij ſaluti ſeriò proſpicias, vt Scoticis rebus, me inconſulta, aut Rege Galliæ, non ampliùs te interponas; eos qui filium in cuſtodia detinent, & quò volunt, inuitum cogunt, non alio quàm proditorum loco habeas. Deniq; per Chriſti Redemptoris Crucem & Paſsionem obteſtor, vt æquis legibus poſt tot annos libertati reſtituta, alicubi extra Angliam, tantillo vitæ tempore quod ſupererit, poſt diuturnum carceris ſqualorem, corpus extenuatum refocillem. Ita me & meos, & inprimis filium in

æternum

M. D. LXXXII.

æternum tibi deuincies. Nec hoc omni contentione petere cessabo, donec annueris. Vt tantoperè petam, afflictissima valetudo cogit. Efficias igitur vt humaniùs iam inde mecum agatur, aliàs perpeti planè non potero: nec me ad alterius cuispiam quàm tuum ipsius arbitratum remittas. Quæcunq; vel bona vel mala posthac mihi obtigerint, tibi vni accepta referam. Hoc me dignere fauore, vt quæ velis, à te vel per literulam, vel Legatum Gallicum intelligam. Acquiescere in illis quæ Salopiensis mihi significat non possum, quandoquidem indies immutentur. Cùm ad tuos Consiliarios nuperrimè scripserim, iussisti vt tibi vni res meas impertirem. (Illis verò tantam authoritatem ad me affligendam detulisse haud æquum erat.) Hinc tamen non possum non vereri nonnullos ex illis mihi aduersantes hoc procurasse, ne cæteri, postquam iustissimas meas queremonias exaudierint, se tàm pro ratione tui honoris, quàm sui erga te officij, opponerent. Iam mihi restat inprimis efflagitandum, vt alteram vitam cogitans, aliquem reuerendum Sacerdotem Catholicum habeam, qui me in mea religione ad animæ salutem dirigat. Hoc supremum officium nec misellis infimæ conditionis denegandum. Tu exterorum Principum Legatis suum religionis cultum permittis, & ego meis subditis diuersæ religionis vltrò permisi. Si hoc mihi negetur, apud Deum me excusatam iri spero, & aduersarios non impunè laturos timeo. Certè exemplo erit alijs Orbis Christiani Principibus eiusmodi in suos diuersæ religionis seueritatem exercere, si hæc exerceatur in me Principem absolutam & cognatam proximam. Ita enim sum, atq; tibi ita ero dum vixero, velint nolint aduersarij, & quantumuis stomachentur. Familiam augeri non expeto, duas autem famulas quæ mihi in hac valetudinis imbecillitate sint vsui, ex quadam necessitate peto: nec liceat aduersarijs suam in me crudelitatem in tantillo humanitatis officio explere. Quod à Salopiensi subaccusor, me contra ac Bealo promiserim, egisse cum filio de meo in Scotia iure in eum transferendo, te inconsulta. Ne Beali suggestionibus credas velim, nihil nisi sub certis conditionibus promisi, quibus non obstringor, nisi à vobis præstentur. Iam inde responsum accepi nullum, altumq; de illis subsequutum est silentium; sed machinationes in Scotia in mei, filijq; exitium non cessarunt. Silentium illud tam diuturnum nihil nisi repulsam in-

M. D. LXXXII.

interpretari potui; quod tibi & Consiliarijs per literas significaui. Quæ Gallus & eius mater mihi impertierunt, ego tibi candidè impertij, & consilium exquisiui; sed à te ne verbum quidem. Consilio tuo de rebus meis & mea de patria, priusquàm quale illud sit nouerim, me submittere ne cogitaui quidem. Hoc enim extremæ imprudentiæ videretur. Quos triumphos de me & captiuo filio aduersarij mei in Scotia agunt, non te latet. Ego nihil ibi tentaui quod tibi sit fraudi, sed ad solidam pacem in illo regno conciliandam, quod mihi non minori sit curæ quàm tuis Consiliarijs; quandoquidem hoc meâ, multò magis quàm illorum intersit. Filio meo Regis titulum gratificari, & confirmare, & discordias consepelire ex animo percupij. Hoccine est filio Diadema detrahere? Verùm aduersarij mei & meæ familiæ confirmari nolunt. Hoc illi inuident, dum suum contra se testem in pectore gerunt, & malè conscij malè sibi metuunt.

Ne liceat istis & alijs meis aduersarijs tibi oculos ita perstringere, vt te viuente videnteq́, proximis cognatis fumus ducant, & vtramq́ Coronam subruant; eoq́ consilio, scelera contra me, contra filium meum, & fortè contra temetipsam concipiunt. Poteritne tibi bono, vel honori esse, vt illorum opera ego, & filius, & nos inter nos tam diu secludamur? Te ad innatam lenitatem reuoca, te tibi obliga, Princepsq́ cum sis, animum ad deponendam omnem offensionem erga me Principem sanguine coniunctissimam, & tui amantissimam placabilitate emollias, vt rebus inter nos compositis, placidiùs ex hac vita emigrem; & afflictissimæ animæ meæ gemitus & suspiria ad Deum non penetrent. Cuius numini assiduas preces offero, vt hæ iustissimæ meæ querelæ & luctuosa lamenta locum apud te iam tandem aliquãdo inueniant. Sheffeldiæ die VIII Nouemb. M D LXXXII.

Subscripsit.

Vostre tresdesolcé plus proche
parente & affectioneé seure Marie R.

M. D. LXXXIII.

M. D. LXXXIII.

HIs literis Elizabetha variè cõmota (postquàm Mot-Fenellonum Galli Legatum vnà cum Dauisono suo Legato in Scotiam proficisci permisisset, observato tempore ex composito, vt Lenoxium è Scotia redeuntem ille præter opinionem obvium haberet, & ipsa Lenoxium benignè exceptum leniter de erroribus in rebus Scoticis culpasset) ad Scotorum Reginam Robertum Bealum Sacri Consilij ab Epistolis, hominem vehementem & austerè acerbum misit, qui de querulis illis literis acriùs expostularet, iunctimque cum Salopiæ Comite de illa liberanda ageret, quandoquidem iam pridem etiam atq; etiam alijs literis rogaverat, vt præstita Elizabethæ securitate, libertate tandem aliquando frueretur, & cum filio in Scotia administranda consociaretur.

Lenoxius per Angliam redit.

His de rebus seriò in sacro Angliæ consistorio deliberatur, & plerisq; placuit vt his legibus liberaretur. *Si illa & filius sponderent se nihil molituros quod Reginæ Elizabethæ, aut Regno Angliæ sit fraudi, si illa quæcunq; à Francisco* II. *Rege Galliæ marito contra Elizabetham facta fuerant, se inuita facta fuisse fateretur, eademq; vt iniusta omninò improbaret, confirmando fœdus Edenburgense, cæterasq; iam inde machinationes ingenuè renuntiando damnaret. Si obligaret se nihil directè aut indirectè contra regni Angliæ administrationem in Ecclesiasticis aut Ciuilibus machinaturam, aut facturam, sed quouis modo machinaturis, tanquam publicis hostibus obstituram; ius nullum in Angliæ regno sibi Elizabetha superstite arrogaturam, & posteà ius successionis iudicio Ordinum Angliæ subiecturam. Ne præuaricationi sit locus, & se captiuam & coactam in has conditiones descendisse posteà causaretur, non solùm ipsa in eas iuraret, sed etiam curaret vt Ordines Scotiæ easdem publica authoritate confirmarent, Rex ipse iureiurando & scripto ratas haberet, obsidesq; darentur.* Quod ad consociationem cum filio in rerum administratione, non visum est vt Angliæ Regina se interponeret. Hoc ad ipsum Scotorum Regem & Scotiæ Ordines retulerunt. Si verò consociarentur, vt iunctim cum

De Scota liberanda consultatur.

cum illis de fœdere ageretur, ſin minùs, ſeorſim.

M. D. LXXXIII.

Anglo-Scoti ſe opponunt.

Hæc deliberata fuerunt, ſed nullo ſucceſſu, cùm Scoti Anglicæ factionis prorſus reijcerent, clamitantes, Scotos nonnullos Anglico nomini hoſtes infeſtiſſimos Reginæ Scotorum conſilio è Gallia eſſe revocatos, & Holtum è Societate Ieſuitica Anglum ad ineundam rationem Angliam invadendi in Scotiam ſubmiſſum.

Angli & Galli Scoto ſe inſinuant.

Certabatur iam in Scotia inter Mot-Fenellonū, & Maninguillum Gallicos, *Bowes*, *Dauiſonumq;* Anglicos Legatos, quis penitiùs Regis animum in amorem ſuæ nationis inſinuando alliceret, pluresque in ſuas partes ambiendo attraheret, dum vtrinq; conſilia conſilijs tranſverſis ſolerter exciperent. Rex ſe medium geſſit, nec factionum fluctibus, quos componere ſtuduit, ſe commiſcuit, gnarus vtilia honeſtis temperare, nec interim religioni aut Reipub. deeſſe. Miniſtri autem verbi in Scotia ita contra Gallos zelo quodam excanduerunt, vt quo die Mot-Fenellonus à civibus Edenburgenſibus ad convivium invitabatur, illi ieiunium indixerint, & tota die Gallum, Guiſium, & Legatos convitijs ex ambone lacerarint; parumque abfuerit, quin omnes conviuas excommunicaverint. Sicut Miniſtri apertè, ita & Proceres nonnulli Anglorum partiarij tectè Gallicos Legatos perſequi non deſtiterunt, donec primùm Mot-Fenellonus, & poſteà Maninguillus diſceſſerint, diſcordiæ tamen ſeminibus inter Regis interceptores ſubdolè ſparſis.

Angli per partiarios prævalent.

Rex Elizabethæ *ſe applicat.*

Statim atq; diſceſſerint, Rex per Guilielmum Stuartum Chiliarcham, & I. Coluilium omne ſtudium Reginæ Angliæ detulit, conſiliumq; turbas componendi & matrimonium contrahendi quæſiuit. Iam, qui Regem interceperant, Gallicis Legatis è Scotia amotis, magnos animos ſumpſerunt, & mox maiores Lenoxij morte audita. Ille enim cùm apud Gallum inteſtinis malis implicatum parum ſolatij inveniret, & Elizabethæ obſequio ſe occultè applicaret, Lutetiæ obijt, & in mortis articulo, vt anteà, Proteſtantium religionem palam profeſſus, eorum malitiam qui eum vt Papicolam falsò ſuggillarant, confutavit.

Lenoxius obijt.

 Ex

M. D. LXXXIII. *Rex se liberat.*

Ex huius morte dum interceptores quasi certi & securi de Rege in potestate retinendo exultarent, ecce illis ne opinantibus quidem, Rex etsi XVIII ætatis annum vix complesset, dedignatus cùm Rex esset absolutus, trium Comitum imperio subesse; vt tempori prudenter anteà cesserat, ita temp⁹ nactus opportunum, se in libertatem vindicavit, & in Castrum Andræopolis cum paucis selectis subduxit. Occasione arrepta ex rumore nobiles animis inter se infestissimis, armatas cohortes in eas partes ad Conventum quem indixerat, trahere; atq; ex iusto inde timore ne inter tumultantes periculo exponeretur. Et in hanc sanè sententiam literas ad Elizabetham dedit, quibus etiam promisit se in amicitia cum ipsa colenda constantissimè permansurum, & consilia in rebus constituendis amplexurum. Hoc autem ita ex inopinato accidisse, vt illam nullo modo consulere potuerit. Posteà nonnullos à quibus interceptus erat, bonis verbis & benigno vultu ad turbas vitandas ex Aula secedere monuit, veniamque, si modò rogarent, promisit. Solus autem Gourius rogavit, & se submisit distinctiuncula vsus se non *materia*, sed *forma* peccasse. Deinde Arranium ad Aulam revocauit, & inter intimos habuit; operamq; ad amicitiam inter nobiles componendam, & regnum domumque intestinis discordijs purgandam diligenter adhibuit.

Cum interceptoribus leniter agit.

Suos in Aulam reuocat.

Dum his curis ille assiduus, intervenit Franciscus Walsinghamus à Regina Angliæ missus ex amore solicito, ne vtriusq; regni damno ab Anglorum amicitia malesanis consilijs in ipso ætatis flexu averteretur. Ille Regem flore nobilitatis stipatum, & aliam quàm putarat rerum faciem in Scotia invenit. Admissus, eadem quæ Regina literis priùs ex Isocrate paucis monuerat (scilicet *Imperantis esse ita veritatem colere, vt plus fidei eius affirmationi, quàm aliorum deierationi habeatur*) vtq; à malis consultoribus providè caueret, & sibi constaret, pluribus admonuit. Rex cordatè respondit. *Quòd si aliàs scripserit quàm senserit, invitum, recusantem, & à coactoribus impulsum scripsisse.*

Walsinghamus *in Scotiam venit.*

Cui Rex liberè respondet.

Se

M. D. LXXXIII.

Se liberum Principem in has angustias non redigendum, vt alij sibi Consiliarios quos nolit imponant; Nihil fecisse nisi quod sibi honori & securitati. Amicitiæ suæ primitias charissimæ sorori Reginæ Angliæ *pridem vouisse, iam libens meritò offerre; & vberiores amicitiæ fructus proferre posse, cùm omnes proceres sibi paruerint, quàm cùm ipse vni & alteri pareret, & quasi precariò imperaret.*

Walsinghami monita.

Egit deinceps cum eo Walsinghamus, vt quæ modò in Scotia acciderant, Elizabethæ non imputaret, ostendit quàm salutaris ei, & vtriq; Regno amicitia hactenus fuerit, & in posterum futura sit, modò non negligatur; & quæ solidè firmaretur, si lites inter Scotiæ proceres *Amnestia* quadam ex authoritate Parlamentaria obliterentur, nobiles ab Aula amoti in gratiam reciperentur, religio sarta tecta conservaretur, & firmum deinde fœdus inter Regna sanciretur. Nec deerat Walsinghamo pecunia inter Regis administros, vt hæc efficerent, distribuenda. Rex modestè, *se amicitiam cum Anglia amplexurum, in nullo erga Reginam officio defuturum, & religionem receptam constantissimè defensurum, respondit.* Walsinghamum deinde etsi sibi matriq; iniquiorem esse putaret, benignè demisit, rebusque suis suprà ætatem providè intentus, magna cum clementiæ laude veniale rescriptum proposuit singulis qui interceperant, si intra tempus præscriptum veniam exposcerent. Verùm tantùm aberat vt exposcerent, vt occulta consilia de eodẽ denuò intercipiendo inirent. Hinc intra statum tempus regno excedere iussi, è quibus Marrius, Glamius, Commendatarij Driburgius, Passletensis, & alij in Hiberniam, Boidius, Zester-Wemius, Lochelvinius in Belgium, Dunfermelinius in Galliam se contulerunt. Angusius intra limites præscriptos in Angusia se continere iubetur. Solus Gourius nova parturiens, vltra præfixum tempus, suo, vt dicemus, exitio substitit.

Interceptoribus veniam offert. Recusantibus regno exire imperat.

Ita qui Lenoxium invitum expulerunt, anno vertente, ipsi inviti è Scotia expulsi. Rex vt Lenoxium viventem amore, ita mortuum grata memoria prosequutus, famam

M. D. LXXXIII. Lenoxio *famam restituit & liberos in Scotiam vocat.*

mam eius à malevolis obfuscatam, libellis famosis suppressis, in integrum restituit, liberos è Gallia evocavit, Lodovicum filium in paterno honore successorem constituit, filiasq; suo tempore Huntleio, & Marrio matrimonio elocavit. Vtq; se Regem ostenderet, Regiamq; authoritatem tempestivè exerceret, cùm coniurati isti in Conventu ipsorum authoritate convocato, hanc Regis interceptionem iustam fuisse decrevissent, & in acta publica retulissent; ille contrà eandem proditoriam fuisse frequenti Ordinum conventu declaravit. Etsi Ministri quasi supremi in Regno Iudices, in Synodo sua authoritate convocata, iustissimam esse pronunciarent, & non approbantes, excommunicandos censerent.

Ministri Regis authoritati se opponunt.

His diebus, quòd oblivione minimè tegendum, bello inter Moscum & Suecum sub Climate Arctoo exardente Ioannes Rex Suecorum tanti Imperatoris potentiæ impar, Ericum Wisimbrugensem cognatum suum, Andræam Richeum Consiliarium, & Raschium Secretarium insigni Legatione ad Elizabetham misit, & per literas rogauit, vt per Legatum de pace cum Mosco intercederet. Quod quidem nulla mora interposita, præstitit; & Moscum ad pacem æquis conditionibus induxit. Ille enim de fœdere cuius subinde memini, cum Regina, perfugioq; in Anglia si quid adversi sibi acciderit, iam denuò egit, & vxorem ex Anglia sibi ambivit. His de rebus *Hieronymus Bowes* ex ordine Equestri Legatus missus ægrè satisfacere poterat, cùm Moscus fœdus absolutum suis ipsius verbis descriptum importuniùs exigeret, atq; audire nollet, Christiani non esse, nec iure gentium licere indictas inimicitias exercere, & bellum gerere priusquàm ille à quo iniuria sit orta, moneatur illatam iniuriam resarcire, & ab iniuria absistere. In vxorem Regina A. sororem Comitis Huntingdoniæ destinavit, sed cùm certò comperisset, illi licitum esse ex patrijs legibus vxores pro arbitrio repudiare, excusavit per virginis invaletudinem, parentis amorem, quæ filiæ absentiam in disiunctissima Regione ferre non poterat, quodq; sibi nulla esset

Elizabetha *pacem Sueco à* Mosco *impetrat.*

Moscus *vxorem ex Anglia & fœdus absolutum petit.* Hier. Bowes *ad eum Legatus.*

esset potestas subditorum filias in matrimonium elocandi, nisi cum parentum cõsensu. Nihilominùs Legatus effecit, vt Mercatorum priuilegia constabilire annuerit, sed mors eius anno insequente intervenit, simulque res Anglorum in Russia paulatim conversæ, & Legatus remissus non sine vitæ periculo rediit, cum laude à Regina exceptus, primusque (si rem tantillam historico bona cum venia memoria liceat) *Machlin* animal non priùs in Anglia visum Alci simile, sed nullo propaginum flexu velocissimum; damasq; nonnullas mirandæ velocitatis, quæ iugatæ hominem in traha sedentem concitato impetu trahebant, in Angliam intulit.

M. D. LXXXIII. Moscus *moritur.*

Machlis *animal.*

Successit (vt Moscovitica coniungam) in vasto illo Imperio Theodorus Ioannides Ioannis Basilidis filius, Princeps ingenio tardiori, qui tamen recta consulentibus parere nouit. Ille omnibus omnium gentium mercatoribus liberum in Russiam aditum aperuit, sæpiusque à Regina interpellatus, vt priuilegia à patre Moscouiticæ Anglorum societati concessa confirmaret, Scilicet vt nulli præter Anglos ex illa societate ad Septentrionalia Russiæ littora appellerent, & Mercaturam exercerent, idque sine vectigali bus, quandoquidem primi viam per mare aperuissent; ille subindè rogavit vt omnibus Anglis per illam liceret in Russia mercaturam facere. Iniquum enim esse alios permittere, alios inhibere. Principibus ius æquabile inter ciues conservandum, & commercium quod iure gentium omnibus commune esse debet, non in Monopolium & privatum pauculorum quæstum convertendum. Quod ad vectigalia, promisit se altera parte minora à societate illa, quàm à cæteris exacturum, quandoquidem primi viam per mare aperuerint. In ceteris, privilegia priora confirmavit, & paucula adiecit in Reginæ gratiam, non aliquo societatis, vt dixit merito, è qua multos mala fide cum suis egisse deprehenderat. Nec aliud responsum retulit Ægidius Fletcherus Legum Doctor hoc nomine posteà Legatus, qui de Politeia siue Tyrannide Russica libellum, in quo plurima obseruanda, edi-

Theodorus Moscus *Anglorum Monopolium in Russia improbat.*

M. D. LXXXIII.

edidit; sed qui mox interdictus, ne offensam Principi amico crearet.

Albertus Alasco Polonus in Angliam venit.

E Polonia Russiæ vicina hac æstate venit in Angliam, vt Reginam inviseret, Albertus *Alasco* Palatinus Siradiensis, vir eruditus, corporis lineamentis, barba promississima, vestitu decoro & pervenusto, qui perbenignè ab ipsa, nobilibusq; magno honore & lautitijs, & ab Academia Oxoniensi eruditis oblectationibus, atq; varijs spectaculis exceptus, post quatuor menses ære alieno oppressus clàm recessit.

Terræ-motus

Non minus ostentum in Comitatu Dorsettensi hoc anno visum, quàm M D L X X I. in Herefordensi. Ager enim trium iugerum in *Blackmore* cum arboribus & sepimentis è suo loco emotus, super alium transgressus est, hiatu ingenti relicto, & viâ publicâ, quà ad *Cernam* itur, interclusâ. An hoc factum ex eiusmodi subterraneo turbine, quo Seneca Deorum capita in Iovis lectisternio in contrarias partes conversa fuisse prodidit; an ex multo humore, fontibus vberiùs scaturientibus, cùm ager ille in decliui fuerit positus, alij investigarint.

Obitus Comitis Sussexiæ.

Vltimus fuit hic annus Thomæ Ratcliffo tertio ex hac familia Sussexiæ Comiti, viro eximia animi & consilij magnitudine, fide erga patriam singulari, magno generis splendore, vtiq; cui mater filia Ducis Norfolciæ, avia filia Henrici Ducis Buckinghamiæ Constabularij Angliæ. Qui summis decursis honoribus, Legatus à Maria Regina ad Carolum Quintum Augustum de connubio, cum Principe Philippo contrahendo in Germaniam missus, posteà in Hispaniam ad Philippum de eiusdem pactis ratihabendis, & ad Maximilianum Augustum de nuptijs Elizabethæ cum Carolo Austriaco: Hiberniæ *Locumtenens*, Præses Provinciarum Septentrionalium Angliæ, Camerarius regius, *Protoforestarius* Angliæ vltra Trentam flumen, clarus victorijs contra Hebridianos, & Scotos qui limites infestarunt, diuturno morbo conflictatus, Londini sine prole obijt, etsi duas vxores duxerit Elizabetham Wriothesleiam, & Franciscam Sidneiam; fratremque

M. D. LXXXIII.

tremque Henricum habuit successorem.

Comitis Southamptoniæ obitus.

Fato etiam functus est Henricus Wriothesleius Comes Southamptoniæ, Romanæ religioni, & Scotorum Reginæ, si quis alius, devotus, quod & Principis indignatione & carcere luit. Ille filius erat Thomæ Wriothesleij, (quem ob spectatam virtutem Henricus Octavus ad dignitatem Baronis *Wriothesley de Tichfield*, Ordinem Periscellidis, summam Cancellarij Angliæ amplitudinem provexit; & inter supremi testamenti curatores constituit: Edwardusq; Sextus ad honorem Comitis Southamptoniæ extulit.) Reliquit verò ex vxore filia Anthonij Vicecomitis *Montis-acuti* Henricum filium vnicum successorem, & filiam Thomæ Baroni Arundello *de Wardour* enuptam.

Humfredus Gilbertus *demersus.*

Ijsdem ferè diebus Oceano absorptus est Humfredus Gilbertus Eques auratus, vir acer & alacer, belli pacisq; artibus clarus, in reditu ex parte Boreali Americæ, quam *New-found-land* dicimus, quò paulò antè patrimonio divendito, spe Coloniam collocandi, cum quinq; navibus navigarat. Verùm postquàm regionem illam Anglici iuris esse voce præconis publicasset (Sebastianus enim Cabota auspicijs Henrici VII. anno MCCCCXCVII. primus aperuerat) & terras socijs viritim assignasset, naufragijs & rerum defectu afflictus, incœpto desistere coactus, serò didicit, & alios doceat, maioris esse difficultatis, Colonias privatorum opibus in disiunctas regiones deducere, quàm ipse, & alij credulo errore, & suo damno sibi persuaserunt.

Coloniæ in regiones remotas à privatis ægrè deducuntur.

Grindalli *Archiepiscopi Cantuariensis mors.*

Expiravit quoq; sub id tempus Edmundus Grindallus Archiepiscopus Cantuariensis, Metropolitanus, & totius Angliæ Primas, cæcus & sexagenario maior. Vir pius & gravis, qui ex exilio sub Maria reversus, primùm Londinensis Episcopus, posteà Eboracensis Archiepiscopus, & tandem Cantuariensis, summa apud Reginam gratia diu floruit, donec subdolis artibus omninò excidit, quasi turbulentorum Ministrorum conventiculis, & *Prophetijs* (quas vocarunt) favisset; reverà quod Iulij medici Itali

M. D. LXXXIII.

illicitas cum alterius vxore nuptias, Leicestrio frustrà obnitente, damnasset. Opes quas parauit tenues, ad Scholam apud * *S. Begæ* in Cumberlandia, vbi natus, fundandam, & bonas literas in vtraq; Academia promouendas contulit. Eiusq; curæ (si rem tantillam memorare liceat) *Tamaricem* Angli debent, quam induratam lienis passionem eximiè iuvare expertus, primus in Angliam transtulit.

* S. Bee.

Tamaricum in Angliam primùm translatum.

Successit Ioannes Whitgiftus, à Sede Wigorniensi translatus, vir optimus & eruditissimus, qui & iustitia in Walliæ Propræfectura, & doctrina in Ecclesiastica Angliæ politeia propugnanda singularem laudem consequutus; quam fortitudine, prudentia, & patientia indies adauxit. Huic Regina, (quæ vt in Politicis, ita & in legibus Ecclesiasticis nihil vnquam laxandū censuit) mandavit, vt ante omnia disciplinam Ecclesiæ Anglicanæ & vniformitatem in sacris authoritate Parlamentaria sancitam restauraret, quæ Præsulum conniuentia, novatorum pervicacia, & nobilium quorundam potentia luxata iacuit, dum quidam è Ministris regiam in Ecclesiasticis authoritatem tectè impugnarent, Sacramentorum administrationem à verbi prædicatione seiungerent, novos ritus pro arbitrio in priuatis ædibus vsurparent, Liturgiam, Sacramentorum administrationem constitutam, vt sacris literis in quibusdam contraria; & Episcoporum vocationem omninò damnarent; ideoq; templa adire recusarent, & planè schisma facerent, Pontificijs plaudentibus, multosq; in suas partes pertrahentibus, quasi nulla esset in Ecclesia Anglicana vnitas. Ad hæc tollenda, & vnitatem reducendam ille hos articulos à Ministris subscribendos proposuit. Primum, *Reginam summam & supremam potestatem in omnes intra sua regna natos cuiuscunq; sunt conditionis habere, nec alium quempiam Principem exterum aut Præsulem, vllam potestatem Ciuilem aut Ecclesiasticam in eiusdem regnis aut Dominijs habere, aut habere debere.* Secundum, *Librum precum publicarum, & alterum de Episcopis, & Sacerdotibus ordinandis nihil verbo Dei contrarium continere,* *sed*

I. Whitgiftus *Archiepiscopus Cantuariensis.*

Vnitatem in Ecclesiam Angl. inducere conatur.

M. D. LXXXIII.

sed posse legitime vsurpari; quodq; illa, & non alia vel precum, vel Sacramentorum administrandi formula vterentur. Tertium, *Articulos Synodi Londinensis* M D L X I I. *Regia authoritate publicatos approbarent, & eosdem verbo Dei consonos crederent.* Incredibile est quantum hinc controuersiarum, & disputationum exortum, quantum ille odium, quantum convitiorum à Ministris factiosis, & quantum molestiarum imo & iniuriarum à nobilibus qui promovendo minùs idoneos in Ecclesia rem fecerunt, aut in Ecclesiæ bona spem extenderant, pertulerit. Constantia tamen, fortitudine, & patientia tandem evicit, & Ecclesiæ pacem restituit, vt non temerè pro Symbolo vsurpasse videretur. VINCIT QVI PATITVR.

Brownistæ *Schismatici.*

Nec hi solùm domi Ecclesiam exagitârunt, sed etiam foras qui ex his prodierunt, Robertus Brownus Cantabrigensis in Theologia tyro, à quo noui sectarij *Brownistæ* dicti, & Richardus Harrisonus è triuio pædagogus. Hi enim ex suo spiritu de re religionis iudicare ausi, libris hac tempestate in Zelandia editis, & per Angliam dispersis, Ecclesiam Anglicanam quasi nullam damnarunt, multosq; novi schismatis laqueis irretierunt; quamvis eorum libri Regia authoritate prohibiti & ab eruditis neruosè confutati, vnusq; & alter è sectarijs ad *S. Edmundi*, extremo supplicio affecti.

Ex altera parte Pontificiorum quorundam contra Reginam & Principes excommunicatos libelli, nonnullos Papalis potentiæ admiratores ab obsequio abstraxerunt, & inter alios, Someruillum nobilem ita dementarunt, vt iter clàm ad Regiam arriperet, & nihil nisi sanguinem contra Protestantes spirans, vnum & alterum in via stricto gladio furenter aggrederetur. Apprehensus, professus est se Reginam sua manu occisurum. Vnde ille, & ex illius indicio, Edwardus Ardernus socer, vir antiquissimæ in agro Warwicensi nobilitatis, Arderni vxor, eorum filia Someruilla, & Hallus Sacerdos in iudicium rapti & damnati quasi conscij. Post triduum Someruillus in carcere strangulatus reperitur, Ardernus damnatus postridie

Someruillus *se strangulat*

M. D. LXXXIII. Ardernus *suspenditur.*

ad patibulum suspenditur & membratim dissecatur; mulieribus & Sacerdoti parcitur. Tristis hic exitus nobilis viri, qui Sacerdotis insidijs illectus, & eiusdem testimonio perculsus, Leicestrij invidiæ vulgò vertebatur. Certum enim est illum Leicestrij invidiam, nec immeritò incurrisse, cui in omnibus quibus poterat se temerè obiecerat, quasi adultero obtrectaverat, & vt homini novo detraxerat.

Angli Alostum *Hispano produnt.*

Hæc domi, foràs verò postremo huius anni mense, Angli qui in præsidio erant Alosti Flandriæ oppido, neglecti, stipendijs non solutis, nec re annonaria subministrata, in eas angustias redacti erant, vt Pigottus qui præfuit & cæteri Centuriones fide violata oppidum pacta pecunia Hispanis prodiderint; & infamiam apud suos veriti se Parmensi coniunxerint; à quo tamen, cùm nullam fidem invenerint, sensim diffugerunt. Singuli autem proditionis authores infœlicem exitum sortiti, Pigottus in Hispaniam spe præmij profectus, irrisus, in Belgium reversus à suis captus, & in Angliam remissus, in carcere miser expiravit, Daltonus ex proditore factus pirata suspendio in Anglia, & Vincentius in Brabantia sublati, Taylorus à Comite Westmorlandiæ transfossus, & Walshus mille miserijs iactatus in Gallia occisus. Ita proditores vltor à tergo Deus insequitur. Quod exemplis illustrioribus Hibernia hoc anno vidit.

Proditorum infœlix exitus.

Desmoniæ *Comes trucidatur.*

Famosus enim ille rebellis & patriæ Proditor Giraldus *Fitz-Girald* siue *Giraldides*, vndecimus ex hac familia Desmoniæ Comes, cùm suis ferro & fame absumptis (qui barbarè voverant se priùs Deum eiuraturos, quàm illum deserturos) cùm incertis latibulis victores Anglos toto ferè biennio frustratus esset, nunc à gregario milite in casula deprehensus & ignotus, donec absciso ferè brachio se prodidisset, multis vulneribus confossus trucidatur. Caput in Angliam transmissum, & palo ad pontem Londinensem affixum.

Hunc vitæ finem habuit vir in Hibernia præpotens, qui genus à Mauritio filio *Giraldi à Windesora* Anglo inter

M. D. LXXXIII.

ter primos Hiberniæ expugnatores anno MCLXX. celeberrimo deduxit, Latifundia, imò provincias integras, cum *Kerria* Comitatu Palatino, & plurima Castella, Clientelas magnas, & ex sua ipsius stirpe & cognomine quingentos plùs minùs nobiles ad nutum habuit. Quibus omnibus, & vita intra triennium spoliatus, pauculis è familia relictis, postquam fidem in Principem suasu Sacerdotum quorundam, violasset. Inter quos facile primus erat Nicholaus Sanderus Anglus, qui fame eodem ferè momento miserrimè perijt, cum derelictus, & ex adverso rebellionis successu mente motus, per syluas, saltus, & montes errabundus nullum reperiret solatium. In eius pera deprehensæ erant orationes quædam & Epistolæ ad rebelles confirmandos conscriptæ, amplis à Pontifice Rom. & Hispano promissis refertæ. Ita divina iustitia (si fas iudicare) os illud ad rebelliones concitandas & calumnias cum mendacijs eructandas semper apertum fame obstruxit. Ille enim primus omnium horrendum illud (vt alia taceam) contra matris Elizabethæ natales mendacium conflavit, quod nemo temporibus illis, recenti in eam Pontificiorum odio novit, Anglia totis quadraginta posteà annis non audivit, temporum ratio falsitatis & vanitatis liquidissimè convincit, & ipse sui immemor, quod mendacem non oportuit, planè coarguit. Sunt tamen malesani qui hoc tam impudenti mendacio chartas fœdare nondum erubescunt.

Nich. Sanderus *fame perit.*

Infœlici horum fato Iacobus *Fitz-Eustace*, id est, *Filius Eustachij*, Vicecomes Baltinglasius magnæ inter Hiberniæ Proceres existimationis, perterritus, in Hispaniam fugit, vbi miser mœrore contabuit. Qui zelo religionis Romanæ arma in Principem paulò antè cum rebellibus induerat, & obscura brevitate ad Comitem Ormondium vicinum (qui genus à S. Thoma Cantuariensis sorore trahit) vt idem pro religione Rom. faceret, inter alia his verbis falsè hortatus. *Nisi B. Thomas Cantuariensis pro Ecclesia Romana mortem oppetijsset, ne tu quidem Comes Ormondiæ vnquam extitisses*. Ad expiandam enim Thomæ cædem ampla

Baltinglasius *ex Hibernia fugit.*

M. D. LXXXIII. Perottus *Hiberniæ Prorex.*

pla in Ormondia prædia eius antecessoribus Henricus Secundus olim donaverat.

Ioannes Perottus ex ordine Equestri, qui Momoniæ cum laude præfuerat, Hiberniæ Prorex siue *Deputatus* hoc anno constitutus, simul ac gladium accepisset, Ordines Regni ad Parlamentum evocavit, in quo leges nonnullæ sancitæ & Desmonius iampridem cęsus, lęsæ Maiestatis damnatus, & latifundia omnia, tàm eius quàm aliorum rebellium in Momonia fisco addicta. Quæ cùm Regina satis vili pretio locare constituisset, vt colonos eò invitaret, ne agri feracissimi inculti iacerent (rebellio enim ista miseram vastitatem intulerat) nonnulli eorum qui in rebellium professiones inquirere iussi, & alij qui agros conduxerunt, fideles subditos possessionibus tanta violentia exturbare cœperunt, vt necessarium fuerit Reginæ istos edicto coercere, ne violenta privatorum avaritia novam rebellionis flammam excitaret. Qua in re Prorex operam laudabilem navavit, licèt subinde ab Anglis insimulatus, tanquam Hibernicis indulgentior, & Anglis durior. Verùm ille ius æquabiliter distribuendo, & Hibernicos æquè ac Anglos fovendo, pacem optatissimam provinciæ infudit, & incolarum immanissimos tranquilla potestate legibus subiecit, Scotos Hebridianos, qui in Hiberniam ex insulis irruperant, graviter exercuit. Donellum *Gormi*, id est, *Cæruleum*, & fratrem eius Agnum *Mac-Conell*, qui *Glinnes* regiunculam occuparant, & Surleium *Boy*, id est, *Flauum*, eorum patruum, qui *Rout* tractum vicinum iuxta insulam RICNEAM, nunc *Racchlin* invaserat, eò adegit: plurimis ex ea familia fortitudine Merimani Centurionis occisis, vt in Reginæ fidem iurarent, & precariò quasdam terras in eo angulo ab ea acciperent, sub conditionibus, solis Regibus Angliæ militandi, nec alijs sine eorum licentia; aliquot Equites, & pedites in expeditiones mittendi, & certum numerum boum & accipitrum in singulos annos dependendi. Hæc in Hibernia.

Coloni in Momoniam missi.

Perotti res gesta.

M. D.

M. D. LXXXIIII.

M. D. LXXXIV.

EX Hibernia autem primo vere Scoti quidam domum latenter redierunt ex pacto cum Gourio, qui de Rege rursus intercipiendo noua cōsilia cum nōnullis susceperat. Hi palam professi sunt se nihil sibi proposuisse quàm Dei gloriam, religionis veritatem, Regis, Regni, & amicitiæ cum Anglis securitatē contra illos qui Regem ætate nondum firmata malis artibus transversum egerunt. Rex his auditis, protinùs Chiliarchæ Stuarto mandat, vt ante omnia Gourium coniurationis architectum interciperet, qui simulanter ad Dundeium portum quasi Regno abiturus se iam receperat. Ille malè sibi conscius, spreta Regis authoritate, obstinatè restitit, ædesque pugnando defendit, sed post vnam & alteram horam captus, in carcerem abducitur.

Turbæ in Scotia.

Comes Gouriæ *capitur.*

Coniurati interim Sterlinium ex improviso irruptione, castrumque deditione capiunt, & mox relinquunt, cùm Rex præsens in procinctu signa extulisset, pauciores quàm Gourius promiserat, convenissent, frustràque opem ex Anglia expectassent. Et dum quisque trepidè sibi consulit, Marrius, Glamius, Angusius qui se coniunxerat, & alij in Angliam per avia profugerunt, Reginæ supplices vt fortunam afflictam sublevaret, & pro illis apud Regem intercederet, quandoquidem suis fortunis, & Regis gratia non alia de causa exciderint, quàm quòd ipsi, Angliæq; bono studuerint. Contrà, Rex eos de atrocibus apud Reginam accusavit, & ex fœdere sibi in manus tradi postulavit. Sed erant in Aula, qui Reginæ persuaserunt homines esse Regi obsequentissimos, eiusque salutis perquàm studiosos, quandoquidem in Regem, dum in potestate haberent, nihil tentarint. Legem autem illam de rebellibus reddendis in fœderibus expressam iampridem inter Principes exolevisse. Hi etiam Regi Scotorum persuadere conantur, vt cum tot tantisq; viris mitiùs

Coniurati dissipantur.

Elizabetha *aliquos sublevat.*

Rex ex fœdere repetit.

Sed frustrà.

M. D. LXXXIV.

mitiùs ageret, ne desperatione in peiora deturbarentur. Terrorem & violentiam infirma & infœlicia esse potestatis vincula, tristibus ex historia Scotica exemplis repetitis, ipsiusq; matre & Francisco marito laudatis, quòd ciuili bello Gallico exoriente, iniurias & offensiones potentum conniventer præterierint.

Walsinghamus *fauet.* * Holy Ilád. Hunsdonius *aduersatur.*

Cùm Walsinghamus, qui profugis impensè fauit, literis datis iusserit vt in * Lindisfarnensem siue *Sacram Insulam* in securitatem admitterentur, Hunsdonius, quo non alter Regi Scotorum amicior, se opposuit. Nec locum munitum Scotis qui hostes esse possent, aperiendum, nec Secretario in hoc satisfaciendum, nisi Regina suis literis expressè imperauerit, censuit; cùm loci iurisdictio ad ipsum Orientalis limitis Præfectum iure spectaret. Hinc altercatio, an Secretarius ex sua authoritate non posset Principis negotia in singulis locis sine speciali Principis mandato, & locorum Præfectis inconsultis, dirigere & exequi. Quid determinatum non comperi, certè illi in insulam non admissi. Visum tamen aliquo fauore prosequi vt adversæ in Scotia factioni opponerentur, cùm Verbi Ministri passim rumores spargerent, Regem iamiam à religione defecturum, nec alio probabili argumento, (etiamsi plura finxerint) quàm quòd filiali amore in matrem totus propenderet, & eos quos matri addictissimos novit, in intimam amicitiam admitteret.

De Secretarij authoritate disceptatur.

Gourius *reus sistitur.*

Gourius intereà *Parium* iudicio Sterlinij sistitur. Accusationis hæc erant capita. Quòd cùm Rex eum ad summos honores, opes, & munia extulisset, & in loco cognati habuisset, novam in Regem, quem anteà in suis ædibus captivum detinuerat, coniurationem inijsset. Quòd nocturna consilia cum famulis Angusij de Pertho & Sterlinio occupando contulisset, Regiæ authoritati apud Dundeium vi & armis restitisset, cõiurationem in Regis matrisq; perniciem reticuisset, postremò *Maclenam* sagam consuluisset. Ille innocentiam & sincerum in Regem animum professus, beneficia agnovit, Arranium Comitem vt adversarium & virum sanguinarium asperiùs perstrinxit,

M. D. LXXXIV.

ſtrinxit, conqueſtus eius artibus, cùm iam diſceſſurus, apprehenſum eſſe; & vitæ veniæq; ſpe propoſita in fraudem illectum vt obiecta confiteretur, quæ ex æquitate obijci non debeant cùm dolo malo fuiſſent extorta. Se ideò reſtitiſſe dixit, quòd codicillos de apprehenſione Arranij manu conſcriptos minoris momenti putarit, quàm literas quas habuit *protectionis* ſub magno Regis Sigillo, Cõiurationem in regem matremq; tantiſper reticuiſſe, non tam crimini vertendum, quàm laudi, eandem aperuiſſe. Poſtremò Magos & Sagas ex animo odiſſe proteſtatus, palam dixit, ſi qui ſint, ſe credere eos in Principum Aulis plerumq; verſari. *Pares* verò poſtquàm ritè iuraſſent, ſe non fuiſſe authores Regio Advocato vt accuſaret, reum læſæ Maieſtatis pronunciarunt, veſperique capite obtruncatur, quod à ſuis corpori mox adſutum ſepulturæ traditur.

Obtruncatur

Quo tempore Scoti hæc contra ſuùm Regem pro Elizabetha (vt præ ſe ferebant) tam adverſo fato ſuſceperunt, eodem Angli nonnulli non minora, nec meliori quidem ſucceſſu, contra ſuam Reginam pro Scotorum Regina moliti ſunt. E quibus primus erat Franciſcus Throcmortonus, filius natu maximus Ioannis Throcmortoni *Iuſtitiarij Ceſtriæ* (qui non ita pridem Leiceſtrij artibus de gradu deiectus, & mulctatus eò quod (ſi in his Iuriſperitorum non me fallo) *Finem*, ſiue tranſactionem iudicialem ex Authentico ſiue *Originali* carie corrupto deſcriptam in quibuſdam ſuppleſſet, & non cum omnibus in eodem lacunis exhibuiſſet. Franciſcus ille in ſuſpicione inciderat ex literis ad Scotorum Reginam interceptis. Simul ac ille in cuſtodiam datus quædam fateri cœperat, Th. Baro Pagettus, & Carolus Arundellus aulicus ſolum clàm verterunt, & in Galliam ſe ſubduxerũt, qui cum alijs Romanæ religioni devotis graviter ingemiſcentes inter ſe conquerebantur Reginam malis Leiceſtrij & Walſinghamij artibus ab ipſis immeritò abalienari, ſe contumelijs & ignominijs indignis affici, ſingularia fraudis genera excogitari, tendiculas occultas poni,

Fr. Throcmortoni *proditio.*

Baro Pagettus *in Galliã ſe ſubducit.*

Catholicorũ querelæ.

M. D. LXXXIV.

Emissarij subornati.

vt laqueis læsæ Maiestatis, velint nolint, improvidi irretirentur, nec domi spem salutis superesse vllam. Et certè ad explorandos hominum animos subdolæ artes fuere adhibitæ, literæ ementitæ sub Reginæ Scotorum & profugorum nominibus clam submissæ, & in Pontificiorum ædibus relictæ, emissarij vbiq; ad colligendos rumores & verba captanda dispersi, vana deferentes admissi, plures in suspicionem vocati, & inter eos Henricus Comes Northumbriæ, & filius eius, Philippus Comes Arundelliæ domi se continere iussus, eius vxor, Th. Shirleio in custodiam data, Guilielmus Howardus Comitis frater, & Henricus Howardus eorum patruus Ducis Norfolciæ frater, de literis à Regina Scotorum, à Carolo Pagetto, & de *Mopo* quodam tunc ignoto sæpissimè examinatus, cui vix præsidio erat innocentia prudens. Nec huiusmodi quidem artes, & prona credulitas vana censenda, cùm de Principis salute timeatur. Nefanda sanè Pontificiorum in Reginam iam proruperat malitia, libris enim editis exhortati sunt Reginæ famulas idem in Reginam cõmittere quod Iuditha in Holofernem cum laude fecerat. Author non deprehensus, suspicio incidit in Gregorium Martinum Oxoniensem, virum Græcè, Latineq; perquàm eruditum, de Cartero librariolo qui imprimendos curauit, supplicium sumptum.

Multi suspecti.

Pontificiorũ in Reginam malitia.

Regina in eos clementia

Cumq; isti Reginam vt crudelem passim traducerent, illa quæ prosperam sui memoriam relinquere inprimis studuit, cognitoribus in Pontificiorum causis vt efferatè immanibus, & honori suo iniuriosis indignanter succensuit. Vsq; adeò vt illis visum fuerit necessarium, se scripto divulgato excusare. Quo protestati sunt *mitiùs cum Sacerdotibus quàm pro meritis actum fuisse, nullam de religione quæstionem factam, sed tantummodò de perniciosis in patriam & Principem machinationibus ex vehementi suspicione, argumentisq; & indicijs probabilibus. Campianum nunquam ita tortum fuisse quin protinùs ambulare, & confeßionibus subscribere valuerit, Brianto verò peruicaciter detrectanti dicere aut scribere, quisnam arcana apud eum deprehensa scripserit, cibum negatum*

gatum fuisse donec scripto peteret. At hæc Reginæ minimè satisfecerunt, quæ cognitores tormentis & Iudices supplicijs abstinere iussit; & non ita post septuaginta Sacerdotes, quorum aliqui capite damnati & singuli legum periculis illaqueati, ex Anglia deportari mandavit. Inter quos præcipui nominis erant Gaspar Heywoodus insignis illius Epigramatarij filius, qui primus Iesuitarum Angliam ingressus, Iacobus Bosgravius etiam è Societate Iesu, Ioannes Hartus præ cæteris doctissimus, & Edwardus Rishtonus ille qui impiè ingratus, in Principem cui vitam debuit, publicatis scriptis malitiæ virus illicò evomuit.

M. D. LXXXIV. *Sacerdotes relegati.*

Baronem Pagettum, & Arundellum in Gallia appulsos sedulò observauit Edw. Staffordus, Reginæ apud Gallum Legatus; quæ tamen moliebantur rimari non poterat. Egit ille nihilominùs cum Gallo vt illi, Morganus, & alij Angli in Principem & patriam machinantes è Gallia submouerentur. Responsum autem tulit, *Si quid in Gallia machinarentur, Regem ex iure in illos animaduersurum, sin in Anglia quid machinati fuerint, Regem non posse de ijsdem cognoscere, & ex iure agere. Omnia regna profugis esse libera, Regum interesse vt sui quisq; regni libertates tueatur, imò Elizabetham non ita pridem in suum regnum Montgomerium, Principem Condæum & alios è gente Gallica admisisse, & hoc ipso tempore Segurium Nauarri Legatum nouis rebus in Gallum studentem in Anglia hærere.*

Profugi à Gallo repetiti.

Gallus profugos submouere recusat.

Dum hæc aguntur, Bernardinus Mendoza Hispani in Anglia Legatus, latenter in Galliam traiecit, fremens furensq; quasi violato Legati iure ex Anglia exturbatus fuerit, cùm ipse homo violento & turbido ingenio, sacrasancto legationis iure ad proditionem abusus, antiqua severitate igni & ferro (vt multis visum) persequendus, è regno excedere iuberetur. Intermiscuit enim se sceleratis machinationibus cum Throcmortono, & alijs ad exteros in Angliam inducendos, & Reginam deturbandam. Illisq; de rebus leniter reprehensus, tantum abfuit vt modesta responsione obiecta elueret, vt Reginam &

Legatus Hispanicus ex Anglia dimissus.

M. D. LXXXIV.

Waadus in Hispaniam missus & non admissus.

Consiliarios recriminationibus de pecunia Genuensium detenta, suppetijs Belgij Ordinibus, Andino, & Antonio Lusitano latis, & Draci deprædationibus oneraverit. Veruntamen ne Hispanus non scelera Mendozæ vindicari, sed Legati iura violari existimaret, Guil. Waadus Regio Consilio ab Epistolis missus est in Hispaniam, qui liquidò edoceret, quàm malè legationis munus ille obierit. Simulq; significaret, ne Regina hunc relegando, antiquæ inter regna amicitiæ renuntiare videretur, omnia humanitatis officia esse præstanda, si quem alium amicitiæ conservandæ studiosum legaret, modò eadem suo in Hispania Legato itidem exhibeantur. Cùm autem Hispanus Waadum alloquio non dignaretur, sed ad Consiliarios reijceret. Ille indignè ferens intrepidus declaravit more receptissimum esse, etiam bello flagrante, vt Legati vel ab hostibus coràm admitterentur. Carolumque v. Augustum Hispani patrem coràm admisisse fœcialem qui bellum à Gallo denuntiavit; & Legationis suæ mandata Consiliarijs communicare planè abnuit. Cumque nulla versutia Idiacius Hispani Secretarius quænam essent expiscari posset, à Mendoza in Gallia latitante rem totam tandem accepit. Tunc ille publica persona deposita, familiariter Waado significat se indolere, quosdam esse qui vafrè amicitiam inter Principes dissociare, & inimicitias fouere satagunt, iniuriam ipsi Regi Catholico, non eius Legatis, Dispesio iam anteà, & nunc Mendozæ esse illatam; nec esse cur Mendozam ampliùs apud Regem accuset, qui culpam, si quam admiserit, ignominiosa ex Anglia relegatione iam satis luit; aut conqueratur se non admitti. Regem verò Catholicum nihil nisi par pari retulisse, cùm Mendoza inauditus à Regina fuerit dimissus; vtq; illa Mendozam ad Consiliarios reiecerat, Regem itidem eum ad Cardinalem Granuellanum reijcere. Cùm Waadus responderet plurimum interesse inter ipsum qui Regem Catholicum nunquam offenderat, & Mendozam qui in Reginam gravissimè peccaverat, longo tempore accedere insolēter dedignatus, & Legato indigna

M. D. LXXXIV.

indigna patraverat; admitti tamen non poterat, inauditusque domum redijt. Crimina pleraque quæ in Mendozam obiecturus erat, è Throcmortoni confessione deprompta fuerunt.

Etenim cùm ille apprehendendus, arculam arcanorum ad Mendozam submiserat. Reliquis arculis excussis, inventi erant duo Catalogi, in quorum altero nomina portuum Angliæ qui ad copias exponendas opportuni, altero nomina nobilium qui passim per Angliam, Romanam amplexabantur religionem, erant descripta. Hos ille vt prolatos vidit, suppositititios esse nec sibi priùs visos, & in eius perniciem ingestos clamitavit, etiam cùm facta in eculeo quæstio. Iterum autem eculeo admotus, non abnuit ad interrogata quæ sciret respondere. Interrogatus de catalogis illis, & quo consilio conscripti, huiusmodi historicam contexuit narrationem. *Se ante paucos annos ad Spadanas aquas profectum cum Ieneio, & Fr. Englefeldio consilia instituisse quomodo Anglia per exteros oppugnaretur, & Imperij forma immutaretur; eo consilio portuum, & nobilium nomina descripsisse. Morganum per literas ex Gallia sibi significasse deliberatum iam esse Catholicis Principibus, vt Anglia invaderetur, Scotorumque Regina in libertatem vindicaretur auspicijs Guisij, cui nihil deerat nisi pecunia, & auxiliaris in Anglia manus. Ad hæc procuranda Carolum Pagettum sub ementito Mopi nomine in Sussexiam, vbi Guisius terram conscendere statuit, submissum esse. Se rem Mendozæ communicasse, portuumq́, & nobilium nomina indicasse, qui à coniuratis hæc plenè iam intellexerat; nec diffitetur se suam operam promisisse, simulq́ monuisse Mendozam quibus cum nobilibus de hac re ille publica persona tractaret, quod ipse priuatus sine periculo non poterat: rationemq́ cum illo inijsse quomodo primarij aliquot viri Catholici simul ac externæ copiæ appellerent, milites Reginæ nomine conscriberent, qui exteris se coniungerent.* Hæc sponte fassus est.

Throcmortoni *confessio*

Ab ea recedit.

Pro tribunali tamen in Prętorio Londinensi de his accusatus, singula præcisè negavit, asseruitque vana esse ipsius commenta, ne eculeo denuò subijceretur, Reginamq;

M. D. LXXXIV.

Effugium quærit.

namq; crudelitatis, quæsitores falsitatis palam accusavit, effugium sibi comminiscens ex temporis intervallo, quod inter crimen admissum & iudicium intercessit. Quandoquidem anno Elizabethæ XIII. quędam crimina læsæ Maiestatis criminibus accensebantur, de quibus nemo in iudicium vocaretur, nisi delinquens intra sex menses à crimine admisso postularetur, & crimen testimonio atq; iureiurando duorum, aut spontanea confessione sine violentia probaretur. Hoc autem tempus iampridem elapsum, ideoq; in iudicium se non vocandum. Iudices autem docuerunt crimina illi obiecta non id genus esse, sed illum antiqua lege læsæ Maiestatis regnante Edwardo III. lata teneri, quæ nullam temporis aut probationis circumscriptionem admittit; & ex ea funesta in eum pronuntiata erat sententia. Persuasus posteà ad Reginæ misericordiam confugit, scriptoque pleniùs omnia quodammodo quæ priùs, denuò confessus est, quæ sibi parùm constans ad patibulum iterum inficiari frustrà cœpit.

Damnatus pleniùs confitetur. Moriturus inficiatur.

Nouus cum Scota tractatus.

Guilielmus Waadus ex Hispania reversus, ad Scotorum Reginam sub hoc tempus mittitur, de tractatu inter eam & Gualterum Mildmaium habendo, qui ante biennium propositus, & interruptus, vt iam dictum. Cui illa quàm sincerè de isto tractatu egerit multis protestatur asseverationibus, simulque se, & omnem suam operam Reginæ devovet, & ex ipsa totam dependere spondet, si modò tanto amore & honore dignaretur: Ad hæc sanctè promittit, modò ille tractatus procedat, se intercessuram, imò effecturam vt filius Angusium, & cæteros nobiles Scotos in gratiam reciperet, tùm vt Rossensis & Glascuensis Episcopi, sui in Gallia administri, nihil contrà Reginam, aut Regnum Angliæ machinarentur, nec quicquam ipsis iam inde futurum cum Anglis rebellibus, & patria profugis.

Hæc Elizabetha lætanter audivit, cumq; eodem ferè momento Angusius, Marrius, I. Hamiltonius, & Glamius in Angliam fugissent, illa oblata vsa opportunitate, Bealum

lum ad Scotorum Reginam misit, qui vnà cum Salopiæ Comite significaret, si in eadem persisteret sententia quam Waado impertierat, Mildmaium mox adventurum, & de eius libertate tractaturum: deinde cum illa ageret, vt interim apud filium Regem intercederet de Scotis profugis restituendis, eosq; nihil contra Regem cogitasse doceret, sed contra violentos quosdam Consiliarios qui eum pravis consilijs corrumpunt, denique vt Guisij conatus quantum posset, ex illa investigaret. Illa prudens fœmina respondet. *Se percupere vt tractatus ille procederet, idq; ab Elizabetha, tanquam à sorore natu maiore cui omnem defert honorem efflagitare. Nihil Waado nisi conditionibus circumscriptum proposuisse; nec illum aliter dicturum quem virum ingenuè probum credit. Ad Scotos verò restituendos, operam suam perquàm necessariā fore, nec defuturam si quid boni sibi & filio inde prouenturum certò sciret; atq; illi semet supplices Regi submitterent, & obsequerentur; sin minùs Regina non illis, sed filio opem ferret vt in ordinem redigerentur.* Prætereà non dissimulat, *Cùm valetudinaria esset, se semet, filiumq; in Guisij charissimi cognati fidem commisisse, de eius conatibus nihil omninò intelligere, nec si intelligeret, velle aperire, nisi de libertate certa securitas præstaretur, quandoquidem parùm prudentis esset amicos certos spe incerta deserere.* Rogauit *vt non inhumaniùs in ipsam Principem liberam ageretur, quàm Maria quondam in Elizabetham tum subditam & incarceratam, & Gallus in Navarrum etiam subditum armatum nuper egerint.* Petijt etiam *vt tractatus ad finem perduceretur, priusquam aliquis in Scotia ea de re legaretur. Cùm autem Rex Christianissimus agnouisset ordinarium eius Legatum, & Setonum à filio in Galliam transmissum, tanquam Legatos à Principibus eiusdem authoritatis, & associatis, eum Reginæ detulit honorem, vt illa hanc ipsius & filij* Associationem *in Scotia publicaret, & ne eidem præiudicaret,* obsecravit. Hæc audita, sed illicò obiectis terroribus elusa eorum opera qui odia inter infensas mulieres alere norunt, maximè ex indicio chartarum, quas Chreictonus Scotus è societate Iesu in Scotiam navigans, à piratis Belgis interceptus laceravit. Laceræ autem schedulæ

Propositiones ad eam facta

Responsa.

Associationē in regno cum filio petit.

Terrores tractatum rumpunt.

M. D. LXXXIV.

læ è nave proiectæ, reflante vento in navem fortè fortuna reiectæ non fine miraculo, (vt ipſe Chreictonus dixit) & à Waado multo labore & ſingulari artificio conglutinatæ, nova Papæ, Hiſpani, & Guiſiorum conſilia de Anglia oppugnanda detexerunt.

Aſſociatio in Anglia inita.

Hinc, & ingruentibus vndiq; periculorum rumoribus, vt pravis ſeditioſorum conſilijs inſidijſq́; occurreretur, & Reginæ ſaluti à quo & Regnum & religio dependit, conſuleretur: plurimi, Leiceſtrio authore, ex omni hominum ordine per Angliam ex communi charitate, dum non illam, ſed de illa timuerunt, ſe *Aſſociatione* quadam mutuis votis, ſubſcriptionibus, & ſigillis obſtrinxerunt ad eos omnibus viribus ad mortem vſq́; perſequendos qui in Reginam aliquid attentauerint.

Hinc Propoſitiones à Scota factæ.

Scotorum Regina quæ facilè intellexit perniciem ſibi hac *Aſſociatione* præſtrui, diuturnæ miſeriæ pertæſa, & graviora formidans, hæc per Nauum Secretarium Reginæ & Conſiliarijs proponit. *Si libertas concederetur, & de ſincero Elizabethæ animo & amore certò conſtaret, ſe velle arctiſſimam cum Regina amicitiam contrahere, eam præ cæteris orbis Chriſtiani Principibus officioſiſſimè colere & obſeruare, offenſas omnes obliterare, veram & iuſtiſſimam Angliæ Reginam agnoſcere, nullum ius ad Angliæ coronam, ea ſuperſtite, ſibi aſſumere, nihil contra eam directè vel obliquè moliri, titulo & Inſignibus Angliæ quæ iuſſu Franciſci mariti arrogauerat, planè renuntiare, necnon Bullæ Pontificiæ de illius abdicatione: imo &* Aſſociationem *illam, ad Reginæ ſecuritatem, & fœdus defenſiuum (ſaluo antiquo illo inter Galliam & Scotiam fœdere) inire. Ita tamen vt nihil fiat Regina viuente, aut mortua, quod fraudi ſit ſibi, filio, & hæredibus in ſucceſſione, priuſquàm in conventu Ordinum Angliæ audiantur. Ad hæc confirmanda, ſe in Anglia ad tempus tanquam obſidem permanſuram, ſin Anglia exire licuerit, obſides daturam. Porrò in Scotia nihil immutaturam, modò ſibi & familiæ ſuæ ſuus religionis cultus permittatur, iniurias etiam omnes ſibi in Scotia illatas obliuione deleturam, (ea tamen lege, vt quæ in eius infamiam ſancita, refigantur) Regi Conſiliarios pacis cum Anglia ſtudioſos commendaturam, eidem*

M. D. LXXXIV.

dem nobiles profugos, quantùm posset, reconciliaturam, si culpam demisse agnouerint, & Regina fidem interposuerit, Regi contra illos opem ferre, si quando ab obsequio resilierint. De filij coniugio clam Regina nihil acturam, vtq; filio inconsulto nihil erat factura, ita postulat, vt filius in hoc tractatu coniungatur, quo solidiùs confirmetur. Regem Galliæ velle intercedere non dubitat, & fidem vna cùm Lotharingicæ familiæ Principibus de pactis præstandis obligare. Vt his maturè respondeatur obsecrat, ne qua interim interveniant incommoda. Postremò obtestatur vt laxiori habeatur custodia, quo Reginæ erga eam amor paulò clariùs elucescat.

Ex his, vt multi & officij & honoris, Elizabetha voluptatem magnam capere videbatur; nec aliena tunc putabatur à consilio illam liberandi, quamvis non defuerint in Anglia qui novis terroribus propositis deterruerint. Verùm rem propemodum explicatam maximè perturbarunt & impedierunt Scoti adversæ factionis, qui clamitarunt, actum esse de Elizabethæ salute, si illa liberaretur, actum de vtroq; Regno si illa in consortium regni cum filio admitteretur, actum de vera religione in Britannia, si Romanæ religionis cultus vel intra Aulæ parietes ipsi permitteretur.

Anglo-Scoti aduersantur.

Nec hoc contenti, Ministri nonnulli in Scotia, è Pulpitis, & per circulos Reginam indignissimis calumnijs insectati, ipsi Regi & Cōsiliarijs asperrimè obtrectarunt, & coràm comparere iussi, fastidioso quodam contemptu abnuerunt, quasi Pulpita à Regum authoritate essent exempta, & Ecclesiastici non Principis imperio, sed Presbyterio subessent; planè contra leges hoc anno in Ordinum conventu latas, quibus Regia authoritas in omnes subditos tàm Ecclesiasticos quàm Laicos in perpetuum confirmata. Regem scilicet, & Consiliarios idoneos esse Iudices in omnibus causis; qui autem iudicium declinarent læsæ Maiestatis teneri. Presbyteriorum consessus (vt etiam Laicorum conventus) tàm generales quàm speciales prohibiti, qui infinitam authoritatem & pro arbitrio, Rege inconsulto, conveniendi, & leges ipsi Regi & reg-

Ministrorū Scoticorum insolentia.

Contra Leges.

Leges Ecclesiasticæ in Scotia.

M. D. LXXXIV.

Buchanani *scripta improbata.*

no præscribendi, sibi arrogaverant, Popularis etiam Ministrorum æqualitas sublata, Episcopis sua dignitas & iurisdictio restituta, quorum vocationem vt Antichristianam Presbyteria condemnaverant. Et probrosa in Regem, eius Matrem, & Consiliarios scripta, nominatim verò Georgij Buchanani Historia, & *De iure regni apud Scotos Dialogus, interdicta, vt quæ multa culpanda & delenda contineant.*

Hæc quidam è Ministris tam impatienter tulerunt, vt solum sponte verterint, & in Anglia omnia querimonijs complerint, quasi vera Christi religio è Scotia iam esset profligata. Sed Elizabetha hos vt novatores surda aure neglexit, nec in Anglia concionari permisit; eorum tamen opera subinde vsa, ne religio in Scotia quid detrimenti caperet. Quinimò cùm Arranius qui summo loco & gratia apud Regem, operam suam cum omni abservantia ad amicitiam cum Anglis conservandam officiosissimè detulisset; illa opportunè vti cogitavit, vt nec Scoti profugi in Comitijs quæ instabant, proscriberentur, neq; Rex ab Anglorum amicitia averteretur. Vnde colloquium inter Arranium & Hunsdonium Berwici Præfectum in collimitio regnorum indicitur. At priusquam haberetur, profugi, & quotquot expeditioni Sterlinensi interfuerant, Comitijs festinatis, proscribuntur; eosque in colloquio quod statim subsequutum est, Arranius gravissimis criminibus oneravit, & inter alia perniciem Regi nuperrimè struxisse. Cæterùm sanctissimè in se recepit nihil omissurum quo Reginæ satisfaciat; nec quicquam facturum quod sit præiudicio dum ille fuerit in fide & gratia apud Regem. Nihilominùs intra mensem Scoti limitanei occultis Hispani artibus qui Elizabetham à bello Belgico avertere sategit, in *Rhedesdaliam* immissi hostilem in modum sæuiunt; iniuriamq; acceptam limitanei Angli haud multò pòst per *Liddesdaliam* cædibus & incendijs atrociter vlciscuntur.

Colloquium simulatum.

Incursiones inter Scotos & Anglos.

Patricij Graij *Legatio.*

Iam venit Legatus è Scotia Patricius Graius hæres familiæ, iuvenis comptus, & qui par maximis negotijs, si

non

M. D. LXXXIV.

non ſuprà, ſibi videbatur. Capita legationis erant, de incurſionibus vtrinq; cohibendis, bonis piraticè ablatis reſtituendis, & de profugis Scotis vel ex fœdere remittendis, vel longiùs à Scotiæ collimitio ſubmovendis, quandoquidem nova in Regem conſilia cum alijs in Scotia indies commiſcerent. Ad hæc faciliùs conſequenda, & Reginæ animum Regi pleniùs conciliandum, ſpem fecit occultas in Reginam molitiones manifeſtandi. Quæ voluit, ad primum & ſecundum caput retulit reſponſa. De Scotis remittendis; reſpondit Regina, *ſibi eſſe perſuaſiſſimum, nobiles illos nihil mali vel cogitando concepiſſe. Quæ in Scotia nuper acciderunt, non ex aliqua in Regem maleuolentia, ſed ex mutuis inter nobiles diſsidijs tenella Regum ætate ſemper emergentibus profluxiſſe, quæ Regis intereſt quamprimùm conſopire, & ſubditos vno obſequij vinculo, factionibus ſuppreſſis, ſibi deuincire.* Vt tamen iuſtæ Regis petitioni aliqua ex parte ſatisfaceret, & occultas illas, quas dixit, molitiones intelligeret, iuſſit vt Scoti profugi ſe longiùs à collimitio ſubmouerent. Quæcunq; ille manifeſtaverit, Regina præ ſe tulit ſingula priùs reſciſſe; & plures Graium inſimularunt, quaſi pretio delinitus nonnihil in Regis, matriſque fraudem effutijſſet; & impedijſſet quo minùs conditiones illæ æquiſſimæ à Regis matre per Navum propoſitæ admitterentur.

Ille mala fide agit.

Vnde illa, patientiâ ſæpiùs iam læſâ, in dolorem & indignationem exardere cœpit, & præ libertatis ſtudio tam inſidioſis adverſariorum, quàm pernicioſis amicorum conſilijs animum aureſq; aperuit. Eoq; magis, quòd, vt *Aſſociationem* in ſuum caput initam fuiſſe ſibi perſuaſerat, ita iam inaudierat ſe quorundam artibus è cuſtodia Salopienſis Comitis (qui homo rectus eorum cœptis minimè fauit) abducendam, noviſq; cuſtodibus committendam. Quod vt ſpecioſiùs fieret, & Salopienſis fides quæ ſpectatiſſima erat, minimè ſuſpecta videretur; (nec enim viſum eſt tanti viri exiſtimationem palam lædere, quam tamen occultis calumnijs ex importunæ vxoris criminationibus minuerant) ſuſpiciones quaſi conſilium eam li-

Scotæ patientia læſa.

Suſpiciones in illam arreptæ

M. D. LXXXIV.

berandi iam initum esset arreptæ sunt, ex quibusdam Emblematibus ad eam transmissis. Hæc erant: Argus multoculus, omnibus oculis consopitus Mercurio tibias modulatè inflante, cum hac sententiola ELOQVIVM TOT LVMINA CLAVSIT: Mercurius Argo Iö custodienti caput obtruncans. Surculus trunco insitus ligaminibusq; constrictus, tamen efflorescens, & circumscriptus PER VINCVLA CRESCO. Palma oppressa sed resurgens cum PONDERIBVS VIRTVS INNATA RESISTIT. Anagramma etiam VERITAS ARMATA ex eius nomine MARIA STEVARTA, literis transpositis, in peiorem partem acceptum. Præterea prolatæ sunt literæ quasi interceptæ, quibus amici captiuæ Reginæ conquerebantur omnem spem illam liberandi penitùs præcisam esse, si modò illa in Puritanorum custodiam traderetur. Hoc quæsito colore, illa à Salopiensi qui hoc sæpiùs efflagitarat, abducta, Amicio Powletto, Drugoniq; Drurio custodienda cõmittitur: & composito, (vt aliqui opinabantur) vt in desperationem adacta, abruptis consilijs, & insidijs esset opportunior. Salopiensis etenim totis quindecim annis tam cauta prouidentia custodierat, vt nullus locus fuerit insidijs ab illa, vel in illam. Iam autem & illa importuniùs egit cum Pontifice Rom. & Hispano per Fr. Inglefeldũ, vt *inceptum* primo quoq; tempore maturarent, quicquid de ipsa fieret, & Leicestrius (qui credebatur de præuertenda legitima successione cogitare) sicarios submisit (vt perhibent nõnulli) qui illam è medio tollerent. Drurius autem recti honestiq; cultor scelus ex animo perosus, omni accessu prohibuit. Subrepserunt tamen emissarij, & submissæ sunt tam fictæ quàm veræ literæ, quibus muliebris impotentia in perniciem impelleretur, vt posteà dicemus.

Illa nouis custodibus committitur.

Libertatem acriùs quærit

Insidijs petitur.

Vt Elizabetham totam ab ea auerterent, in aures susurratur Alanum pro Catholicis Angliæ Ecclesiasticis, Inglefeldum pro Laicis, & Episcopum Rossensem pro Scotorum Regina communibus suffragijs cum Pontificis Rom. & Hispani consensu, decreuisse Elizabetham regno

Consultatio inter Catholicos.

M. D. LXXXIV.

regno ſpoliandam, Scotorum Regem regno Angliæ exhæredandũ vt hæreticæ pravitatis manifeſtos, Scotorum Reginam Catholico nobili Anglo enubendam : hunc ab Anglis Catholicis in Angliæ Regem eligendum, electionem à Pontifice Ro. confirmandam; huius ex Scotorum Regina liberos legitimos in regno ſucceſſores declarandos; & hæc ſingula ex fide Harti Sacerdotis. Quis verò fuerit hic Anglus ſagaciſſimè indagavit Walſinghamus, ſed non invenit. Suſpicio verò incidit in Henricum Howardum Ducis Norfolciæ fratrem, qui imprimis nobilis, cælebs, ſummè Pontificius, & gratia apud Pontificios florentiſſimus.

Weſtmorlandiæ Comes obit.

Huius anni curriculo vitam in miſero exilio obſcurè clauſit Carolus Nevillus, perfidus ille in Principem & patriam rebellis, poſtremus ex hac familia Weſtmorlandiæ Comes. E qua nobilitatis fœcunda, præter ſex Weſtmorlandiæ Comites, effloruerunt duo eiuſdem cognominis Comites Sarisburiæ & Warwici, Comes Cantij, Marchio Montiſacuti, Dux Bedfordiæ Baro *Ferrers* de *Ouſley*, Barones Latimeri, Barones Abergevennæ, vna Regina, quinque Duciſſæ; vt Comitiſſas & Baroniſſas, Archiepiſcopum Eboracenſem, & numeroſam nobilium propaginem omittam.

Plowdeni *mors.*

In Anglia nemo è vivis exceſſit memoria dignior, quàm Edmundus Plowdenus, qui vt in iuris Anglici ſcientia, de qua ſcriptis benè meruit, facilè primus: ita vitæ integritate inter homines ſuæ profeſſionis nulli ſecundus.

Andinus *moritur.*

Cæterùm in Gallia extinctus eſt Franciſcus Dux Andinus morbo ex animi angore contracto. Et in Hollandia Guil. Princeps Auraſionenſis tribus è ſclopeto glandibus à Balthaſare Gerardo Burgundo inſidiosè transfixus.

Auraſionenſis *occiditur.*

Ex graui horum fato magnum dolorem percepit Elizabetha, miſitq; in Galliam B. qui Regi ſignificaret quàm acerbè Ducis Andini mortem tulerit, quem fidiſſimum & chariſſimum experta fuerat amicum; ſimulq; mone-

ret

M. D. LXXXV.
Hispani potentia formidata.

ret quàm afflicta sit Belgarum conditio, Aurasionense sublato, & quàm formidabilis Hispani potentia nimio plus invalescens, cùm in Italia Principes singuli eius nutum observent, Pontifex Romanus sit addictissimus, Cardinales quasi clientes, præstantissimi quique & belli & pacis studijs, eius stipendiarij; in Germania, familia Austriaca longè latèque diffusa, aliæque eidem connubijs coniunctæ quasi famulentur; opes etiam & vires ex recenti Lusitaniæ & Orientalis Indiæ accessione terra marique adeò augeantur, vt patre Carolo Quinto sit longè potentior & formidolosior, nihilque absit si Belgium in potestatem redegerit, quin cæteri orbis Christiani Principes eius magnitudini necessariò cedant, nisi tempestiuè occurratur.

M. D. LXXXV.

Gallus in ordinem Garterij adscitus

LIZABETHA, vt firmiori amicitiæ vinculo sibi Gallum astringeret, quem superiori anno in Georgianę periscellidis ordinem cooptaverat, Henricum Comitem Derbiæ cum insignibus in Galliam misit, qui eum ritè inuestiret. Ille cum summo honore accepit, ad preces vespertinas inuestitus, (cùm Angli Missæ interesse recusarint) sanctèque promisit leges eiusdem Ordinis obseruare, quæ legibus *Ordinis S. Spiritus* & *S. Michaelis*, in quas priùs verbis conceptis iurarat, non aduersantur.

Parrius pro Iesuitis intercedit.

Hoc tempore habebantur Comitia Parlamentaria, & Guilielmus Parrius natione Wallus, loco obscuro, tenuique ortus fortuna, titulo Iuris Doctor, licèt semidoctus, homo elatè tumidus, comptus, & calamistratus, cùm in inferiori consessu lex contra Iesuitas rogaretur, solus intercessit; declamando legem illum esse *sæuam, sanguinariam, desperatione plenam, & Anglorum genti perniciosam.* Rogatus vt rationes redderet, obfirmatè recusavit nisi coram Regijs Consiliarijs: vnde in custodiam datus, sed rationibus auditis, & submissione facta, in consessum iterum

terum admiſſus. Mox idem delatus eſt ab Edmundo Nevillo (qui hæreditatem Nevillorum Comitum Weſtmorlandiæ, titulumq; Baronis *Latimeri*, vt proximus hæres maſculus vendicavit) arcana conſilia de Regina è medio tollenda agitaſſe. M. D. LXXXIV. *Proditionis accuſatur.*

Parrius iſte, vt rem altiùs repetam, ante biennium ex Italia reverſus,ad gratiam apud Reginam aucupandam, fidemque præſtruendam clàm indicaverat quæ Morganus, & alij profugi de ipſa nefariè tollenda tractarant, præ ſe ferens non alio conſilio cum illis egiſſe, quàm vt occultos eorum conatus rimaretur,& Reginæ ſaluti conſuleret. Hinc illa Nevillo delatori haud facilè credidit, iuſſit tamen vt Walſinghamus Parrium interrogaret, an tentandi gratia cum *aliquo infenſo & ſuſpecto* illa de re egerit. Ille planè negavit, nec vir alioquin perſpicax,effugium vidit quod Reginæ lenitas aperuit. *Effugium non videt.* Si enim vel innuiſſet ſe tentandi gratia cum Nevillo egiſſe, quem *ſuſpectum & infenſum* fuiſſe virum iam anteà Reginæ denuntiarat, periculum proculdubiò declinaſſet. Sed ſcelus ſemel conceptum etiam perſpicaciſſimis animi aciem perſtringit. Cùm autem Nevillus nullo teſte niteretur, Parrius cum eo componitur, qui pòſt aculeata vltrò citròq; verba, paulò ſuccubuit, & in Arcem Londinenſem coniectus, ſponte hæc confeſſus eſt quæ paucis complectar.

Anno (inquit) M D L X X. *inter Reginæ famulos iureiurando præſtito admiſſus, Maieſtati eius deuotus permanſi ad annum* M D L X X X. *quo tempore in vitæ diſcrimen, cum ſumma ignominia incidi.* *Eius confeſſio* (Irruerat enim in cubiculum Hugonis Hari cuius in ære erat, illumq; vulneraverat, vnde ex lege damnatus, ſed vitæ gratiam Regina fecerat.) *Iam inde animo diſcruciatus vixi, licentiâ impetratâ, in Galliam me recepi; nec animo quidem reuertendi, quia Catholicæ religioni me addixeram. Lutetiæ Pariſiorum Romanæ Eccleſiæ reconciliatus, Venetijs cum Benedicto Palmio Ieſuita de afflictis in Anglia Catholicis ſermones contuli, & ſubinnui me rationem illis ſubueniendi excogitaſſe, ſi Papa, vel aliqui eruditi Theologi licitam* *De Regina perimenda conſuluit Ieſuitam.*

eſſe

M. D. LXXXV.

Et Papæ Nuntium.

Et Morganum.

Et Sacerdotes.

Atq; ipsum Papam.

Rem Reginæ aperit.

Animo fluctuat.

esse edocerent. Ille hoc vt pium laudauit, Campegio Pontificis apud Venetos Nuntio me commendauit. Campegius Pontifici. Per literas, vt Romam fide publica venirem, petij. Literæ fidei publicæ ad me à Cardinale Comensi missæ sed minùs amplæ, & posteà aliæ ampliores: Verùm iam tum ego Lutetiam redieram. Ibi in Morganum incidi, qui mihi significauit expectari à nonnullis vt egregiam aliquam operam Deo & Ecclesiæ Catholicæ nauarem. Respondi, me paratißimum esse vel maximum Angliæ subditum trucidare. At, inquit ille, Cur non ipsam Reginam? Et hoc inquam, facilè fiat, modò licere constaret. Wattus enim Sacerdos (quocum de hoc personas reticens egi) minimè licere asseruit. (Et Chreictonus etiam Scotus Iesuita, docendo mala non perpetranda vt inde bonum proveniret, Deum magis *Aduerbijs*, quàm *Nominibus* delectari, magisq; quod benè & legitimè factum, quàm bonum ei placere; nec vnius exitio multas animas redimendas sine expresso Dei mandato.) *Nihilominùs, mihi qui fidem meam literis & promißis in Italia obstrinxeram; ab incepto desistere piaculum visum, si modò Pontifex literis approbaret, & plenariam indulgentiam mihi concederet, quam per Ragazonium Pontificis in Gallia Nuntium literis ad Pontificem efflagitaui, ille inceptum laudauit literasq; Romam misit. In Angliam reuersus accessum ad Reginam mihi paraui, cui, remotis arbitris, coniurationem totam explicaui, arte tamen quàm potui maxima, obuelatam. Audiuit illa imperterrita, ego territus discessi; nec obliuisci possum quod tum dixit,* Catholicos nullos de religione vel Pontificis Primatu in quæstionem vocandos dummodò se bonos ciues præstent. *Interea dum Præfecturam S. Catharinæ aßiduus in Aula ambirem, literas à Cardinali Comensi accepi, in quibus inceptum laudatum, & ego Pontificis nomine absolutus. Has Reginæ impertij. Quid apud illam effecerunt nescio, mihi sanè animum addiderunt, & scrupulum omnem exemerunt. Nec tamen in animo erat vim vllam afferre, si qua ratione persuaderetur mitiùs cum Catholicis agere: Ego autem ne cædem perpetrarem, pugionem deposui, quotiescunq; ad illam accesserim. Cùm in ipsam & virtutes verè regias intuerer, ancipiti cura distrahebar; vota enim erant in cœlis, literæ & promissa*

M. D. LXXXV.

promissa apud homines. Hæc tacitus apud me animo irriquieto voluebam. De me nunquam bene merita est, vitam sanè indulsit; at in illa causa vita spoliasse tyrannicum fuisset. Hinc forte mea minimè contentus, ab Aula discessi. Incidi in librum D. Alani contra Iustitiam Britannicam, qui docuit Principes propter hæresim excommunicatos, regno vitaq; priuandos, meq; ad inceptum persequendum vehementer excitauit. Hunc Neuillo, quem mensæ meæ adhibui, prælegi, sex integros menses priusquàm me detulerit. Posteà accessit, & audeamus, inquit ille, aliquid, cùm nihil à Regina consequamur; & quædam de Scotorum Regina liberanda in medium proposuit. Ego verò interposui, Atqui maius quiddam in animo ego voluo, & Ecclesiæ Catholicæ salutarius. Postridiè accessit, & tactis Biblijs iurauit se velle reticere, & constanter persequi quicquid Catholicæ religioni vsui foret, ego itidem iuraui. Constituimus sanè cum denis equitibus Reginam per campos obequitantem aggredi, & perimere. Quæ Neuillus ad hoc vsq; tempus reticuit. Nuntio autem accepto Westmorlandiæ Comitem, cuius hæreditatem spe deuorauerat, obijsse, protinùs iureiurando violato, in medium contra me protulit. Hæc confessus est coram Barone Hunsdonio, Christophoro Hattono, & Fr. Walsinghamo à sacris Cõsilijs, & etiam suis ad Reginam, Burghleium summum Thesaurarium, & Leicestrium literis culpam agnoscendo deprecatus est.

Alani *liber animum addit.*
Nevillus *operam offert.*
Et rem prodit

Paucis diebus interiectis, in Prætorio Westmonasteriensi iudicio sistitur, capitibus accusationis perlectis, se reum agnovit. Cùm ex hac confessione in acta relata, iudicium contra reum fatentem postularetur. Hattonus operæ-pretium existimavit, quò circumfusæ multitudini satisfieret, vt crimen signatè ex ipsius confessione explicaretur, quam ipse Parrius spontaneam agnovit, vtq; ipse prælegeret, Iudices rogavit. Prælegit autem Actuarius in iudicijs Coronæ, necnon literas Cardinalis Comensis, & ipsius Parrij ad Reginam, Burghleium, & Leicestrium, quas ipsissimas esse fatetur. Negavit tamen vnquam sibi deliberatum fuisse Reginam tollere. Iussus vt iam diceret si quid haberet cur iudicium in eum non feratur, perturbatè

Parrius in iudicium vocatur.

M. D. LXXXV.

turbatè quaſi ſuſcepti ſceleris conſcientia exagitatus reſpondit, *Mihi moriendum video, quia mihi ipſi parùm conſtiterim.* Rogatus vt explicatiùs diceret quid vellet: *Sanguis*, inquit, *meus ſit inter vos.* Sententia mortis pronuntiata, Reginam furenter ad Dei Tribunal citavit. Quinto pòſt die crati impoſitus per mediam vrbem Weſtmonaſteriū trahitur. Ad patibulum cùm iactantiùs oſtentaſſet quàm fidus fuerit Reginæ cuſtos, dixit ſe nunquam animum induxiſſe vt Reginam vita privaret. Ita glorioſulus, ne verbo Deo ſe commendans, proditorum ſupplicio ex lege affectus erat in area maioris Palatij Weſtmonaſterij, vbi tunc frequentes Regni Ordines ad Parlamentum convenerant.

Morte afficitur.

In hoc Parlamento quidam vel ex novandi vel reformandi ſtudio, ordinem Eccleſiaſticum, etſi Regina vetuerit, vehementer exagitarunt leges rogando ad Epiſcopalem iuriſdictionem in *Facultatibus* concedendis, in ſacris Ordinibus conferendis, in Cenſuris Eccleſiaſticis, in *iureiurando ex officio* coercendam: & novum iuramentum Epiſcopis quod in Cancellaria & *Banco Regio* ſuſciperent, proponendo, ſc. ne Ciuili Angliæ iuri contravenirent. *Reſidentiam* etiam Paſtorum exigendo, vt ſinguli Paſtores ſingulis Eccleſijs reſiderent, & declamando quaſi Anglicana Eccleſia eruditis Paſtoribus deſtituta iaceret, quæ iam proculdubiò plures numeravit eruditos quàm alia quævis ætas, vel alia reformata Eccleſia. Sed Regina quæ Eccleſiaſticis moderatis inprimis fauit, novatores vt in deterius ſemper mutantes improbavit; & hæc vt ad ſuam *Prærogatiuam*, & ſummam in Eccleſiaſticis authoritatem ſibi delatam ſubruendam excogitata, prorſus reiecit. Verùm omnibus omnium ſuffragijs *Aſſociatio* illa quam dixi confirmatur. Et ſancitur *vt viginti quatuor, aut plures è ſanctiori Conſilio & Proceribus regni Regio Diplomate ſelecti in eos inquirerent, qui regnum inuadent, rebellionem concitabunt, aut Regiam perſonam lædere aut perdere attentabunt pro quocunq;, vel per quemcunq;, qui ius ad Angliæ Coronam vendicet. Ille autem pro quo, vel per quem atten-*

In Parlamento contra Epiſcopos rogatur.

Et non Reſidentes.

Aſſociatio ſancitur.

M. D. LXXXV.

attentabunt, Coronæ Angliæ omninò erit incapax, omni omninò iure priuabitur, & ad mortem vsq; ab omnibus subditis exagitabitur; si eiusmodi inuasionis, rebellionis, aut læsionis conscius ab illis XXIIII. *viris iudicabitur, & publicè declarabitur.*

Leges contra Iesuitas & Sacerdotes.

Leges etiam feruntur in Reginæ præsidium contra Iesuitas & Sacerdotes Pontificios, qui nefaria quidem ex Bulla Pij Quinti architectabantur, scilicèt, *Vt intra* XL. *dies regno abscederent. Qui in regnum deinceps aduenerint, & manserint, læsæ Maiestatis teneantur. Qui eos sciens prudensq; receperit, aluerit, & fouerit,* Feloniæ *teneatur* (ita omnia crimina capitalia infra læsam Maiestatem vocat.) *Qui in Seminarijs aluntur, si intra sex menses post denuntiationem factam non redierint, & coram Episcopo, vel duobus Iustitiarijs se Reginæ non submiserint, læsæ Maiestatis rei habeantur. Qui autem se submiserint, si intra decennium Aulam Regiam accesserint, vel propiùs quàm* X. *mille passus, submißio sit irrita. Qui studiosis in Seminarijs pecuniam quocunq; modo submiserint, pœna* Præmunire, *i.* perpetuo exilio, & omnium bonorum amissione, *plectantur. Si quis ex regni* Paribus, *i. Ducibus, Marchionibus, Comitibus, Vicecomitibus, Baronibus Parlamentarijs in has Leges deliquerit,* Parium *iudicio subijciatur. Qui eiusmodi Iesuitas & cæteros in regno latère nouerint, & intra* XII. *dies non detexerint, pro Reginæ arbitrio mulctentur, & in carcerem conijciantur. Si quis suspectus fuerit è Iesuitarum vel Sacerdotum illorum numero esse, & examinationi se non submiserit, pro contemptu carcere concludatur donec submiserit. Qui liberos vel quoscunq; alios ad Seminaria & Collegia Pontificiæ profeßionis miserit,* C. *libris monetæ Anglicæ mulctetur. Qui autem mißi in hæreditate non succedant, nec bonis fruantur, quacunq; ratione illis obtingant; vt etiam qui intra annum à Seminarijs illis domum non reuertantur, nisi Ecclesiæ Anglicanæ se confirmauerint. Si portuum custodes permittant alios præter nautas & negotiatores mare traijcere sine licentia Reginæ, vel sex Consiliariorum, locis amoueantur, nauarchi qui euehent, nauigij & bonorum amißione, & carcere annum integrum luant.*

Felonia.

Præmunire.

Arundeliæ Comes fugam cogitat.

Harum Legum seueritate quæ tamen tempori necessaria videbatur, admodum perterriti erant Pontificij in

M. D. LXXXV.

Anglia, & inter eos Philippus Howardus Arundeliæ Comes Ducis Norfolciæ filius primogenitus, adeò vt ne in eas committeret, ſolum vertere cogitaverit. Hic ante triennium Reginę benignitate natalibus reſtitutus, & paulò pòſt eius gratia occultis præpotentium quorundam inſimulationibus deiectus, religioni Pontificiæ ſe clàm devoverat, vitam ſanè auſteram amplexus. Hinc ſemel atq; iterum in Regium conſiſtorium vocatus, obiecta diluit; iuſſus tamen vt intra ſuos parietes ſe contineret. Pòſt ſex plùs minùs menſes iuris ſui factus, Comitia Parlamentaria acceſſit; primò tamen die, dum concio haberetur, è cœtu ſe ſubduxit. Comitijs finitis, quaſi certus abeundi, literis ad Reginam ſcriptis, quas tamen poſt abitum tradi iuſſit, longam & luctuoſam inſtituit querelam *de potentium aduerſariorum inuidia, cui neceſſariò cederet, cùm de eius innocentia triumphos agerent, infœlicia maiorum fata memorat, proaui ſcilicet qui indicta cauſa condemnatus, aui qui de rebus leuibus ſecuri percuſſus, & patris, quem ab aduerſarÿs circumuentum, nunquam hoſtilem animum in Principem vel patriam induiſſe aſſerit. Se verò ne paternæ infœlicitatis hæres ſuccederet, vt Deo vacaret, animæq; ſaluti conſuleret, patriam, at non fidem in Principem deſeruiſſe.* Priuſquàm hæ literæ traditæ, ille in Suſſexiam profectus, iamque navigium in obſcuro ſinu conſcenſurus, ſuorum perfidia, & naucleri indicio comprehenſus erat, atque in Arcem Londinenſem conditus.

Ad Reginam ſcribit.

Capitur.

In eadem Arce tunc temporis attinebatur Henricus Percius Northumbriæ Comes, vir vivido ingenio & animo (frater Thomæ qui Eboraci capite plexus) ſuſpectus clandeſtini cónſilij cum Throcmortono, Barone Pagetto, & Guiſijs de Anglia invadenda, & Scotorum Regina liberanda, cui ſemper impenſè ſtuduerat. Ille menſe Iunio mortuus in lecto repertus, tribus iuxta papillam ſiniſtram glandibus traiectus, peſſulo foribus intùs obducto. * Quæſitores è vicinia ex more à *Coronatore* iurati, cadavere ſpectato, loco conſiderato, ſclopeto cum nitrato pulvere in cubiculo invento, famulo qui ſclopetum emerat,

Northumbriæ Comes mortuus repertus.

* Coroners Enqueſt.

rat,

M. D. LXXXV.

rat,& venditore examinatis,Comitem sibi mortem conscivisse pronuntiarunt. Tertio pòst die Proceres Regni frequentes in *Camera Stellata* convenerunt, vbi Thomas Bromleius Angliæ Cancellarius succinctè declaravit,Comitem proditoria in Principem & patriam consilia inijsse,quæ cùm iam dilucere comperisset,conscientia sceleris exterritum sibi vim intulisse. Vt verò multitudini in peius semper credulæ satisfieret, iussit vt Regius Procurator siue *Attornatus* & Regij in iure Consiliarij, causas cur Comes in custodia detentus fuerit, & mortis rationem dilucidè explicarent. Hinc Pophamus Procurator Primarius exordio à rebellione in Septentrionali parte ante annos XVI. ducto, ex Actis publicis edocet *illum de rebellione ista, & consilio liberandi Scotam in iudicium vocatum fuisse, culpam agnouisse, Reginæ misericordiæ se submisisse, mulctamq; illi quinq; millium Marcarum inflictam fuisse. Reginam tamen, qua fuit clementia, ne assem quidem exegisse; & post supplicium de fratre eodem de crimine sumptum, in Comitis Northumbriæ honore confirmasse. Illum nihilominùs noua consilia de Scota liberanda, Anglia expugnanda, religione & Regina extinguenda suscepisse, Mendozam Hispanum Throcmortono significasse Carolum Pagettum sub* Mopi *nomine latenter de his cum illo in Sussexia egisse, Baronem Pagettum Throcmortono ferè eadem innuisse, ex Chreictoni Scoti Iesuitæ chartis eadem etiam constare, Carolumq; Pagettum Guilielmo Shelleio cùm rediisset, è Gallia, hæc indicasse.* Deinde Egertonus Procurator secundus(*Sollicitator* vulgò dicitur)Comitem horum reum fuisse ex circumstantijs & anxia celandi cura acutè arguit, scilicet, *Quòd Comes, cùm nemo in Anglia illum horum insimulare potuisset præter Baronem Pagettum (quo Throcmortonus vsus erat familiariter) Pagetto pauculis diebus pòst Throcmortonum interceptum per Shelleium nauigium apparauit, quo ille in Galliam transmisit. Cùm Throcmortonus quædam confiteri cepisset, Comes Londino Petworthiam secessit, Shelleioq; accersito significauit, se in medium vitæ & fortunarum discrimen deuenisse, rogauit vt rem reticeret, & conscios discessus Baronis Pagetti, & aduentus Caroli Pagetti amandaret, quod mox factum*

Causæ incarcerationis expositæ.

M. D. LXXXV.

ctum; ipseq́ famulum quo apud Carolum Pagettum vsus erat, procul amandauit. Addit Sollicitator, Illum iam in custodia, cum Shelleio per corruptos custodes sæpius egisse, vt quæ & qualia confessus erat, intelligeret. Postquàm per mulierculam occultam inter ipsos internuntiam, Shelleius significasset se diutiùs reticere non posse, disparem esse eorum conditionem; se tormentis subijciendum, Comitem pro loci & ordinis ratione nequaquam; & *perscripsisset quæ confessus fuerat, Comes ingemuit, subindeq́ dixit, quòd Pantinus à cubiculo famulus fassus est, ex Shelleij confessione iam actum de se esse.*

Post hæc ratio mortis ex testimonio iuratorum, Præfecti Arcis, quorundam præsidiariorum, & Pantini enarratur, indeque conficitur ipsum ex metu ne familia funditùs subverteretur, & labes aspergeretur, in se sua manu sævijsse. Certè boni quamplurimi tùm quòd natura nobilitati faveant, tùm quòd præclaram fortitudinis laudem retulisset, tantum virum tam misera & miseranda morte perijsse indoluerunt. Quæ suspicaces profugi de Ballivo quodam ex Hattoni famulis, qui paulò ante Comiti custos adhibitus, mussitarunt, vt parum compertum omitto, nec ex vanis auditionib⁹ aliquid intexere visũ est.

Fœdus cum Germaniæ Principibus expetitum.

Vnde hæc malorum semina in Anglia sparsa fuerunt, non latuit Elizabetham, quæ Guisios exitiosam in Protestantium religionem, Gallorum Regem, & ipsam, coniurationem apertè iam fecisse viderat. Illa contrà, vt fœdus à Protestantibus ad Religionem tuendam iniretur, Tho. Bodleium ad Danorum Regem, Electorem Palatinum, Duces Saxoniæ, Wittenbergæ, Brunswici, Luneburgæ, Marchionem Brandenburgi, & Landgrauium Hessiæ mittit, iubetq; inter alia, vt Danorum Regem obiter moneret ipsius inprimis interesse, Guisiorum conatibus occurrere, cùm cognato Lotharingiæ Duci, Daniæ Regnum asserere non dubitauerint, vtiq; Christierni Secundi Regis Danorum è filia nepoti, Nec ipsum Lotharingum hoc dissimulasse, cùm Elizabethæ nuptias haud itapridem ambiret.

In Scotiam autem, ne quid periculi inde quasi per po-

M. D. LXXXV.

Itidem cum Scoto.

sticum in Angliam irrumperet, Edwardum Wottonum misit, qui Regi significaret quàm gratum fuerit eius erga ipsam studium, quod per Patricium Greium & Iustitiarium Clericum iampridem declaraverat. Prætereà vt eius animum ad mutuæ offensionis & defensionis fœdus, propositis periculis Evangelicæ professioni iam imminentibus, alliceret, annuamq́; pensionem ad Regiam dignitatem honorificentiùs tuendam offerret (res enim regni Proregum negligentia erant admodum accisæ) & nuptias cum Regis Daniæ filia commendaret. Item vt pro Scotis Nobilibus in Anglia exulantibus Reginæ nomine vehementiùs intercederet, quos illa si vel minimi erga Regem criminis affines comperierit, illico remittendos pollicetur. Wottonus propensum Regis ad huiusmodi fœdus animum perspicit (quantumvis Arranius & Gallicæ factionis nonnulli obniterentur) Ordinesq́; Scotiæ, vt religio sarta tecta conservaretur, fœderi tractando sub suis Chirographis assensum præbuerunt, dummodo Regina certam fidem faceret, Regis iuri in Angliæ successione non præiudicaturam, quamdiu ille amicitia colenda firmus permanserit. Moram tamen & impedimentum huic negotio intulit cædes Francisci Russelli filij Fr. Comitis Bedfordiæ qui postridiè fatis concessit.

Russelli cædes remoratur.

Etenim cùm I. Forsterus & Th. Carrus Femihurstius mediorum limitum inter regna Angliæ & Scotiæ Præfecti XXVII Iunij diem ad conventum de rebus repetundis dixissent; & *Securitas* vtrinq; de more iureiurando firmata esset, promulgatumq́; ne quis alterum *verbo, facto, aut vultu læderet* (ita limitanei loquuntur) Scoti armati, acie instructa, vexillo explicato, tympano pulsato contra morem & præter expectationem ad locum accesserunt numero plùs minùs III M. Angli haud plures quàm trecenti aderant. Præfecti vix consederant querelas audituri, cùm derepentè, Anglo in furto deprehenso, exortus est tumultus, Scotiq́; glandium nymbo emisso Russellum cum alijs occiderunt, Anglos in fugam dispulerunt, & IIII milliaria in Anglia acerrimè persequuti, non-

Quomodo patrata.

M. D. LXXXV.

Qui suspecti.

nonnullos captivos abduxerunt. Quis cædis author incertum. Angli in Arranium iam Regni Cancellarium, & Fernihurstium crimen cōijciunt. Regina vt homicidæ sibi in manus traderentur, per literas & Delegatos vrget, quandoquidem Henricus Septimus Rex Angliæ Guilielmum Heronum, & septem Anglos ob cædem Roberti Carri Cesfordij die conventus commissam, Iacobo Quarto Regi Scotorum in manus olim tradiderit; & Mortonius nuper Prorex Carmichelum Scotum ob cædem Georgij Heroni in Angliam miserit. Rex innocentiam suam protestatus, promisit in Angliam protinùs transmittere Fernihurstium imò & Cancellarium si præcogitatè *Securitatem* violasse, vel cædem consciſſe liquidis & legitimis probationibus convincerentur. Fenwicus Anglus Fernihurstium coràm facti accusat, ille pernegando confutat, cùm nullum Scotum testem citare posset. In Limitaneis enim his iudicijs ex consuetudine quæ in legem abijt, & inveterato odio, nullus nisi Scotus in Scotum, & nullus nisi Anglus in Anglum testis admittatur. Adeò vt si singuli qui aderant Angli, homicidium factum suis oculis vidissent, eorum testimonium cassum caderet, nisi aliquis Scotus idem etiam testaretur. Arranius tamen se suis in ædibus continere iubetur, & Fernihurstius custodiæ apud Dundeium committitur, vbi posteà diem obijt, vir bellicosus, magnis ausis promptus, & qui ob immotam in Scotorum Reginam, Regemq; filium fidem, semel atq; iterum omnibus bonis, patriæ complexu & liberorum conspectu eiectus, patienter exilium tulit, totq; adversis confluentibus, infractus, & sui similis semper perstitit.

Probationes Limitanea.

Fernihurstius *obijt.*

Dum cædis quæstio comperendinatur, & leniter disceptatur an XII M. aurei in pensionem Regi oblati, ad rationem Anglicam vel Gallicam numerandi: Regina quæ Russelli cædem, & *Securitatem* violatam indignè tulit, persuasa à Scotis Arranij æmulis eum Iesuitas fouere, & in Gallia & Scotia summoperè elaborare ne fœdus cum Anglis contraheretur, conniventer permisit vt profugi

fugi illi Scoti, Angusius, & qui illi ex communi exilio reconciliati Ioannes & Claudius Hamiltonij, Marrius, Glamius, & cæteri in Anglia exulantes in Scotiam redirent, pecunia ad Arranium opprimendum suffulti. M. D. LXXXV. *Scoti profugi domum remissi.*

Iam anteà Comes Bothwellius, Baro Humius, Humius Coldingknollius, & alij in Scotia auxilia illis polliciti erant; sed inprimis Maxwellius nuper factus Comes Mortonij, ex certa spe declinandi pœnam rebellionis quam in Anandia concitarat, si Arranius semel opprimeretur. In ipsa etiam Aula Regia Patricius Graius acerimus Arranij æmulus, Belendenus *Iustitiarius Clericus*, & M aitlandus Secretarius in partes contra Arranium attracti sunt.

Illi Scotiam ingressi, verboso Programmate omnibus Regis nomine mandant, vt ad Evangelicam veritatem defendendam, Regem à pravis Cõsiliarijs liberandum, & amicitiam cum Anglis conservandam opem conferrent; *Fawkirkum* locum ad conveniendum edicunt, vbi VIII M hominum recensebantur.

Arranius (qui apud *Keueil* ex Regis iussu ob suspicionem cædis Russelli se continuerat) his auditis, ad Regem aduolat, & Greium, vt huius machinationis architectum accusat, qui se coram Rege ingeniosè excusat. Dum Arranius omnia ad oppidi defensionem apparat, ecce, hostes aderant scalas mœnibus admoturi. Ille gnarus suum solius caput peti, & suorum fidem suspectam habens (plurimis enim exosus erat) cum vnico famulo per pontem se latenter subduxit. Reliqui mox, oppido relicto, in Castrum ad Regem se receperunt. Profugi forum occupant & adversus Castrum signa erigunt. Rex per Graium internuncium adventus causam sciscitatur. Respondent, *Vt se submitterent & Regis manus demisissime exoscularentur.* Ille bonorum omnium restitutionem si abscederent, offert. Illi bona ne tantilli præ Regis gratia se æstimare renuntiant. Obsecrant vt coràm admittantur. Annuit Rex his legibus, *Vt nihil in ipsius personam, aut eorum vitam quos nominabit, attentarent; & nihil in rerum administratione innouarent.* Sterlinium occupant.

M. D. LXXXV.

nouarent. Illi vitam pro Regis ſalute devouent, de innovatione ne cogitare quidem proteſtantur. Orant autem vt adverſarij, & munimenta regni ipſis in ſecuritatem tradantur. Hac de re toto die deliberatur, vrgente tamen neceſſitate, cùm in Caſtro multitudo eſſet confertiſſima, & annona nulla, demùm ad Regem admittuntur. Protinùs Montroſius, Crawfordius, & Rotheſius Comites, Stuartus Chiliarcha, Downius, Arranij frater & alij illis in manus traduntur, Arranius perduellis publicè denuntiatur; illis, vt bonis civibus & benè de Rege meritis venia indulgetur. Dunbritonio Hamiltonius Arbrothius, Caſtro Edenburgenſi Coldingknollius, Tomtallano Anguſius, Sterlinio Marrius, & Regio ſatellitio Glamius præficitur.

Regi reconciliantur.

Deinde cùm fideli obſequio omnia criminosè & ſuſpiciosè ab adverſarijs obiecta ex animo Regis exemiſſent, in Ordinum conventu omnes omnium proſcriptiones quibuſcunq́; de cauſis à Regis inauguratione vſq́; ad illum diem *Amneſtia* obliterantur, (præter illas de cæde patris Regis, necnon contra Archiepiſcopum Glaſcuenſem, Epiſcopum Roſſenſem, & Dumblanenſem) ſummaq́ue animorum conſenſione authoritas fœdus cum Regina Angliæ ineundi & delegatos aſſignandi Regi confirmatur. Solus Maxwellius hac ſingulari Regis clementia abvſus eſt, qui *Amneſtiæ* beneficio impunitatem cruentæ cædis & direptionis contra Ihonſtonios aſſequutus, eò vſq́; audaciæ prorupit, vt ſpreta legum authoritate, Miſſæ ſacrificium iam XIX annos in Scotia non permiſſum, Dunfriſiæ celebrari iuſſerit. Quod per tres menſes poſteà carcere luit.

Amneſtia.

Maxwellius *Miſſam erigit.*

Nec Hibernia vicina turbulento hoc tempore à rebellionis tempeſtate libera fuit. Cùm enim reliquæ huius inſulæ Provinciæ altam pacem agerent, magna rebellio in Connacthia occidua Hiberniæ parte erupit, ex inquieta gentis indole, & odio in Richardum Binghamum Præfectum, quem imperio acerbitatem adiungere querebantur. Ille cùm videret Dynaſtas Hibernicos adeò gravem

Bourkorum *in Hibernia rebellio.*

gravem in misellum populum exercere tyrannidem, vt non alium Principem quàm ipsos agnoscerent: vt hanc coerceret, & Regiam authoritatem confirmaret, nihil non omisit, quamvis odiosè apud Reginam & Proregem crudelitatis subinde accusatus. Thomas *Roe-Burke*, ex nobilissima Anglica familia *De Burgo* primus se opposuit, accersitus ad iuridicum conventum in Comitatu *Maio* venire noluit. Præfectus rem aliquantisper simulavit, posteà illum vnumq; & alterum turbulentum ex illa familia intercipi iubet, ne in rebellionem prorumperent, Thomas priusquàm interciperetur, inter pugnandum occubuit. Meilerius & Theobaldus à *Burgo* capti sunt & suspensi, ipsaq; rebellio iam primùm erumpens compressa fuisset, nisi Angli quidem Præfecto infesti submonuissent, reliquos ex illa familia vt à Præfecto prouidè cauerent, nec illum quovis modo accederent. Illi ita animati *Ioys* & *Clandonellis*, qui eo tractu clientelis præpotentes, persuaserunt Prefectum non mitiùs cum illis acturum, sed paulatim eorum potentiam labefacturum. Effeceruntque per amicos vt Prorex Præfecto imperaverit, ne quid asperiùs iam inde in familiam nobilem, etsi degenerem, se inconsulto ageret.

Intereà Præfecto in Twomundia absente vbi Mahonum *O-Brean* tumultuantem, Castro capto, occidit, filij Edmundi à *Burgo de Castro Barrio*, & Richardus filius Richardi, qui ob scelera *Hamus Diaboli* ab Hibernicis cognominatus, contracta perditorum multitudine duo Castra in Lacu *Mascio* occuparunt & communierunt, è quibus Præfectus eos facilè in syluas, & montes expulit, Richardum à *Burgo* Thomæ fratrem qui supplex accesserat, quasi insidiatorem suspendi iussit. Cumq; cæteros per syluas palantes ita persequutus esset, vt vix comparerent, iussit Prorex ne vlteriùs persequeretur, sed obsidibus acceptis, in tutelam reciperet. Breui tempore interiecto, dum Præfectus Dubliniæ ageret, & delectus per Hiberniam in bellum Belgicum haberetur, denuò rebellionis signa sustulerunt, & plures qui Belgicam militiam

M. D. LXXXV.

Mac-William.

litiam detrectarunt, *Clan-Gibboni Clandonelli*, & *Ioij* magno numero se consociarunt. Iam numero & robore auctiores palam profitentur se velle avito more suum habere *Mac-William*, id est, Dynastam populari electione è stirpe illa de *Burgo* qui Regioni præsit, vel alium quempiam ex Hispania evocaturos; se nolle Vicecomitem admittere, aut iuri in conventibus se sistere. Nec in Ordinem redire voluerunt etsi Archiepiscopus Tuamensis, Birminghamus Baro Athenriæ, & Dillonus à Præfecto delegati æquissimas proposuerint conditiones: sed ex improviso in viculos rusticanos in campestri planitie igne & rapinis sævire atque munimenta subruere cœperunt. Ad Scotos Hebridianos, I. *Itcleauum*, & Walterum *Kittagh à Burgo* submiserunt, vt Connachtiam cum auxiliaribus copijs ingrederentur, dum pauci iam essent per provinciam præsidiarij; latefundijs promissis, si Anglos eijcerent, & rebelles defenderent.

Scoti Hebridiani in Hiberniam vocati.

Prorex his auditis, tandem Præfectum rebelles persequi iussit, qui copijs contractis misit Comitem *Clan-Richard* principem familię de *Burgo* & Birminghamum qui de pace tractarent, quam cum omninò abnuerent, obsides morte afficit. Et nullâ morâ interpositâ, cùm lento bello nihil Anglis damnosius, nihil Hibernicis commodius nôrit, ipse & Comes *Clan-Richard* cum equitatu campestria ab iniurijs rebellium defendit, Ioannes Binghamus frater Præfecti cum peditibus syluas ingressus eos vestigijs insecutus ita exagitavit, pecorum plùs minùs quinque millibus abactis (quorum pars maxima militibus viritim ex more regionis distributa) vt pòst XL. plùs minùs dies, fame grauissima quodãmodo confecti, è latibulis vix de facie inter se noti, prodierint, & demissimè obsidibus datis, se submiserint. Soli filij Edmundi à *Burgo de Castro Barrio* (quem *Mac-William* creare destinarant) rebelles perstiterunt, donec pater captus & ex lege reus peractus quòd liberos ad rebellionem excitasset, supplicio esset affectus, latifundijs fisco adiudicatis. Quo quidem tempore Præfectus certis nuntijs accepit II M. Scotorum

M. D. LXXXV.

torum Hebridianorum Kittagho, & Itcleauo à *Burgo* ductantibus, iamiam in Connachtiam irrupturos. Hos ille tumultuario conscripto milite, & præsidiarijs convocatis sedulò per avia & invia nocte dieq; indefesso labore indagat, dum illi in nemerosis saltubus iuxta lacũ *Earnum* modò se occultant, modò hac illac anfractuosis itinerib⁹ accedendo, & recedendo tempus terunt, & ille à tergo, à frõte, à laterib⁹ sedulò observat, opportunam pughãdi occasionem captans. Tandẽ simulatè quasi impar numero recedit. Isti statim alacriùs versus Ardanariam ad *Moin* fl. progressi, se Dominos Provinciæ proclamararunt. Ille mox ab exploratoribus iter eorum edoctus, propè Ardanariam invenit, vbi acie disposita, tibijs vtricularijs inflatis, signa efferunt. Ille velitationibus paulisper exercet, donec ex vliginoso solo in firmius retrocedendo attraxerit, & vniversæ copiæ magno silentio convenerint. Tum acriter invectus, pluribus cæsis, repellit, mox bombardarij à fronte impetunt, & à latere ipse cum Equitibus assultat adeò animosè, vt ipsorum aciem profligarit & ad flumen compulerit, vbi cæsi & submersi vniversi præter LXXX. qui in *Tirauliam* tranarunt, & qui pridiè aliò prædabundi secesserant, posteaque à I. Binghamo, & incolis Comitatus *Slego* ferè omnes peτempti. Perierunt plùs minùs III. millia hominum, & inter eos præcipui ductores Donellus *Gormi*, & Alexander *Carrogh* filij Iacobi *Mac-Conelli* qui hanc partem diu infestarant, atque illi à *Burgo* qui ad hanc infœlicem expeditionem eos excitarunt. Ex Anglis pauculi desiderati, plures autem sauciati. Clara hæc sanè victoria, in præsens & posterum vsui, extincto titulo *Mac-William* in Cõnachtia, & Scotorum insularium insolentia in Hibernia compressa, quæ olim tanta fuit, vt eos in Hibernia hospitio suscipere inter læsæ Maiestatis crimina accenseretur: & Perottus ad eorum rapinas coercendas certum numerum militum bellicis tyrocinijs exercendum, Dynastis in Vltonia iampridem imposuerit.

Rebelles profligati.

Titulus Mac-William *extinctus.*

Intereà Ordines in Belgio, rebus admodum afflictis, consultabant an ad Galli vel Reginæ Angliæ opem confugerent,

Ordines Belgici de Protectore deliberant.

M. D. LXXXV.

fugerent, vterq; enim Hiſpano infenſi, ſed ſibi invicem ſuſpecti. Nec Gallis Anglos, nec Angli Gallos veteres hoſtes acceſſione Belgij potentiores fieri æquo animo ferre poterant. Prunæus Gallicus apud Ordines Legatus, quo minùs Anglos ſpectarent, diſſerebat, *eos mari interfluente, ſitu eſſe diſiunctiores, quàm vt omni occaſioni adeſſe poſſent, eorum dominationem eſſe intolerandam, ideóq; Gallia olim eiectos, & nunc in Hibernia periclitari; ſucceſsionem in incerto, atque ſiue Maria Scotorum Regina, ſiue Iacobus filius ſuccedat, & hunc & illam Belgium Hiſpano ad res ſuas firmandas redditurum. Apud Gallos autem eſſe vicinitatem opportunam, mitem dominationem, & certam in Nauarro eiuſdem cum illis profeßionis ſucceßionem.*

Rationes pro Gallis.

Pro Anglis.

Qui Anglis favebant, contrà diſputarunt, *Anglos non ita eſſe dißitos, quin commodè, nemine prohibente, ſubuenire poſſent. Qualis fuerit Gallorum olim in Belgio dominatio ex hiſtorijs conſtet, & qualis nuper, Dixmunda, Dunkirca, Teneramunda inſidioſè intercepta, Brugæ, Aloſtum, Neoportus & Antwerpia furenter & perfide impetita: qualiſque eorum fides, quæ edictis toties obſtricta & ſemper violata, & immanes per vrbes lanienæ loquantur. Succeßionem in Anglia certam eſſe in Iacobo veræ religionis perquàm ſtudioſo. Præterea Anglos eiuſdem eſſe religionis, antiqui fœderis Burgundici obſeruantißimos, eorum negotiationes immenſas opes in Belgium intuliſſe, & portus Belgis longè commodißimos eſſe.* Nihilominùs Ordines ſplendida Legatione Galli opem implorant, à quo pavido quodam ſilentio excepti, & tam ex æmulatione in Anglos, quàm odio in Hiſpanos, procraſtinationibus diu deluſi, domum tandem redierunt, & ſpe ex priſtina Reginæ Angliæ benevolentia concepta, ad eius patrocinium confugere ſtatuerunt.

A Gallo reiecti.

Angli, an protegendi, deliberant.

Hinc in Anglia etiam conſultatur, an illi in patrocinium recipiendi. Erant qui protinùs recipiendos, & ſuppetias ferendas, ne Hiſpanus, illis ſubiugatis, Angliam inde infeſtaret: erant qui rebellium loco habendos, & auxilio indignos, quaſi fidem in Principem exuerant, cenſuerunt. *Imo Hiſpanum nullos* Læti introitus *articulos violaſſe,*

quòd

M. D. LXXXV.

quòd rebellioni & Principis abdicationi quasi color quæsitum. Sin violasset, non inde Principatum amittendi pœna teneri. Etsi verò aliqui putant obedientiam ei tantisper denegandam, donec quod peccauerat, correxerit, alios tamen ex iure diuino, cui humanum cedat, existimare Principibus vt Potestatibus à Deo ordinatis *simpliciter* propter conscientiam *obsequendum. Deum illis summum imperij dedisse, subditis obsequij gloriam reliquisse. Principes optimos exoptandos qualescunq; ferendos. Prouincias illas Hispano non populi electione sed iure hæreditario à maioribus, & Imperatorum donatione obuenisse. Adhæc ipsos Belgas priuilegia quæ habent à Principibus accepisse, eademq; læsæ Maiestatis crimine amisisse, arma in ipsum iam antea sumendo; Qui iam patrocinium petituri, non esse Belgij Ordines, sed plerosq; homines esse plebeios, qui Ordinum laruam induerant.* Hi consultissimum iudicarunt, *Si Regina se Belgicis rebus non amplius intermisceret, suum autem regnum firmissimè muniret, bonos innata benignitate indies arctius astringeret, malos coerceret, pecuniam coaceruaret, classem ab omni apparatu instrueret, limites Scotiam versus præsidijs firmaret, & veterem militarem Anglorum disciplinam (quasi ea iam Belgico bello corrupta) conseruaret. Ita Angliam futuram inexpugnabilem, illamq; omni parte securissimam & hostibus formidandam. Hanc commodissimam esse belli auertendi rationem ijs qui vicinos habent præpotentes. Neminem enim eos prouocaturum quos à pecunia, & viribus instructos, subditorum beneuolentiâ munitos, promptosq; & paratos ad vindicandum viderit. Præposteræ igitur esse prudentiæ, pecuniam & viros militares, vitales belli spiritus, in aliena causa pro Principibus, aut populis egenis, ijsdemq; aliorum subditis prodigere, qui semper sunt subleuandi, aut præ inopia, aut ingratitudine tandem in rem suam sibi consulent, & adiutores negligent; Quod Angli in Gallia olim in causa Burgundi, & non ita pridem in Protestantium defensione suo damno experti fuerunt.* Sed qui in hac sententia, vt in Hispani partes propensiores, degeneres, & ignavi grauem offensionem apud viros militares incurrerunt.

Belgæ Reginæ se offerunt

Ordinum delegati vbi primùm Reginam accesserant, pluribus obtestantur, vt Cõfœderatarum Belgij Prouinciarum

M. D. LXXXV. ciarum dominium, populumq́; Belgicum indigniſſimè oppreſſum in protectionem & perpetuam clientelam ſuſciperet. Illa benignè audit, dominium, & protectionem recuſat. Ad obſidionem tamen Antwerpiæ ſoluendam, quæ arctiſſimè tum à Parmenſi Principe preſſa, paciſcitur, vt Scluſa cum machinis bellicis ſibi in manus pignori tradita, IIII M. militum illico ſubmitterentur. Verùm dum hoc agitur, Antwerpia (Scaldi flumine admirandis operibus intercluſo) deditionem fecit.

Illa deliberat

Poſtquàm Reginæ curæ & cogitationes in hoc aliquandiu excubaſſent, ipſaq́; gravem Hiſpanorum in Belgas vicinos ſæuitiam, & odium in Angliam & religionem quam colit, perſpexiſſet (Hiſpano enim perſuaſiſſimum erat Belgium in ordinem redigi non poſſe, niſi Angliâ priùs expugnatâ.) Ne bellum domum attraheretur (Scotia adhuc nutante,) Hiſpani potentia plus nimio diffunderetur in regionibus ferè cõtiguis quæ ſitu ſunt percõmodo ad bellum in Angliam transferendum, ad mercatorum negotiationes, tam per mare, quàm per Rhenum exercendas, & ad omnem nauticum apparatum ne ad hoſtes devehatur, prohibendum, prætereà quæ à claſſe validiſſima & fortiſſimis claſſiarijs adeò inſtructæ, vt ſi Anglicæ claſſi coniungerentur, facilè foret maris imperio potiri; adeoq́; opulentæ, & potentes vt inſultantes hoſtes iam diu ſine ope externa cohibuerint; necnon ne Gallorum fidei ſe permitterent; ſtatuit & Chriſtianæ pietatis eſſe, afflictis Belgis eiuſdem religionis cultoribus ſubvenire, & prudentiæ, exitioſas hoſtium machinationes prævertendo, populi ſibi commiſſi incolumitati conſulere; idq́; non ex gloriæ cupiditate, ſed quadam tuendæ ſalutis neceſſitate. Hinc Belgarum patrocinium palam ſuſcipit, Orbis Chriſtiani Principibus maſculam in muliere fortitudinem demirantibus, quæ potentiſſimo Monarchæ quaſi bellum denunciare auſa. Adeò vt Suecorum Rex dixerit, Elizabetham capiti Diadema iam detraxiſſe, & dubiæ Martis aliæ expoſuiſſe.

In patrocinium ſuſcipit.

Quibus Legibus.

In huiuſmodi Leges inter eam & Ordines confœderatos

M. D. LXXXV.

ratos conventum eſt : *Regina mittet fœderatis Prouincijs auxiliares copias* V M. *Peditum, & M. Equitum ſub Gubernatore Generali viro clarioris notæ, & durante bello ſtipendia ſoluet, quæ Ordines, pace reſtitutâ, rependent; nempe primo pacis anno, expenſa in primo belli anno, reliqua quatuor annis ſubſequentibus : in cautionem interim Fluſsinga, & arx Ramekana in Walachria, & inſula Briela cum vrbe & duobus propugnaculis in Reginæ manus tradantur. Earum Præfecti nullam in incolas, ſed tantùm in præſidiarios exerceant authoritatem, qui canones & impoſitiones perinde ac incolæ ſoluant. Loca illa poſtquàm pecuniæ fuerint repenſæ, Ordinibus, non Hiſpano, aut cuicunq; hoſti, reddantur. Gubernator, & duo Angli quos Regina nominauerit, in Ordinum conſilium admittantur, Ordines nullum fœdus, Regina inconſulta, ineant, nec ipſa Ordinibus inconſultis. Naues ad communem defenſionem pari numero, ſumptu communi, ſub imperio Admiralli Angliæ inſtruantur. Portus vtrinq; pateant, &c. quæ typis excuſa proſtant.*

In huius memoriam Zelandi gaudio triumphantes nummos cuderunt cum Inſignibus Zelandiæ, Leone ſcilicet è fluctibus emergente & inſcriptione LVCTOR ET EMERGO, in altera parte cum Inſignibus vrbium Zelandiæ, & AVTHORE DEO, FAVENTE REGINA. Illa edito libello docet fœdera & ſocietatem olim inter Reges Angliæ, Belgij Principes & vrbes ſeorſim fuiſſe contracta de mutua fide & defenſione præſtanda. Efferatam Hiſpanorum in miſellos Belgas crudelitatem, nefarias ipſorum in ſe molitiones exponit, quæ tantoperè pacem componere ſtuduerat, & ne Belgæ omninò deficerent, efficerat. Nec aliud ſibi propoſitum eſſe auxiliares copias mittendo, quàm vt Belgæ priſtina libertate, ipſa ſubditiq; ſecuritate, & vtraq; natio commercijs pacatè gauderet. *Cauſas publicat.*

Simulq; ne bellum domi expectaret, ſed Hiſpano negotium foràs faceſſeret, Franciſcum Dracum rei navali, & Chriſtophorum Carlilum terreſtribus copijs Præfectum cum claſſe XXI nauium, in qua IIMCCC milites volones, & nautæ ad Indiam Occidentalem miſit, qui in *Claſſem, vt Hiſpanum diuerteret, emittit.*

M. D. LXXXV.

Angli S. Iacobi capiunt.

Insula *S. Iacobi* prope *Viride Promontorium*, oppidum *S. Iacobi* quod insulæ nomen fecit, in depressà valle situm ex improviso occuparunt, anniversariumq; inaugurationis Elizabethæ diem, sc. XVII Novembris tormentorum displosione celebrarunt, Oppido direpto, ne tantillum auri repererunt; farinæ, vini, & olei vim magnam, Decimoq; quarto post die oram soluerunt, multiq; qui sub dio excubarunt, morbo acuto correpti (*Calentura* vocitant) qui cœlo isto insalubri familiaris est advenis sub dio vesperi agentibus, perierunt. Kalendis Ianuarij Hispaniolam appulerunt, ad decimum ab vrbe *S. Dominici* milliare, milites loco tuto Hispani intercepti indicio, expositi, instructis ordinibus vrbem versus progressi, CL Hispanis Equitibus qui se obiecerunt, repulsis; & sclopetarijs qui in insidijs dispositi, fugatis, permixtim vnà cum illis, duabus quæ ad Occasum patent portis, in vrbem irruerunt, simulq; incolæ omnes ex vrbe per portam Aquilonarem trepidi proruerunt. Angli ad forum iuxta Templum maximum agminatim incedunt, cumq; ad vrbem amplam tuendam iusto numero non essent, aggeribus communierunt, postea loca alia opportuna occuparunt, iamq; vrbe potiti integrum mensem ibi hæserunt. Cùm verò cives pro vrbe redimenda tantillam pecuniam offerrent, primùm ædes suburbanas, deinde splendidissimas quasq; in ipsa vrbe incēdere & demoliri cœperunt, donec cives XXV millibus aureorum quæ ægrè confecerant, ædificia redemerint. Præda nisi ex bellicis machinis, farina, & saccaro, non magna, Ærei enim nummi, & vascula vitrea atque argillacea ex India Orientali solummodò ibi in vsu. In Prætorio spectabantur inter alia, Insignia Regis Hispaniæ, Orbisq; terrarum subiectus è quo equus pedibus anterioribus extrà proiectis exilit, cum hac Epigraphe NON SVFFICIT ORBIS: Quod irrisum & arreptum in argumentum infinitæ auaritiæ & ambitionis Hispanorum, quasi nihil sufficeret.

Calentura morbo laborant.

S. Dominici capiunt.

Hinc in Continentem Americæ delati, ad quintum à *Cartagena* milliare terram conscendunt, compositumq; agmen

agmen nocte silente per littus ducit Carlilus, dum Dracus portum vrbis propugnaculo,& catena protensa communitum frustrà cum armatis actuarijs aggreditur. Carlilo turma Equitum se ostendit, & mox recedit. Ille insequitur,pervenitque ad isthmum inter stationem portus interiorem & Oceanum lapideo muro munitam, vno tantùm aditu, qui vix plaustro pervius,dolijs terra oppletis & quinq;tormentis maioribus firmatus,quę directè in agminis frontem sæpiùs in-cassum displosa, dum Carlilus periculi declinandi gnarus, beneficio tenebrarum,& captata opportunitate refluxus Oceani, suos inferiùs per sabulum duxerit ad ipsum aditum, quem Angli animosè perruperunt, licèt ex interiori illa portus statione binæ triremes vndecim tormentis maioribus & trecentis sclopetarijs in latus intonuerint. Deinde sepimenta ad singularum platearum introitum providè præstructa, fugatis Hispanis, & Indis qui venenata tela sparserunt, facilè superarunt, vrbeq; potiti sex septimanas ibi egerunt,pacti pro vrbis redemptione CXM. aureorum,quæ in præsentiarum soluta, & nautis & militibus maximè indigis viritim distributa. Cæterùm præda exilis obtigit. Ciues enim ex Hispaniola præmoniti pretiosa quæque in remotiora loca iam anteà transtulerant. *Calentura* illa adhuc grassante, & numeros imminuente, consilium expugnandi *Nombre de Dios* abiectum, domumque versus vela verterunt per Cubæ insulæ promontorium S. Anthonio sacrum, vbi è puteis aqua pluuiali aquarunt.

M. D. LXXXV.

Cartagenam expugnant.

Floridæ littora deinde legentes, duo opidula *S. Anthonij* & *S. Helenæ* à præsidiarijs Hispanis derelicta occuparunt, & incenderunt, demumque per lancinatum littus provecti,invenerunt Anglos qui VIRGINIAM, ita in honorem Elizabethæ virginis denominatam, insederunt, quos Walterus Raleghus magna apud Elizabetham gratia florens,nunquam satis laudato studio remotas Regiones detegendi,& navalem Angliæ gloriam promovendi eò in coloniam iampridem miserat.Horum Præfecto Radulpho Lano Dracus omnia humanitatis officia detulit,

S. Anthonij & S. Helenæ incendunt.

Virginiam adeunt.

M. D. LXXXV.

vnamq; & alteram navem cum re annonaria viroſq; nonnullos, ſi viſum ibi manere & inceptum perſequi; ſin minùs in Angliam revehere. Dum autem commeatus in illas naves transfertur, tempeſtas inſolita abripuit, & vniverſam claſſem ita diſſipavit; vt non colligeretur priuſquàm in Angliam appellerent. Hinc Lanus & deductitij illi penuria conflictati, & omni ſpe commeatus ex Anglia deiecti, numeroque valdè acciſi, vna voce à Draco efflagitarunt vt in patriam reveheret, quod lubens fecit.

Colonos inde deducunt.

Et hi reduces Indicam illam plantam quam *Tabaccam* vocant & *Nicotiam*, qua contrà cruditates, ab Indis edocti, vſi erant, in Angliam primi quod ſciam, intulerunt. Ex illo ſanè tempore vſu cepit eſſe creberrimo, & magno pretio, dum quàmplurimi grave-olentem illius fumum, lij laſcivientes, alij valetudini conſulentes, per tubulum teſtaceum inexplebili aviditate paſſim hauriunt & mox è naribus efflant; adeò vt tabernæ Tabaccanæ non minùs quàm cerviſiariæ & vinariæ paſſim per oppida habeantur. Vt Anglorum corpora, (quod ſalsè ille dixit) qui hac planta tantoperè delectantur, in Barbarorum naturam degeneraſſe videantur; cùm ijſdem quibus Barbari delectentur, & ſanari ſe poſſe credant. Hac expeditione deſiderati erant ſeptingenti, omnes ferè ex *Calentura*, Prę da ad LXM. librarum monetæ Anglicæ æſtimata, tormenta bellica ænea & ferrea CCXL. ab hoſte relata.

Tabacca *primùm in Angliam inducta.*

Præda relata

Dum hæc ſub *Zona Torrida* in America geruntur, Ioannes Daviſius cum duabus navibus, impenſis Guilielmi Sanderſoni de Geographicis ſtudijs edendo Globos benè meriti, & aliorum Londinenſium, viam ſub *Zona Frigida* per ſuperiorem Americæ partem ad Orientalem Indiam indagavit. Ille Septentrionem verſus curſum tenuit, & ad quingenteſimam à Notio Hiberniæ Promontorio, Leucam, primùm aſpexit *Groenlandiæ* littora montibus nive candeſcentibus edita, & glaciali quaſi antemurali per duas à terra leucas ita obſeptam vt adiri non poſſet. Huius igitur tractum primùm in Occaſum, deinde in Septentrionem vergentem ad LXIIII. Latitudinis

Via in Indiam quæſita.

M. D. LXXXV.

dinis Gradum sequutus, glaciem prætervectus inter virentes insulas incidit, incolasque reperit mediocri statura, oculis exiguis, imberbes & mitiori quàm pleriq; Septentrionales, ingenio. Hinc in Caurũ mari à glacie libero naviganti ad LXVI. Gra. Latitudinem littus se obiecit, quod sensim in Occasum patuit, freto æquali latitudine: in quod quadraginta plùs minùs leucas ingressus, exeunte Augusto, spe plenus domum vela vertit. Insequenti anno in idem fretum ad LXXX. leucas penetravit, mare illud insulis hinc inde insterstinctum deprehendit, & in reditu piscosissimum vidit. Hinc tertiùm repetita hæc navigatio cum duabus nauibus ad piscandum, & altero ad transitum inveniendum, quo ille ad LXXXIII. Gradum in eodem freto quod XL. leucas patere observavit, delatus, redijt.

De glasto Edictum.

Privatorum interim avaritiæ in Anglia edicto cavetur, qui arva & feracissima pascua ad serendam Isatidem herbam (*Woad* vulgo vocant) in vsum tinctorum converterant, non sine pannariorum & colonorum damno qui lacticinijs vescuntur. Vnde vetitum ne herbam illam sererent intra VIII. milliaria ab ædibus Regijs, & IIII. milliaria ab vrbibus, oppidis Mercatorijs, & alijs vbicunque pannificium exercetur.

Barbarica Mercatorum societas.

Ad pannos autem Anglicos quæstuosiùs distrahendos, licentia negotiandi in Mauritania Cæsariensi concessa Ambrosio Comiti Warwici, fratrique eius Leicestrio, Thomæ Starkio, Gerardo Goro, & alijs quibusdam Mercatoribus Londinensibus in duodecennium, ad resarcienda damna quæ in Africa pertulerant, cæterique omnes prohibiti ne in illa ora negotiarentur. Et hos *Mulleius Hamet Xerifius* in suum patrocinium recepit.

Obitus Comitis Lincolniæ.

Ineunte hoc anno diem obijt Edwardus Clintonus maris Præfectus siue *Admirallus*, qui Comes Lincolniæ anno MDLXXII. ab Elizabetha creatus, Windesoræ sepultus, & *Fines* sepulchrali inscriptione falsò cognominatus, (quod adnoto non vt arguam, sed ne ipse arguar) Successit in dignitate Henricus filius, in maris Præfectura

M. D. LXXXV.

ra Carolus *Effinghamius* Reginæ Camerarius. Illi autem eo in munere successit Baro Hunsdonius, Berwici Præfectus, ante aliquot annos Francisco Russello Comiti Bedfordiæ suffectus. Qui secundus ex hac stirpe Bedfordiæ Comes, religionis virtutisque verus cultor, cùm tribus filijs, Edwardo, Ioanni, & Francisco supervixisset, vnicusque superesset filius Guilielmus Baro Russellus de *Thornbaugh*, & tres filiæ tribus Comitibus, Warwici, Bathoniæ, & Cumbriæ elocatæ; è gangrena obijt (postri die quàm filius Fran. in limite Scotiæ fuerit occisus, vt dixi) & Cheneiæ in agro Buckinghamiensi cum patre Ioanne contumulatur. Successit Edwardus è Francisco tertio filio nepos ætate pupillari.

Et Comitis Bedfordiæ.

Nec inter hos, licèt minoris notæ, silendus hoc etiam anno fato functus Richardus Caldwellus è Collegio Ænei Nasi Oxoniæ, Medicinæ Doctor, qui vt de Repub. benè mereretur (adscito in patrem honoris Barone Lumleio) Lectionem Chirurgicam honesto salario in Medicorum Collegio Londini à Thoma Linacro fundato instituit. Iuxtaque ad Sancti Benedicti inhumatur, monumento laqueis plintheis, & charchesijs, scamno Hippocratis, glossocomijs & alijs Chirurgicis ex Oribasio & Galeno machinamentis exornato.

Et Doct. Caldwelli.

Extremo iam anno, Comes Leicestrius ex titillante imperij & gloriæ cupiditate facilè ab ijs persuasus qui suę securitati & in aula potentiæ, magis quàm illius honori consuluerunt, titulo *Generalis Auxiliarium Reginæ* Angliæ in Hollandiam cum quodam quasi imperio in Angliæ Admirallum, & vniversam classem Regiam, magno apparatu & splendore traiecit, Essexiæ Comite, Audleio & Northo Baronibus, Guilielmo Russello, Thomæ Shirleio, Arthuro Bassetto, Waltero Wallero, Gervasio Cliftono, alijsque ex Ordine Equestri; & delecto quingentorum nobilium agmine comitatus. Discedenti Regina inter mandata dedit vt nihil nisi quod ipsa, & eius loco dignissimum ne cogitaret quidem, vt edisceret diligentia quanta posset maxima, quæ, & qua ratione Ordines præ-

Comes Leicestria in Hollandiam missus.

Eius documenta.

præsidia alunt, qua arte rem nummariam intendunt, & remittunt (hoc enim illi præ cæteris callent) ne milites alio valore acciperent, alio expenderent. Monuit vt hosti commeatum omnem intercluderet, vt Dunkirkanos piratas qui mare admodum infestarunt, cohiberet, nobilesque illarum partium, potissimùm Aurasionensis liberos maiorem in modum illius fidei intimè cõmendavit. M. D. LXXXVI.

M. D. LXXXVI.

ILle Flussingam appulsus à nepote Philippo Sidneio loci Præfecto, & deinde à Zelandiæ & Hollandiæ vrbibus nullo non honoris genere, faustis acclamationibus, arcubus triumphalibus, tabulis votiuis, conviuijs, & id genus cæteris excipitur. Vbi *Hagam* Hollandiæ mense Ianuario pervenerat, summum imperium & absoluta authoritas in fœderatas Provincias ab *Ordinibus Generalibus* (vt vocant) Diplomate illi committitur: cum titulo *Gubernatoris, & Capitanei Generalis Hollandiæ, Zelandiæ, Prouinciarum vnitarum, & confœderatarum.* Iam splendido satellitio stipatus, *Excellentiæ* titulo ab omnibus salutatus, & assentationibus delinitus, quasi in altissimo amplissimoq; honoris gradu positus, Regios spiritus sumere cepit. Ecce autem Regina quæ Ordines tantum honorem detulisse, & illum admisisse, indignissimè tulit, hominem extumescentem, vna quidem literula in hanc sententiam ex improviso compressit. *Absoluta authoritas illi delata.* *Hoc Regina ægerrime tulit.*

Quàm contemptim erga nos te gesseris ex hoc nuntio quem eo nomine ad te misimus, accipies. Ne cogitauimus quidem hominem quem è puluere excitauimus, & præ cæteris fauore singulari complexæ sumus, tanto cum contemptu mandata nostra violaturum in re tanta, & quæ nostra, nostriq; honoris tanti intersit. Cuius quamuis tu ne tantillam habes rationem contrà quàm ex fide debes; ne tamen existimes eius resarciendi nos adeò supinè negligentes esse, vt tantam iniuriam silentio aut obliuione inuoluamus. Itaq; mandamus vt omni excusatione seposita, protinùs pro *Cum eo expostulat.*

fide

M. D. LXXXVI.

fide qua nobis obstrictus teneris, præstes quæcunq; Heneagius Procamerarius noster nostro nomine declarauerit, nisi maius periculum tibi attrahere malueris.

Item cum Ordinibus.

In alijs ad Ordines Generales literis expostulavit, *quòd in suam contumeliam absolutum* Fœderatarum Provinciarum *imperium Leicestrio sibi subdito, ipsa inconsulta, detulerint, cùm ipsa penitùs recusauerit, & vniuerso orbi terrarum edito scripto declarauerit se tantùm suppetias afflictis vicinorum rebus laturam, imperium nullo modo assumpturam.* Monuit igitur *vt authoritate illa absoluta, Leicestrium, cui ipsa terminos circumscripserat, exuant; non quòd eorum causam non fouendam censeat, sed vt honori suo quem vita potiorem habet, consulat.*

Illi excusant.

Rescribunt Ordines *sibi dolori esse maximo quòd absolutam authoritatem Leicestrio, ipsa inconsulta, deferendo, offensionem subierint, Vt rei necessitas leniat, orant; cùm ad turbas vitãdas eiusmodi authoritas alicui necessariò fuerit deferenda; nec illa sanè tanta sit, quanta verbum* absoluta *præ se ferre videatur, cùm ipse principatus, & dominatio suprema & dominij dignitas penes populum integra maneat. Authoritatem autem delegatam reuocare, nihil aliud esse quàm in extrema pericula rem Belgicam præcipitare.* His Ordinum, & flebilibus Leicestrij literis qui lachrimis & simulato dolore mitissimæ Principis gratiam reconciliare noverat, offensio paulatim obliterata evanuit.

Ille ad Grauiam liberãdam mittit.

Ille interim omnes Provinciarum contributiones accipit, leges militares sancit, dumq; negotiationibus, noua imponere vectigalia molitur, magnam apud populum sibi concitat invidiam. Iam *Grauiam* Brabantiæ oppidum ad Mosam fl. Parmensis Belgij sub Hispano Gubernator per Carolum Comitem Mansfeldiæ circumpositis propugnaculis menses aliquot incinxerat. Ad hanc sublevandum Leicestrius Comitem Hohenloum Germanum, & Ioannem Norrisium Anglum peditibus Anglicis Præfectum mittit, qui vbi primùm munimentum proximè oppidum erigere ceperant, vndè commeatum, & subsidium inferrent, Hispani aggresi repulerunt: & mox Anglorum numeris supervenientibus illi magna clade

M. D. LXXXVI.

clade repulſi, ſeptem è ductoribus deſideratis, Norriſio leuiter ſauciato. Hohenlous paulò pòſt perrupto aggere & vndis latè immiſſis commeatum & ſubſidiariam manum cymbis invexit. Simul ac Parmenſis ipſe adveniſſet & in oppidum tormentis maioribus effulminaſſet, Hemartus loci Præfectus iuvenis rei militaris ignarus, ne impreſſione quidem expectata, ſibi & ciuibus incolumitatem pactus, locum dedidit; dum intereà Leiceſtrius Bataviam propriè dictam (hodie *Betow*) inſulam amnicam inter Rhenum & Vahalim interſitam Hiſpanis expulſis liberat, & iuxta *Telonium* propugnaculum firmat. Grauiam deditam Hemartus ille in exemplar capite luit.

Quæ tamen deditur. Betouia Hiſpanos expellit.

Parmenſis in Geldriam Profectus ad *Venlonem* caſtra ponit quæ Skenkius Friſius, & Rogerus *Williams* Cambrobritannus, viri animoſi magno auſu perrumpere intempeſta nocte, & in vrbem ingredi conati, cæſis hoſtium nõnullis, ad ipſius Parmenſis tentorium penetrarunt. Sed reiecti, ſpe ſua, non ſine aliqua præcipitis audaciæ inter viros militares laude, exciderunt, & *Venlo* breui dedita. Interim Baro Willoughbeius *Bergæ ad Zomam* Præfectus rem frumentariam hoſtium intercipit, ex alia parte Philippus Sidneius, & Mauritius Principis Auraſionenſis filius *Axelam* Flandriæ oppidum ex improviſo capiunt. Sidneius ex hoc ſucceſſu animo plenus *Grauelingam* à præſidiarijs nonnullis ſpe ineſcatus noctu tentat, ſed eluſus, paucisq; ſuorum à *La-Motto* Præfecto qui fraudem compoſuerat, cæſis, cum reliquis incolumis euadit. Guilielmus Pelhamus Anglis Equitibus Præfectus Brabantiam perſultat, Parmenſis à Venlone *Bercam* iter dirigit, in qua M C C. Angli ſub Morgano Chiliarcha, eamque obſidione incingit, ad quam ſolvendam Leiceſtrius properat, ſed cùm ſe numero imparem, à commeatu minùs inſtructum, nullum in proximo eſſe receptum, & hoſtium caſtra munitiſſima videret: vt hoſtem ob obſidione diverteret, ipſe Duisburgam obſidet, & poſtquàm mœnium parte tormentis diſiecta, oppugnationem inſtitueret, ad deditionis conditiones preventum, & vrbs in

Audax inceptum.

Venlo amittitur.

Axela capitur. Grauelinga tentatur.

Duisburga obſidetur.

M. D. LXXXVI.

potestatem recepta, priusquàm Parmensis à Berca retractus subvenisset.

Ille autem Zutphaniæ vrbi propinquæ metuens, commeatum subvehi iubet, qui dum iterùm cœlo nebuloso subvehitur, incidunt Angli per nebulam in Hispanos qui commeatum immiserant. Hinc prælium tumultuarium consertum, Angli è loco munito glandium tempestate vna atque altera impetiti, firmi consistunt; Equitum turmam sub Georgia Cressiaco Albano emissam profligāt, ipsum equo à Willoughbeio disiectum capiunt, Hannibale Gonzago cum multis alijs interfecto. Ex Anglis pauci desiderati, sed qui instar plurimorum Sidneius equo perfosso dum alterum ascendit, glande femur traiectus, vicesimo quinto post die magno sui desiderio bonis relicto, in flore ætatis expiravit vix quatuor menses patri superstes. Cui Leicestrius avunculus in Angliam reversus, exequias magno apparatu, & militari ritu in Templo S. Pauli Londini soluit, Iacobus Rex Scotorum Epitaphio parentavit, vtraq; Academia *Lachrimas* consecravit, & Novum Oxoniæ Collegium elegantissimum *Peplum* contexuit. Hæc & ampliora viri virtus, ingenium splendidissimum, eruditio politissima, moresq; suavissimi meruerunt.

Ph. Sidneius *occiditur.*

Leicestrius mœstus merensque licèt, propugnacula iuxta Zutphaniam acriter oppugnat, atq; vt fœliciùs expugnaret, insulam amnicam, & in ea munimentum primùm intercipit, inde propugnaculum minus adortus, virtute Edwardi Stanlei cepit, qui arrepta Hispani lancea qua impetitus erat, adeò firmiter tenuit, vt per eam in ipsum propugnaculum attractus fuerit; vnde Hispani territi trepidè se subduxerunt. Stanleium ob fortitudinem Equestri dignitate ornavit Leicestrius, quadraginta libris monetæ Anglicæ in præsentarium, annuaq; pensione c. Marcarum ad vitam muneravit. Nocte insequente Hispani maius propugnaculum cum omni apparatu reliquerunt, & in Zutphaniam se receperunt. Nec Leicestrio visum est obsidere quæ, summa iam hyeme, præsidijs

Edw. Stanlæi *ex illis de* Elford, *fortitudo.*

M. D. LXXXVI.

præſidijs in circumpoſitis oppidis ſatis obſeſſa videbatur, Dauentriæ enim intra VI. milliare Anglicum ad Aquilonem egit Guilielmus Stanleius cum MCC peditibus Anglis, & Hibernicis, in Zutphaniæ propugnaculis iuxta Dauentriam Rolandus Yorcus cum VIII C peditibus, & C equitibus, Duisburgi intra VI milliare ad Auſtrum Ioannes Boroughus cum VIII C peditibus, & CC equitibus, & ad Ortum præſidiarij in Lockhamia, Sherenberga, & Doetico erant diſpoſiti.

Leiceſtrius, cùm reliquos milites in oppida deduxiſſet, & Parmenſis longiùs abſceſſiſſet, *Hagam* reuertitur, vbi querulis expoſtulationibus ab Ordinibus excipitur, *rem nummariam malè fuiſſe adminiſtratam, aures eius prauis patere conſilijs, auxiliarium Anglorum numeros non eſſe completos, extraneos milites nullo Ordinum conſenſu fuiſſe conſcriptos, diſciplinam militarem negligi, currus & cunicularios vi cogi, Prouinciarum priuilegia contemni, nouas contributionum formulas excogitari.* Vt his ſalutare remedium tempeſtiuè adhibeat, orant. Ille iam Angliam cogitans ſpem blandè fecit. Quo autem die iam deceſſurus, Prouinciarum adminiſtrationem Ordinum conſilio committit, eodem die alio *Reſtrictionis* Diplomate ſecretò confecto, authoritatem omnem in Gubernatores Prouinciarum, Vrbium, & Arcium ſibi reſeruat, quinimò ſolitas iuriſdictiones Ordinum conſilio & Prouinciarum præſidibus adimit, & in Angliam tertio Decembris die traijcit. Ita toto hoc anno res Anglicæ in Belgio ſe habuerunt.

Ordines Leiceſtrium querelis impetũt

Ille in Angliam redit.

In Anglia verò Philippus Comes Arundeliæ, qui toto iam anno in carcere abditus iacuerat, in *Camera Stellata* accuſatus erat, *quòd Sacerdotes contra Leges fouiſſet, literarum commercium cum Alano & Perſonio Ieſuita Reginæ hoſtibus habuiſſet, ſcripto publicato regni iuſtitiæ derogaſſet, & regno ſine licentia exire cogitaſſet.* Ille obſequium in Reginam, & charitatem in patriam profeſſus, ſe ex religionis Catholicæ ſtudio, & legum ignorantia modeſtiſſimè excuſauit, iudicioq; conſeſſus ſe ſubmiſit, qui eum X millibus Librarum mulctarunt, & carceri quamdiu Reginæ viſum

Arundelius mulctatur.

 ad-

M. D. LXXXVI.

adiudicarunt. Sed de his anno M D LXXXIX plenius dicendum.

Danus pro pace intercedit.

Venerat hoc tempore in Angliam à Frederico II. Danorum Rege Henricus Ramelius in rebus Germanicis Cancellarius, militari apparatu, & sclopetariorum satellitio stipatus, qui propensam Regis Danorum erga Elizabetham & Orbis Christiani pacem fusè declaravit, ad quam cum Hispano conciliandum omnem operam spopondit, *ne*, vt inquit ille, *humani generis hostis sementem bellorum quam in Belgio fecerat, diutiùs sanguine humano irrigaret.* Illa benignissimè audivit, crebros cum eo sermones habuit, singulari cum humanitate hominem complexa, piumq; Dani animum inprimis laudavit. Respondit autem per Baronem Burghleium Thesaurarium, Carolum Howardum Admirallum, Henr. Baronem Hunsdonium Camerarium, & Fr. Walsinghamum à Secretis, *nihil sibi magis in votis esse, quàm pacem in qua nihil sit insidiarum cum vicinis Principibus colere; perspectis autem Hispani in ipsam molitionibus, non posse suæ saluti non prospicere, veram Christi religionem tueri, & privilegia confœderatorum vicinorum sarta tecta conseruare.* In eandem ferè sententiam, respondit etiam Bodellano quem Parmensis in Angliam de pace tentanda submiserat.

Elizabetha *respondet.*

Navarro pecuniam suppeditat.

Navarro interim, per cuius latus Guisiani reformatam in Gallia religionem oppugnarunt, pecuniam per Horatium Pallavicinum largè suppeditavit. In nihil tamen magis intenta, quàm vt firmissimam inter Angliam & Scotiam consolidaret amicitiam, vnoque *mutuæ defensionis & offensionis fœdere* coniungeret, quo spem auxilij è Scotia non solùm hostibus externis, sed etiam ipsi Scotorum Reginæ præcluderet. Illam enim animo exulceratam periculosa consilia amplecti suspicabatur, ex quo conditiones oblatæ reiectæ, *Associatio* inita, atque ipsa in custodiam Amicij Powletti & Drugonis Drurij, vt iam dixi, tradita. Et abrupta sanè consilia hinc Iesuitas, inde nobiles profugos divisis studijs suggessisse ex adversarijs ipsorum scriptis satis superque constat. Iesuitæ enim cùm nullam

Paci cum Scoto studet.

Quo consilio.

Profugi & Iesuitæ Scotæ diversa suggerunt.

M. D. LXXXVI.

nullam ſpem Romanam religionem reſtaurandi vel per illam aut filium ſupereſſe viderent, ad novas artes converſi,novum & commentitium ius in regni Angliæ ſucceſſione Hiſpano (cuius vnius magnitudini amplificandæ incumbunt)procudere ceperunt. Miſeruntq; in Angliam,vt Paſquierus prodit,Samierum (ſi non ſit nomen ementitum) ex eorum ſocietate qui nobiles in Hiſpani partes pelliceret,illamq; ad periculoſa impelleret,denuntiando quòd *ſi moleſta fuerit, nec illa, nec filius regnaret*, & Guiſios cognatos ne opem ferrent,ad novos motus contra Navarrum & Condæum concitando.

Galli fœdus impedire conantur.

Ad fœdus verò conficiendum, quod à Wottono inchoatum Ruſſelli cædes interruperat, & iam Deſnevalus è Gallia Legatus, Corcelliuſq; homo irriquieti ingenij, nuper ex Anglia ignominioſè eiectus, impedire ceperāt, miſſus eſt Thomas Randolphus, cuius dexteritas in rebus Scoticis prudens & fœlix habebatur, licèt Regi ob turbas quas in Scotia iam anteà dederat, minimè gratus. Propoſuit ille Regi eaſdem fœderis conditiones quas anteà Wottonus. Rex articulos de pecunia annua aſſignata, & de præiudicio in iure ſuo ad Angliæ Coronam ipſi non faciendo adijci voluit, & in fœderis tabulas referri.

Conditiones Scotorum Rex proponit.

Hæc ſeorſim codicillis cavenda Legatus,vt edoctus erat, promiſit, dummodò ille in amicitia colenda conſtans perſiſteret. Rex etiam ex charitate in ſuos propoſuit, vt Scoti ijſdem immunitatibus in Anglia quibus Angli gauderent. Quod cùm Legatus docuiſſet fieri non poſſe niſi authoritate Parlamentaria, nec Ordines Angliæ hoc facilè conceſſuros; ille articulis propoſitis deliberatè aſſenſum præbuit, iuſſitq; eoſdem Regni Proceribus impertiri, vt eorum etiam chirographis firmarentur, licèt Gallicus Legatus primùm obmurmuraret Reginam hoc fœdus expetere, non ex aliquo in Regem amore, ſed ex iuſto timore ne à coniuratis hoſtibus mox opprimaretur, poſteà terrores non ſine minis inijceret amicitiam cum Gallis, quæ Scotis fructuoſiſſima, diſſolvendam, poſtremò obteſtaretur ne Galliarum Rege inconſulto, aliquid fieret.

Nec à Gallis deterretur.

Sed

M. D. LXXXVI.

Sed apud Regem qui vana hæc noverat, nec impedimentum nec moram interponere poterat. Noverat enim ille Anglorũ vires ex Belgica confœderatione plurimùm adauctas, serioque respondit, *Se fiduciam in diuina benignitate, & non in eorum amicitia qui Dei gloriæ aduersantur, collocasse. Nec sibi minùs licere fœdus cum Regina pacisci, Gallo inconsulto, quàm Gallo nuper cum illa, ipso inconsulto.* Et quamvis Regina tenacior minorem quàm expectabat pecuniam, miserit, ne fœdus emere videretur, & minùs expresse de successione caverit: ille tamen pro Zelo in religionem & singulari in illam, & publicam pacem studio, tùm fœdus confici, tùm *Carros* de Russelli cæde suspectos, vt satisfaceret, in Angliam mitti iussit. Sed illi pridiè quàm mittendi, aufugerunt.

Fœdus Arctioris amicitiæ initur.

Paulò pòst, Iulio ineunte, Berwici convenerunt Edwardus Comes Rutlandiæ, Guilielmus Baro Everus, & Thomas Randolphus à Regina Angliæ; Franciscus Comes Bothwelliæ, Robertus Baro Boidius, & Iacobus Humius Coldenknollius à Scotorum Rege delegati. Fœdusque (quod *Arctioris amicitiæ fœdus* appellatum, cum *offensionis* nomen Scotis displiceret) in hæc verba confecerunt.

Cùm horum Principium regimen & gubernatio in ea dubia & periculosa tempora inciderint, quibus Principes vicini, qui Catholici *dici volunt, Pontificiam authoritatem agnoscentes, fœderibus mutuis ad veram, puram, & Euangelicam religionem non solùm è suis territoriis & dominiis, verùm etiam è regnis alienis extirpandam ac eruendam, amicitias coeunt & fidem astringunt. Ne qui Euangelicam colunt religionem pro eius defensione & patrocinio minus esse soliciti videantur, quàm qui Romanam, pro eiusdem euersione iam seriò nituntur: dicti Principes pro maiori suarum personarum securitate, à quorum salute totius populi salus pendet; & pro conseruanda vera, antiqua & Christiana (quam nunc profitentur) religione, mutui & socialis fœderis arctius vinculum, quàm hactenus vnquam inter suarum Maiestatum Progenitores coaluit, integrè ineundum censuerunt.*

Primò

M. D. LXXXVI.

Primò igitur, vt hoc tam pium & necessarium vtriusq; Principis propositum in hoc turbulento rerum statu ad vtilitatem publicam, & Euangelicæ veritatis propagationem suum sortiatur effectum: Conuentum, concordatum & conclusum est, quòd ijdem Principes de vera, pura & Euangelica quam nunc profitentur religione, aduersus quoscunq; alios qui eiusdem religionis euertendæ causa, contra alterutrum eorum quicquam molientur, attentabunt, vel facient, tuenda ac conseruanda, hoc sociali & sacrosancto fœdere cauebunt, ac omni quo poterunt studio sedulò conabuntur, & operam dabunt vt reliqui Principes qui eandem colunt veram religionem, vnà cum illis, in hoc tam sancto proposito & fœdere conueniant, iunctisq; viribus, verum Dei cultum in suis ditionibus conseruent, ac sub dicta antiqua & Apostolica religione suum populum tueantur & regant.

Item, conuentum, concordatum & conclusum est, quòd hoc sociale fœdus pro tuenda & retinenda Christiana & Catholica religione, quæ hoc tempore ab vtroq; Principe seruatur, ac in Regnis & ditionibus eorundem diuino fauore colitur, & fouetur, sit & Defensionis & Offensionis fœdus contra quoscunq; qui liberum eiusdem exercitium in eorum Regnis & Dominijs impedient, seu quouis modo impedire conabuntur: non obstantibus quibuscunq; tractatibus, amicitiarum fœderibus, confœderationibus inter alterutrum eorum & eiusdem religionis infestatores seu aduersarios quoscunq; priùs initis. Quòd si vllo vnquam tempore Principem aut Statum quemcunq; cuiuscunq; fuerit conditionis horum Principum alterutrius Regna Dominia, seu Territoria, vllámue eorundem partem inuadere aut infestare, suarumuè Maiestatum personas aut subditos aliquo damno vel iniuria quauis afficere, eauè seu eorum aliqua attemptare contigerit:

Conuentum, concordatum & conclusum est, quòd horum Principum neuter ab inuaso aut iniuriam damnúmue passo certior factus, dictis inuasoribus seu infestatoribus vllum auxilium, consilium, fauorémue vllo tempore palàm aut occultè, directè aut indirectè dabit vel præstabit, quouis consanguinitatis aut affinitatis vinculo, amicitiarum, vel fœderum necessitudine priùs inita, vel in posterum ineunda non obstante: in quocunq; inuasionis genere per quemcunq; in posterum inferendæ, seu attentandæ:

Con-

M. D. LXXXVI.

Conuentum, concordatum, & conclusum est, quòd præfati Principes sibi inuicem suppetias ferent, eo quo sequitur modo, videlicet. Rex Scotiæ, si Angliæ Regnum ab externo milite in partibus à regni Scotiæ remotis inuadatur infesteturuè, post requisitionem à Regina Angliæ factam, bis mille equitum & quinq; mill. peditum, aut minorem aliquem militum numerum ad arbitrium & requisitionem dictæ Reginæ absq; mora mittet, eosdemq; à limitibus Scotiæ Angliæ proximè adiacentibus, in aliam quamcunq; Angliæ partem Reginæ, sumptibus deduci curabit.

Item, quòd Regina Angliæ, si Scotiæ regnum ab externo milite in partibus à regno Angliæ remotis inuadatur, infesteturue; post requisitionem dictæ Reginæ à Rege Scotiæ factam, ter mille equitum & sex mill. peditum, vel minorem aliquem militum numerum ad arbitrium & optionem dicti Regis absq; mora mittet, eosdemq; à limitibus Angliæ, Scotiæ, proximè adiacentibus, in aliam quamcunq; Scotiæ partem dicti Regis sumptibus deduci curabit.

Item, conuentum, concordatum, & conclusum est, si Regnum Angliæ in Septentrionali plaga infra sexaginta milliaria à limitibus Scotiæ dißita à quocunq; inuadatur; quòd illustrißimus Scotorum Rex à Serenißima Angliæ Regina requisitus & interpellatus, vniuersas suas quas poterit vires & copias cogendas curabit, & cum effectu absq; vlla cunctatione coget, easdemq; cum Anglicis copijs coniunget, regniq; Angliæ inuasores eorumq; auxiliatores & fautores quoscunq; per triginta continuos dies, illisq; transactis, occasione vel rei neceßitate ita exigente, diutiùs per illud temporis spatium, quo Scotiæ subditi pro defensione Regni auxilia ferre antiquitùs consueuerunt, & hodie iure tenentur, hostiliter persequetur & profligabit.

Item, quòd cùm Scotiæ Rex per Angliæ Reginam certior fuerit factus de aliqua inuasione, aut infestatione quacunq; in regno Hiberniæ, non solùm Comitatus Argatheliæ, Insularum, locorumq; eidem Comitatui adiacentium, aliarumq; regni Scotiæ partium quarumcunq; incolis interdicet, ne in Hiberniæ Regnum ingrediantur, eosq; ab ingressu penitus arcebit. Verumetiam in posterum quocunq; tempore contigerit, incolas cuiuscunq; partis Regni Scotiæ contra sententiam huius tractatus cum aliquo extraor-

M. D. LXXXVI.

traordinario, seu insitato militum numero, more hostili in aliquam Hiberniæ regni partem intrare, idem Rex Reginam de huiusmodi ingressu certioratus, Edicto publico infestatores hostiliter in eo regno grassantes tanquam rebelles, publicæ pacis perturbatores, & perduellionis reos denunciabit & persequetur.

Item, quòd neuter Principum futuris temporibus vlli perduelli, rebelli, seu ei qui ab alterutro Principe publicè defecerit, auxilium, fauorem, subsidiumq; præstabit, aut ab alijs quouis modo præstari permittet, eosdemuè in suis dominijs apertè vel clàm moram facere patietur. Sed vterq; à tempore notitiæ seu primæ requisitionis à Principe, à quo ijdem defecerint factæ, dictos perduelles seu rebelles sine vlla mora, aut procrastinatione secundum conuentiones in prioribus nostris Tractatibus inter nos, & Prædecessores nostros expressas tradet, seu tradi curabit, vel saltem à limitibus & terminis suorum Dominiorum eosdem recedere coget. Et insuper quamdiu dicti rebelles seu perduelles moram in dictis dominijs traxerint, de omnibus iniurijs damnisq; ab dictis perduellibus illatis idoneè satisfaciet.

Item, quòd pro omnibus & singulis iniurijs & controuersijs componendis, quæ à tempore quo Sereniß. Rex Scotiæ Regni gubernaculum in manus suas recepit, & per quadriennij spacium, illud tempus proximè antegressum in limitibus, limitum occasione, aut inter limitaneos contigerunt, & interuenerunt, Principes vtrinq; intra menses sex à conclusione huius fœderis numerandos, Commissarios aliquot idoneos, pacis studiosos, mandatis ad eam rem aptis & sufficientibus instructos atq; monitos, ad aliquem locum commodum, in vtriusq; Regnorum confinio ablegabunt, qui omnes huiusmodi causas & controuersias honorifica, & amica transactione component, & terminabunt.

Item, quòd neuter dictorum Principum cum alio quocunq; Principe, Repub. seu communitate in huius præsentis Fœderis & vnionis præiudicium amicitiam paciscetur, confœderationemuè inibit vllam, absq; expresso alterius fœderati Principis consensu, per dicti Principis literas vel propria manu subscriptas, vel priuato Sigillo firmatas priùs habito & obtento.

Item, quòd vterq; Princeps cum ad hoc per Oratores seu Commissarios alterius Principis, alteruter debitè requisitus fuerit, &

M. D. LXXXVI.

iureiurando & magno suo Sigillo hoc Sanctum Societatis fœdus approbabit & confirmabit; & insuper in maiorem eiusdem stabilitatem, Diplomata Regia seu Literas Patentes, certo quodam tempore de quo mutuo vtriusq; Principis consensu constituetur, tradet, seu tradi curabit.

Item, quòd priores omnes amicitiarum tractatus & fœderum pacta inter prædictorum Principum Prædecessores, eorumq; Regna & Dominia quamuis in desuetudinem abijsse videantur, in suo robore, firmitate & vigore permanebunt. Et itidem quòd hic præsens mutui fœderis & arctioris amicitiæ tractatus prioribus, tractatibus & confœderationibus à dictis Principibus cum alijs fœderatis initis nullatenus derogabit, aut eorum pondus & authoritatem vlla ex parte diminuet (purioris Religionis quam in suis Regni dicti Principes nunc tuentur & colunt defensione duntaxat excepta) quo casu præsens fœdus defensionis & offensionis ratum & inconcussum in suo robore intelligimus permansurum.

Item, quòd Rex Scotiæ, quum vicesimum quintum ætatis suæ annum impleuerit, quamprimùm id commodè facere poterit, per publicum Regni sui conuentum dictum Fœdus approbabit & confirmabit, approbari & confirmari faciet. Et item Reginalis sua Maiestas per Proceres & alios Regnorum suorum Angliæ & Hiberniæ status, in Parlamento idem faciet & præstabit fieri & præstari procurabit.

Coniuratio in Elizabethæ *vitam.*

Eodem mense quo hoc Fœdus sancitum, coniuratio perniciosissima in Elizabetham deprehensa est, cuius ortum & progressum ex ipsis coniuratorum spontaneis cõfessionibus, quàm potero paucissimis proponam. In Anglico Rhemis Seminario quidam, dum omnipotentiam quandam in Pontifice Romano quasi attoniti admirarentur; Pij v. Bullam in Elizabetham à Spiritu Sancto dictatam crediderunt: Principesq; excommunicatos è medio tollere meritorium esse, imò & Martyrium, ea in causa vitam profundere, sibi & alijs Martyrij gloriam aucupantibus persuaserunt. Hæc Giffardus Theologiæ Doctor, Gilbertus Giffardus, & Hodgesonus Sacerdotes, Ioanni Sauagio (nothum fuisse perhibent) homini ma-

nu

M. D. LXXXVI.

nu prompto adeò penitùs inculcarāt, vt ille Elizabetham perimere, libens lubensq; vouerit. Eodemq; tempore librum scripserunt (nec alio quidem consilio, quàm vt securitatem Reginæ & Consiliarijs speciosè præstarent, viamq; suis sceleribus occultè præstruerent) quo Pontificios in Anglia monuerunt, ne quid in Principem molirentur; sed Christianorum armis, lachrimis, rationibus spiritualibus, assiduis Precationibus, Vigilijs, Ieiunijs, contra adversarios depugnarent. Simulq; rumorem falsum per susurrones disseminarunt Georgium Giffardum è cohorte Nobilium Reginæ stipatorum in cædem Reginæ iurasse, & hoc nomine Guisium grandi pecunia emunxisse.

Qua arte obtecta.

Ad Pascha, I.Ballardus è Rhemensi Seminario Sacerdos, qui plurimos Pontificios per Angliam & Scotiam inviserat, & animos tentaverat, in Galliam comitatus Maudo Walsinghami emissario, simulatore vaferrimo, qui illi imprudenti fucum fecerat, redit; & cum Bernardino Mendoza Hispani, iam ordinario in Gallia Legato, & Carolo Pagetto Scotorum Reginæ devotissimo de invadenda Anglia agit; vtiq; iam tempus esse peropportunum, viris militaribus in Belgio absentibus. Nec opportunius posse sperari, quandoquidem Pontifici Rom. Hispano, Guisio, & Parmensi Angliam aggredi ad bellum ex Belgio divertendum, deliberatum erat. Et quamvis Pagettus Angliam frustrà invadi, Regina superstite, dilucidè doceret, Ballardus tamen in Angliam remittitur iuratus, vt auxilia invadentibus, & libertatem Scotorum Reginæ quamprimùm procuraret.

Ballardus *in Galliam redit.*

In Angliam remittitur.

Ad Pentecostem in Anglia appulit ille sericatus Sacerdos militari habitu, & ementito nomine *Capitaneus Foscu* appellatus. Egit Londini hisce de rebus cum Antonio Babingtono à *Dethico* in Comitatu Derbiensi, iuvene natalibus claro, opulento, ingenio splendido, & supra ætatem erudito, qui Romanæ religioni addictus, nulla impetrata venia, in Galliam ignotus paulò anteà profectus, familiariter vsus est Th. Morgano è Reginæ Sco-

Babingtonū *convenit.*

M. D. LXXXVI.

torum clientela, & Episcopo Glascuensi eiusdem Legato, qui cùm heroicas tantæ Reginæ virtutes assiduè prædicando, certam spem magnorum honorum per illam ostentassent; quam ambitiosus iuvenis facilè arripuit; eum etiam ne cogitantem quidem literis Scotorum Reginæ commendarunt. Etenim vbi in Angliam redijsset, illa eum benignè literis salutavit, & iam inde Morganus eius opera vsus erat in transmittendis ad illam literis, donec illa in Amicij Powletti custodiam committeretur. Tunc enim iuvenis perspecto periculo, destitit. Cum hoc, inquam, Babingtono, de rebus quas dixi, egit Ballardus. Ille invasionem Angliæ in nihilum abituram, dum Elizabetha superesset, planè putavit. Cùm autem Ballardus illam non diu superfuturam innuisset, quippe Sauagium, qui è medio tollere vouerat, in Angliam iam venisse: non placuit Babingtono vt res tanta vni Sauagio committeretur, ne ausu excideret, sed potiùs sex viris nobilibus & strenuis, in quorum numerum Sauagium accenseri voluit ne voti suscepti damnaretur. Itaq; Babingtonus novam inijt rationem de regno per exteros invadendo, de portubus vbi appellerent, de auxilijs quæ adiungerentur, de Scotorum Regina liberanda, & de *tragica* (vt ille vocauit) *Reginæ cæde* patranda.

Insidias docet

Dum huic cogitationi totus incumbit, per puerum ignotum literas familiari Scotorum Reginæ inter ipsos charactere accipit, quæ illum diuturni silentij leniter incusat, & iubet vt literarum fasciculum à Morgano missum, & per Legati Gallici amanuensem traditum quamprimùm mitteret. Quod fecit, vnaq; per eundem nuntium literas ad illam dedit, in quibus *silentium excusat quòd opportunitate mittendi destitueretur, ex quo illa in custodiam Amicij Powletti Puritani, merè Leicestriani, & Catholicæ fidei hostis acerrimi* (ita enim vocauit) *data fuerit. Quæ cum Ballardo contulerat, explicat, docet sex Nobiles selectos esse qui* cædem tragicam *patrarent, se autem cum centum alijs eodem tempore ipsam liberaturum. Orat vt heroicis in hac re actoribus* (ita enim appellavit) *præmia proponerentur, vel posteris si in* eadem

Babingtonus *literis Reginæ Scotorum respondet.*

eadem interciderint. His Literis die XXVII Iulij reſpondetur, *propenſiſsimum Babingtoni in Catholicam religionem & ipſam ſtudium collaudatur: Monetur autem vt conſideratè aggrederetur, vtq;* Aſſociatio *inter ipſos, quaſi à Puritanis timerent, iniretur; nec quicquam moueretur priuſquàm de externis auxilijs certò conſtiterit: vt aliquis etiam in Hibernia tumultus excitaretur, dum in hac parte plaga infligeretur, Arundelius, & fratres, Northumbriuſq; in partes pertraherentur, Weſtmorlandius, Pagettus, & alij domum clàm reuocarentur.* Ratio etiam liberandi præſcribitur, *vel currum in porta ſubuertendo, vel ſtabula incendendo, vel ipſam intercipiendo, dum per campeſtria inter Chartleiam & Staffordiam animi gratiâ obequitaret.* Poſtremò *Babingtonus iubetur ſex* Nobilibus *& cæteris de præmijs fidem interponere.*

M. D. LXXXVI. *Reſpondetur.*

Coniuratio-nis participes

Ille iam ſibi aggregaverat quoſdam Nobiles Romanæ religionis ſtudio inflammatos, inter quos primarij erant Edwardus Windeſorius, Baronis Windeſorij frater, molli ingenio adoleſcens, Tho. Saliſburius ex Equeſtri familia in agro Denbighenſi, Carolus Tilneius antiqua generis claritate, vnica ſpes familiæ, è cohorte Nobilium ſtipatorum Reginæ, quem iam pridem Ballardus Romanæ Eccleſiæ reconciliaverat, ambo iuvenes ſpetioſiſſimi, Chidiocus Tichburnius ex Comitatu Southamptonenſi, Edwardus Abingtonus, cuius Pater Aulæ Regiæ fuerat Proquæſtor, ſiue vt vulgò vocant, *Cofferarius*, Robertus Gagæus è Surria, Ioannes Trauerſus, & Ioannes Charnocus ex Comitatu Lancaſtrenſi, I. Ioneſus cuius pater Veſtiarius erat Mariæ Reginæ, Sauagius quem dixi, Barnwellus ex nobili Hiberniæ familia, Henricus Dunus inter Rationales Primitiarum & Decimarum ſcriba. In Societatem etiam ſe inſinuavit Pollius, in Reginæ Scotorum negotijs apprimè inſtructus, ſimulandi & diſſimulandi peritiſſimus, qui omnia eorum conſilia Walſinghamo indies aperuiſſe, & iuvenes in mala pronos peiora ſuggerendo præcipites impuliſſe creditur, licèt Navus Reginæ Scotorum Secretarius ſubmonuiſſet vt ab eo cauerent.

His

M. D. LXXXVI.

Suæ partes vnicuiq; assignatæ.

His rem communicat Babingtonus, sed non omnia singulis, literas suas & Reginæ Scotorum Ballardo, Tichburno, & Duno ostendit, agit cum Tilneio, & Tichburno, vt percussores sint. Illi primùm cæde Principis manus contaminare abnuunt, Ballardus, & Babingtonus conantur docere, licitum esse Principes excommunicatos è medio tollere, & si ius violandum, religionis Catholicæ causa violandum. Hinc ægrè persuasi assensum quodammodo adhibent, Abingtonus, Barnwellus, Charnocus & Sauagius prompti & alacres in cædem iurant. Salisburius vt esset Regicida nullo modo induci poterat, ad liberandam autem Scotorum Reginam operam vltrò promittit. Percussoribus supernumerarium Tichenorum designat Babingtonus, de cuius fide & fortitudine sibi persuaserat, sed ille iam peregrè aberat. Iubet Babingtonus ne cuiquam nisi silentij iuramento priùs præstito, rem impertiant. Conferunt coniurati subinde de his rebus in S. Ægidij Campis, in Templo Paulino, in tabernis vinarijs, per quas assiduè conviuia agitârunt spe magnorum honorum inflati; subinde collaudantes fortitudinem nobilium Scotorum, qui non ita pridem Regem Sterlinij interceperant, & Girardi Burgundi qui Aurasionensem è medio sustulerat. Eò etiam fatuæ vanitatis processerant, vt percussores designatos ad vivum in tabulis depingi voluerint, & inter eos Babingtonum medium cum hoc versiculo. HI MIHI SVNT COMITES QVOS IPSA PERICVLA DVCVNT. Sed cùm hic versiculus, vt magis apertus minùs placeret, pro eo substituerunt QVORSVM HÆC, ALIÒ PROPERANTIBVS? Has tabulas incœptas ferunt, Reginæque clam ostensas, quæ nullos de vultu agnovit præter Barnwellum, qui sæpiùs accesserat in causis Comitis Kildariæ, è cuius erat clientela; verùm alijs indicijs edocta illa hominem novit. Certè cùm prodeambulans Barnwellum cerneret, imperterrita hominem aspexit, & ad Hattonum Satellitum Præfectum, & alios, conversa dixit, Nónne ego pulchrè stipata, quæ ne vnum in comitatu habeo gladio accin-

Colloquia inter eos.

Eorum vanitas.

M. D. LXXXVI.

accinctum. Hoc enim cæteris coniuratis retulit ipse Barnwellus, & quàm facilè illa è medio tunc tolli poterat, si coniurati adfuissent, demonstrat. Sauagius itidem hoc asseueravit.

Babingtonus *de externis auxilijs folicitus.* Ballardum *ad id mittere cogitat.*

Iam nihil magis anxium habuit Babingtonum, quàm ne fides data de externis auxilijs falleretur. Ad eam igitur firmandam statuit ipse in Galliam traijcere, & Ballardum, eo nomine occultè præmittere, cui numerata pecunia, facultatem proficiscendi sub ficto nomine procuraverat. Vtq́; omnem suspicionem longè à se amoveret, per Pollium quem dixi, se Walsinghamo insinuavit, maioremq́; in modum contendit, vt sibi licentiam proficiscendi in Galliam à Regina impetraret, pollicitus egregiam operam in rimandis & aperiendis abstrusioribus profugorum pro Regina Scotorum molitionibus. Ille iuvenis consilium laudavit, nec solùm licentiam proficiscendi, sed multa & magna promisit si hoc præstaret. Procrastinavit tamen rem totam, quam illi ne Solem quidem scire credebant, sua & aliorum solertia, sed præcipuè Gilberti Giffardi Sacerdotis indicio expiscatus.

Walsinghamo *simulatè se insinuat.*

Ille simulantem simulatè fallit.

Giffardus *coniurationẽ aperit.*

Hic è clara familia apud *Chellingtoniam* in agro Staffordiensi haud procul à Chartleia, vbi Regina Scotorum asseruabatur, natus, à profugis missus erat hisce diebus in Angliam sub ementito *Lusoni* nomine, vt Sauagium voti suscepti admoneret, & internuntius lateret ad literas inter eos, & Reginam Scotorum transmittendas: cùm in negotium tam periculosum nec Comitissam Arundeliæ, nec Baronem Lumleium, nec Henricum Howardum, nec G. Shirleium pertrahere potuissent.

Profugi, vt periculum facerent an per Giffardum tuta esset transmittendi ratio, primùm paginas albas & vacuas (*Blancks* vocant) in fasciculos instar literarum compactas sæpiùs miserunt, quas cùm traditas ex responsis comperissent, iam confidentiores etiam alias furtiuis notis de suis negotijs subinde miserunt. Verùm Giffardus siue conscientia discruciatus, siue pretio priùs corruptus, siue terrore perterritus, iam anteà Walsinghamum clam accesserat,

M. D. LXXXVI.

cesserat, qui sit, & quo consilio in Angliam missus edocuerat, omnem operam ex charitate in patriam & Principem detulerat, & omnes vel à profugis, vel à Regina Scotorum literas acceptas communicare promiserat. Walsinghamus occasionem oblatam amplexus, hominem comiter excepit, in Comitatum Staffordiensem misit, scripsitq; ad Powlettum vt aliquem è famulis à Giffardo corrumpi conniventer permitteret. Ille quasi nolens quemq; è famulis *per simulationem proditorem fieri*, vt dixit; renitens tamen permisit, vt cervisiarium, vel avenarium qui iuxta habitarunt, corrumperet. Giffardus cervisiarium pauculis aureis facilè corrupit, qui per foramen in muro, cui lapis demptilis impositus erat, literas submisit & recepit quæ semper per compositos tabelliones ad Walsinghami manus devenerunt. Ille resignavit, descripsit, singulari arte Thomæ Phelipps furtiuas notas deprehendit, & Arthuri Gregorij artificio ita consignavit, vt nemo resignatas iudicarit, atque ad eos quibus superscriptæ erant, misit. Ita interceptæ erant illæ priores Reginæ Scotorum ad Babingtonum, eiusdem ad illam responsoriæ, & alteræ ad eum (quibus subdolè additum eodem Charactere postscriptum, vt nomina sex nobilium ederet, si non & alia) necnon quæ eodem die ad Mendozam Hispani Legatum, Carolum Pagettum, Baronem Pagettum, Archiepiscopum Glascuensem, & Franciscum Inglefeldum conscriptæ, quæ singulæ discriptæ, atque transmissæ.

Literas acceptas ad Walsinghamum *mittit.*

Elizabetha, statim atque ex his literis tam horridam tempestatem hinc à domesticis, inde ab externis sibi impendere intellexit, iussit ad coniurationem maturè opprimendam Ballardum intercipi. Ex improviso itaq; ille in Babingtoni ædibus capitur in ipso temporis articulo, cùm iam ad Gallicum iter accinctus esset. Babingtonus hinc totus animo solicitus & suspensus inter mille incerti animi fluctuationes æstuat, mentem huc illuc versat, ad Tichburnum se confert, & quid agendum consulit. Ille, vt coniurati protinùs se segregarent, & diffugerent, monuit.

Ballardus *abiturus intercipitur.*

M. D. LXXXVI.

nuit. Visum autem Babingtono, Sauagium & Charnocum, ad cædem patrandam illicò submittere; priùs tamen, vt facilior pateret aditus, splendidiores & magis aulicas vestes Sauagio apparare; & hac de re sermones cum illis eodem die in Templo Paulino habet. Sententiâ mox mutatâ, intimos solicitudinis aculeos occultans Walsinghamum in Aula absentem literis & importunis efflagitationibus vrget, vt licentia proficiscendi in Galliam iam tandem concederetur, simulq; interpellat pro Ballardo liberando, qui sibi in negotio suscepto inprimis esset vsui. Walsinghamus blandis promissis hominem de die in diem lactat. Quod Ballardus captus, in Youngum sagacem illum Pontificiorum venatorem, & apparitores transfert, atq; Babingtonum vt ab id genus hominum sibi caueret, quasi amicè submonet; facileq; iuveni persuadet, vt tantisper donec Regina licentiæ codicillum signaret, & ipse Londinum rediret, in ipsius Londini ædibus pernoctaret, quò occultiùs de tantis rebus inter se agerent, & ne qua suspicio ex crebris eò itationibus apud profugos, cùm in Galliam veniret, oboriretur.

Babingtonus *de eo liberando solicitat.*

Et ipse in nassam incidit.

Interim imperatum est Scudamoro Walsinghami famulo vt eum diligentissimè obseruaret, & vbiq; comitaretur, scilicet, quò tutior esset ab apparitoribus. Hanc telam Walsinghamus clàm cæteris Reginæ Consiliarijs hactenùs texuerat, & longiùs protendere voluit. Noluit autem Regina, *Ne*, vt ipsa dixit, *non cauendo periculum cùm posset, Deum magis tentare, quàm in Deo sperare videretur.* Mittitur itaq; ex Aula schedula à Walsinghamo ad famulum, vt intentiori cura Babingtonum obseruaret. Hæc non consignata, ita tradita est, vt Babingtonus in mensa legenti iuxtà adsidens vnà legerit. Hinc malè sibi conscius, & singula diluxisse suspicatus, nocte insequente, cùm in taberna vinaria ille, Scudamorus, & vnus & alter è Walsinghami famulis largiùs cœnassent, quasi symbolum daturus, pallio gladioq; relictis, surrexit, & per tenebras Westmonasterium se proripuit, vbi Gagæus cum illo vestimenta permutavit, qui eadem mox in Charnoci

Ille tamen se explicat.

M. D. LXXXVI.

cubiculo exuit, & Charnoci induit, ſimulq; in *Syluam S. Ioannis* iuxta vrbem ſe ſubduxerunt, quò Barnwellus & Dunus etiam ſe receperunt. Publica interim præconis voce proditores per vniverſam Angliam declarantur. Illi in ſyluis & avijs latitantes cùm pecuniam mutuam à Legato Gallico, & equos à Tichburno fruſtrà petijſſent: Babingtono capillitium tondent, nativam faciei pulchritudinem virentibus iuglandium culeolis ſiue corticibus devenuſtant, fameq; adacti Bellamiorum ædes (prope *Collem Harroum* petunt) qui Romanæ religioni admodum addicti. Ibi in horreis occultantur, aluntur, & ruſtico habitu veſtiuntur. Decimo autem pòſt die reperti, Londinum ducuntur, Vrbſq; publicam lætitiam campanarum pulſationibus, pyris per plateas accenſis, Pſalmiſque cantandis teſtatur, vſq; adeò vt cives ingentes à Regina laudes, & gratias retulerint.

In ſyluis latet.

* Harrow-hill.

Repertus.

Cæteri coniurati mox capti, plerique in vrbis vicinia, Salisburius in Comitatu Ceſtrenſi equo à perſequentibus transfoſſo, & Trauerſus cum eo, poſtquam *Weuer* flumen tranaſſent; & in Wallia Ioneſus qui invaſionis deſtinatæ haudquamq; ignarus, eos ædibus ſuis poſtquam proditores declaratos cognoverat, occultaverat; & Saliſburium fugientem equo, eiuſq; famulum (qui ſacrificus) pallio permutato inſtruxerat. Solus Windſorus non repertus. Plures dies in his examinandis inſumpti ſunt, qui ſe invicem ſuis confeſſionibus iugularunt, nihil veri reticentes.

Cæteri etiam capti.

Singula detegunt.

Toto hoc tempore Scotorum Regina famulique, tam vigili cuſtodia à Powletto obſepti tenebantur, vt hæc ipſam omninò latuerint, etſi per vniverſam Angliam notiſſima. Simul autem ac iſti capti, Th. Gorgius miſſus erat qui eam de his certiorem paucis faceret, quod ne opinanti quidem ex compoſito fecit, cùm illa iam equum ad venandum conſcendiſſet; nec redire permiſſum, ſed ſpecie honoris per vicinas nobilium ædes circumducitur. Intereà I. Manerius, Ed. Aſtonus, Rich. Bagotus, & Guil. Waadus, qui totius rei ignarus in has partes iampridem

Scotorum Regina à ſuis abducitur.

M. D. LXXXVI.

pridem missus, ex potestate Regijs codicillis delata, Nauum & Curlum Secretarios, aliosque famulos seorsim servandos custodibus tradiderunt, ne inter se, aut cum Regina sermones haberent. Et foribus conclavis effractis, omnes arculas in quibus chartæ repositæ, suis Sigillis munitas ad Aulam miserunt. Deinde Powlettus iussus, in pecuniam omnem invasit, ne quos illa pretio corrumperet, fidemque restituendi interposuit. Arculis coram Elizabetha excussis, deprehenduntur multorum exterorum literæ, literarum etiam ad multos exemplaria, breviaria, & occultorum characterum indices plùs minùs sexaginta; necnon quorundam Angliæ Procerum ad illam literæ amoris & officij plenissimæ. Quod tamen Elizabetha silentio dissimulavit iuxta quod pro symbolo vsurpavit (VIDEO, TACEO) Verùm illi rem subodorati, ne eidem fauisse viderentur, deinceps infensè adversari ceperunt.

Arculæ cum literis ad Reginam mittuntur.

Iam Giffordus, cùm huic scænæ inservijsset, in Galliam tanquam exul amandatur, relictâ prius apud Gallicum in Anglia Legatum chartula indentata cum documento, vt literas à Regina Scotorum, vel à profugis acceptas non alij cuipiam traderet, quàm qui parilem chartulam exhiberet, quæ ab illo ad Walsinghamum clàm submissa. Iste in Galliam reversus, post aliquot menses in carcerem ob vitæ turpitudinem coniectus, & de his suspectus, miserè expiravit, pleraq; iam dicta non gravatè confessus, quæ etiam ex scrinijs comperta.

Giffordus *in Galliam remissus miserè perijt.*

Die XIII Septembris, septem è coniuratis in iudicium vocati, se reos agnoverunt, & læsæ Maiestatis damnati. Perendie alij septem itidem vocati, se reos inficiati, *Deo & Patriæ* ex more se iudicandos submiserunt, qui ex suis confessionibus rei peracti, & damnati. Pollius solus, etiamsi omnium conscius, cùm affirmasset se Walsinghamo quædam indicasse, in iudicium non vocatus. Die mensis XX. priores septem in *Campis S. Ægidij* vbi convenire soliti, patibulo & tabulato ad id erecto, suspensi, demissi, genitalibus abscissis, vivi videntesq; exenterati,

Coniurati iudicio sistuntur.

Supplicio afficiuntur.

M. D. LXXXVI.

& membratim diſſecti, non ſine crudelitatis nota, ſcil. Ballardus architectus ſceleris à Deo veniam deprecatus, & à Regina, adiecta conditione, ſi in illam peccaſſet. Babingtonus (qui Ballardi ſupplicium intrepidus ſpectavit, dum cæteri auerſi in genua prouoluti precibus vacarent) peccata ingenuè agnovit; è patibulo dimiſſus, iam diſſecandus clarè ſubinde exclamavit Latinè, *Parce mihi Domine Ieſu.* Sauagius funiculo rupto, è patibulo decidit, & ſtatim à carnifice arreptus, genitalibus abſciſſis, & vivus exenteratus. Barnwellus crimen religionis & conſcientiæ obtentu extenuauit. Tichburnus ſcelere demiſſiſſimè agnito, magnam apud multitudinem circumfuſam commouit miſericordiam; itidem Tilneius modeſto animo & ſpetioſo corpore. Abingtonus turbido ingenio minas iactans, & terrores intendens de cruore propediem in Anglia effundendo. Poſtridiè reliqui ſeptem ad eundem locum pertracti, eodem genere mortis ſunt affecti, ſed mitiùs ex Reginæ iuſſu quæ ſuperiorem ſæuitiam exoſa. Singuli enim ex ſuſpendio penitùs expirârant, priuſquàm demiſſi & exenterati. Salisburius primus admodum pœnitens, Catholicos monuit ne vi & armis religionem reſtituere molirentur. Similiter qui eum ſequutus Dunus. Ioneſus proteſtatus ſe Salisburium ab incepto diſſuaſiſſe, elatū, præcipitemq; Babingtoni animum, & invaſionis conſilium omninò damnaſſe. Charnocus & Trauerſius in precationes defixi, ſe Deo & Sanctis commendarunt. Gagæus munificam Reginæ in patrem benignitatem prædicans, & perfidam ſui ipſius in Principem optimè meritam ingratitudinem deteſtatus. Hieronymus Bellamius, qui Babingtonum poſtquàm proditor, publicè declaratus, occultaverat, (cuius frater eiuſdem criminis conſcius, ſe in carcere ſtrangulavit) confuſus & ſilens agmen clauſit.

Amanuenſes Scotæ examinantur.

Supplicio de his ſumpto, Navus Gallus, & Curlus Scotus, qui Scotorum Reginæ ab Epiſtolis, examinati de literis, literarum exemplaribus, notulis, & characteribus in Reginæ conclaui deprehenſis, ſponte ſuis ſubſcriptionibus

nibus agnoverunt, sua ipsorum esse autographa, ab ipsa Gallicè dictata, à Nauo excepta, à Curlo Anglicè conversa, & occultis characteribus descripta. Nec inficiati sunt illam à Babingtono literas accepisse, & se illius iussu in eam quam dixi sententiam rescripsisse. An hi pretio hanc ad rem adducti fuerint, non dixero. Hoc tamen ex literis certum est, cùm Curlus promissa à Walsinghamo hoc tempore exigeret; Walsinghamum illum vt immemorem *extraordinariæ gratiæ* arguisse, vt qui nihil confessus fuit, nisi quod Nauo socio coram premente, diffiteri non poterat.

Gallus de his edocetur.

Mox Edwardus Wottonus in Galliam mittitur, qui Regi coniurationis seriem explicaret, & literarum Reginæ Scotorum, & aliorum exemplaria testimonijs nobilium Angliæ ad veritatem asserendam confirmata exhiberet, vt Gallus videret quanta pericula molitionibus Morgani, Caroli Pagetti, & aliorum in Gallia contra Angliæ Reginam struerentur.

Quid de illa fiat, variatur

Quid de Scotorum Regina fieret, Consiliarij non vnum idemq; senserunt. Alij nihil asperius in eam statuendum censuerunt, sed arctissimè custodiendam tùm quòd non criminis author, sed tantùm conscia, tùm quòd valetudinaria, nec diu superfutura. Alij vt religioni consuleretur, protinùs è medio tollendam, & ex lege. Leicestrius veneno maluit, & Theologum submisit qui Walsinghamum hoc licere doceret. Protestabatur autem Walsinghamus tantùm abesse vt vim afferri probaret, vt Mortonij consilium iampridem fregerit, qui suaserat vt in Scotiam remitteretur, & in ipso regnorum collimitio occideretur. Variatum iterum è qua lege in illam ageretur, an ex illa anni XXV Edwardi Tertij (qua *Maiestatis læsæ tenetur, qui Regi aut Reginæ perniciem struxerit, bellum in eius regno mouerit, aut hostibus adhæserit*) an ex illa anni XXVII Elizabethæ, quam dixi. Vicit tandem eorum sententia qui ex hac postrema maluerunt, vtiq; ad hanc rem nata, ideoque accommodanda. Ex lege igitur illa superiori anno lata, vt inquireretur, & sententia pronuntiaretur

Et qua lege indicetur.

M. D. LXXXVI.

Delegati ad causam audiendam.

tiaretur in illos qui rebellionem concitaverint, regnum invaserint, aut Reginæ vim inferre tentaverint, plures è Sanctiori Consilio & Angliæ Proceribus Diplomate delegati sunt. Quorum nomina (cùm seriem & attributa Procerum Angliæ, posterorum intersit cognoscere) ex ipso autographo subijcere visum. Quod formula forensi ita se habet.

Elizabetha Dei gratia Angliæ, Franciæ, & Hiberniæ Regina, Fidei Defensor, &c. Reuerendissimo in Christo Patri Ioanni Cantuariensi Archiepiscopo, totius Angliæ Primati & Metropolitano, & vni de priuato Consilio nostro, Ac prædilecto & fideli nostro Thomæ Bromley Militi, Cancellario Angliæ, alteri de priuato Consilio nostro, Ac etiam prædilecto & fideli nostro Willielmo Domino Burghley, Domino Thesaurario Angliæ, alteri de priuato Consilio nostro, Ac etiam charissimo consanguineo nostro Willielmo Marchioni Wintoniæ, vni Dominorum Parlamenti, Charissimo consanguineo nostro Edw. Comiti Oxoniæ magno Camerario Angliæ, alteri Dominorum Parlamenti, Necnon Charissimo consanguineo nostro, Georgio Comiti Salopiæ, Comiti Marescallo Angliæ, alteri de priuato Cōsilio nostro, Charissimoq; consanguineo nostro Henrico Comiti Cantiæ, alteri Dominorum Parlamenti, Ac etiam charissimo consanguineo nostro Henrico Comiti Derbiæ, alteri de priuato Consilio nostro, Charissimoq; consanguineo nostro Willielmo Comiti Wigorniæ, alteri Dominorum Parlamenti, Necnon charissimo consanguineo nostro Edw. Comiti Rutlandiæ, alteri Dominorum Parlamenti, Ac charissimo cōsanguineo nostro Ambrosio Comiti Warwick, Magistro Ordinationum nostrarum, alteri de priuato Consilio nostro, Charissimoq; consanguineo nostro Henrico Comiti Penbrochiæ, alteri Dominorum Parlamenti, Necnon charissimo consanguineo nostro Roberto Comiti Leicestriæ, Magistro Equorum nostrorum, alteri de priuato Consilio nostro, Ac charissimo consanguineo nostro Henrico Comiti Lincolniæ, alteri Dominorum Parlamenti, Ac etiam charissimo consanguineo nostro Antonio Vicecomiti Montague, alteri Dominorum Parlamenti, Prædilectoq; & fideli nostro Carolo Domino Howard magno Admirallo nostro Angliæ, alteri de priuato Consilio nostro, Ac prædilecto

M. D. LXXXVI.

prædilecto & fideli nostro Henrico Domino de Hunsdon, Domino Camerario nostro, alteri de priuato Consilio nostro, Necnon prædilecto & fideli nostro Henrico Domino Abergauenniæ alteri Dominorum Parlamenti, Ac prædilecto & fideli nostro Edw. Domino Zouche, alteri Dominorum Parlamenti, Ac etiam prædilecto & fideli nostro Edw. Domino Morley, alteri Dominorum Parlamenti, Prædilectoq; & fideli nostro Willielmo Domino Cobham, Domino Guardiano Quinq; Portuum nostrorum, alteri de priuato Consilio nostro, Necnon prædilecto & fideli nostro Edw. Domino Stafford, alteri Dominorum Parlamenti, Ac etiam prædilecto & fideli nostro, Arthuro Domino Grey de Wilton, alteri Dominorum Parlamenti, Ac etiam prædilecto & fideli nostro Ioanni Domino Lumley, alteri Dominorum Parlamenti, Ac etiam prædilecto & fideli nostro Ioanni Domino Sturton, alteri Dominorum Parlamenti, Ac prædilecto & fideli nostro Willielmo Domino Sandes, alteri Dominorum Parlamenti, Necnon prædilecto & fideli nostro Henrico Domino Wentworth, alteri Dominorum Parlamenti, Prædilecto & fideli nostro Lodouico Mordant, alteri Dominorum Parlamenti, Prædilectoq; & fideli nostro Ioanni Domino S. John de Bletso, alteri Dominorum Parlamenti, Necnon prædilecto & fideli nostro Thomæ Domino Buckhurst, alteri de priuato Consilio nostro, Ac prædilecto & fideli nostro Hen. Domino Compton, alteri Dominorum Parlamenti, Ac etiam prædilecto & fideli nostro Hen. Domino Cheney, alteri Dominorum Parlamenti, Dilecto & fideli nostro Francisco Knolles Militi, Thesaurario Hospitij nostri, alteri de priuato Consilio nostro, Necnon dilecto & fideli nostro Iacobo Croft *Militi, Contrarotulatori dicti Hospitij nostri, alteri de priuato Consilio nostro, Ac dilecto & fideli nostro Christophero* Hatton *Militi, Vicecamerario nostro, alteri de priuato Consilio nostro, Ac etiam dilecto & fideli nostro Francisco Walsingham Militi, vni primariorum Secretariorum nostrorum, alteri de priuato Consilio nostro, Ac etiam dilecto & fideli nostro Willielmo Dauison Armigero, alteri primariorum Secretariorum nostrorum, de priuato Consilio nostro, Ac dilecto & fideli nostro Radulpho Sadleir Militi, Cancellario Ducatus nostri Lancastriæ, alteri de priuato Consilio nostro,*

M. D. LXXXVI.

nostro, Necnon dilecto & fideli nostro Waltero Myldmay Militi, Cancellario Scaccarij nostri, alteri de priuato Consilio nostro, Ac dilecto & fideli nostro Amicio Poulett Militi, Capitaneo Insulæ nostræ de Iersey,*alteri de priuato Consilio nostro, Dilectoq; & fideli nostro Ioanni Wolley Armigero, Secretario nostro pro lingua Latina, alteri de priuato Consilio nostro, Ac etiam dilecto & fideli nostro Christophoro Wraie Militi, Capitali Iustitiario ad Placita coram nobis tenenda aßignato, Dilectisq; & fidelibus nostris Edmundo Anderson Militi, Capitali Iustitiario nostro de Banco, Rogero Manwood Militi, Capitali Baroni Scaccarij nostri, Thomæ Gawdy Militi, vni Iustitiariorum nostrorum ad Placita coram nobis tenenda aßignato, & Willielmo Periam, vni Iustitiariorum nostrorum de Banco, Salutem, &c.* Deinde ne verbatim describam. Post recapitulationem Legis (siue *Actus* vt nostri vocant) anno superiori sancitæ, hæc sequuntur. *Cùm post finem Seßionis Parlamenti,* scilicet, *post primum diem Iunij Anno Regni nostri vicesimo septimo, diuersæ res compassatæ & imaginatæ fuerunt, tendentes ad læsionem personæ nostræ Regiæ, tam per Mariam filiam & hæredem Iacobi Quinti nuper Scotorum Regis, ac communiter vocatam Reginam Scotorum & Dotariam Franciæ, prætendentem titulum ad Coronam huius regni Angliæ; quàm per diuersas alias personas, cum scientia, Anglicè* with the priuitie *eiusdem Mariæ, prout datum est nobis intelligi. Cumq; nos intendimus & determinamus, quòd Actus prædictus in omnibus, & per omnia foret ritè & effectualiter executus secundum tenorem eiusdem Actus, quodq; omnes offensiones supradictæ in Actu supradicto, vt præfertur mentionatæ & circumstantiæ earundem forent examinatæ, & sententia siue Iudicium superinde detur secundum tenorem & effectum Actus illius: Vobis & maiori vestrum parti plenam & integram potestatem, facultatē, & authoritatem secundū tenorem Actus damus, ad examinandum omnes & singulas res compassatas & imaginatas, tendētes ad læsionem personæ nostræ Regiæ, tam per prædictam Mariam, quàm per quascunq; alias personas, vel quamcunq; aliam personam, cum scientia, Anglice* with the priuitie *eiusdem Mariæ, & omnes circumstantias eorundem, ac omnes alias offensiones supradictas, quascunq; in Actu supra-*

M. D. LXXXVI.

supradicto vt præfertur mentionatas, & omnes circumstantias earundem offensas & earum cuiuslibet. Ac superinde secundum tenorem Actus prædicti ad dandum sententiam siue iudicium, prout super bonam probationem materia vobis apparebit. Et ideò vobis mandamus, quòd ad certos dies, & loca quos vos, vel maior pars vestrum ad hoc prouideritis, diligẽter super præmissa, in forma prædicta procedatis, &c.

Horum pleriq; Fotheringhaiam Castrum in Comitatu Northamptoniæ ad *Neni* fl. ripam, XI die Octobris accesserunt, vbi Scotorum Regina tunc custodita. Postridie delegati ad eam miserunt Walterum Mildmaium, Powlettum, & Edwardum Barkerum Notarium publicum, qui Elizabethæ literas illi in manum tradiderunt, quas cum perlegisset, vultu ad Regiam dignitatem composito & animo sedato, *Male me habet*, inquit, *Reginam Sororem mihi charißimam perperàm de me edoctam esse, & tot annos iam arctè custoditam, membrisq; captam, postquam tot æquas conditiones pro libertate obtulerim, neglectam iacuisse. Quanquam de pluribus periculis plenè præmouerim, fides tamen mihi nulla adhibita, sed semper ego spreta, licèt sanguinis vinculo ei coniunctißima. Cùm* Associatio *iniretur, & lex Parlamentaria inde sanciretur, præuidi quicquid periculi vel ab exteris Principibus foràs, vel à malesanis domi, vel religionis causa acciderit, mihi fore præstandum, cùm in Aula multos habeam infestos aduersarios. Iniquè sane, nec sine causa ferrem fœdus cum filio meo, me inconsulta, initum esse; sed huiusmodi prætermitto. Quod ad has literas, nouum mihi videtur, vt Regina mihi tanquam subdito imperet vt me iudicio sistam. Regina ego sum absoluta, nec quicquam committam quod Maiestati Regiæ, mei loci, & ordinis Principibus, & filio sit fraudi. Nondum animus decidit, nec calamitati succumbam. Refero me ad ea quæ coram Bromleio nunc Cancellario, & Barone Lawaro protestata sum. Angliæ* Leges *&* Statuta *mihi sunt ignotißima, Consiliarijs sum destituta, qui mihi* Pares *planè nescio; chartæ & notulæ sunt ablatæ, nullus est qui patronum mihi se præbere audeat. Ego omnis contra Reginam criminis expers, neminem in eam concitaui, nec in crimen vocanda, nisi ex verbo meo aut scripto, quæ in*

Illa literis extemplo respondet.

M. D. LXXXVI.

me haudquaquam produci poterunt. Diffiteri tamen non possum me memet, & causam meam exteris Principibus commendasse.

Postridie ad eam nomine Delegatorum redierunt Powlettus & Barkerus, qui monstrarunt hoc responsum in scripta relatum, & an in eodem persisteret, rogarunt. Cùm distinctè perlectum audisset, vt probè & verè conceptum laudavit, & in eo se perstituram dixit. *At hoc,* inquit, *mihi animo excidit quod adijci velim. Quòd Regina scripserit me subiectam esse Angliæ legibus, & ex illis iudicãdam, quoniam sub earum tutela vixi.* Respondeo, *me in Angliam ad opem implorandam venisse, iam inde verò in carcere detentam, legum Angliæ tutela, vel beneficio frui non potuisse, imò nec à quopiam quales sint leges illæ, hactenùs intelligere licuit.*

Responso addit.

A meridie nonnulli selecti è Delegatis cum Iuris Cæsarei, & Canonici peritis eam accesserunt. Cancellarius verò & Thesaurarius authoritatem ex Diplomate declararunt, nec captivitatem, nec Regiæ Maiestatis prærogativam posse eam à respondendo in hoc Regno eximere docuerunt, vtq; obijcienda audiret blandè monuerunt: sin minùs, se ex legis authoritate, & posse, & velle in eam absentem agere interminati. Illa respondit, *Se subditam non esse, & malle millies perire, quàm se subditam agnoscere: quandoquidem agnoscendo, & Regiæ Maiestatis sublimitati præiudicium ferret, simulq; se omnibus Angliæ legibus etiam in re Religionis teneri fateretur; nihilominùs in libero & pleno Parlamento ad omnia paratam esse respondere, cùm nesciat an dicis causa, & ad speciem, hic conuentus contra eam iam præiudicijs condemnatam instituatur. Ut conscientiam igitur consulant, & meminerint orbis terrarum Theatrum Regno Angliæ longè ampliùs patere submonet.* Cepit deinde de iniurijs sibi illatis conqueri, & Thesaurarius interrumpens, Elizabethæ in eam beneficia enumerare; scilicet, quæ in nonnullos impugnantes ius quod in Angliam vendicat, animadverterat: & impedierat quò minùs ab Ordinibus Regni ob nuptias cum Norfolcio expetitas, rebellionem in plaga Boreali, & alia, damnaretur. Quæ cùm illa nihili æstimare videretur, recesserunt.

Comparere recusat.

Post

M. D. LXXXVI.

Poſt aliquot horas per Powlettum & Sollicitatorem capita Diplomatis, & nomina Delegatorum exhibuerunt, vt videret ex æquo & bono, non ex verſuto iure,& extra ordinem agendum eſſe. Illa nullam contra Delegatos exceptionem oppoſuit,at acerrimam contra legem nuperam, è qua authoritas Diplomatis tota dependit; vtiq; iniuſtam eſſe, in ſe compoſitò excogitatam, exemplo carere, & cui nunquam ſe ſubijceret. Rogavit ex quo iure procederent, ſi ex Cæſareo vel Canonico, interpretes è Papia, vel Pictonibus, alijſq; externis Academijs accerſendos dixit,cùm idonei in Anglia non reperiantur. Addidit etiam ex diſertis verbis in Reginæ literis conſtare ſe criminis ream iam præiudicatam eſſe, etſi inauditam; ideoq; non eſſe cur ſe coram illis ſiſteret,poſtulauitq; vt ſatisfieret de nonnullis in iſtis literis ſcrupulis, quos confuſè, & raptim ſibi ſeorſim annotaverat, ſed diſcriptos tradere noluit, cùm è dignitate Regia non ſit, vt dixit, ſcribæ partes agere.

Contra nouam Legem excipit.

Hac de re ſelecti illi Delegati rurſus eam adierunt,quibus ſignificat ſe non ſatis percipere quid velint illa verba, *Cùm ſit ſub Reginæ protectione*. Cancellarius reſpondit, *Hoc cuiuis intelligenti clarè patere, ſubditorum tamen non eſſe interpretari quid Regina ſibi vellet, nec ad hoc ſe delegatos eſſe*. Poſtulavit illa deinde Proteſtationem quam quondam fecerat, oſtendi, atq; approbari. Reſponſum, eam nunquam approbatam fuiſſe, nec iam approbandam, cùm ſit fraudi Coronæ Angliæ. Rogavit qua authoritate procederent. Reſponſum, ex authoritate Diplomatis & Iure Ciuili Anglorum. *At*, inquit, *vos pro lubito Leges ſancitis, quibus non eſt cur ego memet ſubmittam, quandoquidem Angli olim* Legi Salicæ Gallorum *ſe ſubmittere recuſarunt. Quòd ſi ex iure Ciuili Anglorum procederent, exempla cierent, cùm ius illud ex exemplis & conſuetudine magnam partem conſtet. Sin ex iure Canonico, non alij quàm eiuſdem conditores interpretari debeant*. Reſponſum eſt,quòd procederent nec ex iure Cæſareo, nec Canonico; ſed ex Anglico. Ex Cæſareo tamen & Canonico demonſtrari poſſe, quòd coram

Proteſtationẽ admitti rogat.

M. D. LXXXVI.

ram illis comparere debeat, si hoc audire non recusaret. Nec recusavit illa quidem audire, sed *interlocutoriè*, vt dixit, non *iudicialiter*.

Hinc in alios sermones incidit, scilicet, se nihil in exitium Reginæ cogitasse, iniurijs & indignitatibus succensuisse, se in offensionis lapidem futuram si tam indignè habeatur; per Nauum operam obtulisse de Pontificis Rom. Bulla revocanda, voluisse innocentiam per literas tueri, sed nec hoc permissum: deniq; singula quæ detulerat x x annis benevolentiæ officia, reiecta fuisse. Huiusmodi digressiunculis longiùs provectam revocarunt, & rogarunt vt dilucidè diceret, an coram Delegatis responderet. Illa retulit, *Authoritatem illam delegatam esse ex nupera Lege ad ipsam illaqueandam sancitam: se Reginæ Leges quas meritò suspectas habet, non posse ferre. Se boni animi hactenus plenam, nolle iam in maiores suos Scotorum Reges committere, agnoscendo se Anglicæ Coronæ subditam esse. Hoc enim nihil aliud esse quàm illos rebelles & perduelles palàm profiteri. Non recusare tamen respondere, modò in subditæ ordinem non redigatur. Malle verò funditùs perire, quàm vt* Criminalis *respondere*.

Hattonus comparere suadet.

Ad hæc Hattonus Elizabethæ Procamerarius. *Accusaris (at non condemnaris in perniciem Dominæ nostræ, Reginæ inunctæ coniurasse. Reginam te esse dicis. Esto. At Regium fastigium nec iure Cæsareo, nec Canonico, nec Iure gentium, nec Naturæ, à non respondendo in huiusmodi crimine eximitur. Omnis enim iustitia vacillaret, imò iaceret, si id genus flagitia impunè designarentur. Si innocens sis, tuæ existimationi vim infers, iudicium declinando. Innocentem te protestaris, verùm Elizabetha aliter sentit, nec sine causa, & dolenter quidem. Ad innocentiam itaq; examinandam, viros honoratissimos, prudentissimos, & integerrimos delegauit, qui ex æquitate cum fauore te audituri, & ex animo gaudebunt si hoc crimen dilueris. Crede mihi, ipsa Regina magna lætitia afficietur, quæ mihi discedenti affirmauit, nihil sibi accidisse tristius, quàm te huiusmodi criminis insimulari. Quare superuacaneo Regij fastigij priuilegio seposito, quod nulli iam sit*

M. D. LXXXVI.

sit vsui, iudicio te sistas, innocentiam ostendas, ne subterfugiendo, suspicionem attrahas, & æternam existimationi labem aspergas.

Non recuso, inquit illa, *respondere pleno Parlamento coram Regni Ordinibus legitimè conuocatis, modò successioni proxima declarer; imò coram Regina & Consiliarijs, modò Protestatio admittatur, & proxima Reginæ consanguinea agnoscar. Aduersariorum iudicio, apud quos scio omnem innocentiæ defensionem fore interclusam, memet submittere planè nolo.* Cancellarius interrogavit an responderet, si Protestatio admitteretur. *Nunquam*, inquit, *Legi nuperæ in Diplomate memoratæ me subijciam.* Hinc intulit Thesaurarius, Nos nihilominùs die crastino licèt absens fueris & contumax permanseris, in causa procedemus. *Conscientiam*, inquit illa, *excutite, honori consulite, Deus vobis & hæredibus pro vestro in me iudicio retribuat.*

Die crastino, qui Mensis XIIII. accersiuit quosdam è Delegatis, rogauitque vt Protestatio admitteretur & approbaretur. Thesaurarius interrogauit an iudicio se sisteret, si Protestatio solummodò reciperetur, & in scripta redigeretur, sine approbatione. Annuit tandem, gravatè tamen, ne, vt dixit, prædecessoribus aut successoribus derogare videretur, sed percupidam esse obiectum crimen diluendi, persuasa Hattoni rationibus quas cogitatè perpenderat.

Comparere contenta est.

Mox convenerunt in Camera Præsentali Delegati qui aderant. Solium in superiori Cameræ parte, pro Regina Angliæ positum erat sub Vranisco. E regione inferiùs & remotiùs, iuxta transtrum Cathedra pro Regina Scotorum, ad parietes vtrinque sedilia, in quibus hinc consederunt Cancellarius Angliæ, Thesaurarius Angliæ, Comites Oxoniæ, Cantij, Derbiæ, Wigorniȩ, Rutlandiæ, Cumberlandiæ, Warwici, Penbrochiæ, Lincolniæ, & Vicecomes Montisacuti; inde Barones Abergauennius, Zouchæus, Morleius, Staffordus, Greius, Lumleius, Sturtonus, Sandius, *Wentworthus*, Mordantus, de S. Ioanne *à Bletsho*, Comptonus, & Cheineius. Iuxta hos sederunt

Forma sessionis.

Equites

M. D. LXXXVI.

Equites aurati à Sanctiori consilio, Iacobus Croftus, Christophorus Hattonus, Franciscus Walsinghamus, Radulphus Sadleirus, Walterus Mildmaius & Amicius Powlettus. Antrorsùm ante Comites sederunt Iustitiarij duo primarij, & Capitalis Baro Scaccarij: ex altera parte Barones duo, alij Iustitiarij, Dalus, & Fordus Iuris Ciuilis Doctores; ad mensulam intermediam Pophamus Procurator Regius, Egertonus *Sollicitator*, Gaudius Regius *ad Legem Seruiens*, Clericus Coronæ, & duo Actuarij.

Cancellarius illam affatur.

Cùm illa aduenisset & in sede se composuisset, silentio indicto, Bromleius Cancellarius ad eam conversus, in hanc sententiam pauca verba habuit. *Serenißima Angliæ Regina certior non sine summo animi angore facta, te in suam, Angliæq; perniciem, necnon in Religionem machinatam fuisse, ex officio, ne Deo, sibi, & populo defuisse videretur, & ex nulla planè animi malitia, hos Delegatos constituit, qui audiant quæ tibi obijcientur, quomodo obiecta diluas, & innocentiam demonstres tuam.*

Illa protestatur.

Illa assurgens dixit, *Se in Angliam ad promissum auxilium implorandum venisse, nihilominùs iam inde in carcere detentam fuisse.* Protestata est, *Se subditam Reginæ non esse, sed Reginam liberam & absolutam fuisse & esse, nec adigendam vt coram Delegatis sistatur, aut quocunq; iudice, quacunq; de causa, nisi vno Deo, Iudice supremo: ne Regiæ suæ Maiestati, filio Scotorum Regi, successoribus, aut cæteris Principibus absolutis præiudicaret. Cæterùm se iam præsentem comparere vt obiecta crimina refelleret.* Suos autem rogauit vt hoc testarentur. Cancellarius non agnoscens auxilium fuisse promissum, respondit, *Protestationem hanc inanem esse, eò quòd quicunque, cuiuscunque loci, & ordinis sit, contra Leges Angliæ in Anglia deliquerit, ijsdem subijciatur, & ex nupera Lege examinetur & iudicetur. Protestationem igitur illam in præiudicium Legum & Reginæ Angliæ factam, minimè admittendam esse.* Delegati tamen iusserunt tam illius Protestationem, quàm Cancellarij respõsionem in acta referri.

Protestatio in scripta relata.

Deinde Diplomate quod ex lege sæpiùs iam dicta fundatum, publicè perlecto, illa animosè contra eam legem, vtiq; contra se directè & compositò sancitam, Protesta-

tionem

M. D. LXXXVI.

tionem interponit, & hac de re eorum fidem appellat. Cùm responsum esset à Thesaurario, singulos in hoc Regno legibus etiam nuperrimis teneri, nec eam debere legibus obloqui: Delegatos verò ea ex lege iudicaturos, quascunque illa interponet *Protestationes*, aut *Appellationes*; demùm se ad audiendum & respondendum de quocunque contra Angliæ Reginam facto paratam dixit.

Processus.

Gaudius legem iam sigillatim explicauit, illam in eandem peccasse asseruit, & hinc historicam *Babingtoniæ coniurationis* narrationem contexuit, conclusitque illam, hanc *conscinisse, comprobasse, assensisse, opem promisisse, viam & rationem commonstrasse*. Illa animo erecto respondit, *Se Babingtonum non nosse, literas ab eo nunquam accepisse, nec ad eum scripsisse, perniciem Reginæ nunquam struxisse: & ad hoc euincendum suam ipsius propria manu subscriptionem in medium producendam. Se nunquam hac de re vel fando audiuisse, Ballardum nesciuisse, nunquam fouisse; à nonnullis verò intellexisse Catholicos in Anglia multa ægerrimè ferre, & hoc Reginam suis literis edocuisse, vtque eorum misereretur, efflagitasse. Plures etiam omninò ignotos sibi operam detulisse, se tamen neminem ad scelus concitasse: atq; in carcere conclusam quid isti moliantur nec scire, nec impedire potuisse.*

Obiecta negat.

Hinc ex Babingtoni confessione vrgetur commercium per literas inter eam & Babingtonum intercessisse. Agnouit colloquium per literas cum multis intercessisse, non inde tamen posse colligi, se omnia praua eorum consilia conscisse. Postulauit vt sua ipsius manu subscriptio in medium produceretur, & rogauit, cui damno esset, si literas toto ferè anno detentas repetijsset. Exemplaria deinde literarum Babingtoni ad eam perlecta, in quibus tota machinatio descripta. *Quod ad has litteras, Fieri posset*, inquit, *vt Babingtonus scriberet, at probetur me accepisse. Si Babingtonus aut alij hoc affirmarint, eos apertè mentiri aio. Aliorum crimina non in me conijcienda. Fasciculus literarum, qui toto ferè anno detentus, sub id tempus ad manus peruenit, sed per quem transmissus, planè nescio.*

Literarum exemplaria prolata.

Ad

M. D. LXXXVI.

Et quædam ex Babingtoni *confessione.*

Ad comprobandum illam Babingtoni literas accepisse legebantur ex Babingtoni confessione capita literarum, quas illam rescripsisse sponte confessus fuerat. In quibus, cùm mentio fieret de Arundeliæ Comite, & fratribus, Northumbrioq;, lachrimis prorumpentibus, dixit, *Hei mihi, quæ & qualia meâ causâ pertulit nobilis illa Howardorum familia?* Pauloq; pòst lachrimis abstersis, respondit, *Babingtonum posse, quæ lubuit fateri. Apertum autem esse mendacium se eiusmodi euadendi rationes excogitasse. Cyphras, quibus apud alios vsa erat, aduersarios facilè potuisse nancisci, & ijsdem multa falsò perscribere. Verisimile non esse vt opera Arundelij, quem carcere conclusum nouerat, vteretur, aut Northumbrij qui admodum iuuenis, & sibi ignotus.*

Illa pernegat.

Ex Sauagij *&* Ballardi *confessionibus vrgetur.*

Lecta erant itidem excerpta è Sauagij & Ballardi confessionibus, qui fassi erant Babingtonum illis impertijsse literas à Scotorum Regina acceptas. Illa Babingtonum *nullas à se accepisse affirmauit, imò alijs consilia de inuadenda Anglia clàm suggerentibus indignatam esse, & monuisse vt cauerent.* Prolatæ iam literæ in quibus machinatio Babingtoni laudatur & comprobatur. Harum exemplum requisiuit, affirmavit, *non à se prodijsse, sed forsan ex suo Ciphrarum in Gallia Alphabeto, se ad libertatem recuperandam, quod ipsa natura fert, incubuisse, & cum suis vt liberarent, egisse; nonnullis tamen, quos nominare non lubuit, operam ad liberandum deferentibus ne verbo quidem respondisse.* Percupijsse tamen *vt persequutionis procellam à Catholicis auerteret, & hoc summoperè à Regina rogasse. Regnum se nolle sanguine vel infimi ex fæce plebis, nedum Reginæ, comparare; multos esse qui perniciosa, ipsa ignara, moliuntur, & recentissimis quas acceperat, literis, veniam à quibusdam petitam fuisse, si ipsa inconsulta, quid aggrederentur. Facile esse aliorum characteres & Cyphras ementiri, quod iuuenis qui se fratrem nothum filij venditarat, nuperrime in Gallia fecit. Vereri etiam ne hoc in suum caput iam factum per Walsinghamum, quem in suam & filij vitam machinatum fuisse inaudierat. Protestatur in Reginæ perniciem ne cogitasse quidem, se malle lubentissime vitam profundere, quàm vt sua causa Catholici in odium sui ita affligerentur, & ad dira*

Et ex literis ad Babingtonum. *Inficiatur.*

Walsinghamum *perstringit.*

supplicia raperentur. Simulq; lachrimas vbertim effudit.

At, inquit Thesaurarius, *Nemo qui se ciuem obsequentem præstiterat, Religionis causa fuit morte affectus, sed nonnulli ob proditionem, dum Pontificis Bullam, & authoritatem contra Reginam assererent. Ego tamen*, inquit illa, *aliter audiui, etiam & in libris editis legi. Eiusmodi librorum authores*, retulit ille, *etiam Reginam Regia dignitate excidisse scribunt.*

M. D. LXXXVI.

Walsinghamus, qui se modò verbis perstrictum senserat, occasione arrepta, assurgens & animum nulla malevolentia suffusum protestatus. *Deum*, inquit, *testor me, vt priuatum nihil probo viro indignum, nec pro publica quam gero persona, nihil quod meo loco nō dignum fecisse. Fateor me anxiè sollicitum de Reginæ & Regni salute machinationes in eam curiosè indagasse. Si operam suam Ballardus mihi detulisset, non recusaram, operamq; nauatam compensaram. Si quid ego cum illo machinatus sim, cur non enuntiauit, vt vitæ consuleret?* Illa hoc responso se acquiescere dixit. Rogavit, *ne succenseret quòd liberè dixerit, quæ fando acceperat. Vtq; non magis crederet illam calumniantibus, quàm illa suggillantibus eum. Exploratores ambiguæ esse fidei homines, qui aliud simulant, aliud dicunt: vtq; nullo modo crederet illam in Reginæ exitium consensisse.* Iam rursum in lachrimas effusa. *Animæ*, inquit, *naufragium coniurando in perniciem charissimæ sororis nunquam fecerim.* Responsum est à Iurisperitis, hoc testimonijs mox evincendum. Hæc ante meridiem.

Ille se defendit.

A meridie, vt hoc evinceretur, prolatum est exemplar literarum quas Carolus Pagettus scripsit, & eam accepisse Curlus alter ex Amanuensibus testatus est, de colloquio inter Mendozam & Ballardum de Consilio Angliam invadendi, eamq; liberandi. *Hoc nihil ad rem esse*, respondit, *nec probare se in Reginæ perniciem consensisse.* Perrexerunt porrò Iurisconsulti, vt eam & coniurationis consciam fuisse, & in Reginæ cædem coniurasse ex Babingtoni confessione, atq; literis inter eam & Babingtonum comprobarent, in quibus ille eam *Dominam Reginamq; suam Serenissimam* salutarat: obiterq; meminerunt consilium initum esse de Regno Angliæ in Hispanum transcribendo.

Caroli Pagetti *literæ proferuntur.*

Et Babingtoni.

M. D. LXXXVI.

do. Illa agnovit Sacerdotem adijsse & dixisse, *si non interueniret*, quòd & ipsa & filius hæreditate excluderētur. Sacerdotis autem nomen edere noluit, addidit Hispanum ius sibi in regnum Angliæ arrogare, nec alijs quàm ipsi cessurum. Testimonijs deinde Nauui & Curli Amanuensium presserunt ex Babingtoni confessione, & mutuis inter eam & Babingtonum literis, omnisq; probationum fides eorum testimonio nitebatur; nec tamen illi coràm producti. Curlum virum probum esse agnovit, sed non idoneum in se testem, Nauum quondam ab Epistolis Cardinali Lotharingo, à Galliæ Rege sibi cōmendatum, facilè aut pretio, aut spe, aut metu pertrahi posse, vt falsum perhiberet testimonium, vtpote qui iureiurando temerè se subinde obstrinxerat, Curlumq; ita facilem habuerat, vt ad eius nutum, quæ iussit, scriberet. Fieri posse vt isti literis insererent, quæ non dictarat; fieri etiam posse eiusmodi literas ad eorum manus pervenisse, quas tamen nunquam vidit; & in huiusmodi verba prorupit. *Omnis omnium Principum & Maiestas & salus iacet, si ex Amanuensium scriptis & testimonio dependeant. Ego illis nihil dictaui nisi quod natura mihi dictauit, vt libertatem tandem aliquando recuperarem. Nec ego nisi ex meo ipsius verbo, aut scripto sum conuincenda. Si quid illi scripserint, quod Reginæ sorori sit fraudi, me planè insciente, scripserunt, & inconsideratæ audaciæ pœnas luant. Certò scio, si coràm adessent, me extra omnem hanc culpam causamq; ponerent. Et ego si chartulæ meæ ad manus essent, singulatim ad hæc responderem.*

Et Amanuensium testimonia.

Illa eorum fidem eleuat.

Inter hæc, Thesaurarius obiecit quòd filium in Hispaniam mittere, iusque quod in Anglia regno vendicat, in Hispanum conferre destinârat. Cui illa *Regnum sibi nullum esse quod deferre posset, licitum tamen esse sua pro suo arbitrio donare, nec rationem cuipiam reddere.* Cùm Cyphrarum Alphabeta Babingtono, D. Lodovico, & Fernhurstiæ transmissa è Curli testimonio objicerentur, non negavit, *quin illa plura descripserat, & inter alia, illud pro D. Lodouico, cùm illum, & alium ad Cardinalis dignitatem commendasset; & citra offensam, vt sperauit, quandoquidem non minùs sibi sit licitum*

De Regno transferendo arguitur.

M. D. LXXXVI.

licitum literarum commercia habere, & res suas cum hominibus suæ religionis agere, quàm Reginæ cum alterius cultoribus. Deinde consentientibus Naui & Curli testimonijs iteratis spissiùs presserunt, & illa sua responsa iteravit, aut præcisè negando repulit; iterùm protestando se nec Babingtonum, nec Ballardum nosse. Inter hæc, cùm Thesaurarius interiecisset, eam probè nosse Morganum, qui Parrium percussorem in Reginam submiserat, illiq; annuam pensionem assignasse. Retulit *se nescire an Morganus hoc fecerit, scire autem Morganum sua causa omnia amisisse, ideoq; honoris sui interesse illum subleuare, nec teneri iniuriam ab amico bene merito Reginæ illatam vlcisci: ab eiusmodi tamen sceleratis inceptis hominem deterruisse. Verumenimverò pensiones*, inquit, *ex Anglia Patricio Graio & Scotis mihi aduersantibus fuerunt assignatæ, vti & filio.* Respondit Thesaurarius. *Cùm res Regni Scotici Proregum negligentia fuerint admodum accisæ, Regina Regi filio tuo cognato coniunctissimo aliquid munificè elargita est.* Prolata sunt posteà capita literarum ad Inglefeldum, & ad Baronem Pagettum, & Bernardinum Mendozam, de externis auxilijs. Cùm autem illa respondisset, *Hæc non facere ad Reginæ exitium. Quod si exteri eam liberare satagerent non sibi obijciendum, & se subinde Reginæ apertè significasse quòd libertati suæ consuleret;* res in crastinum prorogatur.

Et suorum testimonijs premitur.

Pensionem Morgano assignatam excusat.

Et pensiones Scotis concessas retorquet.

Die crastino, illa Protestationem superiorem iterauit, & in acta referri, exemplumq; sibi tradi postulavit, lamentando *æquissimas, quas Reginæ conditiones sæpius proposuerat, semper fuisse reiectas, etiam cùm promiserit filium, Ducisq; Guisij filium obsides dare, ne quid detrimenti per se Regina aut regnum Angliæ caperet. Spem omnem libertatis omninò præclusam iam antea vidisse, nunc verò indignissimè secum agi, cuius honor & existimatio in quæstionem deuocatur coram forensibus causidicis, qui singulas circumstantias in consequentias contortis conclusiunculis trahunt, cùm Principes inuncti & consecrati non iisdem legibus, quibus priuati subijciantur. Prætereà, cùm delegata sit illis authoritas examinandi,* res ad læsionem Regiæ personæ tendentes, *nihilominùs causa ita agitur, &*

Denuò protestatur, cum querimonia.

M. D. LXXXVI.

literæ torquentur, vt Religio quam profitetur, immunitas & Maiestas Principum exterorum, & priuata inter Principes commercia in quæstionem deducantur, & ipsa infra Regiam dignitatem quasi rea pro Tribunali sistatur. Nec alio consilio, quàm vt Reginæ gratia, & suo in successione iure prorsus excluderetur: cùm illa sponte comparuerit vt obiecta dilueret, ne honori & innocentiæ defuisse videretur. In memoriam etiam revocauit, *Quomodo ipsa Elizabetha in quæstionem de coniuratione Wiati pertracta fuisset, cùm tamen illa innocentissima;* religiosè affirmando, *Etsi Catholicorum incolumitati consultum optauerit, nolle tamen vt cuiuscunq; cæde & sanguine hoc fieret. Se maluisse Hestheram, quàm Iuditham agere, intercedere apud Deum pro populo, quàm infimum de populo vita spoliare.* Expostulavit inimicos divulgasse se irreligiosam fuisse. *Tempus autem,* inquit, *erat, cùm me in Protestantium Religione informari vellem, verùm informari noluerunt, quasi de anima mea susq; deq; ferrent.* Iam perorans. *Cùm omnia,* inquit, *in me egeritis, & meo me iure excluseritis, vos causa & spe cadatis.* Simulq; ad divinum numen, Principesq; agnatos appellatione facta, & protestatione iterata, rogauit vt alter haberetur hac de re conuentus, vtq; Patronus ad causam agendam daretur, & Princeps cùm sit, *verbo Principis* crederetur. *Imprudētiæ enim extremæ esse, eorum iudicio stare, quos præiudicijs contra se armatos planissimè vidit.*

Burghleius respondet.

Ad hæc Thesaurarius. *Cùm duplicem,* inquit, *personam gero, alteram Delegati, alteram Consiliarij, primùm paucula à me tanquam Delegato accipe. Protestatio in acta relata est, & eiusdem exemplum tibi tradetur. Authoritas sub Reginæ chirographo & Magno Angliæ Sigillo nobis delata est, à quo nulla est prouocatio; nec cum præiudicio venimus, sed ad iustitiæ amussim iudicaturi. Jurisperiti ad nihil aliud collineant quàm vt veritas elucescat, quatenus in Regiam personam deliqueris. Potestas nobis facta est plenaria rem audiendi & examinandi, etiam te absente; adesse tamen voluimus ne honori detraxisse videremur. Nec cogitauimus tibi quicquam obijcere, nisi quod in Regiam personam conscieueris, aut tentaueris. Literæ non alio consilio perlectæ sunt, quàm ad facinus*

M. D. LXXXVI.

facinus contra Regiam personam, & ad illud spectantia explicanda, quæ ita cum alijs rebus intertexuntur, vt seiungi non possint. Ideoq; literæ integræ, & non particulæ, hinc inde excerptæ publicè perlectæ, quandoquidem circumstantiæ fidem faciant quibus de rebus cum Babingtono egeris.

Illa interfata, *Circumstantias probari posse dixit, at factum nunquam, integritatem suam non ex Amanuensium fide & memoria dependere, etsi ingenuos norit. Si tamen ex tormentorum metu, spe præmij, & impunitatis aliquid fassi sint, non admittendum ex iustis causis quas alibi proferat: hominum animos affectibus variè circumagi, illos nunquam huiusmodi nisi in rem vel spem, confiteri voluisse. Literas posse ad alios, quàm ad quos scribuntur, dirigi, & multa quæ non dictauerat, sæpiùs fuisse inserta. Si chartulæ non ablatæ fuissent, & Amanuensem haberet, obiecta fæliciùs confutaret.* *Illa interfatur.*

At *nihil,* inquit Thesaurarius, *nisi à* XIX. *die Iunij obijcietur, nec chartulæ proderunt, cùm Amanuenses & Babingtonus ipse tormentis intacti affirmauerint te literas illas ad Babingtonum dedisse, quod etiamsi tu neges, an potior tamen fides affirmationi quàm negationi habeatur, Delegati iudicarint. Verùm vt ad rem redeam. Hæc vt Consiliarius denuntio, multa de libertate subinde proposuisti, Quòd successu caruerint, à te fuit, vel Scotis, & non à Regina. Proceres enim Scotiæ Regem obsidem tradere omninò recusarunt. Et cùm postremò de libertate tractaretur, Parrius à Morgano cliente tuo ad Reginæ cædem submissus erat.* Ah, inquit illa, *tu mihi aduersaris.* Imò, refert ille, *Aduersarijs Reginæ Elizabethæ ego aduersor. Sed de his satis, ad probationes igitur pergamus. Cùm illa audire abnueret. Nos tamen,* inquit ille, *audiemus, & ego etiam:* inquit illa, *alio loco audiam, & memet defendam.* *Ille pergit.*

Releguntur iam literæ ad Carolum Pagettum, quibus docuit non aliam superesse Hispano rationem Belgium in ordinem redigendi, quàm constituendo Principem in Anglia qui ipsi sit vsui; ad Baronem Pagettum vt ad Angliam inuadendam auxilia accelerare; Alani Cardinalis, quibus illa eam *Serenissimam suam Dominam* salutauit, & rem Principis Parmensis curæ commendatam significauit. *Iterum literæ proferuntur.* *Illa interfatur.*

M. D. LXXXVI.

vit. Inter legendum hæc illa interposuit, *Babingtonum & Amanuenses illam accusaße, vt se excusarent, nunquam de sex percussoribus audiuisse, cætera nihil ad rem facere. Alanum pro Præsule reuerendo habere, se aliud Ecclesiæ Caput quàm Pontificem Rom. non agnoscere. Quo in loco ab eo & exteris Principibus habeatur non ignorare, nec posse impedire si* Angliæ Reginam *in literis salutarent. Amanuenses, cùm contra officium fidemq; iureiurando ipsi firmatam egerint, fidem minimè mereri. Semel peierantibus, si per omnes Deos iterum iurarint, minimè credendum. Nec istos se in foro conscientiæ obstrictos quocunq; iureiurando existimare, quandoquidem fidelitatem & taciturnitatem iam anteà ipsi iurauerint, nec Angliæ sint subditi. Nauum sæps aliàs quàm ipsa dictarat, scripsisse, & Curlum scripsisse quæcunq; Nauus iusserat. Ipsam verò velle istorum culpam in omnibus sustinere, nisi quæ labem honori inferant. Istos etiam hæc fortean confessos esse vt sibi consulerent, dum confitendo putarent non ipsi officere, quacum vt cum Regina mitiùs agendum existimarunt. De Ballardo nihil audiuisse, sed de quodam Hallardo qui operam suam detulerat, quam tamen recusarat, eò quòd eundem etiam Walsinghamo operam dicasse acceperat.*

Amanuensibus fidem derogat.

Posteà, cùm notulæ literarum ad Mendozam quas Curlus se privato charactere descripsisse agnouerat, prælegerentur, & ex illis premeretur, quasi ius Regni in Hispanum transferre cogitarat, Alanumque & Personium ea de causa Romæ iam hærere. Illa suos fidem iureiurando firmatam fregisse conquesta, respondit. *Cùm captiua sine spe libertatis curis elanguescerem, nec spes vlla superesset ea perficiendi, quæ plurimi à me & ætate & valetudine iam inclinata expectarunt: visum erat nonnullis vt successio regni Angliæ in Hispano, aut aliquo Catholico Anglo constabiliretur. Liberq; mihi ad Hispani ius astruendum missus erat, qui cùm non admitteretur, ego apud nonnullos offensam subij: Cæterùm spe omni iam in Anglia desperata, stat mihi sententia, opem externam nolle reijcere.*

Eos periurij arguit. De Regno transcribendo iterum accusatur.

Respondet.

Sollicitator Delegatos submonuit, quid de illis & eorum honoribus, fortunis, & posteris fieret, si Regnum ita transferretur. Thesaurarius autem docuit Regnum An-

M. D. LXXXVI.

Angliæ transferri non posse, sed successionis iure ex legibus descendere; atque interrogauit, si plura vellet.

Illa postulavit, vt in pleno Parlamento audiretur, vel Reginam (quam Reginæ rationem habituram speravit,) & Consiliarios præsens alloqueretur. Iamque magna vultus securitate assurgens, cum Thesaurario, Hattono, Walsinghamo, & Comite Warwicense pauca seorsim contulit. His peractis, Conventus in XXV. diem Octobris ad *Cameram Stellatam* Westmonasterij prorogatur. Hactenus hac de re è Commentarijs Edwardi Barkeri *Regiæ Maiestatis Regestarij Principalis, Tho. Wheeleri Notarij publici, Audientiæ Cantuariensis Regestarij*, & aliorum fide dignorum qui interfuerunt.

Sententia in eam prolata.

Die isto cõuenerunt omnes Delegati (prӕter Salopiensem & Warwicensem affecta tunc temporis valetudine) & postquàm Navus, & Curlus singulas literas, & literarum exemplaria quæ anteà prolata fuerunt, verissima esse iureiurando, viva voce, sponte, sine spe, aut pretio coram illis asseveranter affirmassent, & confirmassent; sententia in Scotorum Reginam prolata est & Delegatorum sigillis, & subscriptionibus firmata, atque in acta relata hisce verbis. *Ex vnanimi assensu & consensu suis sententiam & iudicium ad diem & locum vltimum recitatum pronuntiant, reddunt, & dicunt, quòd post finem prædictæ Sessionis Parlamenti in Commissione prædicta specificata, videlicet, post prædictum primum diem Iunij, Anno vicesimo septimo supradicto, & ante datum eiusdem Commissionis, diversæ res compassatæ & imaginatæ fuerunt infra hoc Regnum Angliæ per Anthonium Babingtonum & alios cum scientia Anglicè* with the privitie —— *dictæ Mariæ prætendentis titulum ad Coronam huius Regni Angliæ, tendentes ad læsionem, mortem, & destructionem Regalis personæ dictæ Dominæ nostræ Reginæ. At scilicet, quòd post prædictum primum diem Iunij, Anno vicesimo septimo supradicto, & ante datum Commissionis prædictæ, prædicta Maria prætendens titulum ad Coronam huius Regni Angliæ, compassauit & imaginata fuit infra hoc Regnum Angliæ diuersas res tendentes ad læsionem, mortem,*

&

M. D. LXXXVI.

De Amanuensium fide dubitatur.

& destructionem Regalis personæ Dominæ nostræ Reginæ contra formam Statuti in Commissione prædicta specificati. De hac sententia quæ ex Amanuensium fide tota pependit, nec illi coràm in medium producti ex lege prima Anni XIII ipsius Elizabethæ, plurimus variusque apud homines sermo, dum alij illos fide dignos, alij indignos existimarent. Vidi Nauui ad Regem Iacobum Apologiam anno MDCV scriptam, quo se operosè protestando excusat nec fuisse suscepti consilij authorem, nec suasorem, nec primum indicem, nec officio per negligentiam aut imprudentiam defuisse; imò strenuè capita accusationis contra Dominam suam hoc die impugnasse. Quod tamen ex Actis publicis minimè constat. Verùm eodem die à Delegatis & Regni Iudicibus declaratum erat, *sententiam illam nihil derogare Iacobo Regi Scotorum in iure, aut honore; sed illum in eodem esse loco, ordine, & iure, ac si sententia illa nunquam lata fuisset.*

Nauui Apologia.

Filio non præiudicare declaratur.

Parlamentum habetur.

Pauculis interiectis diebus habentur Comitia Parlamentaria Westmonasterij, inchoata potestate quadam vicariâ à Regina Archiepiscopo Cantuariensi, Thesaurario, & Derbiæ Comiti delegatâ, nec sine exemplo. In quibus proscriptio Baronis Pagetti, Caroli Pagetti, Francisci Englefeldi, Francisci Throcmortoni, Antonij Babingtoni, Thomæ Salisburij, Edwardus *Iones*, Chedioci Tichborni, Caroli Tilnei & reliquorum coniuratorum confirmatur; & eorum bona & possessiones fisco adiudicantur. Ordines etiam Regni qui sententiam in Scotorum Reginam latam suis suffragijs approbarant, & confirmaverant, vnanimi assensu Reginæ libellum supplicem per Cancellarium exhibuerunt, quo maximoperè obsecrarunt, vt ad conservandam veram Christi Religionem, Regni tranquillitatem, Reginæ incolumitatem, ipsorum & posterorum salutem, sententia in *Mariam* Scotorum Reginam lata ex lege publicaretur. Rationes petitæ à periculis, Religioni, Regiæ personæ, & Regno imminentibus ab illa quæ Pontificiæ religioni innutrita, & in Sacrum Fœdus ad Protestantium Religionem extirpan-

Proscriptio proditorum.

Ordines petunt vt sententia promulgetur.

pandam iurata, Regnum sibi Reginâ superstite, iamdiu arrogaverat, quamque *Excommunicatam* oppugnare iustissimum, & vita spoliare meritorium censuerat. Florentes Regni familias subverterat, & omnibus machinationibus, & tumultibus in Anglia fomitem suggesserat. Illi parcere, nihil aliud esse quàm populum perdere, qui impunitatem iniquissimè feret, & se ab *Associationis* iuramento absolui non credet, nisi in eam animadvertatur. Postremò in memoriam revocant, quàm formidolosa extant exempla divinæ vltionis in Regem Saulem, quòd *Agagum* & *Benadadum* morte non mulctaverit. Hæc Ordines Parlamenti.

M. D. LXXXVI.

Elizabetha respondet.

Regina magna & vultus & vocis Maiestate, in hanc » sententiam respondet. Immensa illa superni Numinis » erga me beneficia tot sunt & tanta, vt non solùm pro » beneficijs humilimè agnoscam, sed tanquam miracula » cum admiratione suspiciam, quandoquidem oratione » consequi planè nesciam. Quamvis nemo omnium » mortalium sit, qui plus divino numini debeat quàm e- » go ipsa, toties non sine miraculo ex periculis erepta; » plura tamen non alio quàm hoc vno nomine debeo; » quòd & miraculi instar duco. Scilicet; quòd, vt cùm » propensissima omnium benevolentia Regni guberna- » cula suscepi, ita annis nunc XXVIII. decursis, eandem, » si non maiorem benevolentiam perspicio. Qua, si se- » mel excidero, me spirare fortasse, sed certè viuere ne » quidem persentiscerem. Nunc autem quamvis vitæ » periculum fuerit intentatum, nihil tamen me adeò so- » licitam habuit, quàm quòd eiusmodi crimine illa se a- » strinxit, quæ eiusdem sexus, eiusdem ordinis, eiusdem » stirpis, & sanguine quidem cōiunctissima. Tantumq; » abfuit vt erga illam fuerim maleuola, vt cùm molitio- » nes in me nonnullæ dilucescerent, ad eam clàm scrip- » serim, si eas privatis ad me literis fateretur, silentio in- » voluerentur. Nec eo sanè animo scripsi, vt irretirem, » cùm mihi innotescerent, quæcunq; fateri poterat. Ve-

M. D. LXXXVI.

» runtamen, etsi huc vsq; res devenerit, si verè resipisce-
» ret, nemo eius causam contra me susciperet; & hinc
» mea vnius vita, non vniversi populi salus penderet (ab-
» sit fingendi vanitas) libentissimè sanè ignoscerem. Imò
» si Anglia ex morte mea res florentiores, & Principem
» sortiretur potiorem, vitam libentissimè ponerem. Vo-
» bis enim & populo, non mihi vivere expeto. Nec est,
» cùm ita vitam instituerim meam, cur aut vitam appe-
» tam, aut mortem extimescam. Vitæ communis ego
» haud ignara, parüi, imperaui. Vicinos bonos & malos
» habui, perfidiam in fiducia experta sum. Beneficia ma-
» lè collocavi, & cùm benè fecerim, malè audivi. Dum
» hæc præterita animo recolo, præsentia video, & futura
» expecto, fœlicissimos eos existimo qui hinc citiùs de-
» migrant; contra huiusmodi tamen mala virilem ani-
» mum induo, vt quicquid evenerit, mors me impara-
» tam non opprimet.

» Quod ad has proditiones, non ita mihi, vel Regni
» mei Legibus præiudicabo, vt non existimem quin illa
» proditionis architecta legibus priscis teneretur, etiamsi
» lex recens nunquam sancita fuisset; quæ tamen in il-
» lius fraudem neutiquam sancita fuit, quod nonnulli
» prono in illam fauore suspicati sunt. Tantum aberat vt
» ad illam illaqueandam sanciretur, vt potiùs ad præmo-
» nendam, & deterrendam ne quid contrà attentaret.
» Verumenimverò cùm iam legis vim habeat, ex ea in il-
» lam agere visum erat. At vos Iurisconsulti, in iuris api-
» cibus excutiendis, & formulis consectandis, potiùs
» quàm ipsis legibus interpretandis adeò curiosuli estis,
» vt ex formula vestra, illa in quæstionem intra Staffor-
» diensem Comitatum fuerit vocanda, & ad tribunal ma-
» nu sublata, XII. virorum iudicio *de facto* sistenda. Bella
» sanè formula iudicij in Principem. Ad huiusmodi ab-
» surda amolienda consultius mihi videbatur causam
» tantam ad Regni Proceres, & Iudices examinandam
» referre, & hoc vix sufficit, cùm in nos Principes, tan-
» quam in Theatro propositos, omnes omnium oculi
con-

M. D. LXXXVI.

» conijciantur, & in nobis vel minimus nævus ex longissimo intervallo conspiciatur. Vt anxiè providendum ne quid nobis indignum admittamus. Me autem recenti lege in angustias compegistis, vt ego de illius supplicio statuam, quæ Princeps mihi sanguine coniunctissima, cuiusq; in me molitiones tantum inflixerunt dolorem, vt ne audiendo augerem, Parlamentarijs his Comitijs libens abfuerim: & non ex insidiantium metu, vt nonnulli opinantur. Veruntamen hoc arcanum ego effutiam (quæ aliàs haud futilis) hisce oculis vidi, & legi iuramentum, quo nonnulli me intra mensem perimere se devinxerunt. Hinc vestrum in me periculum præuideo, quod vt propulsem, sanè diligenter curabo.

» *Associatio* vestra pro mea salute mihi animo non excidit, quam ne cogitavi quidem, priusquàm plurimorum Syngraphæ sigillis munitæ mihi ostensæ. Ea certè animum & amorem erga vos meum arctissimis in perpetuum obstrinxit vinculis, quæ non aliundè, quàm è vestro & Reipub. amplexu solatia peto. Quandoquidem autem res quæ nunc agitur, rarissimi sit exempli, & longè maximi momenti, spero vos non expectare, vt aliquid iam certò statuam. Mei enim moris est etiam in rebus minoribus diu deliberare quod semel statuendum. Deum Optimum Maximum comprecabor, vt mihi radios luminis sui in mentem infundat, quo peruideam, quid ex vsu sit Ecclesiæ, Reipublicæ, & vestræ saluti. Ne mora tamen periculum attrahat, quæ mea sit sententia, opportunè significabo. Vos interim à me singula expectetis velim, quæ ab optima Principe optimi ciues expectare poterunt.

Duodecimo pòst die, cùm animo rem altiùs agitasset, ancipiti cogitandi cura distracta, & quasi consilio impar, misso ad Proceres Cãcellario, & Puckeringo ad cæteros in Inferiori Consessu, rogavit vt de re tanta diligentiùs denuò consilium susciperent, & salutarius aliquod remedium excogitarent, quo Scotorum Reginæ vitæ parceretur, & suæ securitati consuleretur.

Vt aliud remedium excogitent, rogat.

M. D. LXXXVI.

Cùm illi diu multumq; deliberaſſent, & bona malaq; Principis ad omnes ſpectare iudicaſſent, in eandem ſententiam vna omnium voce denuò itur, & hiſce de cauſis. *Quòd Reginæ ſecuritati, Scotorum Regina ſuperſtite, conſuli non poterat, niſi vel illa ſeriò reſipiſceret, & crimina agnoſceret, vel arctiori cuſtodia, Syngraphis, & iureiurando conſtringeretur, vel obſides daret, vel regno diſcederet. Reſipiſcentiam in illa ſperarunt nullam, quandoquidem Reginæ, quæ vitam conſeruarat, malam gratiam retulerat, nec dum crimina agnoſcat. Cuſtodiam arctiorem, Syngraphas, iuſiurandum, & obſides inſtar nihili habuerunt, cùm hæc, Regina ſublata, protinus euaneſcerent. Sin Regno diſcederet, metuerunt ne ſigna ad Regnum aggrediendum illico tolleret.* Hæc cùm Cancellarius, & Puckeringus Inferioris Cõſeſſus Orator fusè explicaſſent, perurgendo vt ſententia executioni demandaretur, *quandoquidem ſit iniuſtitiæ iuris executionem vel vni alicui ſubditorum petenti denegare; multò magis vniuerſis Anglis eandem vna voce & vna mente tantoperè efflagitantibus.* Regina huiuſmodi habuit orationem.

Illi reſpondent.

Illa replicat.

» Perquàm graue eſt illud iter è quo, & dum pergitur, » & cùm conficiatur, nihil niſi moleſtia percipiatur. Conflictata ſum hodie, ſi vnquam aliàs, loquerer, an ſilerem. Si loquar & non conquerar, certè ſimulabo: Si » ſileam, veſtra opera luditur, ſin autem conquerar, no» vum planè videatur. Attamen fateor mihi primis in » votis fuiſſe, vt ad veſtram ſecuritatem, meamq; ſimul » ſalutem, alia quæpiam ratio excogitaretur, quàm quæ » nunc proponitur. Ita vt non poſſim non conqueri co» ram vobis, etſi non de vobis, cùm ex veſtris intelligam » petitionibus, meam ſalutem ex alterius exitio totam » dependere. Si qui opinentur me tempus datâ operâ » protelaſſe, ad ementitam clementiæ laudem captan» dam, me ſanè iniuria indignè afficiunt, quod optimè » ille novit, qui internas animorum cogitationes penitiſ» ſimè explorat. Si qui arbitrentur Delegatos non auſos » aliam pronuntiare ſententiam, ne aut mihi diſplicere, » aut meæ ſaluti deeſſe viderentur, illi iniurijs me onerant

M. D. LXXXVI.

» rant longè indignissimis. Administri enim mei aut of-
» ficio defuerunt, aut meo nomine Delegatis significa-
» runt me voluisse, & iussisse vt singuli ex animi senten-
» tia liberè agerent, & quæ publicè expromere nolue-
» runt,mihi privatim impertirent.Ex propensissimo meo
» erga illam animo fuit, vt altera ratio occurrendi malo
» excogitaretur. Verùm cùm iam certò constet meam
» salutem sine illius exitio deploratissimam esse, intimo
» doloris sensu afficior, quòd ego quæ tot rebellibus vi-
» tæ gratiam feci, tot proditiones connivendo aut reti-
» cendo neglexi, in tantam Principem iam tandem sæ-
» uire videar.

» Ex quo ad gubernaculum huius Regni sederim,plu-
» res famosos libellos in me quasi tyrannam editos vidi.
» Scriptoribus cedat in bonum. Credo illos nova voluis-
» se significare,& novum certè mihi videbatur,me tyran-
» nidis nota inuri. Vtinam tam novum esset de illorum
» impietate audire. Quid illi iam scriptis non prodent,
» cùm audierint me cōsensisse, vt carnifex proximæ cog-
» natæ sanguine cruentetur? Tantum abest à me crude-
» litas,vt ad meam vitam conseruandam vim illi infer-
» rem nullam, nec tam solicitè ad meam vitam produ-
» cendam, quàm vtriusq; conseruandam incubui: quòd
» iam fieri non posse,intoleranter doleo.Non adeò men-
» tis sum inops vt pericula mihi obiecta non videam, nec
» tantæ vecordiæ, vt ferrum ad me iugulandam exacu-
» am, nec tam supinæ socordiæ,vt vitæ non caueam. Sed
» hoc mecum cogito, plures esse qui pro Principis vita
» vitam suam periculis exponant, è quorum tamen nu-
» mero me non profiteor. Hæc animo subinde versaui.
» Verùm cùm plures in me calamos & linguas strinxe-
» rint, liceat mihi qualemcunq; pro me defensionem in-
» stituere, vt videatis pro cuiusmodi fœminæ salute tan-
» toperè invigilastis. Vt vestram quidem vigilantiam
» gratissimo animo recolo, ita parem gratiam non re-
» tulero, si mihi totidem superessent vitæ, quot vestrûm
» singulis.

Quam-

M. D. LXXXVI.

» Quamprimùm Sceptrum acceperim, Dei largitoris » non immemor, ab eius cultu, & Religione in qua na- » ta, innutrita, & vt spero, moritura sum, Regnum auspi- » cabar. Etsi me haud latuerit, quot me ex Religione » mutata circumsederint domi pericula, quantique Re- » ges alterius professionis foràs, hostilem in me ani- » mum induerint, minimè tamen commovebar. Deum » enim, quem solùm spectavi, & me, & causam propug- » naturũ noui. Hinc tot in me promanarunt molitiones » & coniurationes, vt me superesse demirer, nisi præter » spem semper diuinitùs adfuisset auxilium. Iam, vt ma- » iores progressus in arte regnandi facerem, quæ Regi- » bus digna, diu multumque cogitavi; deprehendique » apprimè necessarium esse, vt potioribus illis virtuti- » bus, *Iustitia*, *Temperantia*, *Prudentia*, & *Fortitudine* a- » bundè instruerentur. Has duas posteriores quæ om- » ninò viriles, vt mihi arrogem, sexus non permittit. De » prioribus autem illis, & lenioribus, hæc ausim (absit » ostentatio) dicere. Summos cum infimis pari iure con- » tinui, neminem extuli quem non dignum censui, au- » res credulas minimè præbui, iudicium præiudicio, » causa inaudita, non corrupi. Non tamen dixero, quin » multa mihi nimiùm prono partium favore referri po- » tuerint. *Bonus enim cautusq́; Princeps sæpè venditur*, cùm » singula audire non possit. Hoc tamen asseueranter » dixero. Iudicium pro captu meo veritati semper » famulabatur. Vt ille amicum monuit ne quid respon- » deret, priusquam *Alphabetum* percurrisset, ita nec ego » temerè & tumultuariò quicquam statui.

» Quod igitur ad consultationes & consilia vestra, » tam evigilata, provida, & salutaria ad mei conserva- » tionem esse agnosco, & ex animis tam integris, & mi- » hi devotissimis emanâsse, vt mihi omnibus nervis sit » contendendum, ne optimè merentibus ingrata videar. » Quod ad petitionem vestram, oro & obtestor, vt re- » sponso sine respõso acquiescatis. Iudicium vestrum ap- » probo, rationes percipio, ancipitem tamen cogitandi curam,

M. D. LXXXVI.

„ curam, quæ me torquet, excusatam quæso habetote.
„ Animum erga vos gratissimum, & hoc responsum, si
„ modò responsum putetis, æqui bonique consulite.
„ Si dixero me haud facturam quod petitis, dixero
„ forsan plus quàm cogito; sin facturam dixero, me,
„ quam conservatam velitis, in perniciem præcipita-
„ bo, quod pro vestra prudentia certò scio nolitis, si lo-
„ ca, si tempora, & mores hominum accuratè considere-
„ tis. Post hæc Ordinum conventus prorogatur.

Per id temporis Baro Buckhurstus, Bealusq; ad Scotorum Reginam mittuntur, vt significarent sententiam in eam latam; eandem vt iustissimam, Parlamentaria authoritate fuisse comprobatam & confirmatam, executionemque ex *Justitiæ, Securitatis, & Necessitatis* ratione summoperè ab Ordinibus efflagitatam: ideòque persuaderent vt peccata in Deum Reginamque agnoscens ante mortem pœnitendo expiaret; innuentes quòd ea superstite, Religio in Anglia recepta, non possit subsistere. Hinc illa insolita quadam alacritate triumphare videbatur, Deo gratias agendo, sibi gratulando, quòd ad Religionem restabiliendam in hac Insula instrumentum haberetur. Et vehementer rogabat vt Sacerdotem Catholicum haberet ad conscientiam dirigendam & Sacramenta ministranda. Episcopum & Decanum, quos in hunc vsum commendarunt, prorsùs reiecit, gentemque Anglorum acriùs perstrinxit dictitando, *Anglos in suos Reges subinde cædibus sæuijsse, vt neutiquàm nouum nunc sit, si etiam in me ex eorum sanguine natam itidem sæuierint.*

Hæc Scotæ significantur.

Lætanter audit.

Promulgationi sententiæ aliquantisper intercessit *L'aubespinæus* Legatus Gallic⁹, sed aulicis nonnullis sedulò satagentibus, mense Decembre publica præconis voce per vrbem Londinum Prætore, Senatu, & selectissimis civibus præsentibus, posteàque per reliquum Regnum promulgatur. In programmate Regina promulgationem hanc non sine summa animi anxietate, ex quadam necessitate & vehementissimis Ordinum Regni obtestationibus extortam fuisse seriò protestata est, etsi erant qui

Sententia in eam promulgatur.

M. D. LXXXVI.

qui hoc ex arte muliebri exiſtimarunt, quæ quod percupiunt, ſemper malint coactæ videri.

Illa tulit compoſitè.

Funeſtę huius ſententiæ promulgatione Scotorum Reginæ denuntiata, tantùm abfuit vt animo caderet, vt ſtabili vultu, ſublatis in cœlum oculis & manibus, gratias Deo egerit: Et quamquam omni dignitate à Powletto cuſtode exuta, non alio quàm miſeræ ex infima ſorte mulierculæ loco haberetur, animo tamen pertulit æquiſſimo, Facultate autem ſcribendi ægerrimè ab illo impetratà, literis ad Elizabetham XIX. Decembris datis, *Omnem in illam hoſtilis animi malitiam* amolitur, *de illa damnationis ſententia Deo gratias agit, qui ærumnoſæ in hac vita peregrinationis finem inſtare voluerit. Rogat vt hæc quæ ſequuntur beneficia, ipſi ſoli, non alijs accepta ferat, cùm à Zelotis nouatoribus qui primum in Anglia locum tenent, nihil boni expectare poßit. Primùm cùm aduerſarij innocenti ſanguine fuerint ſaturati, vt corpus in aliquam ſanctam terram ſepeliendam à famulis deferatur; præſertim in Galliã vbi mater in pace quieſcit. Quandoquidem maiorum cineribus in Scotia vis ſit illata, templaque diruta aut profanata; nec in Anglia inter priſcos Reges, communes vtriuſq; maiores ſepulturam Catholico ritu ſperare poßit. Ita corpus requieſcat tandem, quod animæ coniunctum requieuit nunquam. Secundum (quandoquidem occultam nonnullorum tyrannidem formidaret) ne, Elizabetha neſcia, ſupplicio in occulto afficeretur, ſed famulis & alijs ſpectantibus, qui verum de fide in Chriſtum, obedientia erga Eccleſiam, & vitæ exitu teſtimonium perhiberent, contrà falſos rumores quos aduerſarij comminiſcantur. Tertium, vt famuli liberè & in pace, quò velint, diſcederent, boniſq; quæ teſtamento legauerat, gauderent.* Hæc *nomine Ieſu Chriſti per cognationem, per manes & memoriam Henrici* VII. *communis vtriuſq; progenitoris, per honorem Regium quem geſſerat, obteſtando rogat.* Deinde conqueritur *omnem Regium cultum quorundam Conſiliariorũ iuſſu ſibi abſtrahi, eorum malitiam ad maiora prorupturam ominatur.* Adijcit, *ſi literas & chartulas ablatas ſine fuco & fraude exhibuiſſent, ex illis liquidò conſtare potuiſſe, non aliam ſubeſſe ſui exitij cauſam, quàm anxiam quorundam de Elizabetha ſecuritate ſollici-*

Ad Elizabetha quædam petit.

licitudinem. *Postremò vt paucis ipsa sua manu de his rescribat maximopere contendit.* An hæ literæ ad Elizabethæ manus vnquam peruenerint, non dixero. M. D. LXXXVI.

Cæterùm varij pro vario hominum ingenio hac de re excitati sunt sermones, vt Ecclesiasticæ nationis (quæ plerumque admodum vehemens est) declamationes & exclamationes vtrinque taceam.

Iudicia de Scotæ causa in vtramque partem. Pro illa.

Erant æqui boni rerum æstimatores qui asperiùs cum illa actum existimabant, eò quòd fuerit Princeps libera & absoluta, in quam solius Imperium sit Dei, quòd arctâ cognationis vinculo Elizabethæ coniunctissima, quæ etiam illi à rebellibus è Regno suo eiectæ, statim atque in Anglia appulisset, per Henricum Midlemorum, omnem humanitatem & hospitij iura prolixè verbo Principis pollicita; contrà tamen in custodia detinuerat, & sacra hospitij iura violarat. Quòd alio loco quàm bello captæ haberi non posset, omnemque expediendæ salutis, & libertatis rationem bello captis licitam esse. Quòd in Maiestatem peccare non posset, quia subdita non fuerit & *Par in Parem* non habeat potestatem; inde iudicium Imperatoris in Robertum Siciliæ Regem irritum fuisse, quia Imperio non esset subditus. Quòd Legati Principum administri, si in Reges apud quos Legatione funguntur, coniuraverint, Maiestatis crimine non teneantur, multò minus, ipsi Principes. Quodque affectus, nisi sequatur effectus, non puniendus. Inauditum etiam esse Principem carnifici subijci. Adhæc illam contra Ius Divinum, Civile Romanorum, & Anglorum, imò etiam contra Legem primam Parlamenti Anno XIII. ipsius Elizabethæ damnatam fuisse. Qua sancitum, *neminem in iudicium vocandum de pernicie in Principis vitam intentata, nisi ex testimonio & iureiurando duorum legitimorum testium qui coràm reo sistendi*; cùm in hoc iudicio nullus testis in medium productus, sed illa absentium Amanuensium testimonio oppressa. Differebatur etiam variè de servorum, incarceratorum, & domestici testimonij fide, & illud Hadriani Imp. laudabatur. *Testibus non testimonijs credendum.*

 Hi

M. D. LXXXVI.

Hi tacitè conquerebātur emiſſarios ſubornatos fuiſſe, qui mulierem iniuriæ opportunam, & libertatis avidam ſimulatione, ementitis literis, & concinnatis dolis in fraudem illexerant, conſilia præripuerant, & in peiora pertraxerant, quæ illa ne cogitaſſet quidem, ſi qua par fuit cura cuſtodita fuiſſet, & eiuſmodi ſubdoli machinatores non compoſitò ſubmiſſi. Aulicis omni æuo familiare eſſe inviſos, etiam invitos in proditionis crimen impellere, & innocentiæ incautæ ſemel incarceratæ periculum inſidioſè creare.

Contra illam

Alij erant qui illam liberam & abſolutam non cenſebant, ſed tantùm titularem Reginam quia Regno ceſſerat, & cùm in Angliam primùm veniret, ſe Reginæ Angliæ protectioni ſubiecerat, vtq; benè agendo legum beneficio vſa erat, ita malè agendo earundem æquitati ſubeſſet, iuxta illud Iuriſconſultorum. *Non mereri legis beneficium, qui in legem cōmiſit*, aliàs melior eſſet conditio Principis extranei in alterius Regno peccantis, quàm benè regnantis. Illam etiam ſubditam eſſe, licèt non *originariam*, tamen *temporariam* exiſtimarunt, quia duo abſoluti Principes quoad authoritatem Regiam, ſimul in vno Regno eſſe non poſſunt: Hanc eſſe receptam Iuris prudentum ſententiam, *Rex extra ſuum territorium (niſi in expeditione bellica) priuatus eſt, ideoq;* Regalia *neq; conferre, neq; exercere poßit*. Præterea illam ex delicto merum imperium amiſiſſe, ſubditos autem vel *domicilio*, in Maieſtatem poſſe committere. Quod ad cognationem. Nullam eſſe cognationem propiorem quàm patriam. Illam alterum eſſe nobis Deum & primum maximumq; parentem. Quod ad humanitatis & hoſpitij officia promiſſa, non illa priuilegia eſſe ad maleficia poſteà impunè committenda. Promiſſa intelligenda *rebus in eodem ſtatu permanentibus, & non mutatis*. Qui crimen commiſit, non meruit gaudere ſecuritate promiſſa; & hoſpitij quidem ſancta eſſe iura, at patriæ ſanctiora. Principes perinde ac Pontificem ſibi nunquam manus ligare. Et omnes fortiùs Reipub. quàm propriæ promiſſioni obligari. Quod ſi

ſi cum illa vt bello capta ſit agendum, obiectarunt è neſcio quo. *Illis ſolis captiuis parcendum, à quibus nullam pacis perturbationem ſuſpicari poſſumus, cæteris nequaquàm. Parem* autem in *Parem* habere poteſtatem, quoties *Paris* ſui iudicio quis ſe ſubiecerit, vel expreſsè verbis, vel tacitè contrahendo, vel delinquendo intra ſui *Paris* iuriſdictionem. Papam ſententiam Imperatoris in Robertum Siculum reſcidiſſe, quòd factum in territorio Imperiali non fuerat patratum, ſed Papali. Legatis iure gentium indultum eſſe propter neceſſitatem Legationis vt ſint inuiolati, non autem Regibus in aliorum ditionibus ſcelera machinantibus. Deniq; in læſæ Maieſtatis crimine affectum, ſine effectu puniendum; & in mortem Principis moliri, imò molitionem ſcire, & reticere, inter læſæ Maieſtatis crimina cenſeri. Plures Reges damnatos & ſupplicio affectos fuiſſe, ſcilicet Rheſcuporim Thraciæ à Tiberio, Licinium & Maximianum à Conſtantino Maximo, Bernardum Italiæ, Conradinum Siciliæ, &c. Deniq; quod inſtar omnium, Salutem populi ſupremam legem eſſe, & nullam legem Reipub. incolumitate eſſe ſanctiorem. Hoc ius Iouem ipſum ſanxiſſe, vt omnia quæ Reipub. ſunt ſalutaria, legitima & iuſta habeantur. Imò Pontifices Romanos non in publicam, ſed in ſuam ſecuritatem Eccleſiaſticos Principes è medio ſuſtuliſſe, vt Bonifacius Octavus, Cœleſtinum v. Pontificatu abdicatum, tollendum curauit, dum metueret, ne ob ſingularem pietatem ad Pontificatum denuò revocaretur; Vrbanus Sextus, quinque Cardinales ſaccis inſutos in mare proiecit, alioſque capite truncauit, & duorum corpora in furno exſiccauit, quæ mulis impoſita in terrorem circumferri iuſſit. Prætereà Amanuenſes inter ſeruos non habendos, & domeſticum teſtimonium ad ea quæ domi ſecretò geſta fuerunt, admittēdum. Atq; ſubtiliùs diſputatum erat, an accuſatores ſponte iurati, criminiſque affines ad accuſationem tuendam in cauſis criminalibus ſint coràm ſiſtendi. Denique nullum magnum extare exemplum quod non aliquid ex iniquo habeat. Hæc & huiuſmodi tunc iactari audivimus.

 Intereà

M. D. LXXXVI.

Rex filius pro ea intercedit.

Scoti nonnulli contrà.

Intereà Rex Scotorum, qua eximia erat in matrem pietate, pro eius salute toto conatu enixè per Guil. *Keithum* contendit, nec quicquam quod filio optimo & pientissimo, & Rege prudentissimo dignum omisit. Sed nullo planè successu, cùm Scoti factionibus inter se essent divulsi, & plures Elizabethæ quàm captiuæ studerent, vsq; adeò, vt nonnulli ex illis Elizabetham literis occultè solicitarent ad supplicium maturandum; & Ministri Scotici à Rege iussi, matris salutem precibus Deo per Ecclesias commendare, præ odio Religionis quam illa profitebatur, obstinatè recusarent. Ille tamen, vt anteà crebris nuntijs & creberrimis literis apud Reginam intercesserat, nunc crebrioribus, & vehementissimis summoperè interpellauit. In quibus conquerebatur, *iniquissimum & indignissimum esse Proceres, Consiliarios, & subditos Angliæ sententiam ferre in Reginam Scotorum, eamq; Regio Anglorum sanguine natam: nec minùs iniquum, vel putare Ordines Angliæ Parlamentaria authoritate veros & certos hæredes successionis iure, & hæreditate legitima posse excludere* (quod nonnulli in terrorem subinde minabantur.)

Ille literis & nuntijs.

Misit etiam Patricium Greium, & Robertum Meluinum, qui Reginæ significarunt, *Eum pro summa necessitudine, non posse credere quin illa celebritatem nominis virtutibus, & inprimis clementia vbiq; comparatam, sine omni crudelitatis macula illibatam conseruaret; eandemq; nullo modo sanguine matris suæ inquinaret, quæ eiusdem Regiæ erat conditionis, eiusdem sanguinis, & eiusdem sexus; quamq; ille (quandoquidem magnam in se Religionem maternus sanguis possideat) derelinquere non poterat, aut eorum sæuitiæ relinquere qui iamdiu ipsi, perinde ac matri perniciem anhelarunt.* Alijs in literis postquam fusè explicâsset, quàm ancipiti cogitandi cura, & ægerrimi animi angoribus tanta de re, quæ eum tum naturæ, tum honoris ratione attingit, & astringit, discruciaretur; & in quas angustias, atq; existimationis discrimen apud suos præcipitaretur, si qua vis matri inferatur: hæc ex interno doloris sensu, & filiali affectu attentiùs Elizabethæ perpendenda proposuit. *Quantum sua ad honorem intersit,*

Quædam consideranda proponit.

M. D. LXXXVI.

intersit, qui & Rex est & filius, si mater charissima, eademq; Princeps absoluta, morte infami ab illa afficiatur quæ sanguinis & fœderis vinculo est coniunctissima. An ex Iure Diuino quid in illos ex Lege iustè agatur, quos Numen Diuinum summos iustitiæ administros constituit, quos Deos in terris *dixit, quos inunxit, inunctosq; tangi vetuit, impuneq; violari nõ sinet? Quàm portentosum sit, Principem absolutum subditorum iudicio subijcere? Quàm prodigiosum, si Princeps absolutus pernitioso ad sua, & aliorum Diademata prophananda exemplo præeat? Præterea quid ad hanc seueritatem propelleret.* Honor *an* Vtilitas? *Si* Honor, *maiorem honorem compararet parcendo, ita enim cùm æterna clementiæ laude, & se, omnesq; Orbis Christiani Principes beneficio obligaret, quos aliàs cum famæ iactura & sæuitiæ nota non posset non abalienare. Sin* Vtilitas, *videndum an quid vtile esse possit, nisi quod rectum honestumq; sit.* Conclusit rogando, *vt Legati eiusmodi responsum referrent, quod Regina pijssima sit dignissimum, & Rege cognatoq; amantissimo non indignum.* Verùm cùm Legati minas interpellationibus intempestiuè intermiscerent, minùs grati erant, & post aliquot dies spe quidem tenui dimissi.

Gallus etiam per Legatos.

Pomponius *Bellieurus*, qui hac de causa à Gallorum Rege missus, cùm ad Reginam comitatus *L'aubespinæo a Castro Nouo*, Legato ordinario accessisset, & paucis significasset, in quàm contrarias partes Rex Galliarum distractus esset, hinc pro singulari erga illam studio, inde pro arcta inter ipsum & Scotorum Reginam necessitudine, hæc & huiusmodi semel atq; iterùm scripto proposuit.

Bellieuri pro Scota rationes.

Christianissimi Regis Gallorum & reliquorum Regum omninò interesse, ne Regina & Princeps libera, atq; absoluta morte afficiatur.

Salutem Reginæ in maius discrimen ex Mariæ morte, quàm ex vita deuocandam; illam custodia emissam nihil in Reginam posse moliri, cui iam valetudinariæ exiguum vitæ curriculum superfit.

Quòd Regnum Angliæ arrogauerit, non crimini vertendum, sed tenellæ ætati, & prauis consultoribus ascribendum.

Illam in Angliam supplicem venisse, ideò minùs iustè detentam,

M. D. LXXXVI.

tam, nunc tandem vel pacto pretio dimittendam, vel misericordia prosequendam. Prætereà Principem absolutum in quæstionem neutiquam vocandum, adeò vt Cicero dixerit, Ita inusitatum est Regem capitis esse reum, vt ante hoc tempus sit inauditum.

Si illa sit innocens, non plectendam, si nocens, parcendam. Hoc enim in maiorem honorem & vtilitatem cessurum, & futurum æternum Anglicæ clementiæ exemplum, historia Porsennæ, in hanc rem memorata, qui Mutij Scæuolæ in eius cædem coniurati, dextram è flammis abstraxit, & dimisit.

Primum benè regendi præceptum esse, vt sanguini parcatur, sanguinem clamare sanguinem. In eam sæuire, non posse, non atrox, & sanguinolentum videri.

Gallum verò omnem operam sedulò daturum, vt omnes omnium in Reginam machinantium conatus retundantur, Guisiosq́; Scotæ cognatos in idem iuraturos & Syngraphis confirmaturos, qui, si illa morte afficiatur, grauißimè ferant, & forsitan non inultam patiantur.

Postremò postularunt ne ex iudicio tam rigido & extraordinario *in eam ageretur; sin minùs, Gallum non posse non grauißimam offensionem habere, quomodocunq; cæteri Principes persentiscant.*

Eius rationibus responsa.

His scriptis ita in margine articulatè responsum, Reginam Angliæ sperare, Christianissimum *Galliarum Regem non minorem eius rationem habiturum, quàm Scotæ, quæ perniciem machinata est Principi innocenti, proximæ cognatæ, & Gallo confœderatæ. Regibus & rebus-publicis expedire, ne malefacta (maximè contra Principes) sint impunita.*

Anglos, qui summum vnius Elizabethæ imperium in Anglia agnoscunt, non posse duas summas, liberas, & absolutas Principes in Anglia simul agnoscere; aut aliam quamcunque, in Anglia ei dum vixerit, adæquandam. Nec videre quidem quomodo Scota & filius qui hodie regnat, Principes summi & absoluti simul habeantur.

An Reginæ salus maioribus exponatur periculis, illa sublata, ex futuris dependet contingentibus, Ordines Angliæ

M. D. LXXXVI.

Angliæ hac re cogitatò perpensa aliter sentire. Mala moliendi nunquam defuturas occasiones, præcipuè cùm res eò nunc deueniret, vt nulla spes alteri supersit, nisi altera extinguatur, & hæc subinde menti occurrat. Aut ego illam, aut illa me. *Quo minus restat illi vitæ, hoc citius coniuratos Reginæ periculum acceleraturos.*

Ius quod arrogauit in Regnum Angliæ, necdum voluisse renuntiare, & ideò iure optimo in carcere fuisse detentam, & detinendam, (quamuis supplex in Angliam venerit,) donec renuntiauerit. Et quæ in carcere crimina patrauit, luere debere, quâcunq; de causa in carcerem fuerit coniecta.

Reginam etiam iam antea illi clementissimè pepercisse, cum vnanimi Ordinum consensu ob rebellionem ad conficiendas cum Norfolcio nuptias excitatam, damnaretur. Iterum parcere misericordiam esse male-sanam & crudelem. Neminem ignorare illud Iurisprudentum. Delinquens in alieno territorio & ibi repertus, punitur in loco delicti, nulla habita ratione dignitatis, honoris, aut privilegij. *Idq; tùm Legibus Angliæ licere, tùm exemplis Licinij, Roberti Regis Siciliæ, Bernardi Regis Italiæ, Conradini, Elizabethæ Reginæ Hungariæ, Ioannæ Neapolitanæ & Deiotari constare, pro quo Cicero agens, non iniquum esse dixit* Regem capitis esse reum etsi inusitatum. *Ita enim se verba habent.* Quod primùm dico de capite fortunisque Regis. Quod ipsum etsi non iniquum est, in tuo duntaxat periculo, tamen est ita invsitatum, &c.

Illam plectendam quæ iusto iudicio rea peracta, cùm quod iustum, id sit honestum; & quod honestum, sit etiam vtile.

Historiam Porsennæ rei propositæ minùs conuenire, nisi quis longum esse agmen insidiantium Reginæ, existimet, & persuadeat, Scotam intactam dimittere ex terrore & aliqua honoris, sed nulla salutis ratione, vt Porsenna Mutium dimisit, cum trecentos similes in eius cædem coniurasse, affirmasset. Ad hæc Mutium bello denuntiato aggressum esse Porsennam, Mutioque dimisso, omni periculo se defunctum sibi certò persuaserat.

Sanguini parcendum, at innoxio. *Hoc Deus mandauit; Verum*

M. D. LXXXVI.

rum est, vocem sanguinis innoxij clamare sanguinem, & *Galliam ante lanienam Parisiensem, & posteà hoc posse testari.*

Supplicium iustè inflictum, non posse videri sanguinolentum, vt nec medicamentum ritè & iustè præparatum, violentum censendum.

Quomodocunq; Guisij Scotæ cognati rem ferant, Reginæ maximi interesse, vt potiùs sui, procerum, populiq; Anglici salutem spectet, è quorum complexu tota pendet, quàm quorumcunq; offensionem. Eò rem deuenisse, vt diuerbium vetus de duobus Principibus Conradino Siculo, & Carolo Andino, iam de duabus Reginis vsurpetur & verè dicatur, MORS MARIÆ, VITA ELIZABETHÆ, ET VITA MARIÆ, MORS ELIZABETHÆ.

Galli, aut Guisiorum promissa securitatem Regno & Reginæ non posse præstare, multò minus vitam compensare, si illa fuerit sublata.

Gallum occultas contra se machinationes domi, non posse deprehendere, aut cohibere; nedum contra Reginam Angliæ. Proditionem etenim esse obscuram, ideoq; ineuitabilem. Si scelus semel peractum; quid proderit promissum exigere? Quomodo incomparabilis Principis mors resarciatur, & quod remedium Reipub. simul morenti in tristißima rerum omnium confusione inveniatur?

Guisiorum syngraphas & iuramenta quantuli sint momenti, qui meritorium *iudicant Pontifici Rom. aduersantes è medio tollere, iuramentiq; dispensationes facilimè consequantur. Et quis Anglorum, Elizabetha extincta, & Scota ex Guisiana familia ad Regium fastigium euecta, eos Regicidij accusabit? Aut si quis accusauerit, an inde poterit mortuam in vitam reuocare?*

Quod verò Legati hoc iudicium rigidum & extra ordinem *dixerint, minùs considerate dixisse (quandoquidem nec processum, nec probationes viderint) & asperiùs, quàm par est, Regni Angliæ Ordines, homines nobilitate, virtute, prudentia, & pietate selectißimos taxasse. Imò omninò inconsiderate eiusmodi verba Galli nomine protulisse, quasi & Reginam & Regis Ordines minando terrerent. Anglos non solere Gallorum minis terreri, quo minus suæ securitatis stabiliendæ rationem*

tionem inirent, cùm illi interim nullam idoneam pericula instantia depellendi commonstrârint.

M. D. LXXXVII.

M. D. LXXXVII.

DVm hæc accuratè, & copiosè pro hominum captu, ex odio, vel studio disceptantur, *L'aubespinæus* Ordinarius Galli in Anglia Legatus, totus Guisianæ factioni devotus, non rationibus, sed malis artibus captiuæ Reginæ saluti consulendum ratus, agit primùm tectè de tollenda Elizabetha cum Guilielmo Staffordo iuuene nobili, & ad spes novas facili; cuius mater è Sacro Reginæ cubiculo, frater Ordinarius apud Gallum tunc temporis Legatus, deinde apertiùs per *Trappium* Amanuensem, qui promisit, si hoc patraret, non solùm gloriam immensam, grandemque pecuniam; sed etiam summam gratiam apud Pontificem Rom. Guisium & Catholicos vniversos. Staffordus quasi scelus aversatus, patrare abnuit. *Modium* tamen Sicarium, hominem manu promptum commendat, vt qui data pecunia, proculdubiò animosè rem conficeret. Huic publico Londini carcere detento significat Staffordus Galli Legatum velle libentissimè illum convenire. Se hoc percupere, respondit ille, modò è carcere liberaretur, interim vt Cordalionus alter Legati Amanuensis, quo familiariter vsus erat, ad eum mitteretur, rogat. Die crastino mittitur *Trappius* vnà cum Staffordo. Ille, Staffordo amoto, sermones cum *Modio* conserit de ratione Reginam tollendi. *Modius* proponit venenum, aut sacculum xx. pondo pulveris nitrati Reginæ cubiculo subijciendum, & clàm inflammandum. Hæc *Trappio* minimè placuerunt, optauit eiusmodi virum intrepidum posse reperiri, ac fuit ille Burgundus qui Aurasionensem sustulerat.

Legatus in Elizab. vitam agit.

Hæc mox Regijs Consiliarijs detecta à Staffordo. Inde *Trappius* Galliam iam cogitans intercipitur, & de his in-

Staffordus rem aperit.

M. D. LXXXVII.

interrogatus, quæ dixi, confitetur. Hinc ipse Legatus XII die Ianuarij ad Cecilianas ædes accersitus, sub vesperam venit, vbi adfuerunt Reginæ iussu Cecilius Baro Burghleius, Angliæ Thesaurarius, Comes Leicestriæ, Christophorus Hattonus, Reginæ Procamerarius, & Dauisonus alter è Secretarijs. Accersisse illum significant, vt docerent qua de causa *Trappium* eius Amanuensem in Galliam profecturum interceperint; explicantq; singula quæ Staffordus, *Modius*, & ipse *Trappius* confessi erant, vtque eadem coràm testarentur, advocari iubent. Legatus qui impatientiùs fronte contracta, hæc audierat, consurgens dixit, se Legatum Regium nolle in fraudem Regis sui, & Legatorum præiudicium accusationem quamcunq; audire. Cùm responsum esset, illos non vt accusatores producendos, sed vt videret hæc non ficta & falsa esse, & ipse Staffordum liberè falsi coargueret; acquieuit. Simul atq; Staffordus introductus verba facere ceperat, interpellavit, hominemq; convitijs consectatus, asseverauit Staffordum rem primùm proposuisse, illiq; se comminatum fuisse nisi incepto scelere desisteret, manibus pedibusq; vinctum ad Reginam mittere. Pepercisse autem ex suo in Staffordi matrem, fratrem, & sororem amore singulari. Staffordus in genua prouolutus, in animæ salutem pluribus protestatus est, Legatum rem primùm proposuisse. Cum Legatus iam vehementiùs cõmoveretur, Staffordus iussus est secedere, nec *Modius* introductus.

Legatus negando reijcit.

Cumq; Burghleius Legatum, & ex ipsius verbis, & *Trappij* confessione, vt concepti sceleris conscium leniter arguisset. Respondet ille, si conscius fuisset, cùm tamen Legatus, non debere nisi suo soli Regi indicium facere. Cùm Burghleius interponeret, Si Legati non sit (quod tamen controvertitur) eiusmodi indicium facere cùm salus Principis scelerate in discrimen devocetur: Christiani tamen esse eiusmodi iniurias pro salute non solùm Principis, sed Christiani cuiuslibet propulsare. Ille hoc strenuè pernegavit, simulq; memoravit Gallum non ita pridem apud Hispanum Legatum, qui cùm machinationem in

Leniter arguitur.

An Legati sit insidias in Principem detegere.

M. D. LXXXVII.

in Hispani vitam resciret, non Hispano, sed Regi suo indicasse, laudemq; à Rege, & Regijs Consilarijs inde retulisse. Burghleius autem graviter monuit, vt caveret ne in Maiestatem deinceps peccaret, & ne officij Legati, clementiæque Reginæ obliuisceretur, quæ mali Legati pœna bonos lædere noluit, illumq; noxâ non eximi, licèt impunè ferat.

Hæc, & rumores Elizabetham *in Scotorum Reginam concitarunt.*

Ex hac molitione, qui infesti & infensi Scotorum Reginæ, occasionem mortem accelerandi arripuerunt; curaruntq; ad maiores terrores Reginæ incutiendum,(gnari in summo salutis discrimine timorem excludere omnem misericordiam) falsos rumores passim per Angliam indies trepidis vociferationibus spargi, scil. *Hispanicam classem Milfordico Portu iam appulisse, Scotos in Angliam irrupisse, Guisium cum iusto exercitu in Sussexia terram conscendisse, Scotam è carcere euasisse, armatamq; manum conscripsisse, Septentrionales rebellionem concitasse, nouos percussores in Reginæ perniciem & Vrbis Londini incendium coniurasse, imò Reginam expirasse*; & id genus alia, quæ vel versuti, vel territi sibi affingere, atq; ex insita alendi rumores cupiditate augere solent; & Principes, qui curiosè creduli, facilè arripiunt.

At Graius *Scotus magis*

Huiusmodi terriculamentis & formidolosis argumentis fluctuantem,& anxium Reginæ animum eò pertraxerunt, vt literas consignaret quibus funesta sententia executioni mandaretur, suasorq; inter præcipuos erat (vt Scoti ferunt) Patricius Graius Scotus à Rege Scotorum ad Reginam à matris supplicio dissuadendam missus, qui sæpiùs illud (*Mortua non mordet*) in aures Reginæ inculcavit.

Illa rem seriò perpendit.

Illa tamen naturâ cunctatrix,animo librare cepit, an consultiùs eam tollere, aut parcere. Ne tolleret hæc prohibuerunt, *Innata clementia ne in fœminam, eamq; Principem & cognatam sæuire videretur,infamiæ apud posteros ex historijs timor, & pericula impendentia tam à Scotorum Rege qui iam ad spem Angliæ propiùs admoueretur, quàm à Catholicis Principibus,& desperatis hominibus qui iam quiduis ausuri.* Sin parce-

 ret,

M. D. LXXXVII.

ret, prævidit non minora pericula imminere, *Proceres qui ſententiam contra Scotorum Reginam tulerant, gratiam apud eandem & filium non ſine ipſius periculo latenter aucupaturos, reliquos ſubditos ipſius ſalutis ſtudioſiſsimos, cùm operam ſe luſiſſe viderint, ægerrimè laturos, & ipſius ſalutem iam inde neglecturos, ad Pontificiorum profeſsionem plures acceſſuros, & ſpem maiorem concepturos, cùm eam in ſpem Regni quaſi fato conſeruatam viderint,* Ieſuitas & Seminarios *qui illam ſolam ſpectant, cùm valetudinariam videant, & non diu ſuperfuturam metuant, omnem lapidem moturos, vt mors Elizabethæ quamprimùm acceleretur, eorumq; Religio reſtauretur.*

Aulici extimulant.

Rationibus.

Aulici etiam hæc, & huiuſmodi indeſinenter ſuggeſſerunt. *Cur illi nocenti & iuſtè damnatæ parcas quæ pro tua ſalute* Aſſociationi *ſubſcripſit, mox tamen in te innocentem, & tuo exitio, in Religionem, Proceres, & Plebem ſæuire deſtinauit? Clementiam Regiam eſſe virtutem, at in inclementes non adhibendam. Salutari ſeueritati cedat inanis ſpecies miſericordiæ. Cauendum ne miſericordia tibi in miſeriam cedat. Satis ad clementiæ laudem vel ſemel peperciſſe. Illi iterùm parcere nihil aliud eſſe quàm inſontem pronuntiare, Ordines Regni iniuſtitiæ damnare, illius adminiſtris ad ſcelera acceleranda animos augere, & fidelibus ſubditis ad Rempub. conſeruandam minuere. Religio, Reſpub. Tua ipſius incolumitas, Patriæ Charitas,* Aſſociationis *Sacramentum, & Poſterorum Cura precibus coniunctis orant, Vt illa quæ ſingula ſubuertat, quamprimùm è medio tollatur: niſi exorent, ne ipſa* SALVS *hanc Rempub. ſeruare poterit, & Hiſtorici ſuccedenti ætati ſunt prodituri ſereniſsimos Angliæ ſub Elizabetha dies in fœdiſsimum & tenebricoſum veſperem, imò in æternam noctem deſiyſſe. Poſteri prudentiam noſtram deſiderabunt, qui, (quod miſeriam accumulet) mala proſpicere, & non præuertere potuimus, & miſeriarum molem non tam aduerſariorum malitiæ, quàm ſupinæ horum temporum incuriæ imputabunt. Vnius Scotæ, & titularis Reginæ vita vniuerſæ Angliæ ſaluti non præponderet. Nullus in tanta re cunctationi ſit locus, cùm mora trahat periculum: nec interſtitium ſceleratis machinatoribus dandum, qui vltimum ſubſidium ab audacia iam petent, & ſuper impunitatem ſceleris præmium ſperabunt.*

ſperabunt. Qui periculum quantum cauere poteſt, non ca-net, magis Deum tentat, quàm in Deo ſperat. Pericula quæ ab exteris immineant, ſublata cauſa tollentur ſingula, nec niſi per illam Angliæ officere poſſunt. Quæcunq; ſit in Pontifice Romano, voluntas aut facultas nocendi vnà cùm illa peribit. Hiſpanus non habeat quòd ſuccenſeat, cùm ipſe vnicum filium Carolum in ſuam ſecuritatem ſuſtulerit, & Antonij Luſitani vitæ in ſuam ambitionem iam inſidietur. Gallus amicitiam cum Anglia ſanctiſſimè colit, illiuſq; inprimis intereſt, vt matura Scotæ morte, Guiſianorum ſpes extenuentur, qui ſperata cognatæ potentia freti, ſuo Regi inſolentiùs iam inſultant. Scotorum Rex, & naturæ ductu, & honoris ratione pro matre grauiùs quidem commoueatur, at pro prudentia expectabit potiùs tarda cum ſecuritate, quàm præpropera cum periculo: Et quò ille ſummæ ſpei propior, Principes exteros longiùs abfuturos, quandoquidem illis familiare, augeſcenti alterius potentiæ quouis modo obſiſtere.

M. D. LXXXVII.

Exempla domeſtica etiam proponunt (cùm quod exemplis fit, ſit excuſatius) *quomodo Reges Angliæ ſe geſſerunt in ſuam ſecuritatem, erga cognatos &* Competitores; *nominatim, Henricus Primus erga Robertum fratrem natu maximum, Edwardus Tertius, aut potiùs eius mater erga Edwardum Secundum, Henricus Quartus erga Richardum Secundum, Edwardus Quartus erga Henricum Sextum, & filium eius Principem Walliæ, & erga germanum ſui ipſius fratrem Georgium Ducem Clarentiæ, Henricus Septimus erga Warwicenſem tenellum Ducis Clarentiæ filium, Henricus Octauus erga* De la Polum *Suffolciæ Comitem, Margaretam Sarisburienſem, & Courtenæium Exoniæ Marchionem, qui ſinguli leuioribus de cauſis, ſi crimina conferantur, ſublati fuerunt.* Nec ſoli aulici hæc apud Reginam, ſed & concionatores quidam acriùs, & plebeij nonnulli ex ſpe aut metu, ingeniorum libidinem in hoc argumento procaciùs exercuerunt.

Et exemplis.

Inter has anxias cogitationes, quæ Reginam adeò ſolicitam & ancipitem habuerunt, vt ſolitudine gauderet, ſine vultu, ſine voce ſubinde ſederet, & ſæpiùs ſuſpirans,

Illa tamen anxia dubitat.

AVT

M. D. LXXXVII. *Funestum Mandatum confici iubet.*

AVT FER, AVT FERI. &, è nescio quo Emblemate NE FERIARE, FERI. sibi immurmuraret; Dauisono è Secretarijs alteri literas sua manu signatas tradit, vt sub magno Angliæ Sigillo *Mandatum* de supplicio sumendo conficeretur, quod in promptu esset, si quid periculi, tempore illo formidoloso, ingrueret; iubetque ne cuipiam rem communicaret. Postridiè autem, dum pavor etiam suamet consilia formidaret, sententia mutata, per Guil. Killegreium Dauisono, ne *Mandatum* illud conficeretur, imperat. Ille mox Reginam accedit, *Mandatum* confectum Sigilloque firmatum significat. Illa commotior, tantæ festinationis hominem arguit, qui nihilominùs *Mandatum*, & rem Regijs Consiliarijs communicat, illisque pronè quod voluerunt credentibus facilè persuadet, Reginam iussisse vt executioni mandaretur. Nulla morâ interpositâ, Bealus quo non alter Scotorum Reginæ præ Religionis studio iniquior, cum vno & altero carnifice, & literis, quibus Comitibus Salopię, Cantij, Derbiæ, Cumberlandiæ, & alijs authoritas defertur, vt in eam ex lege ageretur, Regina inconsulta, mittitur. Quo ipso tempore licèt illa significasset Dauisono se aliam de Scotorum Regina rationem inituram, ille tamen Bealum minimè revocavit.

Consiliarij clàm mittunt

Quamprimùm Comites *Fotheringhaiam* venerant, illam cum Amicio Powletto, & Drugone Drurio, quorum custodiæ mandata erat, accedunt, causam adventus, lecto *Mandato*, significant, paucisque monent vt ad mortem se accingat, vtique postridie moriendum. Illa intrepidè, mente composita respondet, *Haud putaram Reginam Sororem in meam mortem, quæ iuri vestro subdita non sum, assensuram: Verùm cùm ita visum, mors mihi erit gratissima; nec illa quidem anima supernis & sempiternis gaudijs digna, cuius corpus vnum carnificis ictum perferre non poterit.* Rogat vt cum Eleëmosynario, Confessore, & Melvino hospitij præfecto conferret. Vt Confessor accederet planè negatum, Comitesque Episcopum aut Decanum Petroburgensem ad consolandum commendarunt, quos cùm illa reie-

Scota ad mortem se parat.

M. D. LXXXVII.

reiecisset, Comes Cantij Religione fervidè flagrans, ad illam conversus, inter alia, hæc in verba prorupit. *Tua vita exitium erit nostræ Religionis, vt contrà tuum exitium eiusdem erit vita.* Mentione Babingtoni facta, illa hominis machinationem sibi notam constanter pernegavit, Deo vindictam reliquit. Et quid de Nauuo & Curlo factum percunctata, rogavit an priùs auditum seruos in Dominorum perniciem fuisse subornatos, testesque admissos. Cùm Comites discessissent, illa iubet cænam maturari vt res suas meliùs componeret. Parcè & sobriè pro more cænat. Inter cænandum famulos famulasque lugentes lachrimisque oppletos conspicata; infracta animi magnitudine consolatur, luctum abstergere iubet, & potiùs gaudere, quòd è malorum abysso iam emigratura esset. Conversa ad Burgonium Medicum rogat, an non iam vim veritatis magnam esse obseruarit. *Dicunt*, inquit, *mihi moriendum, quòd consilium contra Reginæ vitam inierim, nihilominùs Comes Cantij innuit, non aliam esse mortis meæ caussam, quàm quòd ipsorum Religioni à me timeant. Nec meum in Reginam flagitium, sed ipsorum à me timor mihi exitium attraxit, dum nonnulli suis seorsim rationibus, sub quæsito Religionis & publici boni integumento, consulunt.* Sub finem cænæ famulis vniuersis propinat, qui flexis genibus ordine suo responderunt, lachrimas vino commiscentes, & neglecti officij veniam petentes; vt ipsa vicissim ab illis. A cæna testamentum recognoscit, bonorum & monilium indicem perlegit, & nomina eorũ quib⁹ singula destinavit, adscribit, quibusdam pecuniam sua manu viritim distribuit. Ad Confessorem scribit vt pro ipsa apud Deum precibus intercederet, literas etiam ad Regem Galliarum & Guisium commendatitias pro famulis scribit. Tempore consueto cubitum se recipit, horâs aliquot dormit; somno soluta, reliquam noctem precationibus producit.

Ad Pegma ducitur.

Fatali die iam elucescente VI Idus Februarij; comptiùs & ornatiùs, vt festis dieb⁹ assolet, se apparat, famulis convocatis, testamentum perlegi iubet, rogat vt legata æqui boni consulerent, cùm non facultatis suæ esset maiora e-

lar-

M. D. LXXXVII.

largiri. Deinde tota in Deum defixa in Oratorio suspirijs, gemitibus, & precibus diuinam gratiam supplex implorat, donec T. *Andræus* Vicecomes Provinciæ significarit, iam prodeundum esse. Prodijt illa, statura, forma, & specie ad Maiestatem appositâ, vultu hilari, habitu matronali & perquam modesto, capite linteo velo, eodemque demisso, obtecto. Globulis precatorijs and cingulum dependentibus, & *Crucifixum* eburneum in manibus gestans. In porticu exceperunt illam Comites, & nobiles alij, vbi Melvinus famulus genibus flexis, lachrimisque offusis, sortem suam deploravit quòd ille tristissimum nuntium de infœlici Dominæ suæ fato in Scotiam perlaturus esset. Illa hominem consolata, *Ne lamenteris*, inquit, *potiùs læteris, tu Mariam Stuartam omnibus curis solutam statim videbis. Nunties me in Religione mea constantem, in fide erga Scotiam & Galliam firmam mori. Ignoscat illis Deus qui sanguinem meum, vt cerui fontem, sitierunt. Tu Deus qui ipsa veritas, & intimos animi mei recessus penitùs & verè nosti, nôris quantoperè expetierim vt Angliæ & Scotiæ Regna in vnum coalescerent. Salutes mihi filium & certiorem facias, me nihil quod fraudi sit Regno Scotiæ fecisse, moneas vt cum Regina Angliæ amicitiam colat; & fac tu fideliter illi inseruias.*

Ad Melvinum verba.

Iam lachrimis obortis, iterùm atque iterùm Melvino collachrimanti valedixit. Ad Comites conversa, rogavit, *vt cum famulis humaniter ageretur, quæ testamento legauerat, fruerentur, morienti adstarent, & in patriam fide publica remitterentur.* Priora illa promiserunt, vt adstarent morienti, Comes Cantij difficilem se prębuit, superstitionē veritus. Illa *ne verearis*, inquit, *misellı illi mihi supremum valedicere percupiunt. Scio sororem Elizabetham nolle mihi tantillum negasse, vt, vel pro muliebris sexus honore, famulæ adsint. Ego illi sanguine sum coniunctißima, Rege Henrico* VII *prognata, Dotaria Galliæ Regina, & Scotorum Regina inuncta.*

Ad Comites.

Quæ cùm dixisset, & se averteret, permissum vt famuli, quos nominaret, adessent. Nominavit Melvinum, Burgoinum Medicum, Pharmacopolam, Chirurgum famulas binas, & alios, è quibus Melvinus syrma sustulit.

Ita

M. D. LXXXVII.

Ita,præeuntibus nobilibus, Comitibus duobus, & Vicecomite Provinciæ,ad pegma venit quod in superiori aulæ parte erectum, in quo cathedra pulvinus, truncus, & omnia pannis funebribus instrata. Vt primùm consedit, silentio indicto, Bealus *Mandatum* perlegit, illa attentè audit quasi aliud agens. Deinde Fletcherus Decanus Ecclesiæ Petroburgensis verbosam ad eam instituit orationem de vitæ anteactæ, præsentis, & futuræ conditione. Illum loquentem semel atque iterum interpellat; *ne sibi facesseret negotium rogat, protestata se in antiqua, Catholica Romana Religione esse firmatam, & pro ea vitam profundere paratam.* Illi vehementer suadenti vt pœnitentiam verè ageret, & certa fide spem in Christo collocaret. Respondit *se in ea Religione natam, enutritam, & iam morituram.* Comitibus dicentibus,se velle pro illa precari,dixit *se gratias habituram maximas,si vellent vnà cum ipsa precari; vobiscum verò qui alterius estis professionis, precibus communicare, mihi*, inquit, *sit peccatum & piaculum.* Tunc Decanum precari iusserunt,quocum dùm multitudo circumfusa comprecaretur, illa ingenua procumbens, *Crucifixum* manibus prægestans,Latinè vnà cum suis *ex Officio B.Mariæ* precatur.

Ad Decanum.

Postquàm Decanus precibus finem imposuisset, illa Anglicè,Ecclesiam, filium, Elizabetham Reginam Deo commendat, precata vt indignationem ab hac insula averteret, & professa se spem salutis in Christi sanguine (*Crucifixum* attollens) reponere, cælestem Sanctorum chorum, vt apud illum pro ipsa intercederent, invocat; inimicis omnibus ignoscit, *Crucifixum* exosculans, & se cruce signans, inquit, *Vt brachia tua, Christe, in cruce erant expansa, ita misericordiæ tuæ vlnis expansis me suscipe, & peccata remitte.* Carnificibus deinde veniam petentibus concessit. Cùmque famulæ indumenta exteriora illi festinanti exuissent, in eiulatus & lamentationes effusæ; illas exosculata, & Cruce signans, hilari fronte, muliebribus lamentis abstinere iubet; *Etenim iam sibi ærumnarum adesse requiem.* Similiter ad famulos collachrimantes conversa,

Moritura verba.

M. D. LXXXVII.

eos cruce itidem signat,& subridens, valedicit. Iam facie linteo obvelata, ad truncum procumbens, recitat Psalmum, *In te Domine confido, ne confundar in æternum*. Deinde corpus protendenti, sæpiusq; iteranti, *In manus tuas Domine commendo spiritum meum*, caput geminato ictu amputatur. Decano exclamante. *Sic pereant Reginæ Elizabethæ hostes*, Cantij Comite succinente, multitudine ingemiscente. Corpus vnguentis dilibutum & ritè apparatum, posteà Regio funere in Ecclesia Cathedrali Petroburgi inhumatum. Iustaq; Lutetiæ Parisiorum magnificentissimè soluta, Guisijs curantibus, qui omnia summa necessitudinis officia cognatæ & vivæ, & mortuæ cum laude præstiterunt.

Elogium.

Hunc lamentabilem vitæ finem habuit Maria Scotorum Regina, Iacobi v. Regis Scotorum filia,Henrici VII. Regis Angliæ è filia natu maiori proneptis, anno ætatis XLVI. captivitatis XVIII. Fœmina in Religione sua constantissima, eximia in Deum pietate, invicta animi magnitudine, prudentia supra sexum, formaq; venustissima: Principibus illis accensenda, quæ fœlicitatem calamitate mutarunt. Infans ab Henrico VIII. Rege Angliæ pro filio Edwardo, ab Henrico II. Galliæ pro Francisco *Delphino* magno ambitu certatim in nurum expetita,quinquennis in Galliam abducta,quindecennis *Delphino* nupta. Galliæ Regina annum vnum & menses IIII. floruit. Marito defuncto, in Scotiam reversa, Henrico Stuarto Darlio renupta, Iacobum, primum Magnæ Britāniæ Monarcham peperit. A Morauio fratre notho,& alijs subditis ingratis, & ambitiosis exagitata,Regno abdicata, & in Angliam fugata; ab Anglis nonnullis (vt æqui boniq; censuerunt) de sua Religione retinenda, & Elizabethæ salute tuenda solicitis circumventa, ab alijs Rom. Religionem restaurandi percupidis ad consilia periculi plena protrusa: & Amanuensium absentium, qui pretio corrupti videbantur, testimonijs oppressa. Iuxta tumulum hoc affixum erat, & mox ablatum Epitaphium.

MARIA

M. D. LXXXVII. *Epitaphium*

MARIA SCOTORVM REGINA, REGIS FILIA, REGIS GALLORVM VIDVA, REGINÆ ANGLIÆ AGNATA, ET HÆRES PROXIMA, VIRTVTIBVS REGIIS ET ANIMO REGIO ORNATA, IVRE REGIO, FRVSTRA SÆPIVS IMPLORATO, BARBARA ET TYRANNICA CRVDELITATE, ORNAMENTVM NOSTRI SECVLI, ET LVMEN VERE REGIVM EXTINGVITVR: EODEMQVE NEFARIO IVDICIO ET MARIA SCOTORVM REGINA MORTE NATVRALI, ET OMNES SVPERSTITES REGES, PLEBEII FACTI, MORTE CIVILI MVLCTANTVR. NOVVM ET INAVDITVM TVMVLI GENVS, IN QVO CVM VIVIS MORTVI INCLVDVNTVR, HÎC EXTAT: CVM SACRIS ENIM DIVÆ MARIÆ CINERIBVS OMNIVM REGVM ATQVE PRINCIPVM VIOLATAM, ATQVE PROSTRATAM MAIESTATEM HÎC IACERE SCITO; ET QVIA TACITVM REGALE SATIS SVPERQVE REGES SVI OFFICII MONET, PLVRA NON ADDO VIATOR.

M. D. LXXXVII. *Prouidentia Diuina.*

Ex hoc tristissimo tantæ Principis fato, divinæ providentiæ dispositio, vt prudentes quidam observarunt, clarissimè eluxit. Quæ enim & Elizabetha & Maria primis in votis habuerunt, & in omnibus consilijs sibi proposuerunt, hinc consequuta sunt. Hæc quod & moriens dixit, nihil ardentiùs expetivit, quàm vt divisa Angliæ & Scotiæ Regna in charissimi filij persona adunarentur : illa nihil flagrantiùs exoptavit, quàm vt vera Religio cum populi salute & securitate in Anglia conservaretur. Et vtriusq; votis supremum numen annuisse, Anglia inexpectata fœlicitate iam videt ; & lætissima agnoscit.

Elizabetha *dolet.*

Simul atq; Scotorum Reginam morte fuisse affectam ad Elizabetham, nec opinantem quidem, rumore nuntio perlatum, indignanter audivit, vultus & verba ceciderunt, ingenti dolore quodammodo obstupuit, vsque adeò vt pullata se angoribus dederit, in lachrimis iacuerit, Consiliarios graviter reprehensos, & à conspectu submotos examini subiecerit, Dauisonum iudicio in *Camera Stellata* sisti iusserit. Et quamprimùm dolor permiserit, hæc sua manu ad Scotorum Regem per Rob. Carium raptim scripsit.

Consiliarijs indignatur.

Scotorum Regi se excusat.

Mi frater charissime, vtinam scires, at non sentires, quàm incomparabili dolore animus mihi discruciatur ex lamentabili contra meam sententiam euentu, quem, cùm calamus memorare horreat, ex hoc meo cognato plenè intelliges. Te oro, vt Deus, & multi alij meam hac in re testentur innocentiam ; ita & tu credas, si imperassem, me nunquam iri inficiatum. Non sum animo ita angusto, vt ex terrore, quod iustum sit facere formidem, aut factum denegem. Non ita degener, aut animo sum ignobili. Sed vt minimè Regium est animi sensum verbis obuelare, ita actiones meas nunquam dissimulabo ; sed efficiam vt suis coloribus elucescant. Tibi ad veritatem persuadeas, vt scio hoc ex merito euenisse, ita si hoc cogitassem, non in alios transtulissem ; nec mihi imputabo, quod ne quidem cogitaui. Cætera, qui tibi has tradet literas, impertiet. Quod ad me, credas velim, non aliam esse qui te maiori charitate prosequitur, aut studiosiùs tibi, tuisq; rebus inuigilat. Si quis contrà suggesserit, eum alijs, magis quàm tibi

tibi studere existimes. Deus te diutissimè conseruet incolumem. Dum Carius in itinere cum his literis, Dauisonus in *Camera Stellata* sistitur coram Delegatis selectis, scilicet, Christophoro Wraio Primario *in Banco Regio Iustitiario*, qui pro eo tempore *Dominus Custos Priuati Sigilli* constitutus, Archiepiscopis Cantuariensi, & Eboracensi, Comitibus Wigorniæ, Cumberlandiæ, & Lincolniæ; Baronibus, Greio, & Lumleio; Iacobo Crofto Aulæ Regiæ Contrarotulatore, Gualtero Mildmaio Fisci Regij Cancellario, Gilberto Gerardo Sacrorum scriniorum Præfecto, Edmundo Andersono Primario *ad Communia Placita Iustitiario*, & Rogero Manwoodo *Primario Fisci Regij Barone*. Coram his Pophamus Procurator Regius, Dauisonum Maiestatis contemptæ, fidei violatæ, officij neglecti postulat, quòd cùm Regina, pro innata clementia, Scotorum Reginam iam damnatam supplicio affici noluerit, ob causas sibi vni compertas, alijs inscrutabiles; nec à Regni Ordinibus, nec à Consiliarijs acriter vrgentibus eò perduci potuerit; nihilominùs *Mandatum* pro eiusdem supplicio ad pericula prævertenda confici iusserit, Davisoniq; fidei, & taciturnitati commiserit: ille Secretarius iuratus fidei, & officij oblitus, spretaq; Maiestate; contrà ac Regina imperaverat, Consiliarijs impertierat, & executioni, ipsa prorsus inconsulta, mandaverat.

M. D. LXXXVII. Dauisonus iudicio sistitur.

Dauisonus, pro singulari modestia, sedatè, animo tamen præsenti respondet, *Se admodum molestè ferre quòd in causa iustissima de Scotorum Regina, & iudicio in eam, si quod aliud, longè grauissimo, ipse Delegatis molestiam denuò exhiberet, idq, si non cum iactura, certè cum detrimento existimationis suæ, quæ sibi instar omnium. Longè autem molestissimè hoc ferre, quòd argueretur in eius Maiestatem contemptim deliquisse, quæ quanto in ipsum fuerit beneficentior, & ipse ob merita deuinctior; tanto delictum atrocius videretur. Se reum obiectorum criminum si agnosceret, vim faceret suæ existimationi, quæ sibi vita charior. In sui defensione si cum Regina contestaretur, faceret quod subditi obsequio, famuli obseruantia, & Secretarij*

Pro se respondet.

fide

M. D. LXXXVII.

fide atq; honore indignißimum. Protestatur coram divino numine, & Delegatis, *quòd nihil sciens, prudens, & libens hac in re fecerit, nisi quod Reginam voluisse sibi persuaserat. In quo si ipse se in fraudem vel ex inscitia, vel negligentia egerit, non posse non grauißimè dolere; & Delegatorum censuram æquißimo animo subire.*

Quod ad particularia. Cùm Regina illum reprehenderet, quòd tam festinanter Mandatum Magno Sigillo firmasset, asserit *illam innuisse, non tamen expreßè iußisse, vt apud se custodiret. Nec in taciturnitatis fidem se commisisse existimat, cùm ne verbum cuiquam, nisi Consiliarijs de hac re fecerit.* Quòd *Mandatum* non revocaret, postquàm Regina sententiam mutasse ipsi innueret, affirmat, *inter Consiliarios omnes conuenisse vt protinus mitteretur, & supplicium sumeretur, ne quid detrimenti Respub. aut Regina caperet.*

Ex confessione premitur.

Hinc Dauisonum ex ipsius confessione premere cepit Egertonus Procurator Secundus, particula eiusdem prælecta. Ille autem integram legere rogavit, & nō hinc inde decerptas particulas; maluit tamen ne omninò legeretur, cùm in ea arcana quædam non enuncianda continerentur, subinde interfatus, *Quòd vt noluit cum Regina contestari, ita non posse pati, vt ipsius modestia fraudi foret veritati, & suæ integritati.*

Gaudius & *Puckeringus* ad *Legem Seruientes*, iam hominem magna vi verborum arguunt, quòd Consiliariorum Regiorum prudentia callidè sit abusus, idq; ex confessione Burghlæi Thesaurarij; cui dubitanti an Regina certò statuisset de supplicio sumendo, asseveranter affirmavit; vt etiam cæteris, qui literas de ratione supplicij subsignarunt. Davisonus lachrimis oborientibus, Iurisconsultos rogavit, ne vehementiùs premerent, *Meminerint se nolle cum Regina contestari, cuius conscientiæ & Delegatorum sententiæ se totum submisit.*

Iudicum in eum sententiæ.

Manwoodus exorsus, historicam de Scotorum Regina, ab Insignibus Angliæ tenella ætate arrogatis, ad Babingtoni vsq; coniurationem pertexuit narrationem, sententiam ex Lege in illam latam laudavit, Reginæ clementiam

M. D. LXXXVII.

tiam prædicavit, quam quòd Dauisonus inconsideratiùs antevertisset, decies mille libris mulctandum, & in carcere, quoad Reginæ visum fuerit, detinendum censuit. Andersonus iustum fecisse, etsi non iustè disseruit; hominem cæteroquin minimè malum existimavit. In eandem sententiam iuit Gerardus. Mildmaius cùm explicasset quàm matura cum deliberatione, & gravitate iudicium in Reginam Scotiæ comparatum fuerit, quantisq; populi obtestationibus Elizabetha ad sententiam promulgandam perducta; illud è sacris literis in Dauisonum torsit. *Cor Regis in manu Domini*, ideoque neminem, nedum administrum, debere Principibus consilium occultè & subdolè præripere: quibus inconsultis, nihil agendum, potissimùm in rebus tanta momenti, quanta sit mors Principis. Hominem verò malitiæ absoluit, imperitiam in Principum negotijs perstrinxit, præproperam festinationem in prævertendo Reginæ consilium damnavit. Ne verò homines eius loci & ordinis in idem deinceps impingerent, de mulcta, & incarceratione cum cæteris consensit.

Croftus hominem sugillavit, quòd tacenda imprudenter enuntiaverat; cùm Principes quod vni Consiliariorum impertiant, cæteros sæpenumerò celent.

Baro Lumleius sententiam iustè latam fuisse in Scotorum Reginam iuxtà cum iudicibus sensit, verùm asseueranter dixit. Nunquam ex omni seculorum memoria eiusmodi in Principem contemptum auditum, vel lectum esse, Consiliarios Regios, in Regio Palatio, in Senaculo iuxta Reginam, quæ quasi Præses Consilij, rem tantam, ipsa inconsulta, statuisse; cùm tam facilis ad eam aditus illis, & Dauisono pateret. Protestatus si filium haberet vnicum, qui in eodem crimine esset, seueriùs eum plectendum censeret. Cæterùm de ingenuo hominis animo persuasus, graviorem pœnam quàm cæteri, infligere noluit.

Hunc Baro Greius Religionis ardore inflammatus, cõposita oratione, & acri quadam incitatione excepit. *Dauisonus,*

M. D. LXXXVII.

Greij pro eo defensio.

uisonus, inquit, *contemptim erga Reginam se gesßisse arguitur, contemptusq́; ille exaggeratur, quòd Reginam Scotorum è medio tollendam curauerit, arcana enuntiauerit, Reginamq́; de* Mandato *misso celauerit. At quænam illa Regina fuit, quam tollendam curauit? illa scilicet, à qua superstite, Religioni, Reginæ, Reipub. & nobis singulis pericula indies impendebant, &c, à qua nunc sublata, negotium hodie nobis facessitur. Adeò vt qui tantis periculis Angliam liberauerit, honore prosequendus meritò videatur. Illum arcana enuntiasse non existimo, qui non alijs quàm Consiliarijs, & maximarum rerum administris rem impertijt, quorum inprimis interest huiusmodi scire; & quæ ipsa Regina vni & alteri iam anteà impertierat. Si qua in re deliquerit Dauisonus, in hac certè maximè, quòd Reginæ nouam rationem ineunti non significauit* Mandatum *iam missum fuisse. At ille ancipiti cogitãdi cura perplexus proculdubiò stetit, an ex Reginæ gratia excideret* Mandatum *clam ipsa mittendo, vel reuocando, Reginæ noua pericula crearet. Quis non meminit, quàm turbulentum fuerit tempus, & quàm formidabiles rumores vbiq́; locorum sparsi? Si qua vis Religioni, aut Reginæ tunc illata fuisset, aut vita erepta, dum* Mandatum *illi esset in manibus, an non ille culpam præstitisset? Nonne in illum nos ipsi, liberi, vxores violentè irruissemus? non sanguine manus imbuissemus? non imprudentiam diris deuouissemus? & non monumentum inconsiderantiæ cruentis inustum literis, ad ignominiam sempiternam statuissemus? Quamcunq́; vel pœnam vel mulctam illi infligatis, non mihi displiceat, certè viri boni & probi existimationem apud me nunquam perdet.* Hæc fusè, oratoriè & animosè Greium disserentem audivimus.

Tres Comites de pœna cum reliquis, de existimatione Davisoni cum Greio consenserunt. Archiepiscopus Eboracensis de inobedientia ex animi cæcitate, & mentis corruptione Theologicè disseruit, Cantuariensis factum probauit, hominem laudavit, modum autem & formam prorsus damnavit. Wraius *Priuati Sigilli Custos*, sententijs Delegatorum summatim repetitis, pœnam inflictam confirmavit; simulque significavit, licèt Regina Consiliarijs non temerè subirata, examini illos subiecerit,

Sententia in eum pronuntiata.

nunc

M. D. LXXXVII.

nunc tamen ignoscere: simulque agnoscere illos ad Religionem & Rempublicam tuendam, & ad omnia pericula propulsanda animo & consilio diligenter excubasse.

Eius Petitio.

Davisonus Delegatos orauit vt apud Reginam intercederent, *non pro honorifico quo fungebatur Secretarij munere, vel libertate, vel mulctæ irrogatæ imminutione; sed vt in eius gratiam restitueretur.* Quam tamen nunquam recuperavit, licèt illa hominis indigentiæ nonnunquam subvenerit. Ita Davisonus, vir ingenuè bonus, in aulicis artibus minùs versatus, in scenam aulicam ex composito vt plerique existimarunt, inductus, vt huic personæ in ista tragædia tantisper seruiret; detracta mox persona, quasi extremo actu defecisset, è scæna extrusus, & non sine multorum commiseratione in carcere diu conclusus. Quid publicè contra Dauisonum actum, iam dixi; quomodo autem ille se privatim excusavit, habe compendiò ex ipsius fide, & Apologetica ad Walsinghamum narratione.

Priuata pro se Apologia.

Regina, inquit, *post Gallicorum & Scotorum Legatorum discessum sponte iussit, vt* Mandatum *de sententia in Scotam exequenda exhiberem, exhibitum sua manu lubens signauit, signatum Magno Angliæ Sigillo muniri imperauit, & iocans dixit, Hæc Walsinghamo ægrotanti significes, etsi malè metuo, ne inde præ mærore exspiret. Causas etiam tam diu differendi addidit, nimirùm, ne videretur violenter, vel malitiosè eò pertractam fuisse, cùm intereà minimè ignoraret, quàm hoc sit necessarium. Porrò Powlettum & Drurium culpauit, quòd eam hac cura non liberassent, & optauit vt Walsinghamus eorum animos hac de re tentaret. Postridiè, postquam Magno Sigillo munitum esset, per Killegræum iussit, ne fieret, cùmq; iam factum docuissem; festinationem tantam reprehendit, innuendo aliam rationem, ex prudentum quorundam iudicio, posse iniri; Ego respondi, eam rationem semper esse optimam & tutissimam, quæ iustissima. Sed veritus ne in me crimen deriuaret (vt Norfolcij supplicium in Burghleium contulerat) rem totam Hattono communicaui, protestatus me nolle memet altiùs tanto negotio immer-*

M. D. LXXXVII.

mergere. Ille mox Burghleio impertijt, Burleighus reliquis Consiliarijs, qui omnes de supplicio maturando consenserunt, & singuli vouerunt ex æquo culpam præstare: Bealumq́; cum Mandato *& literis miserunt. Tertio pòst die, cùm ex somnio quod de morte Scotæ narrauit, eam animo fluctuare sentirem, rogaui an sententiam mutârat. Negauit, at inquit, alia ratio excogitari poterat, simulq́; an à Powletto aliquid responsi acceptum quæsiuit. Cuius literas cùm monstraßem, in quibus planè recusauit id suscipere, quod cum honore & iustitia non coniunctum; illa commotior, eum & alios qui* Associatione *se obstrinxerant, periurij & voti violati accusauit, qui magna pro Principis salute promiserant, at nihil præstabunt: eße tamen innuit qui hoc sui causa præstabunt. Ego autem quàm infame, & iniustum hoc foret, demonstraui, simulq́; in quantum discrimen Powlettum & Drurium conijceret. Si enim illa factum approbaret, & periculum & dedecus non sine iniustitiæ nota sibi attraheret; sin improbaret, homines optimè meritos, & eorum posteros prorsus pessundaret. Posteaq́; me, eodem, quo Scota sublata est, die, quòd supplicium nondum sumptum, leuiter perstrinxit.*

Scotorum Regis dolor.

Quantamcunque in Dauisonum iram, & dolorem ex morte Scotorum Reginæ Elizabetha conceperit, aut præ se tulerit, certè acerbissimum dolorem nec sine summa iracundia Rex Scotorum vnicus eius filius hausit, qui matrem charissimam pietate coluit, quæ in filio conspici potest, longè maxima; & luctu lamentisque prosequutus est plurimis. Etenim non existimavit eam pro mutuo inter ipsos amore & *Arctioris amicitiæ fœdere* nuperrimè inito, omnibus Principum intercessionibus neglectis, matrem suam pari Maiestate Principem, Regio genere coniunctissimam, vili carnifici subiecturam. Robertum Carium Baronis Hunsdonij filium, qui ex Anglia missus vt Reginam excusaret, culpâ in Consiliarios & Dauisonum coniectâ, in Scotiam non admisit, vix per alium audivit, & literas quas attulit, ægrè accepit. Legato suo in Anglia authoritatem abrogavit, & vindictam spirauit. Non deerant enim qui persuadere conati, Orbis Christiani Principes tantam iniuriam Regiæ Maiestati, no-

nominique Regio illatam non inultam dimissuros.

M. D. LXXXVII.

Scoticæ gentis indignatio.

Ordines Scotiæ qui iam frequentes convenerant, profitebantur ad matrem vindicandam, & ius eius in Angliæ Regnum tuendum se paratissimos esse, & vitam & fortunas profundere; nec posse iniuriam non tam Regi, quàm vniversæ Scotorum genti illatam vllo modo concoquere. Erant, qui Regi suadebant vt à Rege Danorum, cuius filiam iam in vxorem ambire cœperat, suppetias navales contra Angliam efflagitaret. Erant, qui Pontificiæ Religioni addicti, suggesserunt, vt potiùs Hispano, Gallo, & Pontifici Romano se adiungeret, ita Angliam facilè posse occupare. Ante omnia, Protestantibus Angliæ nullam fidem haberet; eos iam rerum potiri, & ipsi perniciem tectè struere, occinentes illud, *Qui matrem sustulit & filios tollet*: Erant, qui submonuerunt, nullius partis se palàm declarare, sed tùm Pontificios, tùm Protestantes suspensos tenere. Vtique si à Protestantibus palàm staret, vniversi Europæ Pontificij in ipsum tanquam in scopum omnes machinationes collinearent; aliudque statumen in Anglia non sine ipsius periculo, sibi erigerent. Erant etiam, qui suaserunt vt amicitiam cum Anglia sanctissimè coleret, spem certam ad incertam Martis aleam non devocaret, in Religione recepta sibi constaret, in qua si semel fluctuaret, nec amicos pararet, nec inimicos tolleret. Hæc homines, vt sua quemque vtilitas traxit. Rex ipse supra ætatem acutus, & perspicax, non festinatione, quæ semper cæca, sed considerate, diu multumq; secum & cum paucissimis animo lustrauit.

Qualia consilia suggesta.

Elizabetha placare studet.

Elizabetha verò culpâ omni in Davisonum & Consiliariorum suorum inconsultam credulitatem, reiectâ, paulatim dolori occurrit, ne solatia intempestiua irritarent; expectauitq; dum dolor morâ lenitus tractari se pateretur. Tunc enim cùm Gallos iuvenem Regem ad vlciscendum acriùs incitare perspiceret, verita ne ille à Protestantium Religione, Anglorumque amicitia, versutijs & inflammato vlciscendi ardore abduceretur; omni animi contentione incumbit, vt exulceratum animum &

M. D. LXXXVII.

Placandi rationes.

iam abalienatum, omni ratione Principe non indigna, placaret.

Per ſuos igitur in Scotia, & mox per Baronem Hunſdonium Berwici Præfectum, hæc illi diligentiſſimè perpendenda proponit. *Primùm, quanti periculi ſit in bellum contra Angliam hac de cauſa prorumpere, quæ tùm neceſſaria ad vniuerſæ Inſulæ ſalutem, tùm iuſtiſſima vniuerſis Angliæ Ordinibus viſa. Deinde, an ille par ſit huiuſmodi bello gerendo, cùm Anglia à viris militaribus, à copijs, & opibus nunquam fuerit inſtructior; & Scotia inteſtinis bellis exhauſta nunquam infirmior. Si externis innitatur auxiliaribus, quàm difficulter, & ſerò conſequatur, vel mater doceat, quæ toties fruſtrà implorauit. Et ſi conſequatur, quem ſperet ſucceſſum, cùm Anglia, Hollandiæ, & Zelandiæ claſſibus adiunctis, à Potentiſſimis Europæ Regibus nihil timeat? In Gallo, aut Hiſpano quam ſpem collocet? cùm eius potentia Angliæ acceſſione adaucta ipſorum conatibus aduerſetur, eiuſq; Religio illorum profeſſioni ita è diametro opponatur, vt illi, niſi cum ſuo ipſorum damno, auxiliari non poſſint. Nec Gallus æquis oculis intueri poteſt Regem Scotorum Angliæ Regno auctum, ne antiquum ius Anglorum in Gallia denuò perſequeretur, aut Guiſijs cognatis iam Galliæ Regno inhiantibus opitularetur. Hiſpanus autem ambitioni ſuæ proculdubiò inſeruiet, quandoquidem ſe primum eſſe Catholicum Principem è Regio Anglorum ſanguine, & ſtirpe Lancaſtria, etſi falsò, venditet. Quo nomine Ieſuitæ quidam & alij illum, Scotorum Regina ſuperſtite, electione ad Diadema Angliæ prouehere conati ſunt, quaſi hominem ad Romanam in Anglia authoritatem reſtaurandam maximè idoneum, matre vnà cum filio poſthabita. Etiam ſuadere cœperunt illam Angliæ Regnum ſupremis tabulis iſti Hiſpano legare, cogitaſſe, ſi filius in Proteſtantium Religione perſeueraret.*

Quorſum hæc tendant, & quid auxilij ab Hiſpano ſperandum, Rex viderit? & ſimul ſi à Religione in qua educatus deſciuerit, quanta cum ignominia animam in æternam perniciem, & vniuerſam Britanniam in exitium præcipitet? Prætereà illi cogitandum, ſi vindictam cogitet, an Angliæ Ordines qui ſententiam in matrem tulerunt, non ipſum etiam noua ſententia, ſuc-

M. D. LXXXVII.

successionis iure omninò excluderent: quorum amorem necessitati cedendo, & animi motus cohibendo facilè conciliet, cùm id quod factum, infectum esse nequeat. Suo autem tempore florentissimo Angliæ Regno tranquillè potiatur. Interim securitate fruatur, suoq; honori satis consuluisse apud omnes æquos rerum æstimatores videatur; quandoquidem dum tempus erat, nullum pientissimi filij erga matrem officium prætermiserit. Ad veritatem autem sibi persuadeat, Reginam Angliæ illum vt filium animo materno amantissimè & indulgentissimè habituram. Hæc illa in aures Scotorum Regis inculcanda curavit, statuitq; ne ille dubitaret matrem, ipsa inconsulta, sublatam fuisse, sententiam contra Dauisonum omnium Delegatorum subsignationibus, imò & Magno Angliæ Sigillo testatam, ad eum mittere; aliudq; itidem instrumentum, vt magis placaret, Iudicum Angliæ chirographis subsignatum, quo testarentur sententiam illam, eius in successione iuri nihil officere, aut præiudicare posse.

Dracus ad Hispanum auertendum missus.

Quid ille præstitit.

Dum Regem his & huiusmodi rationibus leniter demulcet, vt bellum quod ab Hispano imminere prospexit, præverteret, Dracum cum quatuor Navibus Regijs, & alijs in Hispaniæ littora emisit, ad Naves in portubus opprimendas, & apparatum intercipiendum, qui *Portum Gaditanum* ingressus, sex triremibus, quæ se obiecerant, ad propugnacula fugatis, centum plùs minùs navigia, in quibus plurimum bellici apparatus, & rei annonariæ, submersit, cepit, aut ignibus absumpsit; & inter eas *Galeonam* grandem Marchionis *S. Crucis*, & alteram *Ragusinam* mercibus onustam. Inde ad * *Promontorium Sacrum* reuersus, propugnacula tria oppugnavit, & deditione cepit, totaq; ora piscatorum naviculis & retibus incensis, *Cascaletum* ad ostium Tagi accessit, vbi Marchionem *S. Crucis* ad pugnam provocauit, qui ne mouit quidem, sed illum liberè per littora grassari, & naves abripere, nullo prohibente, permisit. Inde velis ad *Azoras Insulas* versis, fortè fortunâ in Onerariam ingentem, & admodum opulentam (*Caraquam* vocant) *S. Philippi* nomine insignem, ex India Orientali redeuntem incidit, eamq; facilè expugnavit.

* Cabo S. Vincente.

Caraqua S. Philippi capta.

M. D. LXXXVII.

Vtilitates hinc consequutæ.

pugnavit. Quod plebs nautica vtrinq; ex nomine *Philippi*, Philippo Hiſpano malè ominabatur. Ex hac breui expeditione, magnæ ſanè vtilitates Anglis conſecutæ ſunt, quandoquidem Hiſpani tantam bellici apparatus iacturam paſſi, à conſilio Angliam hoc anno invadendi neceſſariò deſtiterint, & Angli immania illa navigia inſtar caſtellorum, quæ anteà formidarunt, alacriùs iam inde oppugnarunt; necnon Indicarum mercium opulentiam, negotiandiq; in Orientali illo orbe rationem è mercatorum indicibus adeò plenè perſpexerunt, vt quæſtuoſam eò navigationem poſteà inſtituerint, inita mercatorum Indiæ Orientalis Societate.

Indica *Mercatorum Societas.*

Cauendiſhus orbem circumnauigat.

Eodem tempore in altera Orbis plaga, Tho. Cauendiſhus è Suffolcia, qui ante biennium ex Anglia cum tribus navibus ſoluerat, *Fretum Magellanicum* prætervectus, in ora *Chili, Peruiæ, & Nouæ Hiſpaniæ*, plura Hiſpanorum oppidula incendit, XIX. naves onerarias, & inter eas Regiam navem opulentiſſimam iuxta *Calliformiam* cepit & diripuit; per *Philippinas*, *Moluccas*, *Promontorium Bonæ Spei*, & *S. Helenæ Inſulam* domum hoc anno opima cum præda, & inſigni cum gloria redijt, vtique, tertius à Magellano qui Orbem terrarum circumnavigauit. Si particularia deſideres, adeas Anglorum nauigationes tribus voluminibus à Richardo Hacluito diligentiſſimè deſcriptas.

Stanleius & Yorcus *proditores.*

Vt Dracus & Cauendiſhus hoc tempore illuſtrem cum laude famam, ita alij duo Angli, Guilielmus Stanleius, & Rowlandus *Yorcus* ignominioſam proditionis infamiam ſibi compararunt. *Yorcus* ille Londinenſis, homo diſcincto ingenio & præcipiti audaciâ, ſuo tempore inter ſicarios celebris, quòd feralem illam rationem in duellis punctim petendi, ſumma cum audaciæ admiratione primus in Angliam intulerit, cùm Angli hactenus peltis armati, gladijs latioribus cæſim depugnarent, & vel punctim, vel infra cingulum ferire minimè virile exiſtimarent. Hic neſcio qua iniuria à Leiceſtrio affectus, profugit, & aliquandiu inter Hiſpanos in Belgio meruit; tandemq;

M. D. LXXXVII.

tandemq; reconciliatus propugnaculo iuxta Zutphaniam præficiebatur. Sed insolens contumeliæ animus, statim de vindicta ita cogitavit, vt pretio corruptus, non solùm locum hosti tradiderit, sed etiam Stanleium, qui singulari fide, & fortitudine in Hibernico bello meruerat, iteratis & iuratis asseuerationibus eum *coniurationis Babingtoniæ* manifestum ex coniuratorum confessionibus teneri, & iamiam in Angliam ad patibulum abripiendum, in sceleris societatem pertraxerit, atque persuaserit homini, vt Daventriam Vrbem munitam & opulentam contra fidem Leicestrio & Ordinibus obstrictam, Hispanis proderet. Sceleris autem magnitudine perspecta, contra proditionis notam, se conscientia solatus, quòd locum à rebellibus detentum vero Domino restituerit, & summè Pontificius, mox Sacerdotes accersijt ad legionem suam, quæ ex mille trecentis Anglis & Hibernicis constabat, in Pontificia Religione imbuendam, iactitando hanc fore *Seminariam militum legionem*, qui Romanam Religionem armis, vt *Seminarij Sacerdotes* scriptis, propugnarent. Et ad hanc quidem rem Alanus, paulò pòst Cardinalis factus, non solùm Sacerdotes protinùs misit, sed vnâ libellum edidit, quo ex Pij v. in Elizabetham *Bulla*, & proditionem laudavit, & ad eiusmodi perfidiam alios excitavit, quasi Reginæ excommunicatæ nec seruire, nec obsequi tenerentur. Sed vide quo exitu.

Hispani *Yorcum* & Stanleium inter se committunt. *Yorcum* veneno tollunt & bona diripiunt; cadaver post tres annos ab Ordinibus effossum, & patibulo suspensum, computruit. Stanleium eiusq; Legionem à Daventria emouent, huc illuc raptatam periculis obijciunt, adeoque negligunt, vt alij inedia miserè perierint, alij sensim diffugerint. Ipse spe præmij in Hispaniam profectus, operam ad Hiberniam invadendam obtulit; sed nec pro honore, quem expectavit, acceptus, nec fides vlla habita. Hispanis enim diverbium esse fertur, *Proditori honorem aliquem habere fas est, fidem nefas*. Seroq; iam didicit sese primum omnium prodidisse. *Quo successu*

Hæ

M. D. LXXXVII. *Ordines Leicestrium accusant.*

Hæ proditiones magnam Leicestrio invidiam apud Belgas Confœderatos conflarunt, quòd proditores fuerint illi ex intimis; & Anglicæ etiam nationi, quam convitijs gens linguæ liberioris insectari non destitit, donec edictis coerceretur. Ordines verò longis ad Reginam literis Leicestrium reipub. malè administratæ in re monetaria, militari, & mercatoria accusant,& eius *Restrictioni*,& credulitati damna à proditoribus accepta imputant. Illa ad rem examinandam & componendam, & animos de pace cum Hispano tentandos, Thomam Sackuillum Baronem *Buckhurstum*, in sanctius consilium Leicestrio absente nuper adscitum, Norrisium, & Bartholomæum Clercum mittit, qui in hæc fideliter incubuerunt. Verùm cùm officiosa *Buckhursti* sedulitas Leicestrio insidiosa videretur, eius ira, & firmata apud Reginam gratia ita valuërunt,vt *Buckhurstus* reversus plures menses domi se continere iuberetur.

Ad Sclusam liberandam euocant.

Sclusâ posteà à Parmensi obsessâ, Leicestrius ad suppetias ferendas ex Anglia ab Ordinibus accitur. Eam furenter, septendecim millibus, è maioribus tormentis, eiaculationibus impetitam, hiatuq; magno aperto, Rogerus *Williams*, Franciscus *Verus*, Nich. *Baskeruillus*, cum præsidiarijs Wallonibus & Anglis magna fortitudinis laude aliquandiu propugnarunt, & tandem necessariò dediderunt, cùm Leicestrius,qui opem laturus, hostibus impar, recessisset. Nec sanè Ordines iustum exercitum præbere voluerunt, qui potestatem quam illi verbis maximam detulerant, re vera sibi reservarant. Nec ille

Exagitant.

dignatus privatis hominibus minoris notæ sub Ordinum nomine subesse, qui eandem in ipsum Gubernatorem authoritatem, quàm Carolus Quintus in suos Belgij gubernatores tenuerat, exercere contenderunt. Hinc simultates, imò inimicitiæ vtrinq; apertæ proruperunt; & sanè apertiores, postquàm de pace cum Hispano verba semel fecisset. A Pacis enim nomine vt suis rationibus damnosissimo,auribus, animoq; abhorruerunt. Ille autem cùm suam authoritatem indies evilescere sentiret,ad fraudes

M. D. LXXXVII.

fraudes conversus, factiones in populo alere, Lugdunum aliasq; vrbes in suam potestatem redigere statuit. Sed hac spe cum quorundam exitio excussus, gravissima offensione concitata, in Angliam à Regina revocatus, gubernatione cessit, liberamq; administrationem Provinciarum Ordinibus reliquit, ab invidis irrisus, *Excellentiæq;* titulo, quo primus Anglorum vsus erat, exploso.

Ille eorum vrbes tentat. Revocatur.

Excellentiæ titulus.

Discedens nonnullis quos in factionem traxerat, Symbola auro fusa occultè distribuit, in quorum altera parte ipsius effigies, in altera Grex, aliquot, oviculæ errantes, & Canis abiturus respectans. Iuxta hunc, INVITVS DESERO, iuxta illas, NON GREGEM, SED INGRATOS. Nec dubium, quin ille dominationem sibi arripere cogitarit. Verùm hæ gentes non solùm contra Hispanorum vires qui & auro & arte bellum gerere callent; sed etiam contra Gallorum & Anglorum versutias, ipsiusque Aurasionensis vulpinantis astutias avitam libertatem, non tantùm sua solertia retinuerunt, sed supra fidem, prono vicinorum favore adauxerunt; & quod magis mirandum, cùm cæteri bello exhauriantur, soli ditescunt. Mauritius Nassovius Principis Aurasionensis ex Anna Saxonica Mauritij illius Heroici Electoris filia filius, annos viginti natus in Leicestrij locum, *Vnitis & confœderatis Prouincijs* ab Ordinibus; & Peregrinus Baro *Willoughbeius* Anglorum in Belgio copijs à Regina præficitur: quibus factio Leicestrij multum facessit negotij. Præsidiarij enim *Getrudis Bergæ, Nardæ, Worcomij, Huesdæ, &* inprimis *Medenblicæ* Anglis addicti, quasi Reginæ obsequij fidem iurarant, tumultus concitarunt. Et Guilielmus Russellus *Flushingæ* Præfectus, pellectis in partes *Armuiensibus* & *Campuerensibus*, Ordinibus diffidentiæ plenissimis suspectus erat, quasi *Valachriam* insulam in Anglorum potestatem redigere cogitaret, suspicionemque auxit adventus Admiralli Angliæ, qui quamuis rem pacare studuerit: illi tamen, sibi metuentes, diffidentiam minimè celarunt, sed & publicè nummis ingeniosè, signatis cum duabus Ollis mari innatantibus (ex veteri Apologo) atq; in-

Symbola suis distribuit.

Mauritius Nassouius *substituitur.*

Factio Leicestriana in Belgio.

Russellus *suspectus.*

M. D. LXXXVII.

inscriptis, SI COLLIDIMVR, FRANGIMVR: & privatim ad Reginam literis testati sunt. Quæ illorum perstudiosa, nec sui negligẽs, pericula (classe Hispanica iam imminente) prospexit, & *Willoughbeio* imperavit vt tumultuantes in Ordinum obsequium reduceret, quòd cum Mauritio fœliciter præstitit.

Leicestrius aduersariorũ criminationes eludit.

Leicestrius reversus, subodoratus criminationem in se comparatam à *Buckhursto*, & cæteris de re in Hollandia malè administrata, & iudicio coram Consiliarijs sistendum; priuatim se supplicem ad Reginæ pedes cum lachrimis abiecit, eiusq; fidem imploravit. Obtestatus *vt quem abeuntem cum honore emiserat, redeuntem cum ignominia non exciperet. Quem humi iacentem extulerat, viuum, videntemq; non inhumaret.* Et huiusmodi blandiloquentia offensum Reginæ animum deliniuit, vt nobilis ira deferbuerit, & eum in pristinam gratiam receperit. Adeò, vt cùm postridie in iudicium vocaretur, suum inter Consiliarios locum capesseret, nec ad mensæ caput de more procumberet; atq; Secretarium capita accusationis legere incipientem interrumperet, conquestus iniquiùs secum absente actum, publica quæ habuit documenta priuatis *instructionibus* restringendo, & *facta* ad Reginæ iudicium *Appellatione*, totam criminationem, non sine tacita adversariorum indignatione, elusit.

Baronis Abergenennæ obitus.

E vita hoc anno mense Februario emigravit Henricus Neuillus Baro Abergeuennæ, pronepos Edwardi Neuilli, qui regnante Henrico Sexto, hoc titulo potitus est iure vxoris filiæ vnicæ, & hæredis Richardi *de Bellocampo*, Comitis Wigorniæ & Baronis Abergeuennæ. Quo iure, cùm vnica filia huius Henrici, vxor Thomæ *Fani* Equitis aurati, titulum Baronissæ Abergeuennæ vendicaret, lis orta est memorabilis de titulo inter eam, & proximum hæredem masculum, cui testamento, eodemq; authoritate Parlamentaria confirmato, Castrum Abergeuennæ legatum erat.

Et Ducissæ Somersetti.

Fatis iam etiam concesserunt, & vno quidem mense Aprili, alij quatuor magna inprimis apud nos celebritate;

Anna

M. D. LXXXVII.

Anna Stanhopia Somersetti Ducissa nonagenaria, quondam Edw. Seimori Ducis Somersetti, & Angliæ Protectoris vxor, quæ muliebri æmulatione cum Catharina *Parra*, Regis Henrici VIII. Regina *Dotaria*, de dignitatis prærogativa tragædias in Seimeria familia excitavit, persuasa à Dudleio Warwicensi, dum ille perniciem huic præpotenti iam familiæ strueret, ne illa Protectoris vxor, Reginæ Dotariæ quæ Protectoris fratri enupta, syrma tolleret, aut locum cederet. Radulphus Sadleirus Ducatus Lancastriæ Cancellarius, vir magnis & multis Reipub. negotijs spectatus, & vltimus Angliæ *Banerettus*, qua dignitate in prælio Musselburgensi fuit ornatus. Thomas Bromleius Angliæ Cancellarius sexagenario minor, Vir iuris prudentia insignis. Et sexto pòst die, qui illi successor à Regina destinatus, Edwardus Rutlandiæ Comes ex *Maneriorum* familia tertius, iuris scientia, & omni politiori eruditione ornatissimus, vnica filiola Elizabetha relicta, quæ Guil. Cecilio Thesaurarij Burghlæi nepoti vxor. Christophorus verò Hattonus florentissima apud Principem gratia, suffectus erat ex Aula Cancellarius, quod Iuris Anglici consultissimi permolestè tulerunt. Illi enim ex quo Ecclesiastici degradu deiecti, hunc Magistratum, summum togatæ dignitatis culmen, viris Ecclesiasticis & Nobilibus plerunq; olim delatum, magna cum æquitatis & prudentiæ laude gesserant. Cæterùm ille evectus erat Aulicis quorundam artibus, vt ex eius ab Aula absentia, & difficili tanti Magistratus munere, cui imparem nôrunt, gratia apud Principem imminueretur. Splendidissimè tamen omnium quos vidimus, gessit, & quod ex iuris scientia defuit, æquitate supplere studuit.

Et Radulphi Sadleri.

Et Comitis Rutlandiæ.

Hattonus *fit Cancellarius.*

Ioannes Perottus hoc anno ex Hibernia revocatus, Provinciam Guilielmo *Fitz-Williams* tradidit pacatissimam, cùm suspectos ad fidem, datis obsidibus, obstringendam induxisset; idq; quamprimùm ne si deliberarent, defecisse viderentur, suspectissimos prouidè interceptos in custodiam dedisset, & reliquos fidei in Principem hoc ambiguo tempore admonuisset, qui illi ob

Guil. Fitz-Williams *iam quintùm Hiberniæ Prorex.*

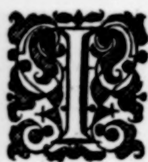
M. D. LXXXVIIJ

amorem in gentem Hibernicam, lubentiſſimè auſcultarunt.

Hactenus (vt tantiſper exſpatier) Anglis bella in Hibernia ſatis erant facilia. Octingenti Pedites, & trecenti Equites invictus habebatur exercitus. Randolphus cum ſexcentis Anglis, O-Nealum cum IIII M. Hibernicis, Colierus, Anno M. D. LXXI. cum ſua vna cohorte mille Hebridianos in Connachtia, Butleros cum numeroſa rebellium turba trecenti equites facilè profligarunt, & duo peditum turmæ ſupra XX Hibernicorum caſtella vno die expugnarunt, vt alia taceam. Verùm poſtquàm Perotti iuſſu aſſiduè domi exerciti, armorum doctrina imbuti, & deſtinato ictu bombardulas diſplodere edocti, vt paratiores eſſent contra Hebridianos: & deinde Belgicis bellis innutriti, muniendi rationes edidicerant; difficiliori ſanè bello, vt videbimus, Anglos exercuerunt.

Hibernici belli difficultates vnde.

M. D. LXXXVIII.

IAm ad Annum Chriſti M. D. LXXXVIII. quem Regiomontanus Aſtronomus ante ſeculum, *Annum* fore *Mirabilem*, & Germani Chronologi *Mundi Climactericum* prædixerunt, pervenimus. Rumores bellorum qui priùs tenues, indies magis magiſq; increbuerunt, & iam non varia fama, ſed clara, & vna omnium voce perferebatur claſſem invictiſsimam in Hiſpania contra Angliam inſtrui, clariſsimoſq; ſcientia militari duces, & veteranos ex Italia, Sicilia, etiam & America, in Hiſpaniam acciri.

Annus Mirabilis.

Apparatus in Hiſpania contra Angliam.

Quo conſilio.

Pontifex enim Romanus, Religioſi quidam Hiſpani, & Angli nonnulli patria profugi Hiſpanum ad conſilium debellandi Angliam, Luſitanico bello ante annos decem interruptum, iampridem revocauerant; ſedulò hortati, quandoquidem Deus immenſis illum beneficijs cumulaſſet, Luſitania cum India Orientali, & plurimis opulentiſsimis inſulis imperio adiectis, vt ipſe aliquid viciſsim præſtaret,

præstaret, quod Deo tantorum bonorum largitori gratum esset, & Catholici Regis Maiestate dignissimum. Nihil autem Deo gratius, aut ipso dignius esse, quàm Dei Ecclesiam propagare. Hanc nec gloriosiùs nec maiori cum merito propagari posse, quàm Angliam debellando, & Catholicam Romanam Religionem, hæresi profligata, replantando. Iustissimum hoc bellum futurum disseruerunt, non solùm quòd necessarium, sed etiam quòd pro Christi Religione asserenda. Quandoquidem Regina Angliæ excommunicata, contumax in Ecclesiam Romanam persistit, rebelles in Belgio fovet, Hispanos assiduis deprædationibus infestat, vrbes in Hispania, atq; America intercipit, & diripit: atq; nuperrimè Scotorum Reginam, omnium Regum Maiestate violata, è medio sustulit. Nec minùs vtile fore, quàm iustum.

Quibus de causis.

Ita enim ille Regna florentissima ad Imperiũ adijciat, rebellionem Belgicam, quæ Anglica quasi aura animatur, extinguat, navigationes ex vtraque India securas reddat, sumptusque annuos, ad deducendas & reducendas classes Indicas, minuat. Vt facilè etiam probarent, suggesserunt classem Anglicam nec numero, nec magnitudine, nec firmitate cum Hispanica, (Lusitanica iam adiecta,) esse conferendam; Angliam minimè esse munitam, à ductoribus, militibus, equitatu, bellico apparatu minùs instructam, opibus & amicis nudam, plures passim esse per Regnum Romanæ Religioni addictos, qui auxilia illicò adiungent. Denique tantas esse Hispani terra marique vires, tantam Hispanorum virtutem, vt nemo se opponere auderet; & certissimam victoriam fidentissimè sponderent. Ad hæc, opportunitatem iam diuinitùs esse oblatam, cùm ne à Turca, pactis nuper inducijs, nec à Gallis intestino nunc bello implicatis, sit metuendum. Fidem etiam fecerunt facilius esse Angliam, quàm Belgium expugnare; quòd navigatio ex Hispania in Angliam sit brevior & opportunior, per mare scilicet apertum; in Belgium longior, & difficilior per mare magna ex parte conclusum, & Angliæ obiacens. Item, quòd Bel-

M. D. LXXXVIIJ

Belgium ſit quaſi continuum propugnaculum, tot vrbibus & arcibus vbiq; munitum, Anglia verò nullis; vt facile ſit illis ſtatim in ipſa regni viſcera, non minùs quàm nuper in Luſitaniam, penetrare. Poſtremò ex Axiomate militarj. *Hoſtem a tergo non relinquendum.* Anglos itaq; hoſtes Hiſpanis acerrimos ante omnia neceſſariò expugnandos, quorum auxilijs Belgæ ſubnixj tam diu belli molem ſuſtinuerant, & ſine quibus ſubſiſtere non poterunt. Adeò vt Angliâ debellatâ, Belgium neceſſariò ſubiugetur.

De inuadendi ratione deliberatio.

His ita conſtitutis, de ratione Angliam inuadendi ſerias inſtituunt deliberationes. Aluarus Baſſanns Marchio S. Crucis, cui ſumma claſſis imperium delatum fuit, ante omnia cenſuit portum aliquem in Hollandia aut Zelandia, a terreſtribus Parmenſis copijs, & aliquot nauibus Hiſpanicis præmiſſis; ex improuiſo occupandum; in quem Hiſpanica claſſis receptum haberet, & è quo inuaſionem opportunè exordiretur, quandoquidem in mari Britannico turbido, ventis ſubindè mutantibus; & in quo æſtus inprimis ſunt obſervandi, claſſis tutò conſiſtere non poſſit. Iuxtaq; cum illo ſenſit Parmenſis, qui hanc expeditionem maximoperè vrgebat. Alij tamen hoc minimè probarunt, vt difficile, periculi plenum, longi temporis, multæ operæ, magnæ expenſæ, incerti ſucceſſus; quódq; nec clàm, nec ex improuiſo fieri poſſet, & facilè ab Anglis impediretur. Hi putarunt, ijſdem expenſis Angliam poſſe faciliùs expugnari, certamq; & exploratam fore victoriam, ſi inſtructiſſimus ex Hiſpania & Belgio exercitus, valida claſſe ad Tamiſis oſtium exponatur, & Londinum vrbs primaria inopinato aſſultu opprimatur. Hoc factu facillimum viſum, ideòque protinùs exequendum omnibus ſedit ſententia. Inter hos tamen, nonnulli bellum priùs per fæcialem denunciandum cenſuerunt, callido, vt ipſis videbatur, conſilio, tùm vt ſuſpicionem ex vicinorum Principum animis eximerent, tùm vt Reginam exteros milites in auxilium vocare adigerent; ſpe concepta (qua mercenariorum eſt inſolentia) eos tumul-

multuosiùs acturos, agrosque populaturos: & inde illam odium apud suos subituram, & omnia in Anglia fore confusissima. Sed nec hi auditi apud homines virium fiducia ferocientes, satisque habuerunt Pontifici Rom. & Catholicorum apud Deum Sanctosque intercessionibus causam, classem, & exercitum commendare; librumque typis in terrorem edere, in quo vniversus apparatus sigillatim proponitur; qui sanè tantus per Hispaniam, Italiam, & Siciliam, vt ipsi Hispani obstupescerent, & *Classem Inuincibilem* nominarent.

M. D. LXXXVIIJ

Classis invincibilis.

Apparatus in Belgio.

Parmensis quoque in Belgio, Hispani mandato, naues ædificat, & navigia panda quamplurima, quorum singula, XXX. equis vehendis satis ampla, pontibus ad eadem adaptatis; nautas ex Orientali Germania conducit, trabes inferiori parte acuminatas ferroque munitas, & à latere falcatas; viginti millia vasorum, immensamque fasciculorum ligneorum struem comparat, & in maritimis Flandriæ oppidis exercitum CIII cohortium peditum, & IIIICIↃ equitũ collocat, inter quos septingenti profugi Angli, qui omnium despicatissimè habiti. Nec Stanleius qui præfuit, nec Westmorlandius, nec alij qui operam & consilium detulerunt, auditi: sed pro impietate in patriam, omni aditu prohibiti, & tanquam pessima auspicia meritò, non sine detestatione reiecti. Sixtus etiam Quintus Pont. Rom. ne deesse videretur, Alano Cardinali Anglo in Belgium misso, *Bullas Declaratorias Pij* V. *atque Gregorij* XIII renouat, Reginam excommunicat, Regno abdicat, subditos ab omni fidelitate absolvit, *Cruciatamq;* vt contra Turcas & infideles, typis publicat, qua omnibus adiutoribus plenarias ex Ecclesiæ thesauro elargitur indulgentias. Vnde huic militiæ nomina sponte dederunt Marchio à *Burgaw* è familia Austriaca, Dux Pastranæ, Amadæus Sabaudus, Vespasianus Gonzaga, Ioannes Medices, & plurimi vndiquaque nobiles.

Proditores odiosi.

Subsidium à Papa.

Elizabetha contrà, ne incauta opprimeretur, classem quantùm posset maximam, & omnia ad bellum necessaria singulari studio apparat. Et ipsa (quæ in ingenijs dignos-

Apparatus in Anglia.

M. D. LXXXVIIJ

noscendis iudicio acerrimo, & cùm soluta sibi fuerit eligendi optio, non de aliorum commendatione, semper fœlicissima, ad singula munia optimos nominatim designavit. Vniversæ verò classi præfecit Carolum Howardum *Effinghamium*, Angliæ Thalassiarcham siue Admirallũ. De cuius fœlicitate optimè sibi persuaserat, quem rei maritimæ gnarum, providentia cautum, animo fortem, in agendo industrium, & magna inter classiarios authoritate, tùm ex moderatione, tum ex nobilitate nouerat. Eum ad Occiduas Angliæ partes tempestiuè mittit, vbi Dracus, quem Subthalassiarcham constituit, se adiunxit. Henricum *Seimorum* filium secundo-genitum Ducis Somersetti, ad oram Belgicam cum XL navibus Anglicis & Belgicis, ne quà Parmensis cum suis copijs egrederetur, excubare iubet; etsi non deerant, qui hostem expectandum, & terrestri prælio excipiendum summoperè suaserunt, iuxtà ac deliberatum fuerat, regnante Henrico VIII. cùm Galli numerosa classe Angliæ imminerent.

Mari.

Et terrâ.

Ad terrestre bellum, per littora Australia disponuntur XX M. bellatorum, duo præterea exercitus à delectu & disciplina lectissimi conscribuntur, quorum alteri, qui constabat ex Equitibus M. Peditibus XXII M. præfuit Leicestrius, castraq; ad Tilburiam haud procul à Tamisis ostio, habuit: (hosti enim certum constitutumq; fuit Londinum primùm aggredi,) alteri qui constabat ex XXXIIII. millibus peditum & II M. equitum ad Reginam stipandam, præficitur Baro Hunsdonius.

De resistendo consultatio.

Arthurus Baro Greius, Franciscus *Knolles*, Ioannes Norrisius, Richardus Binghamus, Rogerus *Williams*, viri ex ordine Equestri, & militari scientia clarissimi seliguntur, qui de ratione belli terrestris consilia conferrent. His visum vt loca hostili exscensioni tàm ex Hispania, quàm Belgio opportuna, scilicet, *Portus Milfordicus*, *Falmoutha*, *Plimoutha*, *Portlandia*, *Vecta Insula*, *Portsmoutha*, apertum illud Cantij littus, quod *Downes* vocamus, *Tamisis ostium*, *Harewicus*, *Yarmoutha*, *Hullum*, &c. præsidijs, & operibus

M. D. LXXXVIIJ

bus munirentur, milites exercitati per Provincias maritimas ad hæc defendenda, signo dato, convenirent, hostem exscensione quantis possent viribus prohiberent. Sin exscensionem faceret, vastitatem agris longè lateq; inferrent, omnia quæ vsui essent corrumperent, ne alia, quàm quæ humeris ferret, cibaria inveniret; assiduisq; *ad arma* conclamationibus noctu & interdiu ita hosti insisterent, vt quietem non concederent. Belli verò aleam non tentarent, donec plures ductores cum suis numeris convenirent. E ductoribus autem vnum nominarunt, qui in singulis Comitatibus cum imperio præesset. Nec lubet sigillatim referre, quas mediterraneas Provincias huic & illi littori subsidio assignarunt, quos numeros, quæ arma, & quam pugnandi rationem præscripserunt.

Et de Pontificijs domi.

Hac tempestate cùm nonnulli Reginæ sæpiùs inculcarent, non tam Hispanos foràs, quàm Pontificios domi formidandos esse. Siquidem Hispanos nihil hostile in Angliam ausuros nisi fiducia auxilij ab ijs, ideoq; ad securitatem *capita Pontificiorum quæsitis causis demetenda;* prolato Henrici Octaui exemplo, cùm Imperator & Gallus, instigãte Pontifice, in procinctu essent ad Angliam invadendam. Statim vt ille Marchionem Exoniæ, Baronem Montis-acuti, Edw. Neuillum, & alios quos cœpto fauturos suspicabatur, è medio sustulisset, expeditio suscepta simul cecidit. Illa autem hoc, vt crudele cõsilium aversata, satis habuit quosdam Pontificiorum, nec illos quidem è primarijs ad *Wisbecham* in palustri Regione, in custodiam amandare. Et in omnes partes oculos animumq; intendens, Ordines minimè dormientes crebris literis excitat, Guil. *Fitz-Williams* Hiberniæ Proregem, quid faceret edocet. Scotorum Regem per suos in Scotia & nuntios comonefacit, vt sibi à Pontificijs & Hispanica factione inprimis caueret. Ille autem non ignarus quanta tempestas & vastitas impenderint, pro perpetuo suo in veram Religionem & Reginam studio, sponte incitatus, iam anteà Dumblanensem Episcopum à Põtifice Romano missum audire recusaverat, & fœdus inter Scotiæ Protestantes ad resistendum

Regis Scotorum contra Hisp. alacritas.

M. D. LXXXVIIJ

sistendum Hispanis, ineundum curaverat. Ipseq; in *Annandiam* cum exercitu profectus Maxwellium, nuper ex Hispania contra fidem datam in Scotiam reversum, Hispanoq; studentem, expugnatis castris, in carcerem coniecit, Hispanos hostium loco habendos declaravit, & contra eos arma magna alacritate expedivit.

De pace interim colloquium.

Inter hos belli apparatus vtrinq; maximos, nec pacis consilia abiecta fuere. Ante biennium, cùm Parmensis secum perpēdisset quàm difficile foret bellum Belgicum conficere, dum Reginæ subsidijs quotidie aleretur; per literas operâ Iacobi Crofti, à sanctiorj consilio pacis perquàm studiosi, Andreæ Loci Belgæ, & aliorum, sedulò egerat vt de pace tractaretur, vtiq; authoritatem sibi ab Hispano esse delegatam. Illa verita ne subdolè hoc ageret, vt amicitiam inter ipsam & Confœderatas Provincias dissueret, easq; clandestino ad Hispanum pelliceret, rem aliquandiu distulit. Nunc autem, vt bellum vtrinq; immineus averteretur, de pace, sed armata manu, tractare constituit, nec Parmensis quidem abnuit.

Mense itaq; Februario in Flandriam delegantur Henricus Comes Derbiæ, Guil. Brookus Baro Cobhamus, Iacobus Croftus Regiæ Censor, Valentinus Dalus, & Ioannes Rogersius LL. Doctores. Qui omni humanitate Ducis nomine excepti, Dalum protinùs ad eum miserunt, vt de loco conveniendi consuleret, & authoritatem ab Hispano delegatam cerneret. Ille locum constituit prope *Ostendam*, non in ipsa *Ostenda* quæ contra Regem ab Anglis iam detenta; authoritatem autem delegatam cum convenirent, monstrandam promisit. Optavit autem vt rem maturarent, ne quid intereà interveniret, quod pacis negotium interturbaret. Richardotus autem apertius dixit, *se nescire quid contra Angliam intereà fieret.* Haud ita diu post, Rogersius ad Principem expresso Reginæ mandato mittitur, vt certò sciret an consilium invadendi Angliam susceptum fuerit, quod ille & Richardotus modò innuere videbantur. Affirmavit ille, se de Anglia invadenda ne cogitasse quidem, cum rem maturatò

M. D. LXXXVIIJ

fieri optaverit, & Richardoto quodammodo succensuit, qui eiusmodi verba sibi excidisse negavit.

Anglorum propositiones, & ex altera parte responsa.

Die Aprilis XII. in tentorijs prope Ostendam Comes Arenbergius, Champignius, Richardotus, Maesius Doctor, & Garnierus à Parmensi delegati cum Anglis conuenerunt, quibus dignitatis prærogativam & incedendo, & sedendo vltrò detulerunt. Cumq; affirmassent Ducem authoritate ad pacem tractandam satis munitum esse, Angli proposuerunt inducias primò ineundas esse. Illi negarunt, vtiq; damnosas Hispano futuras, qui numerosum exercitum iam totos sex menses aluerat, si pax non conficeretur. Angli instabant inducias illas priusquàm in Belgium advenerant, promissas fuisse. Illi contrà, inducias ante sex menses promissas fuisse agnoscunt, sed non admissas, nec Reginæ integrum esse inducias pro Hollandis & Zelandis pacisci, qui quotidiè hostilia moliuntur. Angli vrgent vt induciæ sint generales pro omnibus Reginæ territorijs, & Regno Scotiæ. Illi nisi pro quatuor Belgij oppidis in Reginæ manibus, viz. *Ostenda, Flusbinga, Berga ad Zomam, & Briela* concedere abnuunt, easq;, durante tractatu, & dies viginti subsequentes, idq; eiusmodi verbis, vt intereà liceret Reginæ Angliæ Hispaniam, & Hispano Angliam ex Hispania & Belgio inuadere. Dum ita de inducijs & loco, qui tandem *Bourburgi* constitutus, procrastinatur, Croftus præ summo pacis studio Bruxellam, cæteris delegatis incõsultis, profectus, articulos quosdam privatim proposuit, quod Leicestrio criminante, carcere posteà luit, licèt illi sanè, reliquorum iudicio, non improbandi. Sed Delegatis circumscripti limites non sunt transiliendi. Demùm, cùm vt ab armis omninò abstineretur, Angli extorquere, & Diploma, quo Parmensi tractandi de pace authoritas concessa, nulla ratione videre possent, hæc proposuerunt, *Vt fœdera antiqua inter Reges Angliæ & Duces Burgundiæ renouarentur & constabilirentur, vt Belgæ vniuersi priuilegijs suis plenißimè fruerentur, & libera conscientia Deum colerent, vt Hispani & externi milites è Belgio submouerentur, ne vel Belgæ, vel finitimæ*

M. D. LXXXVIIJ

regiones ab illis timerent. Quæ si concederentur, Reginam ad æquas conditiones de Belgij oppidis, quæ iam poßidet, descensuram (vt constaret se non sui commodi causa, sed necessariæ defensionis tàm Belgarum, quàm sui ipsius, arma sumpsisse) dummodò pecunia quæ inde debetur refunderetur. Illi respondent, *In fœderibus antiquis renouandis nullam futuram difficultatem, quando amicè de ijs inter se conferre placebit. Non esse cur exteri Principes de Belgarum priuilegijs sint soliciti, quæ non modò Prouincijs & Vrbibus reconciliatis, sed etiam vi armorum reductis beniguißimè concessa fuere. Militem externum ex vrgēte necesßitate retineri, cùm Hollandia, Anglia, & Gallia iam arma induerint. Quod ad oppida illa Regi erepta, & pecuniam expensam, Hispanum posse postulare tot aureorum myriades sibi à Regina rependi, quot ille in bellum Belgicum impendit, ex quo illa Belgas deficientes fouerit, & in tutelam susceperit.*

Cum Parmēse *expostulatio.*

Sub hoc tempus, Dalus iussu Reginæ ad Parmensem profectus, leniter cum eo expostulat de libello recèns edito ab Alano Anglo Cardinale, quo Nobiles populumque Anglicum & Hibernicum adhortatur vt se adiungerent copijs Hispanicis sub ductu Ducis Parmensis, ad exequendam sententiam Sixti Quinti Pontificis Romani in Reginam Anglię *Bullâ* iam promulgatam. Qua illa *hæretica, illegitima, crudelis in Mariam Scotorum Reginam, &c.* declaratur, subditisque mandatur vt Parmensi contra ipsam auxilientur. (Et magnus profectò harum *Bullarum*, & libellorum numerus Antwerpiæ erat impressus, quæ per Angliam distraherentur.) Ille huiusmodi libellum, aut *Bullam* se vidisse inficiatur, nec quicquam Pontificis Romani nomine suscepturum, Regi tamen suo obtemperandum esse. Cæterùm Angliæ Reginam ob Regias virtutes ita obseruare, vt secundùm Regem, illi plurimum tribuat, & inseruire cupiat. Se Regi persuasisse, vt ad hanc pacem tractandam descenderet, quæ magis è re sit Anglis, quàm Hispanis. Si enim hi victi, facilè damnum resarciant; sin vos semel victi, inquit, Regnum simul amittitur. Cui *Dalus, Regina nostra ad Regnum defendendum à viribus satis est instructa, nec vnius prælij fortuna Regnum facilè* ex-

M. D. LXXXVII.

expugnari posse ipse pro prudentia dijudices; cùm Hispanus auitum in Belgio patrimonium bello tam diuturno nondum recuperare valeat. Esto, inquit ille, *Hæc in manu Omnipotentis.*

Posteà replicationibus mutuis Delegati decertarũt,& eandem quasi telam retexuerunt. Cùm Angli instarent vt Religionis toleratio ad duos saltem annos *Prouincijs Confœderatis* concederetur, responsum est, *Vt Hispanus pro Anglis Catholicis hoc non petijt, ita sperarunt Reginam pro prudentia, nihil ab eo postulaturam quod Hispani honori, iuriiurando, & conscientiæ aduersetur.* Pecuniam à Brabantiæ Ordinibus debitam efflagitantibus, respondent, *Rege, nec conscio, nec authoritatem præbente, mutuò datam esse. Verùm rationibus subductis, quanta ea pecunia fuerit, & quantam Rex in hoc bellum impenderit; constare posse, cui plus rependi debeat.* Huiusmodi responsis Anglos eluserunt, donec ipsa classis Hispanica Angliæ oram accederet, & tormentorum tonitrua ex mari exaudirentur. Tunc enim commeatum à Parmensi (qui intereà omnes ferè copias ad oram deduxerat) acceperunt, & ab ipsius Delegatis ad limites, prope Caletum honorificè sunt deducti. Ita in nihilum cecidit hic tractatus, à Regina, vt prudentiores iudicarunt, susceptus ad classem Hispanicam avertendam, ab Hispano continuatus, ad Angliam imparatam, nec opinantem opprimendam: vt pelli Leoninæ Vulpinam assuere vtrinque viderentur.

Colloquium abrumpitur.

Classis illa Hispanica, viris, machinis, & omni apparatu, omnium quas Oceanus vnquam vidit, longè instructissima, & arroganti nomine *Inuincibilis* dicta, constabat è CXXX navibus, in quibus milites XIXMCCXC. nautæ VIIIM CCCL. Remiges catenati IIM LXXX. tormenta maiora IIMDCXXX. Præerat cum summo Imperio Alphonsus *Perezius Gusmanus, Dux Medinæ Sidoniæ.* (Antonius enim Columna Dux Paliani, & Marchio S. Crucis, quibus hoc Imperium destinatum, dum apparabatur, diem obierant) & sub eo Ioannes Martinus Recaldus, in re nautica versatissimus. Tertio Calendas Iunij è Tago solvit, dumque cursum ad * *Corunnam* Galliciæ in-

Hispanica classis.

Oram soluit.
* Groin.

M. D. LXXXVIIJ

Dissipatur. intendit, horrida tempestate tota erat disiecta, tribus triremibus *Dauidis Gwini* mancipij Anglici opera, & remigum Turcicorum perfidia, in Galliam abductis, & ægrè post aliquot dies ad *Corunnam*,& stationes vicinas convenit. Adeò afflictam fama perhibuit, vt Reginæ persuasissimum fuerit,classem illam hoc anno non expectandam, & Walsinghamus à Secretis ad Admirallum scripserit, vt quatuor è maximis nauibus remitteret, quasi bello iam confecto. Ille haud facilè credidit, mollique responso,ne quid temerè in re tanta crederetur,vtque eas,vel proprijs impensis retineret, rogavit. Et vento favente vsus, Hispaniam versus vela pandit, vt afflictas hostium naves in stationibus opprimeret. Cùm non longè ab Hispaniæ ora abesset, ventus in Notum mutavit, & ille,qui iussus,vt Angliæ oram tueretur, veritus ne eodem vento illi inconspecti in Angliam appellerent, *Plimoutham* redijt.

Iterum soluit Eodem vento, XII die Iulij ad rationem Anni Iuliani è *Corunna* solvit Dux Medinæ cum vniversa classe;post vnum & alterum diem, Rodericum Telium in Belgium præmittit,vt Parmēsem de classe adveniente edoceret,& quod in rem esset,admoneret. In mandatis enim habuit vt se cum Parmensis militibus, & navibus coniungeret, eosque sub protectione suæ classis in Angliam deduceret, simulque terrestres copias ad Tamisis Ostium exponeret. Iam quid singulis diebus in hac nauigatione gestum, tàm ex Hispanorum, quàm nostrorum relatione fide dignissima, vt veritas clariùs elucescat, paucis perstringam.

Die XVI. magna fuit malacia, & densa nebula mari incubuit ad meridiem vsque, inde Aquilo turbidè spiravit, mox Zephirus ad mediam noctem,& deinde Eurus: adeò vt classis Hispanica dissipata difficulter recolligeretur,priusquàm in Angliæ conspectum venerit die mensis vndevicesimo. Quo die Angliæ Admirallus à *Flemmingo* nauarcho certò edoctus classem Hispanicam *Mare Britannicum* (quod *Canalem* vulgus nautarum vocat) ingressam esse: conspectamque prope *Ocranum Promontorium*, (vulgò

(vulgò the Lizard) classem Anglicam vento in portum grauiter incumbente, non sine magna difficultate, summa sanè cum solertia, & mira classiariorum alacritate, ipse gregarijs militibus & nautis opere helciario immixtus, in altum eduxit. M. D. LXXXVIIJ *Anglica classis soluit.*

Postridiè Angli classem Hispanicam turribus, castellorum instar, sublimem, lunata fronte, cornibus VII. plùs minùs milliaria extentam, quasi ventorum labore, nec sine Oceani gemitu tardiùs, etsi plenissimis velis nauigantem conspiciunt, prætervehiq; lubenter sinunt vt à tergo vento secundo insequerentur.

Vicesimo primo Iulij, Angliæ Admirallus præmissa celoce *Defiance* dicta, bellum displosione denuntiavit, & mox *Prætoriam* quam putavit Hispanorum (sed ea erat Alphonsi Læuæ) è sua *Prætoria* (*Archa Regia* dicta) primùm crebra eiaculatione adortus est. Mox Dracus, Hawkinsus, & Forbisherus in vltimum agmen quod Recaldus regebat, detonuerunt, qui nihil non fecit vt suos ad classem fugientes sisteret, donec ipsius navis multis ictibus diverberata, & iam invtilis, in aciem se ægrè reciperet. Quo tempore Dux Medinæ dissipatam hinc inde classem collegit, & maioribus velis pansis cursum intendit. Nec aliud poterat, cùm & ventus Anglis faueret, & eorum naves incredibili celeritate ad impetus faciendos, flexus, recursusq; capiendos, in quamcunque partem se converterent. Iam duabus horis acriter pugnatum erat, nec visum Admirallo Angliæ pugnam diutiùs continuare, cùm XL naves vix dum è portu eluctatæ, abessent. *Prima pugna* *Anglicarum nauium habilitas.*

Nocte insequente, *S. Catharina* navis Hispanica, hac pugna admodum lacerata, in mediam aciem erat recepta vt reficeretur. Ingensq; navis Cantabrica *Oquendæ*, in qua Regius Quæstor, vi tormentarij pulveris à Belga tormentario malè habito de industria inflammati, deflagrare cœpit. Incendium tamen tempestiuè extinctum à navibus in auxilium submissis, inter quas *Galeona* Petri Valdesij, anteriori malo alterius nauis antennis implicata, & fracta; cùm turbido mari, & nocte cæca nemo pericli-

tanti

M. D. LXXXVIIJ Petrus Valdesius *captus*

tanti subvenire posset, derelicta, Draco in prædam obvenit, qui Valdesium ad *Dertmoutham* misit, pecuniam militibus diripiendam reliquit. Ille lumen ea nocte præferre iussus neglexit, Germanicas mercatorum holcadas, hostes ratus, insequutus, in causa fuit vt classis Anglica ferè tota subsisteret, cùm nocturnum lumen nusquàm conspiceretur. Nec ille & reliqua classis, priusquàm advesperasceret die sequenti, Admirallum assecuti sunt, qui tota nocte præcedente cum *Vrso* & *Maria Rosa* (hæc navium nomina) Hispanorum vestigijs sedulò institit. Toto isto die, Dux securus in sua classe ordinanda adlaboravit, Alphonso Læuæ vt primùm agmen cum extremo coniungeret, mandavit, vnicuiq; navi suam stationem assignavit secundùm præscriptam in Hispania formulam, extremo supplicio ijs proposito, qui stationem desererent; Glichum Vexilliferum ad Parmensem misit, qui doceret quo statu esset; & Cantabricam illam *Oquendæ* navem, Regia pecunia, & vectoribus in alias naves translatis, fluctibus commisit. Quæ, eodem die, cum quinquaginta plùs minùs nautis & militibus miserrimè mutilatis & semiustis, in Anglorum manus devenit, & in portum *Weymoutham* deducta.

Oquendæ *navis capta.*

Die mensis XXIII. primo diluculo, Hispani Aquilone favente vsi, vela vertunt in Anglos, qui quod in rem erat, Occidentem versus naves facilè convertunt, & postquàm de venti beneficio præripiendo decertatum, ad præliandum vtrinq; accingitur, varioq; Marte confusè pugnatur; dum hinc Angli naves Londinenses ab Hispanis circumsessas periculo animosè eximerent, inde Hispani Recaldum periclitantem non minùs fortiter liberarent. Nunquam fuerunt maiores vtrinq; effulminationes, quæ tamen pleræq; ab Hispanis irritæ Anglos supervolitarunt. Solus *Cockus* Anglus in sua inter medios hostes navicula, cum laude perijt. Anglorum enim naves multò minores mira in hostem agilitate inuectæ, displosione facta, statim in altum auolarunt, atq; in prægrandes illas Hispanorum, quæ graves & ad omnia præpeditæ,

Pugna secunda.

certos

certos ictus collinearunt. Nec visum Angliæ Admirallo conſertè per harpagines aleam belli ſubire, quod nonnulli inconſiderati ſuaſerunt. Hoſtes enim iuſtum exercitum in claſſe habuerunt, ille nullum. Eorum naves erant numero longè plures, mole maiores, robore firmiores, ſtructura altiores; vt à deſuper propugnātibus è tabulatis, nihil niſi certum exitium inferius oppugnantibus immineret. Peruiditq́; cladem multò magis ſibi obfuturam, quàm victoriam profuturam. Victus enim Regnum Angliæ in vltimum diſcrimen adduxiſſet, victor, tantùm gloriolam de claſſe ſuperata, & hoſte cæſo retuliſſet. M. D. LXXXVIIJ Admiralli *prouidentia.*

Die menſis XXIIII. à pugna vtrinq́; feriatum, Admirallus nonnulla minora navigia ad vicina Angliæ littora miſit, ad bellici apparatus ſupplementum; & vniuerſam claſſem in quatuor * Phalanges diuiſit, quarum primæ ipſe præfuit, ſecundæ Dracum, tertiæ Hawkinſum, quartæ Forbiſherum præfecit, & deſignavit quaſdam ex vnaquaq; Phalange nauiculas, quæ ex diverſis partibus nocte intempeſta impreſſionem facerent; ſed malacia interveniente, conſilium effectu caruit.

* Squadrons

Die XXV. qui S. Iacobo ſacer, *S. Anna, Galeona* Luſitanica, quæ cum cæteris curſum tenere non poterat, à minoribus navigijs Anglicis impetita fuit. In cuius ſuppetias Læua, & Didacus *Telles Enriques* cum tribus *Galeaßis* prodierunt, quas ipſe Admirallus, & Thomas Howardus in *Aureo Leone*, lembis helciario opere attracti (tanta erat maris malacia) vi tormentorum ita inceſſerunt, vt ægrè, nec ſine iactura, *Galeonam* illam liberarint, & nullæ iam inde *Galeaſſæ* pugnam capeſſerent. Produnt Hiſpani Anglos eodem die Hiſpanicam *Prætoriam* in extremo agmine collocatam, propiùs quàm anteà, maioribus tormentis diverberaſſe, multiſq́; occiſis, maiorem malum deturbaſſe; ſed Mexiam & Recaldum opportunè Anglos repuliſſe. *Prætoriam* deinde Hiſpanicam comitatam Recaldo, & alijs, Anglicam *Prætoriam* oppugnaſſe, eam venti vertentis beneficio euaſiſſe; Hiſpanos iam inde inſequi deſtitiſſe, & curſum tenentes iterùm nuntium ad *Pugna tertia*

M. D. LXXXVIIJ

Parmensem ablegasse, vt quamprimùm classem suam cum Regia coniungeret,& simul pilas tormentarias mitteret. Hæc Anglos latuerunt,qui scribunt se vni Hispanicarum navium lanternam, alteri rostrum detersisse, & tertiæ multa damna intulisse. *Non-Parigliam* verò, & *Mariam Rosam* aliquantisper cum Hispanis conflixisse, aliasq; naves *Triumpho* periclitanti subuenisse. Ita in pugnarum ratione qui rebus gerendis adfuerunt, non eadem de ijsdem referunt; dum quisq; ex vtraq; parte,quod ipse obseruauit, commemorat.

Equites creati.

Postridie Admirallus Thomam Howardum, Baronem Sheffeildum, Rogerum Townsendum, Ioannem Hawkinsum, & Martinum Forbisherum ob fortitudinem Equestri dignitate ornauit. Deliberatumq; iam inde hostem non adoriri, priusquàm ad * *Fretum Britannicum* peruenirent, vbi Henricus *Seimorus*, & Guil. *Winterus* eorum adventum præstolabantur. Ita secundo Etesiarum flatu (qui nostro cœlo à Libonoto sereni plerumq; spirant) Hispanica classis, Anglica subsequente, prouehitur. Tantum autem abfuit vt *inuincibili* nomine, aut terribili spectaculo oram maritimam terruerit, vt iuventus Anglica incredibili quadam alacritate (parentibus, vxoribus, liberis, cognatis, & amicis, ex intima in patriam charitate, derelictis) navigijs vndiq; priuatis impensis conductis, se classi magno numero adiunxerit; & inter alios, Comites Oxoniæ, Northumberlandiæ, Cumberlandiæ, Thomas & Robertus Cecilij, H. Brookus, Carolus Bluntus, Walterus Raleghus, Guilielmus Hattonus, Robertus Carius, Ambrosius Willoughbeius, Thomas Gerardus, Arthurus Gorgæus, & alij clarioris notæ.

* Straight of Calais.

Nobiles vndiq; se classi adiungunt.

Hispanica classis subsistit.

Die XXVII. huius mensis ad vesperum,Hispani prope Caletum anchoras iecerunt, à naucleris moniti, si classis vlteriùs progrederetur, verendum ne vi æstus in Septentrionalem Oceanum abriperetur; & iuxta eos in anchoris subsistit Admirallus cum suis intra maioris tormenti ictum, quibus *Seimorus* & Winterus suas naues adiungunt. Iam CXL. naues in classe Anglica numerabantur,

M. D. LXXXVIIJ

tur, habiles illæ quidem omnes ad præliandum, navigandum, & quò velint circumagendum; nec tamen plures quàm X V. erant, quæ quodāmodo belli molem pertulerunt, & repulerunt. Hispani illicò, vt sæpiùs anteà, crebrioribus nuntijs Ducem Parmensem vrgent, vt X L. *Fleibotas*, id est, *leuiora nauigiola* mitteret, sine quibus commodè cum Anglis confligere non possent ob nimiam Hispanicarum nauium magnitndinem & tarditatem, & summam Anglicarum agilitatem; maioremque in modum rogant, vt mari se cum suo exercitu committeret, quem quasi sub alis, Hispanica classis (ita enim deliberatum erat) protegeret, donec in Anglia terram conscenderet. Ille autem imparatus, ad nutum adesse non poterat, carinæ pandæ alueis planioribus, rimis fatiscebant, res annonaria deerat, nautæ inviti hactenùs detenti, se subduxerant. Imminebant etiam portubus *Dunkerkæ*, & *Newporti*, vnde soluendum erat, naues bellicæ Hollandorum & Zelandorum maioribus tormentis, & sclopetarijs adeò instructæ, vt oram soluere non posset, nisi in perniciem ante oculos positam, se & suos sciens & prudens conijceret. Nec quicquam tamen omittere videbatur vir nauus & industrius, cupiditate Angliam debellandi inflammatus.

Parmensis accersitur.

Ille imparatus.

At diligentiam eius, & spem credulam Hispanorum prævertit Elizabethæ providentia, cuius iussu, postridie quàm Hispani anchoras fixerant, Admirallus naues octo ex vilioribus, igne Græco pice, resina illitas, sulphure, varioque ignis fomite repletas, ductu *Youngi* & *Prowsi*, vento ferente in Hispanicam classem nocte intempesta immisit. Quas, vt propiùs adventantes Hispani conspexerunt, toto mari flammis collucente, rati naves illas incendiarias, præter ignis periculum, exitialibus etiam machinis instructas fuisse; vlulabili quodam clamore sublato, anchoras tollunt, rudentes dissecant, vela expandunt, remos incitant, & terribili pannico horrore perculsi, repentino impetu in fugam confusissimè proruunt. Inter quas, *Galeassa Prætoria* gubernaculo fracto fluitans, dum

Hispani territi confusè fugiunt.

M. D. LXXXVIIJ Hugo Moncada occiditur.

die ſequente trepidè Caletum petit, arenæ illiſa, ab Amia Preſtono, Tho. Gerardo, & Harveio ancipiti pugna occupatur, *Hugone Montada* Præfecto occiſo, militibus & remigibus vel aqua hauſtis, vel gladio peremptis, magna vi auri in prędam abrepta. Nauigium & tormenta Caleti Præfecto ceſſerunt.

Perhibent Hiſpani Ducem, cùm incendiariæ illæ naues accederent, iuſſiſſe anchoras per vniverſam claſſem tolli; ita tamen vt periculo defunctæ, quæque nauis ad ſuam ſtationem rediret. Et ipſe ſanè redijt, ſigno redeundi diſploſione dato, quod tamen à paucis auditum, cùm illæ vndique diſſipatæ, aliæ in apertum Oceanum, alię ad breuia in Flandrię littore prę metu propellerētur.

Pugna quarta.

Intereà Dracus & Fennerus in Hiſpanicam claſſem è regione Grauelingæ ſe colligentem magno tormentorum fragore irruunt, quibus ſe protinùs adiunxerunt Fentonus, Southwellus, Beeſtonus, Croſſus, Rimanus, & ſtatim ipſe Admirallus, Thomas Howardus, & Sheffeildus. Dux, Læua, Oquenda, Recaldus, & cæteri è breuibus eluctati, impetum, quantum poſſent, ſuſtinuerunt, adeò vt pleræque ipſorum naves admodum eſſent laceratæ & perforatæ. *Galeona S. Matthæus*, cui præerat Diegus Pimentellus, ſuppetias Fran. Toletano in S. Philippo allatura, à Seimoro & Wintero crebris tormentorum ictibus quaſſata, iuxta *Oſtendam* adacta, & denuò à Zelandis tranſverberata, à Fluſſingenſibus caperetur. Vt etiam altera illa *S. Matthæus*, claſſiſque Hiſpanica toto die grauiſſimè afflicta.

Die vltimo menſis, primo manè Caurus invaluit, & Hiſpanica claſſis ſatagens ad *Freti* anguſtias redire, Zelandiam verſus propellitur. Angli inſequi deſtiterunt, vt Hiſpani credunt, quia in exitium penè abreptas viderant. Cauro enim ſpirante, non poterant non in arenas & breuia iuxta Zelandiam impingere. Sed Cauro in Africum mox commutato, vento obſecundarunt, & è brevibus liberati, veſperi conſultant quid faciendum: communibuſque ſuffragijs decretum in Hiſpaniam per Septen-

M. D. LXXXVIIJ.

tentrionalem Oceanum redire, quandoquidem plura necessaria, inprimis pilæ tormentariæ, deessent, naues laceræ, & spes nulla Parmensem suam classem posse educere.

Itaque iam in altum evecti, in Septentriones cursum dirigunt, Anglia classe persequente, cui per intervalla nonnunquam proras obverterunt. Cumq; redituros plerique existimarent, Regina masculo animo exercitum & castra ad *Tilburiam* lustravit, & per dispositas acies Ductoris bacillo puro in manu, nunc gressu militari, nunc muliebri obequitans, incredibile quantum ductorum & militum animos præsentia, & alloquio firmavit.

Hispani fugiunt.

Regina Castra adit.

Eodem die, quo postremò pugnatum, Parmensis, postquam vota *B. Mariæ Hallensi* fecerat, seriùs Dunkerkam venit, Hispanorum opprobrijs exceptus, quasi in gratiam Elizabethæ pulcherrimam rei gerendæ occasionem volens corrupisset. Ille, vt non nihil satisfaceret, in rei annonariæ curatores animaduertit, Hispanorũ insolentiæ tacitè illudens, cùm gloriantes audiret, quocunque se inferrent, victoriam secum haud dubiam trahere. Anglos ne vultum quidem ipsorum, aut aciem oculorum ferre potuisse. Et triumphum sane ante victoriam, editis libris Bernardinus Mendoza vanè & mendaciter in Gallia cecinit. Ne tamen Parmensis è Dunkirka prodiret, Admirallus Seimorum, & Hollandos ad Flandriæ oram excubare iussit, ipse Hispanos à tergo insequutus est, donec *Bodotriam* Scotiæ (*Edenborrough Frith* hodie vocant) prætervecti essent. Subverebantur enim nonnulli, ne ad Scotorum Regem ob matris cædem iam infensum, se reciperent. Certè Ashbeius Reginæ in Scotia Legatus, vt eius animum leniret, luculentas hoc mense illi obtulit conditiones, scilicet, titulum *Ducatus* in Anglia, annuam V M. librarum pensionem, stipatorum cohortem Reginæ sumptu alendam, & alia: an ex suo ingenio, vel aliorum mandato, non facilè dixero, nec rimari placet; culpa in illo resedit, & conditiones nunquam impletæ.

Scotorum Regi conditiones oblatæ.

Hispani autem omni redeundi spe iam abiecta, non ali-

M. D. LXXXVIIJ

aliunde quàm fuga saluti consulentes, nusquam stiterunt. Et ita classis toto triennio immensis sumptibus apparata, intra mensem sæpè impugnata, & demum multis occisis fugata, ex Anglis ne centum quidem desideratis, nec nauicula præter illam Cocki amissa, (eiaculationes enim omnes ex altissimis Hispanicis navibus Anglicas supervolarunt) vniversam Britanniam per Scotiam, Orcades, & Hiberniam circumvecta, tempestatibus, naufragijs, & miserijs omnibus gravissimè conflictata, plurimumque accisa, domum ingloria redijt. Vnde signata Numismata, alia in rei memoriam cum classe passis velis fugiente, & inscriptione VENIT, VIDIT, FVGIT. Alia in Reginæ honorem cum incendiarijs navibus & classe confusâ, inscripta, DVX FOEMINA FACTI. Inter fugiendum certum est plures naves in Hiberniæ & Scotiæ littoribus perijsse, & supra septingentos milites & nautas in Scotiam eiectos fuisse; qui, intercedente apud Scotorum Regem Parmense, & Regina permittente, post annum in Belgium transmissi. At inclementiùs cum miseris illis actum qui in Hiberniam tempestatibus adacti. Alij enim à sylvestribus Hibernicis occisi, alij Proregis mandato. Ille enim dum timeret, ne cum rebellibus Hibernicis se coniungerent, & Binghamus Connacthiæ Præfectus semel atque iterum iussus in dedititios sæuire, abnuisset; *Fowlum* Promarescallum misit, qui latitantes extraxit, & ducentos plùs minùs obtruncavit; quod vt sæuitia plenum Regina ex animo damnavit. Hinc reliqui perterriti, morbidi, & famelici, laceris navigijs se mari commiserunt, & plures fluctibus absorpti.

Nummi in victoria memoriam.

Hispanorum miseria.

Quibus causis cladem assignarunt.

Hispani reduces hanc infœlicitatem Parmensis incuriæ, & obsequiosæ suæ ipsorum prudentiæ imputarunt, qui mandatorum Religionem violare nefas existimarunt. Illis etenim strictissimè mandatis imperatum erat, nequid tentarent priusquàm Parmensis suas copias adiungeret, & nihil ipsorum iudicio pro occasione relictum. Aliàs, iactitârunt se classem Anglicam facilimè in portu opprimere potuisse. Et acriter disputarunt viri militares,

M. D. LXXXVIIJ

militares, an mandatis religiosè obtemperandum quæcunque acciderint, ne obsequio neglecto, convellatur Imperium. An ex necessitate mandata corrigant, & ad præsentem vsum pro re nata accommodent, ne occasiones & rerum gerendarum momenta amittantur.

Quomodo Hispanus tulit.

Hispanus ipse cladem acceptam vt à Deo, composito animo tulit, Deoque & Sanctis; quòd non tristior fuerit gratias egit, & per Hispaniam agi iussit: afflictosque milites & nautas sublevando misericordiam adhibuit singularem.

Elizabetha *Deo gratias agit.*

Elizabetha similiter supplicationem & gratiarum actionem per omnes Angliæ Ecclesias decrevit, ipsaque quasi triumphum agens, cum spectatissimo nobilium agmine per plateas Londini cæruleo panno vestitas, & civium societates cum suis *Banneryis* pulcherrimo spectaculo vtrinque adstantes, pilento bijugi (nec quadrijuga adhuc Principibus in vsu, vt hodie priuatis) Templum Paulinum adijt (vbi vexilla hosti rapta, proposita) gratias divino numini demisissimè egit, & concioni, qua Deo soli gloria relata, interfuit. Admirallo quosdam reditus ob operam tam fœliciter navatam assignavit, eum, & nauium Præfectos, vt patriæ conseruandæ natos subinde laudavit.

Classiarios laudat.

Cæteros nominatim, quoties vidit, vt præclarè meritos gratanter salutavit, (quod instar præmij illi habuerunt) saucios atq; egentiores pensionibus honestis remuneravit. Eruditi verò domi forisq; animis lætitia prægestientibus, victoriæ congratulantes TRIVMPHALIA omnibus linguis cecinerunt.

Publica lætitia è Scotia aucta.

Lætitiam hanc publicam adauxit Robertus Sidneius, qui è Scotia reversus, certò significauit Scotorum Regem Reginę amicitiam constantissimè amplecti Religionem veram syncerè colere, eandemq; propugnaturum. Ille ad eum missus erat dum Hispanica classis adhuc Britanniæ immineret, vt eius erga Reginam benevolentiam gratulando, gratiasque agendo agnosceret, alacritatem ad communem causam defendendam laudaret, & opem vicissim promitteret, si Hispani in Scotia excensionem

M. D. LXXXVIIJ

nem facerent. Prętereà, vt in memoriam revocaret, quàm ambitiosè Hiſpanus vniverſę Britanniæ inhiaret, vrgendo Pont. Rom. ad eum excommunicandum, quo & Regno Scotiæ exueret, & ſucceſsione in Anglia excluderet; necnon vt ſubmoneret, cuiuſmodi minas Mēdoza & *Nuntius Pontificius* in eum ſpirarant; ideoq́ue ſibi à Scotis Pontificijs prouidè cauendum. Quo tempore, vt obiter adnotem, Rex facetè dixit, *Se non aliud ab Hiſpano beneficium expectare, quàm quod Vliſſi Polyphæmus promiſerat, ſcilicet, vt cæteris deuoratis, poſtremus deglutiretur.*

Facetum Regis dictum.

Leiceſtrij obitus.

Nec lætitiam imminuit mors Leiceſtrij (etſi Regina permoleſtiſsimè tulit) qui ſub hoc tempus in itinere ad Killingwortham ex febre continua quarto die Septembris expirauit. Filius ille erat quintus Ioannis Ducis Northumbriæ, Edwardo Sexto ab interiori cubiculo, ſub Maria quæ eum fratres, & ſorores natalibus reſtituit, Machinarum Anglicarum in obſidione S. Quintini Præfectus: Elizabethæ, cui ob animorum coniunctionem, eamq́ue fortaſſe, ex occulta ſyderum conſpiratione (quam Synaſtriam Aſtrologi Gręci vocant) longè chariſſimus. Præfectus equorum, in S. Georgij, & S. Michaelis Ordines cooptatus, *A Sacris Conſilijs, Regiæ Seneſchallus, Academiæ Oxonienſis Cancellarius, Forreſtarum citra Trentam fl. Iuſtitiarius, Locum-tenens & Capitaneus Generalis Anglicarũ in Belgio copiarum. Gubernator & Capitaneus Generalis Vnitarum in Belgio Prouinciarum*, & hoc anno *Generalis Exercitus Anglorum* contra Hiſpanos. Quiq́ue iam in vitæ exitu novam honoris & potentiæ ſpem inchoavit de ſummo in Angliæ, & Hiberniæ Imperio vicaria ſub Regina poteſtate. Quod quidem, Diplomate iam ſcripto, conſequutus erat, niſi Burghleius & Hattonus interceſsiſſent, & Regina periculum nimiæ in vno potentiæ tempeſtiuè prævidiſſet. Aulicus habebatur omnibus numeris abſolutus, lautus, & largus, viris militaribus, & ſtudioſis beneficus, tempori & ſuo commodo inſeruire gnarus; ingenio obſequioſo, in æmulos inſidioſo, aliquandiu mulieroſus, demùm ſupra modum vxorius. Cæterùm, dum in-

Eius honores.

M. D. LXXXVIIJ

invidiosam potentiam solidę virtuti anteposuit, obtrectatoribus amplam convitiandi materiam arripuerunt, qui, cùm maximè floreret, libellis famosis, non sine mendaciunculis, contumeliosè prosciderunt. Vt semel dicam, palàm inter laudandos censebatur, arcana apud plerosque malè audiebant. Cùm autem in ære Reginæ esset, bona auctione divendita. Nec illa cætera facilis, ærario debita vix vnquam remisit.

Bona diuendita.

Parmensis iam consilij Angliam invadendi irritus, vt cum numeroso tamen illo exercitu in Angliam parato aliquam de Anglis gloriam reportaret, & simul viam in Zelandiam aperiret, Brabantiamque incursionibus liberaret; *Bergam ad Zomam fl.* Brabantiæ oppidum loci ingenio & propugnaculis circumpositis munitum, in quo præsidiarij plerique omnes erant Angli obsidet. Sed vanus etiam hic fuit conatus providentiâ Baronis *Willoughbei* & virtute præsidiariorum. Etenim, licèt obsidione fervente, discordia inter eos efferuesceret, dum alij Guil. *Drurio*, quem *Willoughbeius* Anglorum *Generalis*, alij Morgano, quem Regina suis literis loco præfecit, fauerent: nihilominùs singuli in commune consulentes strenuè se gesserunt. Eruptionibus verò & astu militari ita hostes exercuerunt, vt quadringentis, quos *Grimstonus*, & *Redheadus* se transfugas simulantes, multa pollicitando, protestando, & deierando, in propugnaculum illexerant, cæsis, captis, aut submersis: Parmensis omni spe portus occludendi, & oppidi potiundi excussus, hyeme ingruente, & annona deficiente, obsidionem post duos menses soluerit. *Willoughbeius* autem vt militarem virtutem præmio decoraret Franciscum *Verum* qui iam inclarescere cœpit, Tho. *Knolles*, N. Parkerum, & I. Polium ob fortitudinem dignitate Equestri meritò ornauit.

Parmensis Bergam ad Zomam obsidet.

Obsidionem soluit.

Vt externo bello, ita etiam interno schismate hoc tempor elaborauit Anglia, (Schismatica enim pravitas semper bello ardente maximè luxuriat.) Nec certè contumax in Ecclesiasticos Magistratus impudentia, & contumeliosa improbitas insolentiùs aliàs se exeruit. Etenim cùm

Nouatorum insolentia.

M. D. LXXXVIIJ

Regina quæ *Semper eadem*, novatores in Religione audire noluerit, quos Ecclesiasticæ administrationis, & *Regiæ Prærogatiuæ* neruos succisuros existimauit; nonnulli ex ijs qui Genevensis Ecclesiæ *Disciplinam* vnicè admirabantur, non aliam rationem cõstituendi eandem in Anglia excogitari posse putarunt, quàm Anglicam Hierarchiam insectando, & Præsulibus invidiam apud populum conflando. Hi itaque & in Hierarchiam, & in Præsules probrosis editis libellis, quibus tituli erant *Martinus* * *Præsulibus exitiosus vel Præsulo-Mastix, Mineralia, Diotrephes, Demonstratio Disciplinæ, &c.* calumnijs & convitijs virulentissimis adeò scurriliter debacchati sunt, vt authores non pietatis cultores, sed è popina ganeones viderentur. Authores tamen erant *Penrius* & *Vdallus* Verbi Ministri; & Iobus Throcmortonus vir doctus & facetè dicax. Fautores Richardus Knightleius, & Wigstonus Equites aurati, viri alioquin boni, graues, & prudentes, (sed à quibusdam Ministris sibi sapientibus circumventi) qui crimen gravi mulctâ in *Camera Stellata* irrogatâ luissent, nisi Archiepiscopus Cantuariensis, qua fuit ille lenitate, Reginam ægrè exorasset.

* Marr-Prelat.

Dum hi, inquam, calumniando viam ad illam *Disciplinam* præstruerent, alij consilij participes eandem per angulos, spreta legum authoritate, exercere cœperunt, Synodos atque *Classes* certis locis habendo, & Præsbyteria instituendo. Eoque nomine in iudicium vocati erant Thomas *Cartwrightus*, Edmundus *Snapus*, Andræas *Kingus*, *Proudlous*, *Painus*, & alij Verbi Ministri; ad quos è Magistratuum manu liberandos præfervidi quidam conspirarunt. Sed quanta fuerit horum petulantia, quam Archiepiscopus sua prudentia & patientia fregit, Ecclesiastico Historico cuius interest, relinquo.

Innitium magnæ rebellionis in Hibernia.

Difflata iam erat tempestas illa quæ tam minaciter ex Hispania intonuit, turbines tamen, quasi eiusdem reliquiæ, in Hibernia & Scotia eruperunt, & procella grauior ex Anglia Hispaniam perculit, vt posteà dicemus. In Hibernia enim dum Guilielmus *Fitz-Williams* Prorex Hif-

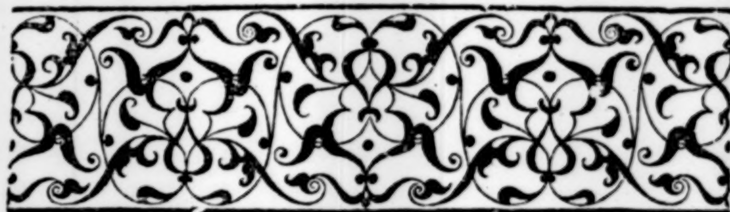
M. D. LXXXVIIJ

Hiſpanorum bona naufragijs eiecta indagat, & rigidè exigit, eoque nomine, nonnullos vt Hiſpanorum fautores incarcerat; inter alia, turbulentis motibus, qui poſteà proruperunt, occaſio & data, & arrepta fuit.

Legatio in Daniam.

Daniel *Rogerſius*, qui in Daniam iampridem miſſus ad condolendum Frederici II. morti, & priſtinam amicitiam cum filio ſucceſſore confirmandam, cum Regni curatoribus egit. Ne Dani contra Reginam Angliæ hoſtibus militarent, Ne *arreſtationes* navium ob privatorum delicta, in *Freto Danico*, ſiue *Sundenſi* concederentur, Ne piſcatio Iſlandica, cuius libertas ſingulo ſeptennio ex antiquo fœdere renovanda, nouis artibus interciperetur, Telonium in *Freto illo* ab Anglis non ſolueretur, niſi in reditu è mari Baltico; idque pecunia per Daniam vſitata, Ne Proprietarij luerent pœnas fraudium à Navarchis cõmittendarum, vt involucra pannorum libera eſſent à ſolutione vectigalium, & Telonium, Laſtgelt vocatum, Anglis remitteretur. Verùm ob minorem Regis ætatem, hæc in aliud tempus reijciuntur. Dani enim paulò iniquiores erant Anglis, quòd non iam per *Fretum* illud *Danicum*, ſed per Norwegię, Finmarchiæ, Lappiæ, Scricfiniæ, Biarmiæque littora in Ruſſiam nauigarent. At *Boris Theodorides*, qui Theodoro Ioannidi ſub principium huius anni defuncto ſucceſſor in Ruſſiæ imperio electus, nullum Anglos iuuandi, leuandique locum prætermiſit, Reginæ amicitiam conciliare omnibus officijs ſedulò enixus.

Ruſſi in Anglos fauor.

INDEX.

A

Pericula

Bacher-

B

C

Caput

INDEX.

Colierus

D

INDEX.

INDEX.

H

I

Ioan.

Lodouicus

Orcadum

INDEX.

Rothesius

Tho.

V

W

West-

SOLI DEO GLORIA.

